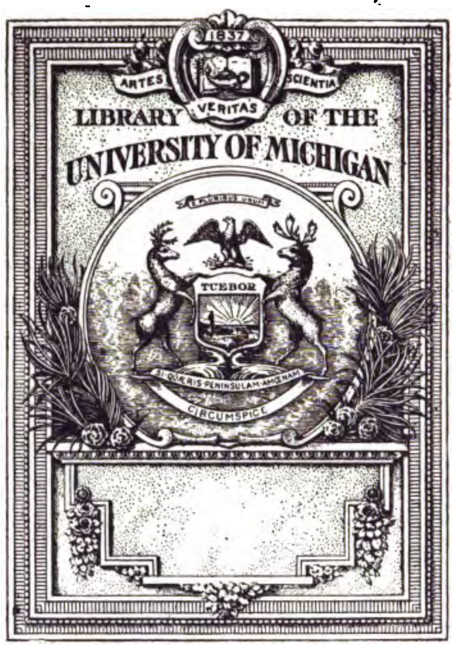

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

PLATONIS
LEGES ET EPINOMIS

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM

EMENDAVIT

ET

PERPETUA ADNOTATIONE

ILLUSTRAVIT

D. FRIDERICUS ASTIUS

TOMUS PRIMUS

LIPSIAE

IN LIBRARIA WEIDMANNIA

MDCCCXIV

PRAEFATIO.

Platonis Leges quum, sive argumenti gravitatem rerumque cognitu iucundissimarum copiam sive, id quod in philosopho perrarum est, rerum humanarum ac civilium peritiam animumque unice ad actionem vitae intentum spectas, non solum inter omnia antiquitatis monumenta, verum etiam inter reli-

quos Platonis libros tantopere emineant, satis mirari non possum, quid sit, quod neglectae adhuc et paene contemtae iacuerint. Etenim nullus omnino extitit, qui singularem in emendandas illas et explanandas operam conferret, difficillimamque earum lectionem expediret. Quod quidem quo saepius mecum reputavi, eo magis in hac sententia confirmatus sum, ut egregie eum et de Platone et de universis literis meriturum esse putarem, qui librorum desertorum patrocinium susciperet omnemque in iis curam poneret. Idcirco speravi fore, ut hanc provinciam perquam difficilem virorum aliquis doctissimorum, quibus aetas nostra floret, susciperet. Hanc vero spem quum extenuari et evanescere vidissem, etsi virium mearum tenuitatis mihi conscius diu haesitaveram, tamen de literis graecis bene merendi cupiditas tandem vicit meque, ut hoc munus obirem, incitavit.

In libro autem mendis scatente difficilique ad intelligendum quia ante omnia hoc spectari debet, ut a vitiis purgetur et dilucida enarratione expediatur, in hoc opere emendando atque explanando ita mihi versandum esse putavi, ut, uberiorem rerum ad rationem civilem civitatumque antiquarum historiam pertinentium explicationem iis relinquens, qui singulari haec cura tractaturi essent, ad menda scripturae, quoad eius fieri posset, tollenda sensumque locorum ac verborum difficiliorum explanandum unice animum intenderem. Qua quidem in re licet quam maximam potui curam adhibuerim, tamen multa me reliquisse doctioribus vel persananda vel enucleanda, probe intelligo. Attamen aequos harum rerum iudices, quo magis hi libri adhuc neglecti maculisque foedati erant, eo clementius errores mihi condonaturos esse confido.

Praeter libros vulgares (Aldinum, Lovaniensem,*) Basileenses et Stephanianum) praesidio mihi fuerunt genuina Ficini versio, Cornarii translatio eiusdemque Eclogae, Grouii**) et Schulthessii***) versiones, cl. Boeckhii animadversiones in libros priores de legibus,****) variae lectiones Codicis Vossiani e bibliotheca Lugduno-Batava (in Heusdii Specim. crit. in Platonem, p. 144 — 167.), varietas lectionis Cod. Parisiensis MDCCCVII. (in Faehsii Sylloge lectt. graecar. glossar. scholiorum in Tragicos graecos

*) *Platonis Minos, sive de legg. De legibus, seu de legum latione, libri 12. Appendix legum, vel philosophus. Venundantur Lovanii a Bartholomaeo Gravio, sub Sole aureo.* Ad calcem libri legitur: *Lovanii ex officina Rutgeri Rescii, pridie Cal. April. An. M.D.XXXI. Sumptibus eiusdem Rescii et Bartholomaei Gravii.* (4.)

**) Amst. ap. Marc-Mich. Rey. 1763 et 1769. 8.

***) Zürich. 1785. 1787. II. 8.

****) In Platonis qui vulgo fertur Minoem eiusdemque libros priores de legibus. Halis Sax. 1806. 8.

atque Platonem. Lips. 1813. 8. p. 301 — 306.) et variae lectiones Cod. Monac. 490., qui librum quintum continet.

Ceterum occasione hac oblata facere non possum, quin lectori benevolo significem, hanc legum editionem, sicut illam Phaedri, Symposii, Alcibiadis I. et Politiae, eo me consilio suscepisse, ut iustam et emendatam, quam meditor, totius Platonis editionem praepararem, quam, nisi improvisi quid atque inopinati acciderit, intra tres vel quatuor annos animus est emittere. Continebit haec editio VI volumina; quinque priora textus graecus quam emendatissime expressus efficiet, critica et exegetica (eaque concisa) adnotatione adiuncta, sextum vero volumen indicem rerum ac verborum (Clavem Platonicam) complectetur.

Quod superest, G. H. Schaefero, viro clarissimo et de literis graecis immortaliter

merito, qui, singulari humanitate literasque adiuvandi studio commotus, non solum plagularum typis exscriptarum correctioni praefuit, verum etiam notas de locis nonnullis benevole mecum communicavit, gratias quas possum maximas et ago et habeo.

Scribebam Landishuti, a. d. 23. mens. Mart. 1814.

Frider. Ast.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΝΟΜΟΙ.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ:

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ,
ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ,
ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ Ο ΠΡΩΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Atheniensis hospes, Clinias Cretensis et Megillus Lacedaemonius, ad Iovis antrum et templum in Creta insula, antiquissimo illo legum domicilio, proficiscentes, ut itineris molestiam sermone levent, de civitate legibusque disserere statuunt (C. 1.). Clinias igitur interrogatus, quis sit conviviorum, gymnasiorum armorumque tractationis finis, quum, naturâ esse aeternum omnium adversùs omnes bellum, eamque ob causam recte Creticarum legum auctorem ad bellum omnia retulisse, dixisset (C. 2.), Atheniensis contra monet, bello vincere atque omnino superare et in civitate et in singulis hominibus soli virtuti convenire; nam quod optimum sit, id praestantius quoque atque superius esse oportere. Civitatis igitur praestantiam non in bello partiumve conflictione, sed in virtute civiumque concordia niti: ut pacis finis non bellum sit, sed bellum pacis causa geratur. Itaque perspici, non bellum esse summum civitatis finem, sed virtutem ac concordiam, eamque legis latori prae reliquis omnibus esse respiciendam (C. 4.). — Iam Tyrtaeum poetam Theognidis versibus refellit, in quibus iustitia, ut perfecta virtus, soli fortitudini anteponitur (C. 5.), iti-

demque Minoa et Lycurgum contendit in legibus condendis non ad singularem aliquam virtutis speciem, sed ad universam virtutem spectasse. Virtus enim, cuius species quatuor sunt: sapientia, temperantia, iustitia et fortitudo, quemadmodum summum s. divinum bonum est, ex quo reliqua omnia (bona humana) suspensa sunt, ita etiam latori legis summum esse debet, quod in omnibus vitae rationibus (ut in matrimoniis contrahendis, in liberorum educatione, in commercio, aliis) maxime respiciat, ut, quid honestum ac iustum sit, inde definiat honoresque ac poenas statuat. Legibus vero constitutis custodes praefici oportet, qui, unam solam temperantiam et iustitiam sequentes, virtute et sapientia omnia quasi vinciant (C. 7.). Igitur etsi negari nequit, plura esse Cretensibus et Lacedaemoniis instituta ad fortitudinem spectantia, ut convivia, ut gymnasia, ut venationem, alia, tamen inde colligi non debet, divinos illos legum auctores mancam quandam statuisse fortitudinem; perfecta enim fortitudo non solum in timore doloreque expugnandis, verum etiam in cupiditate voluptateque moderandis consistit. Quamquam hoc, quod nullam fere fortitudinis illius perfectae rationem habuerint, vitio ipsis verti potest; hac vero de re, quum Cretenses et Lacedaemonii iuvenes vetentur de legum suarum bonitate quaerere, nonnisi exteris disputare licet. — Quibus Atheniensis viam sibi munit ad iudicium suum de Creticis et Spartanis legibus interponendum (C. 8.). — Et primum quidem hoc notat, quod educatio solummodo ad doloris ac timoris, non simul ad cupiditatis et voluptatis moderationem spectet; has enim coërcere quum pueri non adsuescant, si quando eas gustaverint, quomodo resistant? Iam si temperantiam spectes, tantum abest, ut leges ad eam adiuvandam accommodatae in civitatibus istis reperiantur, ut praecipua illa instituta, quibus proposita fortitudo est, convivia et gymnasia, et seditionis

periculum iniiciant et amorem a natura aversum excitent (C. 9.). Atque Megillus, Lycurgi sui patrocinium suscipiens, quum legum Spartanarum severitatem laudibus extulisset, Atheniensis ita ad hoc disputat, ut nimium rigorem probet non minus reprehendendum esse quam nimiam licentiam, et amorem, vinum aliasque voluptates, si moderate eas percipiamus, sine causa reiici; omnino veram de legibus et institutis iudicandi rationem esse hanc, quae rem per se spectet, non vero ex vulgari eoque pravo usu aestimet; quod quidem compotationis exemplo illustrat (C. 11.). — Iam Clinia quaestionem interponente, quid utilitatis compotatio afferat, Atheniensis eam docet ad institutionem, quae res sit maximi momenti, pertinere, et sine recta musicae ratione non magis constitui posse, quam musicam sine universa educatione; Megillo deinde Cliniaque ipsum adhortantibus, de institutione exponere incipit. — Primaria eius pars est recta educatio, quae puerum iis assuefacit eorumque amore incendit; quibus aliquando excellat. Institutio vero propria et liberalis, cui virtus proposita est, a vulgari illa, quae ad opes aliasque res a sapientia alienas spectat, discernatur necesse est (C. 12.). In quod ut accuratius inquirat, hominis naturam variasque eius partes perscrutatur. — Duo sunt in homine sibi contraria, voluptas et dolor; duo, quae ad futura spectant, timor et confidentia; unum denique, quod haec omnia regit, ratio, quae, si commune civitatis decretum est, lex vocatur. Homo igitur miraculo (imagini) comparari potest, quod diversis nervis trahitur; quodsi rationis tractum sectatur, virtuti studet, si contra cupiditate se capi patitur, pravitati se dedit. In hoc igitur recta et legum et institutionis universae vitae ratio nititur (C. 14.). Iam duo timoris genera sunt, quorum alterum est hoc, quo mala, ut dolores, reformidamus, alterum hoc, quo inhonesti quid facere veremur; ille est metus, hic pudor. Pudor vero

nonnisi ita et excitari et comparari potest, ut cupiditates et quicquid honestati repugnat, vincere adsuescamus; igitur in hoc exerceri nos oportet. Praeterea, quemadmodum confidentiam nonnisi in rebus formidolosis possumus experiri, sic etiam pudor ille, qui inhonesti quid vel facere vel dicere reformidat, nonnisi iis, quae confidentes nos et amentes quodammodo reddunt, explorari potest; in iis vero, quae audaciae et dementiae cuiusdam animum implent, nihil reperitur, quod propter facilem et innocentem eius usum huic rei accommodatius sit vino; itaque compotatio rite instituta merito ac iure optimum habetur ad turpitudinis verecundiam cum excitandam tum tentandam remedium.

I.

ΑΘΗΝ. Θεὸς ἤ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὦ ξένοι, εἴληφε τὴν αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως;

ΚΛΕΙ. Θεός, ὦ ξένε, θεός, ὥς γε τὸ δικαιότατον εἰπεῖν, παρὰ μὲν ἡμῖν Ζεύς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅθεν ὅδ᾽ ἐστίν, οἶμαι φάναι τούτους Ἀπόλλωνα· ἦ γάρ;

ΜΕΓ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Μῶν οὖν καθ᾽ Ὅμηρον λέγεις, ὡς τοῦ Μίνω φοιτῶντος πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἑκάστοτε ξυνουσίαν δι᾽ ἐνάτου [1] ἔτους, καὶ κατὰ τὰς παρ᾽ ἐκείνου φήμας ταῖς πόλεσιν ὑμῖν θέντος τοὺς νόμους;

ΚΛΕΙ. Λέγεται γὰρ οὕτω παρ᾽ ἡμῖν· καὶ δὴ καὶ τὸν ἀδελφόν γε αὐτοῦ Ῥαδάμανθυν (ἀκούετε
γὰρ τὸ ὄνομα) δικαιότατον γεγονέναι. τοῦτον οὖν 625
φαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε οἱ Κρῆτες ἐκ τοῦ τότε διανέμειν τὰ περὶ τὰς δίκας ὀρθῶς τοῦτον τὸν ἔπαινον αὐτὸν εἰληφέναι.

ΑΘΗΝ. Καὶ καλόν γε τὸ κλέος υἱεῖ τε Διὸς μάλα πρέπον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιούτοις ἤθεσι τέθραφθε νομικοῖς σύ τε καὶ ὅδε, προσδοκῶ οὐκ ἂν ἀηδῶς ἡμᾶς περί τε πολιτείας τανῦν καὶ νόμων τὴν διατριβὴν λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἅμα κατὰ τὴν πο-

1 Vulgo (in libris Stephan. et Bipont.) ἐννάτου.

ρείαν ποιήσεσθαι. πάντως δ' ἥ[1] γε ἐκ Κνωσοῦ [2] ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ ἱερόν, ὡς ἀκούομεν, ἱκανή, καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς εἰκός, πνίγους ὄντος τανῦν, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδρεσίν εἰσι σκιαραί· καὶ ταῖς ἡλικίαις πρέπον ἂν ἡμῶν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς, λόγοις τε ἀλλήλους παραμυθουμένους τὴν ὁδὸν ἅπασαν οὕτω μετὰ ῥᾳστώνης διαπερᾶναι.

ΚΛΕΙ. Καὶ μὴν ἔστι γε, ὦ ξένε, προϊόντι κυπαρίττων τε ἐν τοῖς ἄλσεσιν ὕψη καὶ κάλλη θαυμάσια καὶ λειμῶνες, ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβοιμεν ἄν.

ΑΘΗΝ. Ὀρθῶς λέγεις, πάνυ μὲν οὖν, ἰδόντες δὲ μᾶλλον φήσομεν· ἀλλ' ἴωμεν ἀγαθῇ τύχῃ.[3]

ΚΛΕΙ. Ταῦτ' εἴη.

2.

ΑΘΗΝ. Καί μοι λέγε, κατὰ τί τὰ ξυσσίτια τε ὑμῖν ξυντέταχεν ὁ νόμος καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἕξιν;

ΚΛΕΙ. Οἶμαι μέν, ὦ ξένε, καὶ παντὶ ῥᾴδιον ὑπολαβεῖν εἶναι τά γε ἡμέτερα· τὴν γὰρ τῆς χώρας πάσης Κρήτης φύσιν ὁρᾶτε, ὡς οὐκ ἔστι, καθάπερ ἡ τῶν Θετταλῶν, πεδιάς· διὸ δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐκεῖνοι χρῶνται μᾶλλον, δρόμοισι δὲ ἡμεῖς· ἥδε γὰρ ἀνώμαλος αὖ καὶ πρὸς τὴν τῶν πεζῇ δρόμων ἄσκησιν μᾶλλον ξύμμετρος. ἐλαφρὰ δὴ τὰ ὅπλα ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοιούτῳ κεκτῆσθαι, καὶ μὴ βάρος ἔχοντα θεῖν· τῶν δὴ τόξων καὶ τοξευμάτων ἡ κουφότης ἁρμόττειν δοκεῖ. ταῦτ' οὖν πρὸς τὸν πόλεμον ἡμῖν ἅπαντα ἐξήρτυται, καὶ πάνθ' ὁ νομοθέτης, ὥς γ'

---

1 δή γε. 2 Κνωσσοῦ. 3 ΑΘΗΝ. Ὀρθῶς λέγεις. ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν — τύχῃ. ΑΘΗΝ. Ταῦτ' εἴη. καί μοι λέγε κ. τ. λ.

ἐμοὶ φαίνεται, πρὸς τοῦτο βλέπων ξυνετάττετο· ἐπεὶ καὶ τὰ ξυσσίτια κινδυνεύει ξυναγαγεῖν ὁρῶν, ὡς πάντες, ὅταν στρατεύωνται, τόθ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀναγκάζονται φυλακῆς αὑτῶν ἕνεκα ξυσσιτεῖν τοῦτον τὸν χρόνον. ἄνοιαν δή μοι δοκεῖ καταγνῶναι τῶν πολλῶν ὡς οὐ μανθανόντων, ὅτι πόλεμος ἀεὶ πᾶσι διὰ βίου ξυνεχής ἐστι πρὸς ἁπάσας τὰς πόλεις· εἰ δέ [1], πολέμου γε ὄντος, φυλακῆς ἕνεκα δεῖ ξυσσιτεῖν καί τινας ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους διακεκοσμημένους εἶναι φύλακας αὐτῶν, τοῦτο 626 καὶ ἐν εἰρήνῃ δραστέον· ἣν γὰρ καλοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτ᾽ εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ᾽ ἔργῳ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἀεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι. καὶ σχεδὸν ἀνευρήσεις οὕτω σκοπῶν τὸν Κρητῶν νομοθέτην, ὡς εἰς τὸν πόλεμον ἅπαντα δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰ νόμιμα ἡμῖν ἀποβλέπων ξυνετάξατο· καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω φυλάττειν παρέδωκε τοὺς νόμους, ὡς τῶν ἄλλων οὐδενὸς οὐδὲν ὄφελος ὄν, οὔτε κτημάτων οὔτ᾽ ἐπιτηδευμάτων, ἂν μὴ τῷ πολέμῳ ἄρα κρατῇ τις· πάντα δὲ τὰ τῶν νικωμένων ἀγαθὰ τῶν νικώντων γίγνεσθαι.

3.

ΑΘΗΝ. Καλῶς γε, ὦ ξένε, φαίνει μοι γεγυμνάσθαι πρὸς τὸ διειδέναι τὰ Κρητῶν νόμιμα, τόδε δέ μοι φράζε ἔτι σαφέστερον. ὃν γὰρ ὅρον ἔθου τῆς εὖ πολιτευομένης πόλεως, δοκεῖς μοι λέγειν, οὕτω κεκοσμημένην οἰκεῖν δεῖν, ὥστε πολέμῳ νικᾶν τὰς ἄλλας πόλεις· ἦ γάρ;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν· οἶμαι δὲ καὶ τῷδε οὕτω ξυνδοκεῖν.

---

1 εἰ δή.

ΜΕΓ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἀποκρίναιτο, ὦ θεῖε, Λακεδαιμονίων γε ὁςτισοῦν;

ΑΘΗΝ. Πότερ'[1] οὖν δὴ πόλεσι μὲν πρὸς πόλεις ὀρθὸν τοῦτ' ἐστί, κώμῃ δὲ πρὸς κώμην ἕτερον;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ ταυτόν;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τί δὲ πρὸς οἰκίαν οἰκίᾳ τῶν ἐν τῇ κώμῃ καὶ πρὸς ἄνδρα ἀνδρί, ἑνὶ πρὸς ἕνα, ταυτόν ἐστι[2];

ΚΛΕΙ. Ταυτόν.

ΑΘΗΝ. Αὐτῷ δὲ πρὸς αὐτόν, πότερον ὡς πολεμίῳ πρὸς πολέμιον διανοητέον; ἢ πῶς ἔτι λέγομεν[3];

ΚΛΕΙ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε· οὐ γάρ σε Ἀττικὸν ἐθέλοιμ' ἂν προςαγορεύειν· δοκεῖς γάρ μοι τῆς θεοῦ ἐπωνυμίας ἄξιος εἶναι μᾶλλον ἐπονομάζεσθαι· τὸν γὰρ λόγον, ἐπ' ἀρχὴν ὀρθῶς ἀναγαγών, σαφέστερον ἐποίησας, ὥςτε ῥᾷον ἀνευρήσεις, ὅτι νῦν δὴ ὑφ' ἡμῶν ὀρθῶς ἐῤῥήθη τὸ πολεμίους εἶναι πάντας πᾶσι δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, καὶ[4] ἑκάστους αὐτοὺς σφίσιν αὐτοῖς.

ΑΘΗΝ. Πῶς εἴρηκας, ὦ θαυμάσιε;

ΚΛΕΙ. Κἀνταῦθα, ὦ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον· ταῦτα γὰρ ὡς πολέμου ἐν ἑκάστοις ἡμῶν ὄντος πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σημαίνει.

ΑΘΗΝ. Πάλιν τοίνυν τὸν λόγον ἀναστρέψωμεν. ἐπειδὴ γὰρ εἷς ἕκαστος ἡμῶν ὁ μὲν κρείττων
627 αὑτοῦ, ὁ δὲ ἥττων ἐστί, πότερα φῶμεν οἰκίαν τε καὶ κώμην καὶ πόλιν ἔχειν ταυτὸν τοῦτο ἐν αὐταῖς, ἢ μὴ φῶμεν;

1 Πότερον. 2 ἔτι. 3 λέγωμεν. 4 καὶ abest.

ΚΛΕΙ. Τὸ κρείττω δὲ αὐτῆς εἶναι λέγεις τινά, τὴν δ' ἥττω;

ΑΘΗΝ. Ναί.

ΚΛΕΙ. Καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἤρου· πάνυ γάρ ἐστι καὶ σφόδρα τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἥκιστα, ἐν ταῖς πόλεσιν· ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, τοὐναντίον δέ, ὅπου τἀναντία.

ΑΘΗΝ. Τὸ μὲν τοίνυν, εἴ ποτ' ἔστι που τὸ χεῖρον κρεῖττον τοῦ ἀμείνονος, ἐάσωμεν (μακροτέρου γὰρ λόγου), τὸ δ' ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μανθάνω νῦν, ὥς ποτε πολῖται ξυγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονότες ἄδικοι καὶ πολλοὶ ξυνελθόντες δικαίους ἐλάττους ὄντας βιάσονται δουλούμενοι, καὶ ὅταν μὲν κρατήσωσιν, ἥττων ἡ πόλις αὑτῆς ὀρθῶς αὕτη λέγοιτ' ἂν ἅμα καὶ κακή, ὅπου δ' ἂν ἡττῶνται, κρείττων τε καὶ ἀγαθή.

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα ἄτοπον, ὦ ξένε, τὸ νῦν λεγόμενον, ὅμως δ' ὁμολογεῖν οὕτως ἀναγκαιότατον.

4.

ΑΘΗΝ. Ἔχε δὴ καὶ τόδε πάλιν ἐπισκεψώμεθα. πολλοὶ ἀδελφοί που γένοιντ' ἂν ἑνός ἀνδρός τε καὶ μιᾶς υἱῆς[1]· καὶ δὴ καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, τοὺς πλείους[2] μὲν ἀδίκους αὐτῶν γίγνεσθαι, τοὺς δὲ ἐλάττους δικαίους.

ΚΛΕΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ οὐκ ἂν εἴη γε πρέπον ἐμοί τε καὶ ὑμῖν τοῦτο θηρεύειν, ὅτι νικώντων μὲν τῶν πονηρῶν ἥ τε οἰκία καὶ ἡ ξυγγένεια αὕτη πᾶσα ἥττων αὑτῆς λέγοιτ' ἄν, κρείττων δέ, ἡττωμένων· οὐ γὰρ εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης ῥημάτων ἕνεκα

---

1 υἱεῖς. 2 πλείστους.

τανῦν σκοπούμεθα πρὸς τὸν τῶν πολλῶν λόγον, ἀλλ' ὀρθότητός τε καὶ ἁμαρτίας πέρι νόμων, ἥτις ποτέ ἐστι φύσει.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα, ὦ ξένε, λέγεις.

ΜΕΓ. Καλῶς μὲν οὖν, ὥς γε καὶ ἐμοὶ ξυνδοκεῖν, τό γε τοσοῦτον τανῦν.

ΑΘΗΝ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τόδε· τούτοις τοῖς ἄρτι λεγομένοις ἀδελφοῖς γένοιτ' ἄν πού τις δικαστής.

ΚΛΕΙ. Πάνυ γε.

ΑΘΗΝ. Πότερος οὖν ἀμείνων; ὅστις τοὺς μὲν ἀπολέσειεν αὐτῶν ὅσοι κακοί, τοὺς δὲ βελτίους ἄρχειν αὐτοὺς αὐτῶν προστάξειεν; ἢ ὅδε, ὃς ἂν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἄρχειν, τοὺς χείρους δ', ἐάσας ζῆν, ἄρχεσθαι ἑκόντας ποιήσειε; τρίτον δέ που δικαστὴν πρὸς ἀρετὴν εἴπωμεν, εἴ τις εἴη τοιοῦτος, ὅστις, παραλαβὼν ξυγγένειαν μίαν διαφερομένην,
628 μήτε ἀπολέσειε μηδένα, διαλλάξας δὲ εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, νόμους αὐτοῖς θεὶς πρὸς ἀλλήλους παραφυλάττειν δύναιτο ὥστε εἶναι φίλους.

ΚΛΕΙ. Μακρῷ ἀμείνων γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος δικαστής τε καὶ νομοθέτης.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοὐναντίον γε ἢ πρὸς πόλεμον ἂν βλέπων αὐτοῖς τοὺς νόμους διανομοθετοίη.[1]

ΚΛΕΙ. Τοῦτο μὲν ἀληθές.

ΑΘΗΝ. Τί δ' ὁ τὴν πόλιν ξυναρμόττων; πρὸς πόλεμον αὐτῆς ἂν τὸν ἔξωθεν βλέπων τὸν βίον κοσμοίη μᾶλλον, ἢ πρὸς πόλεμον τὸν ἐν αὐτῇ γιγνόμενον ἑκάστοτε, ἣ δὴ καλεῖται στάσις; ὃν μάλιστα μὲν ἅπας ἂν βούλοιτο μήτε γενέσθαι ποτὲ ἐν ἑαυτοῦ πόλει, γενόμενόν τε ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι.

ΚΛΕΙ. Δῆλον ὅτι πρὸς ταῦτον.

---

1 διανομοθετοῖ, ut in sequentt. κοσμοῖ, al.

ΑΘΗΝ. Πότερα δ' ἀπολομένων αὖ τῶν ἑτέρων εἰρήνην τῆς στάσεως γενέσθαι, νικησάντων δὲ τῶν ἑτέρων, δέξαιτ' ἄν τις μᾶλλον, ἢ φιλίας τε καὶ εἰρήνης ὑπὸ διαλλαγῶν γενομένης, οὕτω τοῖς ἔξωθεν πολεμίοις προσέχειν ἀνάγκην εἶναι τὸν νοῦν;

ΚΛΕΙ. Οὕτω πᾶς ἂν ἐθέλοι πρότερον ἢ κείνως περὶ τὴν αὑτοῦ γίγνεσθαι πόλιν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ νομοθέτης ὡσαύτως;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦ ἀρίστου ἕνεκα πάντα ἂν τὰ νόμιμα τιθείη πᾶς;

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Τό γε μὴν ἄριστον οὔτε ὁ πόλεμος οὔτε ἡ στάσις (ἀπευκτὸν δὲ τὸ δεηθῆναι τούτων), εἰρήνη δὲ πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη· καὶ δὴ καὶ τὸ νικᾶν, ὡς ἔοικεν, αὐτὴν αὑτὴν πόλιν οὐκ ἦν τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων. ὅμοιον ὡς εἰ κάμνον σῶμα, ἰατρικῆς καθάρσεως τυχόν, ἡγοῖτό τις ἄριστα πράττειν τότε, τῷ δὲ μηδὲ τὸ παράπαν δεηθέντι σώματι μηδὲ προσέχοι τὸν νοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν ἢ καὶ ἰδιώτου διανοούμενος οὕτω τις οὔτ' ἄν ποτε πολιτικὸς γένοιτο ὀρθός[1], πρὸς τὰ ἔξωθεν πολεμικὰ ἀποβλέπων μόνον καὶ πρῶτον, οὔτ' ἂν νομοθέτης ἀκριβής, εἰ μὴ χάριν εἰρήνης τὰ πολέμου νομοθετοίη μᾶλλον ἢ τῶν πολεμικῶν ἕνεκα τὰ τῆς εἰρήνης.

5.

ΚΛΕΙ. Φαίνεται μέν πως ὁ λόγος οὗτος, ὦ ξένε, ὀρθῶς εἰρῆσθαι, θαυμάζω γε μήν, εἰ τά τε παρ' ἡμῖν νόμιμα καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων ἕνεκα πεποίηται.

ΑΘΗΝ. Τάχ' ἂν ἴσως· δεῖ δ' οὐδὲν σκληρῶς 629

---

1 ὀρθῶς.

ἡμᾶς αὐτοὺς διαμάχεσθαι τανῦν, ἀλλ' ἠρέμα ἀνερωτᾶν, ὡς μάλιστα περὶ ταῦτα ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων σπουδαζόντων· καί μοι τῷ λόγῳ ξυνακολουθήσατε. προστησώμεθα γοῦν Τύρταιον, τὸν φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε δὲ πολίτην γενόμενον, ὃς δὴ μάλιστα ἀνθρώπων περὶ ταῦτα ἐσπούδακεν, εἰπὼν ὅτι

Οὔτ' ἂν μνησαίμην οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην, οὐδ'[1] εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη, φησίν, οὐδ' εἰ πολλὰ ἀγαθὰ κεκτημένος (εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα), ὃς μὴ περὶ τὸν πόλεμον ἄριστος γίγνοιτ' ἀεί. ταῦτα γὰρ ἀκήκοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα· ὅδε μὲν γάρ, οἶμαι, διακορὴς αὐτῶν ἐστί.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛΕΙ. Καὶ μὴν καὶ παρ' ἡμᾶς ἐλήλυθε κομισθέντα ἐκ Λακεδαίμονος.

ΑΘΗΝ. Ἴθι, νῦν δὴ ἀνερώμεθα κοινῇ τουτονὶ τὸν ποιητὴν οὑτωσί πως· Ὦ Τύρταιε, ποιητὰ θειότατε· δοκεῖς γὰρ δὴ σοφὸς ἡμῖν εἶναι καὶ ἀγαθός, ὅτι τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ διαφέροντας διαφερόντως ἐγκεκωμίακας· ἤδη οὖν τυγχάνομεν ἐγώ τε καὶ ὅδε καὶ Κλεινίας ὁ Κνώσιος οὑτοσὶ ξυμφερόμενοί σοι περὶ τούτου σφόδρα, ὡς δοκοῦμεν· εἰ δὲ περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν ἀνδρῶν ἢ μή, βουλόμεθα σαφῶς εἰδέναι. λέγε οὖν ἡμῖν, ἆρα εἴδη δύο πολέμου, καθάπερ ἡμεῖς, ἡγεῖ[2] καὶ σὺ σαφῶς; ἢ πῶς; Πρὸς ταῦτα, οἶμαι, κἂν πολὺ φαυλότερος εἴποι Τυρταίου τις τἀληθὲς ὅτι δύο, τὸ μέν, ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν, ὃς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος, ὡς ἔφαμεν ἡμεῖς νῦν δή, τὸ δ' ἄλλο πολέμου θήσομεν, οἶμαι, γένος ἅπαντες, ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἀλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι, πολὺ πρᾳότερον ἐκείνου.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

---

1 οὔτ' — οὔτ'. 2 ἡγῇ.

ΑΘΗΝ. Φέρε δή, ποτέρους καὶ πρὸς πότερον ἐπαινῶν τὸν πόλεμον οὕτως[1] ὑπερεπῄνεσας, τοὺς δ' ἔψεξας τῶν ἀνδρῶν; ἔοικας μὲν γὰρ τοὺς πρὸς τὸν ἐκτός[2]· εἴρηκας γοῦν ὧδε ἐν τοῖς ποιήμασιν, ὡς οὐδαμῶς τοὺς τοιούτους ἀνεχόμενος, οἳ μὴ τολμήσουσι μὲν ὁρᾶν φόνον αἱματόεντα, καὶ δηΐων ὀρέγοιντ' ἐγγύθεν ἱστάμενοι. οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα εἴποιμεν ἂν ἡμεῖς, ὅτι σὺ μὲν ἐπαινεῖς, ὡς ἔοικας, ὦ Τύρταιε, μάλιστα τοὺς πρὸς τὸν ὀθνεῖόν τε καὶ ἔξωθεν πόλεμον γιγνομένους[3] ἐπιφανεῖς. Φαίη ταῦτ' ἄν που καὶ ὁμολογοίη.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἡμεῖς δέ γε, ἀγαθῶν ὄντων τούτων, ἔτι φαμὲν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγί- 630
στῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν Θέογνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, ὅς φησι

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι
Ἄξιος ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ.

τοῦτον δή φαμεν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπολυ γίγνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις, εἰς ταυτὸν ἐλθοῦσαι μετ' ἀνδρίας, αὐτῆς μόνης τῆς ἀνδρίας[4]· πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιὴς ἐν στάσεσιν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἄνευ ξυμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δ' εὖ καὶ μαχόμενοι, ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ, φράζει Τύρταιος, τῶν μισθοφόρων εἰσὶ πάμπολλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι γίγνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἁπάντων, ἐκτὸς δή τινων μάλα ὀλίγων. ποῖ δὴ τελευτᾷ νῦν ἡμῖν οὗτος

1 οὕτως τοὺς μέν. 2 γὰρ πρὸς τοὺς ἐκτός. 3 γιγνόμενον πόλεμον. 4 ἐλθοῦσα μετ' ἀνδρείας· πιστὸς μὲν γὰρ κ. τ. λ.

ὁ λόγος; καὶ τί φανερόν ποτε ποιῆσαι βουληθεὶς λέγει ταῦτα; δῆλον, ὅτι τόδε, ὡς παντὸς μᾶλλον καὶ ὁ τῇδε παρὰ Διὸς νομοθέτης πᾶς τε, οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, οὐκ ἄλλο ἢ πρὸς τὴν μεγίστην ἀρετὴν μάλιστα βλέπων, ἀεὶ θήσει τοὺς νόμους· ἔστι δέ, ὥς φησι Θέογνις, αὕτη πιστότης ἐν τοῖς δεινοῖς, ἥν τις δικαιοσύνην ἂν[1] τελέαν ὀνομάσειεν· ἣν δ' αὖ Τύρταιος ἐπῄνεσε μάλιστα, καλὴ μὲν καὶ κατὰ καιρὸν κεκοσμημένη τῷ ποιητῇ, τετάρτη δὲ ὅμως ἀριθμῷ τε καὶ δυνάμει τοῦ τιμία εἶναι λέγοιτ' ἂν ὀρθότατα.

6.

ΚΛΕΙ. Ὦ ξένε, τὸν νομοθέτην ἡμῶν ἀποβάλλομεν εἰς τοὺς πόῤῥω νομοθέτας.

ΑΘΗΝ. Οὐχ ἡμεῖς γε, ὦ ἄριστε, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς, ὅταν οἰώμεθα πάντα τά τ' ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὰ τῇδε πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα βλέποντας Λυκοῦργόν τε καὶ Μίνω τίθεσθαι τὰ νόμιμα.

ΚΛΕΙ. Τὸ δὲ πῶς χρῆν ἡμᾶς λέγειν;

ΑΘΗΝ. Ὥσπερ τό τε ἀληθές, οἶμαι, καὶ τὸ
δίκαιον ὑπέρ γε θείας διαλεγομένους λέγειν, οὐχ
ὡς πρὸς ἀρετῆς τι μόριον καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον
ἐτίθει βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, καὶ κατ'
εἴδη ζητεῖν αὐτὸν[2] τοὺς νόμους, οὐδ' ἅπερ οἱ τῶν
νῦν εἴδη προτιθέμενοι ζητοῦσιν· οὗ γὰρ ἂν ἕκαστος
ἐν χρείᾳ γίγνηται, τοῦτο ζητεῖ νῦν παραθέμενος, ὁ
μὲν τὰ τῶν κλήρων[3] καὶ ἐπικλήρων, ὁ δὲ τῆς αἰ-
κίας πέρι, ἄλλοι δὲ ἄλλα ἄττα μυρία τοιαῦτα· ἡμεῖς
631 δέ φαμεν εἶναι τὸ περὶ νόμους ζήτημα τῶν εὖ ζη-
τούντων, ὥσπερ νῦν ἡμεῖς ἠρξάμεθα. καί σου τὴν
μὲν ἐπιχείρησιν τῆς ἐξηγήσεως περὶ τοὺς νόμους παν-
τάπασιν ἄγαμαι (τὸ γὰρ ἀπ' ἀρετῆς ἄρχεσθαι λέ-

1 ἣν δικαιοσύνην ἄν τις. 2 ἐζήτει αὐτῶν. 3 περὶ των κλήρων.

γοντα, ὡς ἐτίθει ταύτης ἕνεκα τοὺς νόμους; ὀρθόν), ὅτι δὲ πάντα εἰς μόριον ἀρετῆς καὶ ταῦτα τὸ σμικρότατον ἐπαναφέροντα ἔφησθά αὐτον νομοθετεῖν, οὔτε ὀρθῶς ἔτι μοι κατεφάνης λέγων, τόν τε ὕστερον νῦν λόγον τοῦτον πάντα εἴρηκα διὰ ταῦτα. πῇ δὴ οὖν σε ἔτ' ἂν ἐβουλόμην διελόμενον λέγειν αὐτός τε ἀκούειν, βούλει σοι φράζω;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ὦ ξένε, ἐχρῆν εἰπεῖν· οἱ Κρητῶν νόμοι οὐκ εἰσὶ μάτην διαφερόντως ἐν πᾶσιν εὐδόκιμοι τοῖς Ἕλλησιν· ἔχουσι γὰρ ὀρθῶς, τοὺς αὐτοῖς χρωμένους εὐδαίμονας ἀποτελοῦντες· ἅπαντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ πορίζουσι. διπλᾶ δὲ ἀγαθά ἐστι, τὰ μὲν ἀνθρώπινα, τὰ δὲ θεῖα, ἤρτηται δ' ἐκ τῶν θείων θάτερα, καὶ ἐὰν μὲν δέξηταί[1] τις τὰ μείζονα πόλις, κτᾶται καὶ τὰ ἐλάττονα, εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλάττονα, ὧν ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς εἴς τε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι, τέταρτον δὲ δὴ πλοῦτος, οὐ τυφλός, ἀλλ' ὀξὺ βλέπων, ἄνπερ ἅμ' ἕπηται φρονήσει· ὃ δὴ πρῶτον αὖ τῶν θείων ἡγεμονοῦν ἐστὶν ἀγαθῶν[2] ἡ φρόνησις, δεύτερον δὲ μετὰ νοῦν σώφρων ψυχῆς ἕξις, ἐκ δὲ τούτων μετ' ἀνδρίας κραθέντων τρίτον ἂν εἴη δικαιοσύνη, τέταρτον δὲ ἀνδρία. ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνων ἔμπροσθεν τέτακται φύσει, καὶ δὴ καὶ τῷ νομοθέτῃ τακτέον οὕτω· μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολίταις εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι, διακελευστέον, τούτων δὲ τὰ μὲν ἀνθρώπινα εἰς τὰ θεῖα, τὰ δὲ θεῖα εἰς τὸν ἡγεμόνα νοῦν ξύμπαντα βλέπειν· περί τε γάμους ἀλλήλοις ἐπικοινωνουμένους, μετά τε[3] ταῦτα ἐν ταῖς τῶν παίδων γεννήσεσι καὶ τροφαῖς, ὅσοι τε ἄρρενες καὶ ὅσαι θήλειαι,

1 δέχηται. 2 ἀγαθόν. 3 δέ.

νέων τε ὄντων καὶ ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον ἰόντων μέ-
χρι γήρως, τιμῶντα ὀρθῶς ἐπιμέλεσθαι[1] δεῖ καὶ
ἀτιμάζοντα· ἐν πάσαις ταῖς τούτων ὁμιλίαις[2] τάς
τε λύπας αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας
632 ξυμπάντων τε ἐρώτων τὰς σπουδὰς ἐπεσκεμμένον καὶ
παραπεφυλαχότα, ψέγειν τε ὀρθῶς καὶ ἐπαινεῖν δι'
αὐτῶν τῶν νόμων· ἐν ὀργαῖς τε αὖ καὶ ἐν φόβοις,
ὅσαι τε διὰ δυστυχίαν ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς γί-
γνονται, καὶ ὅσαι ἐν εὐτυχίαις τῶν τοιούτων ἀπο-
φυγαί, ὅσα τε κατὰ νόσους ἢ κατὰ πολέμους ἢ πενίας
ἢ τὰ τούτοις ἐναντία γιγνόμενα προσπίπτει τοῖς ἀν-
θρώποις παθήματα, ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις τῆς ἑκά-
στων διαθέσεως διδακτέον καὶ ὁριστέον τό τε κα-
λὸν καὶ μή. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνάγκη τὸν νομοθέτην
τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν καὶ τὰ ἀναλώματα φυλάτ-
τειν, ὅντινα ἂν γίγνηται τρόπον, καὶ τὰς πρὸς ἀλ-
λήλους ἐν[3] πᾶσι τούτοις κοινωνίας καὶ διαλύσεις
ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσι, καὶ[4] ὁποῖον ἂν ἕκαστον
πράττωσι τῶν τοιούτων πρὸς ἀλλήλους, ἐπισκοπεῖν
τό τε δίκαιον καὶ μή, ἐν οἷς ἔστι τε καὶ ἐν οἷς ἐλλεί-
πει, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσι τῷ νόμῳ[5] τιμὰς ἀπο-
νέμειν, τοῖς δὲ δυσπειθέσι δίκας τακτὰς ἐπιτιθέναι·
μέχρι περ ἂν πρὸς τέλος ἁπάσης πολιτείας ἐπεξελ-
θὼν ἴδῃ τῶν τελευτησάντων τίνα δεῖ τρόπον ἑκά-
στοις γίγνεσθαι τὰς ταφάς, καὶ τιμὰς ἅστινας αὐ-
τοῖς ἀπονέμειν δεῖ· κατιδὼν δὲ ὁ θεὶς τοὺς νόμους
ἅπασι τούτοις φύλακας ἐπιστήσει, τοὺς μὲν διὰ φρο-
νήσεως, τοὺς δὲ δι' ἀληθοῦς δόξης ἰόντας, ὅπως πάν-
τα ταῦτα ξυνδήσας ὁ νοῦς ἑπόμενα σωφροσύνῃ καὶ
δικαιοσύνῃ ἀποφαίνῃ[6], ἀλλὰ μὴ πλούτῳ μηδὲ φιλο-
τιμίᾳ. οὕτως, ὦ ξένοι, ἔγωγε ἤθελον ἂν ὑμᾶς καὶ ἔτι

---

1 ἐπιμελεῖσθαι. 2 ἀτιμάζοντα ἐν πάσαις τ. τ. ὁμιλίαις· τάς τε κ. τ. λ. 3 deest. 4 καθ' ὁποῖον. 5 τῶν νόμων. 6 ἀποφήνῃ.

νῦν βούλομαι διεξελθεῖν, πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διὸς λεγομένοις νόμοις τοῖς τε τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὓς Μίνως τε καὶ Λυκοῦργος ἐθέτην, ἔνεστί τε πάντα ταῦτα, καὶ ὅπη τάξιν τινὰ εἰληφότα διάδηλά ἐστι τῷ περὶ νόμων ἐμπείρῳ τέχνῃ εἴτε καί τισιν ἔθεσι, τοῖς δὲ ἄλλοις ἡμῖν οὐδαμῶς ἐστὶ καταφανῆ.

7.

ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν, ὦ ξένε, λέγειν χρὴ τὰ μετὰ ταῦτα;

ΑΘΗΝ. Ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἔμοιγε δοκεῖ χρῆναι διεξελθεῖν, καθάπερ ἠρξάμεθα, τὰ τῆς ἀνδρίας πρῶτον ἐπιτηδεύματα, ἔπειτα ἕτερον καὶ αὖθις ἕτερον εἶδος τῆς ἀρετῆς διέξιμεν, ἐὰν βούλησθε· ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον διεξέλθωμεν, πειρασόμεθα, αὐτὸ παράδειγμα θέμενοι, καὶ τἄλλα οὕτω διαμυθολογοῦντες παραμύθια ποιήσασθαι τῆς ὁδοῦ· ὕστερον δὲ ἀρετῆς πάσης[1], καὶ ἅ γε νῦν δὴ διήλθομεν, ἐκεῖσε βλέποντα ἀποφανοῦμεν, ἂν θεὸς ἐθέλῃ.

ΜΕΓ.[2] Καλῶς λέγεις, καὶ πειρῶ πρῶτον κρίνειν τὸν τοῦ Διὸς ἐπαινέτην τόνδε ἡμῖν. 633

ΑΘΗΝ. Πειράσομαι καὶ σέ τε καὶ ἐμαυτόν· κοινὸς γὰρ ὁ λόγος. λέγετε οὖν· τὰ ξυσσίτιά φαμεν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὸν πόλεμον ἐξευρῆσθαι τῷ νομοθέτῃ;

ΜΕΓ.[3] Ναί.

ΑΘΗΝ. Καὶ τρίτον ἢ τέταρτον; ἴσως γὰρ ἂν οὕτω χρείη διαριθμήσασθαι καὶ περὶ τῶν τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν εἴτε ἅττ' ἂν αὐτὰ καλεῖν χρεὼν ἐστι, δηλοῦντα μόνον, ὃ λέγει.

ΜΕΓ. Τρίτον τοίνυν ἔγωγε εἴποιμ' ἂν καὶ Λακεδαιμονίων ὅστισοῦν τὴν θήραν εὗρε.

1 ὕστερον δέ, ἀρετῆς πάσης· καὶ κ. τ. λ. 2 ΚΛΕΙ. 3 ΚΛΕΙ

ΑΘΗΝ.[1] Τέταρτον δὲ ἢ πέμπτον, εἰ δυναίμεθα, λέγειν πειρώμεθα.

ΜΕΓ.[2] Ἔτι τοίνυν καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρῴμην ἂν λέγειν τὸ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀλγηδόνων, πολὺ παρ' ἡμῖν γιγνόμενον ἔν τε ταῖς πρὸς ἀλλήλους ταῖς χερσὶ μάχαις καὶ ἐν ἁρπαγαῖς τισὶ διὰ πολλῶν πληγῶν ἑκάστοτε γιγνομένων· ἔτι δὲ καὶ κρύπτειά τις ὀνομάζεται, θαυμαστῶς πολύπονος πρὸς καρτερήσεις, χειμώνων τε ἀνυποδησίαι καὶ ἀστρωσίαι καὶ ἄνευ θεραπόντων αὐτοῖς ἑαυτῶν διακονήσεις, νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν· ἔτι δὲ κἀν ταῖς γυμνοπαιδιαῖς δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν γίγνονται τῇ τοῦ πνίγους ῥώμῃ διαμαχομένων, καὶ πάμπολλα ἕτερα, σχεδὸν ὅσα οὐκ ἂν παύσαιτό τις ἑκάστοτε διεξιών.

ΑΘΗΝ.[3] Εὖ γε, ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, λέγεις, τὴν ἀνδρίαν δέ, φέρε, τί θῶμεν[4]; πότερον ἁπλῶς οὕτως εἶναι πρὸς φόβους καὶ λύπας διαμάχην μόνον, ἢ καὶ πρὸς πόθους τε καὶ ἡδονὰς καί τινας δεινὰς θωπείας κολακικάς, αἳ καὶ τῶν σεμνῶν οἰομένων εἶναι τοὺς θυμοὺς μαλάττουσαι κηρίνους ποιοῦσι πρὸς ταῦτα ξύμπαντα;

ΜΕΓ. Οἶμαι μὲν οὕτω πρὸς ταῦτα ξύμπαντα.

ΑΘΗΝ. Εἰ γοῦν μεμνήμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους, ἥττω τινὰ ὅδε καὶ πόλιν ἔλεγεν αὐτὴν αὑτῆς καὶ ἄνδρα· ἦ γάρ, ὦ ξένε Κνώσιε;

ΚΛΕΙ. Καὶ πάνυ γε.

ΑΘΗΝ. Νῦν οὖν πότερα λέγομεν τὸν τῶν λυπῶν[5] ἥττω κακόν, ἢ καὶ τὸν τῶν ἡδονῶν μᾶλλον;

ΚΛΕΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ, τὸν τῶν ἡδονῶν· καὶ πάντες πω μᾶλλον λέγομεν τὸν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν

---

1 abest. 2 desideratur. 3 ΚΛΕΙ. 4 τιθῶμεν πότερον κ. τ. λ. 5 λοιπῶν.

κρατούμενον τοῦτον τὸν ἐπονειδίστως ἥττονα ἑαυτοῦ, πρότερον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν λυπῶν.

ΑΘΗΝ. Ὁ Διὸς οὖν δὴ καὶ ὁ Πυθικὸς νομο-
θέτης οὐ δή που χωλὴν τὴν ἀνδρίαν νενομοθετήκα- 634
τον, πρὸς τὰ ἀριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαί-
νειν, πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ
ἀδυνατοῦσαν, ἢ πρὸς ἀμφότερα;

ΚΛΕΙ. Πρὸς ἀμφότερα ἔγωγε ἀξιῶ.

ΑΘΗΝ. Λέγωμεν τοίνυν πάλιν ἐπιτηδεύματα ποῖα ἔσθ' ὑμῖν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν, ἃ γεύοντα τῶν ἡδονῶν καὶ οὐ φεύγοντα αὐτάς, καθάπερ τὰς λύπας οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἄγοντα εἰς μέσας, ἠνάγκαζε καὶ ἔπειθε τιμαῖς ὥστε κρατεῖν αὐτῶν. ποῦ δὴ τοῦτ' ἐστὶ ταυτὸν περὶ τὰς ἡδονὰς ξυντεταγμένον ἐν τοῖς νόμοις; λεγέσθω[1], τί τοῦτ' ἐστίν, ὃ καὶ ἀπεργάζεται ὑμῖν ὁμοίως πρός τε ἀλγηδόνας καὶ πρὸς ἡδονὰς τοὺς αὐτοὺς ἀνδρείους, νικῶντάς τε, ἃ δεῖ νικᾶν, καὶ οὐδαμῶς ἥττους πολεμίων τῶν ἐγγύτατα ἑαυτῶν καὶ χαλεπωτάτων.

ΜΕΓ. Οὕτω μὲν τοίνυν, ὦ ξένε, καθάπερ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας εἶχον νόμους ἀντιτεταγμένους πολλοὺς εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἴσως εὐποροίην κατὰ μεγάλα μέρη καὶ διαφανῆ λέγων περὶ τῶν ἡδονῶν, κατὰ δὲ σμικρὰ ἴσως εὐποροίην ἄν.

ΚΛΕΙ. Οὐ μὴν οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔγωγε ἐν τοῖς κατὰ Κρήτην νόμοις ἔχοιμι ἐμφανὲς ὁμοίως ποιεῖν τὸ τοιοῦτον.

ΑΘΗΝ. Ὦ ἄριστοι ξένων, καὶ οὐδέν γε θαυμαστόν· ἀλλ' ἂν ἄρα τις ἡμῶν[2] περὶ τοὺς ἑκάστων οἴκοι νόμους ψέξῃ τι, βουλόμενος ἰδεῖν τό τε ἀληθὲς ἅμα καὶ τὸ βέλτιστον, μὴ χαλεπῶς, ἀλλὰ πρᾴως ἀποδεχώμεθα ἀλλήλων.

---

1 λεγέσθω· τί τοῦτ' ἐστιν, ὃ κ. ἀπ. κ. τ. λ. 2 ἡμῶν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, εἴρηκας καὶ πειστέον.

ΑΘΗΝ. Οὐ γὰρ ἄν, ὦ Κλεινία, τηλικοῖσδε ἀνδράσι πρέποι τὸ τοιοῦτον.

ΚΛΕΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Εἰ μὲν τοίνυν ὀρθῶς ἢ μή τις ἐπιτιμᾷ τῇ τε Λακωνικῇ καὶ τῇ Κρητικῇ πολιτείᾳ, λόγος[1] ἂν ἕτερος εἴη· τὰ γοῦν λεγόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἴσως ἐγὼ μᾶλλον ἔχοιμ' ἂν ὑμῶν ἀμφοτέρων λέγειν. ὑμῖν μὲν γάρ, εἴπερ καὶ μετρίως κατεσκεύασται τὰ τῶν νόμων, εἷς τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων, μὴ ζητεῖν τῶν νέων μηδένα ἐᾷν, ποῖα καλῶς αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει, μιᾷ δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας ξυμφωνεῖν, ὡς πάντα καλῶς κεῖνται, θέντων θεῶν, καὶ ἐάν τις ἄλλως λέγῃ, μὴ ἀνέχεσθαι τὸ παράπαν ἀκούοντας, γέρων δὲ εἴ τίς τι ξυννοεῖ τῶν παρ' ὑμῖν[2], πρὸς ἄρχοντά τε καὶ ἡλικιώτην, μηδενὸς ἐναντίον νέου, ποιεῖσθαι τοὺς τοιούτους λόγους.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατά γε, ὦ ξένε, λέγεις, καὶ κα-
635 θάπερ μάντις, ἀπὼν τῆς τότε διανοίας τοῦ τιθέντος, αὐτὰ νῦν ἐπιεικῶς μοι δοκεῖς ἐστοχάσθαι καὶ σφόδρα ἀληθῆ λέγειν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἡμῖν τανῦν ἐρημία μὲν νέων, αὐτοὶ δ' ἕνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, διαλεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους, μηδὲν ἂν πλημμελεῖν;

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα οὕτως· εἰς ἃ καὶ μηδέν γε ἀνῇς ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ἡμῶν· οὐ γὰρ τό γε γνῶναί τι τῶν μὴ καλῶν ἄτιμον, ἀλλὰ ἴασιν ἐξ αὐτοῦ ξυμβαίνει γίγνεσθαι τῷ μὴ φθόνῳ τὰ λεγόμενα ἀλλ' εὐνοίᾳ δεχομένῳ.

---

1 ὁ λόγος. 2 ἡμῖν.

8.

ΑΘΗΝ. Καλῶς· οὐ μήν γε ἐπιτιμῶν ἐρῶ τοῖς νόμοις πω, πρὶν βεβαίως εἰς δύναμιν διασκέψασθαι, μᾶλλον δὲ ἀπορῶν. ὑμῖν γὰρ ὁ νομοθέτης μόνοις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ὧν ἡμεῖς πυνθανόμεθα, τῶν μεγίστων ἡδονῶν καὶ παιδιῶν ἐπέταξεν ἀπέχεσθαι καὶ μὴ γεύεσθαι, τὸ δὲ τῶν λυπῶν καὶ φόβων, ὅπερ ἄρτι διεληλύθαμεν, ἡγήσατο, εἴ τις ἐκ παίδων φευξεῖται διὰ τέλους, ὁπόταν εἰς ἀναγκαίους ἔλθῃ πόνους καὶ φόβους καὶ λύπας, φευξεῖσθαι τοὺς ἐν ἐκείνοις γεγυμνασμένους καὶ δουλεύσειν αὐτοῖς. ταυτὸν δὴ τοῦτ᾽, οἶμαι, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔδει διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν νομοθέτην, λέγοντα αὐτὸν πρὸς ἑαυτόν, ὡς ἡμῖν ἐκ νέων εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται καὶ ἀμελέτητοι, γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν καὶ μηδὲν τῶν αἰσχρῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν, ἕνεκα τῆς γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς ταυτὸν πείσονται τοῖς ἡττωμένοις τῶν φόβων, δουλεύσουσι[1] τρόπον ἕτερον καὶ ἔτ᾽ αἰσχίω τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονάς, ἀνθρώποις ἐνίοτε παντάπασι κακοῖς, καὶ τὴν ψυχὴν τῇ μὲν δούλην, τῇ δὲ ἐλευθέραν ἕξουσι, καὶ οὐκ ἄξιοι ἁπλῶς ἀνδρεῖοι καὶ ἐλεύθεροι ἔσονται προσαγορεύεσθαι. σκοπεῖτε οὖν, εἴ τι τῶν νῦν λεγομένων ὑμῖν κατὰ τρόπον δοκεῖ λέγεσθαι.

ΚΛΕΙ. Δοκεῖ μὲν ἡμῖν γέ πως, λεγομένου τοῦ λόγου, περὶ δὲ τηλικούτων εὐθὺς πεπιστευκέναι ῥᾳδίως, μὴ νέων τε ᾖ[2] μᾶλλον καὶ ἀνοήτων.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ᾽ εἰ τὰ μετὰ ταῦτα διεξίοιμεν, ὧν προυθέμεθα, ὦ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένε (μετ᾽ ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγωμεν), τί διαφέρον ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις, ἢ ταῖς τῶν

---

1 δουλεύσουσί τε. 2 εἴη.

636 εἰκῇ πολιτευομένων, ἀνευρήσομεν, ὥςπερ τὰ περὶ τὸν πόλεμον νῦν δή;

ΜΕΓ. Σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' ἔοικε γάρ τά τε ξυσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς εὑρῆσθαι πρὸς ἀμφοτέρας.

ΑΘΗΝ. Ἔοικε δῆτα, ὦ ξένοι, χαλεπὸν εἶναι τὸ περὶ τὰς πολιτείας ἀναμφιςβητήτως ὁμοίως ἔργῳ καὶ λόγῳ γίγνεσθαι· κινδυνεύει γάρ, καθάπερ ἐν τοῖς σώμασιν, οὐ δυνατὸν εἶναι προστάξαι τι πρὸς ἓν σῶμα ἓν ἐπιτήδευμα, ὃ[1] οὐκ ἂν φανείη ταυτὸν τοῦτο τὰ μὲν βλάπτον ἡμῶν τὰ σώματα, τὰ δὲ καὶ ὠφελοῦν. ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια ταῦτα καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά· δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες· καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμιμον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα τὰς κατὰ φύσιν[2] περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονὰς οὐ μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ θηρίων διεφθαρκέναι. καὶ τούτων τὰς ὑμετέρας πόλεις πρῶτος ἄν τις αἰτιῷτο, καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἅπτονται τῶν γυμνασίων· καὶ εἴτε παίζοντα εἴτε σπουδάζοντα ἐννοεῖν δεῖ τὰ τοιαῦτα, ἐννοητέον, ὅτι τῇ θηλείᾳ καὶ τῇ τῶν ἀῤῥένων φύσει εἰς κοινωνίαν ἰούσῃ τῆς γεννήσεως ἡ περὶ ταῦτα ἡδονὴ κατὰ φύσιν ἀποδεδόσθαι δοκεῖ, ἀῤῥένων δὲ πρὸς ἄῤῥενας ἢ θηλειῶν πρὸς θηλείας παρὰ φύσιν, καὶ τῶν πρώτων τὸ τόλμημα εἶναι δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς. πάντες δὲ δὴ Κρητῶν τὸν περὶ τὸν Γανυμήδη μῦθον κατηγοροῦμεν, ὡς λογοποιησάντων τούτων· ἐπειδὴ παρὰ Διὸς αὐτοῖς οἱ νόμοι πεπιστευμένοι ἦσαν γεγονέναι, τοῦτον τὸν μῦθον προςτεθεικέναι κατὰ τοῦ Διός, ἵνα ἑπόμενοι δὴ τῷ θεῷ καρπῶνται καὶ ταύτην τὴν ἡδονήν. τὸ μὲν οὖν τοῦ μύθου χαιρέτω, νόμων δὲ πέρι διασκοπουμένων ἀνθρώπων ὀλί-

---

1 ἐν ᾧ. 2 καὶ κατὰ φύσιν, τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια κ. τ. λ.

γοῦ πᾶσά ἐστιν ἡ σκέψις περί τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας ἔν τε πόλεσι καὶ ἐν ἰδίοις ἔθεσι· δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν, ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος[1], ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ, καὶ πόλις ὁμοίως καὶ ἰδιώτης καὶ ζῶον ἅπαν, ὁ δ' ἀνεπιστημόνως ἅμα καὶ ἐκτὸς τῶν καιρῶν τἀναντία ἂν ἐκείνων[2] ζῴη.

9.

ΜΕΓ. Λέγεται μὲν ταῦτα, ὦ ξένε, καλῶς πως· οὐ μὴν ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει, τί ποτε χρὴ λέγειν πρὸς ταῦτα· ὅμως δ' ἔμοιγε ὀρθῶς δοκεῖ τὸ τὰς ἡδονὰς φεύγειν διακελεύεσθαι τόν γε ἐν Λακεδαίμονι νομοθέτην, περὶ δὲ τῶν ἐν Κνωσῷ νόμων ὅδε, ἂν ἐθελήσῃ, βοηθήσει. τὰ δ' ἐν Σπάρτῃ κάλλιστ' ἀνθρώπων δοκεῖ μοι κεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἡδο- 637
νάς· οὗ γὰρ μάλιστ' ἄνθρωποι καὶ μεγίσταις προσπίπτουσιν ἡδοναῖς καὶ ὕβρεσι καὶ ἀνοίᾳ πάσῃ, τοῦτ' ἐξέβαλεν ὁ νόμος ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας ξυμπάσης, καὶ οὔτ' ἂν ἐπ' ἀγρῶν ἴδοις οὔτ' ἐν ἄστεσιν, ὅσων Σπαρτιάταις μέλει, ξυμπόσια, οὐδ' ὁπόσα τούτοις ξυνεπόμενα πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν, οὐδ' ἔστιν, ὅςτις ἂν ἀπαντῶν κωμάζοντί τινι μετὰ μέθης οὐκ ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη, καὶ οὐδ'[3] ἂν Διονύσια πρόφασιν ἔχοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥςπερ ἐν ἁμάξαις εἶδόν ποτε παρ' ὑμῖν ἐγώ, καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις πᾶσαν ἐθεασάμην τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν· παρ' ἡμῖν δ' οὐκ ἔστ' οὐδὲν τοιοῦτον.

ΑΘΗΝ. Ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, ἐπαινετὰ μὲν πάντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπου τινὲς ἔνεισι καρτερήσεις, ὅπου δ' ἀνεῖνται, βλακικώτερα· ταχὺ γάρ σου λάβοιτ' ἂν τις τῶν παρ' ἡμῖν ἀμυνόμενος, δεικνὺς

---

1 ἀρυττόμενος. 2 ἐκείνῳ. 3 οὔτ' ἄν.

τὴν τῶν γυναικῶν παρ' ὑμῖν ἄνεσιν. ἅπασι δὴ τοῖς τοιούτοις καὶ ἐν Τάραντι καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ὑμῖν δὲ μία ἀπόκρισις ἀπολύεσθαι δοκεῖ, τοῦ μὴ κακῶς ἔχειν, ἀλλ' ὀρθῶς· πᾶς γὰρ ἀποκρινόμενος ἐρεῖ θαυμάζοντι ξένῳ, τὴν παρ' αὐτοῖς ἀήθειαν ὁρῶντι „Μὴ θαύμαζε, ὦ ξένε· νόμος ἔσθ' ἡμῖν οὗτος, ἴσως δ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων ἕτερος." ἡμῖν δ' ἔστι νῦν, ὦ φίλοι ἄνδρες, οὐ περὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν κακίας τε καὶ ἀρετῆς. ἔτι γὰρ οὖν εἴπωμεν πλείω περὶ ἁπάσης μέθης· οὐ γὰρ σμικρόν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα, οὐδὲ φαύλου διαγνῶναι νομοθέτου. λέγω δ' οὐκ οἴνου περὶ[1] πόσεως τὸ παράπαν ἢ μή, μέθης δὲ αὐτῆς πέρι, πότερον, ὥσπερ Σκύθαι χρῶνται καὶ Πέρσαι, χρηστέον, καὶ ἔτι Καρχηδόνιοι καὶ Κελτοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ Θρᾷκες, πολεμικὰ ξύμπαντα[2] ὄντα ταῦτα γένη, ἢ καθάπερ ὑμεῖς· ὑμεῖς μὲν γάρ, ὃ λέγεις, τὸ παράπαν ἀπέχεσθε, Σκύθαι δὲ καὶ Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοί, καὶ κατὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι, καλὸν καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύειν νενομίκασι· Πέρσαι δὲ σφόδρα μὲν χρῶνται καὶ ταῖς ἄλλαις τρυφαῖς, ἃς ὑμεῖς ἀποβάλλετε, ἐν τάξει δὲ μᾶλλον τούτων.

638 ΜΕΓ. Ὦ λῷστε[3], διώκομεν δέ γε ἡμεῖς πάντας τούτους, ὅταν ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας λάβωμεν.

ΑΘΗΝ. Ὦ ἄριστε, μὴ λέγε ταῦτα· πολλαὶ γὰρ δὴ φυγαὶ καὶ διώξεις ἀτέκμαρτοι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται· διὸ φανερὸν ὅρον τοῦτον οὐκ ἄν ποτε λέγοιμεν, ἀλλ' ἀμφισβητήσιμον περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ μή, νίκην τε καὶ ἧτταν λέγοντες μάχης· ἐπειδὴ γὰρ αἱ μείζους τὰς ἐλάττους πόλεις νικῶσι μαχόμεναι καὶ καταδουλοῦνται, Συρακόσιοι[4] μὲν Λο-

1 πέρι. 2 abest. 3 τούτων, ὦ λῷστε. ΜΕΓ. Διώκομεν κ. τ. λ. 4 Συρακούσιοι.

κρούς, οἳ δὴ δοκοῦσιν εὐνομώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον γεγονέναι, Κείους δὲ Ἀθηναῖοι· μύρια δ' ἄλλα τοιαῦτ' ἂν εὕροιμεν. ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιτηδεύματος πειρώμεθα λέγοντες πείθειν ἡμᾶς αὐτούς, νίκας δὲ καὶ ἥττας ἐκτὸς λόγου τανῦν θῶμεν· λέγωμεν δ', ὡς τὸ μὲν τοιόνδε ἐστὶ[1] καλόν, τὸ δὲ τοιόνδε οὐ καλόν. πρῶτον δ' ἀκούσατέ τί μου περὶ αὐτῶν τούτων, ὡς δεῖ τό τε χρηστὸν καὶ τὸ μὴ σκοπεῖν.

ΜΕΓ. Πῶς οὖν δὴ λέγεις;

10.

ΑΘΗΝ. Δοκοῦσί μοι πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα καὶ προθέμενοι ψέγειν αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν εὐθὺς ῥηθὲν οὐδαμῶς δρᾶν κατὰ τρόπον, ἀλλὰ ταυτὸν ποιεῖν, οἷον εἰ δή τις, ἐπαινέσαντός τινος τυροὺς[2] βρῶμα ὡς ἀγαθόν, εὐθὺς ψέγοι, μὴ διαπυθόμενος αὐτοῦ μήτε τὴν[3] ἐργασίαν μήτε τὴν προςφοράν, ὅντινα τρόπον καὶ οἷςτισι καὶ μεθ' ὧν καὶ ὅπως ἔχοντα καὶ ὅπως ἔχουσι προςφέρειν δεῖ. νῦν δὴ ταυτὸν δοκοῦμεν ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις ποιεῖν· περὶ μέθης γὰρ ἀκούσαντες τοσοῦτον μόνον, εὐθὺς οἱ μὲν ψέγειν αὐτό, οἱ δ' ἐπαινεῖν, καὶ μάλα ἀτόπως· μάρτυσι γὰρ καὶ ἐπαινεταις χρώμενοι ἐπαινοῦμεν ἑκάτεροι, καὶ οἱ μέν, ὅτι πολλοὺς παρεχόμεθα, ἀξιοῦμέν τι λέγειν κύριον[4], οἱ δέ, ὅτι τοὺς μὴ χρωμένους αὐτῷ ὁρῶμεν νικῶντας μαχομένους· ἀμφιςβητεῖται δ' αὖ καὶ τοῦθ' ἡμῖν. εἰ μὲν δὴ καὶ περὶ ἑκάστων οὕτω καὶ τῶν ἄλλων νομίμων διέξιμεν, οὐκ ἄν ἔμοιγε κατὰ νοῦν εἴη, τρόπον δὲ ἄλλον, ὃν ἐμοὶ φαίνεται δεῖν, ἐθέλω λέγειν περὶ αὐτοῦ τούτου τῆς μέθης, πειρώμενος, ἂν ἄρα δύνωμαι τὴν περὶ

1 ἔτι. 2 πυρούς. 3 μέν. 4 καίριον.

ἁπάντων τῶν τριούτων ὀρθὴν μέθοδον ἡμῖν δηλοῦν· ἐπειδὴ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθνη περὶ αὐτῶν ἀμφισβητοῦντα ἡμῖν πόλεσι δυοῖν τῷ λόγῳ διαμάχοιτ' ἄν.

ΜΕΓ. Καὶ μὴν εἴ τινα ἔχομεν ὀρθὴν σκέψιν
639 τῶν τοιούτων, οὐκ ἀποκνητέον ἀκούειν.

ΑΘΗΝ. Σκεψώμεθα δὴ τῇδέ πη.[1] φέρε, εἴ τις αἰγῶν τροφὴν καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ κτῆμα ὡς ἔστι καλὸν ἐπαινοίη, ἄλλος δέ τις ἑωρακὼς αἶγας, χωρὶς νεμομένας αἰπόλου, ἐν ἐργασίμοις χωρίοις δρώσας κακὰ διαψέγοι, καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ἰδὼν οὕτω μέμφοιτο, τὸν τοῦ τοιούτου ψόγον ἡγούμεθα[2] ὑγιὲς ἄν ποτε ψέξαι καὶ ὁτιοῦν;

ΜΕΓ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Χρηστὸς δὲ ἄρχων ἔσθ' ἡμῖν ἐν πλοίοις πότερον, ἐὰν τὴν ναυτικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην[3] μόνον, ἄν τ' οὖν ναυτιᾷ ἄν τε μή; ἢ πῶς ἂν λέγοιμεν;

ΜΕΓ. Οὐδαμῶς, ἄν γε πρὸς τῇ τέχνῃ ἔχῃ καὶ τοῦτο τὸ πάθος, ὃ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἆρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην, ἱκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὢν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ;

ΜΕΓ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Ἂν δὲ αὖ μήτ' ἔχῃ τὴν τέχνην δειλός τ' ᾖ;

ΜΕΓ. Παντάπασί τινα πονηρὸν λέγεις καὶ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἄρχοντα, ἀλλά τινων σφόδρα γυναικῶν.

ΑΘΗΝ. Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοινωνίας ἡστινοσοῦν, ᾗ πέφυκέ τε ἄρχων εἶναι μετ' ἐκείνου τε ὠφέλιμός ἐστιν, ὁ δὲ μήθ' ἑωρακὼς εἴη ποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὑτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος, ἀεὶ δὲ ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ξυνοῦσαν, οἰόμεθ'[4]

---

1 πη τῇδε. 2 ἡγώμεθα. 3 τὴν ἐπιστήμην. 4 οἰώμεθ'.

ἄν ποτε τοὺς τοιούτους θεωροὺς τῶν τοιούτων κοινωνιῶν χρηστόν τι ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι;

ΜΕΓ. Πῶς δ' ἄν, μηδέποτέ γε ἰδόντας μηδὲ ξυγγενομένους ὀρθῶς γενομένῳ μηδενὶ τῶν τοιούτων κοινωνημάτων;

ΑΘΗΝ. Ἔχε δή, τῶν πολλῶν κοινωνιῶν ξυμπότας καὶ ξυμπόσια θεῖμεν ἂν μίαν τινὰ ξυνουσίαν εἶναι;

ΜΕΓ. Καὶ σφόδρα γε.

ΑΘΗΝ. Ταύτην οὖν μῶν ὀρθῶς γιγνομένην ἤδη τίς ποτε ἐθεάσατο; καὶ σφῷν μὲν ἀποκρίνασθαι ῥάδιον, ὡς οὐδεπώποτε τὸ παράπαν (οὐ γὰρ ἐπιχώριον ὑμῖν τοῦτο οὐδὲ νόμιμον), ἐγὼ δ' ἐντετύχηκά τε πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ, καὶ προσέτι πάσας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διηρώτηκα· καὶ σχεδὸν ὅλην μὲν οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἑώρακα οὐδ' ἀκήκοα, μόρια δέ που σμικρὰ καὶ ὀλίγα, τὰ πολλὰ δὲ ξύμπανθ', ὡς εἰπεῖν, διημαρτημένα.

ΚΛΕΙ. Πῶς δὲ ταῦτα, ὦ ξένε, λέγεις; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον· ἡμεῖς μὲν γάρ, ὅπερ εἶπες, ἀπειρίᾳ
τῶν τοιούτων οὐδ' ἐντυγχάνοντες ἂν ἴσως εὐθύς γε 640
γνοίημεν[1] τό τε ὀρθὸν καὶ μὴ γιγνόμενον ἐν αὐτοῖς.

ΑΘΗΝ. Εἰκὸς λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ φράζοντος πειρῶ μανθάνειν· τὸ μὲν γὰρ ἐν πάσαις τε ξυνόδοις καὶ κοινωνίαις πράξεων ὡντινωνοῦν, ὡς ὀρθὸν πανταχοῦ ἑκάστοις ἄρχοντα εἶναι, μανθάνεις.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἐλέγομεν νῦν δή, μαχομένων ὡς ἀνδρεῖον δεῖ τὸν ἄρχοντα εἶναι.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Ὁ μὴν ἀνδρεῖος τῶν δειλῶν[2] ὑπὸ φόβων ἧττον τεθορύβηται.

ΚΛΕΙ. Καὶ τοῦτο οὕτως.

---

1 γνοῖμεν. 2 τοῦ δειλοῦ.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, εἴρηκας καὶ πειστέον.

ΑΘΗΝ. Οὐ γὰρ ἄν, ὦ Κλεινία, τηλικοῖσδε ἀνδράσι πρέποι τὸ τοιοῦτον.

ΚΛΕΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Εἰ μὲν τοίνυν ὀρθῶς ἢ μή τις ἐπιτιμᾷ τῇ τε Λακωνικῇ καὶ τῇ Κρητικῇ πολιτείᾳ, λόγος[1] ἂν ἕτερος εἴη· τὰ γοῦν λεγόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἴσως ἐγὼ μᾶλλον ἔχοιμ' ἂν ὑμῶν ἀμφοτέρων λέγειν. ὑμῖν μὲν γάρ, εἴπερ καὶ μετρίως κατεσκεύασται τὰ τῶν νόμων, εἷς τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων, μὴ ζητεῖν τῶν νέων μηδένα ἐᾶν, ποῖα καλῶς αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει, μιᾷ δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας ξυμφωνεῖν, ὡς πάντα καλῶς κεῖνται, θέντων θεῶν, καὶ ἐάν τις ἄλλως λέγῃ, μὴ ἀνέχεσθαι τὸ παράπαν ἀκούοντας, γέρων δὲ εἴ τίς τι ξυννοεῖ τῶν παρ' ὑμῖν[2], πρὸς ἄρχοντά τε καὶ ἡλικιώτην, μηδενὸς ἐναντίον νέου, ποιεῖσθαι τοὺς τοιούτους λόγους.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατά γε, ὦ ξένε, λέγεις, καὶ κα-
635 θάπερ μάντις, ἀπὼν τῆς τότε διανοίας τοῦ τιθέντος, αὐτὰ νῦν ἐπιεικῶς μοι δοκεῖς ἐστοχάσθαι καὶ σφόδρα ἀληθῆ λέγειν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἡμῖν τανῦν ἐρημία μὲν νέων, αὐτοὶ δ' ἕνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, διαλεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους, μηδὲν ἂν πλημμελεῖν;

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα οὕτως· εἰς ἃ καὶ μηδέν γε ἀνῇς ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ἡμῶν· οὐ γὰρ τό γε γνῶναί τι τῶν μὴ καλῶν ἄτιμον, ἀλλὰ ἴασιν ἐξ αὐτοῦ ξυμβαίνει γίγνεσθαι τῷ μὴ φθόνῳ τὰ λεγόμενα ἀλλ' εὐνοίᾳ δεχομένῳ.

---

1 ὁ λόγος. 2 ἡμῖν.

8.

ΑΘΗΝ. Καλῶς· οὐ μήν γε ἐπιτιμῶν ἐρῶ τοῖς νόμοις πω, πρὶν βεβαίως εἰς δύναμιν διασκέψασθαι, μᾶλλον δὲ ἀπορῶν. ὑμῖν γὰρ ὁ νομοθέτης μόνοις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ὧν ἡμεῖς πυνθανόμεθα, τῶν μεγίστων ἡδονῶν καὶ παιδιῶν ἐπέταξεν ἀπέχεσθαι καὶ μὴ γεύεσθαι, τὸ δὲ τῶν λυπῶν καὶ φόβων, ὅπερ ἄρτι διεληλύθαμεν, ἡγήσατο, εἴ τις ἐκ παίδων φευξεῖται διὰ τέλους, ὁπόταν εἰς ἀναγκαίους ἔλθῃ πόνους καὶ φόβους καὶ λύπας, φευξεῖσθαι τοὺς ἐν ἐκείνοις γεγυμνασμένους καὶ δουλεύσειν αὐτοῖς. ταυτὸν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔδει διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν νομοθέτην, λέγοντα αὐτὸν πρὸς ἑαυτόν, ὡς ἡμῖν ἐκ νέων εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται καὶ ἀμελέτητοι, γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν καὶ μηδὲν τῶν αἰσχρῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν, ἕνεκα τῆς γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς ταυτὸν πείσονται τοῖς ἡττωμένοις τῶν φόβων, δουλεύσουσι[1] τρόπον ἕτερον καὶ ἔτ' αἰσχίω τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονάς, ἀνθρώποις ἐνίοτε παντάπασι κακοῖς, καὶ τὴν ψυχὴν τῇ μὲν δούλην, τῇ δὲ ἐλευθέραν ἕξουσι, καὶ οὐκ ἄξιοι ἁπλῶς ἀνδρεῖοι καὶ ἐλεύθεροι ἔσονται προσαγορεύεσθαι. σκοπεῖτε οὖν, εἴ τι τῶν νῦν λεγομένων ὑμῖν κατὰ τρόπον δοκεῖ λέγεσθαι.

ΚΛΕΙ. Δοκεῖ μὲν ἡμῖν γέ πως, λεγομένου τοῦ λόγου, περὶ δὲ τηλικούτων εὐθὺς πεπιστευκέναι ῥᾳδίως, μὴ νέων τε ᾖ[2] μᾶλλον καὶ ἀνοήτων.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' εἰ τὰ μετὰ ταῦτα διεξίοιμεν, ὧν προὐθέμεθα, ὦ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένε (μετ' ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγωμεν), τί διαφέρον ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις, ἢ ταῖς τῶν

---

1 δουλεύσουσί τε. 2 εἴη.

636 εἰκῇ πολιτευομένων, ἀνευρήσομεν, ὥςπερ τὰ περὶ τὸν πόλεμον νῦν δή;

ΜΕΓ. Σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' ἔοικε γὰρ τά τε ξυσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς εὑρῆσθαι πρὸς ἀμφοτέρας.

ΑΘΗΝ. Ἔοικε δῆτα, ὦ ξένοι, χαλεπὸν εἶναι τὸ περὶ τὰς πολιτείας ἀναμφιςβητήτως ὁμοίως ἔργῳ καὶ λόγῳ γίγνεσθαι· κινδυνεύει γάρ, καθάπερ ἐν τοῖς σώμασιν, οὐ δυνατὸν εἶναι προστάξαι τι πρὸς ἓν σῶμα ἓν ἐπιτήδευμα, ὃ[1] οὐκ ἂν φανείη ταυτὸν τοῦτο τὰ μὲν βλάπτον ἡμῶν τὰ σώματα, τὰ δὲ καὶ ὠφελοῦν. ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια ταῦτα καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά· δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες· καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμιμον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα τὰς κατὰ φύσιν[2] περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονὰς οὐ μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ θηρίων διεφθαρκέναι. καὶ τούτων τὰς ὑμετέρας πόλεις πρώτας ἄν τις αἰτιῷτο, καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἅπτονται τῶν γυμνασίων· καὶ εἴτε παίζοντα εἴτε σπουδάζοντα ἐννοεῖν δεῖ τὰ τοιαῦτα, ἐννοητέον, ὅτι τῇ θηλείᾳ καὶ τῇ τῶν ἀῤῥένων φύσει εἰς κοινωνίαν ἰούσῃ τῆς γεννήσεως ἡ περὶ ταῦτα ἡδονὴ κατὰ φύσιν ἀποδεδόσθαι δοκεῖ, ἀῤῥένων δὲ πρὸς ἄῤῥενας ἢ θηλειῶν πρὸς θηλείας παρὰ φύσιν, καὶ τῶν πρώτων τὸ τόλμημα εἶναι δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς. πάντες δὲ δὴ Κρητῶν τὸν περὶ τὸν Γανυμήδη μῦθον κατηγοροῦμεν, ὡς λογοποιησάντων τούτων· ἐπειδὴ παρὰ Διὸς αὐτοῖς οἱ νόμοι πεπιστευμένοι ἦσαν γεγονέναι, τοῦτον τὸν μῦθον προςτεθεικέναι κατὰ τοῦ Διός, ἵνα ἑπόμενοι δὴ τῷ θεῷ καρπῶνται καὶ ταύτην τὴν ἡδονήν. τὸ μὲν οὖν τοῦ μύθου χαιρέτω, νόμων δὲ πέρι διασκοπουμένων ἀνθρώπων ὀλί-

1 ἐν ᾧ. 2 καὶ κατὰ φύσιν, τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια κ. τ. λ.

γου πᾶσά ἐστιν ἡ σκέψις περί τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας ἔν τε πόλεσι καὶ ἐν ἰδίοις ἔθεσι· δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν, ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος[1], ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ, καὶ πόλις ὁμοίως καὶ ἰδιώτης καὶ ζῶον ἅπαν, ὁ δ' ἀνεπιστημόνως ἅμα καὶ ἐκτὸς τῶν καιρῶν τἀναντία ἂν ἐκείνων[2] ζῴη.

9.

ΜΕΓ. Λέγεται μὲν ταῦτα, ὦ ξένε, καλῶς πως· οὐ μὴν ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει, τί ποτε χρὴ λέγειν πρὸς ταῦτα· ὅμως δ' ἔμοιγε ὀρθῶς δοκεῖ τὸ τὰς ἡδονὰς φεύγειν διακελεύεσθαι τόν γε ἐν Λακεδαίμονι νομοθέτην, περὶ δὲ τῶν ἐν Κνωσῷ νόμων ὅδε, ἂν ἐθελήσῃ, βοηθήσει. τὰ δ' ἐν Σπάρτῃ κάλλιστ' ἀνθρώπων δοκεῖ μοι κεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἡδο- 637
νάς· οὗ γὰρ μάλιστ' ἄνθρωποι καὶ μεγίσταις προσπίπτουσιν ἡδοναῖς καὶ ὕβρεσι καὶ ἀνοίᾳ πάσῃ, τοῦτ' ἐξέβαλεν ὁ νόμος ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας ξυμπάσης, καὶ οὔτ' ἂν ἐπ' ἀγρῶν ἴδοις οὔτ' ἐν ἄστεσιν, ὅσων Σπαρτιάταις μέλει, ξυμπόσια, οὐδ' ὁπόσα τούτοις ξυνεπόμενα πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν, οὐδ' ἔστιν, ὅςτις ἂν ἀπαντῶν κωμάζοντί τινι μετὰ μέθης οὐκ ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη, καὶ οὐδ'[3] ἂν Διονύσια πρόφασιν ἔχοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥςπερ ἐν ἁμάξαις εἶδόν ποτε παρ' ὑμῖν ἐγώ, καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις πᾶσαν ἐθεασάμην τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν· παρ' ἡμῖν δ' οὐκ ἔστ' οὐδὲν τοιοῦτον.

ΑΘΗΝ. Ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, ἐπαινετὰ μὲν πάντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπου τινὲς ἔνεισι καρτερήσεις, ὅπου δ' ἀνεῖνται, βλακικώτερα· ταχὺ γάρ σου λάβοιτ' ἂν τις τῶν παρ' ἡμῖν ἀμυνόμενος, δεικνὺς

1 ἀρυττόμενος. 2 ἐκείνῳ. 3 οὔτ' ἄν.

τὴν τῶν γυναικῶν παρ' ὑμῖν ἄνεσιν. ἅπασι δὴ τοῖς τοιούτοις καὶ ἐν Τάραντι καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ὑμῖν δὲ μία ἀπόκρισις ἀπολύεσθαι δοκεῖ, τοῦ μὴ κακῶς ἔχειν, ἀλλ' ὀρθῶς· πᾶς γὰρ ἀποκρινόμενος ἐρεῖ θαυμάζοντι ξένῳ, τὴν παρ' αὐτοῖς ἀήθειαν ὁρῶντι „Μὴ θαύμαζε, ὦ ξένε· νόμος ἔσθ' ἡμῖν οὗτος, ἴσως δ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων ἕτερος.“ ἡμῖν δ' ἔστι νῦν, ὦ φίλοι ἄνδρες, οὐ περὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν κακίας τε καὶ ἀρετῆς. ἔτι γὰρ οὖν εἴπωμεν πλείω περὶ ἁπάσης μέθης· οὐ γὰρ σμικρόν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα, οὐδὲ φαύλου διαγνῶναι νομοθέτου. λέγω δ' οὐκ οἴνου περὶ[1] πόσεως τὸ παράπαν ἢ μή, μέθης δὲ αὐτῆς πέρι, πότερον, ὥςπερ Σκύθαι χρῶνται καὶ Πέρσαι, χρηστέον, καὶ ἔτι Καρχηδόνιοι καὶ Κελτοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ Θρᾷκες, πολεμικὰ ξύμπαντα[2] ὄντα ταῦτα γένη, ἢ καθάπερ ὑμεῖς· ὑμεῖς μὲν γάρ, ὃ λέγεις, τὸ παράπαν ἀπέχεσθε, Σκύθαι δὲ καὶ Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοί, καὶ κατὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι, καλὸν καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύειν νενομίκασι· Πέρσαι δὲ σφόδρα μὲν χρῶνται καὶ ταῖς ἄλλαις τρυφαῖς, ἃς ὑμεῖς ἀποβάλλετε, ἐν τάξει δὲ μᾶλλον τούτων.

638 ΜΕΓ. Ὦ λῷστε[3], διώκομεν δέ γε ἡμεῖς πάντας τούτους, ὅταν ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας λάβωμεν.

ΑΘΗΝ. Ὦ ἄριστε, μὴ λέγε ταῦτα· πολλαὶ γὰρ δὴ φυγαὶ καὶ διώξεις ἀτέκμαρτοι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται· διὸ φανερὸν ὅρον τοῦτον οὐκ ἄν ποτε λέγοιμεν, ἀλλ' ἀμφιςβητήσιμον περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ μή, νίκην τε καὶ ἧτταν λέγοντες μάχης· ἐπειδὴ γὰρ αἱ μείζους τὰς ἐλάττους πόλεις νικῶσι μαχόμεναι καὶ καταδουλοῦνται, Συρακόσιοι[4] μὲν Λο-

---

1 πέρι. 2 abest. 3 τούτων, ὦ λῷστε. ΜΕΓ. Διώκομεν κ. τ. λ. 4 Συρακούσιοι.

κρούς, οἳ δὴ δοκοῦσιν εὐνομώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον γεγονέναι, Κείους δὲ Ἀθηναῖοι· μύρια δ' ἄλλα τοιαῦτ' ἂν εὕροιμεν. ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιτηδεύματος πειρώμεθα λέγοντες πείθειν ἡμᾶς αὐτούς, νίκας δὲ καὶ ἥττας ἐκτὸς λόγου τανῦν θῶμεν· λέγωμεν δ', ὡς τὸ μὲν τοιόνδε ἐστὶ[1] καλόν, τὸ δὲ τοιόνδε οὐ καλόν. πρῶτον δ' ἀκούσατέ τί μου περὶ αὐτῶν τούτων, ὡς δεῖ τό τε χρηστὸν καὶ τὸ μὴ σκοπεῖν.

ΜΕΓ. Πῶς οὖν δὴ λέγεις;

10.

ΑΘΗΝ. Δοκοῦσί μοι πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα καὶ προθέμενοι ψέγειν αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν εὐθὺς ῥηθὲν οὐδαμῶς δρᾶν κατὰ τρόπον, ἀλλὰ ταυτὸν ποιεῖν, οἷον εἰ δή τις, ἐπαινέσαντός τινος τυρούς[2] βρῶμα ὡς ἀγαθόν, εὐθὺς ψέγοι, μὴ διαπυθόμενος αὐτοῦ μήτε τὴν[3] ἐργασίαν μήτε τὴν προςφοράν, ὅντινα τρόπον καὶ οἷστισι καὶ μεθ' ὧν καὶ ὅπως ἔχοντα καὶ ὅπως ἔχουσι προςφέρειν δεῖ. νῦν δὴ ταυτὸν δοκοῦμεν ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις ποιεῖν· περὶ μέθης γὰρ ἀκούσαντες τοσοῦτον μόνον, εὐθὺς οἱ μὲν ψέγειν αὐτό, οἱ δ' ἐπαινεῖν, καὶ μάλα ἀτόπως· μάρτυσι γὰρ καὶ ἐπαινεταῖς χρώμενοι ἐπαινοῦμεν ἑκάτεροι, καὶ οἱ μέν, ὅτι πολλοὺς παρεχόμεθα, ἀξιοῦμέν τι λέγειν κύριον[4], οἱ δέ, ὅτι τοὺς μὴ χρωμένους αὐτῷ ὁρῶμεν νικῶντας μαχομένους· ἀμφιςβητεῖται δ' αὖ καὶ τοῦθ' ἡμῖν. εἰ μὲν δὴ καὶ περὶ ἑκάστων οὕτω καὶ τῶν ἄλλων νομίμων διέξιμεν, οὐκ ἂν ἔμοιγε κατὰ νοῦν εἴη, τρόπον δὲ ἄλλον, ὃν ἐμοὶ φαίνεται δεῖν, ἐθέλω λέγειν περὶ αὐτοῦ τούτου τῆς μέθης, πειρώμενος, ἂν ἄρα δύνωμαι τὴν περὶ

1 ἔτι. 2 πυρούς. 3 μέν. 4 καίριον.

ἁπάντων τῶν τοιούτων ὀρθὴν μέθοδον ἡμῖν δηλοῦν· ἐπειδὴ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθνη περὶ αὐτῶν ἀμφισβητοῦντα ἡμῖν πόλεσι δυοῖν τῷ λόγῳ διαμάχοιτ' ἄν.

ΜΕΓ. Καὶ μὴν εἴ τινα ἔχομεν ὀρθὴν σκέψιν
639 τῶν τοιούτων, οὐκ ἀποκνητέον ἀκούειν.

ΑΘΗΝ. Σκεψώμεθα δὴ τῇδέ πῃ.[1] φέρε, εἴ τις αἰγῶν τροφὴν καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ κτῆμα ὡς ἔστι καλὸν ἐπαινοίη, ἄλλος δέ τις ἑωρακὼς αἶγας, χωρὶς νεμομένας αἰπόλου, ἐν ἐργασίμοις χωρίοις δρώσας κακὰ διαψέγοι, καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ἰδὼν οὕτω μέμφοιτο, τὸν τοῦ τοιούτου ψόγον ἡγούμεθα[2] ὑγιὲς ἄν ποτε ψέξαι καὶ ὁτιοῦν;

ΜΕΓ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Χρηστὸς δὲ ἄρχων ἔσθ' ἡμῖν ἐν πλοίοις πότερον, ἐὰν τὴν ναυτικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην[3] μόνον, ἄν τ' οὖν ναυτιᾷ ἄν τε μή; ἢ πῶς ἂν λέγοιμεν;

ΜΕΓ. Οὐδαμῶς, ἄν γε πρὸς τῇ τέχνῃ ἔχῃ καὶ τοῦτο τὸ πάθος, ὃ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἆρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην, ἱκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὢν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ;

ΜΕΓ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Ἂν δὲ αὖ μήτ' ἔχῃ τὴν τέχνην δειλός τ' ᾖ;

ΜΕΓ. Παντάπασί τινα πονηρὸν λέγεις καὶ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἄρχοντα, ἀλλά τινων σφόδρα γυναικῶν.

ΑΘΗΝ. Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοινωνίας ἡστινοσοῦν, ἣ πέφυκέ τε ἄρχων εἶναι μετ' ἐκείνου τε ὠφέλιμός ἐστιν, ὁ δὲ μήθ' ἑωρακὼς εἴη ποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὑτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος, ἀεὶ δὲ ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ξυνοῦσαν, οἰόμεθ'[4]

---

1 πῃ τῇδε. 2 ἡγώμεθα. 3 τὴν ἐπιστήμην. 4 οἰώμεθ'.

ἂν ποτε τοὺς τοιούτους θεωροὺς τῶν τοιούτων κοινωνιῶν χρηστόν τι ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι;

ΜΕΓ. Πῶς δ' ἄν, μηδέποτέ γε ἰδόντας μηδὲ ξυγγενομένους ὀρθῶς γενομένῳ μηδενὶ τῶν τοιούτων κοινωνημάτων;

ΑΘΗΝ. Ἔχε δή, τῶν πολλῶν κοινωνιῶν ξυμπότας καὶ ξυμπόσια θεῖμεν ἂν μίαν τινὰ ξυνουσίαν εἶναι;

ΜΕΓ. Καὶ σφόδρα γε.

ΑΘΗΝ. Ταύτην οὖν μῶν ὀρθῶς γιγνομένην ἤδη τίς ποτε ἐθεάσατο; καὶ σφῷν μὲν ἀποκρίνασθαι ῥᾴδιον, ὡς οὐδεπώποτε τὸ παράπαν (οὐ γὰρ ἐπιχώριον ὑμῖν τοῦτο οὐδὲ νόμιμον), ἐγὼ δ' ἐντετύχηκά τε πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ, καὶ προσέτι πάσας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διηρώτηκα· καὶ σχεδὸν ὅλην μὲν οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἑώρακα οὐδ' ἀκήκοα, μόρια δέ που σμικρὰ καὶ ὀλίγα, τὰ πολλὰ δὲ ξύμπανθ', ὡς εἰπεῖν, διημαρτημένα.

ΚΛΕΙ. Πῶς δὲ ταῦτα, ὦ ξένε, λέγεις; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον· ἡμεῖς μὲν γάρ, ὅπερ εἶπες, ἀπειρίᾳ
τῶν τοιούτων οὐδ' ἐντυγχάνοντες ἂν ἴσως εὐθύς γε 640
γνοίημεν[1] τό τε ὀρθὸν καὶ μὴ γιγνόμενον ἐν αὐτοῖς.

ΑΘΗΝ. Εἰκὸς λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ φράζοντος πειρῶ μανθάνειν· τὸ μὲν γὰρ ἐν πάσαις τε ξυνόδοις καὶ κοινωνίαις πράξεων ὡντινωνοῦν, ὡς ὀρθὸν πανταχοῦ ἑκάστοις ἄρχοντα εἶναι, μανθάνεις.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἐλέγομεν νῦν δή, μαχομένων ὡς ἀνδρεῖον δεῖ τὸν ἄρχοντα εἶναι.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Ὁ μὴν ἀνδρεῖος τῶν δειλῶν[2] ὑπὸ φόβων ἧττον τεθορύβηται.

ΚΛΕΙ. Καὶ τοῦτο οὕτως.

---

1 γνοῖμεν. 2 τοῦ δειλοῦ.

ΑΘΗΝ. Εἰ δ' ἦν τις μηχανή, μηδὲν τὸ παράπαν δεδιότα μηδὲ θορυβούμενον ἐπιστῆσαι στρατοπέδῳ στρατηγόν, ἆρ' οὐ τοῦτ' ἂν παντὶ τρόπῳ ἐπράττομεν;

ΚΛΕΙ. Σφόδρα μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Νῦν δέ γε οὐ στρατοπέδου περὶ[1] λέγομεν ἄρξοντος ἐν ἀνδρῶν ὁμιλίαις ἐχθρῶν ἐχθροῖς μετὰ πολέμου, φίλων δ' ἐν εἰρήνῃ πρὸς φίλους κοινωνησόντων φιλοφροσύνης.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Ἔστι δέ γε ἡ τοιαύτη ξυνουσία, εἴπερ ἔστι[2] μετὰ μέθης, οὐκ ἀθόρυβος· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Πῶς γάρ; ἀλλ' οἶμαι πᾶν τοὐναντίον.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν καὶ τούτοις ἄρχοντος δεῖ;

ΚΛΕΙ. Τί μήν; ὡς οὐδενί γε πράγματι.

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν ἀθόρυβον, εἰ δυνατὸν εἴη, τὸν τοιοῦτον ἄρχοντα ἐκπορίζεσθαι δεῖ;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν περί γε ξυνουσίας, ὡς ἔοικεν, αὐτὸν φρόνιμον εἶναι δεῖ· γίγνεται γὰρ φύλαξ τῆς τε ὑπαρχούσης φιλίας αὐτοῖς, καὶ ἔτι πλείονος ἐπιμελητὴς ὅπως ἔσται διὰ τὴν τότε ξυνουσίαν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν νήφοντά τε καὶ σοφὸν ἄρχοντα μεθυόντων δεῖ καθιστάναι καὶ μὴ τοὐναντίον; μεθυόντων γὰρ μεθύων καὶ νέος ἄρχων, μὴ σοφός, εἰ μὴ κακὸν ἀπεργάσαιτό τι μέγα, πολλῇ χρῷτ' ἂν ἀγαθῇ τύχῃ.

ΚΛΕΙ. Παμπόλλῃ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἰ μὲν γιγνομένων ὡς δυνατὸν ὀρθότατα τούτων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν ξυνουσιῶν μέμφοιτό τις ἐπικαλῶν αὐτῷ τῷ πράγματι, τάχ' ἂν

---

1 πέρι. 2 ἔσται.

ὀρθῶς ἴσως ἂν μέμφοιτο, εἰ δὲ ἁμαρτανόμενον ὡς οἷόν τε μάλιστα ἐπιτήδευμά τις ὁρῶν λοιδορεῖ, πρῶτον μὲν δῆλον, ὡς ἀγνοεῖ τοῦτ᾽ αὐτὸ γιγνόμενον οὐκ ὀρθῶς, εἶθ᾽ ὅτι πᾶν τούτῳ τῷ τρόπῳ φανεῖται πονηρόν, δεσπότου τε καὶ ἄρχοντος νήφοντος χωρὶς πραττόμενον· ἢ οὐ ξυννοεῖς τοῦθ᾽, ὅτι μεθύων κυβερνήτης καὶ πᾶς παντὸς ἄρχων ἀνατρέπει πάντα, 641
εἴτε πλοῖα εἴτε ἅρματα εἴτε στρατόπεδον εἴθ᾽ ὅ τί ποτ᾽ εἴη τὸ κυβερνώμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ;

11.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι τοῦτά γε ἀληθὲς εἴρηκας, ὦ ξένε, τὸ ἐπὶ τῷδε δ᾽ ἡμῖν λέγε, τί ποτ᾽, ἂν γίγνηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς· οἷον, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἑπομένοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν, καὶ τἆλλ᾽ οὕτω, ξυμποσίου δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος τί μέγα ἰδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ᾽ ἄν;

ΑΘΗΝ. Τί δέ, παιδὸς ἑνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἑνός, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἴποιμεν ἄν, ὡς ἑνὸς μὲν βραχύ τι πόλει γίγνοιτ᾽ ἂν ὄφελος, εἰ δ᾽ ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων, τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν, ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ γίγνοιντ᾽ ἂν ἄνδρες ἀγαθοί, γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι τά τ᾽ ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῷεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ᾽ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν· πολλοὶ γάρ, ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν δι᾽ ὕβριν ἐνεπλήσθησαν· καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται.

ΚΛΕΙ. Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ φίλε, τὴν ἐν τοῖς οἴνοις

κοινὴν διατριβὴν ὡς εἰς παιδείας μεγάλην μοῖραν τείνουσαν λέγειν, ἂν ὀρθῶς γίγνηται.

ΑΘΗΝ. Τί μήν;

ΚΛΕΙ. Ἔχοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν, ὡς ἔστι τὸ νῦν εἰρημένον ἀληθές;

ΑΘΗΝ. Τὸ μὲν ἀληθές, ὦ ξένε, διϊσχυρίζεσθαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἀμφισβητούντων, θεοῦ, εἰ δ', ὅπῃ ἐμοὶ φαίνεται, δεῖ λέγειν, οὐδεὶς φθόνος, ἐπείπερ ὡρμήκαμέν γε τοὺς λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ποιεῖσθαι τανῦν.

ΚΛΕΙ. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ πειρώμεθα τό σοι δοκοῦν περὶ τῶν νῦν ἀμφισβητουμένων καταμαθεῖν.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν οὕτως, ὑμᾶς τε ἐπὶ τὸ μαθεῖν καὶ ἐμὲ ἐπὶ τὸ δηλῶσαι πειρώμενον ἀμωσγέπως ξυντεῖναι τὸν λόγον. πρῶτον δέ μου ἀκούσατε τὸ τοιόνδε· τὴν πόλιν ἅπαντες ἡμῶν Ἕλληνες ὑπολαμβάνουσιν, ὡς φιλολόγος τέ ἐστι καὶ πολυλόγος, Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν βραχυλόγον, τὴν δὲ πολύνοιαν μᾶλλον ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν·
642 σκοπῶ δή, μὴ δόξαν ὑμῖν παράσχωμαι περὶ σμικροῦ πολλὰ λέγειν, μέθης πέρι, σμικροῦ πράγματος, παμμήκη λόγον ἀνακαθαιρόμενος· τὸ δὲ ἡ κατὰ φύσιν αὐτοῦ διόρθωσις οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ μουσικῆς ὀρθότητός ποτε σαφὲς οὐδ' ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπολαβεῖν, μουσικὴ δὲ ἄνευ παιδείας τῆς πάσης οὐκ ἂν αὖ ποτὲ δύναιτο· ταῦτα δὲ παμπόλλων ἐστὶ λόγων. ὁρᾶτε οὖν, τί ποιῶμεν, εἰ ταῦτα μὲν ἐάσαιμεν ἐν τῷ παρόντι, μετεκβαῖμεν δ' εἰς ἕτερόν τινα νόμων πέρι λόγον.

ΜΕΓ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε, οὐκ οἶσθ' ἴσως, ὅτι τυγχάνει ἡμῶν ἡ ἑστία τῆς πόλεως οὖσα ὑμῶν πρόξενος· ἴσως μὲν οὖν καὶ πᾶσι τοῖς παισίν, ἐπειδὰν ἀκούσωσιν, ὅτι τινός εἰσι πόλεως πρόξενοι, ταύτῃ τις εὔνοια ἐκ νέων εὐθὺς ἐνδύεται ἕκαστον ἡμῶν τῶν προξένων τῇ πόλει, ὡς δευτέρᾳ οὔσῃ πατρίδι μετὰ

τὴν αὑτοῦ πόλιν· καὶ δὴ καὶ ἐμοὶ νῦν ταυτὸ τοῦτο ἐγγέγονεν· ἀκούων γὰρ ἐκ[1] τῶν παίδων, εὐθὺς εἴ τι μέμφοιντο ἢ καὶ ἐπαινοῖεν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίους, ὡς ἡ πόλις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔφασαν, ἡμᾶς οὐ καλῶς ἢ καλῶς ἔῤῥεξε, ταῦτα δὴ ἀκούων καὶ μαχόμενος πρὸς αὐτὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἀεὶ πρὸς τοὺς τὴν πόλιν εἰς ψόγον ἄγοντας, πᾶσαν εὔνοιαν ἔσχον. καί μοι νῦν ἥ τε φωνὴ προςφιλὴς ὑμῶν, τό τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι· μόνοι γὰρ ἄνευ ἀνάγκης, αὐτοφυῶς, θείᾳ μοίρᾳ, ἀληθῶς καὶ οὔτι πλαστῶς εἰσὶν ἀγαθοί. θαρσῶν[2] δὴ ἐμοῦ γε ἕνεκα λέγοις ἂν τοσαῦτα, ὁπόσα σοι φίλον.

ΚΛΕΙ. Καὶ μήν, ὦ ξένε, καὶ τὸν παρ' ἐμοῦ λόγον ἀκούσας καὶ ἀποδεξάμενος θαρσῶν, ὁπόσα βούλει, λέγε· τῇδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας, ὡς Ἐπιμενίδης γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος, ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσι πρότερον παρ' ὑμᾶς κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ μαντείαν, θυσίας τε ἐθύσατό τινας, ἃς ὁ θεὸς ἀνεῖλε, καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον, εἶπεν ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἥξουσιν, ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγήσονται, πράξαντες οὐδὲν ὧν ἤλπιζον, παθόντες τε ἢ δράσαντες πλείω κακά. τότ' οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, καὶ εὔνοιαν ἐκ τόσου ἔγωγε ὑμῖν καὶ οἱ ἡμέτεροι ἔχουσι γονῆς.[3] 643

ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν τοίνυν ὑμέτερα ἀκούειν, ὡς ἔοικεν, ἕτοιμ' ἂν εἴη, τὰ δ' ἐμὰ βούλεσθαι μὲν ἕτοιμα, δύνασθαι δὲ οὐ πάνυ ῥάδια, ὅμως δὲ πειρατέον. πρῶτον δὴ οὖν πρὸς τὸν λόγον ὁρισώμεθα παιδείαν τί ποτ' ἐστὶ καὶ τίνα δύναμιν ἔχει· διὰ γὰρ ταύτης φαμὲν ἰτέον εἶναι τὸν προκεχειρισμένον ἐν τῷ νῦν λόγον ὑφ' ἡμῶν, μέχρι περ ἂν πρὸς τὸν θεὸν ἀφίκηται.

---

1 deest. 2 θαῤῥῶν, ut in sequentt. 3 γονεῖς.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν δρῶμεν ταῦτα, εἴπερ σοί γε ἡδύ.

ΑΘΗΝ. Λέγοντος τοίνυν ἐμοῦ, τί ποτε χρὴ φάναι παιδείαν εἶναι, σκέψασθαι[1], ἂν ἀρέσκῃ τὸ λεχθέν.

ΚΛΕΙ. Λέγοις ἄν.

12.

ΑΘΗΝ. Λέγω δή, καί φημι τὸν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἄνδρα μέλλοντα ἔσεσθαι τοῦτο αὐτὸ ἐκ παίδων εὐθὺς μελετᾷν δεῖν παίζοντά τε καὶ σπουδάζοντα ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἑκάστοις προσήκουσιν· οἷον τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσεσθαι γεωργὸν ἤ τινα οἰκοδόμον, τὸν μὲν οἰκοδομοῦντά τι τῶν παιδείων οἰκοδομημάτων παίζειν χρή, τὸν δ' αὖ γεωργοῦντα, καὶ ὄργανα ἑκατέρῳ σμικρά, τῶν ἀληθινῶν μιμήματα, παρασκευάζειν τὸν τρέφοντα αὐτῶν ἑκάτερον· καὶ δὴ καὶ τῶν μαθημάτων ὅσα ἀναγκαῖα προμεμαθηκέναι, προμανθάνειν[2], οἷον τέκτονα μετρεῖν ἢ σταθμᾶσθαι, καὶ πολεμικὸν ἱππεύειν παίζοντα ἤ τι τῶν τοιούτων ἄλλο ποιεῖν[3]· καὶ πειρᾶσθαι διὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖσε τρέπειν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τῶν παίδων, οἷ ἀφικομένους αὐτοὺς δεῖ τέλος ἔχειν. κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν, ἢ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα ὅτι μάλιστα ἄξει τούτου, οὗ[4] δεήσει γενόμενον ἄνδρ' αὐτὸν τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς. ὁρᾶτε οὖν, εἰ μέχρι τούτου γε, ὅπερ εἶπον, ὑμῖν ἀρέσκει τὸ λεχθέν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν μηδ', ὃ λέγομεν εἶναι παιδείαν, ἀόριστον γένηται· νῦν γὰρ ὀνειδίζοντες ἐπαινοῦντές θ' ἑκάστων τὰς τροφὰς λέγομεν, ὡς τὸν μὲν πεπαιδευμένον ἡμῶν ὄντα τινά, τὸν δὲ ἀπαίδευτον,

---

1 σκέψεσθε. 2 μανθάνειν. 3 ποιοῦντα. 4 ὅ.

ἐνίοτε εἴς τε καπηλείας καὶ ναυκληρίας καὶ ἄλλων τοιούτων μάλα πεπαιδευμένον σφόδρα ἄνθρωπον[1]· οὐ γὰρ ταῦτα ἡγουμένων, ὡς ἔοικεν, εἶναι παιδείαν ὁ νῦν λόγος ἂν εἴη[2], τὴν δὲ πρὸς ἀρετὴν ἐκ παίδων παιδείαν, ποιοῦσαν ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλεον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης, ταύτην τὴν τροφὴν ἀφοριςάμενος ὁ λόγος οὗτος, ἐξ ὧν φαίνεται, νῦν βούλοιτ' ἂν 644
μόνην παιδείαν προςαγορεύειν, τὴν δ' εἰς χρήματα τείνουσαν ἤ τινα πρὸς ἰσχὺν ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν ἄνευ νοῦ καὶ δίκης βάναυσόν τ' εἶναι καὶ ἀνελεύθερον, καὶ οὐκ ἀξίαν τὸ παράπαν παιδείαν καλεῖσθαι. ἡμεῖς δὴ μηδὲν ὀνόματι διαφερώμεθ' αὐτοῖς[3], ἀλλ' ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ὁμολογηθεὶς μενέτω, ὡς οἵ γε ὀρθῶς πεπαιδευμένοι σχεδὸν ἀγαθοὶ γίγνονται· καὶ δεῖ δὴ τὴν παιδείαν μηδαμοῦ ἀτιμάζειν, ὡς πρῶτον τῶν καλλίστων τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσι παραγιγνόμενον, καί, εἴ ποτε ἐξέρχεται, δυνατὸν δ' ἐστὶν ἐπανορθοῦσθαι, τοῦτ' ἀεὶ δραστέον διὰ βίου παντὶ κατὰ δύναμιν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς, καὶ ξυγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν πάλαι γε ξυνεχωρήσαμεν ὡς ἀγαθῶν μὲν ὄντων τῶν δυναμένων ἄρχειν αὑτῶν[4], κακῶν δὲ τῶν μή.

ΚΛΕΙ. Λέγεις ὀρθότατα.

ΑΘΗΝ. Σαφέστερον ἔτι τοίνυν ἀναλάβωμεν τοῦτ' αὐτό, ὅ τί ποτε λέγομεν, καί μοι δι' εἰκόνος ἀποδέξασθε, ἐάν πως δυνατὸς ὑμῖν γένωμαι δηλῶσαι τὸ τοιοῦτον.

ΚΛΕΙ. Λέγε μόνον.

---

1 πεπαιδευμένων ἀνθρώπων σφόδρα. 2 Verba ὁ νῦν λόγος ἂν εἴη vulgo desunt. 3 αὐτοῖς. 4 αὐτῶν.

13.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἕνα μὲν ἡμῶν ἕκαστον αὐτὸν[1] τιθῶμεν;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Δύο δὲ κεκτημένον ἐν αὑτῷ ξυμβούλω, ἐναντίω τε καὶ ἄφρονε, ὢ προσαγορεύομεν ἡδονὴν καὶ λύπην.

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝ. Πρὸς δὲ τούτοιν ἀμφοῖν αὖ δόξας μελλόντων, οἷν κοινὸν μὲν ὄνομα ἐλπίς, ἴδιον δὲ φόβος μὲν ἡ πρὸ λύπης ἐλπὶς, θάρσος δὲ ἡ πρὸ τοῦ ἐναντίου· ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις λογισμός, ὅ τί ποτ' αὐτῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον, ὃς, γενόμενος δόγμα πόλεως κοινόν, νόμος ἐπωνόμασται.

ΚΛΕΙ. Μόγις μέν πως ἐφέπομαι, λέγε μὴν τὸ μετὰ ταῦτα, ὡς ἑπομένου.

ΜΕΓ. Καὶ ἐν ἐμοὶ μὲν ταὐτὸ τοῦτο πάθος ἔνι.

ΑΘΗΝ. Περὶ δὴ τούτων διανοηθῶμεν οὑτωσί· θαῦμα μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἡγησώμεθα τῶν ζώων θείων[2], εἴτε ὡς παίγνιον ἐκείνων, εἴτε ὡς σπουδῇ τινὶ ξυνεστηκός· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε γιγνώσκομεν· τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν, οἷον νεῦρα ἢ σμήρινθοί τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν ἐναντίαι οὖσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται· μιᾷ γάρ φησιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης ἀνθέλκειν τοῖς ἄλ-
645 λοις νεύροις ἕκαστον· ταύτην δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱεράν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην· τὰς[3] δ' ἄλλας σκληρὰς καὶ σιδηρᾶς, τὴν δὲ μαλακήν, ἅτε χρυσῆν οὖσαν, καὶ μονοειδῆ[4], τὰς δὲ ἄλλας παντοδαποῖς εἴδεσιν ὁμοίας·

---

1 αὐτῶν. Mox θάῤῥος — γινώσκομεν — μήρινθοι. 2 θεῖον.
3 ἄλλας δέ, omisso τάς. 4 desideratur.

δεῖν δὲ[1] τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τῇ[2] τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν· ἅτε γὰρ τοῦ λογισμοῦ καλοῦ μὲν ὄντος, πρᾴου δὲ καὶ οὐ βιαίου, δεῖσθαι ὑπηρετῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωγήν, ὅπως ἂν ἐν[3] ἡμῖν τὸ χρυσοῦν γένος νικᾷ τὰ ἄλλα γένη. καὶ οὕτω δὴ[4] περὶ θαυμάτων ὡς ὄντων ἡμῶν ὁ μῦθος ἀρετῆς σεσωσμένος ἂν εἴη, καὶ τὸ κρείττω ἑαυτοῦ καὶ ἥττω εἶναι τρόπον τινὰ φανερὸν ἂν γίγνοιτο μᾶλλον, ὃ νοεῖ· καὶ ὅτι πόλιν καὶ ἰδιώτην, τὸν μέν, λόγον ἀληθῆ λαβόντα ἐν ἑαυτῷ περὶ τῶν ἕλξεων τούτων, τούτῳ ἑπόμενον δεῖ ζῆν, πόλιν δέ, ἢ παρὰ θεῶν τινὸς ἢ παρ' αὐτοῦ[5] τούτου τοῦ γνόντος ταῦτα λόγον παραλαβοῦσαν, νόμον θεμένην, αὐτῇ τε ὁμιλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. οὕτω καὶ κακία δὲ καὶ ἀρετὴ σαφέστερον ἡμῖν διηρθρωμένον ἂν εἴη, ἐναργεστέρου δ' αὐτοῦ γενομένου, καὶ παιδεία καὶ τἄλλα ἐπιτηδεύματα ἴσως ἔσται μᾶλλον καταφανῆ· καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν τοῖς οἴνοις διατριβῆς οὐ[6] δόξασθείη μὲν ἂν εἶναι φαύλου πέρι μῆκος πολὺ λόγων περιττὸν εἰρημένον.

ΚΛΕΙ. Φανείη δὲ τάχ' ἂν ἴσως τοῦ μήκους γ' αὐτῶν οὐκ ἀπάξιον.

ΑΘΗΝ. Εὖ λέγεις, καὶ περαίνωμεν, ὅ τί περ ἂν τῆς γε νῦν διατριβῆς ἄξιον γίγνηται.

ΚΛΕΙ. Λέγε δή.

14.

ΑΘΗΝ. Προσφέροντες τῷ θαύματι τούτῳ τὴν μέθην, ποῖόν τί ποτε αὐτὸ ἀπεργασόμεθα;

ΚΛΕΙ. Πρὸς τί δὲ σκοπούμενος αὐτὸ ἐπανερωτᾷς;

ΑΘΗΝ. Οὐδέπω[7] πρὸς ὅ τι, τοῦτο δὲ ὅλως κοινωνῆσαν τούτῳ, ποῖόν τι ξυμπίπτει γίγνεσθαι·

---

1 deest. 2 deest. 3 abest. 4 δέ. 5 παρὰ τούτου. 6 ὁ.
7 Οὐδέν πω.

ἔτι δὲ σαφέστερον, ὃ βούλομαι, πειράσομαι φράζειν: ἐρωτῶ γὰρ τὸ τοιάνδε· ἆρα σφοδροτέρας τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ θυμοὺς καὶ ἔρωτας ἡ τῶν οἴνων πόσις ἐπιτείνει;

ΚΛΕΙ. Πολύ γε.

ΑΘΗΝ. Τί δ' αὖ τὰς αἰσθήσεις καὶ μνήμας καὶ δόξας καὶ φρονήσεις, πότερον ὡσαύτως σφοδροτέρας; ἢ πάμπαν ἀπολείπει ταῦτα αὐτον, ἂν κατακορής τις τῇ μέθῃ γίγνηται;

ΚΛΕΙ. Ναί, πάμπαν ἀπολείπει.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἰς ταυτὸν ἀφικνεῖται τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν τῇ τότε, ὅτε νέος ἦν παῖς;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἥκιστα δὴ τότ' ἂν αὐτὸς αὑτοῦ γίγνοιτο ἐγκρατής.

646 ΚΛΕΙ. Ἥκιστα.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν πονηρότατος, φαμέν, ὁ τοιοῦτος;

ΚΛΕΙ. Πολύ γε.

ΑΘΗΝ. Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς.

ΚΛΕΙ. Ἄριστα εἶπες, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Τούτου δὴ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἔσθ' ὅστις λόγος ἐπιχειρήσει πείθειν ἡμᾶς ὡς χρὴ γεύεσθαι, καὶ μὴ φεύγειν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν;

ΚΛΕΙ. Ἔοικεν εἶναι· σὺ γοῦν φῄς[1], καὶ ἕτοιμος ἦσθα νῦν δὴ λέγειν.

ΑΘΗΝ. Ἀληθῆ μέντοι μνημονεύεις· καὶ νῦν γ' εἰμὶ ἕτοιμος, ἐπειδήπερ σφὼ γε ἐθελήσειν προθύμως ἔφατον ἀκούειν.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὐκ ἀκουσόμεθα; κἂν εἰ μηδενὸς ἄλλου χάριν, ἀλλὰ τοῦ θαυμαστοῦ τε καὶ ἀτό-

---

1 φῄς.

και, εἰ δεῖ ἑκόντα ποτὲ ἄνθρωπον εἰς ἅπασαν φαυλότητα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν.

ΑΘΗΝ. Ψυχῆς λέγεις· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τί δὲ σώματος, ὦ ἑταῖρε, εἰς πονηρίαν, λεπτότητά τε καὶ αἶσχος καὶ ἀδυναμίαν, θαυμάζοιμεν ἄν, εἴ ποτέ τις ἑκὼν εἶναι ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ἀφικνεῖται;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τοὺς εἰς τὰ ἰατρεῖα αὑτοὺς βαδίζοντας ἐπὶ φαρμακοποσίᾳ, ἀγνοεῖν οἰόμεθα, ὅτι μετ᾽ ὀλίγον ὕστερον καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἕξουσι τοιοῦτον τὸ σῶμα, οἷον εἰ διὰ τέλους ἔχειν μέλλοιεν, ζῆν οὐκ ἂν δέξαιντο; ἢ τοὺς ἐπὶ τὰ γυμνάσια καὶ πόνους ἰόντας οὐκ ἴσμεν, ὡς ἀσθενεῖς εἰς τὸ παραχρῆμα γίγνονται;

ΚΛΕΙ. Πάντα ταῦτα ἴσμεν.

ΑΘΗΝ. Καὶ ὅτι τῆς μετὰ ταῦτα ὠφελείας ἕνεκα ἑκόντες πορεύονται;

ΚΛΕΙ. Κάλλιστα.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν χρὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων πέρι διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον;

ΚΛΕΙ. Πάνυ γε.

ΑΘΗΝ. Καὶ τῆς περὶ τὸν οἶνον ἄρα διατριβῆς ὡσαύτως διανοητέον, εἴπερ ἔνι τοῦτο ὀρθῶς διανοηθῆναι ἐν τούτοις.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ᾽ οὔ, ἂν ἄρα τινὰ ὠφέλειαν ἡμῖν ἔχουσα φαίνηται, μηδὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἐλάττω;[1]

ΑΘΗΝ. Τῇ γε ἀρχῇ τὴν σωμασκίαν νικᾷ τῷ τὴν μὲν μετ᾽ ἀλγηδόνων εἶναι, τὴν δὲ μή.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις· θαυμάζοιμι δ᾽ ἄν, εἴ τι δυναίμεθα τοιοῦτον ἐν αὐτῷ καταμαθεῖν.

ΑΘΗΝ. Τοῦτ᾽ αὐτὸ δὴ νῦν, ὡς ἔοιχ᾽, ἡμῖν[2]

---

1 Verba ἂν ἄρα — τὴν δὲ μή Atheniensi assignantur. 2 ὑμῖν.

ἤδη πειρατέον φράζειν· καί μοι λέγε, δύο φόβων εἴδη σχεδὸν ἐναντία δυνάμεθα κατανοῆσαι;

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

ΑΘΗΝ. Τὰ τοιάδε· φοβούμεθα μέν που τὰ κακά, προσδοκῶντες γενήσεσθαι.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Φοβούμεθα δέ γε πολλάκις δόξαν, ἡγούμενοι δοξάζεσθαι κακοί, πράττοντες ἢ λέγοντές
647 τι τῶν μὴ καλῶν, ὃν δὴ καὶ καλοῦμεν τὸν φόβον ἡμεῖς γε, οἶμαι δὲ καὶ πάντες, αἰσχύνην.

ΚΛΕΙ. Τί δ' οὔν;

ΑΘΗΝ. Τούτους δὴ δύο ἔλεγον φόβους, ὧν ὁ ἕτερος ἐναντίος μὲν ταῖς ἀλγηδόσι καὶ τοῖς ἄλλοις φόβοις, ἐναντίος δ' ἐστὶ ταῖς πλείσταις καὶ μεγίσταις ἡδοναῖς.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ[1] νομοθέτης καὶ πᾶς, οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, τοῦτον τὸν φόβον ἐν τιμῇ μεγίστῃ σέβεται[2] καλῶν αἰδῶ, τὸ δὲ[3] τούτῳ θάρσος ἐναντίον ἀναίδειάν τε προσαγορεύει καὶ μέγιστον κακὸν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πᾶσι νενόμικε;

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τά τ' ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ὁ φόβος ἡμᾶς οὗτος σώζει, καὶ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ νίκην καὶ σωτηρίαν, ἓν πρὸς ἕν, οὐδὲν οὕτω σφόδρα ἡμῖν ἀπεργάζεται· δύο γὰρ οὖν ἐστὸν τὰ τὴν νίκην ἀπεργαζόμενα, θάρσος μὲν πολεμίων, φίλων δὲ φόβος αἰσχύνης πέρι κακῆς.

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝ. Ἄφοβον ἡμῶν ἄρα δεῖ γίγνεσθαι καὶ φοβερὸν ἕκαστον, ὧν δ' ἑκάτερον ἕνεκα, διῃρήμεθα.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἄφοβόν γε ἕκαστον βουληθέν-

---

1 οὐκ ἄν. 2 σέβει καί. 3 τὸ τούτων θάῤῥος.

τες ποιεῖν, φόβων πολλῶν τινῶν εἰς φόβον ἄγοντές αὐτον, μετὰ νόμου τοιοῦτον ἀπεργαζόμεθα.

ΚΛΕΙ. Φαινόμεθα.

ΑΘΗΝ. Τί δ᾽ ὅταν ἐπιχειρῶμέν τινα φοβερὸν ποιεῖν μετὰ δίκης, ἆρ᾽ οὐκ, ἀναισχυντίᾳ ξυμβάλλοντάς αὐτον καὶ προσγυμνάζοντας, νικᾷν δεῖ ποιεῖν διαμαχόμενον αὐτοῦ[1] ταῖς ἡδοναῖς, ἢ τῇ μὲν διαίτῃ τῇ ἐν αὐτῷ προσμαχόμενον καὶ νικῶντα αὐτὴν δεῖ τέλεον οὕτω γίγνεσθαι πρὸς ἀνδρίαν; ἄπειρος δὲ δή που καὶ ἀγύμναστος ὢν τῶν τοιούτων ἀγώνων ὅστισοῦν οὐδ᾽ ἂν ἥμισυς[2] ἑαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετήν; σώφρων δὲ ἆρα τελέως ἔσται, μὴ πολλαῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις προτρεπούσαις ἀναισχυντεῖν καὶ ἀδικεῖν διαμεμαχημένος καὶ νενικηκὼς μετὰ λόγου καὶ ἔργου καὶ τέχνης ἔν τε παιδιαῖς καὶ ἐν σπουδαῖς, ἀλλ᾽ ἀπαθὴς ὢν πάντων τῶν[3] τοιούτων;

ΚΛΕΙ. Οὔκουν τόν γ᾽ εἰκότα λόγον ἂν ἔχοι.

15.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; φόβου φάρμακον ἔσθ᾽ ὅστις θεὸς δέδωκεν ἀνθρώποις, ὥστε, ὁπόσῳ πλέον ἂν ἐθέλῃ τις πίνειν αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλόν αὐτον νομίζειν καθ᾽ ἑκάστην πόσιν δυστυχῆ γίγνεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα αὐτῷ πάντα, καὶ
τελευτῶντα εἰς πᾶν δέος ἰέναι τὸν ἀνδρειότατον ἀν- 648
θρώπων, ἐκκοιμηθέντα δὲ καὶ τοῦ πόματος ἀπαλλαγέντα πάλιν ἑκάστοτε τὸν αὐτὸν γίγνεσθαι;

ΚΛΕΙ. Καὶ τί τοιοῦτον φαῖμεν ἄν, ὦ ξένε, ἐν ἀνθρώποις γεγονέναι πόμα;

ΑΘΗΝ. Οὐδέν· εἰ δ᾽ οὖν ἐγένετό ποθεν, ἔσθ᾽ ὅτε πρὸς ἀνδρίαν ἦν ἂν νομοθέτῃ χρήσιμον; οἷον τὸ τοιόνδε περὶ αὐτοῦ καὶ μάλα εἴχομεν ἂν αὐτῷ διαλέγεσθαι· Φέρε, ὦ νομοθέτα, εἴτε Κρησὶν εἴθ᾽ οἱστισινοῦν νομοθετεῖς, πρῶτον μὲν τῶν πολιτῶν ἆρ᾽ ἂν

---

1 αὐτοῦ. 2 ἥμισυ. 3 abest.

δέξαιο βάσανον δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν ἀνδρίας τε πέρι καὶ δειλίας;

ΚΛΕΙ. Φαίη που πᾶς ἄν, δῆλον ὅτι[1].

ΑΘΗΝ. Τί δέ; μετ᾽ ἀσφαλείας καὶ ἄνευ κινδύνων μεγάλων, ἢ μετὰ τῶν ἐναντίων;

ΚΛΕΙ. Καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἀσφαλείας ξυνομολογήσει πᾶς.

ΑΘΗΝ. Χρῷο δ᾽ ἄν, εἰς τοὺς φόβους τούτους ἄγων καὶ ἐλέγχων ἐν τοῖς παθήμασιν, ὥστε ἀναγκάζειν ἄφοβον γίγνεσθαι, παρακελευόμενος καὶ νουθετῶν καὶ τιμῶν, τὸν δὲ ἀτιμάζων, ὅστις σοι μὴ πείθοιτο εἶναι τοιοῦτος, οἷον σὺ τάττεις ἐν πᾶσι, καὶ γυμνασάμενον μὲν εὖ καὶ ἀνδρείως ἀζήμιον ἀπαλλάττοις ἄν, κακῶς δέ, ζημίαν ἐπιτιθείς; ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἂν χρῷο, μηδὲν ἄλλο ἐγκαλῶν τῷ πόματι;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς οὐκ ἂν χρῷτο, ὦ ξένε;

ΑΘΗΝ. Γυμνασία γοῦν, ὦ φίλε, παρὰ τὰ νῦν θαυμαστὴ ῥᾳστώνης ἂν εἴη καθ᾽ ἕνα καὶ κατ᾽ ὀλίγους καὶ καθ᾽ ὁπόσους τις ἀεὶ βούλοιτο· καὶ εἴτε τις ἄρα μόνος ἐν ἐρημίᾳ τὸ τῆς αἰσχύνης ἐπίπροσθεν ποιούμενος, πρὶν εὖ σχεῖν ἡγούμενος ὁρᾶσθαι μὴ δεῖν, οὕτω πρὸς τοὺς φόβους γυμνάζοιτο, πόμα μόνον ἀντὶ μυρίων πραγμάτων παρασκευαζόμενος ὀρθὸν ἄν τι πράττοι, εἴτε τις ἑαυτῷ πιστεύων φύσει καὶ μελέτῃ καλῶς παρεσκευάσθαι, μηδὲν ὀκνοίη, μετὰ ξυμποτῶν πλειόνων γυμναζόμενος ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἐν τῇ τοῦ πόματος ἀναγκαίᾳ διαφορᾷ[2] δύναμιν, ὑπερθέων καὶ κρατῶν, ὥστε ὑπ᾽ ἀσχημοσύνης μηδὲ ἓν σφάλλεσθαι μέγα μηδ᾽ ἀλλοιοῦσθαι δι᾽ ἀρετήν, πρὸς δὲ τὴν ἐσχάτην πόσιν ἀπαλλάττοιτο πρὶν ἀφικνεῖσθαι, τὴν ἁπάντων ἧτταν φοβούμενος ἀνθρώπων τοῦ πόματος.

ΚΛΕΙ. Ναί· σωφρονεῖ γάρ, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος οὕτω πράττων.

---

1 ἂν δηλονότι. 2 διαφθορᾷ.

ΑΘΗΝ. Πάλιν δὴ πρὸς τὸν νομοθέτην λέγωμεν τάδε· Εἶεν, ὦ νομοθέτα· τοῦ μὲν δὴ φόβου σχεδὸν 649 οὔτε θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις τοιοῦτον φάρμακον, οὔτε αὐτοὶ μεμηχανήμεθα· τοὺς γὰρ γόητας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω· τῆς δὲ ἀφοβίας καὶ τοῦ λίαν θαρσεῖν καὶ ἀκαίρως, ἃ μὴ χρή, πότερον ἔστι πόμα; ἢ πῶς λέγομεν;

ΚΛΕΙ. Ἔστι, φήσει που, τὸν οἶνον φράζων.[1]

ΑΘΗΝ. Ἦ καὶ τοὐναντίον ἔχει τοῦτο τῷ νῦν δὴ λεγομένῳ; πιόντα τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν αὑτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ ὁπόσῳ ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν, καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παῤῥησίας, ὡς σοφὸς ὤν, μεστοῦται καὶ ἐλευθερίας, πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥστε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὁτιοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρᾶξαι; Πᾶς ἡμῖν, οἶμαι, τοῦτ' ἂν ξυγχωροίη.[2]

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

16.

ΑΘΗΝ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ τόδε, ὅτι δύο ἔφαμεν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς δεῖν θεραπεύεσθαι, τὸ μέν, ὅπως ὅτι μάλιστα θαρσήσομεν, τὸ δὲ τοὐναντίον, ὅτι μάλιστα φοβησόμεθα.

ΚΛΕΙ. Ἃ τῆς αἰδοῦς ἔλεγες, ὡς οἰόμεθα.

ΑΘΗΝ. Καλῶς μνημονεύετε· ἐπειδὴ δὲ τήν τε ἀνδρίαν καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐν τοῖς φόβοις δεῖ καταμελετᾶσθαι, σκεπτέον ἄρα, τί[3] ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἴη.

ΚΛΕΙ. Τό γ' οὖν εἰκός.

ΑΘΗΝ. Ἃ παθόντες ἄρα πεφύκαμεν διαφερόντως θαρσαλέοι τ' εἶναι καὶ θρασεῖς, ἐν τούτοις δέον ἄν, ὡς ἔοικεν, εἴη τὸ μελετᾶν ὡς ἥκιστα εἶναι ἀναισχύντους τε καὶ θρασύτητος γέμοντας, φοβε-

1 ὁ φράζων. 2 Verba Πᾶς — ξυγχωροίη Cliniae et sequentia Τί μήν; Megillo tribuuntur. 3 τὸ ἐναντίον.

ρους δὲ εἰς τὸ τολμᾶν ἑκάστοτε λέγειν ἢ πάσχειν ἢ καὶ δρᾶν αἰσχρὸν ὁτιοῦν.

ΚΛΕΙ. Ἔοικεν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ταῦτά ἐστι πάντα, ἐν οἷς ἐσμὲν τοιοῦτοι, θυμός, ἔρως, ὕβρις, ἀμαθία, φιλοκέρδεια [δειλία], καὶ ἔτι τὰ τοιάδε, πλοῦτος, κάλλος, ἰσχύς, καὶ πάνθ' ὅσα δι' ἡδονῆς αὖ μεθύσκοντα παράφρονας ποιεῖ· τούτων δ' εὐτελῆ τε καὶ ἀσινεστέραν πρῶτον μὲν πρὸς τὸ λαμβάνειν πεῖραν, εἶτα εἰς τὸ μελετᾶν, πλὴν τῆς ἐν οἴνῳ βασάνου καὶ παιδιᾶς τίνα ἔχομεν ἡδονὴν εἰπεῖν ἔμμετρον μᾶλλον, ἂν καὶ ὁπωστιοῦν μετ' εὐλαβείας γίγνηται; σκοπῶμεν γὰρ δή· δυσκόλου ψυχῆς καὶ ἀγρίας, ἐξ ἧς ἀδικίαι μυρίαι γίγνονται, πότερον ἰόντα[1] εἰς τὰ ξυμβόλαια πεῖραν λαμβάνειν, κινδυνεύοντα περὶ αὐτῶν, σφα-
650 λερώτερον, ἢ ξυγγενόμενον μετὰ τῆς τοῦ Διονύσου θεωρίας; ἢ πρὸς τἀφροδίσια ἡττημένης τινὸς ψυχῆς βάσανον λαμβάνειν, ἐπιτρέποντα αὐτοῦ θυγατέρας τε καὶ υἱέας καὶ γυναῖκας; οὕτως ἐν τοῖς φιλτάτοις κινδυνεύσαντα ἦθος ψυχῆς θεάσασθαι; καὶ μυρία δὴ λέγων οὐκ ἄν τις ποτε ἀνύσειεν, ὅσῳ διαφέρει τὸ μετὰ παιδιᾶς τηνάλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους θεωρεῖν. καὶ δὴ καὶ[2] τοῦτο μὲν αὐτὸ περί γε τούτων οὔτ' ἂν Κρῆτας οὔτ' ἄλλους ἀνθρώπους οὐδένας οἰόμεθα ἀμφισβητῆσαι, μὴ οὐ πεῖράν τε ἀλλήλων ἐπιεικῆ ταύτην εἶναι, τό τε τῆς εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας καὶ τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους.

ΚΛΕΙ. Ἀληθὲς τοῦτό γε.

ΑΘΗΝ. Τοῦτο μὲν ἄρ' ἂν τῶν χρησιμωτάτων ἓν εἴη τὸ γνῶναι τὰς φύσεις τε καὶ ἕξεις τῶν ψυχῶν τῇ τέχνῃ ἐκείνῃ, ἧς ἐστὶ ταῦτα θεραπεύειν· ἔστι δέ που, φαμέν, ὡς οἶμαι, πολιτικῆς· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

1 ἰόντας — κινδυνεύοντας περὶ αὐτῶν — ξυγγενομένους — ἐπιτρέποντας αὐτῶν θυγατέρας — υἱεῖς et κινδυνεύσαντας. 2 deest.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ARGUMENTUM.

Compotatio vero non solum ad hominum ingenium moresque explorandos accommodata est, sed maiorem etiam utilitatem habet; de qua antequam exponitur, recta institutionis ratio explicatur. Educatio est disciplina, quae ad voluptates doloresque moderandos ac regendos spectat, ut, quae expetenda sunt, expetere, et quae fugienda, fugere adsuescamus; ex qua, quum ratio liberaque mentis assensio accessit, virtus efflorescit. Quoniam vero, quae educatio et lex praescribunt, ea saepissime in hominum vita pervertuntur, dii, humani generis misericordia commoti, ad legem acmodum servandum moresque depravatos corrigendos saltationem festam instituerunt, cum musica et compotatione illam coniunctam, hominesque, quo reliqua carent animalia, harmoniae sensu donaverunt (C. 2.). Prima igitur educatio in saltatione cantuque versatur, perfecta vero ex acri elimatoque pulcri sensu constat. Pulcrum in saltatione et cantu nihil aliud est nisi id, quod vel ad animi vel ad corporis praestantiam spectat, turpe vero id, quod sensibus solummodo et voluptati blanditur (C. 3.). Atque si di-

versa sunt hominum de pulcro et turpi iudicia, huius rei causa non ipsum pulcrum vel turpe haberi potest, sed prava hominum vel natura vel consuetudo, qua fit, ut, etsi turpe vituperent, eo tamen delectentur; inhonesto autem si homines adsuescunt, sensim istud ita amplectuntur, ut, quod gravissimam civitati pestem infert, postremo ei similes fiant. Quocirca licentiam illam quidlibet fingendi civitas bene morata legibus coërcebit; quod in Aegypto factum esse constat, ubi leges certae poëtis, musicis, pictoribus, aliis scriptae sunt, quas migrare vel novare nefas habetur (C. 4.). Falsa vero est eorum sententia, qui Musarum artibus nihil praeter voluptatem propositum esse dicunt, ut, quo quaeque magis delectet, eo melior haberi debeat. Nam si ex voluptate, quam creant, aestimare eas velis, de hac ipsa in diversas homines sententias discedent, propterea quod tam varia sunt pro aetate, sexu et moribus hominum ingenia, ut alii aliis delectentur. Quid igitur pulcrum censebis? Itaque nonnisi hoc, quo viri optimi elegantissimique laetantur, pulcrum erit (C. 5.). — Iudicem autem in rebus ad Musas spectantibus oportet et ingenio exculto et animo forti esse, ut per se pulcrum diiudicare simulque artificibus multitudinem voluptate permulcentibus repugnare possit; etenim si iudicium hac in re multitudini imperitae conceditur, fieri non potest, quin mores magis magisque depraventur, quoniam poëta vel musicus, multitudinis plausum quaerens, eiusmodi res finget, quae sensibus blandiantur, non vero, quae mores corrigant. Quocirca leges poëtis ac musicis scribantur necesse est (C. 6.). — Poëtae una sola virtus proposita erit, homines probos iustosque finget, eorumque felicitatem veram ac propriam praedicabit. Sola videlicet virtus, et quae cum ea coniuncta sunt, bona dici possunt, et ipsa voluptas a virtute separari nequit; alioquin vel in una voluptate beatam vitam poni oporteret (quod si ita esset, virtutis studio supersedere pos-

semus), vel iustitia, etiam seiuncta a iucunditate, iucunda dici deberet (C. 8.). Diverse quidem etiam de hoc genere homines sentiunt, prout vel ex iusto vel ex iniusto rem spectant; sed quia nonnisi iustus hoc recte iudicare potest, hic vero vitam improbam non solum turpiorem ac peiorem, sed etiam insuaviorem habebit, efficitur, iustitiam et virtutem reliquis omnibus praestare. Quapropter legum lator inprimis curabit, ut hac in sententia omnes inter se cives concinant, et tam pueri atque adolescentes quam seniores carminibus choricis sententiam illam celebrent, unam et eandem esse vitam iustam et iucundam (C. 9.). Quia vero seniores coram hominum multitudine canere verebuntur, vinum, quo reliqui se abstinebunt, adhibendum erit, ut senectutis severitas et acerbitas mitigetur, ipsique senes ad canendum inter familiares reddantur faciliores (C. 10.). Iam si quaeritur, quodnam carminum genus senes deceat, ante, quid poësi et musicae in universum propositum sit, exponi debet. Quae iucunda vocamus, ea vel sola iucunditate voluptateque vel veritate vel utilitate nituntur; alimenta v. c. per se iucunda, et, si salubria, etiam vera s. recta et utilia sunt; doctrina per se iucunda, et, si ad verum spectat, etiam vera et utilis est; pariter artes imitatrices voluptatem respiciunt, earumque veritas similitudine nititur, ut sola voluptate iudicari non debeant. Eadem est poësis et musicae ratio, quae in artium imitatricium numero sunt (C. 11.). In omnibus vero, quae imitando efficta sunt, primum, quid sit illud, quod imitatione expressum est, cognoscere, deinde, num vere, denique, num pulcre artifex finxerit, considerare nos oportet. — Pluribus deinceps de artium, natura inter se coniunctarum, separatione poësisque ac musicae depravatione subiectis, senes docet in musica praecipue rhythmi et harmoniae peritos esse debere, ut carmina cantusque iudicare et, quae sibimet ipsis maxime conveniant quibusque iuventutem erudiant, possint eligere. Atque quum vino

animus molliatur, ita ut facilius regi possit, compotatio maxime idonea est ad iuventutem educandam eiusque audaciam luxuriantem compescendam. Quapropter legis lator compotationis leges dabit ad verecundiam illam turpitudinis spectantes (C. 13.). Itaque vinum, quod alii insaniae causa hominibus esse tributum dicunt, pro optimo verecundiae, sanitatis roborisque remedio haberi oportet, et, si certi fines terminique constituantur, nihil causae est, cur eius usus reprobetur (C. 14.).

1.

ΑΘΗΝ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, σκεπτέον ἐκεῖνο περὶ αὐτῶν, πότερα τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχει τὸ κατιδεῖν, πῶς ἔχομεν τὰς φύσεις, ἢ καί τι μέγεθος ὠφελείας, ἄξιον πολλῆς σπουδῆς, ἔνεστιν ἐν[1] τῇ κατ' ὀρθὸν χρείᾳ τῆς ἐν οἴνῳ ξυνουσίας. τί οὖν δὴ λέγομεν; ἔνεσθ', ὡς ὁ λόγος ἔοικε βούλεσθαι σημαίνειν, ὅπῃ δὲ καὶ ὅπως, ἀκούωμεν προσέχοντες τὸν νοῦν, μή πῃ παραποδισθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ.

ΚΛΕΙ. Λέγε οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἀναμνησθῆναι τοίνυν ἔγωγε πάλιν ἐπιθυμῶ, τί ποτε λέγομεν ἡμῖν εἶναι τὴν ὀρθὴν παιδείαν· τούτου γάρ, ὥς γ' ἐγὼ τοπάζω τανῦν, ἔστιν 653
ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι τούτῳ καλῶς κατορθουμένῳ σωτηρία.

ΚΛΕΙ. Μέγα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Λέγω τοίνυν τῶν παίδων παιδικὴν εἶναι πρώτην αἴσθησιν ἡδονὴν καὶ λύπην, καὶ ἐν οἷς ἀρετὴ ψυχῇ καὶ κακία παραγίγνεται πρῶτον, ταῦτ' εἶναι· φρόνησιν δὲ καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους[2], εὐτυχής[3], ὅτῳ καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο· τέλειος δ' οὖν ἔστιν ἄνθρωπος ταῦτα καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα κεκτημένος ἀγαθά. παιδείαν δὴ λέγω τὴν παραγιγνομένην πρῶτον παισὶν ἀρετήν, ἡδονὴ δὲ καὶ φιλία καὶ λύπη καὶ μῖσος ἂν ὀρθῶς ἐν ψυχαῖς ἐγγίγνωνται μήπω δυναμένων λόγον[4] λαμβάνειν, λα-

1 deest. 2 βεβαιοῦν. 3 εὐτυχές. 4 λόγῳ.

βόντων δὲ τὸν λόγον, ξυμφωνήσωσι τῷ λόγῳ, ὀρθῶς εἰθίσθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἐθῶν. αὕτη δ'[1] ἡ ξυμφωνία ξύμπασα μὲν ἀρετή, τὸ δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τεθραμμένον αὐτῆς ὀρθῶς, ὥστε μισεῖν μὲν ἃ χρὴ μισεῖν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους, στέργειν δὲ ἃ χρὴ στέργειν, τοῦτ' αὐτὸ ἀποτεμὼν τῷ λόγῳ καὶ παιδείαν προσαγορεύων, κατά γε τὴν ἐμὴν[2] ὀρθῶς ἂν προσαγορεύοις.

ΚΛΕΙ. Καὶ γάρ, ὦ ξένε, ἡμῖν καὶ τὰ πρότερον ὀρθῶς σοι παιδείας πέρι καὶ τὰ νῦν εἰρῆσθαι δοκεῖ.

ΑΘΗΝ. Καλῶς τοίνυν. τούτων γὰρ δὴ τῶν ὀρθῶς τεθραμμένων ἡδονῶν καὶ λυπῶν, παιδειῶν οὐσῶν, χαλᾶται τοῖς ἀνθρώποις καὶ διαφθείρεται τὰ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ, θεοὶ δέ, οἰκτείραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γένος, ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβάς[3], καὶ Μούσας Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην καὶ Διόνυσον ξυνεορταστὰς ἔδοσαν, ἵν' ἐπανορθῶνται τὰς γενομένας τροφὰς ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ θεῶν. ὁρᾶν οὖν χρή, πότερον ἀληθὴς ἡμῖν κατὰ φύσιν ὁ λόγος ὑμνεῖται τανῦν ἢ πῶς· φησὶ δέ, τὸ νέον ἅπαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι, κινεῖσθαι δὲ ἀεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι, τὰ μὲν ἀλλόμενα καὶ σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προσπαίζοντα, τὰ δὲ φθεγγόμενα πάσας φωνάς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῶα οὐκ ἔχειν αἴσθησιν τῶν ἐν ταῖς κινήσεσι τάξεων οὐδὲ ἀταξιῶν, οἷς δὴ ῥυθμὸς ὄνομα καὶ ἁρμονία· ἡμῖν δὲ οὓς εἴ-
654 πομεν θεοὺς ξυγχορευτὰς δεδόσθαι, τούτους εἶναι καὶ τοὺς δεδωκότας τὴν ἔνρυθμόν τε καὶ ἐναρμόνιον αἴσθησιν μεθ' ἡδονῆς, ᾗ δὴ κινεῖν τε ἡμᾶς καὶ χορηγεῖν ἡμῖν τούτους, ᾠδαῖς τε καὶ ὀρχήσεσιν ἀλλή-

1 αὐτῆς θ'. 2 τὴν ἐμὴν δόξαν. 3 ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς.

λοὺς ξυνείροντας, χορούς τε ὠνομακέναι τὸ παρὰ τῆς χαρᾶς ἔμφυτον ὄνομα.

2.

Πρῶτον δὴ τοῦτο ἀποδεξώμεθα· θῶμεν παιδείαν εἶναι πρώτην διὰ Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος; ἢ πῶς;

ΚΛΕΙ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀπαίδευτος ἀχόρευτος ἡμῖν ἔσται, τὸν δὲ πεπαιδευμένον ἱκανῶς κεχορευκότα θετέον;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Χορεία γε μὴν ὄρχησίς τε καὶ ᾠδὴ τὸ ξύνολόν ἐστιν.

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘΗΝ. Ὁ καλῶς ἄρα πεπαιδευμένος ᾄδειν τε καὶ ὀρχεῖσθαι δυνατὸς ἂν εἴη καλῶς.

ΚΛΕΙ. Ἔοικεν.

ΑΘΗΝ. Ἴδωμεν δή, τί ποτ' ἐστὶ τὸ νῦν αὖ λεγόμενον.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘΗΝ. Καλῶς ᾄδει, φαμέν, καὶ καλῶς ὀρχεῖται, πότερον εἰ[1] καὶ καλὰ ᾄδει καὶ καλὰ ὀρχεῖται; προσθῶμεν ἢ μή;

ΚΛΕΙ. Προσθῶμεν.

ΑΘΗΝ. Τί δ', ἂν τὰ καλά τε ἡγούμενος εἶναι καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ αἰσχρὰ οὕτως αὐτοῖς χρῆται; βέλτιον ὁ τοιοῦτος πεπαιδευμένος ἡμῖν ἔσται τὴν χορείαν[2] τε καὶ μουσικήν, ὃς[3] ἂν τῷ μὲν σώματι καὶ τῇ φωνῇ τὸ διανοηθὲν εἶναι καλὸν ἱκανῶς ὑπηρετεῖν δυνηθῇ ἑκάστοτε, χαίρῃ δὲ μὴ τοῖς καλοῖς μηδὲ μισῇ τὰ μὴ καλά, ἢ κεῖνος, ὃς ἂν τῇ μὲν φω-

---

1 εἰ abest. 2 χορηγίαν. 3 ἢ ὃς.

νῇ καὶ τῷ σώματι μὴ πάνυ δυνατὸς ᾖ κατορθοῦν ἢ διανοεῖσθαι, τῇ δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ κατορθοῖ, τὰ μὲν ἀσπαζόμενος ὅσα καλά, τὰ δὲ δυσχεραίνων ὁπόσα μὴ καλά;

ΚΛΕΙ. Πολὺ τὸ διαφέρον, ὦ ξένε, λέγεις τῆς παιδείας.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἰ μὲν τὸ καλὸν ᾠδῆς τε[1] καὶ ὀρχήσεως πέρι γιγνώσκομεν τρεῖς ὄντες, ἴσμεν καὶ τὸν πεπαιδευμένον τε καὶ ἀπαίδευτον ὀρθῶς, εἰ δὲ ἀγνοοῦμέν γε τοῦτο, οὐδ' εἴ[2] τις παιδείας ἔστι φυλακὴ καὶ ὅπου, διαγιγνώσκειν ἄν ποτε δυναίμεθα· ἆρ' οὐχ οὕτως;

ΚΛΕΙ. Οὕτως μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ταῦτ' ἄρα μετὰ τοῦθ' ἡμῖν αὖ, καθάπερ κυσὶν ἰχνευούσαις, διερευνητέον, σχῆμά τε καλὸν καὶ μέλος καὶ ᾠδὴν καὶ ὄρχησιν· εἰ δὲ ταῦθ' ἡμᾶς διαφυγόντα οἰχήσεται, μάταιος ὁ μετὰ ταῦθ' ἡμῖν περὶ παιδείας ὀρθῆς, εἴθ' Ἑλληνικῆς εἴτε βαρβαρικῆς, λόγος ἂν εἴη.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Εἶεν· τί δὲ δὴ τὸ καλὸν χρὴ φάναι σχῆμα ἢ μέλος εἶναί ποτε; φέρε, ἀνδρικῆς ψυχῆς ἐν πόνοις ἐχομένης[3] καὶ δειλῆς ἐν τοῖς αὐτοῖς τε καὶ
655 ἴσοις, ἆρ' ὅμοια τά τε σχήματα καὶ τὰ φθέγματα ξυμβαίνει γίγνεσθαι;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς, ὅτε γε μηδὲ τὰ χρώματα;

ΑΘΗΝ. Καλῶς γε, ὦ ἑταῖρε· ἀλλ' ἐν γὰρ μουσικῇ καὶ σχήματα μὲν καὶ μέλη ἔνεστι, περὶ ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν οὔσης τῆς μουσικῆς, ὥστε εὔρυθμον μὲν καὶ εὐάρμοστον, εὔχρων[4] δὲ μέλος ἢ σχῆμα οὐκ ἔστιν ἀπεικάσαντα, ὥσπερ οἱ χοροδιδάσκαλοι ἀπεικάζουσιν, ὀρθῶς φθέγγεσθαι. τὸ δὲ τοῦ δειλοῦ τε καὶ ἀνδρείου σχῆμα ἢ μέλος ἔστι τε καὶ ὀρθῶς προς-

---

1 τε abest. 2 ἥτις — ἐστί. 3 ἐρχομένης. 4 εὔχρουν.

ἀγορεύειν ἔχει τὰ μὲν τῶν ἀνδρείων καλά, τὰ δὲ τῶν δειλῶν αἰσχρά· καὶ ἵνα δὴ[1] μὴ μακρολογία πολλή τις γίγνηται περὶ ταῦθ' ἡμῖν, ἅπαντα ἁπλῶς ἔστω τὰ μὲν ἀρετῆς ἐχόμενα ψυχῆς ἢ σώματος, εἴτε αὐτῆς εἴτε τινὸς εἰκόνος, ξύμπαντα σχήματά τε καὶ μέλη καλά, τὰ δὲ κακίας αὖ τοὐναντίον ἅπαν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς τε προκαλεῖ, καὶ ταῦθ' ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἀποκεκρίσθω τανῦν.

ΑΘΗΝ. Ἔτι δὲ τόδε· πότερον ἅπαντες πάσαις χορείαις ὁμοίως χαίρομεν, ἢ πολλοῦ δεῖ;

ΚΛΕΙ. Τοῦ παντὸς μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τί ποτ' ἂν οὖν λέγωμεν τὸ πεπλανηκὸς ἡμᾶς εἶναι; πότερον οὐ ταυτά ἐστιν ἡμῖν καλὰ πᾶσιν, ἢ τὰ μὲν ταυτά, ἀλλ' οὐ δοκεῖ ταυτὰ εἶναι; οὐ γάρ που ἐρεῖ γέ τις, ὥς ποτε τὰ τῆς κακίας ἢ ἀρετῆς καλλίονα χορεύματα, οὐδ' ὡς αὐτὸς μὲν χαίρει τοῖς τῆς μοχθηρίας σχήμασιν, οἱ δ' ἄλλοι ἐναντίᾳ ταύτης μούσῃ τινί· καίτοι λέγουσί γε οἱ πλεῖστοι μουσικῆς ὀρθότητα εἶναι τὴν ἡδονὴν ταῖς ψυχαῖς πορίζουσαν δύναμιν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὔτε ἀνεκτὸν οὔτε ὅσιον τὸ παράπαν φθέγγεσθαι· τόδε δὲ μᾶλλον εἰκὸς πλανᾶν ἡμᾶς.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

3.

ΑΘΗΝ. Ἐπειδὴ μιμήματα τρόπων ἐστὶ τὰ περὶ τὰς χορείας, ἐν πράξεσί τε παντοδαπαῖς γιγνόμενα καὶ τύχαις καὶ ἤθεσι, καὶ μιμήμασι διεξιόντων ἑκάστων, οἷς μὲν ἂν πρὸς τρόπου τὰ ῥηθέντα ἢ μελῳδηθέντα ἢ καὶ ὁπωσοῦν χορευθέντα, ἢ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ ἔθος ἢ κατ' ἀμφότερα, τούτους μὲν καὶ τούτοις χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν αὐτὰ καὶ προσαγορεύειν καλὰ ἀναγκαῖον, οἷς δ' ἂν παρὰ φύσιν ἢ τρόπον ἢ τινα ξυνήθειαν, οὔτε χαίρειν δυνατὸν οὔτε

---

1 δέ.

ἐπαινεῖν, αἰσχρά τε προσαγορεύειν· οἷς δ' ἂν τὰ μὲν
τῆς φύσεως ὀρθὰ ξυμβαίνῃ, τὰ δὲ τῆς ξυνηθείας ἐναν-
τία, ἢ τὰ μὲν τῆς ξυνηθείας ὀρθά, τὰ δὲ τῆς φύσεως
ἐναντία, οὗτοι δὴ ταῖς ἡδοναῖς τοὺς ἐπαίνους ἐναν-
656 τίους προσαγορεύουσιν· ἡδέα γὰρ τούτων ἕκαστα εἶ-
ναί φασι, πονηρὰ δέ, καὶ ἐναντίον ἄλλων, οὓς οἴον-
ται φρονεῖν, αἰσχύνονται μὲν κινεῖσθαι τῷ σώματι
τὰ τοιαῦτα, αἰσχύνονται δὲ ᾄδειν, ὡς ἀποφαινόμε-
νοι καλὰ μετὰ σπουδῆς, χαίρουσι δὲ παρ' αὑτοῖς.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Μῶν οὖν τι βλάβην ἔσθ' ἥντινα φέρει τῷ χαίροντι πονηρίας ἢ σχήμασιν ἢ μέλεσιν, ἤ τιν' ὠφέλειαν αὖ τοῖς[1] πρὸς τἀναντία τὰς ἡδονὰς ἀποδεχομένοις;

ΚΛΕΙ. Εἰκός γε.

ΑΘΗΝ. Πότερον εἰκὸς ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταυτὸν εἶναι, ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δέ, ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ ὀνειρώττων, αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν; τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀνάγκη τὸν χαίροντα, ὁποτέροις ἂν χαίρῃ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐπαινεῖν αἰσχύνηται· καίτοι τοῦ τοιούτου τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ κακὸν φαῖμεν ἂν ἡμῖν ἐκ πάσης ἀνάγκης γίγνεσθαι;

ΚΛΕΙ. Δοκῶ μὲν οὐδέν.

ΑΘΗΝ. Ὅπου δὴ[2] νόμοι καλῶς εἰσὶ κείμενοι ἢ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσονται τὴν περὶ τὰς Μούσας παιδείαν τε καὶ παιδιάν, οἰόμεθα ἐξέσεσθαι τοῖς ποιητικοῖς, ὅ τί περ ἂν αὐτὸν τὸν ποιητὴν ἐν τῇ ποιήσει τέρπῃ ῥυθμοῦ ἢ μέλους ἢ ῥήματος ἐχόμενον, τοῦτο διδάσκοντα καὶ τοὺς τῶν εὐνόμων παῖδας καὶ νέους ἐν τοῖς χοροῖς, ὅ τι ἂν τύχῃ[3], ἀπεργάζεσθαι πρὸς ἀρετὴν ἢ μοχθηρίαν;

---

1 αὐτοῖς. 2 δέ. 3 τύχοι.

ΚΛΕΙ. Οὔτοι δὴ τοῦτό γε λόγον ἔχει· πῶς γὰρ ἄν;[1]

ΑΘΗΝ. Νῦν δέ γε αὐτό, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἔξεστι δρᾶν, πλὴν κατ' Αἴγυπτον.

ΚΛΕΙ. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ δὴ πῶς τὸ τοιοῦτόν φῃς νενομοθετῆσθαι[2];

ΑΘΗΝ. Θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι· πάλαι γὰρ δή ποτε, ὡς ἔοικεν, ἐγνώσθη παρ' αὐτοῖς οὗτος ὁ λόγος, ὃν τανῦν λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι καλὰ μὲν σχήματα, καλὰ δὲ μέλη δεῖ μεταχειρίζεσθαι ταῖς ξυνηθείαις τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι νέους, ταξάμενοι δὲ ταῦτα, ἅττα ἐστὶ καὶ ὁποῖ' ἅττα, ἀπέφηναν ἐν τοῖς ἱεροῖς· καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἐξῆν οὔτε ζωγράφοις οὔτ' ἄλλοις, ὅσοι σχήματα καὶ ὁποῖ' ἅττα ἀπεργάζονται, καινοτομεῖν, οὐδ' ἐπινοεῖν ἄλλ' ἅττα ἢ τὰ πάτρια, οὐδὲ νῦν ἔξεστιν οὔτ' ἐν τούτοις οὔτ' ἐν μουσικῇ ξυμπάσῃ· σκοπῶν δ' εὑρήσεις αὐτόθι τὰ μυριοστὸν ἔτος γεγραμμένα ἢ τετυπωμένα (οὐχ ὡς ἔπος εἰπεῖν μυριοστόν, ἀλλ' ὄντως) τῶν νῦν δεδημιουργημένων οὔτε τι καλλίονα οὔτ' αἰσχίω, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην 657 ἀπειργασμένα.

ΚΛΕΙ. Θαυμαστὸν λέγεις.

ΑΘΗΝ. Νομοθετικὸν μὲν οὖν καὶ πολιτικὸν ὑπερβαλλόντως· ἀλλ' ἕτερα φαῦλ' ἂν εὕροις αὐτόθι, τοῦτο δὲ τὸ περὶ μουσικὴν ἀληθές τε καὶ ἄξιον ἐννοίας, ὅτι δυνατὸν ἄρ' ἦν περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖσθαι βεβαίως θαρσοῦντα μέλη τὰ τὴν ὀρθότητα φύσει παρεχόμενα· τοῦτο δὲ θεοῦ ἢ θείου τινὸς ἀνδρὸς[3] ἂν εἴη, καθάπερ ἐκεῖ φασὶ τὰ τὸν πολὺν τοῦτον σεσωσμένα χρόνον μέλη τῆς Ἴσιδος ποιήματα γεγονέναι. ὥσθ', ὅπερ ἔλεγον, εἰ δύναιτό τις ἑλεῖν αὐτῶν καὶ ὁπωσοῦν τὴν ὀρθότητα, θαρσοῦντα χρὴ

---

1 ΜΕΓ. Πῶς γὰρ ἄν; 2 φῂς νομοθετεῖσθαι. 3 abest.

εἰς νόμον ἄγειν καὶ τάξιν αὐτά· ὡς ἡ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ζήτησις τοῦ καινῇ ζητεῖν ἀεὶ μουσικῇ χρῆσθαι σχεδὸν οὐ μεγάλην τινὰ δύναμιν ἔχει πρὸς τὸ διαφθεῖραι τὴν καθιερωθεῖσαν χορείαν, ἐπικαλοῦσα ἀρχαιότητα· τὴν γοῦν ἐκεῖ οὐδαμῶς ἔοικε δυνατὴ γεγονέναι διαφθεῖραι, πᾶν δὲ τοὐναντίον.

ΚΛΕΙ. Φαίνεται οὕτως ἂν ταῦτα ἔχειν ἐκ τῶν ὑπὸ σοῦ τανῦν λεχθέντων.

4.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν θαρσοῦντες λέγομεν[1], τὴν τῇ μουσικῇ καὶ τῇ παιδιᾷ μετὰ χορείας χρείαν ὀρθὴν εἶναι τοιῷδέ τινι τρόπῳ· χαίρομεν, ὅταν οἰώμεθα εὖ πράττειν, καὶ ὅταν χαίρωμεν, οἰόμεθα εὖ πράττειν αὖ· μῶν οὐχ οὕτως;

ΚΛΕΙ. Οὕτω μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἔν γε τῷ τοιούτῳ χαίροντες ἡσυχίαν οὐ δυνάμεθα ἄγειν.

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡμῶν οἱ μὲν νέοι αὐτοὶ χορεύειν ἕτοιμοι, τὸ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν ἐκείνους αὖ θεωροῦντες διάγειν ἡγούμεθα πρεπόντως, χαίροντες τῇ ἐκείνων παιδιᾷ τε καὶ ἑορτάσει, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ἡμᾶς ἐλαφρὸν ἐκλείπει νῦν; ὃ ποθοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι τίθεμεν οὕτως ἀγῶνας τοῖς δυναμένοις ἡμᾶς ὅτι μάλιστα εἰς τὴν νεότητα μνήμῃ ἐπεγείρειν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Μῶν οὖν οἰόμεθα[2] καὶ κομιδῇ μάτην τὸν νῦν λεγόμενον λόγον περὶ τῶν ἑορταζόντων λέγειν τοὺς πολλούς, ὅτι τοῦτον δεῖ σοφώτατον ἡγεῖσθαι καὶ κρίνειν νικᾶν, ὃς ἂν ἡμᾶς εὐφραίνεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι μάλιστα ἀπεργάζηται; δεῖ γὰρ δή, ἐπείπερ ἀφείμεθά γε παίζειν ἐν τοῖς τοιούτοις, τὸν

---

1 λέγωμεν. 2 οἰώμεθα.

πλείστους καὶ μάλιστα χαίρειν ποιοῦντα τοῦτον μάλιστα τιμᾶσθαί τε καί, ὅπερ εἶπον νῦν δή, τὰ νικητήρια φέρειν. ἆρ' οὖν ὀρθῶς λέγεταί τε τοῦτο καὶ πράττοιτ' ἄν, εἰ ταύτῃ γίγνοιτο; 658

ΚΛΕΙ. Τάχ' ἄν.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ', ὦ μακάριε, μὴ ταχὺ τὸ τοιοῦτον κρίνωμεν, ἀλλὰ διαιροῦντες αὐτὸ κατὰ μέρη σκοπώμεθα τοιῷδέ τινι τρόπῳ· τί ἄν, εἴ ποτέ τις οὕτως ἁπλῶς ἀγῶνα θείη ὁντινοῦν, μηδὲν ἀφορίσας μήτε γυμνικὸν μήτε μουσικὸν μήθ' ἱππικόν[1], ἀλλὰ πάντας ξυναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει προείποι, θεὶς νικητήρια, τὸν βουλόμενον ἥκειν ἀγωνιούμενον ἡδονῆς πέρι μόνον, ὃς δ' ἂν τέρψῃ τοὺς θεατὰς μάλιστα (μηδὲν ἐπιταττόμενος ᾧτινι τρόπῳ), νικήσῃ δέ, αὐτὸ τοῦτο ὅτι μάλιστα ἀπεργασάμενος, καὶ κριθῇ τῶν ἀγωνισαμένων ἥδιστος γεγονέναι, τί ποτ' ἂν ἡγούμεθα[2] ἐκ ταύτης τῆς προῤῥήσεως ξυμβαίνειν;

ΚΛΕΙ. Τοῦ πέρι λέγεις;

ΑΘΗΝ. Εἰκός που τὸν μέν τινα ἐπιδεικνύναι, καθάπερ Ὅμηρος, ῥαψῳδίαν, ἄλλον δὲ κιθαρῳδίαν, τὸν δέ τινα τραγῳδίαν, τὸν δ' αὖ κωμῳδίαν· οὐ θαυμαστὸν δέ, εἴ τις καὶ θαύματα ἐπιδεικνὺς μάλιστ' ἂν νικᾶν ἡγοῖτο. τούτων δὴ τοιούτων καὶ ἑτέρων ἀγωνιστῶν μυρίων ἐλθόντων, ἔχομεν εἰπεῖν, τίς ἂν νικῴη[3] δικαίως;

ΚΛΕΙ. Ἄτοπον ἤρου· τίς γὰρ ἂν ἀποκρίναιτό σοι τοῦτο ὡς γνοὺς ἄν ποτε, πρὶν ἀκοῦσαί τε καὶ τῶν ἀθλητῶν ἑκάστων αὐτήκοος αὐτὸς γενέσθαι;

ΑΘΗΝ. Τί οὖν δή; βούλεσθε ἐγὼ σφῷν τὴν ἄτοπον ταύτην ἀπόκρισιν ἀποκρίνωμαι;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Εἰ μὲν τοίνυν τὰ πάνυ σμικρὰ κρίνοι παιδία, κρινοῦσι τὸν τὰ θαύματα ἐπιδεικνύντα· ἦ γάρ;

---

1 μήθ' ἱππικὸν μήτε μουσικόν. 2 ἡγώμεθα. 3 νικᾷ.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἐὰν δέ γ' οἱ μείζους παῖδες, τὸν τὰς κωμῳδίας, τραγῳδίαν δὲ αἵ τε πεπαιδευμέναι τῶν γυναικῶν καὶ τὰ νέα μειράκια καὶ σχεδὸν ἴσως τὸ πλῆθος πάντων.

ΚΛΕΙ. Ἴσως δῆτα.

ΑΘΗΝ. Ῥαψῳδὸν δὲ καλῶς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ἤ τι τῶν Ἡσιοδείων διατιθέντα τάχ' ἂν ἡμεῖς οἱ γέροντες ἥδιστα ἀκούσαντες νικᾶν ἂν φαῖμεν πάμπολυ. τίς οὖν ὀρθῶς ἂν νενικηκὼς εἴη, τὸ μετὰ τοῦτο· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Δῆλον ὡς ἔμοιγε καὶ ὑμῖν ἀναγκαῖόν ἐστι φάναι, τοὺς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡλικιωτῶν κριθέντας ὀρθῶς ἂν νικᾶν· τὸ γὰρ ἦθος ἡμῖν τῶν νέων δὴ πάμπολυ δοκεῖ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις καὶ πανταχοῦ βέλτιστον γίγνεσθαι.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

5.

ΑΘΗΝ. Ξυγχωρῶ δὴ τό γε τοσοῦτον καὶ ἐγὼ τοῖς πολλοῖς, δεῖν τὴν μουσικὴν ἡδονῇ κρίνεσθαι, μὴ μέντοι τῶν γε ἐπιτυχόντων, ἀλλὰ σχεδὸν ἐκείνην εἶναι μοῦσαν καλλίστην, ἥτις τοὺς βελτίστους καὶ ἱκανῶς πεπαιδευμένους τέρπει, μάλιστα δὲ ἥτις[1]
659 ἕνα τὸν ἀρετῇ τε καὶ παιδείᾳ διαφέροντα. διὰ ταῦτα δὲ ἀρετῆς φαμὲν δεῖσθαι τοὺς τούτων κριτάς, ὅτι τῆς τε ἄλλης μετόχους αὐτοὺς εἶναι δεῖ φρονήσεως, καὶ δὴ καὶ τῆς ἀνδρίας· οὔτε γὰρ παρὰ θεάτρου[2] δεῖ τόν γε ἀληθῆ κριτὴν κρίνειν μανθάνοντα καὶ ἐκπληττόμενον ὑπὸ τοῦ[3] θορύβου τῶν πολλῶν καὶ τῆς αὑτοῦ[4] ἀπαιδευσίας, οὔτ' αὖ γιγνώσκοντα, δι' ἀνανδρίαν καὶ δειλίαν ἐκ ταὐτοῦ στόματος, οὗπερ τοὺς

1 εἴτις. 2 θεατέρου. 3 abest. 4 αὐτοῦ.

θεοὺς ἐπεκαλέσατο μέλλων κρίνειν, ἐκ τούτου ψευδόμενον ἀποφαίνεσθαι ῥᾳθύμως τὴν κρίσιν· οὐ γὰρ μαθητής, ἀλλὰ διδάσκαλος, ὥς γε τὸ δίκαιον, θεατῶν μᾶλλον ὁ κριτὴς καθίζει καὶ ἐναντιωσόμενος τοῖς τὴν ἡδονὴν μὴ προσηκόντως μηδὲ ὀρθῶς ἀποδιδοῦσι θεαταῖς· ἐξῆν γὰρ δὴ τῷ παλαιῷ τε καὶ Ἑλληνικῷ νόμῳ. καθάπερ ὁ Σικελικός τε καὶ Ἰταλικὸς νόμος· νῦν τῷ πλήθει τῶν θεατῶν ἐπιτρέπων καὶ τὸν νικῶντα διακρίνων χειροτονίαις, διέφθαρκε μὲν τοὺς ποιητὰς αὐτούς (πρὸς γὰρ τὴν τῶν κριτῶν ἡδονὴν ποιοῦσιν οὖσαν φαύλην, ὥστε αὐτοὶ αὐτοὺς οἱ θεαταὶ παιδεύουσι), διέφθαρκε δ' αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τὰς ἡδονάς· δέον γὰρ αὐτούς, ἀεὶ βελτίω τῶν αὐτῶν ἠθῶν ἀκούοντας, βελτίω τὴν ἡδονὴν ἴσχειν, νῦν αὐτοῖς [1] δρῶσι πᾶν τοὐναντίον ξυμβαίνει. τί ποτ' οὖν ἡμῖν τὰ νῦν αὖ διαπερανθέντα τῷ λόγῳ σημαίνειν βούλεται; σκοπεῖσθε, εἰ [2] τόδε.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Δοκεῖ μοι τρίτον ἢ τέταρτον ὁ λόγος εἰς ταὐτὸν περιφερόμενος ἥκειν, ὡς ἄρα παιδεία μέν ἐσθ' ἡ παίδων ὁλκή τε καὶ ἀγωγὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν ξυνδεδογμένον, ὡς ὄντως ὀρθός ἐστιν. ἵν' οὖν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδὸς μὴ ἐναντία χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι ἐθίζηται τῷ νόμῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου πεπεισμένοις, ἀλλὰ ξυνέπηται χαίρουσά τε καὶ λυπουμένη τοῖς αὐτοῖς τούτοις, οἷςπερ ὁ γέρων, τούτων ἕνεκα, ἃς ᾠδὰς καλοῦμεν, ὄντως μὲν ἐπῳδαὶ ταῖς ψυχαῖς αὗται νῦν γεγονέναι, πρὸς τὴν τοιαύτην, ἣν λέγομεν, ξυμφωνίαν ἐσπουδασμέναι, διὰ δὲ τὸ σπουδὴν μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς τῶν νέων ψυχάς, παιδιαί τε καὶ ᾠδαὶ καλεῖσθαι καὶ πράττεσθαι. καθάπερ τοῖς κάμνουσί τε καὶ ἀσθε-

---

1 αὖ τοῖς. 2 abest.

νῶς ἴσχουσι τὰ σώματα ἐν ἡδέσι τισὶ σιτίοις καὶ πό-
660 μασι τὴν χρηστὴν πειρῶνται τροφὴν προςφέρειν, οἷς μέλει τούτων, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν ἐν ἀηδέσιν, ἵνα τὴν μὲν ἀσπάζωνται, τὴν δὲ μισεῖν ὀρθῶς ἐθίζωνται, ταυτὸν δὴ καὶ τὸν ποιητικὸν ὁ ὀρθὸς νομοθέτης ἐν τοῖς καλοῖς ῥήμασι καὶ ἐπαινετοῖς πείσει τε καὶ ἀναγκάσει μὴ πείθων, τὰ τῶν σωφρόνων τε καὶ ἀνδρείων καὶ πάντως[1] ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἔν τε ῥυθμοῖς σχήματα καὶ ἐν ἁρμονίαις μέλη ποιοῦντα, ὀρθῶς ποιεῖν.

ΚΛΕΙ. Νῦν οὖν οὕτω δοκοῦσί σοι, πρὸς Διός, ὦ ξένε, ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι ποιεῖν; ἐγὼ μὲν γάρ, καθ' ὅσον αἰσθάνομαι, πλὴν παρ' ἡμῖν ἢ παρὰ Λακεδαιμονίοις, ἃ σὺ νῦν λέγεις, οὐκ οἶδα πραττόμενα, καινὰ δὲ ἄττα ἀεὶ γιγνόμενα περί τε τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν ξύμπασαν, οὐχ ὑπὸ νόμων μεταβαλλόμενα, ἀλλ' ὑπό τινων ἀτάκτων ἡδονῶν, πολλοῦ δέουσῶν τῶν αὐτῶν εἶναι καὶ κατὰ ταυτά, ὡς σὺ κατ' Αἴγυπτον ἀφερμηνεύεις, ἀλλ' οὐδέποτε τῶν αὐτῶν.

ΑΘΗΝ. Ἄριστά γε, ὦ Κλεινία· εἰ δ' ἔδοξά σοι, ἃ σὺ λέγεις, λέγειν ὡς νῦν γιγνόμενα, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ μὴ σαφῶς λέγων, ἃ διανοοῦμαι, τοῦτο ἐποίησα καὶ ἔπαθον· ἀλλ' ἃ βούλομαι γίγνεσθαι περὶ μουσικήν, τοιαῦτ' ἄττα εἶπον, ἴσως ὥςτε σοι δόξαι ταῦτα ἐμὲ λέγειν· λοιδορεῖν γὰρ πράγματα ἀνίατα καὶ πόῤῥω προβεβηκότα ἁμαρτίας, οὐδαμῶς ἡδύ, ἀναγκαῖον δ' ἐνίοτέ ἐστιν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ξυνδοκεῖ καὶ σοί, φέρε φῄς παρ' ὑμῖν καὶ τοῖςδε μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Τί δ' εἰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίγνοιθ'

---

1 πάντων.

οὕτω, πότερον αὐτὰ καλλιόνως οὕτως εἶναι φαῖμεν ἄν, ἢ καθάπερ νῦν γίγνεται, γιγνόμενα;

ΚΛΕΙ. Πολύ που τὸ διαφέρον, εἰ καθάπερ παρά τε τοῖσδε καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἔτι, καθάπερ εἶπες σὺ νῦν δὴ δεῖν εἶναι, γίγνοιτο.

6.

ΑΘΗΝ. Φέρε δή, ξυνομολογησόμεθα[1] τανῦν; ἄλλο τι παρ' ὑμῖν ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ μουσικῇ τὰ λεγόμενά ἐστι τάδε; τοὺς ποιητὰς ἀναγκάζετε λέγειν, ὡς ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνήρ, σώφρων ὢν καὶ δίκαιος, εὐδαίμων ἐστὶ καὶ μακάριος, ἐάν τε μέγας καὶ ἰσχυρὸς ἐάν τε σμικρὸς καὶ ἀσθενὴς ᾖ, καὶ ἐὰν πλουτῇ καὶ μή, ἐὰν δὲ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα τε καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ· καὶ Οὔτ' ἂν μνησαίμην, φησὶν ὑμῖν ὁ ποιητής, εἴπερ ὀρθῶς λέγει, οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην, ὃς μὴ πάντα τὰ λεγόμενα καλὰ μετὰ δικαιοσύνης πράττοι καὶ κτῷτο, καὶ δὴ καὶ δηΐων τοιοῦτος ὢν ὀρέγοιτο ἐγγύθεν ἱστάμενος· ἄδικος δὲ ὢν 661
μήτε τολμῴη[2] ὁρῶν φόνον αἱματόεντα, μήτε νικῴη θέων Θρηΐκιον Βορέην, μήτε ἄλλο αὐτῷ μηδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν γίγνοιτό ποτε. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενα ἀγαθὰ οὐκ ὀρθῶς λέγεται· λέγεται γάρ, ὡς ἄριστον μὲν ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ ἰσχύς, τέταρτον δὲ πλοῦτος· μυρία δὲ ἄλλα ἀγαθὰ λέγεται· καὶ γὰρ ὀξὺ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ πάντα, ὅσα ἔχεται τῶν αἰσθήσεων, εὐαισθήτως ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν τυραννοῦντα, ὅ τι ἂν ἐπιθυμῇ· καὶ τὸ δὴ τέλος ἁπάσης μακαριότητος εἶναι τὸ πάντα ταῦτα κεκτημένον ἀθάνατον εἶναι, γενόμενον ὅτι τάχιστα. ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγώ που τάδε λέγομεν, ὡς ταῦτά ἐστι ξύμπαντα δικαίοις μὲν

---

1 ξυνομολογησώμεθα. 2 τολμῷ — νικῷ.

καὶ ὁσίοις ἀνδράσιν ἄριστα κτήματα, ἀδίκοις δὲ κάκιστα ξύμπαντα ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς ὑγιείας· καὶ δὴ καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ παράπαν ζῆν μέγιστον μὲν κακόν, τὸν ξύμπαντα χρόνον ἀθάνατον ὄντα καὶ κεκτημένον πάντα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ πλὴν δικαιοσύνης τε καὶ ἀρετῆς ἁπάσης, ἔλαττον δέ, ἂν ὡς ὀλίγιστον ὁ τοιοῦτος χρόνον ἐπιζῇ[1]. ταῦτα δὴ λέγειν, οἶμαι, τοὺς παρ' ὑμῖν ποιητάς, ἅπερ ἐγώ, πείσετε καὶ ἀναγκάσετε, καὶ ἔτι τούτοις ἑπομένους ῥυθμούς τε καὶ ἁρμονίας ἀποδιδόντας παιδεύειν οὕτω τοὺς νέους ὑμῶν· ἢ γὰρ ὁρᾶτε; ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω σαφῶς, τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα ἀγαθὰ τοῖς ἀδίκοις εἶναι, τοῖς δὲ δικαίοις κακά, τὰ δ' ἀγαθὰ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὄντως ἀγαθά, τοῖς δὲ κακοῖς κακά. ὅπερ οὖν ἠρόμην, ἆρα ξυμφωνοῦμεν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς; ἢ πῶς;

7.

ΚΛΕΙ. Τὰ μὲν ἔμοιγε φαινόμεθά πως, τὰ δ' οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ὑγίειάν τε κεκτημένον καὶ πλοῦτον καὶ τυραννίδα διὰ τέλους, καὶ ἔτι προστίθημι ὑμῖν ἰσχὺν διαφέρουσαν καὶ ἀνδρίαν μετ' ἀθανασίας, καὶ μηδὲν ἄλλο αὐτῷ τῶν λεγομένων κακῶν ἐγγιγνόμενον, ἀδικίαν δὲ καὶ ὕβριν ἔχοντα ἐν αὑτῷ μόνον, τὸν οὕτω ζῶντα ἴσως ὑμᾶς οὐ πείθω, μὴ οὐκ ἄρα εὐδαίμονα, ἀλλ' ἄθλιον γίγνεσθαι σαφῶς.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Εἶεν· τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ἡμᾶς χρεών; ἀνδρεῖος γὰρ δὴ καὶ ἰσχυρὸς καὶ καλὸς καὶ πλούσιος καὶ ποιῶν, ὅ τί περ ἐπιθυμοίη[2], τὸν
662 βίον ἅπαντα οὐχ ὑμῖν δοκεῖ, εἴπερ ἄδικος εἴη καὶ

---

1 ἐπιζώῃ. 2 ἐπιθυμοῖ.

ὑβριστής, ἐξ ἀνάγκης αἰσχρῶς ἂν ζῇν; ἢ τοῦτο μὲν ἴσως ἂν ξυγχωρήσαιτε, τό γε αἰσχρῶς;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τί δέ, τὸ καὶ κακῶς;

ΚΛΕΙ. Οὐκ ἂν ἔτι τοῦθ' ὁμοίως.

ΑΘΗΝ. Τί δέ, τὸ καὶ ἀηδῶς καὶ μὴ ξυμφερόντως αὐτῷ;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς ἂν ταῦτά γ' ἔτι ξυγχωροίημεν[1];

ΑΘΗΝ. Ὅπως; εἰ θεὸς ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ὦ φίλοι, δοίη τις ξυμφωνίαν· ὡς νῦν γε σχεδὸν ἀπᾴδομεν ἀπ' ἀλλήλων. ἐμοὶ γὰρ δὴ φαίνεται ταῦτα οὕτως ἀναγκαῖα, ὡς οὐδέ, ὦ φίλε Κλεινία, Κρήτη νῆσος σαφῶς, καὶ νομοθέτης ὢν ταύτῃ πειρῴμην ἂν τούς τε ποιητὰς ἀναγκάζειν φθέγγεσθαι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει, ζημίαν τε ὀλίγου μεγίστην ἐπιτιθείην ἄν, εἴ τις ἐν τῇ χώρᾳ φθέγξαιτο, ὡς εἰσί τινες ἄνθρωποί ποτε πονηροὶ μέν, ἡδέως δὲ ζῶντες, ἢ λυσιτελοῦντα μὲν ἄλλα ἐστὶ καὶ κερδαλέα, δικαιότερα δὲ ἄλλα· καὶ πολλὰ ἄττ' ἂν παρὰ τὰ νῦν λεγόμενα ὑπό τε Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ὡς ἔοικε, καὶ δή που καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διάφορα πείθοιμ' ἂν τοὺς πολίτας μοι φθέγγεσθαι. φέρε γάρ, πρὸς Διός τε καὶ Ἀπόλλωνος, ὦ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν, εἰ τοὺς νομοθετήσαντας ὑμῖν αὐτοὺς τούτους ἐροίμεθα θεούς, Ἆρα ὁ δικαιότατος βίος ἐστὶν ἥδιστος, ἢ δύο ἐστόν τινε βίω, οἷν ὁ μὲν ἥδιστος ὢν τυγχάνει, δικαιότατος δ' ἕτερος; εἰ δὴ δύο φαῖεν, ἐροίμεθ' ἂν ἴσως αὐτοὺς πάλιν, εἴπερ ὀρθῶς ἐπανερωτῶμεν, ποτέρους δ' εὐδαιμονεστέρους χρὴ λέγειν, τοὺς τὸν δικαιότατον ἢ τοὺς τὸν ἥδιστον διαβιοῦντας βίον; εἰ μὲν δὴ φαῖεν, τοὺς τὸν ἥδιστον, ἄτοπος αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίγνοιτο. βούλομαι δέ μοι μὴ ἐπὶ

1 ξυγχωροῖμεν.

θεῶν λέγεσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπὶ πατέρων καὶ νομοθετῶν μᾶλλον. καί μοι τὰ ἔμπροσθεν ἠρωτημένα πατήρ τε καὶ νομοθέτης[1] ἠρωτήσθω· ὃ δ' εἰπάτω, ὡς ὁ ζῶν τὸν ἥδιστον βίον ἐστὶ μακαριώτατος· εἶτα μετὰ ταῦτα ἔγωγ' ἂν φαίην, Ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατά με ἐβούλου ζῆν; ἀλλ' ἀεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου, ζῆν με ὡς δικαιότατα. ταύτῃ μὲν οὖν ὁ τιθέμενος, εἴτε νομοθέτης εἴτε καὶ πατήρ, ἄτοπος ἄν, οἶμαι, καὶ ἄπορος φαίνοιτο τοῦ ξυμφωνούντως ἑαυτῷ λέγειν. εἰ δ' αὖ τὸν δικαιότατον εὐδαιμονέστατον ἀποφαίνοιτο βίον εἶναι, ζητοίη που πᾶς ἂν ὁ ἀκούων, οἶμαι, τί ποτ'
663 ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡδονῆς κρεῖττον ἀγαθόν τε καὶ καλὸν ὁ νόμος ἐνὸν ἐπαινεῖ; τί γὰρ δὴ δικαίῳ χωριζόμενον ἡδονῆς ἀγαθὸν ἂν γίγνοιτο; φέρε, κλέος τε καὶ ἔπαινος πρὸς ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν, ἆρ' ἐστὶν ἀγαθὸν μὲν καὶ καλόν, ἀηδὲς δέ, δύσκλεια δὲ τἀναντία; [ἥκιστα, ὦ φίλε νομοθέτα, φήσομεν· ἀλλὰ τὸ μήτε τινὰ ἀδικεῖν μήτε ὑπὸ τινὸς ἀδικεῖσθαι, μῶν ἀηδὲς μέν, ἀγαθὸν δὲ ἢ καλόν, τὰ δ' ἕτερα ἡδέα μέν, αἰσχρὰ δὲ καὶ κακά;]

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

8.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὁ μὲν μὴ χωρίζων λόγος ἡδύ τε καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν τε καὶ καλὸν πιθανός γ', εἰ μηδὲν ἕτερον, πρὸς μὲν[2] τό τινα ἐθέλειν ζῆν τὸν ὅσιον καὶ δίκαιον βίον, ὥστε νομοθέτῃ γε αἴσχιστος λόγων καὶ ἐναντιώτατος, ὃς ἂν μὴ φῇ ταῦτα οὕτως ἔχειν (οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑκὼν ἐθέλοι πείθεσθαι πράττειν τοῦτο, ὅτῳ μὴ τὸ χαίρειν τοῦ λυπεῖσθαι πλέον ἕπεται), σκοτοδινιᾶν δὲ τὸ πόῤῥωθεν ὁρώμενον πᾶσί τε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ δὴ καὶ τοῖς παισὶ παρέχει· νομοθέτης δ' ἡμῖν δόξαν εἰς τοὐναντίον

1 πατέρα τε καὶ νομοθέτην. 2 μὲν abest.

τούτου καταστήσει τὸ σκότος ἀφελὼν, καὶ πείσει ἀμωσγέπως ἔθεσι καὶ ἐπαίνοις καὶ λόγοις, ὡς ἐσκιαγραφημένα τὰ δίκαιά ἐστι καὶ ἄδικα, καὶ τὰ μὲν ἄδικα, τῷ τοῦ δικαίου ἐναντίως φαινόμενα, ἐκ μὲν ἀδίκου καὶ κακοῦ αὐτοῦ[1] θεωρούμενα ἡδέα, τὰ δὲ δίκαια ἀηδέστατα, ἐκ δὲ δικαίου πάντα τἀναντία πάντη[2] πρὸς ἀμφότερα.

ΚΛΕΙ. Φαίνεται.

ΑΘΗΝ. Τὴν δ' ἀλήθειαν τῆς κρίσεως ποτέραν κυριωτέραν εἶναι φῶμεν; πότερα τὴν τῆς χείρονος ψυχῆς ἢ τὴν τῆς βελτίονος;

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαῖόν που τὴν τῆς ἀμείνονος.

ΑΘΗΝ. Ἀναγκαῖον ἄρα τὸν ἄδικον βίον οὐ μόνον αἰσχίω καὶ μοχθηρότερον, ἀλλὰ καὶ ἀηδέστερον τῇ ἀληθείᾳ τοῦ δικαίου τε εἶναι καὶ ὁσίου βίου.

ΚΛΕΙ. Κινδυνεύει κατά γε τὸν νῦν λόγον, ὦ φίλε.

ΑΘΗΝ. Νομοθέτης δέ, οὗ τι καὶ σμικρὸν ὄφελος, εἰ καὶ μὴ τοῦτο ἦν οὕτως ἔχον, ὡς καὶ νῦν αὐτὸ ᾕρηχ' ὁ λόγος ἔχειν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἐτόλμησεν ἂν ἐπ' ἀγαθῷ ψεύδεσθαι πρὸς τοὺς νέους, ἔστιν ὅ τι τούτου ψεῦδος λυσιτελέστερον ἂν ἐψεύσατό ποτε καὶ δυνάμενον μᾶλλον, ποιεῖν μὴ βίᾳ ἀλλ' ἑκόντας πάντας[3] τὰ δίκαια;

ΚΛΕΙ. Καλὸν μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον, ἔοικε μὴν οὐ ῥᾴδιον εἶναι πείθειν.

ΑΘΗΝ. Εἶεν, τὸ μὲν τοῦ Σιδωνίου μυθολόγημα ῥᾴδιον ἐγένετο πείθειν οὕτως ἀπίθανον ὂν καὶ ἄλλα μυρία;

ΚΛΕΙ. Ποῖα;

ΑΘΗΝ. Τὸ σπαρέντων ποτὲ ὀδόντων ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν φῦναι· καίτοι μέγα γ' ἐστὶ νομοθέτῃ παράδειγμα τοῦ πείσειν, ὅ τι ἂν ἐπιχειρῇ τις πείθειν, 664

1 ἑαυτοῦ. 2 παντί. 3 πάντα.

τὰς τῶν νέων ψυχάς· ὥςτε οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν δεῖ σκοποῦντα ἀνευρίσκειν, ἢ τί πείσας μέγιστον ἀγαθὸν ἐργάσαιτο ἂν πόλιν, τούτου δὲ πέρι πᾶσαν μηχανὴν εὑρίσκειν, ὅντινά ποτε τρόπον ἡ τοιαύτη ξυνοικία πᾶσα περὶ τούτων ἓν καὶ ταυτὸν ὅτι μάλιστα φθέγγοιτ' ἀεὶ διὰ βίου παντὸς ἔν τε ᾠδαῖς καὶ μύθοις καὶ λόγοις· εἰ δ' οὖν ἄλλῃ πῃ δοκεῖ ἢ ταύτῃ, πρὸς ταῦτα οὐδεὶς φθόνος ἀμφιςβητῆσαι τῷ λόγῳ.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' οὔ μοι φαίνεται πρός γε ταῦτα δύνασθαι ἡμῶν ἀμφιςβητῆσαί ποτ' ἂν οὐδέτερος.

ΑΘΗΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν ἐμὸν ἂν εἴη λέγειν· φημὶ γὰρ ἅπαντας δεῖν ἐπᾴδειν τρεῖς ὄντας τοὺς χοροὺς ἔτι νέαις οὔσαις ταῖς ψυχαῖς καὶ ἁπαλαῖς τῶν παίδων, τά τε ἄλλα καλὰ λέγοντας πάντα, ὅσα διεληλύθαμέν τε καὶ ἔτι διέλθοιμεν ἄν, τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτῶν τοῦτο ἔστω· τὸν αὐτὸν[1] ἥδιστόν τε καὶ ἄριστον ὑπὸ θεῶν βίον λέγεσθαι φάσκοντες, ἀληθέστατα ἐροῦμεν ἅμα, καὶ μᾶλλον πείσομεν, οὓς δεῖ πείθειν, ἢ ἐὰν ἄλλως πως φθεγγώμεθα λέγοντες.

ΚΛΕΙ. Ξυγχωρητέον ἃ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὁ Μουσῶν χορὸς ὁ παιδικὸς ὀρθότατ' ἂν εἰςίοι πρῶτος τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ μέσον ᾀσόμενος ἁπάσῃ σπουδῇ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει, δεύτερος δὲ ὁ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, τόν τε Παιᾶνα ἐπικαλούμενος μάρτυρα τῶν λεγομένων ἀληθείας πέρι καὶ τοῖς νέοις ἵλεων μετὰ πειθοῦς γίγνεσθαι ἐπευχόμενος· δεῖ δὲ δὴ καὶ ἔτι τρίτους τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῶν ἑξήκοντα γεγονότας ᾄδειν· τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα (οὐ γὰρ ἔτι δυνατοὶ φέρειν ᾠδάς) μυθολόγους περὶ τῶν αὐτῶν ἠθῶν διὰ θείας φήμης καταλελεῖφθαι.

ΚΛΕΙ. Λέγεις δέ, ὦ ξένε, τίνας τούτους τοὺς

---

1 αὐτῶν.

χορούς τους τρίτους; ού γάρ πάνυ ξυνίεμεν σαφώς, ὅ τί ποτε βούλει φράζειν αὐτῶν πέρι.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν εἰσί γε οὗτοι σχεδόν, ὧν χάριν οἱ πλεῖστοι τῶν ἔμπροσθεν ἐῤῥέθησαν λόγων.

ΚΛΕΙ. Οὔπω μεμαθήκαμεν, ἀλλ' ἔτι σαφέστερον πειρῶ φράζειν.

9.

ΑΘΗΝ. Εἴπομεν, εἰ μεμνήμεθα, κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὡς ἡ φύσις ἁπάντων τῶν νέων διάπυρος οὖσα ἡσυχίαν οὐχ οἵα τε ἄγειν οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν φωνὴν εἴη, φθέγγοιτο δ' ἀεὶ ἀτάκτως καὶ πηδῴη, τάξεως δ' αἴσθησιν τούτων ἀμφοτέρων τῶν ἄλλων μὲν ζώων οὐδὲν ἐφάπτοιτο, ἡ δὲ ἀνθρώπου φύσις ἔχοι μόνη τοῦτο· τῇ δὲ τῆς κινήσεως τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἴη, τῇ δ' αὖ τῆς φωνῆς, 665 τοῦ τε ὀξέος ἅμα καὶ βαρέος ξυγκεραννυμένων, ἁρμονίας ὄνομα προσαγορεύοιτο, χορεία δὲ τὸ ξυναμφότερον κληθείη· θεοὺς δὲ ἔφαμεν ἐλεοῦντας ἡμᾶς ξυγχορευτάς τε καὶ χορηγοὺς ἡμῖν δεδωκέναι τόν τε Ἀπόλλωνα καὶ Μούσας· καὶ δὴ καὶ τρίτον ἔφαμεν, εἰ μεμνήμεθα, Διόνυσον.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὐ μεμνήμεθα;

ΑΘΗΝ. Ὁ μὲν τοίνυν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν χορὸς εἴρηνται, τὸν δὲ τρίτον καὶ τὸν λοιπὸν χορὸν ἀνάγκη τοῦ Διονύσου λέγεσθαι.

ΚΛΕΙ. Πῶς δή; λέγε· μάλα γὰρ ἄτοπος γίγνοιτ' ἂν ὥς γ' ἐξαίφνης ἀκούσαντι Διονύσου πρεσβυτῶν χορός, εἰ ἄρα οἱ ὑπὲρ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα δὲ γεγονότες ἔτη μέχρι ἑξήκοντα αὐτοί[1] χορεύουσιν.

ΑΘΗΝ. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις· λόγου δὲ

1 αὐτῷ.

δεῖ πρὸς ταῦτα; οἶμαι, ὅπῃ τοῦτο εὔλογον οὕτω γιγνόμενον ἂν γίγνοιτο.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἡμῖν τά γε ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται;

ΚΛΕΙ. Τοῦ πέρι;

ΑΘΗΝ. Τοῦ δεῖν πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον, θῆλύν τε καὶ ἄῤῥενα, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτὴν αὑτῇ ἐπᾴδουσαν μὴ παύεσθαί ποτε ταῦτα, ἃ διεληλύθαμεν, ἀμώςγέπως ἀεὶ μεταβαλλόμενα καὶ πάντως παρεχόμενα ποικιλίαν, ὥστε ἀπληστίαν εἶναί τινα τῶν ὕμνων τοῖς ᾄδουσι καὶ ἡδονήν.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὐχ ὁμολογοῖτο ἂν ταῦτα δεῖν οὕτω πράττεσθαι;

ΑΘΗΝ. Ποῦ δὴ τοὖθ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῆς πόλεως, ἡλικίαις τε καὶ ἅμα φρονήσεσι πιθανώτατον ὂν τῶν ἐν τῇ πόλει, ᾄδον τὰ κάλλιστα μέγιστ' ἂν ἐξεργάζοιτο ἀγαθά; ἢ τοῦτο ἀνοήτως οὕτως ἀφήσομεν, ὃ κυριώτατον ἂν εἴη τῶν καλλίστων τε καὶ ὠφελιμωτάτων ᾠδῶν;

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' ἀδύνατον τὸ μεθιέναι, ὥς γε τὰ νῦν λεγόμενα.

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν πρέπον ἂν εἴη τοῦτο; ὁρᾶτε εἰ τῇδέ πῃ.[1]

ΚΛΕΙ. Πῇ;

ΑΘΗΝ. Πᾶς πού γιγνόμενος πρεσβύτερος, ὄκνου πρὸς τὰς ᾠδὰς μεστός, καὶ χαίρει τε ἧττον πράττων τοῦτο καὶ ἀνάγκης γιγνομένης αἰσχύνοιτ' ἂν μᾶλλον, ὅσῳ πρεσβύτερος καὶ σωφρονέστερος γίγνεται, τόσῳ μᾶλλον; ἆρ' οὐχ οὕτως;

ΚΛΕΙ. Οὕτω μὲν οὖν.

---

1 τῇδε. ΚΛ. Πῇ δή;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐν θεάτρῳ γε καὶ παντοίοις ἀνθρώποις ᾄδειν ἑστὼς ὀρθὸς ἔτι μᾶλλον αἰσχύνοιτ' ἄν· καὶ ταῦτά γ' εἰ, καθάπερ οἱ περὶ νίκης χοροὶ ἀγωνιζόμενοι, πεφωνασκηκότες, ἰσχνοί τε καὶ ἄσιτοι ἀναγκάζοιντο ᾄδειν οἱ τοιοῦτοι, παντάπασί πως[1] ἀηδῶς τε καὶ αἰσχυντηλῶς ᾄδοντες ἀπροθύμως ἂν τοῦτ' ἐργάζοιντο.

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαιότατα μέντοι λέγεις. 666

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν αὐτοὺς παραμυθησόμεθα προθύμους εἶναι πρὸς τὰς ᾠδάς; ἆρ' οὖν[2] νομοθετήσομεν, πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ὀχετεύειν εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐμμανῆ[3] εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων, μετὰ δὲ τοῦτο, οἴνου μὲν ἤδη[4] γεύεσθαι τοῦ μετρίου μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι, τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτῶν τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν, ἣν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστ' ἀνηβᾷν ἡμᾶς καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερόν τε[5] ἐκ σκληροτέρου τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι; πρῶτον μὲν δὴ διατεθεὶς οὕτως ἕκαστος, ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοι προθυμότερόν γε[6], ἧττον αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐν πολλοῖς ἀλλ' ἐν μετρίοις, καὶ οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις ἀλλ' ἐν οἰκείοις, ᾄδειν τε καί, ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐπᾴδειν;

ΚΛΕΙ. Καὶ πολύ γε.

---

1 που. 2 ἆρ' οὐ. 3 ἐκμανῆ. 4 δή. 5 τέ abest. 6 τί.

ΑΘΗΝ. Εἰς μέν γε τὸ προάγειν τοίνυν αὐτοὺς μετέχειν ἡμῖν ᾠδῆς οὗτος ὁ τρόπος οὐκ ἂν παντάπασιν ἀσχήμων γίγνοιτο.

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς.

10.

ΑΘΗΝ. Ποίαν δὲ ᾄσουσιν οἱ ἄνδρες φωνὴν ἢ μοῦσαν; ἢ δῆλον ὅτι πρέπουσαν αὐτοῖς δεῖ γέ τινα;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τίς ἂν οὖν πρέποι θείοις ἀνδράσιν; ἆρ᾽ ἂν ἡ τῶν χορῶν;

ΚΛΕΙ. Ἡμεῖς γοῦν, ὦ ξένε, καὶ οἵδε οὐκ ἄλλην ἄν τινα δυναίμεθα ᾠδὴν ἢ ἣν ἐν τοῖς χοροῖς ἐμάθομεν, ξυνήθεις ᾄδειν γενόμενοι.

ΑΘΗΝ. Εἰκότως γε· ὄντως γὰρ οὐκ ἐπήβολοι γεγόνατε τῆς καλλίστης ᾠδῆς· στρατοπέδου γὰρ πολιτείαν ἔχετε, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ἄστεσι κατῳκηκότων, ἀλλ᾽ οἷον ἀθρόους πώλους ἐν ἀγέλῃ νεμομένους φορβάδας τοὺς νέους κέκτησθε· λαβὼν δὲ ὑμῶν οὐδεὶς τὸν αὑτοῦ, παρὰ τῶν ξυννόμων σπάσας, σφόδρα ἀγριαίνοντα καὶ ἀγανακτοῦντα, ἱπποκόμον τε ἐπέστησεν ἰδίᾳ καὶ παιδεύει ψήχων τε καὶ ἡμερῶν καὶ πάντα προσήκοντα ἀποδιδοὺς τῇ παιδοτροφίᾳ, ὅθεν οὐ μόνον ἀγαθὸς ἂν στρατιώτης εἴη, πόλιν δὲ καὶ ἄστυ[1]
667 δυνάμενος διοικεῖν, ὃν δὴ κατ᾽ ἀρχὰς εἴπομεν τῶν Τυρταίου πολεμικῶν εἶναι πολεμικώτερον, τέταρτον ἀρετῆς, ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον τὴν ἀνδρίαν κτῆμα τιμῶντα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, ἰδιώταις τε καὶ ξυμπάσῃ πόλει.

ΚΛΕΙ. Οὐκ οἶδα ἡμῶν, ὦ ξένε, ὅπῃ πάλιν αὖ τοὺς νομοθέτας φαυλίζεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκ, ὦ ᾽γαθέ, προσέχων τούτῳ τὸν

1 ἄστη.

νῦν δρῶ τοῦτο, εἴπερ, ἀλλ' ὁ λόγος ὅπῃ φέρει, ταύτῃ πορευώμεθα, εἰ βούλεσθε· εἰ γὰρ ἔχομεν μοῦσαν τῆς τῶν χορῶν καλλίω καὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς θεάτροις, πειρώμεθα ἀποδοῦναι τούτοις, οὓς φαμεν ἐκείνην μὲν αἰσχύνεσθαι, ζητεῖν δέ, ἥτις καλλίστη, ταύτης κοινωνεῖν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ γε.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δεῖ τάδε γε ὑπάρχειν ἅπασιν, ὅσοις ξυμπαρέπεταί τις χάρις, ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον αὐτοῦ τὸ σπουδαιότατον εἶναι, ἤ τινα ὀρθότητα ἢ τὸ τρίτον ὠφέλειαν· οἷον δὴ λέγω ἐδωδῇ μὲν καὶ πόσει καὶ ξυμπάσῃ τροφῇ παρέπεσθαι μὲν τὴν χάριν, ἣν ἡδονὴν ἂν προσείποιμεν, ἣν δὲ ὀρθότητά τε καὶ ὠφέλειαν, ὅπερ τὸ[1] ὑγιεινὸν τῶν προσφερομένων λέγομεν ἑκάστοτε, τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀρθότατον.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν καὶ τῇ μαθήσει παρακολουθεῖν μὲν τό γε τῆς χάριτος τὴν ἡδονήν, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τὴν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἀποτελοῦσαν.

ΚΛΕΙ. Ἔστιν οὕτω.

ΑΘΗΝ. Τί δὲ τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ, ὅσαι τέχναι εἰκαστικαί, ἆρ' οὐκ, ἂν τοῦτο ἐξεργάζωνται, τὸ μὲν ἡδονὴν ἐν αὐταῖς γίγνεσθαι, παρεπόμενον ἐὰν γίγνηται, χάριν αὐτὸ δικαιότατον ἂν εἴη προσαγορεύειν;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τὴν δέ γε ὀρθότητά που τῶν τοιούτων ἡ ἰσότης ἄν, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἐξεργάζοιτο τοῦ τε τοσούτου καὶ τοῦ τοιούτου πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἡδονή;

ΚΛΕΙ. Καλῶς.

---

1 abest.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἡδονῇ κρίνοιτ' ἂν μόνον ἐκεῖνο ὀρθῶς, ὃ μήτε τινὰ ὠφέλειαν μήτε ἀλήθειαν μήτε ὁμοιότητα ἀπεργαζόμενον παρέχεται μηδ' αὖ γε βλάβην, ἀλλ' αὐτοῦ τούτου μόνου ἕνεκα γίγνοιτο τοῦ ξυμπαρεπομένου τοῖς ἄλλοις τῆς χάριτος, ἣν δὴ κάλλιστά τις ὀνομάσαι ἂν ἡδονήν, ὅταν μηδὲν αὐτῇ τούτων ἐπακολουθῇ.

ΚΛΕΙ. Ἀβλαβῆ λέγεις ἡδονὴν μόνον.

ΑΘΗΝ. Ναί, καὶ παιδιάν γε εἶναι τὴν αὐτὴν ταύτην λέγω τότε, ὅταν μήτε τι βλάπτῃ μήτε ὠφελῇ σπουδῆς ἢ λόγου ἄξιον.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ πᾶσαν μίμησιν φαῖμεν ἂν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἥκιστα ἡδονῇ προσήκειν
668 κρίνεσθαι καὶ δόξῃ μὴ ἀληθεῖ, καὶ δὴ καὶ πᾶσαν ἰσότητα; οὐ γὰρ εἴ τῳ δοκεῖ ἢ εἴ[1] τις χαίρει τῳ, τό γε ἴσον ἴσον οὐδὲ τὸ ξύμμετρον ἂν εἴη ξύμμετρον ὅλως, ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ πάντων μάλιστα, ἥκιστα δὲ ὁτῳοῦν ἄλλῳ.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν μουσικήν γε πᾶσάν φαμεν εἰκαστικήν τε καὶ μιμητικήν;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἥκιστ' ἄρα, ὅταν τις μουσικὴν ἡδονῇ φῇ κρίνεσθαι, τοῦτον ἀποδεκτέον τὸν λόγον, καὶ ζητητέον ἥκιστα ταύτην ὡς σπουδαίαν, εἴ τις ἄρα που καὶ γίγνοιτο, ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἔχουσαν τὴν ὁμοιότητα τῷ τοῦ καλοῦ μιμήματι.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Καὶ τούτοις δὴ τοῖς τὴν καλλίστην ᾠδήν τε ζητοῦσι καὶ μοῦσαν ζητητέον, ὡς ἔοικεν, οὐχ ἥτις ἡδεῖα, ἀλλ' ἥτις ὀρθή· μιμήσεως γὰρ ἦν,

---

1 μή.

ὡς ἔφαμεν, ὀρθότης[1], εἰ τὸ μιμηθέν, ὅσον τε καὶ οἷον ἦν, ἀποτελοῖτο.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοίη περὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτήν ἐστι ποιήματα μίμησίς τε καὶ ἀπεικασία· καὶ τοῦτό γε μῶν οὐκ ἂν ξύμπαντες ὁμολογοῖεν ποιηταί τε καὶ ἀκροαταὶ καὶ ὑποκριταί;

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Δεῖ δὴ καθ' ἕκαστόν γε, ὡς ἔοικε, γιγνώσκειν τῶν ποιημάτων, ὅ τί ποτέ ἐστι, τὸν μέλλοντα ἐν αὐτῷ μὴ ἁμαρτήσεσθαι· μὴ γὰρ γιγνώσκων τὴν οὐσίαν, τί ποτε βούλεται, καὶ ὅτου ποτέ ἐστιν εἰκὼν ὄντως, σχολῇ τήν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἁμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται.

ΚΛΕΙ. Σχολῇ· πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Ὁ δὲ τὸ ὀρθῶς μὴ γιγνώσκων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε εὖ καὶ τὸ[2] καλῶς δυνατὸς εἴη διαγνῶναι; λέγω δ' οὐ πάνυ σαφῶς, ἀλλ' ὧδε σαφέστερον ἴσως ἂν λεχθείη.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

11.

ΑΘΗΝ. Εἰσὶ δήπου κατὰ τὴν ὄψιν ἡμῖν ἀπεικασίαι μυρίαι.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν, εἴ τις ἀγνοοίη τῶν μεμιμημένων ὅ τι ποτέ ἐστιν ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε ὀρθῶς εἰργασμένον αὐτῶν γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ σώματος καὶ ἑκάστων τῶν μερῶν τὰς θέσεις εἰ[3] ἔχει, ὅσοι τέ εἰσι καὶ ὁποῖα παρ' ὁποῖα αὐτῶν κείμενα τὴν προςήκουσαν τάξιν ἀπείληφε, καὶ ἔτι δὴ χρώματά τε καὶ σχή-

1 ὀρθότητος. 2 deest. 3 ἢ.

ματα, ἢ πάντα ταῦτα τεταραγμένως εἴργασται, μῶν δοκεῖ ταῦτ' ἄν ποτε διαγνῶναί τις, τὸ παράπαν ἀγνοῶν ὅ τί ποτέ ἐστι τὸ μεμιμημένον ζῶον;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Τί δ' εἰ γιγνώσκοιμεν, ὅτι τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ
669 μέρη πάντα τὰ ἑαυτοῦ καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχήματα ἀπείληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἆρά γε ἀναγκαῖον ἤδη τῷ ταῦτα γνόντι καὶ ἐκεῖνο ἑτοίμως γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε ὅπῃ ποτὲ ἐλλιπὲς ἂν εἴη κάλλους;

ΚΛΕΙ. Πάντες μέντ' ἄν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὦ ξένε, τὰ καλὰ τῶν ζώων ἐγιγνώσκομεν.[1]

ΑΘΗΝ. Ὀρθότατα λέγεις. ἆρ' οὖν οὐ περὶ ἑκάστην εἰκόνα καὶ ἐν γραφικῇ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ πάντῃ τὸν μέλλοντα ἔμφρονα κριτὴν ἔσεσθαι δεῖ ταῦτα τρία ἔχειν, ὅ τί[2] ἐστι πρῶτον γιγνώσκειν, ἔπειτα ὡς ὀρθῶς, ἔπειθ' ὡς εὖ τὸ τρίτον εἴργασται τῶν εἰκόνων ἡτισοῦν ῥήμασί τε καὶ μέλεσι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς;

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἀπείπωμεν λέγοντες τὸ περὶ τὴν μουσικὴν ᾗ χαλεπόν· ἐπειδὴ γὰρ ὑμνεῖται τὸ περὶ αὐτὴν διαφερόντως ἢ τὰς ἄλλας εἰκόνας, εὐλαβείας δὴ δεῖται πλείστης πασῶν εἰκόνων· ἁμαρτών τε γάρ τις μέγιστ' ἂν βλάπτοιτο, ἤθη κακὰ φιλοφρονούμενος, χαλεπώτατόν τε[3] αἰσθέσθαι διὰ τὸ τοὺς ποιητὰς φαυλοτέρους εἶναι ποιητὰς αὐτῶν τῶν Μουσῶν· οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖναί γε ἐξαμάρτοιέν ποτε τοσοῦτον, ὥστε, ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι, τὸ σχῆμα γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι, καὶ μέλος ἐλευθέρων αὖ καὶ σχήματα ξυνθεῖσαι, ῥυθμοὺς δούλων καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν, οὐδ' αὖ ῥυθμοὺς καὶ σχῆμα ἐλευθέριον ὑποθεῖσαι, μέλος ἢ λόγον

1 Vulgo haec Atheniensi tribuuntur et quae sequuntur Cliniae. 2 ὅ τε. 3 γέ.

ἐναντίον ἀποδοῦναι τοῖς ῥυθμοῖς· ἔτι δὲ θηρίων φω-
νὰς καὶ ἀνθρώπων καὶ ὀργάνων καὶ πάντας ψόφους
εἰς ταὐτὸ οὐκ ἄν ποτε ξυνθεῖεν, ὡς ἕν τι μιμούμε-
ναι· ποιηταὶ δ' ἀνθρώπινοι σφόδρα τὰ τοιαῦτα ἐμ-
πλέκοντες καὶ ξυγκυκῶντες ἀλόγως, γέλωτ' ἂν παρα-
σκευάζοιεν, τῶν ἀνθρώπων ὅσους φησὶν Ὀρφεὺς λα-
χεῖν ὥραν τῆς τέρψιος· ταῦτά τε γὰρ ὁρῶσι πάντα
κυκώμενα καὶ ἔτι διασπῶσιν οἱ ποιηταί· ῥυθμὸν μὲν
καὶ σχήματα μέλους χωρίς, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα
τιθέντες, μέλος δ' αὖ καὶ ῥυθμοὺς ἄνευ ῥημάτων,
ψιλῇ κιθαρίσει τε καὶ αὐλήσει προςχρώμενοι, ἐν οἷς
δὴ παγχάλεπον ἄνευ λόγου γιγνόμενον ῥυθμόν τε
καὶ ἁρμονίαν γιγνώσκειν, ὅ τί τε βούλεται καὶ ὅτῳ
ἔοικε τῶν ἀξιολόγων μιμημάτων· ἀλλ' ὑπολαβεῖν
ἀναγκαῖον, ὅτι τὸ τοιοῦτόν γε πολλῆς ἀγροικίας με-
στὸν πᾶν, ὁπόσον τάχους τε καὶ ἀπταισίας καὶ φω-
νῆς θηριώδους σφόδρα φίλον, ὥςτ' αὐλήσει γε χρῆ-
σθαι καὶ κιθαρίσει, πλὴν ὅσον ὑπὸ ὄρχησίν τε καὶ 670
ᾠδήν· ψιλῷ δ' ἑκατέρῳ πᾶσά τις ἀμουσία καὶ θαυ-
ματουργία γίγνοιτ' ἂν τῆς χρήσεως. ταῦτα μὲν ἔχει
ταύτῃ λόγον, ἡμεῖς δέ γε οὐχ, ὅτι μὴ δεῖ ταῖς μού-
σαις ἡμῶν προςχρῆσθαι τοὺς ἤδη τριακοντούτεις καὶ
τῶν πεντήκοντα πέρα γεγονότας, σκοπούμεθα, ἀλλ'
ὅ τί[1] ποτε δεῖ. τόδε μὲν οὖν ἐκ τούτων ὁ λόγος ἡμῖν
δοκεῖ μοι σημαίνειν ἤδη, τῆς γε χορικῆς μούσης ὅ
τι[2] πεπαιδεῦσθαι δεῖ βέλτιον τοὺς πεντηκοντούτεις,
ὅσοιςπερ ἂν ᾄδειν προςήκῃ· τῶν γὰρ ῥυθμῶν καὶ
τῶν ἁρμονιῶν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶν εὐαισθήτως
ἔχειν καὶ γιγνώσκειν· ἢ πῶς τις[3] τὴν ὀρθότητα γνώ-
σεται τῶν μελῶν, ᾧ προςῆκεν ἢ μὴ προςῆκε τὸ[4] δω-
ριστί, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, ὃν ὁ ποιητὴς αὐτῷ προςῆ-
ψεν, ὀρθῶς ἢ μή;

ΚΛΕΙ. Δῆλον ὡς οὐδαμῶς.

---

1 ἔτι. 2 ὅτι. 3 deest. 4 τοῦ.

ΑΘΗΝ. Γελοῖος γὰρ ὅ γε πολὺς ὄχλος ἡγούμενος ἱκανῶς γιγνώσκειν τό τ' εὐάρμοστον καὶ εὔρυθμον καὶ μή, ὅσοι προςᾴδειν αὐτῶν καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ γεγόνασι διηναγκασμένοι· ὅτι δὲ δρῶσι ταῦτα ἀγνοοῦντες αὐτῶν ἕκαστα, οὐ ξυλλογίζονται. τὸ δέ[1] που προςήκοντα μὲν ἔχον πᾶν μέλος ὀρθῶς ἔχει[2], μὴ προςήκοντα δέ, ἡμαρτημένως.

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαιότατα.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; ὁ μηδὲ ὅ τί ποτ' ἔχει γιγνώσκων, ἆρα, ὅ τί περ εἴπομεν, ὡς ὀρθῶς γε αὐτὸ ἔχει, γνώσεταί ποτε ἐν ὁτῳοῦν;

ΚΛΕΙ. Καὶ τίς μηχανή;

12.

ΑΘΗΝ. Τοῦτ' οὖν, ὡς ἔοικεν, ἀνευρίσκομεν αὐτὸ[3] νῦν, ὅτι τοῖς ᾠδοῖς ἡμῖν, οὓς νῦν παρακαλοῦμεν καὶ ἑκόντας τινὰ τρόπον ἀναγκάζομεν ᾄδειν, μέχρι γε τοσούτου πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατὸν εἶναι ξυνακολουθεῖν ἕκαστον ταῖς τε βάσεσι τῶν ῥυθμῶν καὶ ταῖς χορδαῖς ταῖς τῶν μελῶν, ἵνα καθορῶντες τάς τε ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἐκλέγεσθαί τε τὰ προςήκοντα οἷοί τ' ὦσιν, ἃ τοῖς τηλικούτοις τε καὶ τοιούτοις ᾄδειν πρέπον, καὶ οὕτως ᾄδωσι καὶ ᾄδοντες αὐταί τε ἡδονὰς τὸ παραχρῆμα ἀσινεῖς ἥδωνται, καὶ τοῖς νεωτέροις ἡγεμόνες ἠθῶν χρηστῶν ἀσπασμοῦ προςήκοντος γίγνωνται. μέχρι δὲ τοσούτου παιδευθέντες ἀκριβεστέραν ἂν παιδείαν τῆς ἐπὶ τὸ πλῆθος φερούσης εἶεν μετακεχειρισμένοι καὶ τῆς περὶ τοὺς ποιητὰς αὐτούς· τὸ γὰρ τρίτον οὐδεμία ἀνάγκη ποιητῇ γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε μὴ καλὸν τὸ μίμημα, τὸ δ' ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ σχεδὸν ἀνάγκη, τοῖς δὲ πάντα τὰ τρία τῆς
671 ἐκλογῆς ἕνεκα τοῦ καλλίστου καὶ δευτέρου, ἢ μηδέ-

1 τόδε. 2 ἔχειν. 3 αὐτά.

ποτὲ ἱκανὸν ἐπῳδὸν γίγνεσθαι νέοις πρὸς ἀρετήν. καί, ὅπερ ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς ἐβουλήθη, τὴν τῷ τοῦ Διονύσου χορῷ βοήθειαν ἐπιδεῖξαι καλῶς λεγομένην, εἰς δύναμιν εἴρηκε. σκοπώμεθα δή, εἰ τοῦθ᾽ οὕτω γέγονε· θορυβώδης μέν που ὁ ξύλλογος ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης προϊούσης τῆς πόσεως ἐπὶ μᾶλλον ἀεί[1] ξυμβαίνει γιγνόμενος, ὅπερ ὑπεθέμεθα κατ᾽ ἀρχὰς ἀναγκαῖον[2] γίγνεσθαι περὶ τῶν νῦν λεγομένων.[3]

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝ. Πᾶς δέ γε αὐτὸς αὑτοῦ κουφότερος αἴρεται καὶ γέγηθέ τε καὶ παῤῥησίας ἐμπίπλαται καὶ ἀνηκουστίας ἐν τῷ τοιούτῳ τῶν πέλας, ἄρχων δ᾽ ἱκανὸς ἀξιοῖ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων γεγονέναι.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἔφαμεν, ὅταν γίγνηται ταῦτα, καθάπερ τινὰ σίδηρον, τὰς ψυχὰς τῶν πινόντων, διαπύρους γιγνομένας, μαλακωτέρας[4] γίγνεσθαι καὶ νεωτέρας, ὥστε εὐαγώγους ξυμβαίνειν τῷ δυναμένῳ τε[5] καὶ ἐπισταμένῳ παιδεύειν τε καὶ πλάττειν, καθάπερ ὅτ᾽ ἦσαν νέαι· τοῦτον δ᾽ εἶναι τὸν πλάστην τὸν αὐτόν, ὅσπερ[6] τότε, τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, οὗ νόμους εἶναι δεῖ ξυμποτικοὺς δυναμένους, τὸν εὔελπιν καὶ θαρσαλέον ἐκεῖνον γιγνόμενον καὶ ἀναισχυντότερον τοῦ δέοντος καὶ οὐκ ἐθέλοντα τάξιν καὶ τὸ κατὰ μέρος σιγῆς καὶ λόγου καὶ πόσεως καὶ μούσης ὑπομένειν ἐθέλειν ποιεῖν πάντα τούτοις τἀναντία, καὶ εἰςιόντι τῷ μὴ καλῷ θάρσει τὸν κάλλιστον διαμαχόμενον φόβον εἰςπέμπειν οἷους τ᾽ εἶναι μετὰ δίκης, ὃν αἰδῶ τε καὶ αἰσχύνην θεῖον φόβον ὠνομάκαμεν.

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝ. Τούτων δέ γε τῶν νόμων εἶναι νομοφύλακας καὶ ξυνδημιουργοὺς αὐτοῖς τοὺς ἀθορύβους

---

1 ἐί. 2 ἀναγκαῖον εἶναι. 3 γιγνομένων. 4 μαλθακωτέρας. 5 deest. 6 ὥσπερ.

δεῖ πρὸς ταῦτα; οἶμαι, ὅπῃ τοῦτο εὔλογον οὕτω γιγνόμενον ἂν γίγνοιτο.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἡμῖν τά γε ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται;

ΚΛΕΙ. Τοῦ πέρι;

ΑΘΗΝ. Τοῦ δεῖν πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον, θῆλύν τε καὶ ἄῤῥενα, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτὴν αὐτῇ ἐπᾴδουσαν μὴ παύεσθαί ποτε ταῦτα, ἃ διεληλύθαμεν, ἀμῶςγέπως ἀεὶ μεταβαλλόμενα καὶ πάντως παρεχόμενα ποικιλίαν, ὥστε ἀπληστίαν εἶναί τινα τῶν ὕμνων τοῖς ᾄδουσι καὶ ἡδονήν.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὐχ ὁμολογοῖτο ἂν ταῦτα δεῖν οὕτω πράττεσθαι;

ΑΘΗΝ. Ποῦ δὴ τοὖθ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῆς πόλεως, ἡλικίαις τε καὶ ἅμα φρονήσεσι πιθανώτατον ὂν τῶν ἐν τῇ πόλει, ᾄδον τὰ κάλλιστα μέγιστ' ἂν ἐξεργάζοιτο ἀγαθά; ἢ τοῦτο ἀνοήτως οὕτως ἀφήσομεν, ὃ κυριώτατον ἂν εἴη τῶν καλλίστων τε καὶ ὠφελιμωτάτων ᾠδῶν;

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' ἀδύνατον τὸ μεθιέναι, ὥς γε τὰ νῦν λεγόμενα.

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν πρέπον ἂν εἴη τοῦτο; ὁρᾶτε εἰ τῇδέ πῃ.[1]

ΚΛΕΙ. Πῇ;

ΑΘΗΝ. Πᾶς πού γιγνόμενος πρεσβύτερος, ὄκνου πρὸς τὰς ᾠδὰς μεστός, καὶ χαίρει τε ἧττον πράττων τοῦτο καὶ ἀνάγκης γιγνομένης αἰσχύνοιτ' ἂν μᾶλλον, ὅσῳ πρεσβύτερος καὶ σωφρονέστερος γίγνεται, τόσῳ μᾶλλον; ἆρ' οὐχ οὕτως;

ΚΛΕΙ. Οὕτω μὲν οὖν.

---

1 τῇδε. ΚΛ. Πῇ δή;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐν θεάτρῳ γε καὶ παντοίοις ἀνθρώποις ᾄδειν ἑστὼς ὀρθὸς ἔτι μᾶλλον αἰσχύνοιτ' ἄν· καὶ ταῦτά γ' εἰ, καθάπερ οἱ περὶ νίκης χοροὶ ἀγωνιζόμενοι, πεφωνασκηκότες, ἰσχνοί τε καὶ ἄσιτοι ἀναγκάζοιντο ᾄδειν οἱ τοιοῦτοι, παντάπασί πως[1] ἀηδῶς τε καὶ αἰσχυντηλῶς ᾄδοντες ἀπροθύμως ἂν τοῦτ' ἐργάζοιντο.

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαιότατα μέντοι λέγεις. 666

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν αὐτοὺς παραμυθησόμεθα προθύμους εἶναι πρὸς τὰς ᾠδάς; ἆρ' οὖν[2] νομοθετήσομεν, πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ὀχετεύειν εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐμμανῆ[3] εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων, μετὰ δὲ τοῦτο, οἴνου μὲν ἤδη[4] γεύεσθαι τοῦ μετρίου μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι, τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτῶν τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν, ἣν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστ' ἀνηβᾶν ἡμᾶς καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερόν τε[5] ἐκ σκληροτέρου τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι; πρῶτον μὲν δὴ διατεθεὶς οὕτως ἕκαστος, ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοι προθυμότερόν γε[6], ἧττον αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐν πολλοῖς ἀλλ' ἐν μετρίοις, καὶ οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις ἀλλ' ἐν οἰκείοις, ᾄδειν τε καί, ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐπᾴδειν;

ΚΛΕΙ. Καὶ πολύ γε.

---

1 που. 2 ἆρ' οὐ. 3 ἐκμανῆ. 4 δή. 5 τέ abest. 6 τέ.

ΑΘΗΝ. Εἰς μέν γε τὸ προάγειν τοίνυν αὐτοὺς μετέχειν ἡμῖν ᾠδῆς οὗτος ὁ τρόπος οὐκ ἂν παντάπασιν ἀσχήμων γίγνοιτο.

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς.

10.

ΑΘΗΝ. Ποίαν δὲ ᾄσουσιν οἱ ἄνδρες φωνὴν ἢ μοῦσαν; ἢ δῆλον ὅτι πρέπουσαν αὐτοῖς δεῖ γέ τινα;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τίς ἂν οὖν πρέποι θείοις ἀνδράσιν; ἆρ' ἂν ἡ τῶν χορῶν;

ΚΛΕΙ. Ἡμεῖς γοῦν, ὦ ξένε, καὶ οἵδε οὐκ ἄλλην ἄν τινα δυναίμεθα ᾠδὴν ἢ ἣν ἐν τοῖς χοροῖς ἐμάθομεν, ξυνήθεις ᾄδειν γενόμενοι.

ΑΘΗΝ. Εἰκότως γε· ὄντως γὰρ οὐκ ἐπήβολοι
γεγόνατε τῆς καλλίστης ᾠδῆς· στρατοπέδου γὰρ πο-
λιτείαν ἔχετε, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄστεσι κατῳκηκότων, ἀλλ'
οἷον ἀθρόους πώλους ἐν ἀγέλῃ νεμομένους φορβάδας
τοὺς νέους κέκτησθε· λαβὼν δὲ ὑμῶν οὐδεὶς τὸν αὑ-
τοῦ, παρὰ τῶν ξυννόμων σπάσας, σφόδρα ἀγριαί-
νοντα καὶ ἀγανακτοῦντα, ἱπποκόμον τε ἐπέστησεν
ἰδίᾳ καὶ παιδεύει ψήχων τε καὶ ἡμερῶν καὶ πάντα
προσήκοντα ἀποδιδοὺς τῇ παιδοτροφίᾳ, ὅθεν οὐ μό-
νον ἀγαθὸς ἂν στρατιώτης εἴη, πόλιν δὲ καὶ ἄστυ[1]
667 δυνάμενος διοικεῖν, ὃν δὴ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τῶν
Τυρταίου πολεμικῶν εἶναι πολεμικώτερον, τέταρ-
τον ἀρετῆς, ἀλλ' οὐ πρῶτον τὴν ἀνδρίαν κτῆμα τι-
μῶντα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, ἰδιώταις τε καὶ ξυμπάσῃ
πόλει.

ΚΛΕΙ. Οὐκ οἶδα ἡμῶν, ὦ ξένε, ὅπῃ πάλιν αὖ τοὺς νομοθέτας φαυλίζεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκ, ὦ 'γαθέ, προσέχων τούτῳ τὸν

1 ἄστη.

κοῦν δρῶ τοῦτο, εἴπερ, ἀλλ' ὁ λόγος ὅπη φέρει, ταύτῃ πορευώμεθα, εἰ βούλεσθε· εἰ γὰρ ἔχομεν μοῦσαν τῆς τῶν χορῶν καλλίω καὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς θεάτροις, πειρώμεθα ἀποδοῦναι τούτοις, οὕς φαμεν ἐκείνην μὲν αἰσχύνεσθαι, ζητεῖν δέ, ἥτις καλλίστη, ταύτης κοινωνεῖν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ γε.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δεῖ τάδε γε ὑπάρχειν ἅπασιν, ὅσοις ξυμπαρέπεταί τις χάρις, ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον αὐτοῦ τὸ σπουδαιότατον εἶναι, ἤ τινα ὀρθότητα ἢ τὸ τρίτον ὠφέλειαν· οἷον δὴ λέγω ἐδωδῇ μὲν καὶ πόσει καὶ ξυμπάσῃ τροφῇ παρέπεσθαι μὲν τὴν χάριν, ἣν ἡδονὴν ἂν προσείποιμεν, ἣν δὲ ὀρθότητά τε καὶ ὠφέλειαν, ὅπερ τὸ[1] ὑγιεινὸν τῶν προσφερομένων λέγομεν ἑκάστοτε, τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀρθότατον.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν καὶ τῇ μαθήσει παρακολουθεῖν μὲν τό γε τῆς χάριτος τὴν ἡδονήν, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τὴν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἀποτελοῦσαν.

ΚΛΕΙ. Ἔστιν οὕτω.

ΑΘΗΝ. Τί δὲ τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ, ὅσαι τέχναι εἰκαστικαί, ἆρ' οὐκ, ἂν τοῦτο ἐξεργάζωνται, τὸ μὲν ἡδονὴν ἐν αὐταῖς γίγνεσθαι, παρεπόμενον ἐὰν γίγνηται, χάριν αὐτὸ δικαιότατον ἂν εἴη προσαγορεύειν;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τὴν δέ γε ὀρθότητά που τῶν τοιούτων ἡ ἰσότης ἄν, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἐξεργάζοιτο τοῦ τε τοσούτου καὶ τοῦ τοιούτου πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἡδονή;

ΚΛΕΙ. Καλῶς.

---

1 abest.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἡδονῇ κρίνοιτ' ἂν μόνον ἐκεῖνο ὀρθῶς, ὃ μήτε τινὰ ὠφέλειαν μήτε ἀλήθειαν μήτε ὁμοιότητα ἀπεργαζόμενον παρέχεται μηδ' αὖ γε βλάβην, ἀλλ' αὐτοῦ τούτου μόνου ἕνεκα γίγνοιτο τοῦ ξυμπαρεπομένου τοῖς ἄλλοις τῆς χάριτος, ἣν δὴ κάλλιστά τις ὀνομάσαι ἂν ἡδονήν, ὅταν μηδὲν αὐτῇ τούτων ἐπακολουθῇ.

ΚΛΕΙ. Ἀβλαβῆ λέγεις ἡδονὴν μόνον.

ΑΘΗΝ. Ναί, καὶ παιδιάν γε εἶναι τὴν αὐτὴν ταύτην λέγω τότε, ὅταν μήτε τι βλάπτῃ μήτε ὠφελῇ σπουδῆς ἢ λόγου ἄξιον.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ πᾶσαν μίμησιν φαῖμεν ἂν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἥκιστα ἡδονῇ προσήκειν
668 κρίνεσθαι καὶ δόξῃ μὴ ἀληθεῖ, καὶ δὴ καὶ πᾶσαν ἰσότητα; οὐ γὰρ εἴ τῳ δοκεῖ ἢ εἴ[1] τις χαίρει τῳ, τό γε ἴσον ἴσον οὐδὲ τὸ ξύμμετρον ἂν εἴη ξύμμετρον ὅλως, ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ πάντων μάλιστα, ἥκιστα δὲ ὁτῳοῦν ἄλλῳ.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν μουσικήν γε πᾶσάν φαμεν εἰκαστικήν τε καὶ μιμητικήν;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἥκιστ' ἄρα, ὅταν τις μουσικὴν ἡδονῇ φῇ κρίνεσθαι, τοῦτον ἀποδεκτέον τὸν λόγον, καὶ ζητητέον ἥκιστα ταύτην ὡς σπουδαίαν, εἴ τις ἄρα που καὶ γίγνοιτο, ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἔχουσαν τὴν ὁμοιότητα τῷ τοῦ καλοῦ μιμήματι.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Καὶ τούτοις δὴ τοῖς τὴν καλλίστην ᾠδήν τε ζητοῦσι καὶ μοῦσαν ζητητέον, ὡς ἔοικεν, οὐχ ἥτις ἡδεῖα, ἀλλ' ἥτις ὀρθή· μιμήσεως γὰρ ἦν,

1 μή.

ὡς ἔφαμεν, ὀρθότης[1], εἰ τὸ μιμηθέν, ὅσον τε καὶ οἷον ἦν, ἀποτελοῖτο.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοίη περὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτὴν ἐστὶ ποιήματα μίμησίς τε καὶ ἀπεικασία· καὶ τοῦτό γε μῶν οὐκ ἂν ξύμπαντες ὁμολογοῖεν ποιηταί τε καὶ ἀκροαταὶ καὶ ὑποκριταί;

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Δεῖ δὴ καθ' ἕκαστόν γε, ὡς ἔοικε, γιγνώσκειν τῶν ποιημάτων, ὅ τί ποτέ ἐστι, τὸν μέλλοντα ἐν αὐτῷ μὴ ἁμαρτήσεσθαι· μὴ γὰρ γιγνώσκων τὴν οὐσίαν, τί ποτε βούλεται, καὶ ὅτου ποτέ ἐστιν εἰκὼν ὄντως, σχολῇ τήν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἁμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται.

ΚΛΕΙ. Σχολῇ· πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Ὁ δὲ τὸ ὀρθῶς μὴ γιγνώσκων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε εὖ καὶ τὸ[2] καλῶς δυνατὸς εἴη διαγνῶναι; λέγω δ' οὐ πάνυ σαφῶς, ἀλλ' ὧδε σαφέστερον ἴσως ἂν λεχθείη.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

11.

ΑΘΗΝ. Εἰσὶ δήπου κατὰ τὴν ὄψιν ἡμῖν ἀπεικασίαι μυρίαι.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν, εἴ τις ἀγνοοίη τῶν μεμιμημένων ὅ τι ποτέ ἐστιν ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε ὀρθῶς εἰργασμένον αὐτῶν γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ σώματος καὶ ἑκάστων τῶν μερῶν τὰς θέσεις εἰ[3] ἔχει, ὅσοι τέ εἰσι καὶ ὁποῖα παρ' ὁποῖα αὐτῶν κείμενα τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀπείληφε, καὶ ἔτι δὴ χρώματά τε καὶ σχή-

1 ὀρθότητος. 2 deest. 3 ἢ.

ματα, ἢ πάντα ταῦτα τεταραγμένως εἴργασται, μῶν
δοκεῖ ταῦτ' ἄν ποτε διαγνῶναί τις, τὸ παράπαν ἀ-
γνοῶν ὅ τί ποτέ ἐστι τὸ μεμιμημένον ζῶον;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Τί δ' εἰ γιγνώσκοιμεν, ὅτι τὸ γεγραμ-
μένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ
669 μέρη πάντα τὰ ἑαυτοῦ καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχή-
ματα ἀπείληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἆρά γε ἀναγκαῖον
ἤδη τῷ ταῦτα γνόντι καὶ ἐκεῖνο ἑτοίμως γιγνώσκειν,
εἴτε καλὸν εἴτε ὅπῃ ποτὲ ἐλλιπὲς ἂν εἴη κάλλους;

ΚΛΕΙ. Πάντες μέντ' ἄν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὦ
ξένε, τὰ καλὰ τῶν ζώων ἐγιγνώσκομεν.[1]

ΑΘΗΝ. Ὀρθότατα λέγεις. ἆρ' οὖν οὐ περὶ ἑκά-
στην εἰκόνα καὶ ἐν γραφικῇ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ πάν-
τῃ τὸν μέλλοντα ἔμφρονα κριτὴν ἔσεσθαι δεῖ ταῦτα
τρία ἔχειν, ὅ τί[2] ἐστι πρῶτον γιγνώσκειν, ἔπειτα ὡς
ὀρθῶς, ἔπειθ' ὡς εὖ τὸ τρίτον εἴργασται τῶν εἰκόνων
ἡτισοῦν ῥήμασί τε καὶ μέλεσι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς;

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἀπείπωμεν λέγοντες τὸ πε-
ρὶ τὴν μουσικὴν ᾗ χαλεπόν· ἐπειδὴ γὰρ ὑμνεῖται τὸ
περὶ αὐτὴν διαφερόντως ἢ τὰς ἄλλας εἰκόνας, εὐλα-
βείας δὴ δεῖται πλείστης πασῶν εἰκόνων· ἁμαρτών
τε γάρ τις μέγιστ' ἂν βλάπτοιτο, ἤθη κακὰ φιλοφρο-
νούμενος, χαλεπώτατόν τε[3] αἰσθέσθαι διὰ τὸ τοὺς
ποιητὰς φαυλοτέρους εἶναι ποιητὰς αὐτῶν τῶν Μου-
σῶν· οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖναί γε ἐξαμάρτοιέν ποτε τοσοῦ-
τον, ὥστε, ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι, τὸ σχῆμα
γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι, καὶ μέλος ἐλευθέ-
ρων αὖ καὶ σχήματα ξυνθεῖσαι, ῥυθμοὺς δούλων
καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν, οὐδ' αὖ ῥυθμοὺς
καὶ σχῆμα ἐλευθέριον ὑποθεῖσαι, μέλος ἢ λόγον

1 Vulgo haec Atheniensi tribuuntur et quae sequuntur Cliniae. 2 ὅ τε. 3 γέ.

ἐναντίον ἀποδοῦναι τοῖς ῥυθμοῖς· ἔτι δὲ θηρίων φωνὰς καὶ ἀνθρώπων καὶ ὀργάνων καὶ πάντας ψόφους εἰς ταυτὸ οὐκ ἄν ποτε ξυνθεῖεν, ὡς ἕν τι μιμούμεναι· ποιηταὶ δ' ἀνθρώπινοι σφόδρα τὰ τοιαῦτα ἐμπλέκοντες καὶ ξυγκυκῶντες ἀλόγως, γέλωτ' ἂν παρασκευάζοιεν, τῶν ἀνθρώπων ὅσους φησὶν Ὀρφεὺς λαχεῖν ὥραν τῆς τέρψιος· ταῦτά τε γὰρ ὁρῶσι πάντα κυκώμενα καὶ ἔτι διασπῶσιν οἱ ποιηταί· ῥυθμὸν μὲν καὶ σχήματα μέλους χωρίς, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντες, μέλος δ' αὖ καὶ ῥυθμοὺς ἄνευ ῥημάτων, ψιλῇ κιθαρίσει τε καὶ αὐλήσει προςχρώμενοι, ἐν οἷς δὴ παγχάλεπον ἄνευ λόγου γιγνόμενον ῥυθμόν τε καὶ ἁρμονίαν γιγνώσκειν, ὅ τί τε βούλεται καὶ ὅτῳ ἔοικε τῶν ἀξιολόγων μιμημάτων· ἀλλ' ὑπολαβεῖν ἀναγκαῖον, ὅτι τὸ τοιοῦτόν γε πολλῆς ἀγροικίας μεστὸν πᾶν, ὁπόσον τάχους τε καὶ ἀπταισίας καὶ φωνῆς θηριώδους σφόδρα φίλον, ὥςτ' αὐλήσει γε χρῆσθαι καὶ κιθαρίσει, πλὴν ὅσον ὑπὸ ὄρχησίν τε καὶ 670
ᾠδήν· ψιλῷ δ' ἑκατέρῳ πᾶσά τις ἀμουσία καὶ θαυματουργία γίγνοιτ' ἂν τῆς χρήσεως. ταῦτα μὲν ἔχει ταύτῃ λόγον, ἡμεῖς δέ γε οὐχ, ὅτι μὴ δεῖ ταῖς μούσαις ἡμῶν προςχρῆσθαι τοὺς ἤδη τριακοντούτεις καὶ τῶν πεντήκοντα πέρα γεγονότας, σκοπούμεθα, ἀλλ' ὅ τί[1] ποτε δεῖ. τόδε μὲν οὖν ἐκ τούτων ὁ λόγος ἡμῖν δοκεῖ μοι σημαίνειν ἤδη, τῆς γε χορικῆς μούσης ὅ τι[2] πεπαιδεῦσθαι δεῖ βέλτιον τοὺς πεντηκοντούτεις, ὅσοιςπερ ἂν ᾄδειν προςήκῃ· τῶν γὰρ ῥυθμῶν καὶ τῶν ἁρμονιῶν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶν εὐαισθήτως ἔχειν καὶ γιγνώσκειν· ἢ πῶς τις[3] τὴν ὀρθότητα γνώσεται τῶν μελῶν, ᾧ προςῆκεν ἢ μὴ προςῆκε τὸ[4] δωριστί, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, ὃν ὁ ποιητὴς αὐτῷ προςῆψεν, ὀρθῶς ἢ μή;

ΚΛΕΙ. Δῆλον ὡς οὐδαμῶς.

---

1 ἔτι. 2 ὅτι. 3 deest. 4 τοῦ.

ΑΘΗΝ. Γελοῖος γὰρ ὅ γε πολὺς ὄχλος ἡγούμενος ἱκανῶς γιγνώσκειν τό τ' εὐάρμοστον καὶ εὔρυθμον καὶ μή, ὅσοι προςᾴδειν αὐτῶν καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ γεγόνασι διηναγκασμένοι· ὅτι δὲ δρῶσι ταῦτα ἀγνοοῦντες αὐτῶν ἕκαστα, οὐ ξυλλογίζονται. τὸ δέ[1] που προςήκοντα μὲν ἔχον πᾶν μέλος ὀρθῶς ἔχει[2], μὴ προςήκοντα δέ, ἡμαρτημένως.

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαιότατα.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; ὁ μηδὲ ὅ τί ποτ' ἔχει γιγνώσκων, ἆρα, ὅ τί περ εἴπομεν, ὡς ὀρθῶς γε αὐτὸ ἔχει, γνώσεταί ποτε ἐν ὁτῳοῦν;

ΚΛΕΙ. Καὶ τίς μηχανή;

12.

ΑΘΗΝ. Τοῦτ' οὖν, ὡς ἔοικεν, ἀνευρίσκομεν αὐτὸ[3] νῦν, ὅτι τοῖς ᾠδοῖς ἡμῖν, οὓς νῦν παρακαλοῦμεν καὶ ἑκόντας τινὰ τρόπον ἀναγκάζομεν ᾄδειν, μέχρι γε τοσούτου πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατὸν εἶναι ξυνακολουθεῖν ἕκαστον ταῖς τε βάσεσι τῶν ῥυθμῶν καὶ ταῖς χορδαῖς ταῖς τῶν μελῶν, ἵνα καθορῶντες τάς τε ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἐκλέγεσθαί τε τὰ προςήκοντα οἷοί τ' ὦσιν, ἃ τοῖς τηλικούτοις τε καὶ τοιούτοις ᾄδειν πρέπον, καὶ οὕτως ᾄδωσι καὶ ᾄδοντες αὐτοί τε ἡδονὰς τὸ παραχρῆμα ἀσινεῖς ἥδωνται, καὶ τοῖς νεωτέροις ἡγεμόνες ἠθῶν χρηστῶν ἀσπασμοῦ προςήκοντος γίγνωνται. μέχρι δὲ τοσούτου παιδευθέντες ἀκριβεστέραν ἂν παιδείαν τῆς ἐπὶ τὸ πλῆθος φερούσης εἶεν μετακεχειρισμένοι καὶ τῆς περὶ τοὺς ποιητὰς αὐτούς· τὸ γὰρ τρίτον οὐδεμία ἀνάγκη ποιητῇ γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε μὴ καλὸν τὸ μίμημα, τὸ δ' ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ σχεδὸν ἀνάγκη, τοῖς δὲ πάντα τὰ τρία τῆς
671 ἐκλογῆς ἕνεκα τοῦ καλλίστου καὶ δευτέρου, ἢ μηδέ-

1 τόδε. 2 ἔχειν. 3 αὐτά.

ποτὲ ἱκανὸν ἐπῳδὸν γίγνεσθαι νέοις πρὸς ἀρετήν. καί, ὅπερ ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς ἐβουλήθη, τὴν τῷ τοῦ Διονύσου χορῷ βοήθειαν ἐπιδεῖξαι καλῶς λεγομένην, εἰς δύναμιν εἴρηκε. σκοπώμεθα δή, εἰ τοῦθ' οὕτω γέγονε· θορυβώδης μέν που ὁ ξύλλογος ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης προϊούσης τῆς πόσεως ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ[1] ξυμβαίνει γιγνόμενος, ὅπερ ὑπεθέμεθα κατ' ἀρχὰς ἀναγκαῖον[2] γίγνεσθαι περὶ τῶν νῦν λεγομένων.[3]

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝ. Πᾶς δέ γε αὐτὸς αὑτοῦ κουφότερος αἴρεται καὶ γέγηθέ τε καὶ παῤῥησίας ἐμπίπλαται καὶ ἀνηκουστίας ἐν τῷ τοιούτῳ τῶν πέλας, ἄρχων δ' ἱκανὸς ἀξιοῖ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων γεγονέναι.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἔφαμεν, ὅταν γίγνηται ταῦτα, καθάπερ τινὰ σίδηρον, τὰς ψυχὰς τῶν πινόντων, διαπύρους γιγνομένας, μαλακωτέρας[4] γίγνεσθαι καὶ νεωτέρας, ὥστε εὐαγώγους ξυμβαίνειν τῷ δυναμένῳ τε[5] καὶ ἐπισταμένῳ παιδεύειν τε καὶ πλάττειν, καθάπερ ὅτ' ἦσαν νέαι· τοῦτον δ' εἶναι τὸν πλάστην τὸν αὐτόν, ὅσπερ[6] τότε, τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, οὗ νόμους εἶναι δεῖ ξυμποτικοὺς δυναμένους, τὸν εὔελπιν καὶ θαρσαλέον ἐκεῖνον γιγνόμενον καὶ ἀναισχυντότερον τοῦ δέοντος καὶ οὐκ ἐθέλοντα τάξιν καὶ τὸ κατὰ μέρος σιγῆς καὶ λόγου καὶ πόσεως καὶ μούσης ὑπομένειν ἐθέλειν ποιεῖν πάντα τούτοις τἀναντία, καὶ εἰσιόντι τῷ μὴ καλῷ θάρσει τὸν κάλλιστον διαμαχόμενον φόβον εἰσπέμπειν οἵους τ' εἶναι μετὰ δίκης, ὃν αἰδῶ τε καὶ αἰσχύνην θεῖον φόβον ὠνομάκαμεν.

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝ. Τούτων δέ γε τῶν νόμων εἶναι νομοφύλακας καὶ ξυνδημιουργοὺς αὐτοῖς τοὺς ἀθορύβους

---

1 εἰ. 2 ἀναγκαῖον εἶναι. 3 γιγνομένων. 4 μαλθακωτέρας. 5 deest. 6 ὥσπερ.

καὶ νήφοντας τῶν μὴ νηφόντων στρατηγούς, ὧν δὴ χωρὶς μέθη διαμάχεσθαι δεινότερον, ἢ πολεμίοις [εἶναι] μὴ μετὰ ἀρχόντων ἀθορύβων· καὶ τὸν αὖ μὴ δυνάμενον ἐθέλειν πείθεσθαι τούτοις καὶ τοῖς ἡγεμόσι τοῖς τοῦ Διονύσου τοῖς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονόσιν, ἴσην καὶ μείζω τὴν αἰσχύνην φέρειν, ἢ τὸν τοῖς τοῦ Ἄρεως ἀπειθοῦντα ἄρχουσιν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἴ γε εἴη τοιαύτη μὲν μέθη, τοιαύτη δὲ παιδιά, μῶν οὐκ ὠφεληθέντες ἂν οἱ τοιοῦτοι ξυμπόται καὶ μᾶλλον φίλοι ἢ πρότερον ἀπαλλάττοιντο ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχ ὥςπερ τανῦν ἐχθροί,
672 κατὰ νόμους τε[1] πᾶσαν τὴν ξυνουσίαν ξυγγενόμενοι καὶ ἀκολουθήσαντες, ὁπότε ὑφηγοῖντο[2] οἱ νήφοντες τοῖς μὴ νήφουσι;

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς, εἴ γε δὴ εἴη ἔτι τοιαύτη[3], οἵαν νῦν λέγεις.

13.

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἐκεῖνό γ' ἔτι τῆς τοῦ Διονύσου δωρεᾶς ψέγωμεν ἁπλῶς, ὡς ἔστι κακὴ καὶ εἰς πόλιν οὐκ ἀξία παραδέχεσθαι· καὶ γὰρ ἔτι πλείω τις ἂν ἐπεξέλθοι λέγων, ἐπεὶ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθόν, ὃ δωρεῖται, λέγειν μὲν ὄκνος εἰς τοὺς πολλούς, διὰ τὸ κακῶς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ ὑπολαβεῖν καὶ γνῶναι λεχθέν.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘΗΝ. Λόγος τις ἅμα καὶ φήμη ὑποῤῥεῖ πως, ὡς ὁ θεὸς οὗτος ὑπὸ τῆς μητρυιᾶς Ἥρας[4] διεφορήθη τῆς ψυχῆς τὴν γνώμην, διὸ τάς τε βακχείας καὶ πᾶσαν τὴν μανικὴν ἐμβάλλειν[5] χορείαν τιμωρούμενον[6]· ὅθεν καὶ τὸν οἶνον ἐπὶ τοῦτ' αὐτὸ δεδώρηται. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα τοῖς ἀσφαλὲς ἡγουμένοις εἶ-

---

1 δέ. 2 ἀφηγοῖντο. 3 ἐπὶ τοιαύτῃ. 4 deest. 5 ἐμβάλλει. 6 τιμωρούμενος.

ναι λέγειν περὶ θεῶν ἀφίημι λέγειν, τὸ δὲ τοσόνδε οἶδα, ὅτι πᾶν ζῶον, ὅσον αὐτῷ προσήκει νοῦν ἔχειν τελεωθέντι, τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον οὐδὲν ἔχον ποτὲ φύεται· ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ μήπω κέκτηται τὴν οἰκείαν φρόνησιν, πᾶν μαίνεταί τε καὶ βοᾷ ἀτάκτως, καὶ ὅταν ἀκταίνῃ[1] αὐτὸ τάχιστα, ἀτάκτως αὖ πηδᾷ. ἀναμνησθῶμεν δέ, ὅτι μουσικῆς τε καὶ γυμναστικῆς ἔφαμεν ἀρχὰς ταύτας εἶναι.

ΚΛΕΙ. Μεμνήμεθα· τί δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι τὴν ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας αἴσθησιν τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ἐνδεδωκέναι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔφαμεν, Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Μούσας καὶ Διόνυσον τούτων αἰτίους γεγονέναι;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ δὴ καὶ τὸν οἶνόν γε, ὡς ἔοικεν, ὁ τῶν ἄλλων λόγος, ἵνα μανῶμεν, φησὶν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ[2] τῶν ἀνθρώπων δεδόσθαι, ὁ δὲ νῦν λεγόμενος ὑφ' ἡμῶν φάρμακον ἐπὶ τοὐναντίον φησὶν αἰδοῦς μὲν ψυχῆς κτήσεως ἕνεκα δεδόσθαι, σώματος δὲ ὑγιείας τε καὶ ἰσχύος.

ΚΛΕΙ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, τὸν λόγον ἀπεμνημόνευκας.

ΑΘΗΝ. Καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς χορείας ἡμίσεα διαπεπεράνθω, τὰ δ' ἡμίσεα ὅπως ἂν ἔτι δοκῇ, περανοῦμεν ἢ καὶ ἐάσομεν.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δὴ λέγεις καὶ πῶς ἑκάτερα διαιρῶν;

ΑΘΗΝ. Ὅλη μέν που χορεία ὅλη παίδευσις ἦν ἡμῖν, τούτου δ' αὖ τὸ μὲν ῥυθμοί τε καὶ ἁρμονίαι τὸ κατὰ τὴν φωνήν.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τὰ δέ γε κατὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν ῥυθμὸν μὲν κοινὸν τῇ τῆς φωνῆς εἶχε κινήσει, σχῆμα δὲ ἴδιον, ἐκεῖ δὲ μέλος ἡ τῆς φωνῆς κίνησις. 673

---

1 ἀποκτείνῃ τις. 2 deest.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν τοίνυν τῆς φωνῆς μέχρι τῆς ψυχῆς πρὸς ἀρετῆς παιδείαν, οὐκ οἶδ᾽ ὅντινα τρόπον, ὠνομάσαμεν μουσικήν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τὰ δέ γε τοῦ σώματος, ἃ παιζόντων ὄρχησιν εἴπομεν, ἐὰν μέχρι τῆς τοῦ σώματος ἀρετῆς ἡ τοιαύτη κίνησις γίγνηται, τὴν ἔντεχνον ἀγωγὴν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ γυμναστικὴν προςείπωμεν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα.

ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς, ὃ νῦν σχεδὸν ἥμισυ διεληλυθέναι τῆς χορείας εἴπομεν καὶ διαπεπεράνθαι, καὶ νῦν οὕτως εἰρήσθω, τὸ δὲ ἥμισυ λέγωμεν· ἢ πῶς καὶ πῇ ποιητέον;

ΚΛΕΙ. Ὦ ἄριστε, Κρησὶ καὶ Λακεδαιμονίοις διαλεγόμενος, μουσικῆς πέρι διελθόντων ἡμῶν, ἐλλειπόντων δὲ γυμναστικῆς, τί ποτε οἴει σοι πότερον ἡμῶν ἀποκρινεῖσθαι πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν;

ΑΘΗΝ. Ἀποκεκρίσθαι ἔγωγ᾽ ἄν σε φαίην σχεδὸν ταῦτ᾽ ἐρόμενον σαφῶς, καὶ μανθάνω, ὡς ἐρώτησις οὖσα αὕτη τανῦν ἀπόκρισίς τέ ἐστιν, ὡς εἶπον, καὶ ἔτι πρόςταξις διαπεράνασθαι τὰ περὶ γυμναστικῆς.

ΚΛΕΙ. Ἄριστ᾽ ὑπέλαβές τε καὶ οὕτω δὴ ποίει.

ΑΘΗΝ. Ποιητέον· οὐδὲ γὰρ πάνυ χαλεπόν ἐστιν εἰπεῖν ὑμῖν γε ἀμφοτέροις γνώριμα· πολὺ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ πλέον ἐμπειρίας ἢ ἐν ἐκείνῃ μετέχετε.

ΚΛΕΙ. Σχεδὸν ἀληθῆ λέγεις.

14.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αὖ ταύτης ἀρχὴ μὲν τῆς παιδιᾶς τὸ κατὰ φύσιν πηδᾷν εἰθίσθαι πᾶν ζῶον, τὸ δ᾽ ἀνθρώπινον, ὡς ἔφαμεν, αἴσθησιν λαβὸν τοῦ ῥυθμοῦ ἐγέννησέ τε ὄρχησιν καὶ ἔτεκε, τὸ δὲ μέλος[1]

---

1 τοῦ δὲ μέλους.

ὑπομιμνήσκοντος καὶ ἐγείροντος τοῦ ῥυθμοῦ[1], κοινωθέντε ἀλλήλοις χορείαν καὶ παιδιὰν ἐτεκέτην.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Καὶ τὸ μέν, φαμέν, ἤδη διεληλύθαμεν αὐτοῦ, τὸ δὲ πειρασόμεθα ἐφεξῆς διελθεῖν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἐπὶ τοίνυν τῇ τῆς μέθης χρείᾳ[2] τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, εἰ καὶ σφῷν ξυνδοκεῖ.

ΚΛΕΙ. Ποῖον δὴ καὶ τίνα λέγεις;

ΑΘΗΝ. Εἰ μέν τις πόλις, ὡς οὔσης σπουδῆς τῷ ἐπιτηδεύματι τῷ νῦν εἰρημένῳ, χρήσεται μετὰ νόμων καὶ τάξεως, ὡς τοῦ σωφρονεῖν ἕνεκα μελέτῃ[3] χρωμένη, καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν μὴ ἀφέξεται, ὡςαύτως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ κρατεῖν αὐτῶν ἕνεκα μηχανωμένη, τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἅπασι τούτοις χρηστέον· εἰ δ' ὡς παιδιᾷ τε καὶ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ, καὶ ὅταν βούληται καὶ μεθ' ὧν ἂν βούληται, πίνειν μετ' ἐπιτηδευμάτων ὡντινωνοῦν 674 ἄλλων, οὐκ ἂν τιθείμην ταύτην τὴν ψῆφον, ὡς δεῖ ποτὲ μέθῃ χρῆσθαι ταύτην τὴν πόλιν ἢ τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προςθείμην ἂν τῷ Καρχηδονίων νόμῳ, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι τούτου τοῦ πόματος, ἀλλ' ὑδροποσίᾳ ξυγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα, καὶ κατὰ πόλιν μήτε δοῦλον μήτε δούλην γεύεσθαι μηδέποτε, μηδὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, ὃν ἂν ἄρχωσι, μηδ' αὖ κυβερνήτας μηδὲ δικαστὰς ἐνεργοὺς ὄντας οἴνου γεύεσθαι τὸ παράπαν, μηδ'[4] ὅςτις βουλευσόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου ξυνέρχεται, μηδέ γε μεθ' ἡμέραν μηδένα τὸ παράπαν, εἰ μὴ σωμασκίας ἢ νόσων ἕνεκα, μηδ' αὖ νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ καὶ γυνή· καὶ ἄλλα δὲ

---

1 τὸν ῥυθμόν. 2 χορείᾳ. 3 μελέτης. 4 οὐδ'.

πάμπολλα ἂν τις λέγοι, ἐν οἷς τοῖς γε[1] νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν οὐ ποτέος οἶνος, ὥςτε κατὰ τὸν λόγον τοῦτον οὐδ᾽ ἀμπελώνων[2] ἂν πολλῶν δέοι οὐδ᾽ ἡςτινι πόλει, τακτὰ δὲ τά τ᾽ ἄλλα ἂν εἴη γεωργήματα καὶ πᾶσα ἡ δίαιτα, καὶ δὴ τά γε περὶ οἶνον σχεδὸν ἁπάντων ἐμμετρότατα καὶ ὀλίγιστα γίγνοιτ᾽ ἄν. οὗτος, ὦ ξένοι, ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω.

ΚΛΕΙ. Καλῶς, καὶ ξυνδοκεῖ.

---

1 abest. 2 ἀμπέλων.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Rerum civilium initia indagaturus, ex infinito tempore infinitas extitisse civitates dicit, quas variis in casibus et conversionibus fortuna vehementer exercuerit. Quippe multiplices fuerunt generis humani interitus, ut per diluvia, per morbos, alia. Iam si diluvium ponimus interitus causam aliquando fuisse, paucos ex illo evasisse homines eosque montanos patet, qui, a commercio cum reliquis seclusi, plurimarum artium ac rerum rudes fuerint necesse est. Artes igitur, quae una cum hominibus in planitie et prope mare habitantibus deperditae erant, innumerabilibus demum post seculis denuo inveniebantur (C. 2.). Homines autem illi, quum a reliquorum societate interclusi essent (etenim neque vehicula habebant, quibus vel mari vel terra cum aliis congrederentur, et metalla aliaque commercii atque artium instrumenta interciderant), et rerum, quas vita desiderat, abundantiam natura iis suppeditaret, seditionem ac bellum prorsus nesciebant; itaque et simplicissimam et sanctissimam degebant vitam (C. 3.). Et quum literarum quoque inscii essent, leges iis non scriptae erant, quas sequerentur, sed instituta moresque patrii. Civitatis igitur forma, qua homines illi separatim adhuc viventes utebantur, patrum familias erat gubernatio. Singulas deinde familias, quum e montium altitudine in camporum planitiem descenderent et in maiorem confluerent societatem, suum quamque gubernatorem suaque instituta attulisse probabile est (C. 4.). Iam eligebantur, qui diversa illa instituta examinarent, et quae maxime probassent, populi ducibus proponerent, iique legum latores vocabantur: qui, si plures magistra-

tus designassent, optimatum imperium, quae aristocratia vocatur, si vero unum creassent, unius principatum, quae monarchia dicitur, constituebant. Hac quidem ratione, hominibus paulatim ex Idae montis altitudine in planitiem demigrantibus, Troia condita est, cui quum Achivi bellum intulissent, multae Graeciam seditiones ac turbae vexarunt (C. 5.). Deinde Heraclidae, a Pelopidis expulsi, quum in Peloponnesum revertissent, tres civitates doricas condiderunt, Lacedaemoniam, Argivam et Messeniam, quae, sociali foedere amicitiam inter se iungentes, iureiurando interposito paciscebantur, ut, si qua legibus constitutis adversatura esset, auxilio se invicem contra eam iuvarent. Praeterea rex et populus mutuis se legum vinculis obstringebant. Et haec quidem civitatis forma quarta erat (C. 6.). Optima vero haec, quam diuturnam fore augurari debuisses, rei publicae constitutio, civitatibus Argiva et Messenia dissolutis, mox dilapsa est. Cuius quidem rei causa non a regum inscitia, sed a morum depravatione repeti debet, id est, ab extrema illa inscitia, quae in cupiditatis et rationis discordia cernitur, et tam in singulis hominibus invenitur, quum cupiditates rationi repugnant, quam in civitatibus, quum populus neque principibus civitatis neque legibus obedit (C. 10.). Recta videlicet et urbem et domum gubernandi ratio haec est, ut parentes natis, nobiles ignobilibus, seniores iunioribus, domini servis, fortiores imbecillioribus et sapientes insipientibus imperent. — Maioris vero potestatis appetitio et cupiditatum cum ratione dissensio, qua civitatum illarum principes se duci passi sunt, detrimentum attulit urbibus doricis (C. 11.). Quae quidem quum non in unam conflatae essent, factum est, ut Argiva et Messenia Lacedaemoniae, quae meliorem eamque ex reliquis mixtam temperatamque rei publicae formam nacta erat, adversarentur; quod in bello potissimum Persico apparuit (C. 12.). Scilicet duae sunt civitatis formae primariae, e quibus reliquae manant, imperium regium (monarchia) et libera respublica (democratia); illud apud Persas maxime floruit, et haec apud Athenienses; civitas vero nulla potest bene constituta dici, nisi utriusque particeps formae sit. Et Persarum quidem imperium, regum educatione neglecta (ut Cyri, Cambysis, Xerxis), degeneravit: quippe virtute spreta luxuriae et divitiis omnia tribuerunt (C. 12.); quod a vera civitatis constitutione abhorret, quae temperantiae tantam debet auctoritatem tribuere, ut ex ea honores et poenas constituat. Temperantia est enim id, quod, etsi per se neque honoris neque ignominiae compos sit, tamen iis, ad quae accedit, dignitatem affert, eorum vero, a quibus abest, turpitudinis causa est. Honores autem et ignominias in civitate

bene constituta accurate esse definitos oportet, haud minus ac bona, quorum tres sunt species (spectant enim bona ad animum, ad corpus et ad opes): quorum ordo ne turbetur, legum latori inprimis cavendum est (C. 14.). Atheniensium contra respublica, quam pristinis temporibus turpitudinis verecundia et religiosa in leges observantia temperaverant, exemplum est civitatis nimia licentia depravatae. Quae quidem licentia, ex musicae corruptione exorta, postquam multitudo, cuius delectationem poëtae musicique aucupabantur, iudicis partes sibi vindicaverat, longius serpens tantum invaluit, ut etiam sapientiam multitudo sibi arrogaret impudentiaeque totam se traderet (C. 16.). Ita denique factum est, ut non solum nec ducibus nec legibus obediret, verum etiam fidem, iusiurandum ipsosque deos contemneret. Quae hactenus disputata sunt, huc spectant, ut sententiam probent atque illustrent, tam civitatis quam hominum singulorum salutem libertate, concordia et sapientia contineri. Quibus expositis, Clinias, cui tradita erat provincia colonos Cretenses in urbem a Magnetibus derelictam deducendi legesque iis dandi, Atheniensem et Megillum orat, ut civitatis imaginem dicendo effingant, ad cuius tanquam exemplaris similitudinem urbem a se instaurandam constituat.

1.

676 *ΑΘΗΝ.* Ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταῦτα· πολιτείας δ' ἀρχὴν τίνα ποτὲ φῶμεν γεγονέναι; μῶν οὐκ ἐνθένδε τις ἂν αὐτὴν ῥᾷστά τε καὶ κάλλιστα κατίδοι;

ΚΛΕΙ. Πόθεν;

ΑΘΗΝ. Ὅθεν καὶ τὴν τῶν πόλεων ἐπίδοσιν ἐπ' ἀρετὴν μεταβαινουσῶν[1] ἅμα καὶ κακίαν ἑκάστοτε θεατέον.

ΚΛΕΙ. Λέγεις δὲ πόθεν;

ΑΘΗΝ. Οἶμαι μὲν ἀπὸ χρόνου μήκους τε καὶ ἀπειρίας καὶ τῶν μεταβολῶν ἐν τῷ τοιούτῳ.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Φέρε, ἀφ' οὗ πόλεις τ' εἰσὶ καὶ ἄνθρωποι πολιτευόμενοι, δοκεῖς ἄν ποτε κατανοῆσαι χρόνου πλῆθος ὅσον γέγονεν;

ΚΛΕΙ. Οὔκουν ῥᾴδιόν γε[2], οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Τὸ δέ γε ὡς ἄπειρόν τε καὶ ἀμήχανον ἂν εἴη.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν τοῦτό γε.

ΑΘΗΝ. Μῶν γε οὖν οὐ μυρίαι μὲν ἐπὶ μυρίαις ἡμῖν γεγόνασι πόλεις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ πλήθους λόγον οὐκ ἐλάττους ἐφθαρμέναι, πεπολιτευμέναι δ' αὖ πάσας πολιτείας πολλάκις ἑκασταχοῦ, καὶ τοτὲ μὲν ἐξ ἐλαττόνων μείζους, τοτὲ δὲ ἐκ μειζόνων ἐλάττους, καὶ χείρους ἐκ βελτιόνων γεγόνασι καὶ βελτίους ἐκ χειρόνων;

---

1 μεταβαίνουσαν. 2 ῥᾷόν γε.

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘΗΝ. Ταύτης δὴ πέρι λάβωμεν[1], εἰ δυναίμεθα, τῆς μεταβολῆς τὴν αἰτίαν· τάχα γὰρ ἂν ἴσως δείξειεν ἡμῖν τὴν πρώτην τῶν πολιτειῶν γένεσιν καὶ μετάβασιν.

ΚΛΕΙ. Εὖ λέγεις, καὶ προθυμεῖσθαι δεῖ σὲ μέν, ὃ διανοεῖ περὶ αὐτῶν, ἀποφαινόμενον, ἡμᾶς δὲ ξυνεπομένους.

ΑΘΗΝ. Ἆρ᾽ οὖν ὑμῖν οἱ παλαιοὶ λόγοι ἀλή- 677
θειαν ἔχειν τινὰ δοκοῦσιν;

ΚΛΕΙ. Ποῖοι δή[2];

ΑΘΗΝ. Τὸ πολλὰς ἀνθρώπων φθορὰς γεγονέναι κατακλυσμοῖς τε καὶ νόσοις καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἐν οἷς βραχύ τι τὸ[3] τῶν ἀνθρώπων λείπεσθαι γένος.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν πιθανὸν τὸ τοιοῦτον πᾶν παντί.

ΑΘΗΝ. Φέρε δή, νοήσωμεν μίαν τῶν πολλῶν ταύτην τὴν τῷ κατακλυσμῷ ποτὲ γενομένην.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῆς διανοηθέντες;

ΑΘΗΝ. Ὡς οἱ τότε περιφυγόντες τὴν φθορὰν σχεδὸν ὄρειοί τινες ἂν εἶεν νομῆς[4] ἐν κορυφαῖς που, σμικρὰ ζώπυρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους διασεσωσμένα.

ΚΛΕΙ. Δῆλον.

ΑΘΗΝ. Καὶ δὴ τοὺς τοιούτους γε ἀνάγκη που τῶν ἄλλων ἀπείρους εἶναι τεχνῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄστεσι πρὸς ἀλλήλους μηχανῶν εἴς τε πλεονεξίας καὶ φιλονεικίας καὶ ὁπόσ᾽ ἄλλα κακουργήματα πρὸς ἀλλήλους ἐπινοοῦσιν[5].

ΚΛΕΙ. Εἰκὸς γοῦν.

ΑΘΗΝ. Θῶμεν δή, τὰς ἐν τοῖς πεδίοις πόλεις καὶ πρὸς θαλάσσῃ κατοικούσας ἄρδην ἐν τῷ τότε χρόνῳ διαφθείρεσθαι.

---

1 περιλάβωμεν. 2 δέ. 3 deest. 4 νομεῖς. 5 ἐπινοοῦσι.

ΚΛΕΙ. Θῶμεν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὄργανά τε πάντα ἀπόλλυσθαι καὶ εἴ τι τέχνης ἦν ἐχόμενον σπουδαίας εὑρημένον, ἢ πολιτικῆς ἢ καὶ σοφίας τινὸς ἑτέρας, πάντα ἔῤῥειν ταῦτα ἐν τῷ τότε χρόνῳ φήσομεν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ ἄριστε, εἴ γε ἔμενε τάδε οὕτω τὸν πάντα χρόνον, ὡς νῦν διακεκόσμηται, καινὸν ἀνευρίσκετό ποτε καὶ ὁτιοῦν; [τοῦ ὅ τι μὲν γὰρ[1]] μυριάκις μύρια ἔτη διελάνθανεν ἄρα τοὺς τότε, χίλια δ' ἀφ' οὗ γέγονεν ἢ δὶς τοσαῦτα ἔτη τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ [γέγονε], τὰ δὲ Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Παλαμήδει, τὰ δὲ περὶ μουσικὴν Μαρσύᾳ καὶ Ὀλύμπῳ, περὶ λύραν δὲ Ἀμφίονι, τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οἶσθ', ὦ Κλεινία, τὸν φίλον ὅτι παρέλιπες τὸν ἀτεχνῶς χθὲς γενόμενον;

ΚΛΕΙ. Μῶν φράζεις Ἐπιμενίδην;

ΑΘΗΝ. Ναὶ τοῦτον· πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερεπήδησε τῷ μηχανήματι τοὺς ξύμπαντας, ὦ φίλε· ὃ λόγῳ μὲν Ἡσίοδος ἐμαντεύετο πάλαι, τῷ δ' ἔργῳ ἐκεῖνος ἀπετέλεσεν, ὡς ὑμεῖς φατέ.

ΚΛΕΙ. Φαμὲν γὰρ οὖν.

2.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν οὕτω δὴ λέγομεν[2] ἔχειν τότε, ὅτε ἐγένετο ἡ φθορά, τὰ περὶ τοὺς ἀνθρώπους πράγματα, μυρίαν μέν τινα φοβερὰν ἐρημίαν, γῆς δ' ἀφθόνου πλῆθος πάμπολυ, ζώων δὲ τῶν ἄλλων ἐῤῥόντων, βουκόλι' ἄττα καὶ εἴ τί που αἰγῶν περιλειφθὲν ἐτύγχανε γένος, σπάνια καὶ ταῦτα νέμουσιν
678 εἶναι ζῆν τότε κατ' ἀρχάς;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

1 τοῦ; ὅ τι μὲν γὰρ μυριάκις κ. τ. λ. 2 λέγωμεν.

ΑΘΗΝ. Πόλεως δὲ καὶ πολιτείας πέρι καὶ νομοθεσίας, ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν παρέστηκεν, ἆρ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἰόμεθα καὶ μνήμην εἶναι τὸ παράπαν;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐξ ἐκείνων τῶν διακειμένων οὕτω τὰ νῦν γέγονεν ἡμῖν ξύμπαντα, πόλεις τε καὶ πολιτεῖαι καὶ τέχναι καὶ νόμοι, καὶ πολλὴ μὲν πονηρία, πολλὴ δὲ καὶ ἀρετή;

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οἰόμεθα[1], ὦ θαυμάσιε, τοὺς τότε, ἀπείρους ὄντας πολλῶν μὲν καλῶν τῶν κατὰ τὰ ἄστη, πολλῶν δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, τελέους πρὸς ἀρετὴν ἢ καὶ πρὸς κακίαν γεγονέναι;

ΚΛΕΙ. Καλῶς εἶπες, καὶ μανθάνομεν ὃ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν προϊόντος μὲν τοῦ χρόνου, πληθύοντος δ' ἡμῶν τοῦ γένους, εἰς πάντα τὰ νῦν καθεστηκότα προελήλυθεν ἅπαντα;

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα.

ΑΘΗΝ. Οὐκ ἐξαίφνης γε, ὡς εἰκός, κατὰ σμικρὸν δέ, ἐν παμπόλλῳ τινὶ χρόνῳ.

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα πρέπει τοῦθ' οὕτως.

ΑΘΗΝ. Ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καταβαίνειν, οἶμαι, πᾶσι φόβος ἔναυλος ἐγεγόνει.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὐκ ἄσμενοι μὲν ἑαυτοὺς ἑώρων δι' ὀλιγότητα ἐν τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, πορεῖα[2] δέ, ὥστ' ἐπ' ἀλλήλους τότε πορεύεσθαι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν, ξὺν ταῖς τέχναις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντα σχεδὸν ἀπολώλη[3]; ξυμμίσγειν οὖν ἀλλήλοις οὐκ ἦν, οἶμαι, σφόδρα δυνατόν· σίδηρος γὰρ καὶ χαλκὸς καὶ πάντα τὰ μεταλλεῖα ξυγκεχυμένα ἠφάνιστο, ὥστε ἀπορία πᾶσα ἦν τοῦ ἀνακαθαίρε-

---

1 οἰώμεθα. 2 πόρεια. 3 ἀπολώλει, ut in sequentt.

σθαι τὰ τοιαῦτα, δρυοτομίας τε εἶχον σπάνιν· εἰ γάρ τί που καὶ περιγεγονὸς ἦν ὄργανον ἐν ὄρεσι, ταῦτα μέντοι[1] ταχὺ κατατριβέντα ἠφάνιστο, ἄλλα δ' οὐκ ἔμελλε γενήσεσθαι, πρὶν πάλιν ἡ τῶν μεταλλέων ἀφίκοιτο εἰς ἀνθρώπους τέχνη.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ δή;

ΑΘΗΝ. Γενεαῖς δὴ πόσαις ὕστερον οἰόμεθα τοῦθ' οὕτω γεγονέναι;

ΚΛΕΙ. Δῆλον ὅτι παμπόλλαις τισίν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ τέχναι, ὅσαιπερ σιδήρου δέονται καὶ χαλκοῦ καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔτι πλείονα ἠφανισμέναι ἂν εἶεν ἐν τῷ τότε;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Καὶ τοίνυν στάσις ἅμα καὶ πόλεμος ἀπολώλη κατὰ τὸν τότε χρόνον πολλαχῆ.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Πρῶτον μὲν ἠγάπων καὶ ἐφιλοφρονοῦντο ἀλλήλους δι' ἐρημίαν, ἔπειτα οὐ περιμάχη-
679 τος ἦν αὐτοῖς ἡ τροφή· νομῆς γὰρ οὐκ ἦν σπάνις, εἰ μή τισι κατ' ἀρχὰς ἴσως, ᾗ δὴ τὸ πλεῖστον διέζων ἐν τῷ τότε χρόνῳ· γάλακτος γὰρ καὶ κρεῶν οὐδαμῶς ἐνδεεῖς ἦσαν, ἔτι δὲ θηρεύοντες οὐ φαύλην οὐδ' ὀλίγην τροφὴν παρείχοντο· καὶ μὴν ἀμπεχόνης γε καὶ στρωμνῆς καὶ οἰκήσεων καὶ σκευῶν ἐμπύρων τε καὶ ἀπύρων εὐπόρουν· αἱ πλαστικαὶ γὰρ καὶ ὅσαι πλεκτικαὶ τῶν τεχνῶν οὐδὲν προσδέονται σιδήρου, ταῦτα δὲ πάντα τούτω τὼ τέχνα θεὸς ἔδωκε πορίζειν τοῖς ἀνθρώποις, ἵν', ὁπότε εἰς τὴν τοιαύτην ἀπορίαν ἔλθοιεν, ἔχοι βλάστην καὶ ἐπίδοσιν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. πένητες μὲν δὴ διὰ τὸ τοιοῦτον σφόδρα οὐκ ἦσαν, οὐδ' ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενοι διάφοροι ἑαυτοῖς ἐγίγνοντο, πλούσιοι δ' οὐκ ἄν ποτ' ἐγέ-

1 μέν.

νοντο ἄχρυσοί τε καὶ ἀνάργυροι ὄντες. ὃ τότε ἐν ἐκείνοις παρῆν, ᾗ δ' ἄν ποτε ξυνοικίᾳ μήτε πλοῦτος ξυνοικῇ μήτε πενία, σχεδὸν ἐν ταύτῃ δικαιότατα ἤθη γίγνοιτ' ἄν· οὔτε γὰρ ὕβρις οὔτ' ἀδικία, ζῆλοί τε αὖ καὶ φθόνοι οὐκ ἐγγίγνονται· ἀγαθοὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτά τε ἦσαν καὶ διὰ τὴν λεγομένην εὐήθειαν· ἃ γὰρ ἤκουον καλὰ καὶ αἰσχρά, εὐήθεις ὄντες ἡγοῦντο ἀληθέστατα λέγεσθαι καὶ ἐπείθοντο· ψεῦδος γὰρ ὑπονοεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο διὰ σοφίαν, ὥσπερ τανῦν, ἀλλὰ περὶ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων τὰ λεγόμενα ἀληθῆ νομίζοντες ἔζων κατὰ ταῦτα. διόπερ ἦσαν τοιοῦτοι παντάπασιν, οἵους αὐτοὺς ἡμεῖς ἄρτι διεληλύθαμεν.

ΚΛΕΙ. Ἐμοὶ γοῦν δὴ καὶ τῷδε οὕτω ταῦτα ξυνδοκεῖ.

3.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἴπομεν[1], ὅτι γενεαὶ διαβιοῦσαι πολλαὶ τοῦτον τὸν τρόπον τῶν πρὸ κατακλυσμοῦ γεγονότων καὶ τῶν νῦν ἀτεχνότεροι μὲν καὶ ἀμαθέστεροι πρός τε τὰς ἄλλας μέλλουσιν εἶναι τέχνας καὶ πρὸς τὰς πολεμικάς, ὅσαι τε πεζαὶ καὶ ὅσαι κατὰ θάλασσαν γίγνονται τανῦν, καὶ ὅσαι δὴ κατὰ πόλιν μόνον, αὐτοῦ δίκαι καὶ στάσεις λεγόμεναι, λόγοις ἔργοις τε μεμηχανημέναι πάσας μηχανὰς εἰς τὰ κακουργεῖν τε ἀλλήλους καὶ ἀδικεῖν, εὐηθέστεροι δὲ καὶ ἀνδρειότεροι καὶ ἅμα σωφρονέστεροι καὶ ξύμπαντα δικαιότεροι; τὸ δὲ τούτων αἴτιον ἤδη διεληλύθαμεν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Λελέχθω δὴ ταῦτα ἡμῖν καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα ἔτι πάντα εἰρήσθω τοῦδ' ἕνεκα, ἵνα
νοήσωμεν τοῖς τότε νόμων τίς ποτ' ἦν χρεία καὶ τίς 680
ἦν νομοθέτης αὐτοῖς.

1 εἴπωμεν.

ΚΛΕΙ. Καὶ καλῶς γε εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνοι μὲν οὔτ' ἐδέοντο νομοθετῶν, οὔτε πω ἐφίλει κατὰ τούτους τοὺς χρόνους γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον· οὐδὲ γὰρ γράμματα ἔστι πω τοῖς ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς περιόδου γεγονόσιν, ἀλλ' ἔθεσι καὶ τοῖς λεγομένοις πατρίοις[1] νόμοις ἑπόμενοι ζῶσιν.

ΚΛΕΙ. Εἰκὸς γοῦν.

ΑΘΗΝ. Πολιτείας δέ γε ἤδη καὶ τρόπος ἔστι τις οὗτος.

ΚΛΕΙ. Τίς;

ΑΘΗΝ. Δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν δυναστείαν καλεῖν, ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί· λέγει δ' αὐτὴν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν εἰπών·

Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες,
Ἀλλ' οἵ γ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι· θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.

ΚΛΕΙ. Ἔοικέ γε ὁ ποιητὴς ὑμῖν οὗτος γεγονέναι χαρίεις· καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλα αὐτοῦ διεληλύθαμεν μάλ' ἀστεῖα, οὐ μὴν πολλά γε· οὐ γὰρ σφόδρα χρώμεθα οἱ Κρῆτες τοῖς ξενικοῖς ποιήμασι.

ΜΕΓ. Ἡμεῖς δ' αὖ χρώμεθα μὲν καὶ ἔοικέ γε κρατεῖν τῶν τοιούτων ποιητῶν, οὐ μήν τι[2] Λακωνικόν γε, ἀλλά τινα μᾶλλον βίον Ἰωνικὸν διεξέρχεται ἑκάστοτε. νῦν μὴν εὖ τῷ σῷ λόγῳ ἔοικε μαρτυρεῖν, τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν[3] ἐπὶ τὴν ἀγριότητα διὰ μυθολογίας ἐπανενεγκών.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Ξυμμαρτυρεῖ γάρ, καὶ λάβωμέν γε αὐτὸν μηνυτήν, ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονταί ποτε.

---

1 πατρικοῖς. 2 μέντοι. 3 αὐτόν.

ΚΛΕΙ. Καλῶς.

ΑΘΗΝ. Μῶν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν οἷς[1] τὸ πρεσβύτατον ἄρχει διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν ποιήσουσι, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Μετὰ δὲ ταῦτά γε εἰς τὸ κοινὸν μεί-
ζους ποιοῦντες πόλεις, πλείους ξυνέρχονται, καὶ ἐπὶ
γεωργίας τὰς ἐν ταῖς ὑπωρείαις τρέπονται πρώτας,
περιβόλους τε αἱμασιώδεις τινάς, τειχῶν ἐρύματα, 681
τῶν θηρίων ἕνεκα ποιοῦνται, μίαν οἰκίαν αὖ κοινὴν
καὶ μεγάλην ἀποτελοῦντες.

ΚΛΕΙ. Τὸ γοῦν εἰκὸς ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαι.

ΑΘΗΝ. Τί δὲ τόδε; ἆρα οὐκ εἰκός;

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Τῶν οἰκήσεων τούτων μειζόνων αὐξανομένων ἐκ τῶν ἐλαττόνων καὶ πρώτων, ἑκάστην τῶν σμικρῶν παρεῖναι κατὰ γένος ἔχουσαν τόν τε πρεσβύτατον ἄρχοντα καὶ αὑτῆς ἔθη ἄττα ἴδια, διὰ τὸ χωρὶς ἀλλήλων οἰκεῖν, ἕτερα ἀφ' ἑτέρων ὄντων τῶν γεννητόρων τε καὶ θρεψάντων, ἃ εἰθίσθησαν περὶ θεούς τε καὶ ἑαυτούς, κοσμιωτέρων μὲν κοσμιώτερα καὶ ἀνδρικῶν ἀνδρικώτερα· καὶ κατὰ τρόπον οὕτως ἑκάστους τὰς αὑτῶν αἱρέσεις εἰς τοὺς παῖδας ἀποτυπουμένους καὶ παίδων παῖδας, ὃ λέγομεν, ἥκειν ἔχοντας ἰδίους νόμους εἰς τὴν μείζονα ξυνοικίαν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τούς γε αὑτῶν νόμους ἀρέ-

1 αἷς.

σκειν ἑκάστοις ἀναγκαῖόν που, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων ὑστέρους.

ΚΛΕΙ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Ἀρχῇ δὴ νομοθεσίας οἷον ἐμβάντες ἐλάθομεν, ὡς ἔοικεν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

4.

ΑΘΗΝ. Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτα ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι τοὺς ξυνελθόντας τούτους κοινούς τινας ἑαυτῶν, οἳ τὰ πάντων ἰδόντες νόμιμα, τά σφισιν ἀρέσκοντα αὐτῶν μάλιστα εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἀγαγοῦσι τοὺς δήμους, οἷον βασιλεῦσι, φανερὰ δείξαντες ἑλέσθαι τε δόντες, αὐτοὶ μὲν νομοθέται κληθήσονται, τοὺς δὲ ἄρχοντας καταστήσαντες, ἀριστοκρατίαν τινὰ ἐκ τῶν δυναστειῶν ποιήσαντες ἢ καί τινα βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας οἰκήσουσιν.

ΚΛΕΙ. Ἐφεξῆς γοῦν ἂν οὕτω τε καὶ ταύτῃ γίγνοιτο.

ΑΘΗΝ. Τρίτον τοίνυν εἴπωμεν ἔτι πολιτείας σχῆμα γιγνόμενον, ἐν ᾧ δὴ πάντα εἴδη καὶ παθήματα πολιτειῶν καὶ ἅμα πόλεων ξυμπίπτει γίγνεσθαι.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο;

ΑΘΗΝ. Ὃ μετὰ τὸ δεύτερον καὶ Ὅμηρος ἐπεσημήνατο, λέγων τὸ τρίτον οὕτω γεγονέναι,

Κτίσσε δὲ Δαρδανίην (γάρ που φησιν), ἐπεὶ οὔπω Ἴλιος ἱρὴ
Ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
Ἀλλ᾽ ἔθ᾽ ὑπωρείας ᾤκουν πολυπιδάκου Ἴδης.

682 λέγει γὰρ δὴ ταῦτα τὰ ἔπη καὶ ἐκεῖνα, ἃ περὶ τῶν Κυκλώπων εἴρηκε, κατὰ θεόν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν· θεῖον γὰρ οὖν δὴ καὶ τὸ ποιητικὸν [ἐν-

θεαστικὸν] ὃν γένος ὑμνῳδοῦν πολλῶν τῶν κατ' ἀλήθειαν γιγνομένων ξύν τισι Χάρισι καὶ Μούσαις ἐφάπτεται ἑκάστοτε.

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Εἰς δὲ τὰ πρόσθεν προέλθωμεν ἔτι τοῦ νῦν ἐπελθόντος ἡμῖν μύθου· τάχα γὰρ ἂν σημήνειέ τι τῆς ἡμετέρας περὶ[1] βουλήσεως. οὐκοῦν χρή;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Κατῳκίσθη δή, φαμέν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον Ἴλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλὸν καὶ ἔχοντα ποταμοὺς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἴδης ὡρμημένους.

ΚΛΕΙ. Φασὶ γοῦν.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν πολλοῖς τισὶ χρόνοις τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτο οἰόμεθα γεγονέναι;

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὐκ ἐν πολλοῖς;

ΑΘΗΝ. Δεινὴ γοῦν ἔοικεν αὐτοῖς λήθη τότε παρεῖναι τῆς νῦν λεγομένης φθορᾶς, ὅθ' οὕτως ὑπὸ ποταμοὺς πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν ῥέοντας πόλιν ὑπέθεσαν, πιστεύσαντες οὐ σφόδρα ὑψηλοῖς τισὶ λόφοις.

ΚΛΕΙ. Δῆλον οὖν, ὡς παντάπασί τινα[2] μακρὸν ἀπεῖχον χρόνον τοῦ τοιούτου πάθους.

ΑΘΗΝ. Καὶ ἄλλαι γε, οἶμαι, πόλεις τότε κατῴκουν ἤδη πολλαί, πληθυνόντων τῶν ἀνθρώπων.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Αἵ γέ που καὶ ἐπεστρατεύσαντο αὐτῇ, καὶ κατὰ θάλασσαν δὲ ἴσως, ἀφόβως ἤδη πάντων χρωμένων τῇ θαλάσσῃ.

ΚΛΕΙ. Φαίνεται.

ΑΘΗΝ. Δέκα δ' ἔτη που μείναντες Ἀχαιοὶ τὴν Τροίαν ἀνάστατον ἐποίησαν.

---

1 πέρι. 2 παντάπασί τι.

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὄντι δεκέτει, ὃν τὸ Ἴλιον ἐπολιορκεῖτο, τὰ τῶν πολιορκούντων ἑκάστων οἴκοι κακὰ πολλὰ ξυνέβαινε γιγνόμενα περὶ τὰς στάσεις τῶν νέων, οἳ καὶ ἀφικομένους τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς αὐτῶν πόλεις τε καὶ οἰκίας οὐ καλῶς οὐδ' ἐν δίκῃ ὑπεδέξαντο, ἀλλ' ὥςτε θανάτους τε καὶ σφαγὰς καὶ φυγὰς γενέσθαι παμπόλλας; οἳ πάλιν ἐκπεσόντες κατῆλθον, μεταβαλόντες ὄνομα, Δωριεῖς ἀντ' Ἀχαιῶν κληθέντες διὰ τὸ τὸν ξυλλέξαντα εἶναι τοὺς τότε φυγάδας Δωριέα· καὶ δὴ ταῦτά γε ἤδη πάνθ' ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τἀντεῦθεν μυθολογεῖτε καὶ διαπεραίνετε.

ΜΕΓ. Τί μήν;

5.

ΑΘΗΝ. Ὅθεν δὴ κατ' ἀρχὰς ἐξετραπόμεθα περὶ νόμων διαλεγόμενοι, περιπεσόντες μουσικῇ τε καὶ ταῖς μέθαις, νῦν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀφίγμεθα ὥςπερ κατὰ θεόν, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν· ἥκει γὰρ ἐπὶ τὴν εἰς Λακεδαίμονα κατοίκισιν[1] αὐτήν, ἣν ὑμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κατῳκίσθαι[2] 683 καὶ Κρήτην ὡς ἀδελφοῖς νόμοις. νῦν οὖν τοσόνδε πλεονεκτοῦμεν τῇ πλάνῃ τοῦ λόγου, διὰ πολιτειῶν τινῶν καὶ κατοικισμῶν διεξελθόντες, ἐθεασάμεθα πρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην πόλιν, ἀλλήλων, ὡς οἰόμεθα, ταῖς κατοικίσεσιν[3] ἐχομένας, ἐν χρόνου τινὸς μήκεσιν ἀπλέτοις, νῦν δὲ δὴ τετάρτη τις ἡμῖν αὕτη πόλις, εἰ δὲ βούλεσθε, ἔθνος ἥκει κατοικιζόμενόν τέ ποτε καὶ νῦν κατῳκισμένον· ἐξ ὧν ἁπάντων εἴ τι ξυνεῖναι δυνάμεθα, τί τε καλῶς ἢ μὴ κατῳκίσθη, καὶ ποῖοι νόμοι σώζουσιν αὐτῶν τὰ σωζόμενα καὶ ποῖοι φθείρουσι τὰ φθειρόμενα, καὶ ἀντὶ

---

1 κατοίκησιν. 2 κατοικεῖσθαι. 3 κατοικήσεσιν.

πείων ποῖα μετατεθέντα εὐδαίμονα πόλιν ἀπεργάζοιντ᾽ ἄν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, ταῦτα δὴ πάλιν οἷον ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν λεκτέον, εἰ μή τι τοῖς εἰρημένοις ἐγκαλοῦμεν λόγοις.

ΜΕΓ. Εἰ γοῦν, ὦ ξένε, τις ἡμῖν ὑπόσχοιτο θεός, ὡς, ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν τὸ δεύτερον τῇ τῆς νομοθεσίας σκέψει, τῶν νῦν εἰρημένων λόγων οὐ χείρους οὐδ᾽ ἐλάττους ἀκουσόμεθα, μακρὰν ἂν ἔλθοιμι ἔγωγε, καί μοι βραχὺ[1] ἂν δόξειεν ἡ νῦν παροῦσα ἡμέρα γίγνεσθαι· καίτοι σχεδόν γέ ἐστιν ἡ ἐκ θερινῶν εἰς τὰ χειμερινὰ τοῦ θεοῦ τρεπομένου.

ΑΘΗΝ. Χρὴ δὴ ταῦτα, ὡς ἔοικε, σκοπεῖν.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Γενώμεθα δὴ ταῖς διανοίαις ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ὅτε Λακεδαίμων μὲν καὶ Ἄργος καὶ Μεσήνη[2] καὶ τὰ μετὰ τούτων ὑποχείρια τοῖς προγόνοις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἱκανῶς ἐγεγόνει· τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἔδοξεν αὐτοῖς, ὥς γε λέγεται τὸ τοῦ μύθου, τριχῇ τὸ στράτευμα διανείμαντας, τρεῖς πόλεις κατοικίζειν, Ἄργος, Μεσήνην, Λακεδαίμονα.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους Τήμενος ἐγίγνετο, Μεσήνης δὲ Κρεσφόντης, Λακεδαίμονος δὲ Προκλῆς[3] καὶ Εὐρυσθένης.

ΜΕΓ.[4] Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Πάντες δὴ τούτοις ὤμοσαν οἱ τότε βοηθήσειν, ἐάν τις τὴν βασιλείαν αὐτῶν διαφθείρῃ.

ΜΕΓ.[5] Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Βασιλεία δὲ καταλύεται, ὦ πρὸς Διός, ἢ καί τις ἀρχὴ πώποτε κατελύθη μῶν ὑπὸ τινῶν ἄλλων ἢ σφῶν αὐτῶν; ἢ νῦν δὴ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν

---

1 βραχεῖ᾽ ἄν. 2 Μεσσήνη, ut in sequentt. 3 Πατροκλῆς
4 ΚΑΒΙ. 5 ΚΑΒΙ.

τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα;

ΜΕΓ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν νῦν δὴ μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ τοιοῦτον· περιτυχόντες γὰρ ἔργοις γενομένοις, ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐληλύθαμεν,
684 ὥςτε οὐ περὶ κενόν τι ζητήσομεν τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ γεγονός τε καὶ ἔχον ἀλήθειαν. γέγονε δὲ[1] τάδε· βασιλεῖαι τρεῖς βασιλευομέναις πόλεσι τριτταῖς ὤμοσαν ἀλλήλαις ἑκάτεραι, κατὰ νόμους, οὓς ἔθεντο τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κοινούς, οἳ μέν, μὴ βιαιοτέραν τὴν ἀρχὴν ποιήσεσθαι προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ γένους, οἳ δέ, ταῦτα ἐμπεδούντων τῶν ἀρχόντων, μήτε αὐτοὶ τὰς βασιλείας ποτὲ καταλύσειν, μήτ' ἐπιτρέψειν ἐπιχειροῦσιν ἑτέροις, βοηθήσειν δὲ βασιλῆς[2] τε βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις καὶ δήμοις, καὶ δῆμοι δήμοις καὶ βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις. ἆρ' οὐχ οὕτως;

ΜΕΓ. Οὕτω μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τό γε μέγιστον ταῖς καταστάσεσι τῶν πολιτειῶν ὑπῆρχε ταῖς ἐν ταῖς τρισὶ πόλεσι νομοθετουμέναις, εἴτε οἱ βασιλῆς ἐνομοθέτουν εἴτ' ἄλλοι τινές;

ΜΕΓ. Ποῖον;

ΑΘΗΝ. Τὸ βοηθοὺς εἶναι τὰς δύο ἐπὶ τὴν μίαν ἀεὶ πόλιν τὴν τοῖς τεθεῖσι νόμοις ἀπειθοῦσαν.

ΜΕΓ. Δῆλον.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γε οἱ πολλοὶ προςτάττουσι τοῖς νομοθέταις, ὅπως τοιούτους θήσουσι τοὺς νόμους, οὓς ἑκόντες οἱ δῆμοι καὶ τὰ πλήθη δέξονται, καθάπερ ἂν εἴ τις γυμνασταῖς ἢ ἰατροῖς προςτάττοι, μεθ' ἡδονῆς θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι τὰ θεραπευόμενα σώματα.

---

1 δή. 2 βασιλεῖς, ut semper.

ΜΕΓ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τὸ δέ γ' ἐστὶν ἀγαπητὸν πολλάκις, εἴ καί τις μετὰ λύπης μὴ μεγάλης δύναιτο εὐεκτικά τε καὶ ὑγιᾶ[1] σώματα ἀπεργάζεσθαι.

ΜΕΓ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Καὶ τόδε γε ἔτι τοῖς τότε ὑπῆρχεν οὐ σμικρὸν εἰς ῥᾳστώνην τῆς θέσεως τῶν νόμων.

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον;

6.

ΑΘΗΝ. Οὐκ ἦν τοῖς νομοθέταις ἡ μεγίστη τῶν μέμψεων, ἰσότητα αὐτοῖς τινὰ κατασκευάζουσι τῆς οὐσίας, ἥπερ ἐν ἄλλαις νομοθετουμέναις πόλεσι πολλαῖς γίγνεται, ἐάν τις ζητῇ γῆς τε κτῆσιν κινεῖν καὶ χρεῶν διάλυσιν, ὁρῶν ὡς οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ τούτων γενέσθαι ποτὲ τὸ ἴσον ἱκανῶς· ὡς ἐπιχειροῦντι δὴ νομοθέτῃ κινεῖν τῶν τοιούτων τι πᾶς ἀπαντᾷ λέγων, μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ ἐπαρᾶται γῆς τε ἀναδασμοὺς εἰσηγούμενον καὶ χρεῶν ἀποκοπάς, ὥστ' εἰς ἀπορίαν καθίστασθαι πάντα ἄνδρα. τοῖς δὲ δὴ Δωριεῦσι καὶ τοῦθ' οὕτως ὑπῆρχε καλῶς καὶ ἀνεμεσήτως, γῆν τε ἀναμφισβητήτως διανέμεσθαι, καὶ χρέα μεγάλα καὶ παλαιὰ οὐκ ἦν.

ΜΕΓ. Ἀληθῆ.

ΑΘΗΝ. Πῇ δέ ποτε οὖν, ὦ ἄριστοι, κακῶς οὕτως αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ κατοίκισίς τε καὶ νομοθεσία;

ΜΕΓ. Πῶς δὴ καὶ τί μεμφόμενος αὐτῶν λέγεις; 685

ΑΘΗΝ. Ὅτι τριῶν γενομένων τῶν οἰκήσεων, τὰ δύο αὐτῶν μέρη ταχὺ τήν τε πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους διέφθειρε, τὸ δὲ ἓν μόνον ἔμεινε τὸ τῆς ὑμετέρας πόλεως.

ΜΕΓ. Οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐρωτᾷς.

1 ὑγιῆ.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε ἡμᾶς τοῦτο ἐν τῷ νῦν σκοποῦντας καὶ ἐξετάζοντας περὶ νόμων, παίζοντας παιδιὰν πρεσβυτικὴν καὶ[1] σώφρονα, διελθεῖν τὴν ὁδὸν ἀλύπως, ὡς ἔφαμεν, ἡνίκα ἠρχόμεθα πορεύεσθαι.

ΜΕΓ. Τί μήν; καὶ ποιητέον γε, ὡς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν ἂν σκέψιν καλλίω ποιησαίμεθα περὶ νόμων, ἢ τούτων, οἳ ταύτας διακεκοσμήκασιν; ἢ πόλεων περὶ[2] τίνων εὐδοκιμωτέρων τε καὶ μειζόνων κατοικίσεων[3] σκοποίμεθ᾽ ἄν;

ΜΕΓ. Οὐ ῥᾴδιον ἀντὶ τούτων ἑτέρας λέγειν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὅτι μὲν διενοοῦντό γε οἱ τότε τὴν κατασκευὴν ταύτην οὐ Πελοποννήσῳ μόνον ἔσεσθαι βοηθὸν ἱκανήν, σχεδὸν δῆλον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἕλλησι πᾶσιν, εἴ τις τῶν βαρβάρων αὐτοὺς ἀδικοίη, καθάπερ οἱ περὶ τὸ Ἴλιον οἰκοῦντες τότε, πιστεύοντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νῖνον γενομένῃ, θρασυνόμενοι τὸν πόλεμον ἤγειραν τὸν ἐπὶ Τροίαν· ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα τὸ σωζόμενον οὐ σμικρόν· καθάπερ νῦν τὸν μέγαν βασιλέα φοβούμεθα ἡμεῖς, καὶ τότε ἐκείνην τὴν ξυσταθεῖσαν ξύνταξιν ἐδέδισαν οἱ τότε· μέγα γὰρ ἔγκλημα πρὸς αὐτοὺς ἡ τῆς Τροίας ἅλωσις τὸ δεύτερον ἐγεγόνει· τῆς ἀρχῆς γὰρ τῆς ἐκείνων ἦν μόριον. πρὸς δὴ ταῦτα πάντα ἡ τοῦ στρατοπέδου τοῦ τότε διανεμηθεῖσα εἰς τρεῖς πόλεις κατασκευὴ μία ὑπὸ βασιλέων ἀδελφῶν, παίδων Ἡρακλέους, καλῶς ἐδόκει ἀνευρημένη καὶ κατακεκοσμημένη καὶ διαφερόντως τῆς ἐπὶ τὴν Τροίαν ἀφικομένης· πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς Ἡρακλείδας τῶν Πελοπιδῶν ἀμείνους ἡγοῦντο ἀρχόντων ἄρχοντας ἔχειν, ἔπειτ᾽ αὖ[4] τὸ στρατόπεδον τοῦτο τοῦ ἐπὶ Τροίαν ἀφικομένου διαφέρειν πρὸς ἀρετήν· νενικηκέναι γὰρ τούτους, ἡτ-

1 deest. 2 πέρι. 3 κατοικήσεων. 4 αὐτό.

τῆσθαι[1] δ' ὑπὸ τούτων ἐκείνους, Ἀχαιοὺς ὄντας ὑπὸ Δωριέων. ἆρ' οὐχ οὕτως οἰόμεθα καὶ τῇ διανοίᾳ ταύτῃ κατασκευάζεσθαι τοὺς τότε;

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ τὸ βεβαίως οἴεσθαι ταῦθ'
ἕξειν εἰκὸς αὐτοὺς καὶ χρόνον τινὰ ἂν πολὺν μένειν, 686
ἅτε κεκοινωνηκότας μὲν πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἀλλήλοις, ὑπὸ γένους δὲ ἑνὸς τῶν βασιλέων ἀδελφῶν ὄντων διακεκοσμημένους· πρὸς τούτοις δ' ἔτι καὶ πολλοῖς μάντεσι κεχρημένους εἶναι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι.

ΜΕΓ. Πῶς δ' οὐκ εἰκός;

ΑΘΗΝ. Ταῦτα δὴ τὰ μεγάλα οὕτω προσδοκώμενα διέπτατο, ὡς ἔοικε, τότε ταχύ, πλήν, ὅπερ εἴπομεν νῦν δή, σμικροῦ μέρους τοῦ περὶ τὸν ὑμέτερον τόπον· καὶ τοῦτο δὴ πρὸς τὰ δύο μέρη πολεμοῦν οὐ πώποτε πέπαυται μέχρι τανῦν[2]· ἐπεὶ γενομένη γε ἡ τότε διάνοια καὶ ξυμφωνήσασα εἰς ἓν ἀνυπόστατον ἄν τινα δύναμιν ἔσχε κατὰ πόλεμον.

ΜΕΓ. Πῶς γὰρ οὔ;

7.

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν καὶ πῇ διώλετο; ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπισκοπεῖν, τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον ξύστημα ἥτις ποτὲ τύχη διέφθειρε;

ΜΕΓ. Σχολῇ γὰρ οὖν δή τις ἂν ἄλλο σκοπῶν ἢ νόμους ἢ πολιτείας ἄλλας θεάσαιτο σωζούσας καλὰ καὶ μεγάλα πράγματα ἢ καὶ τοὐναντίον διαφθειρούσας τὸ παράπαν, εἰ ἀμελήσειε τούτων.

ΑΘΗΝ. Τοῦτο μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, εὐτυχῶς πως ἐμβεβήκαμέν[3] γε εἰς τινὰ σκέψιν ἱκανήν.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν, ὦ θαυμάσιε, λελήθαμεν

---

1 ἡττᾶσθαι. 2 τοῦ νῦν. 3. ἐμβεβλήκαμεν.

ἄνθρωποι πάντες καὶ τανῦν δὴ ἡμεῖς οἰόμενοι μὲν ἑκάστοτέ τι καλὸν ὁρᾷν πρᾶγμα γενόμενον καὶ θαυμαστὰ ἂν ἐργασάμενον, εἴ τις ἄρα ἠπιστήθη καλῶς αὐτῷ χρήσασθαι κατά τινα τρόπον, τὸ δὲ νῦν γε ἡμεῖς τάχ' ἂν ἴσως περὶ τοῦτο αὐτὸ οὔτ' ὀρθῶς διανοοίμεθα οὔτε κατὰ φύσιν, καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ ἄλλα πάντες πάντα, περὶ ὧν ἂν οὕτω διανοηθῶσι;

ΜΕΓ. Λέγεις δὲ δὴ τί; καὶ περὶ τίνος σοι φῶμεν μάλιστ' εἰρῆσθαι τοῦτον τὸν λόγον;

ΑΘΗΝ. Ὦ 'γαθέ, καὶ αὐτὸς ἐμαυτοῦ νῦν δὴ κατεγέλασα· ἀποβλέψας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον, οὗ πέρι διαλεγόμεθα, ἔδοξέ μοι πάγκαλός τε εἶναι καὶ θαυμαστὸν κτῆμα παραπεσεῖν τοῖς Ἕλλησιν, ὅπερ εἶπον, εἴ τις ἄρα αὐτῷ τότε καλῶς ἐχρήσατο.

ΜΕΓ. Οὐκοῦν εὖ καὶ ἐχόντως νοῦν σύ τε πάντα εἶπες καὶ ἐπῃνέσαμεν ἡμεῖς;

ΑΘΗΝ. Ἴσως· ἐννοῶ γε μήν, ὡς πᾶς, ὃς ἂν ἴδῃ τι μέγα καὶ δύναμιν ἔχον πολλὴν καὶ ῥώμην, εὐθὺς ἔπαθε τοῦτο, ὡς εἴπερ ἐπίσταιτο ὁ κεκτημένος αὐτῷ χρῆσθαι τοιούτῳ τε ὄντι καὶ τηλικούτῳ, θαυμάστ' ἂν καὶ πολλὰ κατεργασάμενος εὐδαιμονοίη.

687 ΜΕΓ. Οὐκοῦν ὀρθὸν καὶ τοῦτο; ἢ πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Σκόπει δή, ποῖ βλέπων ὁ τὸν ἔπαινον τοῦτον περὶ ἑκάστου τιθέμενος ὀρθῶς λέγει· πρῶτον δὲ περὶ αὐτοῦ τοῦ νῦν λεγομένου, πῶς, εἰ κατὰ τρόπον ἠπιστήθησαν τάξαι τὸ στρατόπεδον οἱ τότε διακοσμοῦντες, τοῦ καιροῦ πως ἂν ἔτυχον· ἆρ' οὐκ εἰ ξυνέστησάν τε ἀσφαλῶς αὐτὸ διέσωζόν τε εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ὥστε αὐτούς τε [1] ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἄλλων ἄρχοντας, ὧν ἂν βουληθεῖεν, καὶ ὅλως ἐν ἀνθρώποις πᾶσι καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις πράττειν, ὅ τι ἐπιθυμοῖεν αὐτοί τε καὶ οἱ ἔκγονοι; μῶν οὐ τούτων χάριν ἐπιθυμοῖεν ἄν;

---

1 γἐ[illegible]

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν καὶ ὃς ἂν ἰδὼν πλοῦτον μέγαν ἢ τιμὰς διαφερούσας γένους ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων εἴπῃ ταυτὰ ταῦτα, πρὸς τοῦτο βλέπων εἶπεν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτῷ γενησόμενα, ὧν ἂν ἐπιθυμῇ, πάντα ἢ τὰ πλεῖστα καὶ ὅσα ἀξιώτατα λόγου;

ΜΕΓ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Φέρε δή, πάντων ἀνθρώπων ἔστι κοινὸν ἐπιθύμημα ἕν τι, τὸ νῦν ὑπὸ τοῦ λόγου δηλούμενον, ὡς αὐτός φησιν ὁ λόγος.

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Τὸ κατὰ τὴν τῆς αὑτοῦ ψυχῆς ἐπίταξιν τὰ γιγνόμενα γίγνεσθαι, μάλιστα μὲν ἅπαντα, εἰ δὲ μή, τά γε ἀνθρώπινα.

ΜΕΓ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐπείπερ βουλόμεθα πάντες τὸ τοιοῦτον ἀεὶ παῖδές τε ὄντες καὶ ἄνδρες καὶ πρεσβῦται, τοῦτ' αὐτὸ καὶ εὐχόμεθα ἀναγκαίως διὰ τέλους;

ΜΕΓ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῖς γε φίλοις που ξυνευχοίμεθ' ἂν ταῦτα, ἅπερ ἐκεῖνοι αὐτοῖς.

ΜΕΓ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Φίλος μὲν υἱὸς πατρί, παῖς ὢν ἀνδρί.

ΜΕΓ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ὧν γ' ὁ παῖς εὔχεται ἑαυτῷ γίγνεσθαι, πολλὰ ὁ πατὴρ ἀπεύξαιτ' ἂν τοῖς θεοῖς μηδαμῶς κατὰ τὰς τοῦ υἱέως εὐχὰς γίγνεσθαι.

ΜΕΓ. Ὅταν ἀνόητος ὢν καὶ ἔτι νέος εὔχηται, λέγεις;

ΑΘΗΝ. Καὶ ὅταν γε ὁ πατὴρ ὢν γέρων ἢ καὶ σφόδρα νεανίας, μηδὲν τῶν καλῶν καὶ τῶν δικαίων γιγνώσκων, εὔχηται μάλα προθύμως, ἐν παθήμασιν ἀδελφοῖς ὧν τοῖς γενομένοις Θησεῖ πρὸς τὸν δυς-

τυχῶς τελευτήσαντα Ἱππόλυτον, ὁ δὲ παῖς γιγνώσκῃ, τότε, δοκεῖς, παῖς πατρὶ ξυνεύξεται;

ΜΕΓ. Μανθάνω ὃ λέγεις· λέγειν γάρ μοι δοκεῖς, ὡς οὐ τοῦτο εὐκταῖον οὐδὲ ἐπεικτέον, ἕπεσθαι πάντα τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει, τὴν βούλησιν δὲ μᾶλλον τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει· τοῦτο δὲ καὶ πόλιν καὶ ἕνα ἡμῶν ἕκαστον καὶ εὔχεσθαι δεῖν καὶ σπεύδειν, ὅπως νοῦν ἕξει.

8.

688 ΑΘΗΝ. Ναί, καὶ δὴ καὶ πολιτικόν γε ἄνδρα καὶ[1] νομοθέτην ὡς ἀεὶ δεῖ πρὸς τοῦτο βλέποντα τιθέναι τὰς τάξεις τῶν νόμων, αὐτός τε ἐμνήσθην καὶ ὑμᾶς ἐπαναμιμνήσκω κατ᾽ ἀρχάς, εἰ μεμνήμεθα, τὰ λεχθέντα, ὅτι τὸ μὲν σφῷν ἦν παρακέλευσμα, ὡς χρεὼν εἴη τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην πάντα πολέμου χάριν τὰ νόμιμα τιθέναι, τὸ δὲ ἐμὸν ἔλεγον, ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς μίαν ἀρετήν, οὐσῶν τεττάρων, κελεύοι τίθεσθαι τοὺς νόμους, δέοι δὲ δὴ πρὸς πᾶσαν μὲν βλέπειν, μάλιστα δὲ καὶ πρὸς πρώτην, τὴν τῆς ξυμπάσης ἡγεμόνα ἀρετῆς· φρόνησις δ᾽ εἴη τοῦτο καὶ νοῦς καὶ δόξα, μετ᾽ ἔρωτός τε καὶ ἐπιθυμίας τούτοις ἑπομένης. ἥκει δὴ[2] πάλιν ὁ λόγος εἰς ταυτόν, καὶ ὁ λέγων ἐγὼ νῦν λέγω πάλιν, ἅπερ τότε, εἰ μὲν βούλεσθε, ὡς παίζων, εἰ δ᾽[3], ὡς σπουδάζων· ὅτι δή φημι εὐχῇ χρῆσθαι σφαλερὸν εἶναι νοῦν μὴ κεκτημένον, ἀλλὰ τἀναντία ταῖς βουλήσεσίν οἱ γίγνεσθαι. σπουδάζοντα δ᾽ εἴ με τιθέναι βούλεσθε, τίθετε· πάνυ γὰρ οὖν προσδοκῶ, νῦν ὑμᾶς εὑρήσειν τῷ λόγῳ ἑπομένους, ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν προὐθέμεθα, τῆς τῶν βασιλειῶν[4] τε φθορᾶς καὶ ὅλου τοῦ διανοήματος οὐ δειλίαν οὖσαν τὴν αἰτίαν, οὐδ᾽ ὅτι τὰ περὶ τὸν πόλεμον οὐκ ἠπίσταντο ἄρχοντές τε καὶ οὓς προς-

1 abest. 2 δέ. 3 εἴθ᾽. 4 βασιλέων.

ἧκεν ἄρχεσθαι, τῇ λοιπῇ δὲ πάσῃ κακίᾳ διεφθαρμένα καὶ μάλιστα τῇ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀμαθίᾳ. ταῦτ᾽ οὖν ὡς οὕτω γέγονε περὶ τὰ τότε καὶ νῦν, εἴ που γίγνεται, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον οὐκ ἄλλως ξυμβήσεται, ἐὰν βούλησθε, πειράσομαι, ἰὼν κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ἀνευρίσκειν τε καὶ ὑμῖν δηλοῦν κατὰ δύναμιν, ὡς οὖσι φίλοις.

ΚΛΕΙ. Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξένε, ἐπαινεῖν ἐπαχθέστερον, ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα· προθύμως γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν, ἐν οἷς ὅ γε ἐλευθέρως[1] ἐπαινῶν[2] καὶ μὴ μάλιστά ἐστι καταφανής.

ΑΘΗΝ. Ἄριστ᾽, ὦ Κλεινία, καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις.

ΚΛΕΙ. Ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ· λέγε μόνον.

9.

ΑΘΗΝ. Φαμὲν δή νυν[3], καθ᾽ ὁδὸν ἰόντες τὴν λοιπὴν τοῦ λόγου, τὴν μεγίστην ἀμαθίαν τότε ἐκείνην τὴν δύναμιν ἀπολέσαι, καὶ νῦν ταυτὸν τοῦτο πεφυκέναι ποιεῖν· ὥστε τόν γε νομοθέτην, εἰ τοῦθ᾽ οὕτως ἔχει, πειρατέον ταῖς πόλεσι φρόνησιν μὲν ὅσην δυνατὸν ἐμποιεῖν, τὴν δ᾽ ἄγνοιαν[4] ὅτι μάλιστα ἐξαιρεῖν.

ΚΛΕΙ. Δῆλον.

ΑΘΗΝ. Τίς οὖν ἡ μεγίστη δικαίως ἂν λέγοιτο ἀμαθία; σκοπεῖτε, εἰ ξυνδόξει καὶ σφῷν λεγόμενον· ἐγὼ μὲν δὴ τὴν τοιάνδε τίθεμαι. 689

ΚΛΕΙ. Ποίαν;

ΑΘΗΝ. Τὴν ὅταν τῳ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι, μὴ φιλῇ τοῦτο, ἀλλὰ μισῇ, τὸ δὲ πονη-

---

1 ἐλεύθερος. 2 ἐπαίνων. 3 δὴ νῦν. 4 ἄνοιαν.

ρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλῇ τε καὶ ἀσπάζηται· ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην, μεγίστην δέ, ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς· τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς, ὅπερ δῆμός τε καὶ πλῆθος πόλεώς ἐστιν. ὅταν οὖν ἐπιστήμαις ἢ δόξαις ἢ λόγῳ ἐναντιῶται τοῖς φύσει ἀρχικοῖς ἡ ψυχή, τοῦτο ἄγνοιαν[1] προσαγορεύω, πόλεώς τε, ὅταν ἄρχουσι καὶ νόμοις μὴ πείθηται τὸ πλῆθος, ταυτὸν δὴ καὶ ἑνὸς ἀνδρός, ὁπόταν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνόντες μηδὲν ποιῶσι πλέον, ἀλλὰ δὴ τούτοις πᾶν τοὐναντίον. ταύτας πάσας ἀμαθίας τὰς πλημμελεστάτας ἔγωγ᾽ ἂν θείην πόλεώς τε καὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ᾽ οὐ τὰς τῶν δημιουργῶν, εἰ ἄρ᾽ ἐμοῦ καταμανθάνετε, ὦ ξένοι, ὃ λέγω.

ΚΛΕΙ. Μανθάνομέν τε, ὦ φίλε, καὶ ξυγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτ᾽ ἀμαθαίνουσι τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτέον ἀρχῆς ἐχόμενον καὶ ὡς ἀμαθέσιν ὀνειδιστέον, ἂν καὶ πάνυ λογιστικοί τε ὦσι καὶ πάντα τὰ κομψὰ καὶ ὅσα πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι ἅπαντα, τοὺς δὲ τοὐναντίον ἔχοντας τούτων ὡς σοφούς τε προσρητέον, ἂν καὶ τὸ λεγόμενον μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται, καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσι· πῶς γὰρ ἄν, ὦ φίλοι, ἄνευ ξυμφωνίας γένοιτ᾽ ἂν φρονήσεως καὶ τὸ σμικρότατον εἶδος; οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἡ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ξυμφωνιῶν μεγίστη δικαιότατ᾽ ἂν λέγοιτο σοφία, ἧς ὁ μὲν κατὰ λόγον ζῶν μέτοχος, ὁ δ᾽ ἀπολειπόμενος οἰκοφθόρος καὶ περὶ πόλιν οὐδαμῇ σωτήρ, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ἀμαθαίνων εἰς

---

1 ἀγεννῶν.

ταῦτα ἑκάστοτε φανεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, καθάπερ εἴπομεν ἄρτι λελεγμένα, τεθήτω ταύτῃ.

ΚΛΕΙ. Κείσθω γὰρ οὖν.

10.

ΑΘΗΝ. Ἄρχοντας δὲ δὴ καὶ ἀρχομένους ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναί που.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Εἶεν· ἀξιώματα δὲ δὴ τοῦ τε ἄρχειν 690
καὶ ἄρχεσθαι ποῖά ἐστι καὶ πόσα ἔν τε πόλεσι μεγάλαις καὶ σμικραῖς ἔν τε οἰκίαις ὡσαύτως; ἆρ' οὐχὶ ἓν μὲν τό τε πατρὸς καὶ μητρός, καὶ ὅλως γονέας ἐκγόνων ἄρχειν, ἀξίωμα ὀρθὸν πανταχοῦ ἂν εἴη;

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Τούτῳ δέ γε ἑπόμενον, γενναίους ἀγεννῶν[1] ἄρχειν, καὶ τρίτον ἔτι τούτοις ξυνέπεται τὸ πρεσβυτέρους μὲν ἄρχειν δεῖν, νεωτέρους δὲ ἄρχεσθαι.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Τέταρτον δ' αὖ, δούλους μὲν ἄρχεσθαι, δεσπότας δὲ ἄρχειν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Πέμπτον γε, οἶμαι, τὸν κρείττονα μὲν ἄρχειν, τὸν ἥττω δὲ ἄρχεσθαι.

ΚΛΕΙ. Μάλα γε ἀναγκαίαν ἀρχὴν εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Καὶ πλείστην γε ἐν ξύμπασι τοῖς ζώοις οὖσαν καὶ κατὰ φύσιν, ὡς ὁ Θηβαῖος ἔφη ποτὲ Πίνδαρος. τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικεν, ἀξίωμα ἕκτον ἂν γίγνοιτο, ἕπεσθαι μὲν τὸν ἀνεπιστήμονα κελεῦον, τὸν δὲ φρονοῦντα ἡγεῖσθαί τε[2] καὶ ἄρχειν· καίτοι τοῦτό γε, ὦ Πίνδαρε σοφώτατε, σχεδὸν οὐκ ἂν παρὰ φύσιν ἔγωγε φαίην γίγνεσθαι, κατὰ φύσιν δὲ τὴν τοῦ νόμου ἑκόντων ἀρχήν, ἀλλ' οὐ βίαιον πεφυκυῖαν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

---

1 ἀγεννῶν. 2 deest.

ΑΘΗΝ. Θεοφιλῆ δέ γε καὶ εὐτυχῆ τινὰ λέγοντες ἑβδόμην ἀρχὴν εἰς κλῆρόν τινα προάγομεν, καὶ λαχόντα μὲν ἄρχειν, δυςκληροῦντα δὲ ἄρχεσθαι ἀπιόντα τὸ δικαιότατον εἶναί φαμεν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ὁρᾷς δή, φαῖμεν ἄν, ὦ νομοθέτα, πρός τινα παίζοντες τῶν ἐπὶ νόμων θέσιν ἰόντων ῥαδίως, ὅσα ἐστὶ πρὸς ἄρχοντας ἀξιώματα, καὶ ὅσα πεφυκότα πρὸς ἄλληλα ἐναντίως; νῦν γὰρ δὴ στάσεων πηγήν τινα ἀνευρήκαμεν ἡμεῖς, ἣν δεῖ σε θεραπεύειν. πρῶτον δὲ μεθ' ἡμῶν ἀνάσκεψαι, πῶς τε καὶ τί παρὰ ταῦτα ἁμαρτόντες[1] οἱ περί τε Ἄργος καὶ Μεσήνην βασιλῆς αὐτοὺς ἅμα καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν οὖσαν θαυμαστὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ διέφθειραν. ἆρ' οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον, ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγησάμενον[2], ἄμεινον ὂν χείρονος;

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατά γε.

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν οἰόμεθα περὶ βασιλέας τοῦτ' ἐγγιγνόμενον ἑκάστοτε διαφθείρειν πρότερον ἢ ἐν τοῖσι δήμοις;

691 ΚΛΕΙ. Τὸ μὲν εἰκός, καὶ τὸ πολὺ βασιλέων τοῦτο εἶναι νόσημα ὑπερηφάνως ζώντων διὰ τρυφάς.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν δῆλον, ὡς πρῶτον τοῦτο οἱ τότε βασιλῆς ἔσχον τὸ πλεονεκτεῖν τῶν τεθέντων νόμων, καὶ ὃ λόγῳ τε καὶ ὅρκῳ ἐπῄνεσαν, οὐ ξυνεφώνησαν αὑτοῖς, ἀλλ' ἡ διαφωνία, ὡς ἡμεῖς φαμέν, οὖσα ἀμαθία μεγίστη, δοκοῦσα δὲ σοφία, πάντ' ἐκεῖνα διὰ πλημμέλειαν καὶ ἀμουσίαν τὴν πικρὰν διέφθειρεν;

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

---

1 ἁμαρτάνοντες. 2 ἡγήσατο.

ΑΘΗΝ. Εἶεν· τί δὴ τὸν νομοθέτην ἔδει τότε τιθέντα εὐλαβηθῆναι τούτου περὶ τοῦ πάθους τῆς γενέσεως; ἆρ᾽, ὦ πρὸς θεῶν, νῦν μὲν οὐδὲν σοφὸν τοῦτο γνῶναι οὐδ᾽ εἰπεῖν χαλεπόν, εἰ δὲ προϊδεῖν ἦν τότε, σοφώτερος ἂν ἦν ἡμῶν ὁ προϊδών;

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Εἰς τὸ γεγονὸς παρ᾽ ὑμῖν, ὦ Μέγιλλε, ἔστι νῦν γε κατιδόντα γνῶναι, καὶ γνόντα εἰπεῖν ῥᾴδιον, ὃ τότε ἔδει γίγνεσθαι.

ΜΕΓ. Σαφέστερον ἔτι λέγε.

ΑΘΗΝ. Τὸ τοίνυν σαφέστατον ἂν εἴη τὸ τοιόνδε.

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον;

11.

ΑΘΗΝ. Ἐάν τις μείζονα διδῷ τοῖς ἐλάττοσι δύναμιν, παρεὶς τὸ μέτριον, πλοίοις τε ἱστία καὶ σώμασι τροφὴν καὶ ψυχαῖς ἀρχάς, ἀνατρέπεταί που πάντα, καὶ ἐξυβρίζοντα τὰ μὲν εἰς νόσους θεῖ, τὰ δ᾽ εἰς ἔκγονον ὕβρεως ἀδικίαν. τί οὖν δή ποτε λέγομεν; ἆρά γε τὸ τοιόνδε, ὡς οὐκ ἔστ᾽, ὦ φίλοι ἄνδρες, θνητῆς ψυχῆς φύσις, ἥτις ποτὲ δυνήσεται τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις ἀρχὴν φέρειν νέα καὶ ἀνυπεύθυνος, ὥστε μή, τῆς μεγίστης νόσου ἀνοίας πληρωθεῖσα αὐτῆς τὴν διάνοιαν, μῖσος ἔχειν πρὸς τῶν ἐγγύτατα φίλων, ὃ γενόμενον ταχὺ διέφθειρεν αὐτὴν καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἠφάνισεν αὐτῆς. τοῦτ᾽ οὖν εὐλαβηθῆναι, γνόντας τὸ μέτριον, μεγάλων νομοθετῶν· ὡς οὖν δὴ τὸ[1] τότε γενόμενον νῦν ἔστι μετριώτατα τοπάσαι, τόδ᾽ ἔοικεν εἶναι.

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Θεός, οἶμαι, κηδόμενος ὑμῶν τις, ὃς τὰ μέλλοντα προορῶν, δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν

---

1 deest.

τῶν βασιλέων γένεσιν ἐκ μονογενοῦς, εἰς τὸ μέτριον μᾶλλον ξυνέστειλε. καὶ μετὰ τοῦτο ἔτι φύσις τις ἀνθρωπίνη, μεμιγμένη θείᾳ τινὶ δυνάμει, κατιδοῦσα ὑμῶν τὴν ἀρχὴν φλεγμαίνουσαν ἔτι, μίγνυσι τὴν κα-
692 τὰ γῆρας σώφρονα δύναμιν τῇ κατὰ γένος αὐθάδει ῥώμῃ, τὴν τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων ποιήσασα δυνάμει· ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον[1] ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως. καὶ κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἡ βασιλεία παρ' ὑμῖν, ἐξ ὧν ἔδει, ξύμμικτος γενομένη καὶ μέτρον ἔχουσα, σωθεῖσα αὐτὴ[2] σωτηρίας τοῖς ἄλλοις γέγονεν αἰτία· ἐπεὶ ἐπί γε Τημένῳ καὶ Κρεσφόντῃ καὶ τοῖς τότε νομοθέταις, οἵτινες ἄρα ἦσαν νομοθετοῦντες, οὐδ' ἡ Ἀριστοδήμου μερὶς ἐσώθη ποτ' ἄν· οὐ γὰρ ἱκανῶς ἦσαν νομοθεσίας ἔμπειροι· σχεδὸν γὰρ οὐκ ἄν ποτ' ᾠήθησαν ὅρκοις μετριάσαι ψυχὴν νέαν, λαβοῦσαν ἀρχήν, ἐξ ἧς δυνατὸν ἦν τυραννίδα γενέσθαι· νῦν δ' ὁ θεὸς ἔδειξεν, οἵαν ἔδει καὶ δεῖ δὴ τὴν μενοῦσαν[3] μάλιστα ἀρχὴν γίγνεσθαι. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν γιγνώσκεσθαι ταῦτα, ὅπερ εἶπον ἔμπροσθεν, νῦν μὲν γενόμενον, οὐδὲν σοφόν (ἐκ γὰρ παραδείγματος ὁρᾷν γεγονότος οὐδὲν χαλεπόν), εἰ δ' ἦν τις προορῶν τότε ταῦτα καὶ δυνάμενος μετριάσαι τὰς ἀρχὰς καὶ μίαν ἐκ τριῶν ποιῆσαι, τά τε νοηθέντα ἂν καλὰ τότε πάντα ἀπέσωσε, καὶ οὐκ ἄν ποτε ὁ Περσικὸς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ἂν στόλος ὥρμησε, καταφρονήσας ὡς ὄντων ἡμῶν βραχέος ἀξίων.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Αἰσχρῶς γοῦν ἠμύναντο αὐτούς, ὦ Κλεινία· τὸ δ' αἰσχρὸν λέγω οὐχ, ὡς οὐ νικῶντές

1 ψάλλιον. 2 αὔτη. 3 μὲν οὖσαν.

γε οἱ τότε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καλῶς
νενικήκασι μάχας, ἀλλ' ὅ φημι αἰσχρὸν τότ' εἶναι,
τόδε λέγω τὸ πρῶτον μὲν ἐκείνων τῶν πόλεων τριῶν
οὐσῶν μίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀμῦναι, τὼ δὲ δύο
κακῶς οὕτως εἶναι διεφθαρμένω, ὥςτε ἡ μὲν καὶ
Λακεδαίμονα διεκώλυεν ἐπαμύνειν αὐτῇ, πολεμοῦ-
σα αὐτῇ κατὰ κράτος, ἡ δ' αὖ, πρωτεύουσα ἐν τοῖς
τότε χρόνοις τοῖς περὶ τὴν διανομήν, ἡ περὶ τὸ Ἄρ-
γος, παρακαλουμένη ἀμύνειν τὸν βάρβαρον, οὔθ'
ὑπήκουσεν οὔτ' ἤμυνε. πολλὰ δὲ λέγων ἄν τις τὰ τό-
τε γενόμενα περὶ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον τῆς Ἑλλάδος
οὐδαμῶς εὐσχήμονα ἂν κατηγοροίη, οὐδ' αὖ ἀμύ-
νασθαι τήν γε Ἑλλάδα λέγων ὀρθῶς ἂν λέγοι· ἀλλ'
εἰ μὴ τό τε Ἀθηναίων καὶ τὸ Λακεδαιμονίων κοινῇ
διανόημα ἤμυνε τὴν ἐπιοῦσαν δουλείαν, σχεδὸν ἂν 693
ἤδη πάντ' ἦν μεμιγμένα τὰ τῶν Ἑλλήνων γένη ἐν
ἀλλήλοις, καὶ βαρβαρικὰ ἐν Ἕλλησι καὶ Ἑλληνικὰ
ἐν βαρβάροις, καθάπερ, ὧν Πέρσαι τυραννοῦσι
τανῦν, διαπεφορημένα καὶ ξυμπεφορημένα κακῶς
ἐσπαρμένα κατοικεῖται. ταῦτ', ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλ-
λε, ἔχομεν ἐπιτιμᾶν τοῖς τε πάλαι πολιτικοῖς λεγο-
μένοις καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς νῦν, ἵνα τὰς αἰτίας
αὐτῶν ἀναζητοῦντες ἀνευρίσκωμεν, τί παρὰ ταῦτα
ἔδει πράττειν ἄλλο· οἷον δὴ καὶ τὸ παρὸν εἴπομεν,
ὡς ἄρα οὐ δεῖ μεγάλας ἀρχὰς οὐδ' αὖ ἀμίκτους νο-
μοθετεῖν, διανοηθέντας τὸ τοιόνδε, ὅτι τὴν πόλιν
ἐλευθέραν τε εἶναι δεῖ καὶ ἔμφρονα καὶ ἑαυτῇ φίλην,
καὶ τὸν νομοθετοῦντα πρὸς ταῦτα βλέποντα δεῖ νο-
μοθετεῖν. μὴ θαυμάσωμεν δέ, εἰ πολλάκις ἤδη προ-
θέμενοι ἄττα εἰρήκαμεν, ὅτι πρὸς ταῦτα δεῖ νομο-
θετεῖν βλέποντα τὸν νομοθέτην, τὰ δὲ προτεθέντα
οὐ ταὐτὰ ἡμῖν φαίνεται ἑκάστοτε· ἀλλ' ἀναλογίζε-
σθαι χρή, ὅταν πρὸς τὸ σωφρονεῖν φῶμεν δεῖν βλέ-
πειν ἢ πρὸς φρόνησιν ἢ φιλίαν, ὡς ἔσθ' οὗτος ὁ σκο-
πὸς οὐχ ἕτερος, ἀλλ' ὁ αὐτός· καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ

ὑμᾶς τοιαῦτα ἂν γίγνηται ῥήματα, μὴ διαταραττέτω.

ΚΛΕΙ. Πειρασόμεθα[1] ποιεῖν οὕτως, ἐπανιόντες τοὺς λόγους· καὶ νῦν δὴ τὸ περὶ τῆς φιλίας τε καὶ φρονήσεως καὶ ἐλευθερίας, πρὸς ὅ τι βουλόμενος ἔμελλες λέγειν δεῖν στοχάζεσθαι τὸν νομοθέτην, λέγε.

12.

ΑΘΗΝ. Ἄκουσον δή νυν[2]· εἰσὶ πολιτειῶν οἷον μητέρες δύο τινές, ἐξ ὧν τὰς ἄλλας γεγονέναι λέγων ἄν τις ὀρθῶς λέγοι· καὶ τὴν μὲν προσαγορεύειν μοναρχίαν ὀρθόν, τὴν δ' αὖ δημοκρατίαν· καὶ τῆς μὲν τὸ Περσῶν γένος ἄκρον ἔχειν, τῆς δὲ ἡμᾶς. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι, καθάπερ εἶπον, ἐκ τούτων εἰσὶ διαπεποικιλμέναι. δεῖ δὴ οὖν καὶ ἀναγκαῖον μεταλαβεῖν ἀμφοῖν τούτοιν, εἴπερ ἐλευθερία τ' ἔσται καὶ φιλία μετὰ φρονήσεως· ὃ δὴ βούλεται ἡμῖν ὁ λόγος προστάττειν λέγων, ὡς οὐκ ἄν ποτε τούτων πόλις ἄμοιρος γενομένη πολιτευθῆναι δύναιτ' ἂν καλῶς.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Ἡ μὲν τοίνυν τὸ μοναρχικόν, ἡ δὲ τὸ ἐλεύθερον ἀγαπήσασα μειζόνως, ἢ ἔδει, μόνον, οὐδετέρα[3] τὰ μέτρια κέκτηται τούτων, αἱ δὲ ὑμέτεραι, ἥ τε Λακωνικὴ καὶ Κρητική, μᾶλλον. Ἀθη-
694 ναῖοι δὲ καὶ Πέρσαι τὸ μὲν πάλαι οὕτω πως, τὸ νῦν δὲ ἧττον. τὰ δ' αἴτια διέλθωμεν· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Πάντως, εἴ γέ που μέλλομεν, ὃ προὐθέμεθα, περαίνειν.

ΑΘΗΝ. Ἀκούωμεν δή. Πέρσαι γὰρ ὅτε μὲν τὸ μέτριον μᾶλλον δουλείας τε καὶ ἐλευθερίας ἦγον ἐπὶ Κύρου, πρῶτον μὲν αὐτοὶ ἐλεύθεροι ἐγένοντο,

---

1 πειρασώμεθα. 2 δὴ νῦν. 3 οὐδέτερα.

ἔπειτα δὲ ἄλλων πολλῶν δεσπόται· ἐλευθερίας γὰρ ἄρχοντες μεταδιδόντες ἀρχομένοις καὶ ἐπὶ τὸ ἴσον ἄγοντες, μᾶλλον φίλοι τε ἦσαν στρατιῶται στρατηγοῖς, καὶ προθύμους αὐτοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις παρείχοντο· καὶ εἴ τις αὖ φρόνιμος ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ βουλεύειν δυνατός, οὐ φθονεροῦ τοῦ βασιλέως ὄντος, διδόντος δὲ παῤῥησίαν καὶ τιμῶντος τοὺς εἴς τι[1] δυναμένους ξυμβουλεύειν, κοινὴν τὴν τοῦ φρονεῖν εἰς τὸ μέσον παρείχετο δύναμιν· καὶ πάντα δὴ τότε ἐπέδωκεν[2] αὐτοῖς δι' ἐλευθερίαν τε καὶ φιλίαν καὶ νοῦ κοινωνίαν.

ΚΛΕΙ. Ἔοικέ γέ πως τὰ λεγόμενα οὕτω γεγονέναι.

ΑΘΗΝ. Πῇ δὴ οὖν ποτὲ ἀπώλετο ἐπὶ Καμβύσου, καὶ πάλιν ἐπὶ Δαρείου σχεδὸν ἐσώθη; βούλεσθε οἷον μαντείᾳ διανοηθέντες χρώμεθα;

ΚΛΕΙ. Φέρει γοῦν ἡμῖν σκέψιν τοῦτο, ἐφ' ὅπερ ὡρμήκαμεν.

ΑΘΗΝ. Μαντεύομαι δή νυν[3] περί γε Κύρου, τὰ μὲν ἄλλ' αὐτὸν στρατηγόν τε ἀγαθὸν εἶναι καὶ φιλόπολιν, παιδείας δὲ ὀρθῆς οὐχ ἧφθαι τὸ παράπαν, οἰκονομίᾳ τε οὐδὲν τὸν νοῦν προσεσχηκέναι.

ΚΛΕΙ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον φῶμεν;

ΑΘΗΝ. Ἔοικεν ἐκ νέου στρατεύεσθαι διὰ βίου, ταῖς γυναιξὶ παραδοὺς τοὺς παῖδας τρέφειν, αἳ δέ, ὡς εὐδαίμονας αὐτοὺς ἐκ τῶν παίδων εὐθὺς καὶ μακαρίους γεγονότας καὶ ἐπιδεεῖς ὄντας τούτων οὐδενός, ἔτρεφον, κωλύουσαι δέ, ὡς οὖσιν ἱκανῶς εὐδαίμοσι, μήτε αὐτοῖς ἐναντιοῦσθαι μηδένα εἰς μηδὲν ἐπαινεῖν τε ἀναγκάζουσαι πάντας τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον ὑπ' αὐτῶν, ἔθρεψαν τοιούτους τινάς.

ΚΛΕΙ. Καλήν, ὡς ἔοικας, τροφὴν εἴρηκας.

---

1 εἴ τι. 2 ἀπέδωκεν. 3 δὴ νῦν.

ΑΘΗΝ. Γυναικείαν μὲν οὖν βασιλίδων γυναικῶν νεωστὶ γεγονυιῶν πλουσίων, καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐρημίᾳ, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ὑπὸ πολέμων καὶ πολλῶν κινδύνων, τοὺς παῖδας τρεφουσῶν.

ΚΛΕΙ. Ἔχει γὰρ λόγον.

ΑΘΗΝ. Ὁ δὲ πατήρ γε αὐτοῖς αὖ ποίμνια μὲν καὶ πρόβατα καὶ ἀγέλας ἀνδρῶν τε καὶ ἄλλων πολλῶν πολλὰς ἐκτᾶτο, αὐτοὺς δέ, οἷς ταῦτα παραδώ-
695 σειν ἔμελλεν, ἠγνόει τὴν πατρῴαν οὐ παιδευομένους τέχνην, οὖσαν [Περσικήν, ποιμένων ὄντων Περσῶν, τραχείας χώρας ἐκγόνων] σκληρὰν καὶ ἱκανὴν ποιμένας ἀπεργάζεσθαι μάλα ἰσχυροὺς καὶ δυναμένους θυραυλεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν καί, εἰ στρατεύεσθαι δέοι, στρατεύεσθαι· διεφθαρμένην δὲ παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν περιεῖδεν ὑπὸ γυναικῶν τε καὶ εὐνούχων παιδευθέντας αὐτοῦ τοὺς υἱέας· ὅθεν ἐγένοντο, οἵους ἦν εἰκὸς αὐτοὺς γενέσθαι, τροφῇ ἀνεπιπλήκτῳ τραφέντας. παραλαβόντες δ' οὖν οἱ παῖδες τελευτήσαντος Κύρου, τρυφῆς μεστοὶ καὶ ἀνεπιπληξίας, πρῶτον μὲν τὸν ἕτερον ἅτερος ἀπέκτεινε, τῷ ἴσῳ ἀγανακτῶν, μετὰ δὲ τοῦτο αὐτὸς μαινόμενος ὑπὸ μέθης τε καὶ ἀπαιδευσίας τὴν ἀρχὴν ἀπώλεσεν ὑπὸ Μήδων τε καὶ τοῦ λεγομένου τότε εὐνούχου, καταφρονήσαντος τῆς Καμβύσου μανίας[1].

ΚΛΕΙ. Λέγεται δὴ ταῦτά γε, καὶ ἔοικέ γε σχεδὸν οὕτω πως γεγονέναι.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν καὶ πάλιν εἰς Πέρσας ἐλθεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ Δαρείου καὶ τῶν ἑπτὰ λέγεταί που.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Θεωρῶμεν δή, ξυνεπόμενοι τῷ λόγῳ. Δαρεῖος γὰρ βασιλέως οὐκ ἦν υἱὸς παιδείᾳ τε οὐ διατρυφώσῃ τεθραμμένος, ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ

1 μωρίας.

λαβὼν αὐτὴν ἕβδομος, διείλετο ἑπτὰ μέρη τεμόμενος, ὧν καὶ νῦν ἔτι σμικρὰ ὀνείρατα λέλειπται, καὶ νόμους ἠξίου θέμενος οἰκεῖν, ἰσότητά τινα κοινὴν εἰσφέρων, καὶ τὸν τοῦ Κύρου δασμόν, ὃν ὑπέσχετο Πέρσαις, εἰς τὸν νόμον ἐνέδει[1], φιλίαν πορίζων καὶ κοινωνίαν πᾶσι Πέρσαις, χρήμασι καὶ δωρεαῖς τὸν Περσῶν δῆμον προσαγόμενος· τοιγαροῦν αὐτῷ τὰ στρατεύματα μετ' εὐνοίας προσεκτήσατο χώρας οὐκ ἐλάττους, ὧν κατέλιπε Κῦρος. μετὰ δὲ Δαρεῖον ὁ τῇ βασιλικῇ καὶ τρυφώσῃ πάλιν παιδευθεὶς παιδείᾳ Ξέρξης. ὦ Δαρεῖε, εἰπεῖν ἐστι δικαιότατον, ἴσως τὸ Κύρου κακὸν[2] οὐκ ἔμαθες, ἐθρέψω δὲ Ξέρξην ἐν τοῖς αὐτοῖς ἤθεσιν, ἐν οἷσπερ Κῦρος Καμβύσην. ὁ δέ, ἅτε τῶν αὐτῶν παιδειῶν γενόμενος ἔκγονος, παραπλήσια ἀπετέλεσε τοῖς Καμβύσου παθήμασι· καὶ σχεδὸν ἔκ γε τοσούτου βασιλεὺς ἐν Πέρσαις οὐδείς πω μέγας γέγονεν ἀληθῶς πλήν γε ὀνόματι. τὸ δ' αἴτιον οὐ τύχη[3], ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὁ κακὸς βίος, ὃν οἱ τῶν διαφερόντως πλουσίων καὶ τυράννων παῖ- 696
δες τὰ πολλὰ ζῶσιν· οὐ γὰρ μή ποτε γένηται παῖς καὶ ἀνὴρ καὶ γέρων ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς διαφέρων πρὸς ἀρετήν· ἃ δή, φαμέν, τῷ νομοθέτῃ σκεπτέον καὶ ἡμῖν δὲ ἐν τῷ νῦν παρόντι. δίκαιον μήν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τοῦτό γε τῇ πόλει ὑμῶν ἀποδιδόναι, ὅτι πενίᾳ καὶ πλούτῳ καὶ βασιλείᾳ καὶ ἰδιωτείᾳ διαφέρουσαν οὐδ' ἡντινοῦν τιμὴν καὶ τροφὴν νέμετε, ἃς μὴ τὸ καταρχὰς ὑμῖν θεῖον παρὰ θεοῦ διεμαντεύσατό τινος· οὐ γὰρ δὴ δεῖ κατὰ πόλιν γε εἶναι τὰς τιμὰς ὑπερεχούσας, ὅτι τίς ἐστι πλούτῳ διαφέρων, ἐπεὶ οὐδ' ὅτι ταχὺς ἢ καλὸς ἢ ἰσχυρὸς ἄνευ τινὸς ἀρετῆς, οὐδ' ἀρετῆς, ἧς ἂν σωφροσύνη ἀπῇ.

ΜΕΓ.[4] Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

1 ἐνέδυ. 2 δικαιοτ. ἴσως, ὃς τοῦ Κ. κ. 3 τύχης. 4 ΚΛΕΙ., ut et in sequentt.

13.

ΑΘΗΝ. Ἀνδρία που μόριον ἀρετῆς ἕν.

ΜΕΓ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Δίκασον τοίνυν αὐτὸς τὸν λόγον ἀκούσας, εἴ σοι δέξαιο ἂν ξύνοικον ἢ γείτονα εἶναί τινα σφόδρα μὲν ἀνδρεῖον, μὴ σώφρονα δέ, ἀλλ' ἀκόλαστον.

ΜΕΓ. Εὐφήμει.

ΑΘΗΝ. Τί δέ, τεχνικὸν μὲν καὶ περὶ ταῦτα σοφόν, ἄδικον δέ;

ΜΕΓ. Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν τό γε δίκαιον οὐ φύεται χωρὶς τοῦ σωφρονεῖν.

ΜΕΓ. Πῶς γάρ[1];

ΑΘΗΝ. Οὐδὲ μήν, ὅν γε σοφὸν ἡμεῖς νῦν δὴ προυθέμεθα, τὸν τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας κεκτημένον ξυμφώνους τοῖς ὀρθοῖς λόγοις καὶ ἑπομένας.

ΜΕΓ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τιμήσεων ἕνεκα, ποῖαί τε ὀρθαὶ καὶ μὴ γίγνονται ἑκάστοτε.

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Σωφροσύνη ἄνευ πάσης τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐν ψυχῇ τινὶ μεμονωμένη τίμιον ἢ ἄτιμον γίγνοιτ' ἂν κατὰ δίκην;

ΜΕΓ. Οὐκ ἔχω ὅπως εἴπω.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν εἴρηκάς γε μετρίως· εἰπὼν γὰρ δὴ ὧν ἠρόμην ὁποτερονοῦν[2] παρὰ μέλος ἔμοιγ' ἂν ἐδόκεις[3] φθέγξασθαι.

ΜΕΓ. Καλῶς τοίνυν γεγονὸς ἂν εἴη.

ΑΘΗΝ. Εἶεν· τὸ μὲν δὴ πρόσθημα, ὧν [4] τιμαί τε καὶ ἀτιμίαι, οὐ λόγου, ἀλλά τινος μᾶλλον ἀλόγου σιγῆς ἄξιον ἂν εἴη.

---

1 Πῶς γὰρ οὔ; 2 ὁποτερουν. 3 δοκεῖς. 4 deest.

ΜΕΓ. Σωφροσύνην μοι φαίνει λέγειν.

ΑΘΗΝ. Ναί· τὸ δέ γε τῶν ἄλλων πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελοῦν μετὰ τῆς προσθήκης μάλιστ᾽ ἂν τιμώμενον ὀρθότατα τιμῷτο, καὶ τὸ δεύτερον δευτέρως· καὶ οὕτω δὴ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον τὰς ἐφεξῆς τιμὰς λαγχάνον ἕκαστον ὀρθῶς ἂν λαγχάνοι.

ΜΕΓ. Ἔχει ταύτῃ. 697

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; οὐ νομοθέτου καὶ ταῦτα αὖ φήσομεν εἶναι διανέμειν;

ΜΕΓ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Βούλει δὴ τὰ μὲν ἅπαντα καὶ ἐφ᾽ ἕκαστον ἔργον καὶ κατὰ σμικρὰ ἐκείνῳ δῶμεν νεῖμαι, τὸ δὲ τριχῇ διελεῖν, ἐπειδὴ νόμων ἐσμὲν καὶ αὐτοί πως ἐπιθυμηταί, πειραθῶμεν διατεμεῖν χωρὶς τά τε μέγιστα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα;

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Λέγομεν τοίνυν, ὅτι πόλιν, ὡς ἔοικε, τὴν μέλλουσαν σώζεσθαί τε καὶ εὐδαιμονήσειν εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην δεῖ καὶ ἀναγκαῖον τιμάς τε καὶ ἀτιμίας διανέμειν ὀρθῶς[1]· ἔστι δὲ ὀρθῶς ἄρα, τιμιώτατα μὲν καὶ πρῶτα τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ κεῖσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῇ, δεύτερα δὲ τὰ περὶ τὸ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθά, καὶ τρίτα τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα. τούτων δὲ ἂν ἐκτός τις βαίνῃ νομοθέτης ἢ πόλις, εἰς τιμὰς ἢ χρήματα προάγουσα ἤ τι τῶν ὑστέρων εἰς τὸ πρόσθεν τιμαῖς τάττουσα, οὔθ᾽ ὅσιον οὔτε πολιτικὸν ἂν δρῴη πρᾶγμα. εἰρήσθω ταῦτα ἢ πῶς ἡμῖν;

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν εἰρήσθω σαφῶς.

ΑΘΗΝ. Ταῦτα μὲν τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ πλέον ἐποίησεν εἰπεῖν ἡ Περσῶν περὶ[2] διάσκεψις τῆς πολιτείας. ἀνευρίσκομεν δὲ ἐπὶ *** ἔτι χείρους αὐτοὺς γεγονότας· τὴν δὲ αἰτίαν φαμέν, ὅτι τὸ ἐλεύθερον

---

1 ΚΑΒΙ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἔστι δὲ κ. τ. λ. 2 πέρι.

λίαν ἀφελόμενοι τοῦ δήμου, τὸ δεσποτικὸν δ' ἐπαγα-
γόντες μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, τὸ φίλον ἀπώλεσαν
καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῇ πόλει· τούτου δὲ φθαρέντος,
οὔθ' ἡ τῶν ἀρχόντων βουλὴ ὑπὲρ ἀρχομένων καὶ
τοῦ δήμου βουλεύεται, ἀλλ' ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀρχῆς,
ἄν τι καὶ σμικρὸν πλέον ἑκάστοτε ἡγῶνται[1] ἔσεσθαί
σφισιν, ἀναστάτους μὲν πόλεις, ἀνάστατα δὲ ἔθνη
φίλια πυρὶ καταφθείραντες· ἐχθρῶς τε καὶ ἀνηλε-
ῶς[2] μισοῦντες μισοῦνται· ὅταν τε εἰς χρείαν τοῦ
μάχεσθαι περὶ ἑαυτῶν τοὺς δήμους ἀφικνῶνται, οὐ-
δὲν κοινὸν ἐν αὐτοῖς αὖ μετὰ προθυμίας τοῦ ἐθέλειν
κινδυνεύειν καὶ μάχεσθαι ἀνευρίσκουσιν, ἀλλὰ κε-
κτημένοι μυριάδας ἀπεράντους λογισμῷ, ἀχρήστους
εἰς πόλεμον πάσας κέκτηνται, καί, καθάπερ ἐνδεεῖς
ἀνθρώπων, μισθούμενοι ὑπὸ μισθωτῶν καὶ ὀθνεί-
ων ἀνθρώπων ἡγοῦνταί ποτε σωθήσεσθαι· πρὸς δὲ
698 τούτοις ἀμαθαίνειν ἀναγκάζονται λέγοντες, ἔργοις
ὅτι λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἄργυρόν ἐστιν ἑκά-
στοτε τὰ λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ κατὰ πόλιν.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

14.

ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν δὴ περί γε[3] Περσῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς τανῦν διοικεῖται διὰ τὴν σφόδρα δουλείαν τε καὶ δεσποτείαν, τέλος ἐχέτω.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τὰ δὲ περὶ τὴν τῆς Ἀττικῆς αὖ πολιτείαν τὸ μετὰ τοῦτο ὡσαύτως διεξελθεῖν ἡμᾶς χρεών, ὡς ἡ παντελὴς καὶ ἀπὸ πασῶν ἀρχῶν ἐλευθερία τῆς μέτρον[4] ἐχούσης ἀρχῆς[5] [ὑφ' ἑτέρων] οὐ σμικρῷ χείρων. ἡμῖν γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅτε ἡ Περσῶν ἐπίθεσις τοῖς Ἕλλησιν, ἴσως δὲ σχεδὸν ἅπασι τοῖς τὴν Εὐρώπην οἰκοῦσιν ἐγίγνετο, πο-

1 ἡγῶνται, ἔσεσθαι. 2 ἀνηλεῶς. 3 τε. 4 μέτριον. 5 deest.

λιτεία τε ἦν παλαιὰ καὶ ἐκ τιμημάτων ἀρχαί τινες
τεττάρων, καὶ δεσπότις ἐνῆν τις αἰδώς, δι' ἣν δου-
λεύοντες τοῖς τότε νόμοις ζῆν ἠθέλομεν· καὶ πρὸς
τούτοις δὴ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου κατά τε γῆν καὶ
κατὰ θάλασσαν γενόμενον, φόβον ἄπορον[1] ἐμβα-
λόν, δουλείαν ἔτι μείζονα ἐποίησεν ἡμᾶς τοῖς τότε
ἄρχουσι καὶ τοῖς νόμοις δουλεῦσαι· καὶ διὰ ταῦτα
πάνθ' ἡμῖν ξυνέπεσε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σφοδρὰ φι-
λία. σχεδὸν γὰρ δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυ-
μαχίας ἀφίκετο Δᾶτις, Περσικὸν στόλον ἄγων, πέμ-
ψαντος Δαρείου διαῤῥήδην ἐπί τε Ἀθηναίους καὶ
Ἐρετριέας, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν, θάνατον
αὐτῷ προειπὼν μὴ πράξαντι ταῦτα. καὶ ὁ Δᾶτις τοὺς
μὲν Ἐρετριέας ἔν τινι βραχεῖ χρόνῳ παντάπασι κα-
τὰ κράτος εἷλε μυριάσι συχναῖς, καί τινα λόγον εἰς
τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀφῆκε φοβερόν, ὡς οὐδεὶς Ἐρε-
τριέων αὐτὸν ἀποπεφευγὼς εἴη· ξυνάψαντες γὰρ
ἄρα τὰς χεῖρας σαγηνεύσαιεν πᾶσαν τὴν Ἐρετρικὴν
οἱ στρατιῶται τοῦ Δάτιδος. ὁ δὲ λόγος, εἴτε ἀληθὴς
εἴτε καὶ ὅπῃ ἀφίκετο, τούς τε ἄλλους Ἕλληνας καὶ
δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξέπληττε, καὶ πρεσβευομένοις
αὐτοῖς πανταχόσε βοηθεῖν οὐδεὶς ἤθελε πλήν γε Λα-
κεδαιμονίων· οὗτοι δὲ ὑπό τε τοῦ πρὸς Μεσήνην
ὄντος τότε πολέμου, καὶ εἰ δή τι διεκώλυεν ἄλλο αὐ-
τοὺς (οὐ γὰρ ἴσμεν) λεγόμενον, ὕστερον δ' οὖν ἀφί-
κοντο τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ.
μετὰ δὲ τοῦτο παρασκευαί τε μεγάλαι λεγόμεναι καὶ
ἀπειλαὶ ἐφοίτων παρὰ βασιλέως μυρίαι· προϊόντος
δὲ τοῦ χρόνου Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος
δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρειληφέναι τὴν ἀρ-
χὴν καὶ οὐδαμῶς ἀφίστασθαι τῆς ὁρμῆς. οἱ δὲ Ἀθη- 699
ναῖοι πᾶν τοῦτο ᾤοντο ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς παρασκευά-
ζεσθαι διὰ τὸ Μαραθῶνι γενόμενον· καὶ ἀκούοντες

---

1 ἄπειρον.

Ἄθω τε διορυττόμενον καὶ Ἑλλήσποντον ζευγνύμενον καὶ τὸ τῶν νεῶν πλῆθος, ἡγήσαντο οὔτε κατὰ γῆν σφίσιν εἶναι σωτηρίαν οὔτε κατὰ θάλασσαν· οὐδὲ[1] γὰρ βοηθήσειν αὐτοῖς οὐδένα, μεμνημένοι ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτριαν διεπράξαντο, σφίσι γε οὐδεὶς τότε ἐβοήθησεν οὐδ' ἐκινδύνευσε ξυμμαχόμενος· ταυτὸν δὴ προσεδόκων καὶ τότε γενήσεσθαι τό γε κατὰ γῆν· καὶ κατὰ θάλασσαν δ' αὖ πᾶσαν ἀπορίαν ἑώρων σωτηρίας, νεῶν χιλίων καὶ ἔτι πλεόνων ἐπιφερομένων. μίαν δὴ σωτηρίαν ξυνενόουν, λεπτὴν μὲν καὶ ἄπορον, μόνην[2] δ' οὖν· βλέψαντες πρὸς τὸ πρότερον γενόμενον, ὡς ἐξ ἀπόρων ἐφαίνετο γενέσθαι τὸ νικῆσαι μαχομένους, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλπίδος ὀχούμενοι ταύτης εὕρισκον καταφυγὴν αὑτοῖς εἰς αὑτοὺς μόνους εἶναι καὶ τοὺς θεούς. ταῦτ' οὖν αὐτοῖς πάντα φιλίαν ἀλλήλων ἐνεποίει, ὁ φόβος ὁ τότε παρὼν ὅ τε ἐκ τῶν νόμων τῶν ἔμπροσθεν γεγονώς, ὃν δουλεύοντες τοῖς πρόσθεν νόμοις ἐκέκτηντο, ἣν αἰδῶ πολλάκις ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴπομεν, ᾗ καὶ δουλεύειν ἔφαμεν δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι, ἧς ὁ δοῦλος[3] ἐλεύθερος καὶ ἄφοβος· ὃν εἰ τότε μὴ δέος ἔλαβεν, οὐκ ἄν ποτε ξυνελθὼν ἠμύνατο, οὐδ' ἤμυνεν ἱεροῖς τε καὶ τάφοις καὶ πατρίδι καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκείοις τε ἅμα καὶ φίλοις, ὥσπερ τότ' ἐβοήθησαν, ἀλλὰ κατὰ σμικρὰ ἂν ἐν τῷ τότε ἡμῶν ἕκαστος σκεδασθεὶς ἄλλος ἄλλοσε διεσπάρη.

ΜΕΓ. Καὶ μάλα, ὦ ξένε, ὀρθῶς τε εἴρηκας καὶ σαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι πρεπόντως.

15.

ΑΘΗΝ. Ἔστι ταῦτα, ὦ Μέγιλλε· πρὸς γὰρ σὲ τὰ ἐν τῷ τότε χρόνῳ γενόμενα, κοινωνὸν δὴ[4] τῶν

---

1 οὔτε. 2 μόνον. 3 δειλός. 4 τῇ.

πατρίων[1] γεγονότα φύσει, δίκαιον λέγειν· ἐπισκόπει μὴν καὶ σὺ καὶ Κλεινίας, εἰ τὰ[2] πρὸς τὴν νομοθεσίαν προσήκοντα λέγομεν· οὐ γὰρ μύθων ἕνεκα διεξέρχομαι, οὗ λέγω δ' ἕνεκα· ὁρᾶτε γάρ, ἐπειδή τινα τρόπον ταὐτὸν ἡμῖν ξυμβεβήκει πάθος, ὅπερ Πέρσαις, ἐκείνοις μὲν ἐπὶ πᾶσαν δουλείαν ἄγουσι τὸν δῆμον, ἡμῖν δ' αὖ τοὐναντίον ἐπὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν προτρέπουσι τὰ πλήθη. πῶς δὴ καὶ τί λέγωμεν τοὐντεῦθεν, οἱ προγεγονότες ἡμῖν ἔμπροσθεν λόγοι τρόπον τινὰ καλῶς εἰσὶν εἰρημένοι. 700

ΜΕΓ. Λέγεις εὖ· πειρῶ δ' ἔτι σαφέστερον ἡμῖν σημῆναι τὸ νῦν λεγόμενον.

ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτα. οὐκ ἦν, ὦ φίλοι, ἡμῖν ἐπὶ τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμος τινῶν κύριος, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἑκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις.

ΜΕΓ. Ποίοις δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε, ἵνα ἐξ ἀρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδοσιν βίου· διῃρημένη γὰρ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ κατὰ εἴδη τε ἑαυτῆς ἄττα καὶ σχήματα, καί τι ἦν εἶδος ᾠδῆς εὐχαὶ πρὸς θεούς, ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο, καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾠδῆς ἕτερον εἶδος, θρήνους δέ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσε, καὶ παίωνες ἕτερον, καὶ ἄλλο, Διονύσου γένεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος· νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ἐκάλουν, ᾠδὴν ὥς τινα ἑτέραν, ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων καὶ ἄλλων τινῶν, οὐκ ἐξῆν ἄλλῳ εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος· τὸ δὲ κῦρος τούτων γνῶναί τε καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πειθόμενον οὐ σύριγξ ἦν οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ τανῦν, οὐδ' αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παίδευσιν

---

1 πατέρων. 2 εἴ τι.

δεδογμένον[1] ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδου κοσμούσης ἡ νουθέτησις ἐγίγνετο. ταῦτ' οὖν οὕτω τεταγμένως ἤθελεν ἄρχεσθαι τῶν πολιτῶν τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τολμᾷν κρίνειν διὰ θορύβου· μετὰ δὲ ταῦτα προϊόντος τοῦ χρόνου ἄρχοντες μὲν τῆς ἀμούσου παρανομίας ποιηταὶ ἐγίγνοντο, φύσει μὲν ποιητικοί, ἀγνώμονες δὲ περὶ τὸ δίκαιον τῆς μούσης καὶ τὸ νόμιμον, βακχεύοντες καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος κατεχόμενοι ὑφ' ἡδονῆς, κεραννύντες δὲ θρήνους τε ὕμνοις καὶ παίωνας διθυράμβοις, καὶ αὐλῳδίας δὴ ταῖς κιθαρῳδίαις μιμούμενοι καὶ πάντα εἰς πάντα ξυνάγοντες, μουσικῆς ἄκοντες ὑπ' ἀγνοίας[2] καταψευδόμενοι, ὡς ὀρθότητα μὲν οὐκ ἔχοι οὐδ' ἡντινοῦν μουσική, ἡδονῇ δὲ τῇ τοῦ χαίροντος, εἴτε βελτίων εἴτε χείρων ἂν εἴη τις, κρίνοιτο ὀρθότατα. τοιαῦτα δὴ ποιοῦντες ποιήματα λόγους τε ἐπιλέγοντες τοιούτους τοῖς πολλοῖς ἐνέθεσαν παρανομίαν εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τόλμαν, ὡς ἱκανοῖς οὖσι κρίνειν· ὅθεν
701 δὴ τὰ θέατρα ἐξ ἀφώνων φωνήεντα ἐγένοντο, ὡς ἐπαΐοντα ἐν μούσαις τό τε καλὸν καὶ μή· καὶ ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν· εἰ γὰρ δὴ καὶ δημοκρατία ἐν αὐτῇ τις μόνον ἐγένετο ἐλευθέρων ἀνδρῶν, οὐδὲν ἂν πάνυ γε δεινὸν ἦν τὸ γεγονός, νῦν δὲ ἦρξε μὲν ἡμῖν ἐκ μουσικῆς ἡ πάντων εἰς πάντα σοφίας δόξα καὶ παρανομία, ξυνεφέσπετο δὲ ἐλευθερία· ἄφοβοι γὰρ ἐγίγνοντο ὡς εἰδότες, ἡ δὲ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκε· τὸ γὰρ τὴν τοῦ βελτίονος δόξαν μὴ φοβεῖσθαι διὰ θράσος, τοῦτ' αὐτό ἐστι σχεδὸν ἡ πονηρὰ ἀναισχυντία διὰ δή τινος ἐλευθερίας λίαν ἀποτετολμημένης.

ΜΕΓ. Ἀληθέστατα λέγεις.

---

1 δεδομένον. 2 ἀνοίας.

16.

ΑΘΗΝ. Ἐφεξῆς δὴ ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἡ τοῦ μὴ ἐθέλειν τοῖς ἄρχουσι δουλεύειν γίγνοιτ' ἄν, καὶ ἑπομένη ταύτῃ, φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων δουλείαν καὶ νουθέτησιν, καὶ ἐγγὺς τοῦ τέλους οὖσι, νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι, πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ τέλει, ὅρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν φύσιν ἐπιδεικνῦσι καὶ μιμουμένοις· ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα ἀφικομένους, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας μὴ λῆξαί ποτε κακῶν. τίνος δὴ καὶ ταῦθ' ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη; δεῖν φαίνεται ἔμοιγε, οἷόνπερ ἵππον, τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ, καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν, ἀλλ' ἐπανερωτᾶν τὸ νῦν δὴ λεχθὲν τὸ τίνος δὴ χάριν ἕνεκα ταῦτα ἐλέχθη.

ΜΕΓ. Καλῶς.

ΑΘΗΝ. Ταῦτα τοίνυν εἴρηται ἐκείνων ἕνεκα.

ΜΕΓ. Τίνων;

ΑΘΗΝ. Ἐλέξαμεν, ὡς τὸν νομοθέτην δεῖ τριῶν στοχαζόμενον νομοθετεῖν, ὅπως ἡ νομοθετουμένη πόλις ἐλευθέρα τε ἔσται καὶ φίλη ἑαυτῇ καὶ νοῦν ἕξει. ταῦτ' ἦν· ἦ γάρ;

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τούτων ἕνεκα δὴ πολιτείας, τήν τε δεσποτικωτάτην προελόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερικωτάτην, ἐπεσκοποῦμεν νυνί, ποτέρα αὐτῶν ὀρθῶς πολιτεύεται· λαβόντων[1] δὲ αὐτῶν ἑκατέρων[2] μετριότητά τινα, τῶν μὲν τοῦ δεσπόζειν, τῶν δὲ τοῦ ἐλευθεριάσαι, κατείδομεν, ὅτι τότε διαφερόντως ἐν αὐταῖς ἐγένετο εὐπραγία, ἐπὶ δὲ τὸ ἄκρον ἀγαγόντων

---

1 λαβόντες. 2 ἑκατέρας.

ἑκατέρων, τῶν μὲν δουλείας, τῶν δὲ τοὐναντίου, οὐ ξυνήνεγκεν οὔτε τοῖς οὔτε τοῖς.

702 ΜΕΓ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν αὐτῶν γε ἕνεκα καὶ τὸ Δωρικὸν ἐθεασάμεθα κατοικιζόμενον στρατόπεδον, καὶ τὰς τοῦ Δαρδάνου ὑπωρείας τε καὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ κατοίκισιν, καὶ τοὺς πρώτους δὴ τοὺς περιλιπεῖς γενομένους τῆς φθορᾶς, ἔτι δὲ τοὺς ἔμπροσθεν τούτων γενομένους ἡμῖν λόγους περί τε μουσικῆς καὶ μέθης καὶ τὰ τούτων ἔτι πρότερα· ταῦτα γὰρ πάντα εἴρηται τοῦ κατιδεῖν ἕνεκα, πῶς ποτ' ἂν πόλις ἄριστα οἰκοίη, καὶ ἰδίᾳ πῶς ἄν τις βέλτιστα τὸν αὑτοῦ βίον διαγάγοι. εἰ δὲ δή τι πεποιήκαμεν προὔργου, τίς ποτ' ἂν ἔλεγχος γίγνοιτο ἡμῖν πρὸς ἡμᾶς[1] αὐτοὺς λεχθείς, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία;

ΚΛΕΙ. Ἐγὼ τιν', ὦ ξένε, μοι δοκῶ κατανοεῖν. ἔοικε κατὰ τύχην τινὰ ἡμῖν τὰ τῶν λόγων τούτων πάντων, ὧν διεξήλθομεν, γεγονέναι· σχεδὸν γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν ἔγωγ' ἐλήλυθα τανῦν, καὶ κατὰ τινὰ αὖ καιρὸν σύ τε παραγέγονας ἅμα καὶ Μέγιλλος ὅδε· οὐ γὰρ ἀποκρύψομαί σφω τὸ νῦν ἐμοὶ ξυμβαῖνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς οἰωνόν τινα ποιοῦμαι. ἡ γὰρ πλείστη τῆς Κρήτης ἐπιχειρεῖ τινὰ ἀποικίαν ποιήσασθαι, καὶ προστάττει τοῖς Κνωσίοις ἐπιμεληθῆναι τοῦ πράγματος, ἡ δὲ τῶν Κνωσίων πόλις ἐμοί τε καὶ ἄλλοις ἐννέα· ἅμα δὲ καὶ νόμους τῶν τε αὐτόθι, εἴ τινες ἡμᾶς ἀρέσουσι, τίθεσθαι κελεύει, καὶ εἴ τινες ἑτέρωθεν, μηδὲν ὑπολογιζομένους τὸ ξενικὸν αὐτῶν, ἂν βελτίους φαίνωνται. νῦν οὖν ἐμοί τε καὶ ὑμῖν ταύτην δῶμεν χάριν, ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκλέξαντες τῷ λόγῳ ξυστησώμεθα πόλιν, οἷον ἐξ ἀρχῆς κατοικίζοντες, καὶ ἅμα μὲν ἡμῖν, οὗ ζητοῦμεν, ἐπίσκεψις

---

1 ὑμᾶς.

γενήσεται, ἅμα δ' ἐγὼ τάχ' ἂν χρησαίμην εἰς τὴν μέλλουσαν πόλιν ταύτῃ τῇ ξυστάσει.

ΑΘΗΝ. Οὐ πόλεμόν γε ἐπαγγέλλεις, ὦ Κλεινία, ἀλλ' εἰ μή τι Μεγίλλῳ πρόσαντες, τὰ παρ' ἐμοῦ γε ἡγοῦ σοι πάντα κατὰ νοῦν ὑπάρχειν εἰς δύναμιν.

ΜΕΓ. Εὖ λέγεις, καὶ μὴν καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ.[1]

ΚΛΕΙ. Κάλλιστα εἰρήκατον· ἀτὰρ πειρώμεθα λόγῳ πρῶτον κατοικίζειν τὴν πόλιν.

---

1 *ΚΛΕΙ.* Εὖ λέγεις. *ΜΕΓ.* Καὶ μὴν καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Atheniensis igitur primum de urbis condendae situ quaerit, eumque docet praestantiorem esse, qui a mari remotior sit, propterea quod ad mercaturam, rem moribus perniciosissimam, nullas habeat opportunitates. Regio porro eiusmodi esse debet, ut omnia quidem ferat, sed non abunde; nam quae nihil fert, mercatura indiget, et quae multa eaque abunde fert, res, quae exportantur, auro atque argento commutat, quibus peius in civitatem nihil invehi potest. (C. 1.) Accedit, quod militia maritima, populis prope mare habitantibus necessaria, fortitudinem et constantiam frangit; milites enim, navibus confidentes, simul atque hostis invaserit, fuga ad classem se recipiunt. (C. 3.) — Ante omnia vero quaeri oportet, quinam sint coloni et qua de causa demigrent. Atque facillima est urbis novae constitutio, si coloni eiusdem stirpis sunt et vel loci angustiis vel alia causa coacti fuerint novas sedes quaerere; quanquam haec apud eiusmodi colonos difficultas existit, quod leges moresque consuetos aegre deponunt; coloni contra variis e locis collecti novas quidem leges facillime amplectuntur, sed concordiam et amorem iis iniicere, opus fere arduum est. Tot tantasque difficultates habet legis latio. (C. 4.) Etenim, ut omnia in vita humana, sic etiam legis latio civitatumque constitutio e fortuna variisque casibus videtur suspensa esse; casus autem varii quum per deos obiiciantur, primaria omnium, quae fiunt, causa deus habeatur necesse est. Tertium deinde, quod in vita humana regnat, ars est. Urbi igitur constituendae quum plura alia, quae ad salutem eius spectant, obtingere debent, tum praecipue bonus legis lator. Iam quemadmodum artifex aliquid postulat, quod iam paratum et praesto esse debet ad opus perficiendum, sic etiam legis lator postulabit, ut urbs, cui leges daturus est, ab uno tyranno gubernetur, qui iuvenis, docilis, fortis et magnanimus sit; nam quo pauciores sunt imperatores iique quo potentiores, eo facilius legis lator urbem constituet; quocirca urbem a tyranno iuveni ac docili gubernatam nullo negotio legis lator componet, eam vero, quam plures regunt, difficillime. Ita perspicitur, tyrannidem fa-

cillime posse in civitatem bene moratam et constitutam mutari; post hanc vero imperium regium, et deinde democratiam. — Iam etsi negari nequit, praeclare cum ea civitate agi, cui tyrannus sapiens et moderatus obtigerit, qui suo ipse exemplo cives ad virtutem instituat (C. 5.), tamen hoc, quod fieri volumus, ut civitas bene constituatur civesque beate vivant, tunc demum facillime eventurum esse patet, si, id quod Saturno regnante factum esse fabula tradit, deus ipse hominibus imperet; nam, si mortalis rex est, mala et labores declinari non possunt. Nobis igitur nihil relinquitur, nisi ut ei, quod immortale in nobis est, rationi, imperium tradamus, eiusque praeceptis, id est, legibus obediamus. — Iam si quaeritur, quorsum leges spectare debeant, communem iis civitatis salutem propositam esse, et nonnisi in eum, qui his legibus obediat, imperium convenire apparet: ut lex non sit imperatoris serva, sed imperator legis servus; nam ubi lex imperatoris voluntati subiecta est, fieri non potest, quin res communis dilabatur. Persequitur videlicet Iustitia vindex eos, qui, honores, opes aliasque eiusmodi res adepti, insolenter se efferunt, divinam legem spernunt nulloque se indigere duce opinantur: iustam solventes poenam se ipsos, domum suam, urbem universam penitus perdunt. (C. 8.) — Etenim nonnisi is vita beata fruitur, qui virtutem colit, hoc est, qui diis similis fieri studet, eosque quammaxime colit. Deos igitur coelestes, terrestres et daemonas eo, qui ipsis debetur, honore prosequi par est; secundo loco parentes, tam vivi quam vita defuncti, colendi sunt (plurima enim his debemus); denique etiam liberis, cognatis, civibus et peregrinis, quae par est, officia sunt praestanda. De his et aliis id genus legis latori praemonendum est, ut civium animos ad virtutem colendam excitet et ad leges ipsas praeparet: itaque prooemia ad exhortationem et persuasionem accommodata praemitti oportet, quae rem legibus accuratius definiendam adumbrent et generatim exponant. (C. 10.) Duae sunt enim legum scribendarum rationes, sicuti duo medendi modi; una est mitior illa, quae adhortationem et persuasionem adhibet, altera severa, quae statim et imperat et vetat et poenas delictis irrogat. (C. 11.) Quod ut illustretur, primum de matrimonio legem statuit simplicem, in qua coniugii tempus finitur et in eum, qui illud negligit, poena statuitur; deinde admonitionem subiicit ad persuasionem accommodatam. (C. 12.) — Imperite faciunt, qui, admonitione et persuasione neglecta, minas iactant in legibus scribendis.

1.

704 ΑΘΗΝ. Φέρε δή, τίνα δεῖ διανοηθῆναί ποτε τὴν πόλιν ἔσεσθαι; λέγω δὲ οὔτι τοὔνομα αὐτῆς ἐρωτῶν ὅ τί ποτ' ἔστι τανῦν, οὐδ' εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅ τι δεήσει καλεῖν αὐτὴν (τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἂν ἴσως καὶ ὁ κατοικισμὸς αὐτῆς ἤ τις τόπος, ἢ ποταμοῦ τινὸς ἢ κρήνης ἢ θεῶν ἐπωνυμία τῶν ἐν τῷ τόπῳ προσθείη τὴν αὐτῶν[1] φήμην καινῇ γενομένῃ τῇ πόλει), τόδε δὲ περὶ αὐτῆς ἐστίν, ὃ βουλόμενος μᾶλλον ἐπερωτῶ, πότερον ἐπιθαλασσίδιος ἔσται τις ἢ χερσαία.

ΚΛΕΙ. Σχεδόν, ὦ ξένε, ἀπέχει θαλάσσης γε ἡ πόλις, ἧς πέρι τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἡμῖν, εἰς τινὰς ὀγδοήκοντα σταδίους.

ΑΘΗΝ. Τί δέ; λιμένες ἆρ' εἰσὶ κατὰ ταῦτα αὐτῆς; ἢ τὸ παράπαν ἀλίμενος;

ΚΛΕΙ. Εὐλίμενος μὲν οὖν ἐστὶ ταύτῃ γε, ὡς δυνατόν ἐστι μάλιστα, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Παπαί, οἷον λέγεις! τί δέ; περὶ αὐτὴν ἡ χώρα πότερα πάμφορος, ἢ καὶ τινῶν ἐπιδεής;

ΚΛΕΙ. Σχεδὸν οὐδενὸς ἐπιδεής.

ΑΘΗΝ. Γείτων δὲ αὐτῆς πόλις ἆρ' ἔσται τις πλησίον;

ΚΛΕΙ. Οὐ πάνυ· διὸ καὶ κατοικίζεται· παλαιὰ γάρ τις ἐξοίκησις[2] ἐν τῷ τόπῳ γενομένη τὴν

---

1 αὐτῶν. 2 ἐξοίκισις.

χώραν ταύτην ἔρημον ἀπείργασται χρόνον ἀμήχανον ὅσον.

ΑΘΗΝ. Τί δ' αὖ πεδίων τε καὶ ὀρῶν καὶ ὕλης, πῶς μέρος ἑκάστων ἡμῖν εἴληχε;

ΚΛΕΙ. Προσέοικε τῇ τῆς ἄλλης Κρήτης φύσει ὅλῃ.

ΑΘΗΝ. Τραχυτέραν αὐτὴν ἢ πεδινωτέραν ἂν λέγοις;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐ τοίνυν ἀνίατός γε ἂν εἴη πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν· εἰ μὲν γὰρ ἐπιθαλασσία τε ἔμελλεν εἶναι καὶ εὐλίμενος καὶ μὴ πάμφορος, ἀλλ' ἐπιδεὴς πολλῶν, μεγάλου τινὸς ἔδει σωτῆρός τε αὐτῇ καὶ νομοθετῶν θείων τινῶν, εἰ μὴ πολλά τε ἔμελλεν ἤθη καὶ ποικίλα καὶ φαῦλα ἕξειν, τοιαύτη φύσει γενομένη, νῦν δὲ παραμύθιον ἔχει τὸ τῶν ὀγδοήκοντα σταδίων· ἐγγύτερον μέντοι τοῦ δέοντος κεῖται τῆς
θαλάσσης σχεδόν, ὅσον εὐλιμενωτέραν αὐτήν φῄς 705
εἶναι. ὅμως δὲ ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο· πρόσοικος γὰρ θάλασσα χώρᾳ τὸ μὲν παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδύ, μάλα γε μὴν ὄντως ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα· ἐμπορίας γὰρ καὶ χρηματισμοῦ διὰ καπηλείας ἐμπιπλᾶσα αὐτήν[1], ἤθη παλίμβολα καὶ ἄπιστα ταῖς ψυχαῖς ἐντίκτουσα αὐτήν τε πρὸς αὑτὴν τὴν πόλιν ἄπιστον καὶ ἄφιλον ποιεῖ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡσαύτως. παραμύθιον δὲ δὴ πρὸς ταῦτα καὶ τὸ πάμφορος εἶναι κέκτηται, τραχεῖα δὲ οὖσα δῆλον ὡς οὐκ ἂν πολύφορός τε εἴη καὶ πάμφορος ἅμα· τοῦτο γὰρ ἔχουσα, πολλὴν ἐξαγωγὴν ἂν παρεχομένη νομίσματος ἀργυροῦ[2] καὶ χρυσοῦ πάλιν ἀντεμπίμπλαιτ'[3] ἄν, οὗ μεῖζον κακόν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πόλει ἀνθ' ἑνὸς ἓν οὐδὲν ἂν γίγνοιτο εἰς γενναίων

1 ἑαυτήν. 2 ἀργύρου. 3 ἀντεπιμπλᾶτ'.

Ἄθω τε διορυττόμενον καὶ Ἑλλήςποντον ζευγνύμενον καὶ τὸ τῶν νεῶν πλῆθος, ἡγήσαντο οὔτε κατὰ γῆν σφίσιν εἶναι σωτηρίαν οὔτε κατὰ θάλασσαν· οὐδὲ[1] γὰρ βοηθήσειν αὐτοῖς οὐδένα, μεμνημένοι ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτριαν διεπράξαντο, σφίσι γε οὐδεὶς τότε ἐβοήθησεν οὐδ' ἐκινδύνευσε ξυμμαχόμενος· ταυτὸν δὴ προςεδόκων καὶ τότε γενήσεσθαι τό γε κατὰ γῆν· καὶ κατὰ θάλασσαν δ' αὖ πᾶσαν ἀπορίαν ἑώρων σωτηρίας, νεῶν χιλίων καὶ ἔτι πλεόνων ἐπιφερομένων. μίαν δὴ σωτηρίαν ξυνενόουν, λεπτὴν μὲν καὶ ἄπορον, μόνην[2] δ' οὖν· βλέψαντες πρὸς τὸ πρότερον γενόμενον, ὡς ἐξ ἀπόρων ἐφαίνετο γενέσθαι τὸ νικῆσαι μαχομένους, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλπίδος ὀχούμενοι ταύτης εὕρισκον καταφυγὴν αὑτοῖς εἰς αὑτοὺς μόνους εἶναι καὶ τοὺς θεούς. ταῦτ' οὖν αὐτοῖς πάντα φιλίαν ἀλλήλων ἐνεποίει, ὁ φόβος ὁ τότε παρὼν ὅ τε ἐκ τῶν νόμων τῶν ἔμπροσθεν γεγονώς, ὃν δουλεύοντες τοῖς πρόσθεν νόμοις ἐκέκτηντο, ἣν αἰδῶ πολλάκις ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴπομεν, ᾗ καὶ δουλεύειν ἔφαμεν δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι, ἧς ὁ δοῦλος[3] ἐλεύθερος καὶ ἄφοβος· ὃν εἰ τότε μὴ δέος ἔλαβεν, οὐκ ἄν ποτε ξυνελθὼν ἠμύνατο, οὐδ' ἤμυνεν ἱεροῖς τε καὶ τάφοις καὶ πατρίδι καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκείοις τε ἅμα καὶ φίλοις, ὥςπερ τότ' ἐβοήθησαν, ἀλλὰ κατὰ σμικρὰ ἂν ἐν τῷ τότε ἡμῶν ἕκαστος σκεδασθεὶς ἄλλος ἄλλοσε διεσπάρη.

ΜΕΓ. Καὶ μάλα, ὦ ξένε, ὀρθῶς τε εἴρηκας καὶ σαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι πρεπόντως.

15.

ΑΘΗΝ. Ἔστι ταῦτα, ὦ Μέγιλλε· πρὸς γὰρ σὲ τὰ ἐν τῷ τότε χρόνῳ γενόμενα, κοινωνὸν δὴ[4] τῶν

---

1 οὔτε. 2 μόνον. 3 δειλός. 4 τῇ.

πατρίων[1] γεγονότα φύσει, δίκαιον λέγειν· ἐπισκό-
πει μὴν καὶ σὺ καὶ Κλεινίας, εἰ τὰ[2] πρὸς τὴν νομο-
θεσίαν προσήκοντα λέγομεν· οὐ γὰρ μύθων ἕνεκα
διεξέρχομαι, οὗ λέγω δ' ἕνεκα· ὁρᾶτε γάρ, ἐπειδή
τινα τρόπον ταυτὸν ἡμῖν ξυμβεβήκει πάθος, ὅπερ
Πέρσαις, ἐκείνοις μὲν ἐπὶ πᾶσαν δουλείαν ἄγουσι
τὸν δῆμον, ἡμῖν δ' αὖ τοὐναντίον ἐπὶ πᾶσαν ἐλευ-
θερίαν προτρέπουσι τὰ πλήθη. πῶς δὴ καὶ τί λέγω-
μεν τοὐντεῦθεν, οἱ προγεγονότες ἡμῖν ἔμπροσθεν
λόγοι τρόπον τινὰ καλῶς εἰσὶν εἰρημένοι. 700

ΜΕΓ. Λέγεις εὖ· πειρῶ δ' ἔτι σαφέστερον ἡ-
μῖν σημῆναι τὸ νῦν λεγόμενον.

ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτα. οὐκ ἦν, ὦ φίλοι, ἡμῖν
ἐπὶ τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμος τινῶν κύριος, ἀλλὰ
τρόπον τινὰ ἑκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις.

ΜΕΓ. Ποίοις δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν
τότε, ἵνα ἐξ ἀρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου
λίαν ἐπίδοσιν βίου· διῃρημένη γὰρ τότε ἦν ἡμῖν ἡ
μουσικὴ κατὰ εἴδη τε ἑαυτῆς ἄττα καὶ σχήματα, καί
τι ἦν εἶδος ᾠδῆς εὐχαὶ πρὸς θεούς, ὄνομα δὲ ὕμνοι
ἐπεκαλοῦντο, καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾠδῆς ἕτε-
ρον εἶδος, θρήνους δέ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκά-
λεσε, καὶ παίωνες ἕτερον, καὶ ἄλλο, Διονύσου γέ-
νεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος· νόμους τε αὐτὸ
τοῦτο τοὔνομα ἐκάλουν, ᾠδὴν ὥς τινα ἑτέραν, ἐπέ-
λεγον δὲ κιθαρῳδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων
καὶ ἄλλων τινῶν, οὐκ ἐξῆν ἄλλῳ εἰς ἄλλο καταχρῆ-
σθαι μέλους εἶδος· τὸ δὲ κῦρος τούτων γνῶναί τε
καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πει-
θόμενον οὐ σύριγξ ἦν οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλή-
θους, καθάπερ τανῦν, οὐδ' αὖ κρότοι ἐπαίνους
ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παίδευσιν

---

1 πατέρων. 2 εἴ τι.

δεδογμένον[1] ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδου κοσμούσης ἡ νουθέτησις ἐγίγνετο. ταῦτ᾽ οὖν οὕτω τεταγμένως ἤθελεν ἄρχεσθαι τῶν πολιτῶν τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τολμᾷν κρίνειν διὰ θορύβου· μετὰ δὲ ταῦτα προϊόντος τοῦ χρόνου ἄρχοντες μὲν τῆς ἀμούσου παρανομίας ποιηταὶ ἐγίγνοντο, φύσει μὲν ποιητικοί, ἀγνώμονες δὲ περὶ τὸ δίκαιον τῆς μούσης καὶ τὸ νόμιμον, βακχεύοντες καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος κατεχόμενοι ὑφ᾽ ἡδονῆς, κεραννύντες δὲ θρήνους τε ὕμνοις καὶ παίωνας διθυράμβοις, καὶ αὐλῳδίας δὴ ταῖς κιθαρῳδίαις μιμούμενοι καὶ πάντα εἰς πάντα ξυνάγοντες, μουσικῆς ἄκοντες ὑπ᾽ ἀγνοίας[2] καταψευδόμενοι, ὡς ὀρθότητα μὲν οὐκ ἔχοι οὐδ᾽ ἡντινοῦν μουσική, ἡδονῇ δὲ τῇ τοῦ χαίροντος, εἴτε βελτίων εἴτε χείρων ἂν εἴη τις, κρίνοιτο ὀρθότατα. τοιαῦτα δὴ ποιοῦντες ποιήματα λόγους τε ἐπιλέγοντες τοιούτους τοῖς πολλοῖς ἐνέθεσαν παρανομίαν εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τόλμαν, ὡς ἱκανοῖς οὖσι κρίνειν· ὅθεν
701 δὴ τὰ θέατρα ἐξ ἀφώνων φωνήεντα ἐγένοντο, ὡς ἐπαΐοντα ἐν μούσαις τό τε καλὸν καὶ μή· καὶ ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν· εἰ γὰρ δὴ καὶ δημοκρατία ἐν αὐτῇ τις μόνον ἐγένετο ἐλευθέρων ἀνδρῶν, οὐδὲν ἂν πάνυ γε δεινὸν ἦν τὸ γεγονός, νῦν δὲ ἦρξε μὲν ἡμῖν ἐκ μουσικῆς ἡ πάντων εἰς πάντα σοφίας δόξα καὶ παρανομία, ξυνεφέσπετο δὲ ἐλευθερία· ἄφοβοι γὰρ ἐγίγνοντο ὡς εἰδότες, ἡ δὲ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκε· τὸ γὰρ τὴν τοῦ βελτίονος δόξαν μὴ φοβεῖσθαι διὰ θράσος, τοῦτ᾽ αὐτό ἐστι σχεδὸν ἡ πονηρὰ ἀναισχυντία διὰ δή τινος ἐλευθερίας λίαν ἀποτετολμημένης.

ΜΕΓ. Ἀληθέστατα λέγεις.

---

1 δεδομένον. 2 ἀνοίας.

16.

ΑΘΗΝ. Ἐφεξῆς δὴ ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἡ τοῦ μὴ ἐθέλειν τοῖς ἄρχουσι δουλεύειν γίγνοιτ᾽ ἄν, καὶ ἑπομένη ταύτῃ, φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων δουλείαν καὶ νουθέτησιν, καὶ ἐγγὺς τοῦ τέλους οὖσι, νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι, πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ τέλει, ὅρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν φύσιν ἐπιδεικνῦσι καὶ μιμουμένοις· ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα ἀφικομένους, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας μὴ λῆξαί ποτε κακῶν. τίνος δὴ καὶ ταῦθ᾽ ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη; δεῖν φαίνεται ἔμοιγε, οἷόνπερ ἵππον, τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ, καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν, ἀλλ᾽ ἐπανερωτᾷν τὸ νῦν δὴ λεχθὲν τὸ τίνος δὴ χάριν ἕνεκα ταῦτα ἐλέχθη.

ΜΕΓ. Καλῶς.

ΑΘΗΝ. Ταῦτα τοίνυν εἴρηται ἐκείνων ἕνεκα.

ΜΕΓ. Τίνων;

ΑΘΗΝ. Ἐλέξαμεν, ὡς τὸν νομοθέτην δεῖ τριῶν στοχαζόμενον νομοθετεῖν, ὅπως ἡ νομοθετουμένη πόλις ἐλευθέρα τε ἔσται καὶ φίλη ἑαυτῇ καὶ νοῦν ἕξει. ταῦτ᾽ ἦν· ἢ γάρ;

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τούτων ἕνεκα δὴ πολιτείας, τήν τε δεσποτικωτάτην προελόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερικωτάτην, ἐπεσκοποῦμεν νυνί, ποτέρα αὐτῶν ὀρθῶς πολιτεύεται· λαβόντων[1] δὲ αὐτῶν ἑκατέρων[2] μετριότητά τινα, τῶν μὲν τοῦ δεσπόζειν, τῶν δὲ τοῦ ἐλευθεριάσαι, κατείδομεν, ὅτι τότε διαφερόντως ἐν αὐταῖς ἐγένετο εὐπραγία, ἐπὶ δὲ τὸ ἄκρον ἀγαγόντων

---

1 λαβόντες. 2 ἑκατέρας.

ζηται, φίλον παρὰ φίλων, στενοχωρίᾳ τινὶ πολιορκηθὲν γῆς ἢ τισιν ἄλλοις τοιούτοις παθήμασιν ἀναγκασθέν· ἔστι δ' ὅτε καὶ στάσεσι βιαζόμενον ἀναγκάζοιτ' ἂν ἑτέρωσε ἀποξενοῦσθαι πόλεώς τι μόριον· ἤδη δέ ποτε καὶ ξυνάπασα πόλις τινῶν ἔφυγεν, ἄρδην κρείττονι κρατηθεῖσα πολέμῳ. ταῦτ' οὖν πάντ' ἐστὶ τῇ μὲν ῥᾴω κατοικίζεσθαί τε καὶ νομοθετεῖσθαι, τῇ δὲ χαλεπώτερα· τὸ μὲν γὰρ ἕν τι εἶναι γένος ὁμόφωνον καὶ ὁμόνομον ἔχει τινὰ φιλίαν, κοινωνὸν ἱερῶν ὂν καὶ τῶν τοιούτων πάντων, νόμους δ' ἑτέρους καὶ πολιτείας ἄλλας τῶν οἴκοθεν οὐκ εὐπετῶς ἀνέχεται, τὸ δ' ἐνίοτε πονηρίᾳ νόμων ἐστασιακὸς καὶ διὰ ξυνήθειαν ζητοῦν ἔτι χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι, δι' ἃ καὶ πρότερον ἐφθάρη, χαλεπὸν τῷ κατοικίζοντι καὶ νομοθετοῦντι καὶ δυσπειθὲς γίγνεται· τὸ δ' αὖ παντοδαπὸν ἐς ταυτὸ ξυνεῤῥυηκὸς γένος ὑπακοῦσαι μὲν τινῶν νόμων καινῶν τάχα ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον, τὸ δὲ ξυμπνεῦσαι καί, καθάπερ ἵππων ζεῦγος, καθ' ἕνα εἰς ταυτόν, τὸ λεγόμενον, ξυμφυσῆσαι, χρόνου πολλοῦ καὶ παγχάλεπον· ἀλλ' ὅμως ἐστὶ νομοθεσία καὶ πόλεων οἰκισμοὶ πάντων τελεώτατον πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν.

ΚΛΕΙ. Εἰκός· ὅπῃ δ' αὖ βλέπων τοῦτ' εἴρηκας, φράζ' ἔτι σαφέστερον.

4.

ΑΘΗΝ. Ὦ 'γαθέ, ἔοικα, περὶ νομοθετῶν ἐπαινῶν καὶ σκοπῶν, ἅμα ἐρεῖν τι καὶ φαῦλον· ἀλλ' ἐὰν πρὸς καιρόν τινα λέγωμεν, πρᾶγμα οὐδὲν γίγνοιτ' ἂν ἔτι. καίτοι τί ποτε δυσχεραίνω; σχεδὸν γάρ τοι πάντα οὕτως ἔοικεν ἔχειν τἀνθρώπινα.

ΚΛΕΙ. Τοῦ δὴ πέρι λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἔμελλον λέγειν, ὡς οὐδείς ποτε ἀν-
709 θρώπων οὐδὲν νομοθετεῖ, τύχαι δὲ καὶ ξυμφοραὶ
παντοῖαι πίπτουσαι παντοίως νομοθετοῦσι τὰ πάν-

τα ἡμῖν· ἢ γὰρ πόλεμός τις βιασάμενος ἀνέτρεψε πολιτείας καὶ μετέβαλε νόμους ἢ πενίας χαλεπῆς ἀπορία, πολλὰ δὲ καὶ νόσοι ἀναγκάζουσι καινοτομεῖν, λοιμῶν[1] ἐμπιπτόντων, καὶ χρόνον ἐπὶ πολὺν ἐνιαυτῶν πολλῶν πολλάκις ἀκαιρία· ταῦτα δὴ πάντα προϊδών τις ἀΐξειεν ἂν εἰπεῖν, ὅπερ ἐγὼ νῦν δή, τὸ θνητῶν μὲν μηδένα νομοθετεῖν μηδέν, τύχας δ᾽ εἶναι σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα· τόδ᾽ ἔστι, περί τε ναυτιλίαν καὶ κυβερνητικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ στρατηγικὴν πάντα ταῦτ᾽ εἰπόντα, δοκεῖν εὖ λέγειν, ἀλλὰ γὰρ ὁμοίως αὖ καὶ τόδε ἐστὶ λέγοντα εὖ λέγειν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα, ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι τούτοις δεῖν ἕπεσθαι, τέχνην· καιρῷ γὰρ χειμῶνος ξυλλαβέσθαι κυβερνητικὴν ἢ μή, μέγα πλεονέκτημα ἔγωγ᾽ ἂν θείην· ἢ πῶς;

ΚΛΕΙ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ ἐν[2] τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν ἂν ἔχοι λόγον, καὶ δὴ καὶ νομοθεσίᾳ ταυτὸν τοῦτο δοτέον, τῶν ἄλλων ξυμπιπτόντων, ὅσα δεῖ χώρᾳ ξυντυχεῖν, εἰ μέλλει ποτὲ εὐδαιμόνως οἰκήσειν, τὸν νομοθέτην ἀληθείας ἐχόμενον τῇ τοιαύτῃ παραπεσεῖν ἑκάστοτε πόλει δεῖν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὅ γε πρὸς ἕκαστόν τι τῶν εἰρημένων ἔχων τὴν τέχνην, κἂν εὔξασθαί που δύναιτο ὀρθῶς τι, ὅ[3] παρὸν αὐτῷ διὰ τύχης, τῆς τέχνης ἂν μόνον ἐπιδέοι;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οἵ τε ἄλλοι γε δὴ πάντες οἱ νῦν δὴ

---

1 λοιμῶν τε. 2 abest. 3 ὀρθῶς τι παρόν.

ῥηθέντες, κελευόμενοι τὴν αὐτῶν εὐχὴν εἰπεῖν, εὖ ποιεῖν ἄν· ἦ γάρ;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ταὐτὸν δὴ καὶ νομοθέτης, οἶμαι, δράσειεν.

ΚΛΕΙ. Ἔγωγ' οἶμαι.

ΑΘΗΝ. Φέρε δή, νομοθέτα, πρὸς αὐτὸν φῶμεν, τί σοι καὶ πῶς πόλιν ἔχουσαν δῶμεν, ὃ λαβὼν ἕξεις ὥστ' ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ἱκανῶς διοικῆσαι; τί μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ὀρθῶς ἔστιν; ἆρα τὰ[1] τοῦ νομοθέτου φράζωμεν[2]; τοῦτο, ἦ γάρ;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τόδε· τυραννουμένην μοι δότε τὴν πόλιν, φήσει, τύραννος δ' ἔστω νέος καὶ μνήμων καὶ εὐμαθὴς καὶ ἀνδρεῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς φύσει· ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν δεῖν ἕπεσθαι ξύμ-
710 πασι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι, καὶ νῦν τῇ τυραννουμένῃ ψυχῇ τοῦτο ξυνεπέσθω, ἐὰν μέλλῃ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ὄφελος εἶναί τι.

ΚΛΕΙ. Σωφροσύνην μοι δοκεῖ φράζειν, ὦ Μέγιλλε, δεῖν εἶναι τὴν ξυνεπομένην ὁ ξένος· ἦ γάρ;

ΑΘΗΝ. Τὴν δημώδη γε, ὦ Κλεινία, καὶ οὐχ ἥν τις σεμνύνων ἂν λέγοι φρόνησιν, προσαναγκάζων εἶναι τὸ σωφρονεῖν, ἀλλ' ὅπερ εὐθὺς παισὶ καὶ θηρίοις, τοῖς μὲν ἀκρατῶς ἔχειν πρὸς τὰς ἡδονάς, ξύμφυτον ἐπανθεῖ, τοῖς δὲ ἐγκρατῶς, ὃ καὶ μονούμενον ἔφαμεν τῶν πολλῶν ἀγαθῶν λεγομένων οὐκ ἄξιον εἶναι λόγου· ἔχετε γὰρ ἃ λέγω που;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ταύτην τοίνυν ἡμῖν ὁ τύραννος τὴν[3] φύσιν ἐχέτω πρὸς ἐκείναις ταῖς φύσεσιν, εἰ μέλλει πόλις, ὡς δυνατόν ἐστι, τάχιστα καὶ ἄριστα σχήσειν πολιτείαν, ἣν λαβοῦσα εὐδαιμονέστατα διάξει·

---

1 abest. 2 φράζωμεν τοῦτο; ἦ γάρ; 3 articulus vulgo abest.

θᾶττον γὰρ ταύτης καὶ ἀμείνων πολιτείας διάθεσις οὔτ' ἔστιν οὔτ' ἄν ποτε γένοιτο.

ΚΛΕΙ. Πῶς δὴ καὶ τίνι λόγῳ τοῦτο, ὦ ξένε, λέγων ἄν τις ὀρθῶς λέγειν αὑτὸν ἂν πείθοι;

ΑΘΗΝ. Ῥᾴδιόν που τοῦτό γε νοεῖν ἐστιν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν ὡς ἔστι τοῦθ' οὕτω.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις; εἰ τύραννος γένοιτο, φῄς, νέος, σώφρων, εὐμαθής, μνήμων, ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπής;

ΑΘΗΝ.[1] Εὐτυχής, πρόσθες, μὴ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι τε ἐπ' αὐτοῦ νομοθέτην ἄξιον ἐπαίνου, καί τινα τύχην εἰς ταὐτὸν ἀγαγεῖν αὐτώ· γενομένου γὰρ τούτου, πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, ἅπερ, ὅταν βουληθῇ διαφερόντως εὖ πρᾶξαί τινα πόλιν· δεύτερον δέ, ἐάν ποτέ τινες δύο ἄρχοντες γένωνται τοιοῦτοι, τρίτον δ' αὖ καὶ κατὰ λόγον ὡσαύτως χαλεπώτερον, ὅσῳ πλείους, ὅσῳ δ' ἐναντίον, ἐναντίως.

ΚΛΕΙ. Ἐκ τυραννίδος ἀρίστην φῂς γενέσθαι πόλιν ἄν, ὡς φαίνει, μετὰ νομοθέτου γε ἄκρου καὶ τυράννου κοσμίου, καὶ ῥᾷστά τε καὶ τάχιστ' ἂν μεταβαλεῖν εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ τοιούτου· δεύτερον δὲ ἐξ ὀλιγαρχίας· ἢ πῶς λέγεις; καὶ τὸ τρίτον ἐκ δημοκρατίας.

ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ τυραννίδος μὲν πρῶτον, δεύτερον δὲ ἐκ βασιλικῆς πολιτείας, τρίτον δὲ ἔκ τινος δημοκρατίας, τὸ δὲ τέταρτον ὀλιγαρχία τὴν τοῦ τοιούτου γένεσιν χαλεπώτατα δύναιτ' ἂν προσδέξασθαι· πλεῖστοι γὰρ ἐν αὐτῇ δυνάσται γίγνονται. λέγομεν δὴ ταῦτα γίγνεσθαι τότε, ὅταν ἀληθὴς μὲν νομοθέτης γένηται φύσει, κοινὴ δὲ αὐτῷ τις ῥώμη ξυμβῇ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει μέγιστον δυναμένους· οὗ δ' ἂν τοῦτο ἀριθμῷ μὲν βραχύτα- 711

---

1 εὐτυχής; ΑΘΗΝ. Πρόσθες κ. τ. λ.

τον, ἰσχυρότατον δέ, καθάπερ ἐν τυραννίδι, γένηται, ταύτῃ καὶ τότε τάχος καὶ ῥαστώνη τῆς μεταβολῆς γίγνεσθαι φιλεῖ.

ΚΛΕΙ. Πῶς; οὐ γὰρ μανθάνομεν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν εἴρηταί γ' ἡμῖν οὐχ ἅπαξ, ἀλλ', οἶμαι, πολλάκις· ὑμεῖς δὲ τάχα οὐδὲ τεθέασθε τυραννουμένην πόλιν.

ΚΛΕΙ. Οὐδέ γε ἐπιθυμητὴς ἔγωγ' εἰμὶ τοῦ θεάματος.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν ἴδοις ἐν αὐτῇ τὸ νῦν δὴ λεγόμενον.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Οὐδὲν δεῖ πόνων οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου τῷ τυράννῳ μεταβαλεῖν βουληθέντι πόλεως ἤθη, πορεύεσθαι δὲ αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτῃ, ὅπῃπερ ἂν θελήσῃ ἐάν τε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας ἐάν τε ἐπὶ τοὐναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν, τὰ μὲν ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, τὰ δ' αὖ πρὸς ψόγον ἄγοντα καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμάζοντα καθ' ἑκάστας τῶν πράξεων.

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς οἰόμεθα ταχὺ ξυνακολουθήσειν τοὺς ἄλλους πολίτας τῷ τὴν τοιαύτην πειθὼ καὶ ἅμα βίαν εἰληφότι;

ΑΘΗΝ. Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ, μηδὲ νῦν γε ἄλλῃ γίγνεσθαι, μηδ' αὖθίς ποτε γενήσεσθαι· καὶ γὰρ οὖν ἡμῖν οὐ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον, οὐδὲ χαλεπῶς ἂν γενόμενον, ἀλλὰ τόδ' ἐστὶ τὸ χαλεπὸν γενέσθαι, καὶ ὀλίγον δὴ τὸ γεγονὸς ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ, ὅταν δὲ ξυμβῇ, μυρία καὶ πάντ' ἐν πόλει ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, ἐν ᾗ ποτ' ἂν ἐγγένηται.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ὅταν ἔρως θεῖος τῶν σωφρόνων τε

καὶ δικαίων ἐπιτηδευμάτων ἐγγένηται μεγάλαις τισὶ
δυναστείαις, ἢ κατὰ μοναρχίαν δυναστευούσαις ἢ
κατὰ πλούτων ὑπεροχὰς διαφερούσαις ἢ γενῶν, ἢ
τὴν Νέστορος ἐάν ποτέ τις ἐπανενέγκῃ φύσιν, ὃν τῇ
τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ πάντων διενεγκόντα ἀνθρώ-
πων πλέον ἔτι τῷ σωφρονεῖν διαφέρειν. τοῦτ' οὖν ἐπὶ
μὲν Τροίας, ὥς φασι, γέγονεν, ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐδα-
μῶς· εἰ δ' οὖν καὶ γέγονεν ἢ καὶ γενήσεται τοιοῦτος
ἢ νῦν ἡμῶν ἔστι τις, μακαρίως μὲν αὐτὸς ζῇ, μα-
κάριοι δὲ οἱ ξυνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στό-
ματος ἰόντων λόγων. ὡσαύτως δὲ καὶ ξυμπάσης δυ-
νάμεως ὁ αὐτὸς πέρι λόγος, ὡς, ὅταν εἰς ταυτὸν τῷ 712
φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δύναμις ἐν ἀν-
θρώπῳ ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας τῆς ἀρίστης καὶ νό-
μων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις, ἄλλως δὲ οὐ μή
ποτε γένηται. ταῦτα μὲν οὖν, καθαπερεὶ μῦθός τις
λεχθείς, κεχρησμῳδήσθω, καὶ ἐπιδεδείχθω, τῇ μὲν
χαλεπὸν ὂν τὸ πόλιν εὔνομον γίγνεσθαι, τῇ δ', εἴπερ
γένοιτο ἃ λέγομεν, πάντων τάχιστόν τε καὶ ῥᾷστον
μακρῷ.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Πειρώμεθα προσαρμόττοντες τῇ πόλει σοι[1], καθάπερ παῖδα πρεσβῦται, πλάττειν τῷ λόγῳ τοὺς νόμους.

ΚΛΕΙ. Ἴωμεν δὴ καὶ μὴ μέλλωμεν ἔτι.

5.

ΑΘΗΝ. Θεὸν δὴ πρὸς τὴν τῆς πόλεως κατασκευὴν ἐπικαλώμεθα, ὃ δὲ ἀκούσειέ τε καὶ ὑπακούσας ἵλεως εὐμενής τε ἡμῖν ἔλθοι, ξυνδιακοσμήσων τήν τε πόλιν καὶ τοὺς νόμους.

ΚΛΕΙ. Ἔλθοι γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ τίνα δή ποτε πολιτείαν ἔχομεν ἐν νῷ τῇ πόλει προστάττειν;

---

1 σῇ.

ΚΛΕΙ. Οἷον δή τι[1] λέγειν βουληθεὶς, φράζ' ἔτι σαφέστερον· οἷον δημοκρατίαν τινὰ ἢ ὀλιγαρχίαν ἢ ἀριστοκρατίαν ἢ βασιλικήν· οὐ γὰρ δὴ τυραννίδα γέ που λέγοις ἂν, ὥς γ' ἡμεῖς ἂν[2] οἰηθείημεν.

ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ τοίνυν, πότερος ὑμῶν ἀποκρίνασθαι πρότερος ἂν ἐθέλοι[3], τὴν οἴκοι πολιτείαν εἰπὼν, τίς τούτων ἐστί;

ΜΕΓ. Μῶν οὖν τὸν πρεσβύτερον ἐμὲ δικαιότερον εἰπεῖν πρότερον;

ΚΛΕΙ. Ἴσως.

ΜΕΓ. Καὶ μὴν ξυννοῶν γε, ὦ ξένε, τὴν ἐν Λακεδαίμονι πολιτείαν, οὐκ ἔχω σοι φράζειν οὕτως, ἥντινα προσαγορεύειν αὐτὴν δεῖ· καὶ γὰρ τυραννίδι δοκεῖ μοι προσεοικέναι· τὸ γὰρ τῶν ἐφόρων θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε· καίτοι ἐνίοτέ μοι φαίνεται πασῶν τῶν πόλεων δημοκρατουμένῃ μάλιστ' ἐοικέναι, τὸ δ' αὖ μὴ φάναι ἀριστοκρατίαν αὐτὴν εἶναι, παντάπασιν ἄτοπον· καὶ μὲν δὴ βασιλεία γε διὰ βίου τ' ἐστὶν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν καὶ πρὸς πάντων ἀνθρώπων καὶ ἡμῶν αὐτῶν λεγομένη. ἐγὼ δὲ οὕτω νῦν ἐξαίφνης ἂν ἐρωτηθεὶς ὄντως, ὅπερ εἶπον, οὐκ ἔχω διορισάμενος εἰπεῖν, τίς τούτων ἐστὶ τῶν πολιτειῶν.

ΚΛΕΙ. Ταυτόν σοι πάθος, ὦ Μέγιλλε, καταφαίνομαι πεπονθέναι· πάνυ γὰρ ἀπορῶ τὴν ἐν Κνωσῷ πολιτείαν τούτων τινὰ διϊσχυριζόμενος εἰπεῖν.

ΑΘΗΝ. Ὄντως γὰρ, ὦ ἄριστοι, πολιτειῶν μετέχετε, ἃς δὲ ὠνομάκαμεν νῦν, οὐκ εἰσὶ πολιτεῖαι, πόλεων δὲ οἰκήσεις δεσποζομένων τε καὶ δουλευου-
713 σῶν μέρεσιν ἑαυτῶν τισί· τὸ τοῦ δεσπότου δὲ ἑκάστη προσαγορεύεται κράτος. χρῆν δ', εἴπερ τοῦ τοιούτου τὴν πόλιν ἔδει ἐπονομάζεσθαι, τὸ τοῦ ἀληθῶς[4] τῶν νοῦν ἐχόντων δεσπόζοντος θεοῦ ὄνομα λέγεσθαι.

---

1 δή τι. 2 abest. 3 ἐθέλῃ. 4 ἀληθοῦς τοῦ τῶν κ. τ. λ.

ΚΛΕΙ. Τίς δ' ὁ θεός;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν μύθῳ σμικρά γ' ἔτι προςχρηστέον, εἰ μέλλομεν ἐμμελῶς πως δηλῶσαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον; οὐκοῦν χρὴ ταύτῃ δρᾶν;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

6.

ΑΘΗΝ. Τῶν γὰρ δὴ πόλεων, ὧν ἔμπροσθεν τὰς ξυνοικήσεις διήλθομεν, ἔτι προτέρα τούτων πάμπολυ λέγεταί τις ἀρχή τε καὶ οἴκησις γεγονέναι ἐπὶ Κρόνου μάλ' εὐδαίμων, ἧς μίμημα ἔχουσά ἐστιν, ἥτις τῶν νῦν ἄριστα οἰκεῖται.[1]

ΚΛΕΙ.[2] Σφόδρ' ἄν, ὡς ἔοικεν, εἴη περὶ αὐτῆς δέον ἀκούειν.

ΑΘΗΝ. Ἔμοιγ' οὖν φαίνεται· διὸ καὶ παρήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τοῖς λόγοις.

ΜΕΓ. Ὀρθότατά γε δρῶν, καὶ τόν γε ἑξῆς περαίνων ἂν μῦθον, ἧπερ προςήκων ἐστι, μάλ' ὀρθῶς ἂν ποιοίης.

ΑΘΗΝ. Δραστέον ὡς λέγετε. φήμην τοίνυν παραδεδέγμεθα τῆς τῶν τότε μακαρίας ζωῆς, ὡς ἄφθονά τε καὶ αὐτόματα πάντα εἶχεν· ἡ δὲ τούτων αἰτία λέγεται τοιάδε τις· γιγνώσκων ὁ Κρόνος ἄρα, καθάπερ ἡμεῖς διεληλύθαμεν, ὡς ἀνθρωπεία φύσις οὐδεμία ἱκανὴ, τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσα αὐτοκράτωρ πάντα, μὴ οὐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεστοῦσθαι, ταῦτ' οὖν διανοούμενος ἐφίστη βασιλέας τε[3] καὶ ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἡμῶν οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ γένους θειοτέρου τε καὶ ἀμείνονος, δαίμονας· οἷον νῦν ἡμεῖς δρῶμεν τοῖς ποιμνίοις, καὶ ὅσων ἥμεροί εἰσιν ἀγέλαι, οὐ βοῦς βοῶν, οὐδὲ αἶγας αἰγῶν ἄρχοντας ποιοῦμεν αὐτοῖς τινάς, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῶν

---

1 ἀριστοκρατεῖται. 2 ΜΕΓ. 3 γε.

δεσπόζομεν, ἄμεινον ἐκείνων γένος[1], ταὐτὸν δὴ[2] καὶ ὁ θεὸς[3] φιλάνθρωπος ὢν τὸ γένος ἄμεινον ἡμῶν ἐφίστη τὸ τῶν δαιμόνων, ὃ διὰ πολλῆς μὲν αὐτοῖς ῥᾳστώνης πολλῆς δ' ἡμῖν ἐπιμελόμενον[4] ἡμῶν, εἰρήνην τε καὶ αἰδῶ καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀφθονίαν δίκης παρεχόμενον, ἀστασίαστα καὶ εὐδαίμονα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπειργάζετο γένη. λέγει δὴ καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος ἀληθείᾳ χρώμενος, ὡς ὅσων ἂν πόλεων μὴ θεός, ἀλλά τις ἄρχῃ θνητός, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάφυξις, ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἴεται πάσῃ μηχανῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Κρόνου λεγόμενον βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθομένους, δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τάς τ' οἰκήσεις
714 καὶ τὰς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον· εἰ δ' ἄνθρωπος εἷς ἢ ὀλιγαρχία τις ἢ καὶ δημοκρατία, ψυχὴν ἔχουσα ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀνηνύτῳ καὶ ἀπλήστῳ [κακῷ] νοσήματι ξυνεχομένην, ἄρξει δὴ πόλεως ἤ τινος ἰδιώτου καταπατήσας ὁ τοιοῦτος τοὺς νόμους, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή. σκοπεῖν δὴ δεῖ τοῦτον τὸν λόγον ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, πότερον αὐτῷ πεισόμεθα, ἢ πῶς δράσομεν.

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη δή που πείθεσθαι.

ΑΘΗΝ. Ἐννοεῖς οὖν, ὅτι νόμων εἴδη φασί τινες εἶναι τοσαῦτα, ὅσαπερ πολιτειῶν, πολιτειῶν δὲ ἄρτι διεληλύθαμεν ὅσα λέγουσιν οἱ πολλοί· μὴ δὴ φαύλου πέρι νομίσῃς εἶναι τὴν νῦν ἀμφισβήτησιν, περὶ δὲ τοῦ μεγίστου· τὸ γὰρ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον οἷ χρὴ βλέπειν, πάλιν ἡμῖν ἀμφισβητούμενον ἐλήλυθεν· οὔτε γὰρ πρὸς τὸν πόλεμον οὔτε πρὸς ἀρετὴν ὅλην βλέπειν δεῖν φασὶ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἥτις ἂν

---

1 ἀγέλαι· — γένος. ταὐτόν κ. τ. λ. 2 ἄρα. 3 θεὸς δὴ καί. 4 ἐπιμελούμενον.

καθεστηκυῖα ἡ πολιτεία, ταύτῃ[1] δεῖν τὸ ξυμφέρον, ὅπως ἄρξει τε ἀεὶ καὶ μὴ καταλυθήσεται, καὶ τὸν φύσει ὅρον τοῦ δικαίου λέγεσθαι κάλλισθ' οὕτω.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Ὅτι τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον ἐστί.

ΚΛΕΙ. Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘΗΝ. Ὧδε· τίθεται[2] δήπου[3], φασί, τοὺς νόμους ἐν τῇ πόλει ἑκάστοτε τὸ κρατοῦν· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οἴει, φασί, ποτὲ δῆμον νικήσαντα ἤ τινα πολιτείαν ἄλλην ἢ καὶ τυραννίδα θήσεσθαι ἑκόντα πρὸς ἄλλο τι πρῶτον νόμους, ἢ τὸ ξυμφέρον ἑαυτῷ τῆς ἀρχῆς τοῦ μένειν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ ὃς ἂν ταῦτα τὰ τεθέντα παραβαίνῃ, κολάσει ὁ θέμενος ὡς ἀδικοῦντα, δίκαια εἶναι ταῦτ' ἐπονομάζων.

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Ταῦτ' ἄρ' ἀεὶ καὶ οὕτω καὶ ταύτῃ τὸ δίκαιον ἂν ἔχοι.

ΚΛΕΙ. Φησὶ γοῦν οὗτος ὁ λόγος.

ΑΘΗΝ. Ἔστι γὰρ τοῦτο ἓν ἐκείνων τῶν ἀξιωμάτων[4] ἀρχῆς πέρι.

ΚΛΕΙ. Ποίων δή;

ΑΘΗΝ. Τῶν, ἃ τότε ἐπεσκοποῦμεν, τίνας τίνων ἄρχειν δεῖ· καὶ ἐφάνη δὴ γονέας μὲν ἐκγόνων, νεωτέρων δὲ πρεσβυτέρους, γενναίους δὲ ἀγενῶν[5]· καὶ συχνὰ ἅττα ἦν ἄλλ', εἰ μεμνήμεθα, καὶ ἐμπόδια ἕτερα ἑτέροις, καὶ δὴ καὶ ἓν ἦν αὐτῶν τοῦτο, καὶ ἔφαμέν που κατὰ φύσιν τὸν Πίνδαρον ἄγειν δικαιοῦντα τὸ βιαιότατον, ὡς φάναι. 715

ΚΛΕΙ. Ναί, ταῦτ' ἦν ἃ τότε ἐλέχθη.

---

1 ταύτην. 2 σαφέστερον ὧδε. ΑΘΗΝ. Τίθεται κ. τ. λ. 3 δέ που. 4 ἀδικημάτων. 5 ἀγεννῶν.

ΑΘΗΝ. Σκόπει δή, ποτέροις τισὶν ἡ πόλις ἡμῖν ἐστὶ παραδοτέα· γέγονε γὰρ δὴ μυριάκις ἤδη τὸ τοιοῦτον ἐν τισὶ πόλεσι.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

7.

ΑΘΗΝ. Ἀρχῶν περιμαχήτων γενομένων, οἱ νικήσαντες τά τε[1] πράγματα κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐσφετέρισαν σφόδρα, ὥστε ἀρχῆς μηδ' ὁτιοῦν μεταδιδόναι τοῖς ἡττηθεῖσι, μήτε αὐτοῖς μήτε ἐκγόνοις, παραφυλάττοντες δ' ἀλλήλους ζῶσιν, ὅπως μήποτέ τις εἰς ἀρχὴν ἀφικόμενος ἐπαναστῇ, μεμνημένος τῶν ἔμπροσθεν γεγονότων κακῶν. ταύτας δήπου φαμὲν ἡμεῖς νῦν οὔτ' εἶναι πολιτείας, οὔτ' ὀρθοὺς νόμους, ὅσοι μὴ ξυμπάσης τῆς πόλεως ἕνεκα τοῦ κοινοῦ ἐτέθησαν, οἳ δ' ἕνεκα τινῶν, στασιωτείας ἀλλ' οὐ πολιτείας τούτους φαμέν, καὶ τὰ τούτων δίκαια ἅ φασιν εἶναι, μάτην εἰρῆσθαι. λέγεται δὲ τοῦδ'[2] ἕνεκα ταῦθ' ἡμῖν, ὡς ἡμεῖς τῇ σῇ πόλει ἀρχάς, οὔθ' ὅτι πλούσιός ἐστί τις, δώσομεν, οὔθ' ὅτι τῶν τοιούτων ἄλλο οὐδὲν κεκτημένος, ἰσχὺν ἢ μέγεθος ἤ τι γένος, ὃς δ' ἂν τοῖς τεθεῖσι νόμοις εὐπειθέστατός τ' ᾖ καὶ νικᾷ ταύτην τὴν νίκην ἐν τῇ πόλει, τούτῳ φαμὲν καὶ τὴν τῶν νόμων[3] ὑπηρεσίαν δοτέον εἶναι τὴν μεγίστην τῷ πρώτῳ, καὶ δευτέραν τῷ τὰ δεύτερα κρατοῦντι, καὶ κατὰ λόγον οὕτω τοῖς ἐφεξῆς τὰ μετὰ ταῦθ' ἕκαστα ἀποδοτέον εἶναι· τοὺς δ' ἄρχοντας λεγομένους νῦν ὑπηρέτας τοῖς νόμοις ἐκάλεσα οὔτι καινοτομίας ὀνομάτων ἕνεκα, ἀλλ' ἡγοῦμαι παντὸς μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦτο σωτηρίαν τε πόλει καὶ τοὐναντίον· ἐν ᾗ μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ᾖ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν, ἐν ᾗ δὲ ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου,

1 γε. 2 τοῦ δ'. 3 θεῶν.

σωτηρίαν καὶ πάνθ᾽, ὅσα θεοὶ πόλεσιν ἔδοσαν ἀγαθά, γιγνόμενα καθορῶ.

ΚΛΕΙ. Ναὶ μὰ Δί᾽, ὦ ξένε· καθ᾽ ἡλικίαν γὰρ ὀξὺ βλέπεις.

ΑΘΗΝ. Νέος μὲν γὰρ ὢν πᾶς ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα ἀμβλύτατα αὐτὸς αὑτοῦ ὁρᾷ, γέρων δὲ ὀξύτατα.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Τί δὴ τὸ μετὰ ταῦτα; ἆρ᾽ οὐχ ἥκοντας μὲν καὶ παρόντας θῶμεν τοὺς ἐποίκους, τὸν δ᾽ ἑξῆς αὐτοῖς διαπεραντέον ἂν εἴη λόγον;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἄνδρες τοίνυν, φῶμεν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν δὴ θεός, ὥςπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ[1] περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ 716
δ᾽ ἀεὶ ξυνέπεται Δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός, ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς καὶ[2] κεκοσμημένος, εἰ[3] δέ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ ἅμα νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ[4] φλέγεται[5] τὴν ψυχὴν μεθ᾽ ὕβρεως, ὡς οὔτ᾽ ἄρχοντος οὔτε τινὸς ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι, καταλείπεται ἔρημος θεοῦ, καταλειφθεὶς δὲ καὶ ἔτι ἄλλους τοιούτους προςλαβών, σκιρτᾷ ταράττων πάνθ᾽ ἅμα, καὶ πολλοῖς τισὶν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ, ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησε. πρὸς ταῦτ᾽ οὖν οὕτω διατεταγμένα τί χρὴ δρᾶν ἢ διανοεῖσθαι καὶ τί μὴ τὸν ἔμφρονα;

ΚΛΕΙ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὡς τῶν ξυνακο-

---

1 εὐθεῖαν. 2 abest. 3 ὁ. 4 ἀνοίᾳ. 5 φλεγόμενος.

λουθησόντων ἐσόμενον τῷ θεῷ δεῖ διανοηθῆναι πάντα ἄνδρα.

8.

ΑΘΗΝ. Τίς οὖν δὴ πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὄντι μετρίῳ φίλον ἂν εἴη, τὰ δ' ἄμετρα οὔτ' ἀλλήλοις οὔτε τοῖς ἐμμέτροις· ὁ δὴ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα καὶ πολὺ μᾶλλον, ἤ πού τις, ὥς φασιν, ἄνθρωπος. τὸν οὖν τῷ τοιούτῳ προςφιλῆ γενησόμενον εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι· καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος (ὅμοιος γάρ), ὁ δὲ μὴ σώφρων ἀνόμοιός τε καὶ διάφορος καὶ ἄδικος· καὶ τἄλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει. νοήσωμεν δὴ τούτοις ἑπόμενον εἶναι τὸν τοιόνδε λόγον, ἁπάντων κάλλιστον καὶ ἀληθέστατον, οἶμαι, λόγων, ὡς τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν καὶ προςομιλεῖν δὴ τοῖς θεοῖς, καὶ εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ ξυμπάσῃ θεραπείᾳ θεῶν, κάλλιστον καὶ ἄριστον καὶ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ δὴ καὶ διαφερόντως πρέπον, τῷ δὲ κακῷ τούτων τἀναντία πέφυκεν· ἀκάθαρτος γὰρ τὴν ψυχὴν ὅ γε κακός, καθαρὸς δὲ ὅ γ' ἐναντίος, παρὰ δὲ μιαροῦ δῶρα οὔτ' ἄνδρ' ἀγα-
717 θὸν οὔτε θεόν ἐστί ποτε τό γε ὀρθὸν δέχεσθαι· μάτην οὖν περὶ θεοὺς ὁ πολύς ἐστι πόνος τοῖς ἀνοσίοις, τοῖς δὲ ὁσίοις ἐγκαιρότατος ἅπασι. σκοπὸς μὲν οὖν ἡμῖν οὗτος, οὗ δεῖ στοχάζεσθαι, βέλη δὲ αὐτοῦ καὶ οἷον ἡ τοῖς βέλεσιν ἔφεσις, τὰ ποῖ' ἂν λεγόμενα ὀρθότατ' ἂν φέροιτο; πρῶτον μέν, φαμέν, τιμὰς τὰς μετ' Ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεοὺς τοῖς χθονίοις ἄν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεύτερα καὶ ἀριστερὰ νέμων ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι, τοῖς δὲ τούτων ἄνωθεν τὰ περιττὰ καὶ

ἀντίφωνα τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθεῖσι νῦν δή. μετὰ θεοὺς δὲ τούςδε καὶ τοῖς δαίμοσιν ὅ γ' ἔμφρων ὀργιάζοι τ'[1] ἄν, ἥρωσι δὲ μετὰ τούτους· ἐπακολουθεῖ δ' αὐτοῖς ἱδρύματα ἴδια πατρῴων θεῶν κατὰ νόμον ὀργιαζόμενα. γονέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμαὶ ζώντων, ὡς θέμις, ὀφείλοντα ἀποτίνειν τὰ πρῶτά τε καὶ μέγιστα ὀφειλήματα, χρεῶν πάντων πρεσβύτατα, νομίζειν δέ[2], ἃ κέκτηται καὶ ἔχει, πάντα εἶναι τῶν γεννησάντων καὶ θρεψαμένων, πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὰ εἰς ὑπηρεσίαν ἐκείνοις κατὰ δύναμιν πᾶσαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς οὐσίας, δεύτερα τὰ τοῦ σώματος, τρίτα τὰ τῆς ψυχῆς ἀποτίνοντα[3] δανείσματα; ἐπιμελείας τε καὶ ὑπερπονούντων ὠδῖνας παλαιὰς ἐπὶ νέοις δανεισθείσας ἀποδιδόντα[4] παλαιοῖς ἐν τῷ γήρᾳ σφόδρα κεχρημένοις. παρὰ δὲ πάντα τὸν βίον ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὐτοῦ γονέας εὐφημίαν διαφερόντως, διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία· πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη Δίκης Νέμεσις ἄγγελος· θυμουμένοις τε οὖν ὑπείκειν δεῖ καὶ ἀποπιμπλᾶσι τὸν θυμόν, ἐάν τ' ἐν λόγοις ἐάν τ' ἐν ἔργοις δρῶσι τὸ τοιοῦτον, ξυγγιγνώσκοντα, ὡς εἰκότως μάλιστα πατὴρ υἱεῖ δοξάζων ἀδικεῖσθαι θυμοῖτ' ἂν διαφερόντως. τελευτησάντων δὲ γονέων ταφὴ μὲν ἡ σωφρονεστάτη καλλίστη, μήθ' ὑπεραίροντα τὸν εἰθισμένον ὄγκον[5] μήτ' ἐλλείποντα, ὧν οἱ προπάτορες εἰς[6] τοὺς ἑαυτῶν γεννήτας ἐτίθεσαν· τάς τε αὖ κατ' ἐνιαυτὸν τῶν ἤδη τέλος ἐχόντων ὡςαύτως ἐπιμελείας τὰς κόσμον φερούσας ἀποδιδόναι, τῷ δὲ μὴ παραλείπειν μνήμην ἐνδελεχῆ παρεχόμενον, τούτῳ μάλιστ' ἀεὶ πρεσ- 718

1 ὀργιάζοιτ' ἄν. 2 πρεσβύτατα. νομίζειν δὲ κ. τ. λ. 3 ψυχῆς· ἀποτίνοντα δανείσματα ἐπιμελείας. 4 δανεισθείσας. ἀποδιδόντα δὲ παλ. 5 τῶν εἰθισμένων ὄγκων. 6 abest.

βεύειν, δαπάνης[1] τῆς δεδομένης ὑπὸ τύχης τὸ μέτριον τοῖς κεκμηκόσι νέμοντα. ταῦτ' οὖν ποιοῦντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες ἑκάστοτε ἕκαστοι τὴν ἀξίαν ἂν παρὰ θεῶν καὶ ὅσοι κρείττονες ἡμῶν κομιζοίμεθα, ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς διάγοντες τὸ πλεῖστον τοῦ βίου. ἃ δὲ πρὸς ἐκγόνους καὶ ξυγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πολίτας, ὅσα τε ξενικὰ [πρὸς θεῶν] θεραπεύματα καὶ ὁμιλίας ξυμπάντων τούτων ἀποτελοῦντα τὸν ἑαυτοῦ βίον φαιδρυνάμενον κατὰ νόμον κοσμεῖν δεῖ, τῶν νόμων αὐτῶν ἡ διέξοδος τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ μὴ ὑπείκοντα πειθοῖ τῶν ἠθῶν βίᾳ καὶ δίκῃ κολάζουσα, τὴν πόλιν ἡμῖν ξυμβουληθέντων θεῶν μακαρίαν τε καὶ εὐδαίμονα ἀποτελεῖ. ἃ δὲ χρὴ μὲν αὖ καὶ ἀναγκαῖον εἰπεῖν νομοθέτην, ὅστις ἅπερ ἐγὼ διανοεῖται, ἐν δὲ σχήματι νόμου ἀναρμοστεῖ λεγόμενα, τούτων πέρι δοκεῖ μοι δεῖγμα προενεγκόντα[2] αὑτῷ τε καὶ ἐκείνοις, οἷς νομοθετήσει, τὰ λοιπὰ πάντα εἰς δύναμιν διεξελθόντα τὸ μετὰ τοῦτο ἄρχεσθαι τῆς θέσεως τῶν νόμων.

ΚΛΕΙ. Ἔστι[3] δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα ἐν τίνι μάλιστα σχήματι κείμενα;

ΑΘΗΝ. Οὐ[4] πάνυ ῥᾴδιον ἐν ἑνὶ περιλαβόντα εἰπεῖν αὐτὰ οἷόν τινι τύπῳ, ἀλλ' οὑτωσί τινα τρόπον λάβωμεν, ἄν τι δυνώμεθα περὶ αὐτῶν βεβαιώσασθαι.

ΚΛΕΙ. Λέγε τὸ ποῖον.

ΑΘΗΝ. Βουλοίμην ἂν αὐτοὺς ὡς εὐπειθεστάτους πρὸς ἀρετὴν εἶναι, καὶ δῆλον ὅτι πειράσεται τοῦτο ὁ νομοθέτης ἐν ἁπάσῃ ποιεῖν τῇ νομοθεσίᾳ.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

9.

ΑΘΗΝ. Τὰ τοίνυν δὴ λεχθέντα ἔδοξέ τί μοι προὔργου δρᾶν εἰς τὸ περὶ ὧν ἂν παραινῇ, μὴ παν-

---

1 δαπάνης τε. 2 προσενεγκόντα. 3 νόμων. ἔστι δὲ κ. τ. λ. 4 κείμενα· οὐ.

τάπασιν ὠμῆς ψυχῆς λαβόμενα, μᾶλλον[1] ἡμερώτερόν τε ἂν ἀκούειν καὶ εὐμενέστερον· ὥστε, εἰ καὶ μὴ μέγα τι, σμικρὸν δὲ τὸν ἀκούοντα ὅπερ φησὶν, εὐμενέστερον γιγνόμενον, εὐμαθέστερον ἀπεργάσεται, πᾶν ἀγαπητόν· οὐ γὰρ πολλή τις εὐπέτεια οὐδὲ ἀφθονία τῶν προθυμουμένων ὡς ἀρίστων ὅτι μάλιστα καὶ ὡς τάχιστα γίγνεσθαι· τὸν δὲ Ἡσίοδον οἱ πολλοὶ σοφὸν ἀποφαίνουσι λέγοντα, ὡς ἡ μὲν ἐπὶ τὴν κακότητα ὁδὸς λεία καὶ ἀνιδιτὶ παρέχει πορεύεσθαι, μάλα βραχεῖα οὖσα,

Τῆς δ' ἀρετῆς, φησὶν, ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται, 719
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

ΚΛΕΙ. Καὶ καλῶς γ' ἔοικε λέγοντι.

ΑΘΗΝ. Πάνυ μὲν οὖν· ὃ δὲ προάγων λόγος ὅ γέ μοι ἀπείργασται, βούλομαι ὑμῖν εἰς τὸ μέσον αὐτὸ θεῖναι.

ΚΛΕΙ. Τίθει δή.

ΑΘΗΝ. Λέγωμεν δὴ τῷ νομοθέτῃ διαλεγόμενοι τόδε, Εἰπὲ ἡμῖν, ὦ νομοθέτα, εἴπερ, ὅ τι χρὴ πράττειν ἡμᾶς καὶ λέγειν, εἰδείης, ἆρ' οὐ δῆλον, ὅτι καὶ ἂν εἴποις;

ΚΛΕΙ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘΗΝ. Σμικρῷ μὲν δὴ πρόσθεν ἆρα οὐκ ἠκούσαμέν σου λέγοντος, ὡς τὸν νομοθέτην οὐ δεῖ τοῖς ποιηταῖς ἐπιτρέπειν λέγειν, ὃ ἂν αὐτοῖς ᾖ φίλον; οὐ γὰρ ἂν εἰδεῖεν, τί ποτ' ἐναντίον τοῖς νόμοις ἂν λέγοντες βλάπτοιεν τὴν πόλιν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ὑπὲρ δὴ τῶν ποιητῶν εἰ τάδε λέγοιμεν πρὸς αὐτόν, ἆρ' ἂν τὰ λεχθέντα εἴη μέτρια;

---

1 μᾶλλον δ'.

ΚΛΕΙ. Ποῖα τάδε;

ΑΘΗΝ. Παλαιὸς μῦθος, ὦ νομοθέτα, ὑπό τε αὐτῶν ἡμῶν ἀεὶ λεγόμενός ἐστι καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι ξυνδεδογμένος, ὅτι ποιητής, ὁπόταν ἐν τῷ τρίποδι τῆς Μούσης καθίζηται, τότε οὐκ ἔμφρων ἐστίν, οἷον δὲ κρήνη τις τὸ ἐπιὸν ῥεῖν ἑτοίμως ἐᾷ, καὶ τῆς τέχνης οὔσης μιμήσεως, ἀναγκάζεται, ἐναντίως ἀλλήλοις ἀνθρώπους ποιῶν διατιθεμένους, ἐναντία λέγειν αὐτῷ πολλάκις, οἶδε δὲ οὔτ' εἰ ταῦτα οὔτ' εἰ θάτερα ἀληθῆ τῶν λεγομένων· τῷ δὲ νομοθέτῃ τοῦτο οὐκ ἔστι ποιεῖν ἐν τῷ νόμῳ, δύο περὶ ἑνός, ἀλλὰ ἕνα περὶ ἑνὸς ἀεὶ δεῖ λόγον ἀποφαίνεσθαι· σκέψαι δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπὸ σοῦ νῦν δὴ λεχθέντων. οὔσης γὰρ ταφῆς, τῆς μὲν ὑπερβεβλημένης, τῆς δὲ ἐλλειπούσης, τῆς δὲ μετρίας, τὴν μίαν ἑλόμενος σὺ τὴν μέσην, ταύτην προστάττεις καὶ ἐπῄνεσας ἁπλῶς· ἐγὼ δέ, εἰ μὲν γυνή μοι[1] διαφέρουσα εἴη πλούτῳ καὶ θάπτειν αὐτὴν διακελεύοιτο ἐν τῷ ποιήματι, τὸν ὑπερβάλλοντα ἂν τάφον ἐπαινοίην, φειδωλὸς δ' αὖ τις καὶ πένης ἀνὴρ τὸν καταδεᾶ, μέτρον δὲ οὐσίας κεκτημένος καὶ μέτριος αὐτὸς ὢν τὸν αὐτὸν ἂν ἐπαινέσοι. σοὶ δ' οὐχ οὕτω ῥητέον, ὡς νῦν εἶπες, μέτριον εἰπών, ἀλλὰ τί τὸ μέτριον καὶ ὁπόσον, ῥητέον, ἢ τὸν τοιοῦτον λόγον μήπω σοι διανοοῦ γίγνεσθαι νόμον.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

10.

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ τεταγμένος ἐπὶ τοῖς νόμοις μηδὲν τοιοῦτον προσαγορεύοι ἂν[2] ἐν ἀρχῇ τῶν νόμων, ἀλλ' εὐθύς, ὃ δεῖ ποιεῖν καὶ μή,
720 φράζοι[3] τε καὶ ἐπαπειλήσας τὴν ζημίαν ἐπ' ἄλλον τρέποιτο[4] νόμον, παραμυθίας δὲ καὶ πειθοῦς τοῖς νο-

1 abest. 2 προσαγορεύῃ ἐν ἀρχῇ κ.τ.λ. 3 φράζῃ. 4 τρέπηται.

μοθετουμένοις μηδὲν προςδιδοίη[1]; καθάπερ ἰατρὸς δέ τις ὁ μὲν οὕτως, ὁ δ'[2] ἐκείνως ἡμᾶς εἴωθεν ἑκάστοτε θεραπεύειν, ἀναμιμνησκώμεθα δὴ[3] τὸν τρόπον ἑκάτερον, ἵνα τοῦ νομοθέτου δεώμεθα, καθάπερ ἰατροῦ δέοιντο ἂν παῖδες, τὸν πρᾳότατόν αὐτὸν θεραπεύειν τρόπον ἑαυτούς.

ΚΛΕΙ. Οἷον[4] δὴ τί[5] λέγομεν;

ΑΘΗΝ. Εἰσί[6] πού τινες ἰατροί, φαμέν, καί τινες ὑπηρέται τῶν ἰατρῶν, ἰατροὺς δὲ καλοῦμεν δή που καὶ τούτους;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἐάν τέ γ' ἐλεύθεροι ὦσιν, ἐάν τε δοῦλοι, κατ' ἐπίταξιν δὲ τῶν δεσποτῶν καὶ θεωρίαν καὶ κατ' ἐμπειρίαν τὴν τέχνην κτῶνται, κατὰ φύσιν δὲ μή, καθάπερ οἱ ἐλεύθεροι αὐτοί τε μεμαθήκασιν οὕτω τούς τε αὐτῶν διδάσκουσι παῖδας. θείης ἂν ταῦτα δύο γένη τῶν καλουμένων ἰατρῶν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν καὶ ξυννοεῖς, ὅτι, δούλων καὶ ἐλευθέρων ὄντων τῶν καμνόντων ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς μὲν δούλους σχεδόν τι οἱ δοῦλοι τὰ πολλὰ ἰατρεύουσι περιτρέχοντες καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις περιμένοντες, καὶ οὔτε τινὰ λόγον ἑκάστου πέρι νοσήματος ἑκάστου τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς τῶν τοιούτων ἰατρῶν δίδωσιν οὐδ' ἀποδέχεται, προστάξας δ' αὐτῷ τὰ δόξαντα ἐξ ἐμπειρίας, ὡς ἀκριβῶς εἰδώς, καθάπερ τύραννος αὐθαδῶς[7], οἴχεται ἀποπηδήσας πρὸς ἄλλον κάμνοντα οἰκέτην, καὶ ῥᾳστώνην οὕτω τῷ δεσπότῃ παρασκευάζει τῶν καμνόντων τῆς ἐπιμελείας; ὁ δὲ ἐλεύθερος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τῶν ἐλευθέρων νοσήματα θεραπεύει τὲ καὶ ἐπισκοπεῖ, καὶ ταῦτα

---

1 προςδιδῷ; 2 ὁδ'. — 3 δέ. 4. ἑαυτούς. οἷον. 5 δή τι 6 λέγομεν· εἰσί που τινὲς ἰατροί κ. τ. λ. 7 τύραννος, αὐθαδῶς οἴχεται.

ἐξετάζων ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάμνοντι κοινούμενος αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις, ἅμα μὲν αὐτὸς μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσούντων, ἅμα δέ, καθόσον οἷός τέ ἐστι, διδάσκει τὸν ἀσθενοῦντα αὐτόν, καὶ οὐ πρότερον ἐπέταξε, πρὶν ἄν πη ξυμπείσῃ· τότε δὲ μετὰ πειθοῦς ἡμερούμενον ἀεὶ παρασκευάζων τὸν κάμνοντα, εἰς τὴν ὑγίειαν ἄγων, ἀποτελεῖν πειρᾶται. πότερον οὕτως ἢ ἐκείνως ἰατρός τε ἰώμενος ἀμείνων καὶ γυμναστὴς γυμνάζων, διχῇ τὴν μίαν ἀποτελῶν δύναμιν, ἢ μοναχῇ, καὶ κατὰ τὸ χεῖρον τοῖν δυοῖν καὶ ἀγριώτερον ἀπεργαζόμενος;

ΚΛΕΙ. Πολύ που διαφέρον[1], ὦ ξένε, τὸ διπλῇ.

ΑΘΗΝ. Βούλει δὴ καὶ θεασώμεθα τὸ διπλοῦν τοῦτο καὶ ἁπλοῦν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐταῖς γιγνόμενον;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι;

11.

ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν, τίν' ἄρα πρῶτον νόμον θεῖτ' ἂν ὁ νομοθέτης; ἆρ' οὐ κατὰ φύσιν τὴν περὶ γενέσεως ἀρχὴν πρώτην πόλεων πέρι κατακο-
721 σμήσει ταῖς τάξεσι;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῶν γενέσεων πάσαις πόλεσιν ἆρ' οὐχ ἡ τῶν γάμων ξύμμιξις καὶ κοινωνία;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Γαμικοὶ δὴ[2] νόμοι πρῶτοι κινδυνεύουσι τιθέμενοι καλῶς ἂν τίθεσθαι πρὸς ὀρθότητα πάσῃ πόλει.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Λέγωμεν δὴ πρῶτον τὸν ἁπλοῦν· ἔχοι δ' ἂν πως ἴσως ὧδε· γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις

---

1 διάφορον. 2 δέ.

τριάκοντα μέχρις ἐτῶν πέντε καὶ τριάκοντα, εἰ δὲ μή, ζημιοῦσθαι χρήμασί τε καὶ ἀτιμίᾳ· χρήμασι μὲν τόσοις καὶ τόσοις, τῇδε δὲ[1] καὶ τῇδε ἀτιμίᾳ. ὁ μὲν ἁπλοῦς ἔστω τις τοιοῦτος περὶ γάμων, ὁ δὲ διπλοῦς ὅδε. γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα, διανοηθέντα ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας, οὗ καὶ πέφυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν· τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου, ὃ διὰ τέλους αὐτῷ ξυνέπεται καὶ ξυνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὂν τῷ παῖδας παίδων καταλιπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει, τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι· τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτόν, οὐδέποτε ὅσιον, ἐκ προνοίας δ' ἀποστερεῖ, ὃς ἂν παίδων καὶ γυναικὸς ἀμελῇ. πειθόμενος μὲν[2] οὖν τῷ νόμῳ, ἀζήμιος ἀπαλλάττοιτο ἄν, μὴ πειθόμενος δὲ αὖ, μηδὲ γαμῶν ἔτη τριάκοντα γεγονὼς καὶ πέντε, ζημιούσθω μὲν κατ' ἐνιαυτὸν τόσῳ καὶ τόσῳ, ἵνα μὴ δοκῇ, τὴν μοναυλίαν οἱ κέρδος καὶ ῥᾳστώνην φέρειν· καὶ μὴ μετεχέτω δὲ τιμῶν, ὧν οἱ νεώτεροι ἐν τῇ πόλει τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν τιμῶσιν ἑκάστοτε. τοῦτον δὴ παρ' ἐκεῖνον τὸν νόμον ἀκούσαντα ἔξεστι περὶ ἑνὸς ἑκάστου διανοηθῆναι, πότερον αὐτοὺς διπλοῦς οὕτω δεῖ γενέσθαι, τῷ μήκει τὸ μακρότατον[3] διὰ τὸ πείθειν τε ἅμα καὶ ἀπειλεῖν, ἤ, τῷ ἀπειλεῖν μόνον χρωμένους, ἁπλοῦς γίγνεσθαι τοῖς μήκεσι.

ΜΕΓ. Πρὸς μὲν τοῦ Λακωνικοῦ τρόπου, ὦ ξένε, τὸ τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν. τούτων μὴν τῶν γραμμάτων εἴ τις κριτὴν ἐμὲ κελεύοι γίγνεσθαι, πότερα βουλοίμην ἂν ἐν τῇ πόλει μοι γεγραμμένα τεθῆναι, τὰ μακρότερ' ἂν ἑλοίμην· καὶ δὴ καὶ περὶ 722

1 abest. 2 abest. 3 ὁ μικρότατον.

παντὸς νόμου, κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα εἰ γίγνοιτο ἑκάτερα, ταὐτὸν τοῦτ' ἂν αἱροίμην. οὐ μὴν ἀλλά που καὶ Κλεινίᾳ τῷδ' ἀρέσκειν δεῖ τὰ νῦν νομοθετούμενα· τούτου γὰρ ἡ πόλις ἡ νῦν τοῖς τοιούτοις νόμοις χρῆσθαι διανοουμένη.

ΚΛΕΙ. Καλῶς γ', ὦ Μέγιλλε, εἶπες.

12.

ΑΘΗΝ. Τὸ μὲν οὖν περὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων γραμμάτων ποιήσασθαι τὸν λόγον, λίαν εὔηθες· τὰ γάρ, οἶμαι, βέλτιστα, ἀλλ' οὐ τὰ βραχύτατα οὐδὲ τὰ μήκη τιμητέον· τὰ δ' ἐν τοῖς νῦν δὴ νόμοις ῥηθεῖσιν οὐ διπλῷ θάτερα τῶν ἑτέρων διάφορα μόνον εἰς ἀρετὴν τῆς χρείας, ἀλλ' ὅπερ ἐῤῥήθη νῦν δή[1], τὸ τῶν διττῶν ἰατρῶν γένος ὀρθότατα παρετέθη. πρὸς τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔοικε διανοηθῆναι πώποτε τῶν νομοθετῶν· ὡς ἐξὸν δυοῖν χρῆσθαι πρὸς τὰς νομοθεσίας πειθοῖ καὶ βίᾳ, καθ'[2] ὅσον οἷόν τε, ἐπὶ τὸν ἄπειρον παιδείας ὄχλον, τῷ[3] ἑτέρῳ χρῶνται μόνον· οὐ γὰρ πειθοῖ κεραννύντες τὴν μάχην νομοθετοῦσιν, ἀλλ' ἀκράτῳ μόνον τῇ βίᾳ. ἐγὼ δέ, ὦ μακάριοι[4], καὶ τρίτον ἔτι περὶ τοὺς νόμους ὁρῶ γίγνεσθαι δέον, οὐδαμῇ[5] τανῦν γιγνόμενον.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἐξ αὐτῶν, ὧν νῦν διειλέγμεθα ἡμεῖς, κατὰ θεόν τινα γεγονός· σχεδὸν γάρ, ἐξ ὅσου περὶ τῶν νόμων ἤργμεθα λέγειν ἐξ ἑωθινοῦ, μεσημβρία τε γέγονε καὶ ἐν ταύτῃ παγκάλῃ ἀναπαύλῃ τινὶ γεγόναμεν, οὐδὲν ἄλλ' ἢ περὶ νόμων διαλεγόμενοι, νόμους δὲ ἄρτι μοι δοκοῦμεν λέγειν ἄρχεσθαι, τὰ δ' ἔμπροσθεν ἦν πάντα ἡμῖν προοίμια νόμων. τί δὲ

1 ἐῤῥήθη, νῦν δή τό κ. τ. λ. 2 καὶ καθ' ὅσον. 3 ὄχλον τῷ κ. τ. λ. 4 μακάριε. 5 οὐ.

ταῦτ' εἴρηκα; τόδ' εἰπεῖν βουληθείς, ὅτι λόγων μέν[1]
πάντων καὶ ὅσων φωνὴ κεκοινώνηκε, προοίμιά τέ
ἐστι καὶ σχεδὸν οἷόν τινες ἀνακινήσεις, ἔχουσαί τι-
να ἔντεχνον ἐπιχείρησιν, χρήσιμον πρὸς τὸ μέλλον
περαίνεσθαι, καὶ δή που κιθαρῳδικῆς ᾠδῆς λεγομέ-
νων νόμων καὶ πάσης μούσης προοίμια θαυμαστῶς
ἐσπουδασμένα πρόκειται, τῶν δὲ ὄντως νόμων ὄν-
των, οὓς δὴ πολιτικοὺς εἶναί φαμεν, οὐδεὶς πώποτε
οὔτ' εἶπέ τι προοίμιον οὔτε ξυνθέτης γενόμενος ἐξή-
νεγκεν εἰς τὸ φῶς, ὡς οὐκ ὄντος φύσει· ἡμῖν δὲ ἡ
νῦν διατριβὴ γεγονυῖα, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, σημαίνει ὡς
ὄντος, οἵ τέ γε δὴ διπλοῖ ἔδοξαν νῦν δή μοι λεχθέν-
τες νόμοι, οὐκ εἶναι ἁπλῶς οὕτω πως διπλοῖ, ἀλλὰ
δύο μέν τινε, νόμος τε καὶ προοίμιον τοῦ νόμου· ὃ
δὴ τυραννικὸν ἐπίταγμα ἀπεικασθὲν ἐῤῥήθη τοῖς
ἐπιτάγμασι τοῖς τῶν ἰατρῶν, οὓς εἴπομεν ἀνελευθέ- 723
ρους, τοῦτ' εἶναι νόμος ἄκρατος, τὸ δὲ πρὸ τούτου
ῥηθέν, πειστικὸν λεχθὲν ὑπὸ τοῦδε, ὄντως μὲν εἶ-
ναί πειστικόν, προοιμίου μὴν τοῦ περὶ λόγους δύνα-
μιν ἔχειν· ἵνα γὰρ εὐμενῶς καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν
εὐμαθέστερον τὴν ἐπίταξιν, ὃ δή ἐστιν ὁ νόμος, δέ-
ξηται, ᾧ τὸν νόμον ὁ νομοθέτης λέγει, τούτου χά-
ριν εἰρῆσθαί μοι κατεφάνη πᾶς ὁ λόγος οὗτος, ὃν
πείθων εἶπεν ὁ λέγων· διὸ δὴ κατά γε τὸν ἐμὸν λό-
γον τοῦτ' αὐτὸ προοίμιον, ἀλλ' οὐ λόγος ἂν ὀρθῶς
προσαγορεύοιτο εἶναι τοῦ νόμου. ταῦτ' οὖν εἰπών, τί
τὸ μετὰ τοῦτο ἄν μοι βουληθείην εἰρῆσθαι; τόδε,
ὡς τὸν νομοθέτην πρὸ πάντων τε ἀεὶ τῶν νόμων
χρεών ἐστι μὴ ἀμοίρους αὐτοὺς προοιμίων ποιεῖν,
καὶ καθ' ἕκαστον ᾗ διοίσουσιν ἑαυτῶν, ὅσον νῦν δὴ
τὼ λεχθέντε διηνεγκάτην.

ΚΛΕΙ. Τό γ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως νομοθετεῖν
διακελεύοιτο ἡμῖν τὸν τούτων ἐπιστήμονα.

---

1 abest.

ΑΘΗΝ. Καλῶς μὲν τοίνυν, ὦ Κλεινία, δοκεῖς μοι τό γε τοσοῦτον λέγειν, ὅτι πᾶσί γε νόμοις ἐστὶ προοίμιον, καὶ ὅτι πάσης ἀρχόμενον νομοθεσίας χρὴ προτιθέναι παντὸς τοῦ λόγου τὸ πεφυκὸς προοίμιον ἑκάστοις· οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ μετὰ τοῦτό ἐστι ῥηθησόμενον, οὐδ' ὀλίγον διαφέρον, ἢ σαφῶς ἢ μὴ σαφῶς αὐτὰ μνημονεύεσθαι· τὸ μέντοι μεγάλων πέρι λεγομένων νόμων καὶ σμικρῶν εἰ ὁμοίως προοιμιάζεσθαι προστάττοιμεν, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν· οὐδὲ γὰρ ᾄσματος οὐδὲ λόγου παντὸς δεῖ τὸ τοιοῦτον δρᾶν, καίτοι πέφυκέ γε εἶναι πᾶσιν, ἀλλ' οὐ χρηστέον ἅπασιν· αὐτῷ δὲ τῷ τε ῥήτορι καὶ τῷ μελῳδῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε ἐπιτρεπτέον.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα δοκεῖς μοι λέγειν· ἀλλὰ δὴ μηκέτ', ὦ ξένε, διατριβὴν πλείω τῆς μελλήσεως ποιώμεθα, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον ἐπανέλθωμεν καὶ ἀπ' ἐκείνων ἀρχώμεθα, εἴ σοι φίλον, ὧν οὐχ ὡς προοιμιαζόμενος εἶπες τότε. πάλιν οὖν, οἷόν φασιν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων, ἐπαναπολήσωμεν, ὡς προοίμιον, ἀλλ' οὐ τὸν τυχόντα λόγον περαίνοντες, καθάπερ ἄρτι. λάβωμεν δ' αὐτῶν ἀρχὴν ὁμολογοῦντες προοιμιάζεσθαι, καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν τιμῆς προγόνων τε θεραπείας καὶ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἱκανά, τὰ δ' ἑξῆς πειρώμεθα λέγειν, μέχρι περ ἂν σοι πᾶν τὸ προοίμιον ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκῇ· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη τοὺς νόμους αὐτοὺς διέξει λέγειν.

724 ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν περὶ θεῶν μὲν καὶ τῶν μετὰ θεοὺς καὶ γονέων ζώντων τε πέρι καὶ τελευτησάντων τότε ἱκανῶς προοιμιασάμεθα, ὡς νῦν λέγομεν, τὸ δ' ἀπολειπόμενον ἔτι τοῦ τοιούτου φαίνει μοι σὺ διακελεύεσθαι τανῦν οἷον πρὸς τὸ φῶς ἐπανάγειν.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν μετά γε τὰ τοιαῦτα ὡς χρὴ περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς οὐσίας σπουδῆς τε πέρι καὶ ἀνέσεως ἴσχειν, προςῆκόν τ᾽ ἐστὶ καὶ κοινότατον ἀναπεμπαζομένους τόν τε λέγοντα καὶ τοὺς ἀκούοντας παιδείας γίγνεσθαι κατὰ δύναμιν ἐπηβόλους. ταῦτ᾽ οὖν ἡμῖν αὐτὰ μετ᾽ ἐκεῖνα ὄντως ἐστὶ ῥητέα καὶ ἀκουστέα.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Prooemia continuantur, et quum in praegressis de honore diis tribuendo, de cura et observantia in parentes, et de officiis, quae liberis, cognatis, civibus et peregrinis praestanda sint, exposuerit, ad animum transit, praestantissimam hominis partem, quam secundum deos colere par sit. Iam, quo animi et cura et cultura contineatur, declarat. (C. 2.) Tertium est corpus, in quo similiter quid principatum obtineat, legis latorem definire oportet; et post corpus considerantur adminicula illa, quae ad vitae usum pertinent, bona videlicet externa, in quibus, sicut in reliquis omnibus, moderatio optima est. — Parentes curare non debent, ut liberis divitias relinquant, sed ut verecundiam iis iniiciant, quae non vitiorum reprehensione comparatur, sed ipsa seniorum verecundia; namque non is, qui tantummodo admonet ac praecipit, vere erudit, sed, quem id, quod praecipit, ipsum facientem videmus. — Sanguinis communionem et gentilitatem colere debemus, ut dii gentilicii in liberorum procreatione nobis propitii sint; pariter amicorum et civium benevolentiam nobis conciliare debemus, in peregrinos vero et hospites ne peccemus, inprimis cavere oportet. — Iam pro se quisque quomodo optime vivat, exponit. Ante omnia veritas colenda est, ut fidem et benevolentiam aliorum colligamus. Honore porro afficiendus est, qui iustitiam et ipse colit et alios, ne iniusti quid faciant, prohibet. Vir bonus severus esse debet in eos, qui consulto peccant et quorum pravitas fere insanabilis est, misericors autem et clemens erga eos, qui culpas leviores easque per errorem committunt. (C. 3.) — Maximum, in hominis natura insitum, vitium est suimet ipsius amor, plurimorum peccatorum fons atque origo. — In gaudio et dolore modus est adhibendus, in iis vero, quae e fortuna suspensa sunt, providentia divina confidere decet. (C. 5.) — Si hominis naturam in universum spectamus, duo reperimus, e quibus vita naturalis pendet, voluptatem et dolorem, inter quos quae ratio intercedat, explorare oportet. (C. 6.) Iam si dolorem et voluptatem inter se contuleris, vitam invenies, quo minus doloris et quo plus voluptatis habeat, eo

praestantiorem esse; ex quo efficitur, ut vita temperata, prudens, fortis et sana praestet intemperatae, imprudenti, ignavae et aegrotae. — Prooemio absoluto, civium in urbem recipiendorum delectum esse habendum monet, et improbos reiiciendos vel alio relegandos, ne boni eorum contagione contaminentur. (C. 7.) Nonnulla deinde praefatus de difficultate, quam agrorum distributio et tabulae novae habeant, de civium et habitationum numero (5040, quippe qui in plurimas possit partes dividi), eorum distributione in classes, et agrorum domorumque divisione disputat. (C. 8.) — In rebus divinis legis latorem nihil novare oportet. Cuilibet civium parti deus vel daemon vel heros praeficiendus est, eique luci et agri dedicandi; cives vero in sacrificiis communibus et conventibus benigno vultu se excipient et cognoscens, quo nihil reipublicae salubrius cogitari potest. (C. 9.) — Tria sunt civitatis genera; unum divinum s. absolutum, in quo omnia communia sunt, alterum, quod a perfecto illo proxime abest, et tertium vulgare. Civitas, quae nunc constituitur, ad secundum genus pertinet. — Primum igitur agri et domus civibus dividuntor, et quae cuique sors obtigit, eam pro patriae possessione habeto, et quam maxime colito. Sortium vero numerus neque augeri neque minui debet. (C. 10.) Idcirco sortem neque vendere neque emere licet, et omnino a quaestu illiberali ac sordido abstinendum est. (C. 11.) Etiam auro et argento civibus interdicet legis lator, commercii autem ususque quotidiani causa nummum introducet apud exteros pretium non habentem. Vetabit porro, dotem dare et accipere, pecuniam deponere et foenerari (non enim divitiae, sed virtus cives beatos reddit); quanquam, ut divitiae a civitate amovendae sunt, si tranquillitatem et securitatem adesse volumus, sic etiam nimia fugienda est paupertas. Utriusque modus erit sors, quae cuique obtigit, quam neque minuere neque supra quadruplum augere licebit. (C. 13.) — Urbs in media regione condenda et universa terra in duodecim partes dividenda est; tot vero sortes faciendae, quot sunt cives, et quaeque sors duas continebit portiones, urbi propiorem alteram, alteram remotiorem. Viri quoque in tribus duodecim, quibus singulis deus praesit, distribuendi. Et sic in omnibus certus quidam modus ac numerus constitui ac praescribi debet; in quo tamen cavendum est, ne, id quod Aegyptiis et Phoenicibus constat accidisse, numerorum cognitio abeat in sordidam et illiberalem quaestus appetitionem.

1.

ΑΘΗΝ. Ἀκούοι δὴ πᾶς, ὥσπερ νῦν δὴ τὰ πε-
ρὶ θεῶν τε ἤκουε καὶ τῶν φίλων προπατόρων· πάν-
των γὰρ τῶν αὐτοῦ κτημάτων μετὰ θεοὺς ψυχὴ θει-
ότατον, οἰκειότατον ὄν. τὰ δ' αὐτοῦ διττά ἐστι παν-
τάπασι, τὰ μὲν οὖν κρείττω καὶ ἀμείνω δεσπόζοντα,
τὰ δ' ἥττω καὶ χείρω δοῦλα· τῶν οὖν αὐτοῦ τὰ δε-
σπόζοντα ἀεὶ προτιμητέον τῶν δουλευόντων. οὕτω
727 δὴ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν μετὰ θεοὺς ὄντας δεσπότας καὶ
τοὺς τούτοις ἑπομένους τιμᾶν δεῖν λέγων δευτέραν
ὀρθῶς παρακελεύομαι, τιμᾷ δ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡ-
μῶν οὐδεὶς ὀρθῶς, δοκεῖ δέ· θεῖον γὰρ ἀγαθόν που
τιμή, τῶν δὲ κακῶν οὐδὲν τίμιον, ὁ δ' ἡγούμενος ἤ
τισι λόγοις ἢ δώροις αὐτὴν αὔξειν ἤ τισιν ὑπείξεσι[1],
μηδὲν βελτίω δὲ ἐκ χείρονος αὐτὴν ἀπεργαζόμενος,
τιμᾶν μὲν δοκεῖ, δρᾷ δὲ τοῦτο οὐδαμῶς· αὐτίκα
παῖς εὐθὺς γενόμενος ἄνθρωπος πᾶς ἡγεῖται πάντα
ἱκανὸς εἶναι γιγνώσκειν, καὶ τιμᾶν οἴεται ἐπαινῶν
τὴν αὐτοῦ ψυχήν, καὶ προθυμούμενος ἐπιτρέπει
πράττειν, ὅ τι ἂν ἐθέλῃ· τὸ δὲ νῦν λεγόμενόν ἐστιν,
ὡς δρῶν ταῦτα βλάπτει καὶ οὐ τιμᾷ (δεῖ δέ, ὥς φα-
μεν, μετά γε θεοὺς δευτέραν)· οὐδέ γε, ὅταν ἄνθρω-
πος τῶν αὐτοῦ ἑκάστοτε ἁμαρτημάτων μὴ ἑαυτὸν
αἴτιον ἡγῆται καὶ τῶν πλείστων κακῶν καὶ μεγίστων,
ἀλλ' ἄλλους, ἑαυτὸν δὲ ἀεὶ ἀναίτιον ἐξαιρῇ[2], τιμᾷ

---

1 Verba ἤ τισιν ὑπείξεσι in vulgat. desiderantur. 2 ἐξαίρῃ.

τὴν αὑτοῦ ψυχὴν, ὡς δὴ δοκεῖ, οὐδὲ[1] πολλοῦ δεῖ δρᾷ[2]
τοῦτο· βλάπτει γάρ· οὐδ', ὁπόταν ἡδοναῖς παρὰ λό-
γον τὸν τοῦ νομοθέτου καὶ ἔπαινον χαρίζηται, τό-
τε οὐδαμῶς τιμᾷ, ἀτιμάζει δέ, κακῶν καὶ μεταμε-
λείας ἐμπιπλὰς αὐτήν· οὐδέ γε, ὁπόταν αὖ τἀναν-
τία τοὺς ἐπαινουμένους πόνους καὶ φόβους καὶ ἀλ-
γηδόνας καὶ λύπας μὴ διαπονῇ καρτερῶν, ἀλλ' ὑπεί-
κῃ, τότε οὐ τιμᾷ ὑπείκων· ἄτιμον γὰρ αὐτὴν ἀπερ-
γάζεται, δρῶν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα· οὐδ', ὁπόταν
ἡγῆται τὸ ζῆν πάντως ἀγαθὸν εἶναι, τιμᾷ, ἀτιμά-
ζει δ' αὐτὴν καὶ τότε· τὰ γὰρ ἐν ᾅδου πράγματα
πάντα κακὰ ἡγουμένης[3] τῆς ψυχῆς εἶναι, ὑπείκει
καὶ οὐκ ἀντιτείνει διδάσκων τε καὶ ἐλέγχων, ὡς οὐκ
οἶδεν οὐδ', εἰ τἀναντία πέφυκε μέγιστα εἶναι πάν-
των ἀγαθῶν ἡμῖν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐκεῖ· οὐ-
δὲ μήν, πρὸ ἀρετῆς ὁπόταν αὖ προτιμᾷ τις κάλλος,
τοῦτ' ἔστιν οὐχ ἕτερον ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ὄντως καὶ πάν-
τως ἀτιμία· ψυχῆς γὰρ σῶμα ἐντιμότερον οὗτος ὁ
λόγος φησὶν εἶναι, ψευδόμενος· οὐδὲν γὰρ γηγενὲς
Ὀλυμπίων ἐντιμότερον, ἀλλ' ὁ περὶ ψυχῆς ἄλλως
δοξάζων ἀγνοεῖ, ὡς θαυμαστοῦ τούτου κτήματος
ἀμελεῖ· οὐδέ γε, ὁπόταν χρήματά τις ἐρᾷ κτᾶσθαι
μὴ καλῶς ἢ μὴ δυσχερῶς φέρῃ κτώμενος, δώροις 728
ἄρα τιμᾷ τότε τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· παντὸς μὲν οὖν
λείπει· τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον ἅμα καὶ καλὸν ἀποδίδο-
ται σμικροῦ χρυσίου· πᾶς γὰρ ὅ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς
χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος· οὐδέ, ὡς[4] εἰπεῖν ξυλλή-
βδην, ὅταν[5], ὅσαπερ ἂν ὁ[6] νομοθέτης αἰσχρὰ εἶναι
καὶ κακὰ διαριθμούμενος τάττῃ καὶ τοὐναντίον ἀγα-
θὰ καὶ καλά, τῶν μὲν ἀπέχεσθαι μὴ ἐθέλῃ πάσῃ
μηχανῇ, τὰ δὲ ἐπιτηδεύειν ξύμπασαν κατὰ δύναμιν,
οὐκ οἶδεν ἐν τούτοις πᾶσι πᾶς ἄνθρωπος ψυχήν,

---

1 ὁ δέ. 2 δρᾷν. 3 ἡγούμενος. 4 deest. 5 desideratur. 6 desunt ἂν ὁ.

θειότατον ὂν, ἀτιμότατα καὶ κακοσχημονέστατα διατιθείς. τὴν γὰρ λεγομένην δίκην τῆς κακουργίας τὴν μεγίστην οὐδείς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, λογίζεται, ἔστι δ' ἡ μεγίστη τὸ ὁμοιοῦσθαι τοῖς κακοῖς ἀνδράσιν, ὁμοιούμενον δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς φεύγειν ἄνδρας καὶ λόγους καὶ ἀποσχίζεσθαι, τοῖς δὲ προσκολλᾶσθαι διώκοντα κατὰ τὰς ξυνουσίας· προσπεφυκότα δὲ ταῖς τοιούτοις ἀνάγκη ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἃ πεφύκασιν ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν καὶ λέγειν. τοῦτο οὖν δὴ τὸ πάθος δίκη μὲν οὐκ ἔστι (καλὸν γὰρ τό γε δίκαιον καὶ ἡ δίκη), τιμωρία δέ, ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη, ἧς ὅ τε τυχὼν καὶ μὴ τυγχάνων ἄθλιος, ὃ μέν, οὐκ ἰατρευόμενος, ὃ δέ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σώζωνται, ἀπολλύμενος. τιμὴ δ' ἐστὶν ἡμῖν, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν, τοῖς μὲν ἀμείνοσιν ἕπεσθαι, τὰ δὲ χείρονα, γενέσθαι δὲ βελτίω δυνατά, τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἄριστα ἀποτελεῖν.

Ω.

Ψυχῆς οὖν ἀνθρώπῳ κτῆμα οὐκ ἔστιν εὐφυέστερον εἰς τὸ φυγεῖν μὲν τὸ κακόν, ἰχνεῦσαι δὲ καὶ ἑλεῖν τὸ πάντων ἄριστον, καὶ ἑλόντα αὖ κοινῇ ξυνοικεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον· διὸ δεύτερον ἐτάχθη τιμῇ. τὸ δὲ τρίτον, πᾶς ἂν τοῦτό γε νοήσειε, τὴν τοῦ σώματος εἶναι κατὰ φύσιν τιμήν. τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν, καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς καὶ ὅσαι κίβδηλοι· τοῦτο δὲ νομοθέτου. μηνύειν δή μοι φαίνεται, τάσδε καὶ τοιάσδε τινὰς αὐτὰς εἶναι· τίμιον εἶναι σῶμα οὐ τὸ καλὸν οὐδὲ ἰσχυρὸν οὐδὲ τάχος ἔχον οὐδὲ μέγα οὐδέ γε τὸ ὑγιεινόν, καίτοι πολλοῖς ἂν τοῦτό γε δοκοίη[1], καὶ μὴν οὐδὲ τὰ τούτων γ' ἐναντία, τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἁπάσης ταύτης τῆς ἕξεως ἐφαπτόμενα σωφρονέστατα ἅμα τε καὶ[2] ἀσφαλέστατα εἶναι μακρῷ· τὰ μὲν γὰρ χαύνους τὰς ψυχὰς καὶ

1 δοκοῖ. 2 abest.

θρασείας ποιεῖ, τὰ δὲ ταπεινάς τε καὶ ἀνελευθέρους.
ὡς δ' αὕτως ἡ τῶν χρημάτων καὶ κτημάτων κτῆσις[1]
τιμήσεως κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἔχει· τὰ μὲν γὰρ
ὑπέρογκα ἑκάστων τούτων ἔχθρας καὶ στάσεις ἀπερ- 729
γάζεται ἐν[2] ταῖς πόλεσι καὶ ἰδίᾳ, τὰ δ' ἐλλείποντα
δουλείας ὡς τὸ πολύ. μὴ δή τις φιλοχρημονείτω παί-
δων γ' ἕνεκα, ἵνα ὅτι πλουσιωτάτους καταλίπῃ· οὔ-
τε γὰρ ἐκείνοις οὔτ' αὖ τῇ πόλει ἄμεινον· ἡ γὰρ τῶν
νέων ἀκολάκευτος οὐσία, τῶν δ' ἀναγκαίων μὴ ἐν-
δεὴς αὕτη πασῶν μουσικωτάτη τε καὶ ἀρίστη· ξυμ-
φωνοῦσα γὰρ ἡμῖν καὶ ξυναρμόττουσα εἰς ἅπαντα
ἄλυπον τὸν βίον ἀπεργάζεται. παισὶ δὲ αἰδῶ χρὴ
πολλήν, οὐ χρυσὸν καταλείπειν· οἰόμεθα δ' ἐπιπλήτ-
τοντες τοῖς νέοις ἀναισχυντοῦσι τοῦτο καταλείψειν·
τὸ δ' ἔστιν οὐκ ἐκ τοῦ νῦν παρακελεύσματος τοῖς νέ-
οις γιγνόμενον, ὃ παρακελεύονται λέγοντες, ὡς δεῖ
πάντα αἰσχύνεσθαι τὸν νέον· ὁ δὲ ἔμφρων νομοθέ-
της τοῖς πρεσβυτέροις ἂν μᾶλλον παρακελεύοιτο αἰ-
σχύνεσθαι τοὺς νέους, καὶ πάντων μάλιστα εὐλαβεῖ-
σθαι, μή ποτέ τίς αὐτὸν ἴδῃ τῶν νέων ἢ καὶ ἐπα-
κούσῃ δρῶντα ἢ λέγοντά τι τῶν αἰσχρῶν· ὡς ὅπου
ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἐνταῦθα
εἶναι ἀναιδεστάτους· παιδεία γὰρ νέων διαφέρουσά
ἐστιν ἅμα καὶ αὐτῶν οὐ τὸ νουθετεῖν, ἀλλ', ἅπερ
ἂν ἄλλον νουθετῶν εἴποι τις, φαίνεσθαι ταῦτα αὐ-
τὸν δρῶντα διὰ βίου. ξυγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίων
θεῶν κοινωνίαν ἅπασαν ταυτοῦ φύσιν αἵματος ἔχου-
σαν τιμῶν τις καὶ σεβόμενος εὔνους ἂν γενεθλίους[3]
θεοὺς εἰς παίδων αὐτοῦ σπορὰν ἴσχοι[4] κατὰ λόγον.
καὶ μὴν τό γε φίλων καὶ ἑταίρων[5] πρὸς τὰς ἐν βίῳ
ὁμιλίας εὐμενὲς ἄν τις κτῷτο, μείζους μὲν καὶ σεμνο-

---

1 κτῆσις καὶ τιμήσεως. 2 desideratur. 3 γενέσθαι οὖς.
4 ἴσχει. 5 ἑτέρων.

τέρας τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας εἰς αὑτὸν ἡγούμενος ἢ 'κεῖνοι, ἐλάττους δ' αὖ τὰς αὑτοῦ διανοούμενος εἰς τοὺς φίλους χάριτας αὐτῶν τῶν φίλων τε καὶ ἑταίρων. εἰς μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῷ ἄριστος, ὅστις πρὸ τοῦ Ὀλυμπίασι[1] καὶ ἁπάντων ἀγώνων πολεμικῶν τε καὶ εἰρηνικῶν νικᾷν δέξαιτ' ἂν δόξῃ ὑπηρεσίας τῶν οἴκοι νόμων, ὡς ὑπηρετηκὼς πάντων κάλλιστα ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ. πρὸς δ' αὖ τοὺς ξένους διανοητέον ὡς ἁγιώτατα ξυμβόλαια ὄντα· σχεδὸν γὰρ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ξένων καὶ εἰς τοὺς ξένους ἁμαρτήματα παρὰ τὰ[2] τῶν πολιτῶν εἰς θεὸν ἀνηρτημένα τιμωρὸν μᾶλλον· ἔρημος γὰρ ὢν ὁ ξένος ἑταίρων τε καὶ ξυγγενῶν ἐλεεινότερος ἀνθρώποις καὶ θεοῖς· ὁ δυνάμενος οὖν τιμωρεῖν μᾶλλον βοηθεῖ προθυμότερον, δύναται δὲ διαφερόντως ὁ ξένιος ἑκά-
730 στων δαίμων καὶ θεὸς τῷ ξενίῳ ξυνεπόμενοι Διΐ. πολλῆς οὖν εὐλαβείας, ᾧ καὶ σμικρὸν προμηθείας ἔνι, μηδὲν ἁμάρτημα περὶ ξένους ἁμαρτόντα ἐν τῷ βίῳ πρὸς τὸ τέλος αὑτοῦ πορευθῆναι. ξενικῶν δ' αὖ καὶ ἐπιχωρίων ἁμαρτημάτων τὸ περὶ τοὺς ἱκέτας μέγιστον γίγνεται ἁμάρτημα ἑκάστοις· μεθ' οὗ γὰρ ἱκετεύσας μάρτυρος ὁ ἱκέτης θεοῦ ἔτυχεν ὁμολογιῶν, φύλαξ διαφέρων οὗτος τοῦ παθόντος γίγνεται· ὥστ' οὐκ ἂν ποτε ἀτιμώρητος πάθοι ὁ τυχὼν ὧν ἔπαθε.

3.

Τὰ μὲν οὖν περὶ γονέας τε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, περὶ πόλιν τε καὶ φίλους καὶ ξυγγένειαν, ξενικά τε καὶ ἐπιχώρια διεληλύθαμεν σχεδὸν ὁμιλήματα, τὸ δὲ ποῖός τις ὢν αὐτὸς ἂν κάλλιστα διαγάγοι[3] τὸν βίον, ἑπόμενον τούτῳ διεξελθεῖν· ὅσ' ἂν οὖν μὴ νόμος ἀλλ' ἔπαινος παιδεύων καὶ ψόγος ἑκάστους εὐηνίους[4] μᾶλλον καὶ εὐμενεῖς τοῖς τεθήσεσθαι μέλ-

1 Ὀλυμπιάσι. 2 abest. 3 διάγοι. 4 εὐνοϊκούς.

λουσι νόμοις ἀπεργάζηται[1], ταῦτ' ἐστὶ μετὰ τοῦτο ἡμῖν ῥητέα. ἀλήθεια δὴ πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς ἡγεῖται, πάντων δὲ ἀνθρώποις, ἧς ὁ γενήσεσθαι μέλλων μακάριός τε καὶ εὐδαίμων ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μέτοχος ἂν[2] εἴη, ἵνα ὡς πλεῖστον χρόνον ἀληθὴς ὢν διαβιοίη[3]· πιστὸς γάρ· ὁ δὲ ἄπιστος, ᾧ φίλον ψεῦδος ἑκούσιον, ὅτῳ δὲ ἀκούσιον, ἄνους· ὧν οὐδέτερον ζηλωτόν· ἄφιλος γὰρ δὴ πᾶς ὅ γε ἄπιστος καὶ ἀμαθής, χρόνου δὲ προϊόντος γνωσθείς, εἰς τὸ χαλεπὸν γῆρας ἐρημίαν αὑτῷ πᾶσαν κατεσκευάσατο ἐπὶ τέλει τοῦ βίου, ὥστε, ζώντων καὶ μὴ ἑταίρων καὶ παίδων, σχεδὸν ὁμοίως ὀρφανὸν αὐτῷ[4] γενέσθαι τὸν βίον. τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν, ὁ δὲ μηδ' ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου· ὃ μὲν γὰρ ἑνός, ὃ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων, μηνύων τὴν τῶν ἄλλων τοῖς ἄρχουσιν ἀδικίαν· ὁ δὲ καὶ ξυγκολάζων εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐν πόλει καὶ τέλειος οὗτος, ἀναγορευέσθω νικηφόρος ἐπ'[5] ἀρετῇ. τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον ἔπαινον καὶ περὶ σωφροσύνης χρὴ λέγειν καὶ περὶ φρονήσεως, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἀγαθὰ κέκτηται, δυνατὰ μὴ μόνον αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι· καὶ τὸν μὲν μεταδιδόντα ὡς ἀκρότατον χρὴ τιμᾶν, τὸν δ' αὖ μὴ δυνάμενον, ἐθέλοντα δέ, ἐᾶν δεύτερον. τὸν δὲ φθονοῦντα καὶ ἑκόντα μηδενὶ κοινωνὸν διὰ φιλίας γιγνόμενον ἀγαθῶν τινῶν, αὐτὸν μὲν ψέγειν, τὸ δὲ κτῆμα μηδὲν μᾶλ- 731
λον διὰ τὸν κεκτημένον ἀτιμάζειν, ἀλλὰ κτᾶσθαι κατὰ δύναμιν. φιλονεικείτω δὲ ἡμῖν πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἀφθόνως· ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος τὰς πόλεις αὔξει, ἁμιλλώμενος μὲν αὐτός, τοὺς ἄλλους δὲ οὐ κολούων διαβολαῖς· ὁ δὲ φθονερός, τῇ τῶν ἄλλων διαβολῇ δεῖν οἰόμενος ὑπερέχειν, αὐτός τε ἧττον ξυντείνει

1 ἀπεργάζεται. 2 abest. 3 διαβιοῖ. 4 αὑτῷ. 5 deest.

πρὸς ἀρετὴν τὴν ἀληθῆ, τούς τε ἀνθαμιλλωμένους εἰς ἀθυμίαν καθίστησι τῷ ἀδίκως ψέγεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα ἀγύμναστον τὴν πόλιν ὅλην εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς ποιῶν, σμικροτέραν αὐτὴν πρὸς εὐδοξίαν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀπεργάζεται. θυμοειδῆ μὲν δὴ χρὴ πάντα ἄνδρα εἶναι, πρᾶον δὲ ὡς ὅτι μάλιστα· τὰ γὰρ τῶν ἄλλων χαλεπὰ καὶ δυσίατα ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀνίατα ἀδικήματα οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκφυγεῖν ἢ μαχόμενον καὶ ἀμυνόμενον νικῶντα καὶ τῷ μηδὲν ἀνιέναι κολάζοντα, τοῦτο δὲ ἄνευ θυμοῦ γενναίου ψυχὴ πᾶσα ἀδύνατος δρᾶν. τὰ δ' αὖ τῶν, ὅσοι ἀδικοῦσι μέν, ἰατὰ δέ, γιγνώσκειν χρή, πρῶτον μέν, ὅτι πᾶς ὁ ἄδικος οὐχ ἑκὼν ἄδικος· τῶν γὰρ μεγίστων κακῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ οὐδὲν ἑκὼν κέκτητο ἂν ποτε, πολὺ δ' ἥκιστα ἐν τοῖς τῶν ἑαυτοῦ τιμιωτάτοις· ψυχὴ δ', ὡς εἴπομεν, ἀληθείᾳ γ' ἐστὶ πᾶσι τιμιώτατον· ἐν οὖν τῷ τιμιωτάτῳ τὸ μέγιστον κακὸν οὐδεὶς ἑκὼν μή ποτε λάβῃ καὶ ζῇ διὰ βίου κεκτημένος αὐτό· ἀλλὰ ἐλεεινὸς μὲν πάντως ὅ γε ἄδικος καὶ ὁ τὰ κακὰ ἔχων, ἐλεεῖν δὲ τὸν μὲν ἰάσιμα ἔχοντα ἐγχωρεῖ, καὶ ἀνείργοντα τὸν θυμὸν πραΰνειν, καὶ μὴ ἀκροχολοῦντα γυναικείως πικραινόμενον διατελεῖν, τῷ δ' ἀκράτως καὶ ἀπαραμυθήτως πλημμελεῖ καὶ κακῷ ἐφιέναι δεῖ τὴν ὀργήν. διὸ δὴ θυμοειδῆ πρέπειν καὶ πρᾶόν φαμεν ἑκάστοτε εἶναι δεῖν τὸν ἀγαθόν.

4.

Πάντων δὲ μέγιστον κακῶν[1] ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστίν, οὗ πᾶς ἑαυτῷ ξυγγνώμην ἔχων, ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται· τοῦτο δ' ἔστιν, ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον· τὸ δὲ ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων διὰ τὴν σφό-

1 κακόν.

δρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίγνεται ἑκάστοτε·
τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν, ὥςτε τὰ
δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ κακῶς κρίνει, τὸ
αὑτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀεὶ τιμᾷν δεῖν ἡγούμενος· οὔ- 732
τε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ χρὴ τόν γε μέγαν ἄνδρα
ἐσόμενον στέργειν, ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἐάν τε παρ' αὑτῷ,
ἐάν τε παρ' ἄλλῳ μᾶλλον πραττόμενα τυγχάνῃ. ἐκ ταυ-
τοῦ δὲ ἁμαρτήματος τούτου καὶ τὸ τὴν ἀμαθίαν τὴν
παρ' αὑτῷ δοκεῖν σοφίαν εἶναι γέγονε πᾶσιν, ὅθεν
οὐκ εἰδότες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέν, οἰόμεθα τὰ πάν-
τα εἰδέναι, οὐκ ἐπιτρέποντες δὲ ἄλλοις, ἃ μὴ ἐπι-
στάμεθα πράττειν, ἀναγκαζόμεθα ἁμαρτάνειν αὐ-
τοὶ πράττοντες· διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν
τὸ σφόδρα φιλεῖν αὐτόν, τὸν δ' ἑαυτοῦ βελτίω διώ-
κειν δεῖ, μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν
ποιούμενον. ἃ δὲ σμικρότερα μὲν τούτων καὶ λεγό-
μενα πολλάκις ἐστί, χρήσιμα δὲ τούτων οὐχ ἧττον,
χρὴ λέγειν, ἑαυτὸν ἀναμιμνήσκοντα· ὥςπερ γάρ τι-
νος ἀποῤῥέοντος, ἀεὶ δεῖ τοὐναντίον ἐπιῤῥεῖν· ἀνά-
μνησις δ' ἐστὶν ἐπιῤῥοὴ φρονήσεως ἀπολιπούσης. διὸ
δὴ γελώτων τε εἴργεσθαι χρὴ τῶν ἐξαισίων καὶ δα-
κρύων, παραγγέλλειν δὲ παντὶ πάντ' ἄνδρα, καὶ ὅλην
περιχάρειαν [πᾶσαν] ἀποκρυπτόμενον καὶ περιω-
δυνίαν εὐσχημονεῖν πειρᾶσθαι, κατά τε εὐπραγίας
ἱσταμένου τοῦ δαίμονος ἑκάστου καὶ κατὰ τύχας,
οἷον πρὸς ὑψηλὰ καὶ ἀνάντη δαιμόνων ἀνθισταμέ-
νων τισὶ πράξεσιν· ἐλπίζειν δ' ἀεὶ τοῖς γε ἀγαθοῖς
τὸν θεόν, ἃ δωρεῖται, πόνων μὲν ἐπιπιπτόντων, ἀν-
τὶ μειζόνων ἐλάττους ποιήσειν, τῶν τ' αὖ νῦν παρόν-
των ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολάς, περὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ τὰ
ἐναντία τούτων, ἀεὶ πάντ' αὐτοῖς παραγενήσεσθαι
μετ' ἀγαθῆς τύχης. ταύταις δὴ ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον
χρὴ ζῆν καὶ ταῖς ὑπομνήσεσι πάντων τῶν τοιούτων,
μηδὲν φειδόμενον, ἀλλ' ἀεὶ κατά τε παιδιὰς καὶ σπου-
δὰς ἀναμιμνήσκοντα ἕτερόν τε καὶ ἑαυτὸν σαφῶς.

5.

Νῦν οὖν δὴ περὶ μὲν ἐπιτηδευμάτων οἷα χρὴ ἐπιτηδεύειν, καὶ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου, ποῖόν τινα χρεὼν εἶναι, λέλεκται σχεδόν, ὅσα θεῖά ἐστι, τὰ δ' ἀνθρώπινα νῦν ἡμῖν οὐκ εἴρηται· δεῖ δέ· ἀνθρώποις γὰρ διαλεγόμεθα, ἀλλ' οὐ θεοῖς. ἔστι δὴ φύσει ἀνθρώπειον μάλιστα ἡδοναὶ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμίαι, ἐξ ὧν ἀνάγκη τὸ θνητὸν πᾶν ζῷον ἀτεχνῶς οἷον ἐξηρτῆσθαί τε καὶ ἐκκρεμάμενον εἶναι σπουδαῖς ταῖς μεγίσταις. δεῖ δὴ τὸν κάλλιστον βίον ἐπαινεῖν, μὴ μόνον
733 ὅτι τῷ σχήματι κρατεῖ πρὸς εὐδοξίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς, ἄν τις ἐθέλῃ γεύεσθαι καὶ μὴ νέος ὢν φυγὰς ἀπ' αὐτοῦ γένηται, κρατεῖ καὶ τούτῳ, ὃ πάντες ζητοῦμεν, τῷ χαίρειν πλείω, ἐλάττω δὲ λυπεῖσθαι παρὰ τὸν βίον ἅπαντα· ὡς δὲ ἔσται τοῦτο σαφές, ἂν γεύηταί τις ὀρθῶς, ἑτοίμως καὶ σφόδρα φανήσεται· ἡ δὲ ὀρθότης τίς[1], τοῦτο ἤδη παρὰ τοῦ λόγου χρὴ λαμβάνοντα σκοπεῖν, εἴτε οὕτως ἡμῖν κατὰ φύσιν πέφυκεν, εἴτε ἄλλως παρὰ φύσιν· βίον δὲ χρὴ παρὰ βίον ἡδίω καὶ λυπηρότερον ὧδε σκοπεῖν. ἡδονὴν βουλόμεθα εἶναι ἡμῖν, λύπην δὲ οὔθ' αἱρούμεθα οὔτε βουλόμεθα, τὸ δὲ μηδέτερον ἀντὶ μὲν ἡδονῆς οὐ βουλόμεθα, λύπης δὲ ἀλλάττεσθαι βουλόμεθα· λύπην δὲ ἐλάττω μετὰ μείζονος ἡδονῆς βουλόμεθα, ἡδονὴν δὲ ἐλάττω μετὰ μείζονος λύπης οὐ βουλόμεθα, ἴσα δ' ἀντὶ ἴσων ἑκάτερα τούτων οὐχ, ὡς βουλόμεθα, ἔχοιμεν ἂν διασαφεῖν. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶ πλήθει καὶ μεγέθει καὶ σφοδρότησιν ἰσότησί τε, καὶ ὅσα ἐναντία ἐστὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πρὸς βούλησιν διαφέροντά τε καὶ μηδὲν διαφέροντα πρὸς αἵρεσιν ἑκάστων. οὕτω δὴ τούτων ἐξ ἀνάγκης διακεκοσμημένων, ἐν ᾧ μὲν βίῳ ἔνεστι πολλὰ ἑκάτερα καὶ μεγάλα καὶ σφοδρά, ὑπερβάλλει δὲ τὰ τῶν ἡδονῶν, βουλόμεθα,

1 τίς.

ἐν ᾧ δὲ τὰ ἐναντία, οὐ βουλόμεθα· καὶ αὖ ἐν ᾧ ὀλίγα ἑκάτερα καὶ σμικρὰ καὶ ἠρεμαῖα, ὑπερβάλλει δὲ τὰ λυπηρά, οὐ βουλόμεθα, ἐν ᾧ δὲ τἀναντία, βουλόμεθα· ἐν ᾧ δ' αὖ βίῳ ἰσοῤῥοπεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, δεῖ διανοεῖσθαι τὸν ἰσόῤῥοπον βίον, ὡς τῶν μὲν ὑπερβαλλόντων τῷ φίλῳ ἡμῖν, βουλόμεθα, τῶν δ' αὖ τοῖς ἐχθροῖς, οὐ βουλόμεθα. πάντας δὴ δεῖ διανοεῖσθαι τοὺς βίους ἡμῶν, ὡς ἐν τούτοις ἐνδεδεμένοι πεφύκασι, καὶ δεῖ διανοεῖσθαι, ποίους φύσει βουλόμεθα· εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα ἄρα φαμὲν βούλεσθαι, διά τινα ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν ὄντων βίων αὐτὰ λέγομεν.

6.

Τίνες δὴ καὶ πόσοι εἰσὶ βίοι, ὧν πέρι δεῖ προε-
λόμενον τὸ βουλητόν τε καὶ ἑκούσιον ἀβούλητόν τε
καὶ ἀκούσιον ἰδόντα, εἰς νόμον ἑαυτῷ ταξάμενον,
τὸ φίλον ἅμα καὶ ἡδὺ καὶ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον
ἑλόμενον, ζῆν, ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἄνθρωπον, μακα-
ριώτατα; λέγωμεν δὴ σώφρονα βίον ἕνα εἶναι καὶ
φρόνιμον ἕνα καὶ ἕνα τὸν ἀνδρεῖον, καὶ τὸν ὑγιεινὸν
βίον ἕνα ταξώμεθα, καὶ τούτοις οὖσι τέτταρσιν ἐναν-
τίους ἄλλους τέτταρας, ἄφρονα, δειλόν, ἀκόλαστον,
νοσώδη. σώφρονα μὲν οὖν βίον ὁ γιγνώσκων θήσει
πρᾶον ἐπὶ πάντα, καὶ ἠρεμαίας μὲν λύπας, ἠρεμαίας
δὲ ἡδονάς, μαλακὰς δὲ ἐπιθυμίας καὶ ἔρωτας οὐκ 734
ἐμμανεῖς παρεχόμενον, ἀκόλαστον δὲ ὀξὺν ἐπὶ πάν-
τα καὶ σφοδρὰς μὲν λύπας, σφοδρὰς δὲ ἡδονάς, ξυν-
τόνους δὲ καὶ οἰστρώδεις ἐπιθυμίας τε καὶ ἔρωτας
ὡς οἷόν τ' ἐμμανεστάτους παρεχόμενον, ὑπερβαλ-
λούσας δὲ ἐν μὲν τῷ σώφρονι βίῳ τὰς ἡδονὰς τῶν
ἀχθηδόνων, ἐν δὲ τῷ ἀκολάστῳ τὰς λύπας τῶν ἡδο-
νῶν, μεγέθει καὶ πλήθει καὶ πυκνότητι[1]· ὅθεν ὁ μὲν

---

1 πυκνότησιν.

ἡδίων ἡμῖν τῶν βίων, ὁ δὲ λυπηρότερος ἐξ ἀνάγκης ξυμβαίνει κατὰ φύσιν γίγνεσθαι, καὶ τόν γε βουλόμενον ἡδέως ζῆν, οὐκέτι παρείκει ἑκόντα γε ἀκολάστως ζῆν, ἀλλ' ἤδη δῆλον ὡς, εἰ τὸ νῦν λεγόμενον ὀρθόν, πᾶς ἐξ ἀνάγκης ἄκων ἐστὶν ἀκόλαστος· ἢ γὰρ δι' ἀμαθίαν ἢ δι' ἀκράτειαν ἢ δι' ἀμφότερα τοῦ σωφρονεῖν ἐνδεὴς ὢν ζῇ ὁ πᾶς ἀνθρώπινος ἄχλος. ταυτὰ δὲ περὶ νοσώδους τε καὶ ὑγιεινοῦ βίου διανοητέον, ὡς ἔχουσι μὲν ἡδονὰς καὶ λύπας, ὑπερβάλλουσι δὲ ἡδοναὶ μὲν λύπας ἐν ὑγείᾳ, λύπαι δὲ ἡδονὰς ἐν νόσοις, ἡμῖν δὲ ἡ βούλησις τῆς αἱρέσεως τῶν βίων οὐχ, ἵνα τὸ λυπηρὸν ὑπερβάλλῃ[1], ὅπου δ' ὑπερβάλλεται, τοῦτον τὸν βίον ἡδίω κεκρίκαμεν. [ὁ δὴ σώφρων τοῦ ἀκολάστου] καὶ ὁ φρόνιμος τοῦ ἄφρονος, φαῖμεν ἄν, καὶ ὁ τῆς ἀνδρίας τοῦ τῆς δειλίας ἐλάττονα καὶ σμικρότερα καὶ μανώτερα ἔχων ἀμφότερα, τῇ τῶν ἡδονῶν ἑκάτερος ἑκάτερον ὑπερβάλλων, τῇ τῆς λύπης ἐκείνων ὑπερβαλλόντων αὐτούς, ὁ μὲν ἀνδρεῖος τὸν δειλόν, ὁ δὲ φρόνιμος τὸν ἄφρονα νικῶσιν· ὥστε ἡδίους εἶναι τοὺς βίους τῶν βίων, σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον καὶ φρόνιμον καὶ ὑγιεινὸν δειλοῦ καὶ ἄφρονος καὶ ἀκολάστου καὶ νοσώδους, καὶ ξυλλήβδην τὸν ἀρετῆς ἐχόμενον κατὰ σῶμα ἢ καὶ κατὰ ψυχὴν τοῦ τῆς μοχθηρίας ἐχομένου βίου ἡδίω τε εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέχειν ἐκ περιττοῦ κάλλει καὶ ὀρθότητι καὶ ἀρετῇ καὶ εὐδοξίᾳ· ὥστε τὸν ἔχοντα αὐτὸν ζῆν εὐδαιμονέστερον ἀπεργάζεσθαι τοῦ ἐναντίου τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ.

7.

Καὶ τὸ μὲν προοίμιον τῶν νόμων ἐνταῦθα λεχθὲν τῶν λόγων τέλος ἐχέτω· μετὰ δὲ τὸ προοίμιον ἀναγκαῖόν που νόμον ἕπεσθαι, μᾶλλον δὲ τό γε ἀλη-

---

1 ὑπερβάλῃ.

θὲς νόμους πολιτείας ὑπογράφειν. καθάπερ οὖν δή τινα ξυνυφὴν[1] ἢ καὶ πλέγμα ἀλλ' ὁτιοῦν, οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν οἷόν τ' ἐστὶ τήν τε ἐφυφὴν[2] καὶ τὸν στήμονα ἀπεργάζεσθαι, διαφέρειν δ' ἀναγκαῖον τὸ τῶν στημόνων πρὸς ἀρετὴν γένος (ἰσχυρόν τε γὰρ καί τινα βεβαιότητα ἐν τοῖς τρόποις εἰληφός, τὸ δὲ μαλακώ- 735
τερον καὶ ἐπιεικείᾳ τινὶ δικαίᾳ χρώμενον)· ὅθεν δὴ τοὺς τὰς* ἀρχὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρξοντας δεῖ διακρίνεσθαί τινα τρόπον ταύτῃ καὶ τοὺς σμικρὰ[3] παιδείᾳ βασανισθέντας ἑκάστοτε κατὰ λόγον. ἔστον γὰρ δὴ δύο πολιτείας εἴδη, τὸ μὲν ἀρχῶν καταστάσεις[4] ἑκάστοις, τὸ δὲ νόμοι ταῖς ἀρχαῖς ἀποδοθέντες. τὸ δὲ πρὸ τούτων ἁπάντων δεῖ διανοεῖσθαι τὰ τοιάδε· πᾶσαν ἀγέλην ποιμὴν καὶ βουκόλος τροφεύς τε ἵππων καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα παραλαβὼν οὐκ ἄλλως μή ποτε ἐπιχειρήσει[5] θεραπεύειν, ἢ πρῶτον μὲν τὸν ἑκάστῃ προσήκοντα καθαρμὸν καθαρεῖ[6] τῇ ξυνοικήσει, διαλέξας δὲ τά τε ὑγιᾶ[7] καὶ τὰ μὴ καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀγενῆ[8], τὰ μὲν ἀποπέμψει πρὸς ἄλλας τινὰς ἀγέλας, τὰ δὲ θεραπεύσει, διανοούμενος, ὡς μάταιος ἂν ὁ πόνος εἴη καὶ ἀνήνυτος περί τε σῶμα καὶ ψυχάς, ἃς φύσις καὶ πονηρὰ τροφὴ διεφθαρκυῖα, προσαπόλλυσι τὸ τῶν ὑγιῶν καὶ ἀκηράτων ἠθῶν τε καὶ σωμάτων γένος ἐν ἑκάστοις τῶν κτημάτων, ἄν τις τὰ ὑπάρχοντα μὴ διακαθαίρηται. τὰ μὲν δὴ τῶν ἄλλων ζώων ἐλάσσων τε σπουδὴ καὶ παραδείγματος ἕνεκα μόνον ἄξια παραθέσθαι τῷ λόγῳ, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων, σπουδῆς τῆς μεγίστης τῷ τε νομοθέτῃ διερευνᾶσθαι καὶ φράζειν τὸ προσῆκον ἑκάστοις, καθαρμοῦ τε πέρι καὶ ξυμπασῶν τῶν ἄλλων πράξεων. αὐτίκα γὰρ τὸ περὶ καθαρμοὺς πόλεως ὧδ' ἔχον ἂν εἴη· πολλῶν οὐσῶν τῶν διακαθάρσεων,

1 ξυμφυήν. 2 ξυνυφήν. * τὰς μεγάλας ἀρχάς. 3 σμικρᾷ.
4 κατάστασις. 5 ἐπιχειρήσεις. 6 καθάρῃ. 7 ὑγιῆ. 8 ἀγεννῆ

αἳ μὲν ῥᾴους εἰσίν, αἳ δὲ χαλεπώτεραι, καὶ τὰς μὲν
τύραννος μὲν ὢν καὶ νομοθέτης ὁ αὐτός, ὅσαι χα-
λεπαί τ' εἰσὶ καὶ ἄρισται, δύναιτ' ἂν καθῆραι, νο-
μοθέτης δὲ ἄνευ τυραννίδος καθιστὰς πολιτείαν και-
νὴν καὶ νόμους, εἰ καὶ τὸν πρᾳότατον τῶν καθαρ-
μῶν καθήρειεν, ἀγαπητῶς ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον δρά-
σειεν· ἔστι δ' ὁ μὲν ἄριστος ἀλγεινός, καθάπερ ὅσα
τῶν φαρμάκων τοιουτότροπα, ὁ τῇ δίκῃ μετὰ τιμω-
ρίας εἰς τὸ κολάζειν ἄγων, θάνατον ἢ φυγὴν τῇ τι-
μωρίᾳ τὸ τέλος ἐπιτιθείς· τοὺς γὰρ μέγιστα ἐξημαρ-
τηκότας, ἀνιάτους δὲ ὄντας, μεγίστην δὲ οὖσαν βλά-
βην πόλεως, ἀπαλλάττειν εἴωθεν· ὁ δὲ πρᾳότερός
ἐστι τῶν καθαρμῶν ὁ τοιόσδε ἡμῖν· ὅσοι διὰ τὴν
τῆς τροφῆς ἀπορίαν τοῖς ἡγεμόσιν ἐπὶ τὰ τῶν ἐχόν-
των μὴ ἔχοντες ἑτοίμους αὑτοὺς ἐνδείκνυνται παρε-
736 σκευακότες ἕπεσθαι, τούτοις, ὡς νοσήματι πόλεως
ἐμπεφυκότι, δι' εὐφημίαν ἀπαλλαγῇ[1] ὄνομα ἀποικί-
αν τιθέμενος, εὐμενῶς ὅτι μάλιστα ἐξεπέμψατο. παν-
τὶ μὲν οὖν νομοθετοῦντι τοῦτο ἀμωσγέπως κατ' ἀρ-
χὰς δραστέον, ἡμῖν μὴν ἔτι τούτων ἀτοπώτερα τὰ
περὶ ταῦτ' ἐστὶ ξυμβεβηκότα νῦν· οὔτε γὰρ ἀποικίαν
οὔτ' ἐκλογήν τινα καθάρσεως δεῖ μηχανᾶσθαι πρὸς
τὸ παρόν, οἷον δὲ τινῶν ξυῤῥεόντων ἐκ πολλῶν, τὰ
μὲν πηγῶν, τὰ δὲ χειμάῤῥων, εἰς μίαν λίμνην,
ἀναγκαῖον προσέχοντας τὸν νοῦν φυλάττειν, ὅπως
ὅτι καθαρώτατον ἔσται τὸ ξυῤῥέον ὕδωρ, καὶ τὰ
μὲν ἐξαντλοῦντας, τὰ δ' ἀποχετεύοντας καὶ παρα-
τρέποντας. πόνος δ', ὡς ἔοικε, καὶ κίνδυνός ἐστιν
ἐν πάσῃ κατασκευῇ πολιτικῇ· ἀλλ' ἐπείπερ λόγῳ γ'
ἐστὶ τὰ νῦν, ἀλλ' οὐκ ἔργῳ πραττόμενα, πεπεράν-
θω τε ἡμῖν ἡ ξυλλογή, καὶ κατὰ νοῦν ἡ καθαρότης
αὐτῆς ἔστω ξυμβεβηκυῖα· τοὺς γὰρ κακοὺς τῶν ἐπι-
χειρούντων εἰς τὴν νῦν πόλιν ὡς πολιτευσομένους ξυν-

---

1 ἀπαλλαγῆς.

ιέναι, πειθοῖ πάσῃ καὶ ἱκανῷ χρόνῳ διαβασανίσαντες, διακωλύσωμεν ἀφικνεῖσθαι, τοὺς δ' ἀγαθοὺς εἰς δύναμιν εὐμενεῖς ἵλεῴ τε προσαγώμεθα.

8.

Τόδε δὲ μὴ λανθανέτω γιγνόμενον ἡμᾶς εὐτύχημα, ὅτι, καθάπερ εἴπομεν τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἀποικίαν εὐτυχεῖν, ὡς γῆς καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς καὶ νομῆς πέρι δεινὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἔριν ἐξέφυγεν, ἣν νομοθετεῖσθαι ἀναγκασθείσῃ πόλει τῶν ἀρχαίων οὔτε ἐᾷν οἷόν τε ἀκίνητον οὐδὲν οὔτ' αὖ κινεῖν δυνατόν ἐστί τινα τρόπον· εὐχὴ δὲ μόνον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, λείπεται καὶ σμικρὰ μετάβασις εὐλαβής, ἐν πολλῷ χρόνῳ σμικρὸν μεταβιβάζουσιν· ἡ δὲ τῶν κινούντων ἀεὶ κεκτημένων μὲν αὐτῶν γῆν ἄφθονον ὑπάρχει, κεκτημένων δὲ καὶ ὀφειλέτας αὐτοῖς πολλούς, ἐθελόντων δὲ τούτων πῃ τοῖς ἀπορουμένοις δι' ἐπιείκειαν κοινωνεῖν, τὰ μὲν ἀφιέντας, τὰ δὲ νεμομένους, ἀμηγέπῃ τῆς μετριότητος ἐχομένους, καὶ πενίαν ἡγουμένους εἶναι μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ τὴν ἀπληστίαν πλείω. σωτηρίας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὕτη γίγνεται, καὶ ἐπὶ ταύτης, οἷον κρηπῖδος μονίμου, ἐποικοδομεῖν δυνατόν, ὅντινα ἂν ὕστερον ἐποικοδομῇ τις κόσμον πολιτικὸν προσήκοντα τῇ τοιαύτῃ καταστάσει· ταύτης
δὲ σαθρᾶς οὔσης τῆς μεταβάσεως, οὐκ εὔπορος ἡ 737
μετὰ ταῦτα πολιτικὴ πρᾶξις οὐδεμία γίγνοιτ' ἂν πόλει, ἣν ἡμεῖς μέν, ὥς φαμεν, ἐκφεύγομεν, ὅμως δέ, εἰρῆσθαί γε ὀρθότερον, εἰ καὶ μὴ ἐξεφεύγομεν[1], ὅπῃ ποτ' ἄν, ἐποιούμεθα αὐτῆς τὴν φυγήν· εἰρήσθω δὴ νῦν[2], ὅτι διὰ τοῦ μὴ φιλοχρηματεῖν μετ' ἀδικίας[3]· ἄλλη δ' οὐκ ἔστιν οὔτ' εὐρεῖα οὔτε στενὴ τῆς τοιαύτης μηχανῆς διαφυγή. καὶ τοῦτο μὲν οἷον ἔρμα πό-

---

1 ἐκφεύγομεν. 2 δὲ νῦν. 3 μετὰ δίκης.

λεως ἡμῖν κείσθω τανῦν· ἀνεγκλήτους γὰρ δεῖ τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους κατασκευάζεσθαι ἀμωσγέπως, ἢ μὴ προϊέναι πρότερον εἰς τοὔμπροσθεν ἑκόντα εἶναι τῆς ἄλλης κατασκευῆς, οἷς ἄν[1] ᾖ παλαιὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν μετῇ· οἷς δέ, ὡς ἡμῖν, νῦν θεὸς ἔδωκε καινήν τε πόλιν οἰκίζειν καὶ μή τινας ἔχθρας εἶναί πω πρὸς ἀλλήλους, τούτους ἔχθρας αὐτοῖς αἰτίους γενέσθαι διὰ τὴν διανομὴν τῆς γῆς τε καὶ οἰκήσεων, οὐκ ἀνθρώπινος ἂν εἴη μετὰ κάκης πάσης ἀμαθία; τίς οὖν δὴ τρόπος ἂν εἴη τῆς ὀρθῆς διανομῆς; πρῶτον μέν, τὸν αὐτῶν[2] ὄγκον τοῦ ἀριθμοῦ δεῖ τάξασθαι, πόσον εἶναι χρεών, μετὰ δὲ τοῦτο τὴν διανομὴν τῶν πολιτῶν, καθ' ὁπόσα μέρη πλήθει καὶ πηλίκα διαιρετέον αὐτοῖς, ἀνομολογητέον, ἐπὶ δὲ ταῦτα τήν τε γῆν καὶ τὰς οἰκήσεις ὅτι μάλιστα ἴσας ἐπινεμητέον. ὄγκος δὴ πλήθους ἱκανὸς οὐκ ἄλλως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν λεχθείς, ἢ πρὸς τὴν γῆν καὶ τὰς τῶν πλησιοχώρων πόλεις· γῆς μέν, ὁπόση πόσους σώφρονας ὄντας ἱκανὴ τρέφειν (πλείονος δ' οὐδὲν προσδεῖ), πλήθους δέ, ὁπόσοι τοὺς προσχώρους ἀδικοῦντάς τε αὐτοὺς ἀμύνασθαι δυνατοί, καὶ γείτοσιν ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθῆσαι μὴ παντάπασιν ἀπόρως δύναιντ' ἄν· ταῦτα δ' ἰδόντες, τὴν χώραν καὶ τοὺς γείτονας ὁριούμεθα ἔργῳ καὶ λόγοις. νῦν δὲ σχήματος ἕνεκα καὶ ὑπογραφῆς, ἵνα περαίνηται, πρὸς τὴν νομοθεσίαν ὁ λόγος ἴτω· πεντάκις μὲν χίλιοι ἔστωσαν καὶ τετταράκοντα, ἀριθμοῦ τινὸς ἕνεκα προσήκοντος, γεωμόροι τε καὶ ἀμυνοῦντες τῇ νομῇ· γῆ δὲ καὶ οἰκήσεις ὡσαύτως τὰ αὐτὰ μέρη διανεμηθήτων[3], γενόμενα ἀνὴρ καὶ κλῆρος ξύννομα[4]. δύο μὲν δὴ μέρη τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ τὸ πρῶτον νεμηθήτω, μετὰ δὲ ταῦτα τρία τοῦ αὐτοῦ[5]· πέφυκε γὰρ καὶ τέτταρα καὶ

1 abest. 2 αὐτόν. 3 διανεμηθέντων. 4 ξὺν νομῇ. 5 τὸν αὐτόν.

πέντε καὶ μέχρι τῶν δέκα ἐφεξῆς. δεῖ δὴ περὶ ἀριθμοῦ
τόγε τοσοῦτον πάντα ἄνδρα νομοθετοῦντα νενοηκέ-
ναι[1], καὶ τίς ἀριθμὸς καὶ ποῖος πάσαις πόλεσι χρησι- 738
μώτατος ἂν εἴη· λέγωμεν δὴ τὸν πλείστας καὶ ἐφεξῆς
μάλιστα διανομὰς ἐν αὑτῷ κεκτημένον· οὐ[2] μὲν δὴ
πᾶς εἰς πάντα πάσας τομὰς εἴληχεν, ὁ δὲ τῶν τετ-
ταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων εἴς τε πόλεμον καὶ
ὅσα κατ' εἰρήνην πρὸς ἅπαντα τὰ ξυμβόλαια καὶ
κοινωνήματα, εἰςφορῶν τε πέρι καὶ διανομῶν, οὐ
πλείους μιᾶς δεουσῶν ἑξήκοντα δύναιτ' ἂν τέμνεσθαι
τομῶν, ξυνεχεῖς δὲ ἀπὸ μιᾶς μέχρι τῶν δώδεκα.[3]

9.

Ταῦτα μὲν οὖν δὴ καὶ κατὰ σχολὴν δεῖ βεβαίως λαβεῖν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάττῃ λαμβάνειν· ἔχει γὰρ οὖν οὐκ ἄλλως ἢ ταύτῃ, δεῖ δὲ αὐτὰ ῥηθῆναι τῶνδ' ἕνεκα κατοικίζοντι πόλιν· οὔτ' ἂν καινὴν ἐξ ἀρχῆς τις ποιῇ, οὔτ' ἂν παλαιὰν διεφθαρμένην ἐπισκευάζηται, περὶ θεῶν τε καὶ ἱερῶν, ἅττα τε ἐν τῇ πόλει ἑκάστοις ἱδρῦσθαι δεῖ, καὶ ὧν τινῶν ἐπονομάζεσθαι θεῶν ἢ δαιμόνων, οὐδεὶς ἐπιχειρήσει κινεῖν νοῦν ἔχων, ὅσα ἐκ Δελφῶν ἢ Δωδώνης ἢ παρ' Ἄμμωνος, ἤ τινες ἔπεισαν παλαιοὶ λόγοι, ὅπῃ δή τινας πείσαντες, φασμάτων γενομένων ἢ ἐπιπνοίας λεχθείσης θεῶν, πείσαντες δὲ θυσίας τελεταῖς ξυμμίκτους κατεστήσαντο, εἴτε αὐτόθεν ἐπιχωρίους εἴτ' οὖν Τυρσηνικὰς[4] εἴτε Κυπρίας, εἴτ' ἄλλοθεν ὁθενοῦν, καθιέρωσαν δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις φήμας τε καὶ ἀγάλματα καὶ βωμοὺς καὶ ναούς, τεμένη τε τούτων ἑκάστοις ἐτεμένισαν· τούτων νομοθέτῃ τὸ σμικρότατον ἁπάντων οὐδὲν κινητέον, τοῖς δὲ μέρεσιν ἑκάστοις θεὸν ἢ δαίμονα ἢ καί τινα ἥρωα ἀποδοτέον· ἐν δὲ τῇ τῆς γῆς διανομῇ πρώτοις ἐξαίρετα τεμένη

1 νενοηκέναι τὸν ἀριθμόν. 2 ὁ. 3 τῶν δέκα. 4 Τυῤῥηνικάς.

τε καὶ πάντα τὰ προσήκοντα ἀποδοτέον, ὅπως ἂν
ξύλλογοι ἑκάστων τῶν μερῶν κατὰ χρόνους γιγνόμε-
νοι τοὺς προσταχθέντας εἴς τε τὰς χρείας ἑκάστας
εὐμάρειαν παρασκευάζωσι, καὶ φιλοφρονῶνταί τε
ἀλλήλους μετὰ θυσιῶν καὶ οἰκειῶνται καὶ γνωρίζω-
σιν, οὗ μεῖζον οὐδὲν πόλει ἀγαθόν, ἢ γνωρίμους αὐ-
τοὺς αὐτοῖς εἶναι· ὅπου γὰρ μὴ φῶς ἀλλήλοις ἐστὶν
ἀλλήλων ἐν τοῖς τρόποις, ἀλλὰ σκότος, οὔτ' ἂν τι-
μῆς τῆς ἀξίας οὔτ' ἀρχῶν οὔτε δίκης ποτέ τις ἂν τῆς
προσηκούσης ὀρθῶς τυγχάνοι· δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα,
ἓν πρὸς ἕν, τοῦτο σπεύδειν ἐν πάσαις πόλεσιν, ὅπως
μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς
δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, μήτε ἄλλος τοιοῦτος ὢν αὐτὸν
739 διαπατήσει. Ἡ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο φορά, καθάπερ
πεττῶν ἀφ' ἱεροῦ, τῆς τῶν νόμων κατασκευῆς, ἀή-
θης οὖσα, τάχ' ἂν θαυμάσαι τὸν ἀκούοντα τὸ πρῶ-
τον ποιήσειεν, οὐ μὴν ἀλλ' ἀναλογιζομένῳ καὶ πει-
ρωμένῳ φανεῖται δευτέρως ἂν πόλις οἰκεῖσθαι πρὸς
τὸ βέλτιστον· τάχα δ' οὐκ ἄν τις προσδέξαιτο αὐτήν,
διὰ τὸ μὴ ξύνηθες νομοθέτῃ μὴ τυραννοῦντι. τόδ'
ἐστὶν ὀρθότατα, εἰπεῖν μὲν τὴν ἀρίστην πολιτείαν
καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, δοῦναι δὲ εἰπόντα αἵρεσιν
ἑκάστῳ τῷ τῆς ξυνοικήσεως κυρίῳ. ποιῶμεν δὴ κατὰ
τοῦτον τὸν λόγον καὶ τανῦν ἡμεῖς, εἰπόντες ἀρετῇ
πρώτην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, τὴν δὲ
αἵρεσιν Κλεινίᾳ τε ἀποδιδῶμεν τανῦν καὶ εἴ τις ἄλ-
λος ἂν δήποτε ἐθελήσειεν, ἐπὶ τὴν τῶν τοιούτων
ἐκλογὴν ἐλθὼν κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον ἀπονείμα-
σθαι τὸ[1] φίλον αὑτῷ τῆς αὑτοῦ πατρίδος.

10.

Πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ
νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνη-

---

1 Bip. τόν.

ται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα, λέγεται δέ, ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. τοῦτ' οὖν, εἴτε που νῦν ἐστὶν εἴτ' ἔσται ποτέ, κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινοὺς δὲ εἶναι παῖδας, κοινὰ δὲ χρήματα ξύμπαντα· καὶ πάσῃ μηχανῇ τὸ λεγόμενον ἴδιων πανταχόθεν ἐκ τοῦ βίου ἅπαν ἐξῄρηται, μεμηχάνηται δ' εἰς τὸ δυνατὸν καὶ τὰ φύσει ἴδια κοινὰ ἀμηγέπῃ γεγονέναι, οἷον ὄμματα καὶ ὦτα καὶ χεῖρας, κοινὰ μὲν ὁρᾶν δοκεῖν καὶ ἀκούειν καὶ πράττειν, ἐπαινεῖν τε αὖ καὶ ψέγειν καθ' ἕνα[1] ὅτι μάλιστα ξύμπαντας, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς χαίροντας καὶ λυπουμένους· καὶ κατὰ δύναμιν οἵτινες νόμοι μίαν ὅτι μάλιστα πόλιν ἀπεργάζονται, τούτων ὑπερβολῇ πρὸς ἀρετὴν οὐδείς ποτε ὅρον ἄλλον θέμενος ὀρθότερον οὐδὲ βελτίω θήσεται. ἡ μὲν δὴ τοιαύτη πόλις, εἴτε που θεοὶ ἢ παῖδες θεῶν αὐτὴν οἰκοῦσι πλείους ἑνός, οὕτω διαζῶντες εὐφραινόμενοι κατοικοῦσι· διὸ δὴ παράδειγμά γε πολιτείας οὐκ ἄλλο[2] χρὴ σκοπεῖν, ἀλλ' ἐχομένους ταύτης, τὴν ὅτι μάλιστα τοιαύτην ζητεῖν κατὰ δύναμιν. ἣν δὲ νῦν ἡμεῖς ἐπικεχειρήκαμεν, εἴη τε ἂν γενομένη πως ἀθανασίας ἐγγύτατα, καὶ ἡ μὲν δευτέρως, τρίτην δὲ μετὰ ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, διαπερανούμεθα· νῦν δ' οὖν ταύτην τίνα λέγομεν, καὶ πῶς γενομένην ἂν τοιαύτην. Νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ μὴ κοινῇ γεωργούντων, ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον μεῖζον ἢ κατὰ τὴν νῦν 740
γένεσίν τε καὶ τροφὴν καὶ παίδευσιν εἴρηται· νεμέσθων δ' οὖν τοιᾷδε διανοίᾳ πως, ὡς ἄρα δεῖ τὸν λαχόντα τὴν λῆξιν ταύτην νομίζειν μὲν κοινὴν αὐτὴν τῆς πόλεως ξυμπάσης, πατρίδος δὲ οὔσης τῆς χώρας, θεραπεύειν αὐτὴν δεῖ μειζόνως ἢ μητέρα παῖδας, τῷ καὶ δέσποιναν, θεὸν αὐτὴν οὖσαν, θνητῶν ὄντων γεγονέναι· ταυτὰ δ' ἔχειν διανοήματα καὶ περὶ τοὺς ἐγ-

---

1 ἕν. 2 ἄλλη.

χωρίους θεούς τε ἅμα καὶ δαίμονας. ὅπως δ᾽ ἂν ταῦτα εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον οὕτως ἔχοντα ὑπάρχῃ, τάδε προσδιανοητέον, ὅσαι εἰσὶ τανῦν ἡμῖν ἑστίαι διανεμηθεῖσαι τὸν ἀριθμόν, ταύτας δεῖν ἀεὶ τοσαύτας εἶναι, καὶ μήτε τι πλείους γίγνεσθαι μήτε τί ποτε ἐλάττους. ᾧ δ᾽ οὖν ἂν τὸ τοιοῦτον βεβαίως γίγνοιτο περὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, ὁ λαχὼν τὸν κλῆρον καταλειπέτω ἀεὶ ταύτης τῆς οἰκήσεως ἕνα μόνον κληρονόμον τῶν ἑαυτοῦ παίδων, ὃν ἂν αὐτῷ μάλιστα εἴη φίλον, διάδοχον καὶ θεραπευτὴν θεῶν καὶ γένους καὶ πόλεως, τῶν τε ζώντων καὶ ὅσους ἂν ἤδη τέλος εἰς τὸν τότε χρόνον ἔχῃ, τοὺς δὲ ἄλλους παῖδας, οἷς ἂν πλείους ἑνὸς γίγνωνται, θηλείας τε ἐκδόσθαι κατὰ νόμον τὸν ἐπιταχθησόμενον, ἄῤῥενάς τε, οἷς ἂν τὰ[1] τῆς γενέσεως ἐλλείπῃ τῶν πολιτῶν, τούτοις υἱέας διανέμειν κατὰ χάριν μὲν μάλιστα· ἐὰν δέ τισιν ἐλλείπωσι χάριτες, ἢ πλείους ἐπίγονοι γίγνωνται θήλεις ἤ τινες ἄῤῥενες ἑκάστων, ἢ καὶ τοὐναντίον ὅταν ἐλάττους ὦσι, παίδων ἀφορίας γενομένης, πάντων τούτων, ἀρχὴν ἣν ἂν θώμεθα μεγίστην καὶ τιμιωτάτην, αὕτη σκεψαμένη τί χρὴ χρῆσθαι τοῖς περιγενομένοις ἢ τοῖς ἐλλείπουσι,ποριζέτω μηχανὴν ὅτι μάλιστα, ὅπως αἱ πεντακισχίλιαι καὶ τετταράκοντα οἰκήσεις ἀεὶ μόνον ἔσονται· μηχαναὶ δ᾽ εἰσὶ πολλαί· καὶ γὰρ ἐπισχέσεις γενέσεως, οἷς ἂν εὔρους εἴη γένεσις, καὶ τοὐναντίον ἐπιμέλειαι καὶ σπουδαὶ πλήθους γεννημάτων εἰσί· τιμαί τε καὶ ἀτιμίαι καὶ νουθετήσεις πρεσβυτῶν περὶ νέους διὰ λόγων νουθετητικῶν ἀπαντῶσαι δύνανται ποιεῖν, ὃ λέγομεν. καὶ δὴ καὶ τό γε τέλος, ἂν πᾶσα ἀπορία περὶ τὴν ἀνίσωσιν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα οἴκων γίγνηται, ἐπίχυσις δ᾽ ὑπερβάλλουσα ἡμῖν πολιτῶν διὰ φιλοφροσύνην τὴν τῶν ξυνοικούντων ἀλλήλοις ξυμβαίνῃ καὶ

1 abest.

ἀποροῦμεν, τὸ παλαιόν που ὑπάρχει μηχάνημα, ὃ πολλάκις εἴπομεν, ἐκπομπὴ ἀποικιῶν φίλη γιγνομένη παρὰ φίλων, οἳ ἂν ἐπιτήδειον εἶναι δοκῇ· ἐὰν δ'[1] αὖ καὶ τοὐναντίον ἐπέλθῃ ποτὲ κῦμα κατακλυσμὸν φέρον νόσων ἢ πολέμων φθορά, ἐλάττους δὲ 741
πολὺ τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ δι' ὀρφανίας γένωνται, ἑκόντας μὲν οὐ δεῖ πολίτας παρεμβάλλειν, νόθῃ παιδείᾳ πεπαιδευμένους, ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεὸς εἶναι λέγεται δυνατὸς βιάζεσθαι.

11.

Ταῦτ' οὖν δὴ τὸν νῦν λεγόμενον λόγον ἡμῖν φῶμεν παραινεῖν λέγοντα, Ὦ πάντων ἀνδρῶν ἄριστοι, τὴν ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα καὶ τὸ ταυτὸν καὶ ὁμολογούμενον τιμῶντες κατὰ φύσιν μὴ ἀνίετε κατά τε ἀριθμὸν καὶ πᾶσαν δύναμιν τὴν τῶν καλῶν κἀγαθῶν πραγμάτων· καὶ δὴ καὶ νῦν τὸν ἀριθμὸν μὲν πρῶτον διὰ βίου παντὸς φυλάξατε τὸν εἰρημένον, εἶτα τὸ τῆς οὐσίας ὕψος τε καὶ μέγεθος, ὃ τὸ πρῶτον ἐνείμασθε μέτριον ὄν, μὴ ἀτιμάσητε τῷ τε ὠνεῖσθαι καὶ τῷ πωλεῖν πρὸς ἀλλήλους· οὔτε γὰρ ὁ νείμας κλῆρον, ὢν θεός, ὑμῖν ξύμμαχος οὔτε ὁ νομοθέτης. Νῦν γὰρ δὴ πρῶτον τῷ ἀπειθοῦντι νόμος προστάττει, προειπὼν ἐπὶ τούτοις κληροῦσθαι τὸν ἐθέλοντα ἢ μὴ κληροῦσθαι, ὡς πρῶτον μὲν τῆς γῆς ἱερᾶς οὔσης τῶν πάντων θεῶν, εἶτα ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν εὐχὰς ποιησομένων ἐπὶ τοῖς πρώτοις θύμασι καὶ δευτέροις καὶ μέχρι τριῶν, τὸν πριάμενον ἢ ἀποδόμενον, ὧν ἔλαχεν οἰκοπέδων ἢ γηπέδων, τὰ ἐπὶ τούτοις πρέποντα πάσχειν πάθη· γράψαντες δ' ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καταγεγραμμένας· πρὸς τούτοις δ' ἔτι φυλακτήρια τούτων, ὅπως ἂν γίγνηται, καταστήσουσιν ἐν ταύτῃ τῶν ἀρχῶν, ἥτις ἂν ὀξύτατον

1 τ' αὖ.

ὁρᾷν δοκῇ, ἵν' αἱ παρὰ ταῦτα ἑκάστοτε παραγωγαὶ γιγνόμεναι μὴ λανθάνωσιν αὐτούς, ἀλλὰ κολάζωσι τὸν ἀπειθοῦντα ἅμα νόμῳ καὶ τῷ θεῷ. ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσι τὴν ἑπομένην κατασκευὴν προςλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν οὐδεὶς εἴσεταί ποτε κακὸς ὤν, ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἤθεσι[1] γενόμενος· χρηματισμὸς γὰρ οὔτ' ἔνεστι σφόδρα ἐν τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, ξυνέπεταί τε αὐτῇ, μηδὲ δεῖν μηδ' ἐξεῖναι χρηματίζεσθαι τῶν ἀνελευθέρων χρηματισμῶν μηδενὶ μηδένα, καθ' ὅσον ἐπονείδιστος λεγομένη βαναυσία ἦθος ἀποτρέπει ἐλεύθερον, μηδὲ τὸ παράπαν ἀξιοῦν ἐκ τῶν τοιούτων ξυλλέγειν χρήματα.

12.

Πρὸς τούτοις δ' ἔτι νόμος ἕπεται πᾶσι τούτοις,
742 μηδ' ἐξεῖναι χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον κεκτῆσθαι μηδένα μηδενὶ ἰδιώτῃ· νόμισμα δ' ἕνεκα ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμέραν, ἣν δημιουργοῖς τε ἀλλάττεσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον καὶ πᾶσιν ὁπόσοις[2] χρεία τῶν τοιούτων, μισθοὺς μισθωτοῖς, δούλοις καὶ ἐποίκοις ἀποτίνειν· ὧν ἕνεκά φαμεν τὸ νόμισμα κτητέον αὐτοῖς μὲν ἔντιμον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀνθρώποις ἀδόκιμον· κοινὸν δ' Ἑλληνικὸν νόμισμα, ἕνεκά τε στρατειῶν καὶ ἀποδημιῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἷον πρεςβειῶν ἢ καί τινος ἀναγκαίας ἄλλης κηρυκείας, ἀνάγκη ἑκάστοτε κεκτῆσθαι[3] τῇ πόλει[4]· ἰδιώτῃ δ' ἂν ἄρα ποτὲ ἀνάγκη τις γίγνηται ἀποδημεῖν, παρέμενος[5] μὲν τοὺς ἄρχοντας ἀποδημείτω, νόμισμα δὲ ἄν ποτε ἔχων ξενικὸν οἴκαδε ἀφίκηται περιγενόμενον, τῇ πόλει αὐτὸ καταβαλλέτω, πρὸς λόγον ἀπολαμβάνων τὸ

1 ἔθεσι. 2 ὁπόσων. 3 Verba κηρυκείας — κεκτῆσθαι a vulgatis libris absunt. 4 Vulgo additur νόμισμα Ἑλληνικόν. 5 παραιτησάμενος.

ἐπιχωρίων· ἰδιούμενος δ' ἄν τι φαίνηται, δημόσιόν
τε γιγνέσθω, καὶ ὁ ξυνειδὼς καὶ μὴ φράζων ἀρᾷ
καὶ ὀνείδει μετὰ τοῦ ἀγαγόντος ἔνοχος ἔστω καὶ ζη-
μίᾳ πρὸς τούτοις μὴ ἐλάττονι τοῦ ξενικοῦ κομισθέν-
τος νομίσματος. Γαμοῦντα δὲ καὶ ἐκδιδόντα μήτ'
οὖν διδόναι μήτε δέχεσθαι προῖκα τὸ παράπαν μηδ'
ἡντινοῦν· μηδὲ νόμισμα παρακατατίθεσθαι, ὅτῳ
μή τις πιστεύει, μηδὲ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἐξὸν
μὴ ἀποδιδόναι τὸ παράπαν τῷ δανεισαμένῳ μήτε τὸν
τόκον μήτε τὸ[1] κεφάλαιον. ταῦτα δ' ὅτι βέλτιστά
ἐστι πόλει ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύειν, ὧδε ἄν τις
σκοπῶν ὀρθῶς[2] αὐτὰ διακρίνοι, ἐπαναφέρων εἰς τὴν
ἀρχὴν ἀεὶ καὶ τὴν βούλησιν. ἔστι δὴ τοῦ νοῦν ἔχον-
τος πολιτικοῦ βούλησις, φαμέν, οὐχ ἥνπερ ἂν οἱ
πολλοὶ φαῖεν, δεῖν βούλεσθαι τὸν ἀγαθὸν νομοθέ-
την, ὡς μεγίστην τε εἶναι τὴν πόλιν, ᾗ νοῶν εὖ νο-
μοθετοίη, καὶ ὅτι μάλιστα πλουσίαν, κεκτημένην
δ' αὖ χρυσία καὶ ἀργύρια, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
θάλασσαν ἄρχουσαν ὅτι πλείστων· προςθεῖεν δ' ἂν
καὶ ὡς ἀρίστην δεῖν βούλεσθαι τὴν πόλιν εἶναι καὶ
ὡς εὐδαιμονεστάτην τόν γε ὀρθῶς νομοθετοῦντα.
τούτων δὲ τὰ μὲν δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τὰ δὲ οὐ
δυνατά· τὰ μὲν οὖν δυνατὰ βούλοιτ' ἂν ὁ διακο-
σμῶν, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὔτ' ἂν βούλοιτο, ματαίας
βουλήσεις, οὔτ' ἂν ἐπιχειροίη. σχεδὸν μὲν γὰρ εὐ-
δαίμονας ἅμα καὶ ἀγαθοὺς ἀνάγκη γίγνεσθαι· τοῦ-
το μὲν οὖν βούλοιτ' ἄν· πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ
ἀγαθοὺς, ἀδύνατον, οὕς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ
καταλέγουσι, λέγουσι δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις
τῶν ἀνθρώπων πλείστου[3] νομίσματος ἄξια κτήματα,
ἃ καὶ κακός τις κέκτητ' ἄν. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως
ἔχον, οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς ποτὲ ξυγχωροίην, τὸν 743
πλούσιον εὐδαίμονα τῇ ἀληθείᾳ γίγνεσθαι, μὴ καὶ

1 τόν et τό absunt. 2 ὀρθῶς ἄν. 3 abest.

ἀγαθὸν ὄντα· ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφερόντως, καὶ πλούσιον εἶναι διαφερόντως, ἀδύνατον. τί δή; φαίη τις ἂν ἴσως. ὅτι, φαῖμεν ἄν, ἥ τε ἐκ δικαίου καὶ ἀδίκου κτῆσις πλέον ἢ διπλασία ἐστὶ τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μόνου, τά τε ἀναλώματα, μήτε καλῶς μήτε αἰσχρῶς ἐθέλοντα ἀναλίσκεσθαι, τῶν καλῶν καὶ εἰς καλὰ ἐθελόντων δαπανᾶσθαι διπλασίως ἐλάττονα· οὔκουν ποτὲ ἂν τῶν ἐκ διπλασίων μὲν χρημάτων, ἡμίσεων δὲ ἀναλωμάτων ὁ τὰ ἐναντία τούτων πράττων γένοιτ' ἂν πλουσιώτερος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀγαθὸς τούτων, ὁ δὲ οὐ κακός [1], ὅταν ᾖ φειδωλός, τοτὲ [2] δέ ποτε καὶ πάγκακος, ἀγαθὸς δέ, ὅπερ εἴρηται τανῦν, οὐδέποτε· ὁ μὲν γὰρ δικαίως καὶ ἀδίκως λαμβάνων καὶ μήτε δικαίως μήτε ἀδίκως ἀναλίσκων πλούσιος, ὅταν καὶ φειδωλὸς ᾖ, ὁ δὲ πάγκακος, ὡς τὰ πολλὰ ὢν ἄσωτος, μάλα πένης, ὁ δὲ ἀναλίσκων τε εἰς τὰ καλὰ καὶ κτώμενος ἀπὸ τῶν δικαίων μόνον οὔτ' ἂν διαφέρων πλούτῳ ῥᾳδίως ἄν ποτε γένοιτο, οὐδ' αὖ σφόδρα πένης. ὥστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί, εἰ δὲ μὴ ἀγαθοί, οὐδὲ εὐδαίμονες.

15.

Ἡμῖν δὲ ἡ τῶν νόμων ὑπόθεσις ἐνταῦθα ἔβλεπεν, ὅπως ὡς εὐδαιμονέστατοι ἔσονται, καὶ ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις φίλοι· εἶεν δὲ οὐκ ἄν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, πολλαὶ δὲ ἀδικίαι, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται. λέγομεν δή, μήτε χρυσὸν εἶναι δεῖν μήτε ἄργυρον ἐν τῇ πόλει μήτ' αὖ χρηματισμὸν πολὺν διὰ βαναυσίας καὶ τόκων μηδὲ βοσκημάτων αἰσχρῶν, ἀλλ' ὅσα γεωργία δίδωσι καὶ φέρει, καὶ τούτων ὁπόσα μὴ χρηματιζόμενον ἀναγκάσειεν ἀμελεῖν, ὧν ἕνεκα πέφυκε τὰ χρήματα· ταῦτα δ' ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶ-

1 οὐκ ἀγαθός. 2 τότε.

μα, ἃ χωρὶς γυμναστικῆς καὶ τῆς ἄλλης παιδείας οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἄξια λόγου. διὸ δὴ χρημάτων ἐπιμέλειαν οὐχ ἅπαξ εἰρήκαμεν ὡς χρὴ τελευταῖον τιμᾶν· ὄντων γὰρ τριῶν τῶν ἁπάντων, περὶ ἃ πᾶς ἄνθρωπος σπουδάζει, τελευταῖον καὶ τρίτον ἐστὶν ἡ τῶν χρημάτων ὀρθῶς σπουδαζομένη σπουδή, σώματος δὲ μέση, πρώτη δὲ ἡ τῆς ψυχῆς. καὶ δὴ καὶ νῦν, ἣν διεξερχόμεθα πολιτείαν, εἰ μὲν τὰς τιμὰς οὕτω τάττεται, ὀρθῶς νενομοθέτηται, εἰ δέ τις τῶν προςταττομένων αὐτόθι νόμων σωφροσύνης ἔμπροσθεν ὑγίειαν ἐν τῇ πόλει φανεῖται ποιῶν τιμίαν, ἢ πλοῦ- 744
τον ὑγιείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, οὐκ ὀρθῶς ἀναφανεῖται τιθέμενος. ταῦτ᾽ οὖν δὴ πολλάκις ἐπισημαίνεσθαι χρὴ τὸν νομοθέτην, τί τε βούλομαι; καί, εἴ μοι ξυμβαίνει τοῦτο, ἢ καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ σκοποῦ. καὶ οὕτω τάχ᾽ ἂν ἴσως ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτός τε ἐκβαίνοι καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαλλάττοι, κατ᾽ ἄλλον δὲ τρόπον οὐδ᾽ ἂν ἕνα ποτέ. Ὁ δὴ λαχὼν κεκτήσθω, φαμέν, τὸν κλῆρον ἐπὶ τούτοις οἷς εἰρήκαμεν· ἦν μὲν δὴ καλόν, καὶ τἆλλα ἴσα πάντ᾽ ἔχοντα ἕνα ἕκαστον ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀποικίαν, ἐπειδὴ δὲ οὐ δυνατόν, ἀλλ᾽ ὁ μέν τις πλείω κεκτημένος ἀφίξεται χρήματα, ὁ δ᾽ ἐλάττονα, δεῖ δὴ πολλῶν ἕνεκα τῶν τε κατὰ πόλιν καιρῶν ἰσότητος ἕνεκα τιμήματα ἄνισα γενέσθαι, ἵν᾽, ἀρχαί τε καὶ εἰςφοραὶ καὶ διανομαί, τὴν τῆς ἀξίας ἕκαστος[1] τιμὴν μὴ κατ᾽ ἀρετὴν μόνον τήν τε προγόνων καὶ τὴν αὐτοῦ, μήτε κατὰ σωμάτων ἰσχὺν καὶ εὐμορφίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλούτου χρῆσιν καὶ πενίαν,[2] τὰς τιμάς τε καὶ ἀρχὰς ὡς ἰσαίτατα τῷ ἀνίσῳ, ξυμμέτρῳ δέ, ἀπολαμβάνοντες, μὴ διαφέρωνται. τούτων χάριν τέτταρα μεγέθη τῆς οὐσίας τιμήματα ποιεῖσθαι χρεών, πρώτους καὶ δευτέρους καὶ τρίτους καὶ τετάρτους, ἢ τισιν ἄλλοις

---

1 ἑκάστοις. 2 πενίας.

προςαγορευομένους ὀνόμασιν, ὅταν τε μένωσιν ἐν τῷ αὐτῷ τιμήματι, καὶ ὅταν πλουσιώτεροι [1] ἐκ πενήτων καὶ ἐκ πλουσίων πένητες γιγνόμενοι μεταβαίνωσιν εἰς τὸ προςῆκον ἕκαστοι ἑαυτοῖς τίμημα. τόδε δ' ἐπὶ τούτοις αὖ νόμου σχῆμα ἔγωγ' ἂν τιθείην ὡς ἑπόμενον· δεῖ γὰρ ἐν πόλει που, φαμέν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ μεθεξούσῃ, ὃ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἴη κεκλῆσθαι, μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισι τῶν πολιτῶν μήτ' αὖ πλοῦτον· ὡς ἀμφότερα τικτόντων ταῦτα ἀμφότερα. Νῦν οὖν ὅρον δεῖ τούτων ἑκατέρου τὸν νομοθέτην φράζειν. ἔστω δὴ πενίας μὲν ὅρος ἡ τοῦ κλήρου τιμή, ὃν δεῖ μένειν καὶ ὃν ἄρχων οὐδεὶς οὐδενί ποτε περιόψεται ἐλάττω γιγνόμενον, τῶν τε ἄλλων κατὰ τὰ αὐτὰ οὐδείς, ὅςτις φιλότιμος ἐπ' ἀρετῇ· μέτρον δὲ αὐτῶν θέμενος ὁ νομοθέτης, διπλάσιον ἐάσει τούτου κτᾶσθαι καὶ τριπλάσιον καὶ μέχρι τετραπλασίου· πλείονα δ' ἄν τις κτᾶται τούτων, εὑρὼν ἢ δοθέντων ποθὲν ἢ χρηματισάμενος ἤ τινι τύχῃ
745 τοιαύτῃ κτησάμενος ἄλλῃ, τὰ περιγιγνόμενα τῇ πόλει ἂν αὐτὰ καὶ τοῖς τὴν πόλιν ἔχουσι θεοῖς ἀπονέμων εὐδόκιμός τε καὶ ἀζήμιος ἂν εἴη· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτῳ τῷ νόμῳ, φανεῖ μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς ἡμίσεσιν, ὁ δὲ ὄφλων ἄλλο τοσοῦτον μέρος ἀποτίσει τῆς αὑτοῦ κτήσεως, τὰ δ' ἡμίσεα τῶν θεῶν. ἡ δὲ κτῆσις χωρὶς τοῦ κλήρου πάντων πᾶσα ἐν τῷ φανερῷ γεγράφθω παρὰ φύλαξιν ἄρχουσιν, οἷς ἂν ὁ νόμος προςτάξῃ, ὅπως ἂν αἱ δίκαι περὶ πάντων, ὅσα [2] εἰς χρήματα, ῥᾴδιαί τε ὦσι καὶ σφόδρα σαφεῖς.

14.

Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο πρῶτον μὲν τὴν πόλιν ἱδρῦσθαι δεῖ τῆς χώρας ὅτι μάλιστα ἐν μέσῳ, καὶ τἄλλα

1 πλουσιώτατοι. 2 ὅσαι.

ὅσα πρόσφορα πόλει τῶν ὑπαρχόντων ἔχοντα τόπον
ἐκλεξάμενον, ἃ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν οὐδὲν χαλεπόν.
μετὰ δὲ ταῦτα μέρη δώδεκα διελέσθαι, θέμενον
Ἑστίας πρῶτον καὶ Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς ἱερόν, ἀκρό-
πολιν ὀνομάζοντα, κύκλον περιβάλλοντα, ἀφ' οὗ τὰ
δώδεκα μέρη τέμνειν τήν τε πόλιν αὐτὴν καὶ πᾶσαν
τὴν χώραν· ἴσα δὲ δεῖ γίγνεσθαι τὰ δώδεκα μέρη,
τῷ τὰ μὲν ἀγαθῆς γῆς εἶναι σμικρά, τὰ δὲ χείρονος
μείζω. κλήρους δὲ διελεῖν τετταράκοντα καὶ πεντα-
κισχιλίους· τούτων τε αὖ δίχα τεμεῖν ἕκαστον καὶ
ξυγκληρῶσαι δύο τμήματα, τοῦ τ' ἐγγὺς καὶ τοῦ πόῤ-
ῥω μετέχοντα ἑκατέρου[1]· τὸ πρὸς τῇ πόλει μέρος τῷ
πρὸς τοῖς ἐσχάτοις εἷς κλῆρος, καὶ τὸ δεύτερον ἀπὸ
πόλεως τῷ ἀπ' ἐσχάτων δευτέρῳ, καὶ τἄλλα οὕτω
πάντα· μηχανᾶσθαι δὲ καὶ ἐν τοῖς δίχα τμήμασι
τὸ νῦν δὴ λεγόμενον, φαυλότητός τε καὶ ἀρετῆς χώ-
ρας, ἐπανισουμένους τῷ πλήθει τε καὶ ὀλιγότητι τῆς
διανομῆς. νείμασθαι δὲ δεῖ καὶ τοὺς ἄνδρας δώδεκα
μέρη, τὴν τῆς ἄλλης οὐσίας εἰς ἴσα ὅτι μάλιστα τὰ
δώδεκα μέρη ξυνταξάμενον, ἀπογραφῆς πάντων γε-
νομένης· καὶ δὴ καὶ[2] τὸ μετὰ τοῦτο δώδεκα θεοῖς
δώδεκα κλήρους θέντας, ἐπονομάσαι καὶ καθιερῶ-
σαι τὸ λαχὸν μέρος ἑκάστῳ τῷ θεῷ, καὶ φυλὴν αὐ-
τὴν ἐπονομάσαι· τέμνειν δὲ αὖ καὶ τὰ τῆς πόλεως
δώδεκα τμήματα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ καὶ τὴν
ἄλλην χώραν διένεμον, καὶ δύο νέμεσθαι ἕκαστον οἰ-
κήσεις, τήν τε ἐγγὺς τοῦ μέσου καὶ τὴν τῶν ἐσχάτων·
καὶ τὴν μὲν κατοίκισιν[3] οὕτω τέλος ἔχειν. Ἐννοεῖν δὲ
ἡμᾶς τὸ τοιόνδ' ἐστὶ χρεὼν ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς
τὰ νῦν εἰρημένα πάντα οὐκ ἄν ποτε εἰς τοιούτους
καιροὺς ξυμπέσοι, ὥστε ξυμβῆναι κατὰ λόγον οὕτω
ξύμπαντα γενόμενα, ἄνδρας τε, οἳ μὴ δυσχερανοῦ- 746
σι τὴν τοιαύτην ξυνοικίαν, ἀλλ' ὑπομενοῦσι χρήματά

---

1 ἑκάτερον. 2 abest. 3 κατοίκησιν.

τε ἔχοντες τακτὰ καὶ μέτρια διὰ βίου παντὸς καὶ παίδων γενέσεις, ἃς εἰρήκαμεν ἑκάστοις, καὶ χρυσοῦ στερόμενοι καὶ ἑτέρων, ὧν δῆλος ὁ νομοθέτης προστάξων ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν νῦν εἰρημένων, ἔτι δὲ χώρας τε καὶ ἄστεος, ὡς εἰρήκαμεν, μεσότητάς τε καὶ ἐν κύκλῳ οἰκήσεις πάντῃ, σχεδὸν οἷον ὀνείρατα λέγων ἢ πλάττων καθάπερ ἐκ κηροῦ τινὰ πόλιν καὶ πολίτας. ἔχει δὴ τὰ τοιαῦτα οὐ κακῶς τινα τρόπον εἰρημένα· χρὴ δ' ἐπαναλαμβάνειν πρὸς αὑτὸν τὰ τοιάδε· πάλιν ἄρα[1] ἡμῖν ὁ νομοθετῶν φράζει τόδε, Ἐν τούτοις τοῖς λόγοις, ὦ φίλοι, μηδ' αὐτὸν δοκεῖτ' ἐμὲ[2] λεληθέναι τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἀληθῆ διεξέρχεταί τινα τρόπον· ἀλλὰ γὰρ ἐν ἑκάστοις τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δικαιότατον οἶμαι τόδε εἶναι, τὸν τὸ παράδειγμα δεικνύντα, οἷον δεῖ τὸ ἐπιχειρούμενον γίγνεσθαι, μηδὲν ἀπολείπειν τῶν καλλίστων τε καὶ ἀληθεστάτων· ᾧ δὲ ἀδύνατόν τι ξυμβαίνει[3] τούτων γίγνεσθαι, τοῦτο μὲν αὐτὸ ἐκκλίνειν καὶ μὴ πράττειν. ὅ τι δὲ τούτου τῶν λοιπῶν ἐγγύτατά ἐστι καὶ ξυγγενέστατον ἔφυ τῶν προσηκόντων πράττειν, τοῦτ' αὐτὸ διαμηχανᾶσθαι ὅπως ἂν γίγνηται· τὸν νομοθέτην δ' ἐᾶσαι τέλος ἐπιθεῖναι τῇ βουλήσει, γενομένου δὲ τούτου, τότ' ἤδη κοινῇ μετ' ἐκείνου σκοπεῖν, ὅ τί τε ξυμφέρει τῶν εἰρημένων, καὶ τί προσαντες εἴρηται τῆς νομοθεσίας· τὸ γὰρ ὁμολογούμενον αὐτὸ αὑτῷ δεῖ που[4] πανταχῇ ἀπεργάζεσθαι καὶ τὸν τοῦ φαυλοτάτου δημιουργόν, ἄξιον ἐσόμενον λόγου. Νῦν δὴ τοῦτ' αὐτὸ προθυμητέον ἰδεῖν μετὰ τὴν δόξαν τῆς τῶν δώδεκα μερῶν διανομῆς, τὸ τίνα τρόπον· δῆλον δή, τὰ δώδεκα μέρη τῶν ἐντὸς αὐτῶν[5] πλείστας ἔχοντα διανομάς, καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα καὶ ἐκ τούτων γεννώμενα[6] μέχρι τῶν τετ-

---

1 τοιάδε πάλιν. ἄρα. 2 δοκεῖτέ με. 3 ξυμβαίνειν. 4 δήπου. 5 αὐτοῦ. 6 γενώμενα (Bip.).

ταράκοντά τε καὶ πεντακιςχιλίων· ὅθεν φρατρίας[1] καὶ δήμους καὶ κώμας, καὶ πρός γε τὰς πολεμικὰς τάξεις τε καὶ ἀγωγάς, καὶ ἔτι νομίσματα καὶ μέτρα ξηρά τε καὶ ὑγρὰ καὶ σταθμά, πάντα ταῦτα ἔμμετρά τε καὶ ἀλλήλοις ξύμφωνα δεῖ τόν γε νόμον διατάττειν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ' ἐκεῖνα φοβητέα δείσαντα τὴν δόξασαν ἂν γίγνεσθαι σμικρολογίαν, ἄν τις προςτάττῃ, πάντα ὁπόσ' ἂν σκεύη κτῶνται, μηδὲν ἄμετρον αὐτῶν ἐᾶν εἶναι, καὶ κοινῷ λόγῳ νομίσαντα πρὸς πάντα εἶναι χρησίμους τὰς τῶν ἀρι- 747 θμῶν διανομὰς καὶ ποικίλσεις, ὅσα τε αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται, καὶ ὅσα ἐν μήκεσι καὶ ἐν βάθεσι ποικίλματα καὶ δὴ καὶ ἐν φθόγγοις καὶ κινήσεσι, ταῖς τε κατὰ τὴν εὐθυπορίαν τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς καὶ τῆς κύκλῳ περιφορᾶς. πρὸς γὰρ ταῦτα πάντα δεῖ βλέψαντα τόν γε νομοθέτην προςτάττειν τοῖς πολίταις πᾶσιν εἰς δύναμιν τούτων μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς ξυντάξεως· πρός τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας ἓν οὐδὲν οὕτω δύναμιν ἔχει παίδειον μάθημα μεγάλην, ὡς ἡ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς διατριβή· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει, καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχίνουν ἀπεργάζεται, παρὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἐπιδιδόντα θείᾳ τέχνῃ. ταῦτα δὴ πάντα; ἐὰν μὲν ἄλλοις νόμοις τε καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἀφαιρῆταί τις τὴν ἀνελευθερίαν καὶ φιλοχρηματίαν ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν μελλόντων αὐτὰ ἱκανῶς τε καὶ ὀνησίμως κτήσεσθαι, καλὰ τὰ παιδεύματα καὶ προςήκοντα γίγνοιτ' ἄν, εἰ δὲ μή, τὴν καλουμένην ἄν τις πανουργίαν ἀντὶ σοφίας ἀπεργασάμενος λάθοι, καθάπερ Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπειργασμένα γένη νῦν ἔστιν ἰδεῖν ὑπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων καὶ κτημάτων ἀνελευθερίας, εἴ-

[1] φατρίας.

τε τις νομοθέτης αὐτοῖς φαῦλος ἂν γενόμενος ἐξειργάσατο τὰ τοιαῦτα, εἴτε χαλεπὴ τύχη προςπεσοῦσα, εἴτε καὶ φύσις ἄλλη τις τοιαύτη. καὶ γάρ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, μηδὲ τοῦθ' ἡμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων, ὡς εἰσὶν [1] ἄλλοι τινὲς διαφέροντες ἄλλων τόπων, πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους, οἷς οὐκ ἐναντία νομοθετητέον· οἳ μέν γέ που διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ δι' εἱλήσεις [2] ἀλλόκοτοί τέ εἰσι καὶ ἐξαίσιοι ἑαυτῶν, οἳ δὲ δι' ὕδατα, οἳ δὲ καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, ἀναδιδοῦσαν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, ταῖς δὲ ψυχαῖς οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. τούτων δ' αὖ πάντων μέγιστον διαφέροιεν ἂν τόποι χώρας, ἐν οἷς θεία τις ἐπίπνοια καὶ δαιμόνων λήξεις εἶεν, τοὺς ἀεὶ κατοικιζομένους ἵλεω δεχόμενοι καὶ τοὐναντίον· οἷς ὅ γε νοῦν ἔχων νομοθέτης ἐπισκεψάμενος, ὡς ἄνθρωπον οἷόν τ' ἐστὶ σκοπεῖν τὰ τοιαῦτα, οὕτω πειρῷτ' ἂν τιθέναι τοὺς νόμους. ὃ δὴ καὶ σοὶ [3] ποιητέον, ὦ Κλεινία, πρῶτον τρεπτέον ἐπὶ τὰ τοιαῦτα μέλλοντί γε κατοικίζειν χώραν.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ', ὦ ξένε Ἀθηναῖε, λέγεις τε παγκάλως, ἐμοί τε οὕτω ποιητέον.

---

1 οὐκ εἰσίν. 2 διειλήσεις. 3 καί σοι.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Progreditur Atheniensis ad magistratuum creationem, et nonnullis de magistratuum probatione eorumque, penes quos creandi potestas, institutione praemissis, primos esse legum custodes creandos monet (C. 1.). Qui armati sunt et bello iam interfuerunt, ii tabellis suffragia ferent; e trecentis vero, qui pluribus suffragiis probati fuerint, centum et ex his rursus triginta septem, plurimis ornati suffragiis, deliguntor (C. 2.). Hi magistratus id habebunt muneris, ut leges custodiant, census tabulas asservent et peccantibus mulctam irrogent (C. 3.). Deinde exercitus duces, magistri equitum, alii legendi sunt (C. 4.). Senatores sunto trecenti sexaginta, quos ita creari oportet, ut e quatuor singulis civium classibus nonaginta sortito capiantur (C. 5.). Senatores porro in duodecim partes ita describuntor, ut singulae singulis mensibus reipublicae saluti et securitati prospiciant (C. 6.). Etiam sacerdotes et aeditui creantor, qui rebus sacris praesint, aediles, quibus viarum, domorum, et quae sunt eiusdem generis, cura demandetur, et agoranomi, qui rebus vendendis et emendis praeficiantur. Praeterea sex sunto religionum interpretes rerumque sacrarum quaestores (C. 7.). Agros procuranto agrorum praefecti tribuumque principes annui; tribus videlicet singulae quinque eligent, quorum quisque duodecim e tribu sua adiutores designabit: hi viis et locorum tam securitati quam fertilitati prospicient (C. 8.). Sexaginta viri sunto, qui civium lites componant, si vero ipsi peccaverint, ignominia afficiantur vel gravioribus poenis (C. 9.). Tres aediles et fori praefecti quinque creantor (C. 10.). Etiam gymnasiorum et musicae praefectos creari oportet, qui institutioni et certaminibus praesint (C. 11.). Ad civitatis vero salutem quum plurimum intersit, iuventutem recte institui, optimus e civium numero deligendus est, qui institutioni universae praesit (C. 12.). — Quod ad iudicia attinet, privati inter se litigantes arbitros sumunto; quodsi hoc modo lis componi nequit, ad iudices publicos res deferenda et ab his

decernenda est; quos quomodo creari oporteat, deinceps exponitur (C. 13.). Quae in hac legum expositione forte praetermissa sunt, ea intra decem annos ita sunt explenda, ut magistratus singuli ad legum custodes deferant, quae animadverterint, et commune postea consilium habeatur (C. 15.). — Iam de matrimonio exponitur, cuius tempus legitimum viris statuitur annus aetatis vigesimus quintus usque ad trigesimum quintum. In connubio autem ineundo non divitias, sed civitatis rationes hominumque ingenium respici oportet; igitur qui calido ac feroci animo est, is parentibus modestis natam, sedatior vero parentum alacriorum filiam in matrimonium ducito, ut ingeniorum diversitas ad aequalitatem quandam redigatur (C. 16.). Coelebs mulctator et a iunioribus contemnitor. Dotem qui dat vel accipit quinquaginta drachmarum pretium excedentem, itidem mulctator. Patris, fratris germani, avi paterni et, his defunctis, matris esto despondere (C. 17.). In convivia nuptialia impensam facere haud licebit, nec usque ad ebrietatem bibere, omnium minime novis coniugibus, qui liberorum sanorum et robustorum procreationi debent prospicere. Novi praeterea coniuges a parentibus et affinibus separatim habitanto (C. 18.). — Omnium, quae ad possessionem pertinent, difficillima sunt servitia, propterea quod homo servitutem aegre patitur. Quocirca dominum, ne servi coniurare possint, videre oportet, ut diversis e gentibus diversarumque linguarum sint. Praeterea dominus a contumelia et iniustitia in servos non minus, quam a ioco et familiaritate se abstinebit (C. 19.). — Dein de templis, aedificiis ac muris disseritur, quos procurare, aedilium munus est (C. 20.). — Coniugibus vivendi ratio, quam sequantur, praescribenda est; etenim quanto natura muliebris inferior ac deterior est virili, tanto plus civitas detrimenti accipit, si nulla feminarum ratio habetur (C. 21.); in primis vero amoris cupiditas, quae omnium est vehementissima, legibus coërceri debet, ut maritus et uxor temperate et continenter vivant; quocirca publice, si peccaverint, accusantor. — Denique matrimonio ineundo, magistratui gerendo et militiae tempus statuitur.

1.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν μετά γε πάντα τὰ νῦν εἰ- 751
ρημένα σχεδὸν ἂν ἀρχῶν εἶέν σοι καταστάσεις τῇ πόλει.

ΚΛΕΙ. Ἔχει γὰρ οὖν οὕτω.

ΑΘΗΝ. Δύο εἴδη ταῦτα περὶ πολιτείας κόσμον γιγνόμενα τυγχάνει· πρῶτον μὲν καταστάσεις ἀρχῶν τε καὶ ἀρξόντων, ὅσας τε αὐτὰς εἶναι δεῖ καὶ τρόπον ὅντινα καθισταμένας, ἔπειτα οὕτω δὴ τοὺς νόμους ταῖς ἀρχαῖς ἑκάσταις ἀποδοτέον, οὕστινάς τε αὖ καὶ ὅσους καὶ οἵους προσῆκον ἂν ἑκάσταις εἴη. σμικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸ τῆς αἱρέσεως, εἴπωμεν προσήκοντά τινα λόγον περὶ αὐτῆς ῥηθῆναι.

ΚΛΕΙ. Τίνα δὴ τοῦτον;

ΑΘΗΝ. Τόνδε· παντί που δῆλον τὸ τοιοῦτον, ὅτι, μεγάλου τῆς νομοθεσίας ὄντος ἔργου, τοῦ πόλιν εὖ παρεσκευασμένην ἀρχὰς ἀνεπιτηδείους ἐπιστῆσαι τοῖς εὖ κειμένοις νόμοις, οὐ μόνον οὐδὲν πλέον εὖ τεθέντων, οὐδ' ὅτι γέλως ἂν πάμπολυς ξυμβαίνοι, σχεδὸν δὲ βλάβαι καὶ λῶβαι πολὺ μέγισται ταῖς πόλεσι γίγνοιντ' ἂν ἐξ αὐτῶν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τοῦτο τοίνυν νοήσωμέν σοι[1] περὶ τῆς νῦν, ὦ φίλε, πολιτείας τε καὶ πόλεως ξυμβαῖνον· ὁρᾷς γάρ, ὅτι πρῶτον μὲν δεῖ τοὺς ὀρθῶς ἰόντας

1 νοήσομεν σοί.

ἐπὶ τὰς τῶν ἀρχῶν δυνάμεις βάσανον ἱκανὴν αὐτούς τε καὶ γένος ἑκάστων ἐκ παίδων μέχρι τῆς αἱρέσεως εἶναι δεδωκότας, ἔπειτα αὖ τοὺς μέλλοντας αἱρήσεσθαι τεθράφθαι τε ἐν ἤθεσι νόμων εὖ πεπαιδευμένους, πρὸς τὸ δυσχεραίνοντάς τε καὶ ἀποδεχομένους ὀρθῶς κρίνειν καὶ ἀποκρίνειν δυνατοὺς γίγνεσθαι τοὺς ἀξίους ἑκατέρου· ταῦτα δὲ οἱ νεωστὶ ξυνεληλυθότες ὄντες τε ἀλλήλων ἀγνῶτες, ἔτι δ' ἀπαίδευτοι, πῶς ἄν ποτε δύναιντο ἀμέμπτως τὰς ἀρχὰς αἱρεῖσθαι;

ΚΛΕΙ. Σχεδὸν οὐκ ἄν ποτε.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαί φασιν[1]· καὶ δὴ καὶ σοὶ τοῦτο νῦν καὶ ἐμοὶ ποιητέον· ἐπείπερ σὺ μὲν δὴ τὴν πόλιν ὑπέστης τῷ
752 Κρητῶν ἔθνει προθύμως κατοικιεῖν, δέκατος αὐτός, ὥς φῄς, τανῦν, ἐγὼ δ' αὖ σοι ξυλλήψεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμῖν τανῦν μυθολογίαν. οὔκουν δή που λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι· πλανώμενος γὰρ ἄν[2] ἁπανταχῇ[3] τοιοῦτος ὤν, ἄμορφος ἄν[4] φαίνοιτο.

ΚΛΕΙ. Ἄριστ' εἴρηκας, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ δράσω κατὰ δύναμιν οὕτω.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν ποιῶμεν, ᾗπερ καὶ λέγομεν.

ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτ', ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ γήρως ἐπικρατῶμεν τό γε τοσοῦτον.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' εἰκὸς ἐθέλειν.

ΑΘΗΝ. Εἰκὸς γὰρ οὖν· ἑπόμενοι δὲ αὐτῷ λάβωμεν καὶ τόδε.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Ὡς ἀνδρείως καὶ παρακεκινδυνευμένως ἐν τῷ νῦν ἡ πόλις ἡμῖν ἔσται κατῳκισμένη.

---

1 abest. 2 abest. 3 ἁπάντῃ. 4 deest.

ΚΛΕΙ. Περὶ τί βλέπων καὶ ποῖ μάλιστα αὐτὸ εἴρηκας τανῦν;

ΑΘΗΝ. Ὡς εὐκόλως καὶ ἀφόβως ἀπείροις ἀνδράσι νομοθετοῦμεν, ὅπως δέξονταί ποτε[1] τοὺς νῦν τεθέντας νόμους· δῆλον δὲ τό γε τοσοῦτον, ὦ Κλεινία, παντὶ σχεδὸν καὶ τῷ μὴ πάνυ σοφῷ, τὸ μὴ ῥᾳδίως γε αὐτοὺς μηδένα προςδέξεσθαι κατ' ἀρχάς. εἰ δὲ μείναιμέν πως τοσοῦτον χρόνον, ἕως οἱ γευσάμενοι παῖδες τῶν νόμων, καὶ ξυντραφέντες ἱκανῶς ξυνήθεις τε αὐτοῖς γενόμενοι, τῶν ἀρχαιρεσιῶν τῇ πόλει πάσῃ κοινωνήσειαν, γενομένου γε μήν, οὗ λέγομεν, εἴπερ τινὶ τρόπῳ καὶ μηχανῇ γίγνοιτο ὀρθῶς, πολλὴν ἔγωγε ἀσφάλειαν ἡγοῦμαι καὶ μετὰ τὸν τότε παρόντα χρόνον ἂν γενέσθαι τοῦ μεῖναι τὴν παιδαγωγηθεῖσαν οὕτω πόλιν.

ΚΛΕΙ. Ἔχει γ' οὖν λόγον.

ΑΘΗΝ. Ἴδωμεν τοίνυν, πρὸς τοῦτο εἴ πῄ τινα πόρον ἱκανὸν πορίζοιμεν ἂν κατὰ τάδε. φημὶ γάρ, ὦ Κλεινία, Κνωσίους χρῆναι τῶν ἄλλων διαφερόντως Κρητῶν μὴ μόνον ἀφοσιώσασθαι περὶ τῆς χώρας, ἣν νῦν κατοικίζετε, ξυντόνως δ' ἐπιμεληθῆναι τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰς δύναμιν, ὅπως ἂν στῶσιν ὡς ἀσφαλέστατα καὶ ἄριστα. τὰς μὲν οὖν ἄλλας, καὶ βραχύτερον ἔργον, νομοφύλακας δ' αὖ[2] ἡμῖν πρώτους αἱρεῖσθαι ἀναγκαιότατον ἁπάσῃ σπουδῇ.

ΚΛΕΙ. Τίνα οὖν ἐπὶ τούτῳ πόρον καὶ λόγον ἀνευρίσκομεν;

ΑΘΗΝ. Τόνδε. φημί, ὦ παῖδες Κρητῶν, χρῆναι Κνωσίους, διὰ τὸ πρεσβεύειν τῶν πολλῶν πόλεων, κοινῇ μετὰ τῶν ἀφικομένων εἰς τὴν ξυνοίκησιν ταύτην ἐξ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων αἱρεῖσθαι τριάκοντα μὲν καὶ ἑπτὰ τοὺς πάντας, ἐννέα δὲ καὶ δέκα ἐκ τῶν ἐποικησόντων, τοὺς δὲ ἄλλους ἐξ αὐτῆς Κνωσοῦ.

---

1 δέξωνταί ποτέ. 2 ἄν.

753 τούτους δ' οἱ Κνώσιοι τῇ πόλει σοι[1] δόντων, καὶ αὐτὸν σὲ πολίτην εἶναι ταύτης τῆς ἀποικίας καὶ ἕνα τῶν ὀκτωκαίδεκα, πείσαντες ἢ τῇ μετρίᾳ δυνάμει βιασάμενοι.

ΚΛΕΙ. Τί δῆτα; οὐ καὶ σύ τε καὶ ὁ Μέγιλλος, ὦ ξένε, ἐκοινωνησάτην ἡμῖν τῆς πολιτείας;

2.

ΑΘΗΝ. Μέγα μέν, ὦ Κλεινία, φρονοῦσιν αἱ Ἀθῆναι, μέγα μὲν καὶ ἡ Σπάρτη, καὶ μακρὰν ἀποικοῦσιν ἑκάτεραι, σοὶ δὲ κατὰ πάντα ἐμμελῶς ἔχει καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκισταῖς κατὰ ταὐτά, ὥςπερ τὰ περὶ σοῦ νῦν λέγομεν. ὡς μὲν οὖν γένοιτ' ἂν ἐπιεικέστατα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἡμῖν τανῦν εἰρήσθω, προελθόντος δὲ χρόνου καὶ μεινάσης τῆς πολιτείας, αἵρεσις αὐτῶν ἔστω τοιάδε τις· πάντες μὲν κοινωνούντων τῆς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεως, ὁπόσοιπερ ἂν ὅπλα ἱππικὰ ἢ πεζικὰ τιθῶνται, καὶ πολέμου κεκοινωνήκωσιν ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν τῆς ἡλικίας δυνάμεσι· ποιεῖσθαι δὲ τὴν αἵρεσιν ἐν ἱερῷ, ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἡγῆται τιμιώτατον· φέρειν δ' ἐπὶ τὸν τοῦ θεοῦ βωμὸν ἕκαστον εἰς πινάκιον γράψαντα τοὔνομα πατρόθεν καὶ φυλῆς καὶ δήμου, ὁπόθεν ἂν δημοτεύηται, παρεγγράφειν δὲ καὶ τὸ αὐτοῦ κατὰ ταὐτὰ οὕτως ὄνομα· τῷ βουλομένῳ δ' ἐξέστω, τῶν πινακίων ὅ τι περ ἂν φαίνηται μὴ κατὰ νοῦν αὐτῷ γεγραμμένον, ἀνελόντα, εἰς ἀγορὰν θεῖναι μὴ ἔλαττον τριάκοντα ἡμερῶν. τὰ δὲ τῶν πινακίων κριθέντα ἐν πρώτοις μέχρι τριακοσίων δεῖξαι τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πάσῃ τῇ πόλει, τὴν δὲ πόλιν ὡσαύτως ἐκ τούτων φέρειν πάλιν, ὃν ἂν ἕκαστος βούληται· τοὺς δὲ τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν προκριθέντας ἑκατὸν δεῖξαι πάλιν ἅπασι· τὸ δὲ τρίτον φερέτω μὲν

---

1 σῇ.

ἐκ τῶν ἑκατὸν ὁ βουληθεὶς, ὃν ἂν βούληται, διὰ τῶν αὐτῶν πορευόμενος, ἑπτὰ δὲ καὶ τριάκοντα, οἷς ἂν πλεῖσται γένωνται ψῆφοι, κρίναντες ἀποφηνάντων ἄρχοντας. Τίνες οὖν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, πάντα ἡμῖν ταῦτ' ἐν τῇ πόλει καταστήσουσι τῶν ἀρχῶν τε πέρι καὶ τῶν δοκιμασιῶν αὐτῶν; ἆρα ἐννοοῦμεν, ὡς ταῖς πρῶτον οὕτω καταζευγνυμέναις πόλεσιν ἀνάγκη μὲν εἶναί τινας, οἵτινες δὲ εἶεν ἂν πρὸ[1] πασῶν τῶν ἀρχῶν γεγονότες, οὐκ ἔστι; δεῖ μὴν ἀμωσγέπως, καὶ ταῦτα οὐ φαύλους, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἄκρους· ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε, τὸ δ' ἔστι τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. 754

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν γιγνώσκοντές γε[2] παρῶμεν αὐτὸ ἄῤῥητον, μηδὲν διασαφήσαντες ἡμῖν αὐτοῖς, τίνα ἔσται τρόπον· ἐγὼ μὲν οὖν οὐδαμῶς εὐπορῶ πλήν γε ἑνὸς εἰπεῖν πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίου καὶ ξυμφέροντος λόγου.

ΚΛΕΙ. Τίνος δή;

3.

ΑΘΗΝ. Φημί, ταύτῃ τῇ πόλει, ἣν οἰκίζειν μέλλομεν, οἷον πατέρα καὶ μητέρα οὐκ εἶναι πλὴν τὴν κατοικίζουσαν αὐτὴν πόλιν, οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι πολλαὶ τῶν κατοικισθεισῶν διάφοροι ταῖς κατοικισάσαις πολλάκις ἔμαι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. νῦν μὲν ἐν τῷ παρόντι, καθάπερ παῖς, εἰ καί ποτε μέλλει διάφορος εἶναι τοῖς γεννήσασιν, ἔν γε τῇ παρούσῃ παιδείας ἀπορίᾳ στέργει τε καὶ στέργεται ὑπὸ τῶν γεννη-

1 πρός. 2 τε.

σάντων, καὶ φεύγων ἀεὶ πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀναγκαί-
ους μόνους εὑρίσκει ξυμμάχους, ἃ δὴ νῦν φημι Κνω-
σίοις διὰ τὴν ἐπιμέλειαν πρὸς τὴν νέαν πόλιν καὶ τῇ
νέᾳ πρὸς Κνωσὸν ὑπάρχειν ἑτοίμως γεγονότα. λέγω
δέ, καθάπερ εἶπον νῦν δή (δὶς γάρ τό γε καλὸν[1] ῥηθὲν
οὐδὲν βλάπτει), Κνωσίους δεῖν ἐπιμεληθῆναι πάν-
των τούτων, κοινῇ προσελομένους τῶν εἰς τὴν ἀποι-
κίαν ἀφικομένων τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ ἀρίστους
εἰς δύναμιν, ἑλομένους μὴ ἔλαττον ἑκατὸν ἀνδρῶν,
καὶ αὐτῶν Κνωσίων ἔστωσαν ἑκατὸν ἕτεροι. τούτους
δὲ ἐλθόντας φημὶ δεῖν εἰς τὴν καινὴν πόλιν ξυνεπι-
μεληθῆναι, ὅπως αἵ τε ἀρχαὶ κατασταθῶσι κατὰ νό-
μους καταστᾶσαί τε δοκιμασθῶσι· γενομένων δὲ τού-
των, τὴν μὲν Κνωσὸν τοὺς Κνωσίους οἰκεῖν, τὴν δὲ
νέαν πόλιν αὐτὴν αὐτὴν πειρᾶσθαι σώζειν τε καὶ εὐ-
τυχεῖν. Οἱ δὲ δὴ γενόμενοι τῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα
νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ξύμπαντα χρόνον ἐπὶ τοῖςδε
ἡμῖν ᾑρήσθωσαν[2]· πρῶτον μὲν φύλακες ἔστωσαν τῶν
νόμων, ἔπειτα τῶν γραμμάτων, δι'[3] ὧν ἂν ἕκαστος
ἀπογράψῃ τοῖς ἄρχουσι τὸ πλῆθος τῆς αὐτῶν οὐ-
σίας· πλὴν ὁ μὲν μέγιστον τίμημα ἔχων, τεττάρων
μνῶν, ὁ δὲ τὸ δεύτερον, τριῶν, ὁ δὲ τρίτος, δυεῖν[4]
μναῖν, μνᾶς δὲ ὁ τέταρτος· ἐὰν δέ τις ἕτερον φαίνη-
ταί τι παρὰ τὰ γεγραμμένα κεκτημένος, δημόσιον
μὲν ἔστω τὸ τοιοῦτον ἅπαν, πρὸς τούτῳ δὲ δίκην
ὑπεχέτω τῷ βουλομένῳ μετιέναι μὴ καλὴν μηδ' εὐώ-
νυμον, ἀλλ' αἰσχράν, ἐὰν ἁλίσκηται διὰ τὸ κέρδος τῶν
νόμων καταφρονῶν· αἰσχροκερδείας οὖν αὐτὸν γρα-
ψάμενος ὁ βουληθεὶς ἐπεξίτω τῇ δίκῃ ἐν αὐτοῖς τοῖς
νομοφύλαξιν· ἐὰν δ' ὁ φεύγων ὄφλῃ, τῶν κοινῶν κτη-
755 μάτων μὴ μετεχέτω· διανομὴ δὲ ὅταν τῇ πόλει γί-
γνηταί τις, ἄμοιρος ἔστω, πλήν γε τοῦ κλήρου· γεγρά-
φθω δὲ ὠφληκώς, ἕως ἂν ζῇ, ὅπου πᾶς ὁ βουλόμε-

1 καλῶς. 2 εἰρείσθωσαν. 3 abest. 4 δυοῖν.

νος αὐτὰ ἀναγνώσεται. Μὴ πλέον δὲ εἴκοσιν ἐτῶν νομοφύλαξ ἀρχέτω, φερέσθω δ' εἰς τὴν ἀρχὴν μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα γεγονὼς ἐτῶν· ἑξηκοντούτης δὲ ἐνεχθεὶς, δέκα μόνον ἀρχέτω ἔτη, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὅπως ἄν τις πλέον ὑπερβὰς ἑβδομήκοντα ζῇ, μηκέτι ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσι τὴν τηλικαύτην ἀρχὴν ὡς ἄρξων διανοηθήτω.

4.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν νομοφυλάκων ταῦτα εἰρήσθω προστάγματα τρία· προϊόντων δὲ εἰς τοὔμπροσθεν τῶν νόμων, ἕκαστος προστάξει τούτοις τοῖς ἀνδράσιν, ὧντινων αὐτοὺς δεῖ πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις προσεπιμέλεσθαι[1]· νῦν δ' ἑξῆς ἄλλων ἀρχῶν αἱρέσεως πέρι λέγοιμεν ἄν. δεῖ γὰρ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι, καὶ τούτοις εἰς τὸν πόλεμον οἷόν τινας ὑπηρέτας, ἱππάρχους καὶ φυλάρχους καὶ τῶν πεζῶν φυλῶν κοσμητὰς τῶν τάξεων, οἷς πρέπον ἂν εἴη τοῦτ' αὐτὸ τοὔνομα μάλιστα, οἷον καὶ οἱ πολλοὶ ταξιάρχους αὐτοὺς ἐπονομάζουσι. τούτων δὲ στρατηγοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ταύτης οἱ νομοφύλακες προβαλλέσθων, αἱρείσθων δ' ἐκ τῶν προβληθέντων πάντες οἱ τοῦ πολέμου κοινωνοὶ γενόμενοί τε ἐν ταῖς ἡλικίαις καὶ γιγνόμενοι ἑκάστοτε· ἐὰν δέ τις ἄρα δοκῇ τινὶ τῶν μὴ προβεβλημένων ἀμείνων εἶναι τῶν προβληθέντων τινὸς, ἐπονομάσας, ἀνθ' ὅτου ὅντινα προβάλλεται, τοῦτ' αὐτὸ ὀμνὺς ἀντιπροβαλλέσθω τὸν ἕτερον· ὁπότερος δ' ἂν δόξῃ, διαχειροτονούμενος εἰς τὴν αἵρεσιν ἐγκρινέσθω. τρεῖς δέ, οἷς ἂν ἡ πλείστη χειροτονία γίγνηται, τούτους εἶναι στρατηγούς τε καὶ ἐπιμελητὰς τῶν κατὰ πόλεμον, δοκιμασθέντων, καθάπερ οἱ νομοφύλακες· τα-

1 προσεπιμελεῖσθαι.

ξιάρχους δὲ αὐτοῖσι προβάλλεσθαι μὲν τοὺς αἱρεθέντας στρατηγοὺς δώδεκα, ἑκάστῃ φυλῇ ταξίαρχον· τὴν δ' ἀντιπροβολὴν εἶναι, καθάπερ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο, τὴν αὐτὴν καὶ περὶ τῶν ταξιαρχῶν καὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν καὶ τὴν κρίσιν. τὸν δὲ ξύλλογον τοῦτον ἐν τῷ παρόντι, πρὶν πρυτάνεις τε καὶ βουλὴν ᾑρῆσθαι, τοὺς νομοφύλακας ξυλλέξαντας εἰς χωρίον ὡς ἱερώτατόν τε καὶ ἱκανώτατον καθίσαι, χωρὶς μὲν τοὺς ὁπλίτας, χωρὶς δὲ τοὺς ἱππέας, τρίτον δ' ἐφεξῆς τούτοις πᾶν ὅσον ἐμπολέμιον· χειροτονούντων δὲ στρατηγοὺς μὲν καὶ ἱππάρχους πάν-
756 τες, ταξιάρχους δὲ οἱ τὴν ἀσπίδα τιθέμενοι, φυλάρχους δὲ αὖ τούτοις πᾶν τὸ ἱππικὸν αἱρείσθω, ψιλῶν δὲ ἢ τοξοτῶν ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐμπολεμίων ἡγεμόνας οἱ στρατηγοὶ ἑαυτοῖς καθιστάντων. ἱππάρχων δὴ κατάστασις ἂν ἡμῖν ἔτι λοιπὴ γίγνοιτο· τούτους οὖν προβαλλέσθων μέν, οἵπερ καὶ τοὺς στρατηγοὺς προὐβάλλοντο, τὴν δὲ αἵρεσιν καὶ τὴν ἀντιπροβολὴν[1] τούτων τὴν αὐτὴν γίγνεσθαι, καθάπερ ἡ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο· χειροτονείτω δὲ τὸ ἱππικὸν αὐτοὺς ἐναντίον ὁρώντων τῶν πεζῶν, δύο δέ, οἷς ἂν πλείστη χειροτονία γίγνηται, τούτους ἡγεμόνας εἶναι πάντων τῶν ἱππευόντων· τὰς δὲ ἀμφισβητήσεις τῶν χειροτονιῶν μέχρι δυεῖν εἶναι, τὸ δὲ τρίτον ἐὰν ἀμφισβητῇ τις, διαψηφίζεσθαι τούτους, οἷσπερ τῆς χειροτονίας μέτρον ἑκάστοις ἑκάστων ἦν.

5.

Βουλὴν δὲ εἶναι μὲν τριάκοντα δωδεκάδας, ἑξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιοι γίγνοιντο ἂν πρέποντες ταῖς διανομαῖς· μέρη δὲ διανείμαντας τέτταρα κατὰ ἐνενήκοντα τὸν ἀριθμόν, τούτων ἐξ ἑκάστου τῶν τιμημάτων φέρειν ἐνενήκοντα βουλευτάς· πρῶτον

1 ἀντιβολήν.

μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀνάγκης, ἢ ζημιοῦσθαι τὸν μὴ πειθόμενον τῇ δοξάσῃ ζημίᾳ· ἐπειδὰν δ' ἐνεχθῶσι, τούτους μὲν κατασημήνασθαι, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ φέρειν ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων κατὰ ταὐτὰ καθάπερ τῇ πρόσθεν, τρίτῃ δ' ἐκ τῶν τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμενον, ἐπάναγκες δὲ εἶναι τοῖς τῶν τριῶν τιμημάτων, τὸ δὲ τέταρτόν τε καὶ σμικρότατον ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας, ὃς ἂν αὐτῶν μὴ βούληται φέρειν· τετάρτῃ δὲ φέρειν μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου τιμήματος ἅπαντας, ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βούληται, τὸν δ' ἐκ τοῦ δευτέρου καὶ πρώτου μὴ φέροντα ζημιοῦσθαι, τὸν μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου τριπλασίᾳ τῆς πρώτης ζημίας, τὸν δ' ἐκ τοῦ πρώτου τετραπλασίᾳ· πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ τὰ κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγκεῖν μὲν τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πᾶσι τοῖς πολίταις, φέρειν δ' ἐκ τούτων αὖ πάντα ἄνδρα, ἢ ζημιοῦσθαι τῇ πρώτῃ ζημίᾳ· ὀγδοήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἐκλέξαντας ἀφ' ἑκάστου τῶν τιμημάτων, τοὺς ἡμίσεις τούτων ἀποκληρώσαντας δοκιμάσαι. τούτους δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βουλευτάς. ἡ μὲν αἵρεσις οὕτω γιγνομένη μέσον ἂν ἔχοι μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς πολιτείας, ἧς ἀεὶ δεῖ μεσεύειν τὴν πολιτείαν· δοῦλοι γὰρ ἂν καὶ δεσπόται οὐκ ἄν ποτε γένοιντο 757
φίλοι, οὐδὲ ἐν ἴσαις τιμαῖς διαγορευόμενοι φαῦλοι καὶ σπουδαῖοι· τοῖς γὰρ ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν, εἰ μὴ τυγχάνοι τοῦ μέτρου· διὰ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα στάσεων αἱ πολιτεῖαι πληροῦνται. παλαιὸς γὰρ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς, ἥτις δ' ἐστί ποτε ἰσότης ἡ τοῦτο αὐτὸ δυναμένη, διὰ τὸ μὴ σφόδρα σαφὴς εἶναι, σφόδρα ἡμᾶς διαταράττει. δυεῖν γὰρ ἰσοτήτοιν οὔσαιν ὁμωνύμοιν μέν, ἔργῳ δὲ εἰς πολλὰ σχεδὸν ἐναντίαιν, τὴν μὲν ἑτέραν

εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις ἱκανὴ παραγαγεῖν καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ, κλήρῳ ἀπευθύνων εἰς τὰς διανομὰς αὐτήν, τὴν δὲ ἀληθεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα οὐκέτι ῥᾴδιον παντὶ ἰδεῖν· Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ, πᾶν δὲ ὅσον ἂν ἐπαρκέσῃ πόλεσιν ἢ καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπεργάζεται· τῷ μὲν γὰρ μείζονι πλείω, τῷ δὲ ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ· καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν ἀεὶ μείζους, τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας, τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον. ἔστι γὰρ δή που καὶ τὸ πολιτικὸν ἡμῖν ἀεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον, οὗ καὶ νῦν ἡμᾶς ὀρεγομένους δεῖ καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἰσότητα, ὦ Κλεινία, ἀποβλέποντας, τὴν νῦν φυομένην κατοικίζειν πόλιν, ἄλλην τε ἄν ποτέ τις οἰκίζῃ, πρὸς ταυτὸ τοῦτο σκοπούμενον χρεὼν νομοθετεῖν, ἀλλ' οὐ πρὸς ὀλίγους τυράννους ἢ πρὸς ἕνα ἢ καὶ κράτος δήμου τι, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον ἀεί· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ νῦν δὴ λεχθὲν τὸ κατὰ φύσιν ἴσον ἀνίσοις ἑκάστοτε δοθέν. ἀναγκαῖόν γε μὴν καὶ τούτοις παρωνυμίοισί ποτε προςχρήσασθαι πόλιν ἅπασαν, εἰ μέλλει στάσεων ἑαυτῇ μὴ προςκοινωνήσειν κατά τι μέρος· τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ ξύγγνωμον τοῦ τελέου καὶ ἀκριβοῦς παρὰ δίκην τὴν ὀρθήν ἐστι παρατεθραυσμένον, ὅταν γίγνηται· διὸ τῷ τοῦ κλήρου ἴσῳ [1] ἀνάγκη προςχρήσασθαι, δυςκολίας τῶν πολλῶν ἕνεκα, θεὸν καὶ ἀγαθὴν τύχην καὶ τότε ἐν εὐχαῖς ἐπικαλουμένους, ἀπορθοῦν αὐτοὺς τὸν κλῆρον πρὸς τὸ δικαιότατον. οὕτω δὴ χρηστέον ἀναγκαίως μὲν ταῖν ἰσοτήτοιν ἀμφοῖν,
758 ὡς δ' ὅτι μάλιστα ἐπ' ὀλιγίστοις τῇ ἑτέρᾳ τῇ τῆς τύχης δεομένῃ.

---

1 ἴσου.

6.

Ταῦτα οὕτω διὰ ταῦτα, ὦ φίλοι, ἀναγκαῖον τὴν μέλλουσαν σώζεσθαι δρᾶν πόλιν· ἐπειδὴ δὲ ναῦς τε ἐν θαλάσσῃ πλέουσα φυλακῆς ἡμέρας δεῖται καὶ νυκτὸς ἀεί, πόλις τε ὡσαύτως ἐν κλύδωνι τῶν ἄλλων πόλεων διαγομένη καὶ παντοδαπαῖσιν ἐπιβουλαῖς οἰκεῖ κινδυνεύουσα ἁλίσκεσθαι, δεῖ δὴ δι' ἡμέρας τε εἰς νύκτα καὶ ἐκ νυκτὸς ξυνάπτειν πρὸς ἡμέραν ἄρχοντας ἄρχουσι, φρουροῦντάς τε φρουροῦσι διαδεχομένους ἀεὶ καὶ παραδιδόντας μηδέποτε λήγειν· πλῆθος δὲ οὐ δυνατὸν ὀξέως οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν, ἀναγκαῖον δὴ [1] τοὺς μὲν πολλοὺς τῶν βουλευτῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐᾶν, ἐπὶ τοῖς αὑτῶν ἰδίοισι μένοντας, εὐθημονεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς αὑτῶν οἰκήσεις, τὸ δὲ δωδέκατον μέρος αὐτῶν, ἐπὶ δώδεκα μῆνας νείμαντας, ἓν ἐφ' ἑνὶ παρέχειν αὐτοὺς φύλακας, ἰόντι τέ τινί ποθεν ἄλλοθεν εἴτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἑτοίμως ἐπιτυχεῖν, ἄν τε ἀγγέλλειν βούληταί τις, ἐάν τ' αὖ πυνθάνεσθαί τι τῶν, ὧν προςήκει πόλει πρὸς πόλεις ἄλλας ἀποκρίνεσθαί τε καὶ ἐρωτήσασαν ἑτέρας ἀποδέξασθαι τὰς ἀποκρίσεις, καὶ δὴ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἑκάστοτε νεωτερισμῶν ἕνεκα παντοδαπῶν εἰωθότων ἀεὶ γίγνεσθαι, ὅπως ἂν μάλιστα μὲν μὴ γίγνωνται, γενομένων δέ, ὅτι τάχιστα αἰσθομένης τῆς πόλεως ἰαθῇ τὸ γενόμενον· διὸ ξυλλόγων τε ἀεὶ δεῖ τοῦτο εἶναι τὸ προκαθήμενον τῆς πόλεως κύριον καὶ διαλύσεων τῶν τε κατὰ νόμους τῶν τε ἐξαίφνης προςπιπτουσῶν τῇ πόλει. ταῦτα μὲν οὖν πάντα τὸ δωδέκατον ἂν μέρος τῆς βουλῆς εἴη τὸ διακοσμοῦν, τὰ ἕνδεκα ἀναπαυόμενον τοῦ ἐνιαυτοῦ μέρη· κοινῇ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν δεῖ τὰς φυλακὰς ταύτας φυλάττειν κατὰ πό-

---

1 δεῖ.

λιν τοῦτο τὸ μόριον τῆς βουλῆς ἀεί. καὶ τὰ μὲν κατὰ πόλιν οὕτως ἔχοντα μετρίως ἂν εἴη διατεταγμένα, τῆς δὲ ἄλλης χώρας πάσης τίς ἐπιμέλεια καὶ τίς τάξις; ἆρα οὐχ ἡνίκα πᾶσα μὲν ἡ πόλις, ξύμπασα δὲ ἡ χώρα κατὰ δώδεκα μέρη διανενέμηται, τῆς πόλεως αὐτῆς ὁδῶν καὶ οἰκήσεων καὶ οἰκοδομιῶν καὶ λιμένων καὶ ἀγορᾶς καὶ κρηνῶν καὶ δὴ καὶ τεμενῶν καὶ ἱερῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐπιμελητὰς δεῖ τινὰς ἀποδεδειγμένους εἶναι;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

7.

759 ΑΘΗΝ. Λέγωμεν δή, τοῖς μὲν ἱεροῖς νεωκόρους τε καὶ ἱερέας καὶ ἱερείας δεῖν γίγνεσθαι, ὁδῶν δὲ καὶ οἰκοδομιῶν καὶ κόσμου τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνθρώπων τε, ἵνα μὴ ἀδικῶσι, καὶ τῶν ἄλλων θηρίων, ἐν αὐτῷ τε τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ καὶ προαστείῳ ὅπως ἂν τὰ προσήκοντα πόλεσι γίγνηται, ἐλέσθαι δεῖ τρία μὲν ἀρχόντων εἴδη, περὶ μὲν τὸ νῦν δὴ λεχθὲν ἀστυνόμους ἐπονομάζοντα, τὸ δὲ περὶ ἀγορᾶς κόσμον ἀγορανόμους, ἱερῶν δὲ ἱερέας· οἷς μέν εἰσι πάτριαι ἱερωσύναι καὶ αἷς, μὴ κινεῖν· εἰ δέ, οἷον τὸ πρῶτον κατοικιζομένοις εἰκὸς γίγνεσθαι περὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ μηδενὶ ἢ τισιν ὀλίγοις, οἷς μὴ καθεστήκοι, καταστατέον ἱερέας τε καὶ ἱερείας, νεωκόρους γίγνεσθαι τοῖς θεοῖς. Τούτων δὴ πάντων τὰ μὲν αἱρετὰ χρή, τὰ δὲ κληρωτὰ ἐν ταῖς καταστάσεσι γίγνεσθαι, μιγνύντας πρὸς φιλίαν ἀλλήλοις δῆμον καὶ μὴ δῆμον ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ καὶ πόλει, ὅπως ἂν μάλιστα ὁμονοῶν ᾖ. τὰ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν, τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίγνεσθαι, κληροῦν οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα, δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα, πρῶτον μὲν ὁλόκληρον καὶ γνήσιον, ἔπειτα ὡς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκήσεων, φόνου δὲ ἁγνὸν καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοι-

τα εἰς τὰ θεῖα ἁμαρτανομένων, αὐτόν τε καὶ πατέ-
καὶ μητέρα κατὰ ταυτὰ βεβιωκότας. ἐκ Δελφῶν
χρὴ νόμους περὶ τὰ θεῖα κομισαμένους καὶ κατα-
σαντας ἐπ' αὐτοῖς ἐξηγητάς, τούτοις χρῆσθαι.
ἐνιαυτὸν δὲ εἶναι καὶ μὴ μακρότερον τὴν ἱερω-
ην ἑκάστῳ, ἔτη δὲ μὴ ἔλαττον ἑξήκοντα ἡμῖν εἴη
νως ὁ μέλλων καθ' ἱεροὺς νόμους περὶ τα θεῖα
νῶς ἁγιστεύειν· ταυτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερειῶν
ω τὰ νόμιμα. τοὺς δὲ ἐξηγητὰς τρὶς φερέτωσαν
αἱ τέτταρες φυλαὶ τέτταρας ἕκαστον ἐξ αὐτῶν,
ῖς δέ, οἷς ἂν πλείστη γένηται ψῆφος, δοκιμάσαν-
ς, τοὺς ἐννέα, πέμπειν εἰς Δελφοὺς, ἀφελεῖν ἐξ
ίστης τριάδος ἕνα. τὴν δὲ δοκιμασίαν αὐτῶν καὶ
χρόνου τὴν ἡλικίαν εἶναι καθάπερ τῶν ἱερέων.
τοι δὲ ἔστων ἐξηγηταὶ διὰ βίου· τὸν δέ γε λιπόν-
προαιρείσθωσαν αἱ τέτταρες φυλαί, ὅθεν ἂν ἐκλί-
. Ταμίας δὲ δεῖ τῶν τε ἱερῶν χρημάτων ἑκάστοις
ἱεροῖς καὶ τεμενῶν καὶ καρπῶν τούτων καὶ μι-
ώσεων κυρίους αἱρεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τι- 760
μάτων τρεῖς εἰς τὰ μέγιστα ἱερά, δύο δ' εἰς τὰ σμι-
ότερα, πρὸς δὲ τὰ ἐμμελέστατα ἕνα· τὴν δ' αἵρε-
τούτων καὶ τὴν δοκιμασίαν γίγνεσθαι, καθάπερ
τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο. καὶ τὰ μὲν αὖ περὶ τὰ
ὰ ταῦτα γιγνέσθω.

8.

Ἀφρούρητον δὲ δὴ μηδὲν εἰς δύναμιν ἔστω· πό-
ως μὲν οὖν αἱ φρουραὶ πέρι ταύτῃ γιγνέσθωσαν,
ρατηγῶν ἐπιμελομένων καὶ ταξιαρχῶν καὶ ἱππάρ-
ν καὶ φυλάρχων καὶ πρυτάνεων, καὶ δὴ καὶ ἀστυ-
μων καὶ ἀγορανόμων, ὁπόταν αἱρεθέντες ἡμῖν
ταστῶσί τινες ἱκανῶς· τὴν δὲ ἄλλην χώραν φυ-
ττειν πᾶσαν κατὰ τάδε. δώδεκα μὲν ἡμῖν ἡ χώρα
σα εἰς δύναμιν ἴσα μόρια νενέμηται, φυλὴ δὲ μία,
μορίῳ ἑκάστῳ ἐπικληρωθεῖσα, κατ' ἐνιαυτὸν πα-

ρεχέτω πέντε οἷον ἀγρονόμους τε καὶ φυλάρχους·
τούτοις δ' ἔστω καταλέξασθαι τῆς αὑτῶν φυλῆς ἑκά-
στῳ δώδεκα τῶν πέντε ἐκ τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ
πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότας, μὴ πλεῖον δὲ ἢ τριά-
κοντα. τούτοις δὲ διακληρωθήτω τὰ μόρια τῆς χώ-
ρας κατὰ μῆνα ἕκαστα ἑκάστοις, ὅπως ἂν πάσης τῆς
χώρας ἔμπειροί τε καὶ ἐπιστήμονες γίγνωνται πάν-
τες· δύο δ' ἔτη τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φρουρὰν γίγνε-
σθαι φρουροῖς τε καὶ ἄρχουσιν. ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶ-
τον λάχωσι τὰ μέρη, τοὺς τῆς χώρας τόπους μεταλ-
λάττοντας ἀεὶ τῶν ἑξῆς τόπων ἑκάστου μηνὸς ἡγεῖ-
σθαι τοὺς φρουράρχους, ἐπὶ δεξιὰ [1] κύκλῳ, τὸ δ' ἐπὶ
δεξιὰ [2] γιγνέσθω τὸ πρὸς ἕω· περιελθόντος δὲ τοῦ
ἐνιαυτοῦ, τῷ δευτέρῳ ἔτει, ἵνα ὡς πλεῖστοι τῶν φρου-
ρῶν μὴ μόνον ἔμπειροι τῆς χώρας γίγνωνται κατὰ
μίαν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὸς τῇ χώρᾳ δὲ ἅμα καὶ
τῆς ὥρας ἑκάστης περὶ ἕκαστον τὸν τόπον τὸ γιγνό-
μενον ὡς πλεῖστοι καταμάθωσιν, οἱ τότε ἡγούμενοι
πάλιν ἀφηγείσθωσαν εἰς τὸν εὐώνυμον ἀεὶ μεταβάλ-
λοντες τόπον, ἕως ἂν τὸ δεύτερον διεξέλθωσιν ἔτος.
τῷ τρίτῳ δὲ ἄλλους ἀγρονόμους αἱρεῖσθαι καὶ φρου-
ράρχους τοὺς πέντε τῶν δώδεκα ἐπιμελητάς. ἐν δὲ
δὴ ταῖς διατριβαῖς τῷ τόπῳ ἑκάστῳ τὴν ἐπιμέλειαν
εἶναι τοιάνδε τινά· πρῶτον μέν, ὅπως εὐερκὴς ἡ χώ-
ρα πρὸς τοὺς πολεμίους ὅτι μάλιστα ἔσται, ταφρεύον-
τάς τε, ὅσα ἂν τούτου δέῃ, καὶ ἀποσκάπτοντας καὶ
ἐν οἰκοδομήμασιν εἰς δύναμιν εἴργοντας τοὺς ἐπιχει-
ροῦντας ὁτιοῦν τὴν χώραν καὶ τὰ κτήματα κακουρ-
761 γεῖν· χρωμένους δ' ὑποζυγίοις καὶ τοῖς οἰκέταις τοῖς
ἐν τῷ τόπῳ ἑκάστῳ πρὸς ταῦτα, δι' ἐκείνων ποιοῦν-
τας, ἐκείνοις ἐπιστατοῦντας, τῶν οἰκείων ἔργων αὐ-
τῶν ἀργίας ὅτι μάλιστα ἐκλεγομένους. δύσβατα δὲ
δὴ πάντα ποιεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς δὲ φίλοις ὅτι μά-

1 ἐπιδέξια. 2 ἐπιδέξια.

λιστα εὔβατα, ἀνθρώποις τε καὶ ὑποζυγίοις καὶ βοσκήμασιν, ὁδῶν τε ἐπιμελομένους, ὅπως ὡς ἡμερώταται ἕκασται γίγνωνται, καὶ τῶν ἐκ Διὸς ὑδάτων, ἵνα τὴν χώραν μὴ κακουργῇ, μᾶλλον δ' ὠφελῇ, ῥέοντα ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι νάπας, ὅσαι κοῖλαι, τὰς ἐκροὰς αὐτῶν εἴργοντας οἰκοδομήμασί τε καὶ ταφρεύμασιν, ὅπως ἂν τὰ παρὰ τοῦ Διὸς ὕδατα καταδεχόμεναι καὶ πίνουσαι, τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τόποις πᾶσι νάματα καὶ κρήνας ποιοῦσαι καὶ τοὺς αὐχμηροτάτους τόπους πολυύδρους τε καὶ εὐύδρους ἀπεργάζωνται, τά τε πηγαῖα ὕδατα, ἐάν τέ τις ποταμὸς ἐάν τε καὶ κρήνη ᾖ, κοσμοῦντες φυτεύμασί τε καὶ οἰκοδομήμασιν εὐπρεπέστερα, καὶ ξυνάγοντες μεταλλείαις νάματα, πάντα ἄφθονα ποιῶσιν, ὑδρείαις τε καθ' ἑκάστας τὰς ὥρας, εἴ τί που ἄλσος ἢ τέμενος περὶ ταῦτα ἀνειμένον [1] ᾖ, τὰ ῥεύματα ἀφιέντες εἰς αὐτά, τὰ τῶν θεῶν ἱερὰ κοσμῶσι. πανταχῇ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις γυμνάσια χρὴ κατασκευάζειν τοὺς νέους αὐτοῖς τε καὶ τοῖς γέρουσι, γεροντικὰ λουτρὰ θερμὰ παρέχοντας, ὕλην παρατιθέντας αὔην καὶ ξηρὰν ἄφθονον, ἐπ' ὀνήσει καμνόντων τε νόσοις, καὶ πόνοις τετρυμένα γεωργικοῖς σώματα δεχομένους εὐμενῶς [2], ἰατροῦ ἕξιν [3] μὴ πάνυ σοφοῦ βελτίονα συχνῷ.

9.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα κόσμος τε καὶ ὠφέλεια τοῖς τόποις γίγνοιτ' ἂν μετὰ παιδιᾶς οὐδαμῇ ἀχαρίστου. σπουδὴ δὲ περὶ ταῦτα ἥδε ἔστω· τοὺς ἑξήκοντα ἑκάστους τὸν αὐτῶν τόπον φυλάττειν μὴ μόνον πολεμίων ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων φασκόντων εἶναι· γειτόνων δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἢν ἄλλος ἄλλον ἀδικῇ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, δικάζον-

---

1 ἀφειμένον. 2 εὐμαρῶς. 3 δ' ἕξιν.

τας τῷ ἀδικεῖσθαι φάσκοντι, τὰ μὲν σμικρὰ αὐτοὺς
τοὺς πέντε ἄρχοντας, τὰ δὲ μείζονα μετὰ τῶν δώδεκα
τοὺς ἑπτακαίδεκα δικάζειν μέχρι τριῶν μνῶν, ὅσα ἂν
ἕτερος ἑτέρῳ ἐπικαλῇ. δικαστὴν δὲ καὶ ἄρχοντα ἀνυ-
πεύθυνον οὐδένα δικάζειν καὶ ἄρχειν δεῖ, πλὴν τῶν
τὸ τέλος ἐπιτιθέντων, οἷον βασιλέων. καὶ δὴ καὶ
τοὺς ἀγρονόμους τούτους, ἐὰν ὑβρίζωσί τι περὶ τοὺς,
ὧν ἐπιμέλονται, προστάξεις τε προστάττοντες ἀνίσους
762 καὶ ἐπιχειροῦντες λαμβάνειν τε καὶ φέρειν τῶν ἐν
ταῖς γεωργίαις μὴ πείσαντες, καὶ ἐὰν δέχωνταί τι
κολακείας ἕνεκα διδόντων, ἢ καὶ δίκας ἀδίκως δια-
νέμωσι, ταῖς μὲν θωπείαις ὑπείκοντες, ὀνείδη φερέ-
σθωσαν ἐν πάσῃ τῇ πόλει, τῶν δὲ ἄλλων ἀδικημά-
των, ὅ τι ἂν ἀδικῶσι τοὺς ἐν τῷ τόπῳ, τῶν μέχρι
μνᾶς ἐν τοῖς κωμήταις καὶ γείτοσιν ὑπεχέτωσαν
ἑκόντες δίκας, τῶν δὲ μειζόνων ἑκάστοτε ἀδικημά-
των ἢ καὶ τῶν ἐλαττόνων ἐὰν μὴ θέλωσιν ὑπέχειν,
πιστεύοντες τῷ μεθίστασθαι κατὰ μῆνας εἰς ἕτερον
ἀεὶ τόπον φεύγοντες ἀποφευξεῖσθαι, τούτων πέρι
λαγχάνειν μὲν ἐν ταῖς κοιναῖς δίκαις τὸν ἀδικούμε-
νον, ἐὰν δ' ἕλῃ, τὴν διπλασίαν πραττέσθω τὸν ὑπο-
φεύγοντα καὶ μὴ ἐθελήσαντα ὑποσχεῖν ἑκόντα τιμω-
ρίαν. διαιτάσθων δὲ οἵ τε ἄρχοντες οἵ τε ἀγρονό-
μοι τὰ δύο ἔτη τοιόνδε τινὰ τρόπον· πρῶτον μὲν δὴ
καθ' ἑκάστους τοὺς τόπους εἶναι ξυσσίτια, ἐν οἷς κοι-
νῇ τὴν δίαιταν ποιητέον ἅπασιν· ὁ δὲ ἀποξυσσιτή-
σας, κἂν ἡντιναοῦν ἡμέραν ἢ νύκτα ἀποκοιμηθείς,
μὴ τῶν ἀρχόντων ταξάντων ἢ πάσης τινὸς ἀνάγκης
ἐπιπεσούσης, ἐὰν ἀποφήνωσίν αὐτον οἱ πέντε καὶ γρά-
ψαντες θῶσιν ἐν ἀγορᾷ καταλελυκότα τὴν φρουράν,
ὀνείδη τε ἐχέτω, τὴν πολιτείαν ὡς προδιδοὺς τὸ ἑαυτοῦ
μέρος, κολαζέσθω τε πληγαῖς ὑπὸ τοῦ ξυντυγχάνοντος
καὶ ἐθέλοντος κολάζειν ἀτιμωρήτως. τῶν δὲ ἀρχόντων
αὐτῶν ἐάν τίς τι δρᾷ τοιοῦτον αὐτός, ἐπιμέλεσθαι
μὲν τοῦ τοιούτου πάντας τοὺς ἑξήκοντα χρεών, ὁ δὲ

αἰσθόμενός τε καὶ πυθόμενος, μὴ ἐπεξιών, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθω νόμοις, καὶ πλεῖον τῶν νέων ζημιούσθω· περὶ τὰς τῶν νέων ἀρχὰς ἠτιμάσθω πάσας· τούτων δὲ οἱ νομοφύλακες ἐπίσκοποι ἀκριβεῖς ἔστωσαν, ὅπως ἢ μὴ γίγνηται τὴν ἀρχήν, ἢ γιγνόμενα τῆς ἀξίας δίκης τυγχάνῃ· δεῖ δὲ[1] πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου, καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι, πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις, ὡς ταύτην τοῖς θεοῖς οὖσαν δουλείαν, ἔπειτα τοῖς πρεσβυτέροις τε καὶ ἐντίμως βεβιωκόσι τοὺς νέους. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης δεῖ τῆς ταπεινῆς καὶ ἀπόρου γεγευμένον εἶναι τὰ δύο ἔτη ταῦτα τὸν τῶν ἀγρονόμων γεγονότα. ἐπειδὰν γὰρ δὴ καταλεγῶσιν οἱ δώδεκα, ξυνελθόντες μετὰ τῶν πέντε βουλευέσθωσαν, ὡς, οἷόνπερ οἰκέται, οὐχ ἕξουσιν αὑτοῖς ἄλλους 763
οἰκέτας τε καὶ δούλους, οὐδ' ἐκ τῶν ἄλλων γεωργῶν τε καὶ κωμητῶν τοῖς ἐκείνων ἐπὶ τὰ ἴδια χρήσονται ὑπηρετήματα διακόνοις, ἀλλὰ μόνον ὅσα εἰς τὰ δημόσια, τὰ δ' ἄλλα αὐτοὶ δι' αὑτῶν διανοηθήτωσαν ὡς βιωσόμενοι διακονοῦντές τε καὶ διακονούμενοι ἑαυτοῖς· πρὸς δὲ τούτοις πᾶσαν τὴν χώραν διεξερευνώμενοι θέρους καὶ χειμῶνος ξὺν τοῖς ὅπλοις, φυλακῆς τε καὶ γνωρίσεως ἕνεκα πάντων ἀεὶ τῶν τόπων· κινδυνεύει γὰρ οὐδενὸς ἔλαττον μάθημα εἶναι, δι' ἀκριβείας ἐπίστασθαι πάντας τὴν αὑτῶν χώραν· οὗ δὴ χάριν κυνηγέσια καὶ τὴν ἄλλην θήραν οὐχ ἧττον ἐπιτηδεύειν δεῖ τὸν ἡβῶντα, ἢ τῆς ἄλλης ἡδονῆς ἅμα καὶ ὠφελείας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα γιγνομένης πᾶσι. τούτους οὖν αὐτούς τε καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, εἴτε τις κρυπτοὺς εἴτε ἀγρονόμους εἴθ' ὅ τι καλῶν χαίρει τοῦτο προσαγορεύων, προθύμως πᾶς ἀνὴρ εἰς

1 δή.

δύναμιν ἐπιτηδευέτω, ὅσοι μέλλουσι τὴν αὐτῶν πόλιν ἱκανῶς σώζειν.

10.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀρχόντων αἱρέσεως ἀγορανό-
μων πέρι καὶ ἀστυνόμων ἦν ἡμῖν ἑπόμενον. ἕποιντο
δ' ἂν ἀγρονόμοις[1] ἀστυνόμοι τρεῖς ἑξήκοντα οὖσι,
τριχῇ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως διαλαβόντες, μιμού-
μενοι ἐκείνους τῶν τε ὁδῶν ἐπιμελόμενοι τῶν κατὰ
τὸ ἄστυ καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας λεωφόρων εἰς τὴν πό-
λιν ἀεὶ τεταμένων[2] καὶ τῶν οἰκοδομιῶν, ἵνα κατὰ
νόμους γίγνωνται πᾶσαι, καὶ δὴ καὶ τῶν ὑδάτων,
ὁπόσ' ἂν αὐτοῖς πέμπωσι καὶ παραδιδῶσιν οἱ φρου-
ροῦντες τεθεραπευμένα, ὅπως εἰς τὰς κρήνας ἱκανὰ
καὶ καθαρὰ πορευόμενα κοσμῇ τε ἅμα καὶ ὠφελῇ
τὴν πόλιν. δεῖ δὴ καὶ τούτους δυνατούς τε εἶναι καὶ
σχολάζοντας τῶν κοινῶν ἐπιμέλεσθαι· διὸ προβαλ-
λέσθω μὲν πᾶς ἀνὴρ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων
ἀστυνόμον, ὃν ἂν βούληται, διαχειροτονηθέντων
δὲ καὶ ἀφικομένων εἰς κρίσιν[3] ἕξ, οἷς ἂν πλεῖσται
γίγνωνται, τοὺς τρεῖς ἀποκληρωσάντων, οἷς τούτων
ἐπιμελές· δοκιμασθέντες δὲ ἀρχόντων κατὰ τοὺς τε-
θέντας αὐτοῖς νόμους. Ἀγορανόμους δ' ἑξῆς τού-
τοις αἱρεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τι-
μημάτων πέντε, τὰ δ' ἄλλα αὐτῶν γίγνεσθαι τὴν αἵ-
ρεσιν, καθάπερ ἡ τῶν ἀστυνόμων· δέκα ἐκ τῶν ἄλ-
λων χειροτονηθέντας, τοὺς πέντε ἀποκληρῶσαι, καὶ
δοκιμασθέντας αὐτοὺς ἄρχοντας ἀποφῆναι. χειρο-
τονείτω δὲ πᾶς πάντα· ὁ δὲ μὴ θέλων, ἐὰν εἰςαγγελ-
764 θῇ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ζημιούσθω πεντήκοντα δρα-
χμαῖς πρὸς τῷ κακὸς εἶναι δοκεῖν· ἴτω δ' εἰς ἐκκλη-
σίαν καὶ τὸν κοινὸν ξύλλογον ὁ βουλόμενος, ἐπάν-
αγκες δ' ἔστω τῷ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημά-

---

1 ἀγρονόμοις τε. 2 τεταγμένων. 3 εἰς ἕξ, οἷς κ. τ. λ.

των, δέκα δραχμαῖς ζημιουμένῳ, ἐὰν μὴ παρὼν ἐξετάζηται τοῖς ξυλλόγοις· τρίτῳ δὲ τιμήματι καὶ τετάρτῳ μὴ ἐπάναγκες, ἀλλὰ ἀζήμιος ἀφείσθω, ἐὰν μή τι παραγγείλωσιν οἱ ἄρχοντες πᾶσιν ἔκ τινος ἀνάγκης ξυνιέναι. τοὺς δὲ δὴ ἀγορανόμους τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κόσμον διαταχθέντα ὑπὸ νόμων φυλάττειν, καὶ ἱερῶν καὶ κρηνῶν ἐπιμέλεσθαι τῶν κατ' ἀγοράν, ὅπως μηδὲν ἀδικῇ μηδείς, τὸν ἀδικοῦντα δὲ κολάζειν, πληγαῖς μὲν καὶ δεσμοῖς δοῦλον καὶ ξένον, ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὤν τις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκοσμῇ, μέχρι μὲν ἑκατὸν δραχμῶν νομίσματος αὐτοὺς εἶναι κυρίους διαδικάζοντας, μέχρι δὲ διπλασίου τούτου κοινῇ μετὰ ἀστυνόμων ζημιοῦν, δικάζοντας τῷ ἀδικοῦντι· τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἀστυνόμοις ἔστω ζημιώματά τε καὶ κολάσεις ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ, μέχρι μὲν μνᾶς αὐτοὺς ζημιοῦντας, τὴν διπλασίαν δὲ μετὰ ἀγορανόμων.

11.

Μουσικῆς δὲ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ γυμναστικῆς ἄρχοντας καθίστασθαι πρέπον ἂν εἴη, διττοὺς ἑκατέρων, τοὺς μὲν παιδείας αὐτῆς ἕνεκα, τοὺς δὲ ἀγωνιστικῆς· παιδείας μὲν βούλεται λέγειν ὁ νόμος γυμνασίων καὶ διδασκαλείων[1] ἐπιμελητὰς κόσμου καὶ παιδεύσεως ἅμα καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἐπιμελείας, τῶν φοιτήσεών τε πέρι καὶ οἰκήσεων ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν κορῶν, ἀγωνίας δὲ ἔν τε τοῖς γυμνικοῖς καὶ περὶ τὴν μουσικὴν ἀθλοθέτας ἀθληταῖς· διττοὺς αὖ τούτους, περὶ μουσικὴν μὲν ἑτέρους, περὶ ἀγωνίαν δ' ἄλλους· ἀγωνιστικῆς μὲν οὖν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων τοὺς αὐτούς, μουσικῆς δὲ ἑτέρους μὲν τοὺς περὶ μονῳδίαν τε καὶ μιμητικήν, οἷον ῥαψῳδῶν καὶ κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων

1 διδασκαλιῶν.

ἀθλοθέτας ἑτέρους πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι, τῶν δὲ περὶ χορῳδίαν ἄλλους. πρῶτον δὴ περὶ τὴν χορῶν παιδιὰν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ θηλειῶν χορῶν ἐν ὀρχήσεσι καὶ τῇ τάξει τῇ ἁπάσῃ γιγνομένῃ μουσικῇ τοὺς ἄρχοντας αἱρεῖσθαί που χρεών· ἱκανὸς δὲ εἷς ἄρχων αὐτοῖς, μὴ ἔλαττον τετταράκοντα
765 γεγονὼς ἐτῶν, ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς, μὴ ἔλαττον τριάκοντα[1] γεγονὼς ἐτῶν, εἰσαγωγεύς τε εἶναι καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις τὴν διάκρισιν ἱκανῶς ἀποδιδούς. τὸν δὴ χορῶν ἄρχοντα καὶ διαθετῆρα αἱρεῖσθαι χρὴ τοιόνδε τινὰ τρόπον· ὅσοι μὲν φιλοφρόνως ἐσχήκασι περὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς τὸν ξύλλογον ἴτωσαν, ἐπιζήμιοι, ἐὰν μὴ ἴωσι, τούτου δὲ οἱ νομοφύλακες κριταί· τοῖς δ' ἄλλοις, ἐὰν μὴ βούλωνται, μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω· καὶ τὴν προβολὴν δὴ τὸν αἱρούμενον ἐκ τῶν ἐμπείρων ποιητέον, ἔν τε τῇ δοκιμασίᾳ κατηγόρημα ἓν τοῦτ' ἔστω καὶ ἀπηγόρημα, τῶν μέν, ὡς ἄπειρος ὁ λαχών, τῶν δ', ὡς ἔμπειρος· ὃς δ' ἂν εἷς ἐκ προχειροτονηθέντων δέκα λάχῃ, δοκιμασθεὶς τὸν ἐνιαυτὸν τῶν χορῶν ἀρχέτω κατὰ νόμον· κατὰ ταὐτὰ δὲ τούτοις καὶ ταύτῃ ὁ λαχὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον τῶν ἀφικομένων εἰς κρίσιν μονῳδιῶν τε καὶ ξυναυλιῶν ἀρχέτω, εἰς τοὺς κριτὰς ἀποδιδοὺς [ὁ λαχὼν] τὴν κρίσιν. μετὰ δὲ ταῦτα χρεὼν ἀγωνίας ἀθλοθέτας αἱρεῖσθαι τῆς περὶ τὰ γυμνάσια ἵππων τε καὶ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν τρίτων τε καὶ ἔτι τῶν δευτέρων τιμημάτων· εἰς δὲ τὴν αἵρεσιν ἔστω μὲν ἐπάναγκες τοῖς τρισὶ πορεύεσθαι τιμήμασι, τὸ σμικρότατον δὲ ἀζήμιον ἀφείσθω. τρεῖς δ' ἔστωσαν οἱ λαχόντες (τῶν προχειροτονηθέντων μὲν εἴκοσι, λαχόντων δὲ ἐκ τῶν εἴκοσι τριῶν), οὓς ἂν καὶ ψῆφος ἡ τῶν δοκιμαζόντων δοκιμάσῃ. ἐὰν δέ τις ἀποδοκιμασθῇ καθ' ἡντιναοῦν ἀρχῆς λῆξιν καὶ κρίσιν,

1 ἢ τριάκοντα.

ἄλλους ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταυτά, καὶ τὴν δοκιμασίαν ὡςαύτως αὐτῶν πέρι ποιεῖσθαι.

12.

Λοιπὸς δὲ ἄρχων περὶ τὰ προειρημένα ἡμῖν ὁ τῆς παιδείας ἐπιμελητὴς πάσης θηλειῶν τε καὶ ἀῤῥένων. εἷς μὲν δὴ καὶ ὁ τούτων ἄρξων ἔστω κατὰ νόμους, ἐτῶν μὲν γεγονὼς μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα, παίδων δὲ γνησίων πατὴρ, μάλιστα μὲν υἱέων καὶ θυγατέρων, εἰ δὲ μή, θάτερα. διανοηθήτω δὲ αὐτός τε ὁ προκριθεὶς καὶ ὁ προκρίνων ὡς οὖσαν ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν τῇ πόλει ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστην. παντὸς γὰρ δὴ φυτοῦ ἡ πρώτη βλάστη καλῶς ὁρμηθεῖσα πρὸς ἀρετὴν τῆς αὑτοῦ φύσεως κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόςφορον τῶν τε ἄλλων φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἡμέρων καὶ ἀγρίων καὶ ἀνθρώπων· ἄνθρωπος δέ, ὥς φαμεν, ἥμερον, ὅμως 766 μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφέν, ἀγριώτατον τῶν[1], ὁπόσα φύει γῆ· ὧν ἕνεκα οὐ δεύτερον οὐδὲ πάρεργον δεῖ τὴν παίδων τροφὴν τὸν νομοθέτην ἐᾶν γίγνεσθαι. πρῶτον δὲ ἄρξασθαι χρεὼν τὸν μέλλοντα αὐτῶν ἐπιμέλεσθαι καλῶς, αἱρεθῆναι τῶν ἐν τῇ πόλει, ὃς ἂν ἄριστος εἰς πάντα ᾖ, τοῦτον κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς καθιστάντα προστάτην καὶ ἐπιμελητήν. αἱ πᾶσαι τοίνυν ἀρχαί, πλὴν βουλῆς καὶ πρυτάνεων, εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐλθοῦσαι, φερόντων ψῆφον κρύβδην τῶν νομοφυλάκων, ὅντιν᾽ ἂν ἕκαστος ἡγῆται κάλλιστ᾽ ἂν τῶν περὶ παιδείαν ἄρξαι γενομένων· ᾧ δ᾽ ἂν πλεῖσται ψῆφοι ξυμβῶσι, δοκιμασθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῶν

---

1 abest.

ἑλομένων, πλὴν νομοφυλάκων, ἀρχέτω ἔτη πέντε· ἕκτῳ δὲ κατὰ ταυτὰ ἄλλον ἐπὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν αἱρεῖσθαι.

13.

Ἐὰν δέ τις δημοσίαν ἀρχὴν ἄρχων ἀποθάνῃ, πρὶν ἐξήκειν αὐτῷ τὴν ἀρχήν, πλεῖον ἢ τριάκοντα ἐπιδεομένην ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλον καθιστάναι, οἷς ἦν προσηκόντως τοῦτο μέλον· καὶ ἐὰν ὀρφανῶν ἐπίτροπος τελευτήσῃ τις, οἱ προσήκοντες καὶ ἐπιδημοῦντες πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς μέχρις ἀνεψιῶν παίδων ἄλλον καθιστάντων ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἢ ζημιούσθων ἕκαστος δραχμῇ τῆς ἡμέρας, μέχρι περ ἂν καταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον. πᾶσα δὲ δή που πόλις ἄπολις ἂν γίγνοιτο, ἐν ᾗ δικαστήρια μὴ καθεστῶτα εἴη κατὰ τρόπον. ἄφωνος δ᾽ αὖ δικαστὴς ἡμῖν καὶ μὴ πλείω τῶν ἀντιδίκων ἐν ταῖς ἀνακρίσεσι φθεγγόμενος, καθάπερ ἐν ταῖς διαίταις, οὐκ ἄν ποτε ἱκανὸς γένοιτο περὶ τὴν τῶν δικαίων κρίσιν· ὧν ἕνεκα οὔτε πολλοὺς ὄντας ῥᾴδιόν εὖ δικάζειν, οὔτε ὀλίγους φαύλους. σαφὲς δὲ δὴ τό γε ἀμφισβητούμενον χρεὼν γίγνεσθαι παρ᾽ ἑκατέρων· ὁ δὲ χρόνος ἅμα καὶ τὸ βραδὺ τό τε πολλάκις ἀνακρίνειν πρὸς τὸ φανερὰν γίγνεσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν ξύμφορον· ὧν ἕνεκα πρῶτον μὲν εἰς γείτονας ἰέναι χρὴ τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις καὶ τοὺς φίλους τε καὶ ξυνειδότας ὅτι μάλιστα τὰς ἀμφισβη-
767 τουμένας πράξεις· ἐὰν δ᾽ ἄρα μὴ ἐν τούτοις τις ἱκανὴν κρίσιν λαμβάνῃ, πρὸς ἄλλο δικαστήριον ἴτω· τὸ δὲ τρίτον, ἂν τὰ δύο δικαστήρια μὴ δύνηται διαλλάξαι, τέλος ἐπιθέτω τῇ δίκῃ. τρόπον δή τινα καὶ τῶν δικαστηρίων αἱ καταστάσεις ἀρχόντων εἰσὶν αἱρέσεις· πάντα μὲν γὰρ ἄρχοντα ἀναγκαῖον καὶ δικαστὴν εἶναι τινῶν, δικαστὴς δὲ οὐκ ἄρχων, καί τινα τρόπον ἄρχων οὐ πάνυ φαῦλος γίγνεται τὴν

τόθ' ἡμέραν, ᾗπερ ἂν κρίνων τὴν δίκην ἀποτελῇ. θέντες δὴ καὶ τοὺς δικαστὰς ὡς ἄρχοντας, λέγωμεν, τίνες ἂν εἶεν πρέποντες καὶ τίνων ἄρα δικασταὶ καὶ πόσοι ἐφ' ἕκαστον. κυριώτατον μὲν τοίνυν ἔστω δικαστήριον, ὅπερ ἂν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀποφήνωσιν ἕκαστοι, κοινῇ τινὰς ἑλόμεναι· δύο δὲ[1] τῶν λοιπῶν ἔστω κριτήρια, τὸ μέν, ὅταν τίς τινα ἰδιώτην ἰδιώτης, ἐπαιτιώμενος ἀδικεῖν αὐτόν, ἄγων εἰς τὴν δίκην βούληται διακριθῆναι, τὸ δ', ὁπόταν τὸ δημόσιον ὑπὸ τινὸς τῶν πολιτῶν ἡγῆταί τις ἀδικεῖσθαι καὶ βουληθῇ τῷ κοινῷ βοηθεῖν. λεκτέον δ' ὁποῖοί τ' εἰσὶ καὶ τίνες οἱ κριταί. πρῶτον δὴ δικαστήριον γιγνέσθω κοινὸν ἅπασι τοῖς τὸ τρίτον ἀμφισβητοῦσιν ἰδιώταις πρὸς ἀλλήλους, γενόμενον τῇδέ πῃ. πάσας δὴ τὰς ἀρχάς, ὁπόσαι τε κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁπόσαι πλείω χρόνον ἄρχουσιν, ἐπειδὰν μέλλῃ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γίγνεσθαι, ταύτης τῆς ἡμέρας τῇ πρόσθεν πάντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας ξυνελθεῖν εἰς ἓν ἱερόν, καὶ τὸν θεὸν ὀμόσαντας οἷον ἀπάρξασθαι πάσης ἀρχῆς ἕνα δικαστήν, ὃς ἂν ἐν ἀρχῇ ἑκάστῃ ἄριστός τε εἶναι δόξῃ, καὶ ἄριστ' ἂν καὶ ὁσιώτατα τὰς δίκας τοῖς πολίταις αὐτῷ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν φαίνηται διακρίνειν. τούτων δὲ αἱρεθέντων, γίγνεσθαι μὲν δοκιμασίαν ἐν τοῖς ἑλομένοις, ἐὰν δὲ ἀποδοκιμασθῇ τις, ἕτερον ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταυτά· τοὺς δὲ δοκιμασθέντας δικάζειν μὲν τοῖς τἆλλα δικαστήρια φυγοῦσι, τὴν δὲ ψῆφον φανερὰν φέρειν· ἐπηκόους δ' εἶναι καὶ θεατὰς τούτων τῶν δικῶν ἐξ ἀνάγκης μὲν βουλευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἑλομένους αὐτούς, τῶν δὲ ἄλλων τὸν βουλόμενον. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶταί τινα ἑκόντα ἀδίκως κρῖναι τὴν δίκην, εἰς τοὺς νομοφύλακας ἰὼν κατηγορείτω, ὁ δὲ ὄφλων τὴν τοιαύτην δίκην ὑπεχέτω

---

1 δή.

μὲν τοῦ βλάβους τῷ βλαφθέντι τὸ ἥμισυ τίνειν, ἐὰν δὲ μείζονος ἄξιος εἶναι δόξῃ ζημίας, προστιμᾷν τοὺς κρίναντας τὴν δίκην, ὅ τι χρὴ πρὸς τούτῳ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίνειν τῷ κοινῷ καὶ τῷ τὴν δίκην δικασαμένῳ. περὶ δὲ τῶν δημοσίων ἐγκλημάτων ἀναγκαῖ-
768 ον πρῶτον μὲν τῷ πλήθει μεταδιδόναι τῆς κρίσεως· οἱ γὰρ ἀδικούμενοι πάντες εἰσίν, ὁπόταν τις τὴν πόλιν ἀδικῇ, καὶ χαλεπῶς ἂν ἐν δίκῃ φέροιεν ἄμοιροι γιγνόμενοι τῶν τοιούτων διακρίσεων· ἀλλ' ἀρχήν τε εἶναι χρὴ τῆς τοιαύτης δίκης καὶ τελευτὴν εἰς τὸν δῆμον ἀποδιδομένην, τὴν δὲ βάσανον ἐν ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τρισίν, ἃς ἂν ὅ τε φεύγων καὶ ὁ διώκων ξυνομολογῆτον· ἐὰν δὲ μὴ δύνησθον κοινωνῆσαι τῆς ὁμολογίας αὐτοί, τὴν βουλὴν ἐπικρίνειν αὐτῶν τὴν αἵρεσιν ἑκατέρου. δεῖ δὲ δὴ καὶ τῶν ἰδίων δικῶν κοινωνεῖν κατὰ δύναμιν ἅπαντας· ὁ γὰρ ἀκοινώνητος ὢν ἐξουσίας τοῦ ξυνδικάζειν, ἡγεῖται τὸ παράπαν τῆς πόλεως οὐ μέτοχος εἶναι. διὰ ταῦτ' οὖν δὴ καὶ κατὰ φυλὰς ἀναγκαῖον δικαστήριά τε γίγνεσθαι, καὶ κλήρῳ δικαστὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀδιαφθόρους ταῖς δεήσεσι δικάζειν, τὸ δὲ τέλος κρίνειν πάντων τῶν τοιούτων ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, ὅ φαμεν εἴς γε ἀνθρωπίνην δύναμιν ὡς οἷόν τε ἀδιαφθορώτατα παρεσκευάσθαι τοῖς μὴ δυναμένοις μήτε ἐν τοῖς γείτοσι μήτε ἐν τοῖς φυλετικοῖς δικαστηρίοις ἀπαλλάττεσθαι.

14.

Νῦν δὴ περὶ μὲν δικαστήρια ἡμῖν, ἃ δή φαμεν οὔθ' ὡς ἀρχὰς οὔθ' ὡς μὴ ῥᾴδιον εἰπόντα ἀναμφισβητήτως εἰρηκέναι, περὶ μὲν ταῦτα οἷον περιγραφή τις ἔξωθεν περιγεγραμμένη τὰ μὲν εἴρηκε, τὰ δ' ἀπολείπει σχεδόν· πρὸς γὰρ τέλει νομοθεσίας ἡ δικανικῶν[1] ἀκριβὴς νόμων θέσις ἅμα καὶ διαίρε-

1 δικῶν.

αἷς ὀρθότατα γίγνοιτ' ἂν μακρῷ· ταύταις μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τῷ τέλει περιμένειν ἡμᾶς. αἱ δὲ περὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστάσεις σχεδὸν τὴν πλείστην εἰλήφασι νομοθεσίαν· τὸ δὲ ὅλον καὶ ἀκριβὲς περὶ ἑνός τε καὶ πάντων τῶν κατὰ πόλιν καὶ πολιτικὴν πᾶσαν διοίκησιν[1] οὐκ ἔστι γενέσθαι σαφές, πρὶν ἂν ἡ διέξοδος ἀπ' ἀρχῆς τά τε δεύτερα καὶ τὰ μέσα καὶ πάντα μέρη τὰ ἑαυτῆς ἀπολαβοῦσα πρὸς τὸ τέλος ἀφίκηται. νῦν μὴν ἐν τῷ παρόντι μέχρι τῆς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεως γενομένης τελευτὴ μὲν τῶν ἔμπροσθεν αὕτη γίγνοιτ' ἂν ἱκανή, νόμων δὲ θέσεως ἀρχή, καὶ ἀναβολῶν ἅμα καὶ ὄκνων οὐδὲν ἔτι[2] δεομένη.

ΚΛΕΙ. Πάντως μοι κατὰ νοῦν, ὦ ξένε, τὰ ἔμπροσθεν εἰρηκώς, τὴν ἀρχὴν τελευτῇ προσάψας περὶ τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, ταῦτα ἔτι μᾶλλον ἐκείνων εἴρηκας φιλίως.

ΑΘΗΝ. Καλῶς τοίνυν ἂν ἡμῖν ἡ πρεσβυτῶν 769
ἔμφρων παιδιὰ μέχρι δεῦρ' εἴη τανῦν διαπεπαισμένη.

ΚΛΕΙ. Καλὴν τὴν σπουδὴν ἔοικας δηλοῦν τῶν ἀνδρῶν.

ΑΘΗΝ. Εἰκός γε· τόδε δ' ἐννοήσωμεν, εἴ σοι δοκεῖ, καθάπερ ἐμοί.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δὴ καὶ περὶ τίνων;

ΑΘΗΝ. Οἶσθ' ὅτι καθάπερ ζωγράφων οὐδὲν πέρας ἔχειν ἡ πραγματεία δοκεῖ περὶ ἑκάστων τῶν ζώων, ἀλλ' ἢ τοῦ χραίνειν ἢ ἀποχραίνειν, ἢ ὅ τι[3] δή ποτε καλοῦσι τὸ τοιοῦτον οἱ ζωγράφων παῖδες, οὐκ ἄν ποτε δοκεῖ παύσασθαι κοσμοῦσα, ὥστε ἐπίδοσιν μηκέτ' ἔχειν εἰς τὸ καλλίω τε καὶ φανερώτερα γίγνεσθαι τὰ γεγραμμένα.

ΚΛΕΙ. Σχεδὸν ἐννοῶ, ἀκούων καὶ αὐτὸς ταῦτα, ἃ λέγεις· ἐπεὶ ἐντριβής γε οὐδαμῶς γέγονα τῇ τοιαύτῃ τέχνῃ.

---

1 διοικήσεων. 2 ἐστί. 3 ὅτι.

ΑΘΗΝ. Καὶ οὐδέν γε ἐβλάβης· χρησώμεθά γε μὴν τῷ νῦν παρατυχόντι περὶ αὐτῆς ἡμῖν λόγῳ τὸ τοιόνδε· ὡς, εἴ ποτέ τις ἐπινοήσειε γράψαι τε ὡς [1] κάλλιστον ζῷον, καὶ τοῦτ' αὖ μηδέποτε ἐπὶ τὸ φαυλότερον ἀλλ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴσχειν τοῦ ἐπιόντος ἀεὶ χρόνου, ξυννοεῖς, ὅτι θνητὸς ὤν, εἰ μή τινα καταλείψει διάδοχον τοῦ ἐπανορθοῦν τε, ἐάν τι σφάλληται τὸ ζῷον ὑπὸ χρόνων, καὶ τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τέχνην οἷός τε εἰς τὸ πρόσθεν ἔσται φαιδρύνων ποιεῖν ἐπιδιδόναι, σμικρόν τινα χρόνον αὐτῷ πόνος παραμενεῖ πάμπολυς.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; ἆρ' οὐ τοιοῦτον δοκεῖ σοι τὸ τοῦ νομοθέτου βούλημα εἶναι; πρῶτον μὲν γράψαι τοὺς νόμους πρὸς τὴν ἀκρίβειαν κατὰ δύναμιν ἱκανῶς, ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν δοξάντων ἔργῳ πειρώμενον, ἆρ' οἴει τινὰ οὕτως ἄφρονα γεγονέναι νομοθέτην, ὥστ' ἀγνοεῖν, ὅτι πάμπολλα ἀνάγκη παραλείπεσθαι τοιαῦτα, ἃ δεῖ τινὰ ξυνεπόμενον ἐπανορθοῦν, ἵνα μηδαμῇ χείρων, βελτίων δὲ ἡ πολιτεία καὶ ὁ κόσμος ἀεὶ γίγνηται περὶ τὴν ᾠκισμένην αὐτῷ πόλιν;

ΚΛΕΙ. Εἰκός, πῶς γὰρ οὔ; βούλεσθαι πάντα ὁντινοῦν τὸ τοιοῦτον.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἴ τίς τινα μηχανὴν ἔχοι πρὸς τοῦτο ἔργῳ καὶ λόγοις, τίνα τρόπον διδάξειεν ἂν ἕτερον εἴτε μείζονα εἴτε ἐλάττω περὶ τοῦτ' ἔχειν ἔννοιαν, ὅπως χρὴ φυλάττειν καὶ ἐπανορθοῦν νόμους, οὐκ ἄν ποτε λέγων ἀπείποι τὸ τοιοῦτον, πρὶν ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν.

770 ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

---

1 τέως.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐν τῷ νῦν παρόντι ποιητέον ἐμοὶ καὶ σφῷν τοῦτο;

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἐπειδὴ νομοθετεῖν μὲν μέλλομεν, ᾕρηνται δὲ ἡμῖν νομοφύλακες, ἡμεῖς δ᾽ ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου, οἱ δ᾽ ὡς πρὸς ἡμᾶς νέοι, ἅμα μέν, ὥς φαμεν, δεῖ νομοθετεῖν ἡμᾶς, ἅμα δὲ πειρᾶσθαι ποιεῖν καὶ τούτους αὐτοὺς νομοθέτας τε καὶ νομοφύλακας εἰς τὸ δυνατόν.

ΚΛΕΙ. Τί μήν, εἴπερ οἷοί τέ γ᾽ ἐσμὲν ἱκανῶς;

ΑΘΗΝ. Ἀλλ᾽ οὖν πειρατέα γε καὶ προθυμητέα.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Λέγωμεν δὴ πρὸς αὐτούς, Ὦ φίλοι σωτῆρες νόμων, ἡμεῖς περὶ ἑκάστων, ὧν τίθεμεν τοὺς νόμους, πάμπολλα παραλείψομεν.

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη γάρ.

ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅσα γε μὴ σμικρὰ καὶ τὸ ὅλον εἰς δύναμιν οὐκ ἀνήσομεν ἀπεριήγητον καθάπερ τινὶ περιγραφῇ· τοῦτο δὲ δεήσει ξυμπληροῦν ὑμᾶς τὸ περιηγηθέν. ὅποι δὲ βλέποντες δράσετε τὸ τοιοῦτον, ἀκούειν χρή.

15.

Μέγιλλος μὲν γὰρ καὶ ἐγὼ καὶ Κλεινίας εἰρήκαμέν τε αὐτὰ ἀλλήλοις οὐκ ὀλιγάκις, ὁμολογοῦμέν τε λέγεσθαι καλῶς· ὑμᾶς δὲ ἡμῖν βουλόμεθα ξυγγνώμονάς τε ἅμα καὶ μαθητὰς γίγνεσθαι, βλέποντας πρὸς ταῦτα, εἰς ἅπερ ἡμεῖς ξυνεχωρήσαμεν ἀλλήλοις τὸν νομοφύλακά τε καὶ νομοθέτην δεῖν βλέπειν. ἦν δὲ ἡ ξυγχώρησις ἓν ἔχουσα κεφάλαιον, ὅπως ποτὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνοιτ᾽ ἂν τὴν ἀνθρώπῳ προσήκουσαν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔχων ἔκ τινος ἐπιτηδεύματος ἤ τινος ἤθους ἢ ποιᾶς κτήσεως ἢ ἐπιθυμίας ἢ δόξης ἢ μαθημάτων ποτέ τινων, εἴτε ἄῤῥην τις τῶν ξυνοικούντων οὖσα ἡ φύσις εἴτε θήλεια, νέων ἢ γερόντων,

ὅπως. εἰς ταὐτὸν τοῦτο, ὃ λέγομεν, τεταμένη[1] σπουδὴ πᾶσα ἔσται διὰ παντὸς τοῦ βίου, τῶν δ' ἄλλων, ὁπόσα ἐμπόδια τούτοις, μηδὲν προτιμῶν φανεῖται μηδ' ὁτιοῦν· τελευτῶν δὲ καὶ πόλεως ἐὰν ἀνάστατον ἀνάγκη φαίνηται γίγνεσθαι, πρὶν ἐθέλειν δούλειον ὑπομείνας[2] ζυγὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χειρόνων, ἢ λείπειν φυγῇ τὴν πόλιν· ὡς πάντα τὰ τοιαῦτ' ἄρ' ἔσθ' ὑπομενετέον πάσχοντας, πρὶν ἀλλάξασθαι πολιτείαν, ἣ χείρους ἀνθρώπους πέφυκε ποιεῖν. ταῦτα ἡμεῖς τε ἔμπροσθεν ξυνωμολογησάμεθα, καὶ νῦν ὑμεῖς ἡμῶν εἰς ταῦτα ἑκάτερα βλέποντες ἐπαινεῖτε καὶ ψέγετε
771 τοὺς νόμους· ψέγετε μέν, ὅσοι μὴ ταῦτα δυνατοί, τοὺς δὲ δυνατοὺς ἀσπάζεσθέ τε καὶ φιλοφρόνως δεχόμενοι ζῆτε ἐν αὐτοῖς· τὰ δ' ἄλλα ἐπιτηδεύματα καὶ πρὸς ἄλλα τείνοντα τῶν ἀγαθῶν λεγομένων χαίρειν χρὴ προσαγορεύειν. ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μετὰ ταῦτα ἡμῖν νόμων ἥδε τις, ἀφ' ἱερῶν ἠργμένη. Τὸν ἀριθμὸν γὰρ δὴ δεῖ πρῶτον ἀναλαβεῖν ἡμᾶς τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα, ὅσας εἶχέ τε καὶ ἔχει τομὰς προσφόρους ὅ τε ὅλος ἅμα καὶ ὁ κατὰ φυλάς· ὃ δὴ τοῦ παντὸς ἔθεμεν δωδεκατημόριον, ἓν καὶ εἴκοσιν εἰκοσάκις ὀρθότατα φύν, ἔχει[3] διανομὰς δώδεκα μὲν ὁ πᾶς ἀριθμὸς ἡμῖν, δώδεκα δὲ καὶ ὁ τῆς φυλῆς· ἑκάστην δὴ τὴν μοῖραν διανοεῖσθαι χρεὼν ὡς οὖσαν ἱερὸν θεοῦ δῶρον, ἑπομένην τοῖς μησὶ καὶ τῇ τοῦ παντὸς περιόδῳ· διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ ξύμφυτον, ἱεροῦν αὐτάς. ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνείμαντό τε καὶ εὐτυχέστερον ἐθείωσαν τὴν διανομήν, ἡμεῖς δὲ οὖν νῦν φαμὲν ὀρθότατα προῃρῆσθαι τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμόν, ὃς πάσας τὰς διανομὰς ἔχει μέχρι τῶν δώδεκα ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος, πλὴν ἑνδεκάδος· αὕτη δ' ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ θάτερα γὰρ ὑγιὴς γί-

1 τεταγμένη. 2 ὑπομείνασα. 3 φῦν, ἔχει δέ.

γνεται, δυεῖν ἑστίαιν ἀπονεμηθείσαιν. ὡς δ' ἐστὶ ταῦ-
τα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν οὐκ ἂν πολὺς ἐπιδεί-
ξειε μῦθος. πιστεύσαντες δὴ τανῦν τῇ παρούσῃ φήμῃ
καὶ λόγῳ, νείμωμέν τε αὐτήν [1], καὶ ἑκάστῃ μοίρᾳ
θεὸν ἢ θεῶν παῖδα ἐπιφημίσαντες [2], βωμούς τε καὶ
τὰ τούτοις προςήκοντα ἀποδόντες, θυσιῶν πέρι ξυνό-
δους ἐπ' αὐτοῖς ποιώμεθα δύο τοῦ μηνός, δώδεκα
μὲν τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα δὲ αὐτῷ τῷ τῆς
πόλεως διαμερισμῷ, θεῶν μὲν δὴ πρῶτον χάριτος
ἕνεκα καὶ τῶν περὶ θεούς, δεύτερον δὲ ἡμῶν αὐτῶν
οἰκειότητός τε πέρι καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων, ὡς φαῖ-
μεν ἄν, καὶ ὁμιλίας ἕνεκα πάσης· πρὸς γὰρ δὴ τὴν
τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ ξύμμιξιν ἀναγκαίως ἔχει
τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν, παρ' ὧν τέ τις ἄγεται καὶ ἣν
καὶ οἷς ἐκδίδωσι, περὶ παντὸς ποιούμενον ὅτι μάλι-
στα τὸ μὴ σφάλλεσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς τοιούτοις κα-
τὰ τὸ δυνατόν. τῆς οὖν τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρὴ
καὶ τὰς παιδιὰς ποιεῖσθαι, χορεύοντάς τε καὶ χο-
ρευούσας κόρους καὶ κόρας, καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντάς 772
τε καὶ θεωρουμένους μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τι-
νὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις γυμνοὺς καὶ γυμνὰς
μέχριπερ αἰδοῦς σώφρονος ἑκάστων. τούτων δ' ἐπι-
μελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς τοὺς τῶν χορῶν ἄρ-
χοντας γίγνεσθαι καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομοφυ-
λάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλείπωμεν, τάττοντας· ἀναγ-
καῖον δέ, ὅπερ εἴπομεν, περὶ τὰ [3] τοιαῦτα, ὅσα σμι-
κρὰ καὶ πολλά, νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ' ἐμ-
πείρους ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν ἀπὸ τῆς
χρείας μανθάνοντας τάττεσθαι, καὶ ἐπανορθουμέ-
νους κινεῖν κατ' ἐνιαυτόν, ἕως ἂν ὅρος ἱκανὸς δόξῃ
τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγονέ-
ναι. χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἱκανὸς γίγνοιτ'
ἂν τῆς ἐμπειρίας δεκαέτηρος θυσιῶν τε καὶ χορειῶν,

---

1 ταύτην. 2 ἐπιφημήσαντες. 3 πάντα τά.

ἐπὶ πάντα καὶ ἕκαστα ταχθείς· ζῶντος μὲν τοῦ τάξαντος νομοθέτου, κοινῇ, τέλος δὲ σχόντος, αὐτὰς ἑκάστας τὰς ἀρχὰς εἰς τοὺς νομοφύλακας εἰςφερούσας τὸ παραλειπόμενον τῆς αὑτῶν ἀρχῆς ἐπανορθοῦσθαι, μέχριπερ ἂν τέλος ἔχειν ἕκαστον δόξῃ τοῦ καλῶς ἐξειργάσθαι· τότε δὲ ἀκίνητα θεμένους, ἤδη χρῆσθαι μετὰ τῶν ἄλλων νόμων, οὓς ἔταξε κατ' ἀρχὰς ὁ θεὶς αὐτοῖς νομοθέτης· ὧν πέρι κινεῖν μὲν ἑκόντας μηδέποτε μηδέν, εἰ δέ τις ἀνάγκη δόξειέ ποτε καταλαβεῖν, πάσας μὲν τὰς ἀρχὰς χρὴ ξυμβούλους, πάντα δὲ τὸν δῆμον καὶ πάσας θεῶν μαντείας ἐπελθόντας, ἐὰν ξυμφωνῶσι πάντες, οὕτω κινεῖν, ἄλλως δὲ μηδέποτε μηδαμῶς, ἀλλὰ τὸν κωλύοντα ἀεὶ κατὰ νόμον κρατεῖν.

16.

Ὁπόθεν τις οὖν καὶ ὁπηνίκα τῶν πέντε καὶ εἴκοσι γεγονότων ἔτη σκοπῶν καὶ σκοπούμενος ὑπ' ἄλλων κατὰ νοῦν ἑαυτῷ καὶ πρέποντα εἰς παίδων κοινωνίαν καὶ γένεσιν ἐξευρηκέναι πιστεύει, γαμείτω μὲν πᾶς ἐντὸς τῶν πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ ἁρμόττον ὡς χρὴ ζητεῖν, πρῶτον ἐπακουσάτω· δεῖ γάρ, ὥς φησι Κλεινίας, ἔμπροσθεν τοῦ νόμου προοίμιον οἰκεῖον ἑκάστῳ προτιθέναι [1].

ΚΛΕΙ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, διεμνημόνευσας, ἔλαβές τε τοῦ λόγου καιρὸν καὶ μάλ' ἐμοὶ δοκοῦντ' εἶναι ξύμμετρον.

ΑΘΗΝ. Εὖ λέγεις· Ὦ παῖ [2], τοίνυν φῶμεν
773 ἀγαθῶν πατέρων φύντι, τοὺς παρὰ τοῖς ἔμφροσιν εὐδόξους γάμους χρὴ γαμεῖν, οἵ σοι παραινοῖεν ἂν μὴ φεύγειν τὸν τῶν πενήτων, μηδὲ τὸν τῶν πλουσίων διώκειν διαφερόντως γάμον, ἀλλ' ἐὰν τἆλλα ἰσάζῃ, τὸν ὑποδεέστερον ἀεὶ τιμῶντα εἰς τὴν κοινωνίαν ξυν-

1 περιτιθέναι. 2 λέγεις, ὦ παῖ· τοίνυν κ. τ. λ.

ιέναι· τῇ τε γὰρ πόλει ξύμφορον ἂν εἴη ταύτῃ ταῖς τε ξυνιούσαις ἑστίαις· τὸ γὰρ ὁμαλὸν καὶ ξύμμετρον ἀκράτου μυρίῳ διαφέρει πρὸς ἀρετήν. κοσμίων δὴ[1] πατέρων χρὴ προθυμεῖσθαι γίγνεσθαι κηδεστὴν τὸν αὑτῷ ξυνειδότα ἰταμώτερον ἅμα καὶ θᾶττον τοῦ δέοντος πρὸς πάσας τὰς πράξεις φερόμενον, τὸν δ' ἐναντίως πεφυκότα ἐπὶ τἀναντία χρὴ κηδεύματα πορεύεσθαι. καὶ κατὰ παντὸς εἷς ἔστω μῦθος γάμου· τὸν γὰρ τῇ πόλει δεῖ ξυμφέροντα μνηστεύειν γάμον ἕκαστον, οὐ τὸν ἥδιστον αὑτῷ· φέρεται δέ πως πᾶς ἀεὶ κατὰ φύσιν πρὸς τὸν ὁμοιότατον αὑτῷ, ὅθεν ἀνώμαλος ἡ πόλις ὅλη γίγνεται, χρήμασί τε καὶ τρόπων ἤθεσιν· ἐξ ὧν, ἃ μὴ βουλόμεθα ξυμβαίνειν ἡμῖν, καὶ μάλιστα ξυμβαίνει ταῖς πλείσταις πόλεσι. ταῦτα δὲ[2] διὰ λόγου μὲν νόμῳ προστάττειν, μὴ γαμεῖν πλούσιον πλουσίου, μηδὲ πολλὰ δυνάμενον πράττειν ἄλλου τοιούτου, θάττους δὲ ἤθεσι πρὸς βραδυτέρους, καὶ βραδυτέρους πρὸς θάττους ἀναγκάζειν τῇ τῶν γάμων κοινωνίᾳ πορεύεσθαι, πρὸς τῷ γελοῖα εἶναι καὶ θυμὸν ἂν ἐγείραι[3] πολλοῖς· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐννοεῖν, ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην, οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἑτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβών, ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. τοῦτ' οὖν γιγνόμενον ἐν τῇ τῶν παίδων μίξει διορᾶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δυνατὸς οὐδείς· τούτων δὴ χάριν ἐᾶν μὲν νόμῳ τὰ τοιαῦτα ἀναγκαῖον, ἐπᾴδοντα δὲ πείθειν πειρᾶσθαι, τὴν τῶν παίδων ὁμαλότητα αὐτῶν αὐτοῖς τῆς τῶν γάμων ἰσότητος ἀπλήστου χρημάτων οὔσης περὶ πλείονος ἕκαστον ποιεῖσθαι, καὶ δι' ὀνείδους ἀποτρέπειν τὸν περὶ τὰ χρήματα ἐν τοῖς γάμοις ἐσπουδακότα, ἀλλὰ μὴ γραπτῷ νόμῳ βιαζόμενον.

---

1 τε. 2 δή. 3 ἀνεγεῖραι.

17.

Περὶ γάμων δὴ ταῦτ' ἔστω παραμύθια λεγόμενα· καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθεν τούτων ῥηθέντα, ὡς χρὴ τῆς ἀειγενοῦς [1] φύσεως ἀντέχεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντα [2] ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ'
774 αὐτοῦ παραδιδόναι. πάντα οὖν ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τις ἂν εἴποι περὶ γάμων, ὡς χρὴ γαμεῖν, προοιμιαζόμενος ὀρθῶς· ἂν δ' ἄρα τις μὴ πείθηται ἑκών, ἀλλότριον δὲ αὑτὸν καὶ ἀκοινώνητον ἐν τῇ πόλει ἔχῃ, καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαιτριακοντούτης, ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος, ἑκατὸν δραχμαῖς, ὁ δὲ τὸ δεύτερον, ἑβδομήκοντα, τρίτον δέ, ἑξήκοντα, ὁ δὲ τὸ τέταρτον, τριάκοντα· τοῦτο δ' ἔστω τῆς Ἥρας ἱερόν· ὁ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ' ἐνιαυτόν, δεκαπλάσιον ὀφειλέτω· πραττέσθω δὲ ὁ ταμίας τῆς θεοῦ, μὴ ἐκπράξας δέ, αὐτὸς ὀφειλέτω, καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιούτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ θέλων γαμεῖν ταῦτα ζημιούσθω, τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἄτιμος πάσης ἔστω, καὶ μηδεὶς ὑπακουέτω μηδὲν αὐτῷ ἑκὼν τῶν νέων· ἐὰν δὲ κολάζειν τινὰ ἐπιχειρῇ, πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθείτω καὶ ἀμυνέτω, μὴ βοηθῶν δὲ ὁ παραγενόμενος, δειλός τε ἅμα καὶ κακὸς ὑπὸ τοῦ νόμου πολίτης εἶναι λεγέσθω. Περὶ δὲ προικὸς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον, εἰρήσθω δὲ πάλιν· ὡς ἴσα ἀντὶ ἴσων ἐστὶ τῷ μήτε λαμβάνοντι μήτ' ἐκδιδόντι διὰ χρημάτων ἀπορίαν, διδάσκειν τοὺς πένητας· τὰ γὰρ ἀναγκαῖα ὑπάρχοντά ἐστι πᾶσι τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει· ὕβρις δὲ ἧττον γυναιξὶ καὶ δουλεία ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος διὰ χρήματα τοῖς γήμασι γίγνοιτο ἄν· καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἓν τῶν καλῶν δρῴη τοῦτ' ἄν, ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἀλλ' ἢ διδοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πεντήκοντα ἄξια δραχμῶν

---

1 ἀειγεννοῖς. 2 καταλείποντι.

[ἐσθῆτος χάριν, ὁ μὲν μνᾶς, ὁ δὲ τριῶν ἡμιμναίων,
ὁ δὲ δυοῖν μναῖν], ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος
ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον, τὸ δὲ δο-
θὲν ἢ ληφθὲν ἱερὸν ἔστω τῆς Ἥρας τε καὶ τοῦ Διός·
πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοιν τοῖν θεοῖν, καθά-
περ ἐῤῥήθη τῶν μὴ γαμούντων πέρι, τοὺς ταμίας
ἐκπράττειν ἑκάστοτε τοὺς τῆς Ἥρας, ἢ παρ' αὐτῶν
ἑκάστους τὴν ζημίαν ἐκτίνειν. Ἐγγύην δὲ εἶναι κυ-
ρίαν πατρὸς μὲν πρώτην [1], δευτέραν πάππου, τρί-
την δὲ ἀδελφῶν ὁμοπατρίων· ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς ᾖ τού-
των, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡσ-
αύτως, ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀήθης ξυμβαίνῃ, τοὺς
ἐγγύτατα γένους ἀεὶ κυρίους εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρό-
πων. ὅσα δὲ προτέλεια γάμων ἤ τις ἄλλη περὶ τὰ
τοιαῦτα ἱερουργία μελλόντων ἢ γιγνομένων ἢ γεγο- 775
νότων προσήκουσά ἐστι τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς
ἐρωτῶντα χρὴ καὶ πειθόμενον ἐκείνοις ἕκαστον ἡγεῖ-
σθαι πάντα ἑαυτῷ μετρίως γίγνεσθαι.

18.

Περὶ δὲ τῶν ἑστιάσεων, φίλους μὲν χρὴ καὶ φίλας μὴ πλείους πέντε ἑκατέρων ξυγκαλεῖν, ξυγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων ὡσαύτως τοσούτους ἄλλους ἑκατέρων· ἀνάλωμα δὲ μὴ γίγνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν μηδενί, τῷ μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ μνᾶν, τῷ δ' ἥμισυ τοῦ τοσούτου, τῷ δ' ἐφεξῆς οὕτω, καθάπερ ὑποβέβηκεν ἑκάστῳ τὸ τίμημα· καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ ἐπαινεῖν χρὴ πάντας, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα κολαζόντων οἱ νομοφύλακες ὡς ἀπειρόκαλόν τε ὄντα καὶ ἀπαίδευτον τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων. πίνειν δὲ εἰς μέθην οὔτε ἄλλοθί που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς τοῦ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ ἑορταῖς, οὔτ' ἀσφαλές, οὔτ' οὖν δὴ περὶ γάμους ἐσπουδακότα, ἐν οἷς ἔμφρονα

---

1 πρῶτον.

μάλιστα εἶναι πρέπει νύμφην καὶ νυμφίον, μεταβολὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας, ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμφρόνων ἀεὶ γίγνηται· σχεδὸν γὰρ ἄδηλον, ὁποία νὺξ ἢ φῶς αὐτὸ γεννήσει μετὰ θεοῦ· καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίγνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγές, ἀπλανὲς ἡσυχαῖόν τε ἐν μοίρᾳ ξυνίστασθαι τὸ φυόμενον· ὁ δὲ διῳνωμένος αὐτός τε φέρεται πάντῃ καὶ φέρει, λυττῶν κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν· σπείρειν οὖν παράφορος ἅμα καὶ κακὸς ὁ μεθύων, ὥστ' ἀνώμαλα μέν [1] καὶ ἄπιστα, καὶ οὐδὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεννῴη ποτ' ἄν. διὸ μᾶλλον μὲν ὅλον τὸν [2] ἐνιαυτὸν καὶ βίον χρή, μάλιστα δέ, ὁπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐλαβεῖσθαι καὶ μὴ πράττειν μήτε, ὅσα νοσώδη, ἑκόντα εἶναι, μήτε ὅσα ὕβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα· εἰς γὰρ τὰς τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον ἐξομοργνύμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκτειν πάντῃ φαυλότερα. διαφερόντως δὲ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπέχεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρχὴ γὰρ καὶ θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἱδρυμένη σώζει πάντα, τιμῆς ἐὰν τῆς προσηκούσης αὐτῇ παρ' ἑκάστου τῶν χρωμένων λαγχάνῃ. Νομίσαντα δ' εἶναι χρὴ τὸν γαμοῦντα ταῖν οἰκίαιν ταῖν ἐν τῷ κλήρῳ τὴν ἑτέραν
776 οἷον νεοττῶν γέννησιν καὶ τροφήν, χωρισθέντα τ' [3] ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρός, τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν οἴκησιν καὶ τὴν τροφὴν αὑτοῦ καὶ τῶν τέκνων· ἐν γὰρ ταῖς φιλίαις ἐὰν μὲν πόθος ἐνῇ τις, κολλᾷ καὶ ξυνδεῖ πάντα ἤθη, κατακορὴς δὲ ξυνουσία καὶ οὐκ ἴσχουσα τὸν διὰ χρόνου πόθον ἀποῤῥεῖν ἀλλήλων ποιεῖ ὑπερβολαῖς πλησμονῆς· ὧν δὴ χάριν μητρὶ καὶ πατρὶ καὶ τοῖς τῆς γυναικὸς οἰκείοις παρέντας χρὴ τὰς αὐτῶν οἰκήσεις, οἷον εἰς ἀποικίαν

1 deest. 2 desideratur. 3 abest.

ἀφικνουμένους αὐτούς, ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπουμένους οἰκεῖν, γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων, θεραπεύοντας ἀεὶ θεοὺς κατὰ νόμους.

19.

Κτήματα δὲ τὸ μετὰ τοῦτο, ποῖα ἄν τις κεκτημένος ἐμμελεστάτην οὐσίαν κεκτῇτο [1]. τὰ μὲν οὖν πολλὰ οὔτε νοῆσαι χαλεπὸν οὔτε κτήσασθαι, τὰ δὲ δὴ τῶν οἰκετῶν, χαλεπὰ πάντη [2]· τὸ δ' αἴτιον οὐκ ὀρθῶς πως καί τινα τρόπον ὀρθῶς περὶ αὐτῶν λέγομεν· ἐναντία γὰρ ταῖς χρείαις καὶ κατὰ τὰς χρείας αὖ ποιούμεθα περὶ δούλων τὰ λεγόμενα.

ΜΕΓ. Πῶς δ' αὖ τοῦτο λέγομεν; οὐ γάρ που μανθάνομεν, ὦ ξένε, ὅ τι τανῦν φράζεις.

ΑΘΗΝ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε, εἰκότως· σχεδὸν γὰρ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡ Λακεδαιμονίων εἱλωτεία πλείστην ἀπορίαν παράσχοιτ' ἂν καὶ ἔριν, τοῖς μέν, ὡς εὖ, τοῖς δ', ὡς οὐκ εὖ γεγονυῖά ἐστιν· ἐλάττω δὲ ἥ τε Ἡρακλεωτῶν δουλεία τῆς τῶν Μαριανδυνῶν καταδουλώσεως ἔριν ἂν ἔχοι, τὸ Θετταλῶν τ' αὖ Πενεστικὸν ἔθνος. εἰς ἃ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα βλέψαντας ἡμᾶς τί χρὴ ποιεῖν περὶ κτήσεως οἰκετῶν; ὃ δὴ παριὼν τῷ λόγῳ ἔτυχον εἰπὼν καὶ σύ με εἰκότως, τί ποτε φράζοιμι, ἠρώτησας, τόδ' ἐστίν· ἴσμεν, ὅτι που πάντες εἴποιμεν ἄν, ὡς χρὴ δούλους ὡς εὐμενεστάτους ἐκτῆσθαι καὶ ἀρίστους· πολλοὶ γὰρ ἀδελφῶν ἤδη δοῦλοι καὶ υἱέων τισὶ κρείττους πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν γενόμενοι, σεσώκασι δεσπότας καὶ κτήματα τάς τε οἰκήσεις αὐτῶν ὅλας· ταῦτα γὰρ ἴσμεν που περὶ δούλων λεγόμενα.

ΜΕΓ. Τί μήν;

---

1 κέκτητο. 2 πάντα.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ τοὐναντίον, ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ᾽ οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον· ὁ δὴ [1] σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν καὶ ἀπεφήνατο, ὑπὲρ τοῦ Διὸς
777 ἀγορεύων, ὡς

Ἥμισυ γάρ τε νόου, φησίν, ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

ταῦτα δὴ διαλαβόντες ἕκαστοι τοῖς διανοήμασιν, οἳ μὲν πιστεύουσί τε γένει οἰκετῶν, κατὰ δὲ θηρίων φύσιν κέντροις καὶ μάστιξιν οὐ τρὶς μόνον ἀλλὰ πολλάκις ἀπεργάζονται δούλας τὰς ψυχὰς τῶν οἰκετῶν, οἳ δ᾽ αὖ τἀναντία δρῶσι τούτων πάντα.

ΚΛΕΙ. Τί μήν; τί οὖν δὴ χρὴ ποιεῖν, τούτων, ὦ ξένε, διαφερομένων οὕτω, περὶ τῆς ἡμετέρας αὖ χώρας ἡμᾶς, τῆς τε κτήσεως ἅμα καὶ κολάσεως τῶν δούλων πέρι;

ΑΘΗΝ. Τί δ᾽, ὦ Κλεινία; δῆλον ὡς, ἐπειδὴ δύσκολόν ἐστι τὸ θρέμμα ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν διόρισιν, τὸ δοῦλόν τε ἔργῳ διορίζεσθαι καὶ ἐλεύθερον καὶ δεσπότην, οὐδαμῶς εὔχρηστον ἐθέλειν εἶναί τε καὶ γίγνεσθαι φαίνεται, χαλεπὸν δὴ τὸ κτῆμα· ἔργῳ γὰρ πολλάκις ἐπιδέδεικται περὶ τὰς Μεσσηνίων συχνὰς εἰωθυίας ἀποστάσεις γίγνεσθαι, καὶ περί γε τὰς τῶν ἐκ μιᾶς φωνῆς πολλοὺς οἰκέτας κτωμένων πόλεις, ὅσα κακὰ ξυμβαίνει, καὶ ἔτι τὰ [2] τῶν λεγομένων περιδίνων, τῶν περὶ τὴν Ἰταλίαν γιγνομένων παντοδαπῶν [3], κλοπῶν ἔργα τε καὶ παθήματα πρὸς ἅ τις ἅπαντα βλέψας διαπορήσειε, τί χρὴ δρᾶν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων. δύο δὴ λείπεσθον μόνω μηχανά· μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι τοὺς μέλλοντας ῥᾷον δουλεύσειν, ἀξυμφώνους τε εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα, τρέφειν δ᾽ αὐτοὺς ὀρθῶς

1 δέ. 2 abest. 3 παντοδαπά.

μὴ μόνον ἐκείνων ἕνεκα, πλέον δὲ αὑτῶν προτιμῶντας. ἡ δὲ τροφὴ τῶν τοιούτων, μήτε τινὰ ὕβριν ὑβρίζειν εἰς τοὺς οἰκέτας, ἧττον δέ, εἰ δυνατόν, ἀδικεῖν ἢ τοὺς ἐξ ἴσου· διάδηλος γὰρ ὁ φύσει καὶ μὴ πλαστῶς σέβων τὴν δίκην, μισῶν δὲ ὄντως τὸ ἄδικον ἐν τούτοις τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς αὐτῷ ῥᾴδιον ἀδικεῖν· ὁ περὶ τὰ τῶν δούλων οὖν ἤθη καὶ πράξεις γιγνόμενός τις ἀμίαντος τοῦ τε ἀνοσίου πέρι καὶ ἀδίκου σπείρειν εἰς ἀρετῆς ἔκφυσιν ἱκανώτατος ἂν εἴη· ταυτὸν δ' ἔστ' εἰπεῖν τοῦτο ὀρθῶς ἅμα λέγοντα ἐπί τε δεσπότῃ καὶ τυράννῳ καὶ πᾶσαν δυναστείαν δυναστεύοντι πρὸς ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ. κολάζειν γε μὴν ἐν δίκῃ δούλους δεῖ [1], καὶ μὴ νουθετοῦντας, ὡς ἐλευθέρους, θρύπτεσθαι ποιεῖν· τὴν δὲ οἰκέτου πρόσρησιν χρὴ σχεδὸν ἐπίταξιν πᾶσαν γίγνεσθαι, μὴ προσπαίζοντας μηδαμῇ μηδαμῶς οἰκέταις, μήτ' οὖν θη- 778
λείαις μήτε ἄρρεσιν· ἃ δὴ πρὸς δούλους φιλοῦσι πολλοὶ σφόδρα ἀνοήτως θρύπτοντες χαλεπώτερον ἀπεργάζεσθαι τὸν βίον, ἐκείνοις τε ἄρχεσθαι, καὶ ἑαυτοῖς ἄρχειν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὅτε τις οἰκέταις κατεσκευασμένος εἰς δύναμιν εἴη πλήθει καὶ ἐπιτηδειότητι πρὸς ἑκάστας τὰς τῶν ἔργων παραβοηθείας, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο οἰκήσεις χρὴ διαγράφειν τῷ λόγῳ;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

20.

ΑΘΗΝ. Καὶ ξυμπάσης γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔοικε τῆς οἰκοδομικῆς πέρι τήν γε δὴ νέαν καὶ ἀοίκητον ἐν τῷ πρόσθεν πόλιν ἐπιμελητέον εἶναι, τίνα τρόπον ἕκαστα ἕξει τούτων περί τε ἱερὰ καὶ τείχη. γάμων δ'

1 ἀεί.

ἦν ἔμπροσθεν ταῦτα, ὦ Κλεινία, νῦν δ' ἐπείπερ λόγῳ γίγνεται, καὶ μάλ' ἐγχωρεῖ ταύτῃ γίγνεσθαι τανῦν· ἔργῳ μήν, ὅταν γίγνηται, ταῦτ' ἔμπροσθεν τῶν γάμων, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ποιήσαντες, ἐκεῖνα ἤδη τότε ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἀποτελοῦμεν. νῦν δὲ μόνον ὅσον τινὰ τύπον αὐτῶν δι' ὀλίγων ἐπεξέλθωμεν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν τοίνυν ἱερὰ πᾶσαν πέριξ τήν τε ἀγορὰν χρὴ κατασκευάζειν καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκίας τε καὶ καθαρότητος χάριν· πρὸς δὲ αὐτοῖς οἰκήσεις τε ἀρχόντων καὶ δικαστηρίων, ἐν οἷς τὰς δίκας ὡς ἱερωτάτοις οὖσι λήψονταί τε καὶ δώσουσι, τὰ μέν, ὡς ὁσίων πέρι, τὰ δέ, καὶ τοιούτων θεῶν ἱδρύματα· καὶ ἐν τούτοις δικαστήρια, ἐν οἷς αἵ τε τῶν φόνων πρέπουσαι δίκαι γίγνοιντ' ἂν καὶ ὅσα θανάτων ἄξια ἀδικήματα. Περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ ξυμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη καὶ μὴ ἐπανιστάναι, τῶνδε εἵνεκα· καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήϊνα, τὸ δ' ἡμέτερον ἔτι πρὸς τούτοις γέλωτ' ἂν δικαίως πάμπολυν ὄφλοι, τὸ κατ' ἐνιαυτὸν μὲν ἐκπέμπειν εἰς τὴν χώραν τοὺς νέους, τὰ μὲν σκάψοντας, τὰ δὲ ταφρεύσοντας, τὰ δὲ καὶ διὰ τινῶν οἰκοδομήσεων εἴρξοντας τοὺς πολεμίους, ὡς δὴ τῶν ὅρων τῆς χώρας οὐκ ἐάσοντας ἐπιβαίνειν, τεῖχος εἰ[1] περιβαλοίμεθα, ὃ πρῶτον μὲν πρὸς ὑγίειαν ταῖς πόλεσιν οὐδαμῶς ξυμφέρει, πρὸς δέ τινα μαλθακὴν ἕξιν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐνοικούντων εἴωθε ποιεῖν, προκαλούμενον εἰς αὐτὸ καταφεύγοντας μὴ ἀμύνεσθαι
779 τοὺς πολεμίους, μηδὲ τῷ φρουρεῖν ἀεί τινας ἐν αὐτῇ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τούτῳ τῆς σωτηρίας τυγ-

1 δέ.

χάνειν, τείχεσι δὲ καὶ πύλαις διανοεῖσθαι φραχθέντας, καὶ [1] καθεύδοντας σωτηρίας ὄντως ἕξειν μηχανάς, ὡς ἐπὶ τὸ μὴ πονεῖν γεγονότας, ἀγνοοῦντας δ' αὖ τὴν ῥᾳστώνην, ὡς ὄντως ἐστὶν ἐκ τῶν πόνων· ἐκ ῥᾳστώνης δέ γε, οἶμαι, τῆς αἰσχρᾶς οἱ πόνοι καὶ ῥαθυμίαι πεφύκασι γίγνεσθαι πάλιν. ἀλλ' εἰ δὴ τεῖχός γέ τι χρεὼν ἀνθρώποις εἶναι, τὰς οἰκοδομίας χρὴ τὰς τῶν ἰδίων οἰκήσεων οὕτως ἐξ ἀρχῆς βάλλεσθαι, ὅπως ἂν ᾖ πᾶσα ἡ πόλις ἓν τεῖχος, ὁμαλότητί τε καὶ ὁμοιότησιν εἰς τὰς ὁδοὺς πασῶν τῶν οἰκήσεων ἐχουσῶν εὐερκίαν· ἰδεῖν τε οὐκ ἀηδές, μιᾶς οἰκίας σχῆμα ἐχούσης αὐτῆς, εἴς τε τὴν τῆς φυλακῆς ῥᾳστώνην ὅλῳ καὶ παντὶ πρὸς σωτηρίαν γίγνοιτ' ἂν διάφορος. τούτων δέ, ἕως ἂν μὲν ᾖ τὰ [2] κατ' ἀρχὰς οἰκοδομηθέντα, μέλειν μὲν μάλιστα τοῖς ἐνοικοῦσι πρέπον ἂν εἴη, τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμέλεσθαι καὶ προσαναγκάζοντας, τὸν ὀλιγωροῦντα ζημιοῦντας, καὶ πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καθαρότητός τ' ἐπιμέλεσθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλήψεται· καὶ δὴ καὶ ὑδάτων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τούτους ἐπιμέλεσθαι χρεών, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ ὁπόσα ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη. ταῦτα δὲ πάντα ξυνιδόντες ταῖς χρείαις οἱ νομοφύλακες, ἐπινομοθετούντων καὶ τῶν ἄλλων, ὁπόσα ἂν ὁ νόμος ἐκλείπῃ δι' ἀπορίαν. ὅτε δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ περὶ ἀγορὰν οἰκοδομήματα καὶ τὰ περὶ τὰ γυμνάσια καὶ πάντα ὅσα διδασκαλεῖα κατεσκευασμένα περιμένει τοὺς φοιτητὰς καὶ θεατὰς θέατρα, πορευώμεθα ἐπὶ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, τῆς νομοθεσίας ἑξῆς ἐχόμενοι.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

21.

ΑΘΗΝ. Γάμοι μὲν τοίνυν ἡμῖν ἔστωσαν γε-

1 τε καί. 2 a Bipont. abest.

γονότες, ὦ Κλεινία· δίαιτα δὲ πρὸ παιδογονίας οὐκ ἐλάττων ἐνιαυσίας γίγνοιτ' ἂν τὸ μετὰ τοῦτο· ἣν δὴ τίνα τρόπον χρὴ ζῆν νυμφίον τε καὶ νύμφην ἐν πόλει διαφερούσῃ τῶν πολλῶν ἐσομένῃ, τὸ δὴ τῶν νῦν εἰρημένων ἐχόμενον εἰπεῖν, οὐ πάντων εὐκολώτατον, ἀλλὰ ὄντων οὐκ ὀλίγων τῶν ἔμπροσθεν τοιούτων, τοῦτο ἔτι ἐκείνων τῶν πολλῶν δυςχερέστερον ἀποδέχεσθαι τῷ πλήθει· τό γε μὴν δοκοῦν ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς εἶναι πάντως ῥητέον, ὦ Κλεινία.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ὅςτις διανοεῖται πόλεσιν ἀποφαίνε-
780 σθαι νόμους, πῇ τὰ δημόσια καὶ κοινὰ αὐτοὺς χρὴ ζῆν πράττοντας, τῶν δὲ ἰδίων, ὅσον ἀνάγκη, μηδὲ οἴεται δεῖν, ἐξουσίαν δὲ ἑκάστοις εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν, ὅπως ἂν ἐθέλῃ, καὶ μὴ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίγνεσθαι, προέμενος δὲ τὰ ἴδια ἀνομοθέτητα ἡγεῖται τά γε κοινὰ καὶ δημόσια ἐθελήσειν αὐτοὺς ζῆν διὰ νόμων, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖται. τίνος δὴ χάριν ταῦτα εἴρηται; τοῦδε, ὅτι φήσομεν δεῖν ἡμῖν τοὺς νυμφίους μηδὲν διαφερόντως μηδὲ ἧττον ἐν ξυσσιτίοις τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι τοῦ πρὸ τῶν γάμων χρόνου γενομένου· καὶ τοῦτο μὲν δὴ θαυμαστὸν ὄν, ὅτε κατ' ἀρχὰς πρῶτον ἐγένετο ἐν τοῖς παρ' ὑμῖν τόποις, πολέμου τινὸς αὐτό, ὥς γ' εἰκός, νομοθετήσαντος ἤ τινος ἑτέρου τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντος πράγματος ἐν ὀλιγανθρωπίαις ὑπὸ πολλῆς ἀπορίας ἐχομένοις, γευσαμένοις δὲ καὶ ἀναγκασθεῖσι χρήσασθαι τοῖς ξυσσιτίοις ἔδοξε μέγα διαφέρειν εἰς σωτηρίαν τὸ νόμιμον· καὶ κατέστη δὴ τρόπῳ τινὶ τοιούτῳ τὸ ἐπιτήδευμα ὑμῖν τὸ τῶν ξυσσιτίων.

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Ὃ δὴ ἔλεγον, ὅτι θαυμαστὸν ὂν τοῦτό ποτε καὶ φοβερὸν ἐπιτάξαι τισί, νῦν οὐχ ὁμοίως δυςχερὲς τῷ προστάττοντι ἂν εἴη νομοθετεῖν αὐτό· τὸ δ' ἑξῆς τούτῳ, πεφυκός τε ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι

γιγνόμενον, νῦν τε οὐδαμῇ γιγνόμενον, ὀλίγου τε
ποιοῦν τὸν νομοθέτην, τὸ τῶν παιζόντων, εἰς πῦρ
ξαίνειν καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἀνήνυτα ποιοῦντα
δρᾶν, οὐ ῥᾴδιον οὔτ' εἰπεῖν οὔτ' εἰπόντα ἀποτελεῖν.

ΚΛΕΙ. Τί δὴ τοῦτο, ὦ ξένε, ἐπιχειρῶν λέγειν,
ἔοικας σφόδρα ἀποκνεῖν;

ΑΘΗΝ. Ἀκούοιτ' ἄν, ἵνα μὴ πολλὴ διατριβὴ
γίγνηται περὶ τοῦτ' αὐτὸ μάτην· πᾶν μὲν γάρ, ὅ τι
περ ἂν τάξεως καὶ νόμου μετέχον ἐν πόλει γίγνηται,
πάντα ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, τῶν δὲ ἀτάκτων ἢ τῶν
κακῶς ταχθέντων λύει τὰ πολλὰ τῶν εὖ τεταγμένων
ἄλλα ἕτερα· οὗ δὴ καὶ νῦν ἐφέστηκε πέρι τὸ λεγόμε-
νον. ὑμῖν γάρ, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, τὰ μὲν περὶ
τοὺς ἄνδρας ξυσσίτια καλῶς, ἅμα καί, ὅπερ εἶπον,
θαυμαστῶς καθέστηκεν ἐκ θείας τινὸς ἀνάγκης, τὸ
δὲ περὶ τὰς γυναῖκας οὐδαμῶς ὀρθῶς ἀνομοθέτητον 781
μεθεῖται, καὶ οὐκ εἰς τὸ φῶς ἦκται τὸ τῆς ξυσσιτίας
αὐτῶν ἐπιτήδευμα· ἀλλ' ὃ [1] καὶ ἄλλως γένος ἡμῶν
τῶν ἀνθρώπων λαθραιότερον μᾶλλον καὶ ἐπικλοπώ-
τερον ἔφυ, τὸ θῆλυ, διὰ τὸ ἀσθενές, οὐκ ὀρθῶς τοῦ-
το, εἴξαντος τοῦ νομοθέτου, δύστακτον ὂν ἀφείθη·
διὰ δὲ τοῦτο μεθειμένου πολλὰ ὑμῖν παραρρεῖ, πο-
λὺ ἄμεινον ἂν ἔχοντα, εἰ νόμων ἔτυχεν, ἢ τανῦν·
οὐ γὰρ ἥμισυ μόνον ἐστίν, ὡς δόξειεν ἄν, τὸ περὶ τὰς
γυναῖκας ἀκόσμητον [2] περιορώμενον, ὅσῳ δὲ ἡ θή-
λεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν
ἀρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλέον ἢ διπλά-
σιον εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐπαναλαβεῖν καὶ ἐπανορθώσα-
σθαι καὶ πάντα ξυντάξασθαι κοινῇ γυναιξί τε καὶ
ἀνδράσιν ἐπιτηδεύματα, βέλτιον πρὸς πόλεως εὐδαι-
μονίαν. νῦν δὲ οὕτως ἦκται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος
οὐδαμῶς εἰς τοῦτο εὐτυχῶς, ὥστε οὐδὲ μνησθῆναι
περὶ αὐτοῦ ἐν ἄλλοις γ' ἐστὶ τόποις καὶ πόλεσι νοῦν

---

1 ἄλλο. 2 ἀκοσμήτως.

ἔχοντος, ὅπου μηδὲ ξυσσίτια ὑπάρχει τὸ παράπαν δεδογμένα κατὰ πόλιν εἶναι. πόθεν δή τίς γε ἔργῳ μὴ καταγελάστως ἐπιχειρήσει γυναῖκας προςβιάζεσθαι, τὴν σίτων καὶ ποτῶν ἀνάλωσιν φανερὰν θεωρεῖσθαι; τούτου γὰρ οὐκ ἔστιν, ὅ τι χαλεπώτερον ἂν ὑπομείνειε τοῦτο τὸ γένος· εἰθισμένον γὰρ δεδοικὸς καὶ σκοτεινὸν ζῆν, ἀγόμενον δ' εἰς φῶς βίᾳ, πᾶσαν ἀντίτασιν ἀντιτεῖνον πολὺ κρατήσει τοῦ νομοθέτου. τοῦτ' οὖν ἄλλοθι μέν, ἧπερ εἶπον, οὐδ' ἂν τὸν λόγον ὑπομείνειε τὸν ὀρθὸν ῥηθέντα ἄνευ πάσης βοῆς, ἐνθάδε δὲ ἴσως ἄν. εἰ δὴ δοκεῖ, λόγου γ' ἕνεκα, μὴ ἀτελῆ[1] τὸν περὶ πάσης τῆς πολιτείας γενέσθαι λόγον, ἐθέλω λέγειν, ὡς ἀγαθόν ἐστι καὶ πρέπον, εἰ καὶ σφῷν ξυνδοκεῖ ἀκούειν, εἰ δὲ μή, ἐᾶν.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ', ὦ ξένε, θαυμαστῶς τό γε ἀκοῦσαι νῷν πάντως που ξυνδοκεῖ.

22.

ΑΘΗΝ. Ἀκούωμεν δή· θαυμάσητε δὲ μηδέν, ἐὰν ὑμῖν ἄνωθέν ποθεν ἐπιχειρεῖν δόξω. σχολῆς γὰρ ἀπολαύομεν, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ἐστὶ τὸ κατεπεῖγον, τὸ μὴ πάντῃ πάντως σκοπεῖν τὰ περὶ τοὺς νόμους.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Πάλιν τοίνυν ἐπὶ τὰ πρῶτα ἐπαναχωρήσωμεν λεχθέντα. εὖ γὰρ δὴ τό γε τοσοῦτον χρὴ πάντ' ἄνδρα ξυννοεῖν, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων γέ-
782 νεσις ἢ τὸ παράπαν ἀρχὴν οὐδεμίαν εἴληχεν, οὐδ' ἕξει ποτέ γε τελευτήν· ἀλλ' ἦν τε ἀεὶ καὶ ἔσται πάντως, ἢ μῆκός τι τῆς ἀρχῆς, ἀφ' οὗ γέγονεν, ἀμήχανον ἂν χρόνον ὅσον γεγονὸς ἂν εἴη.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; πόλεων ξυστάσεις καὶ φθορὰς

1 ἀτυχῆ.

καὶ ἐπιτηδεύματα παντοῖα τάξεώς τε καὶ ἀταξίας [καὶ βρώσεως], καὶ πομάτων τε ἅμα καὶ βρωμάτων ἐπιθυμήματα παντοδαπὰ πάντως καὶ περὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἆρ' οὐκ οἰόμεθα γεγονέναι καὶ στροφὰς ὡρῶν παντοίας, ἐν αἷς τὰ ζῷα μεταβάλλειν αὐτῶν παμπληθεῖς μεταβολὰς εἰκός;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; πιστεύομεν ἀμπέλους τε φανῆναί πού ποτε, πρότερον οὐκ οὔσας, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐλαίας καὶ τὰ Δήμητρός τε καὶ Κόρης δῶρα, Τριπτόλεμόν τέ τινα τῶν τοιούτων γενέσθαι διάκονον; ἐν ᾧ δὲ μηδὲ ταῦτα ἦν τῷ χρόνῳ, μῶν οὐκ οἰόμεθα τὰ ζῷα, καθάπερ νῦν, ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἐδωδὴν τρέπεσθαι;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ μὴν θύειν ἀνθρώπους ἀλλήλους ἔτι καὶ νῦν παραμένον ὁρῶμεν πολλοῖς· καὶ τοὐναντίον ἀκούομεν ἐν ἄλλοις, ὅτι[1] οὐδὲ βοὸς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι, θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖσι ζῷα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἁγνὰ θύματα, σαρκῶν δ' ἀπείχοντο, ὡς οὐχ ὅσιον ὂν ἐσθίειν, οὐδὲ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς αἵματι μιαίνειν· ἀλλὰ Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ τοὐναντίον πάντων ἀπεχόμενοι.

ΚΛΕΙ. Καὶ σφόδρα λεγόμενα, ἅ γ' εἴρηκας, καὶ πιστεύεσθαι πιθανά.

ΑΘΗΝ. Πρὸς οὖν δὴ τί[2], εἴποι τις ἄν, ὑμῖν πάντ' ἐῤῥήθη τὰ νῦν;

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Καὶ τοίνυν, ἐὰν δύνωμαι, τὰ τούτοις ἑξῆς, ὦ Κλεινία, πειράσομαι φράζειν.

---

1 ὅτε. 2 δή τι.

ΚΛΕΙ. Λέγοις ἄν.

ΑΘΗΝ. Ὁρῶ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τριτ-
τῆς χρείας καὶ ἐπιθυμίας ἠρτημένα, δι' ὧν ἀρετή
τε αὐτοῖς ἀγομένοις ὀρθῶς καὶ τοὐναντίον ἀποβαί-
νει κακῶς ἀχθεῖσι· ταῦτα δ' ἐστὶν ἐδωδὴ μὲν καὶ
πόσις εὐθὺς γενομένοις, ἣν περὶ ἅπασαν πᾶν ζῶον
ἔμφυτον ἔρωτα ἔχον μεστὸν οἴστρου τέ ἐστι καὶ ἀνη-
κουστίας τοῦ λέγοντος ἄλλο τι δεῖν πράττειν, πλὴν
τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τὰς περὶ ἅπαντα ταῦτα
ἀποπληροῦντα λύπης τῆς ἁπάσης ἀεὶ [δεῖν] σφᾶς ἀπαλ-
783 λάττειν· τρίτη δὲ ἡμῖν καὶ μεγίστη χρεία καὶ ἔρως
ὀξύτατος ὕστατος μὲν ὁρμᾶται, διαπυρωτάτους δὲ
τοὺς ἀνθρώπους μανίαις ἀπεργάζεται πάντως, ὁ
περὶ τὴν τοῦ γένους σποράν, ὕβρει πλείστῃ καόμε-
νος. ἃ δὴ δεῖ τρία νοσήματα τρέποντας εἰς τὸ βέλτι-
στον παρὰ τοῦ λεγομένου ἡδίστου[1], τρισὶ μὲν τοῖς
μεγίστοις πειρᾶσθαι κατέχειν, φόβῳ καὶ νόμῳ καὶ
τῷ ἀληθεῖ λόγῳ, προσχρωμένους μέντοι Μούσαις τε
καὶ ἀγωνίοισι θεοῖς σβεννύναι τὴν αὔξην τε καὶ ἐπιῤ-
ῥοήν. Παίδων δὴ γένεσιν μετὰ τοὺς γάμους θῶμεν,
καὶ μετὰ γένεσιν τροφὴν καὶ παιδείαν. καὶ τάχ' ἂν
οὕτω προϊόντων τῶν λόγων ὅ τε νόμος ἡμῖν ἕκαστος
περαίνοιτο εἰς τοὔμπροσθεν ἐπὶ ξυσσίτια, ἵνα καὶ
ἀφικόμενοι εἰς τὰς τοιαύτας κοινωνίας, εἴτε ἄρα γυ-
ναικῶν εἴτε ἀνδρῶν δεῖ μόνον γίγνεσθαι, προσμί-
ξαντες αὐτοῖς ἐγγύθεν ἴσως μᾶλλον κατοψόμεθα, τά
τε ἐπίπροσθεν αὐτῶν, ἔτι νῦν ὄντα ἀνομοθέτητα,
τάξαντες αὐτά, ἐπίπροσθεν ποιησόμεθα· καί, ὅπερ
ἐῤῥήθη νῦν δή, κατοψόμεθά τε αὐτὰ ἀκριβέστερον,
μᾶλλόν τε τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ πρέποντας
νόμους ἂν θείημεν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Φυλάξωμεν τοίνυν τῇ μνήμῃ τὰ νῦν

---

1 τὸ λεγόμενον ἥδιστον.

δὴ λεχθέντα· ἴσως γὰρ χρείαν ποτ᾽ αὐτῶν πάντων ἕξομεν.

ΚΛΕΙ. Τὰ ποῖα δὴ διακελεύει;

ΑΘΗΝ. Ἃ τοῖς τρισὶ διωριζόμεθα ῥήμασι· βρῶσιν μὲν ἐλέγομέν που καὶ δεύτερον πόσιν καὶ ἀφροδισίων δέ τινα διαπτοίησιν τρίτον.

ΚΛΕΙ. Πάντως, ὦ ξένε, μεμνησόμεθά που, ὧν τανῦν διακελεύει.

ΑΘΗΝ. Καλῶς· ἔλθωμεν δ᾽ ἐπὶ τὰ νυμφικά, διδάξοντές τε αὐτούς, πῶς χρὴ καὶ τίνα τρόπον τοὺς παῖδας ποιεῖσθαι, καί, ἐὰν ἄρα μὴ πείθωμεν, ἀπειλήσοντές τισι νόμοις.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

23.

ΑΘΗΝ. Νύμφην χρὴ διανοεῖσθαι καὶ νυμφίον ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει· πάντες δ᾽ ἄνθρωποι κοινωνοὶ πάσης πράξεως, ἡνίκα μὲν ἂν προσέχωσιν αὑτοῖς τε καὶ τῇ πράξει τὸν νοῦν, πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπεργάζονται, μὴ προσέχοντες δὲ ἢ μὴ ἔχοντες νοῦν, τἀναντία. προσεχέτω δὴ καὶ ὁ νυμφίος τῇ τε νύμφῃ καὶ τῇ παιδοποιΐᾳ τὸν νοῦν, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ἡ νύμφη, τοῦτον τὸν χρόνον διαφερόντως, ὃν ἂν μήπω παῖδες αὐτοῖς ὦσι γεγονότες. ἐπίσκοποι 784
δ᾽ ἔστωσαν τούτων, ἃς εἱλόμεθα, γυναῖκες, πλείους εἴτ᾽ ἐλάττους, τοῖς ἄρχουσιν ὁπόσας ἂν δοκῇ προστάττειν τε, καὶ ὁπόταν, πρὸς τὸ τῆς Εἰληθυίας ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας ξυλλεγόμεναι μέχρι τρίτου μέρους ὥρας· οἷ δὴ ξυλλεχθεῖσαι διαγγελλόντων ἀλλήλαις, εἴ τίς τινα ὁρᾷ πρὸς ἄλλ᾽ ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων, ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς γάμοις θυσιῶν τε καὶ ἱερῶν γενομένων. ἡ δὲ παιδοποιΐα καὶ φυλακὴ τῶν παιδοποιουμένων δεκέτις ἔστω, μὴ πλείω δὲ χρόνον,

ὅταν εὔροια ᾖ τῆς γενέσεως· ἂν δὲ ἄγονοί τινες εἰς τοῦτον γίγνωνται τὸν χρόνον, μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἀρχουσῶν γυναικῶν διαζεύγνυσθαι κοινῇ βουλευομένους εἰς τὰ πρόσφορα ἑκατέροις· ἐὰν δ' ἀμφισβήτησίς τις γίγνηται περὶ τῶν ἑκατέροις πρεπόντων καὶ προσφόρων, δέκα τῶν νομοφυλάκων ἑλομένοις, οἷς ἂν ἐπιτρέψωσιν οἵδε καὶ τάξωσι, τούτοις ἐμμένειν. εἰσιοῦσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ γυναῖκες, τὰ μὲν νουθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι. παυόντων αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀμαθίας· ἐὰν δ' ἀδυνατῶσι, πρὸς τοὺς νομοφύλακας ἰοῦσαι φραζόντων, οἱ δ' εἰργόντων· ἂν δὲ καὶ ἐκεῖνοί πως ἀδυνατήσωσι, πρὸς τὸ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγράψαντές τε καὶ ὀμόσαντες, ἦ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν βελτίω ποιεῖν· ὁ δὲ ἀναγραφεὶς ἄτιμος ἔστω, μὴ ἑλὼν ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράψαντας, τῶνδε[1]· μήτε γὰρ εἰς γάμους ἴτω, μήτε εἰς τὰς τῶν παίδων ἐπιτελειώσεις, ἂν δὲ ἴῃ, πληγαῖς ὁ βουληθεὶς ἀθῷος αὐτὸν κολαζέτω. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικὸς ἔστω νόμιμα· τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους καὶ γενέσεις παίδων φοιτήσεων μὴ μετεχέτω, ἐὰν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως ἀναγραφῇ καὶ μὴ ἕλῃ τὴν δίκην. ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσωνται κατὰ νόμους, ἐὰν ἀλλοτρίᾳ τις περὶ τὰ τοιαῦτα κοινωνῇ γυναικὶ ἢ γυνὴ ἀνδρί, ἐὰν μὲν παιδοποιουμένοις ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω, καθάπερ τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν σωφρονῶν καὶ σωφρονοῦσα εἰς τὰ τοιαῦτα πάντα ἔστω εὐδόκιμος, ὁ δὲ τοὐναντίον ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλλον δὲ ἀτιμαζέσθω· καὶ μετριαζόντων μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν
785 πλειόνων, ἀνομοθέτητα σιγῇ κείσθω, ἀκοσμούντων δέ, νομοθετηθέντα ταύτῃ πραττέσθω κατὰ τοὺς τότε τεθέντας νόμους. βίου μὲν ἀρχὴ τοῦ παντὸς ἑκά-

1 τῶν δέ.

στοις ὁ πρῶτος ἐνιαυτός, ὃν γεγράφθαι χρεὼν ἐν ἱεροῖσι πατρῴοις ζωῆς ἀρχὴν κούρῳ καὶ κόρῃ· παραγεγράφθω δ' ἐν τοίχῳ λελευκωμένῳ ἐν πάσῃ φρατρίᾳ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔτεσιν ἀριθμουμένων, τῆς δὲ φρατρίας ἀεὶ τοὺς ζῶντας μὲν γεγράφθαι πλησίον, τοὺς δ' ὑπεκχωροῦντας τοῦ βίου ἐξαλείφειν. Γάμου δὲ ὅρον εἶναι κόρῃ μὲν ἀπὸ ἑκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον, κόρῳ δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα· εἰς δὲ ἀρχὰς γυναικὶ μὲν τετταράκοντα, ἀνδρὶ δὲ τριάκοντα ἔτη, πρὸς πόλεμον δὲ ἀνδρὶ μὲν εἴκοσι μέχρι τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν, γυναικὶ δέ, ἣν ἂν δοκῇ χρείαν δεῖν χρῆσθαι πρὸς τὰ πολεμικά, ἐπειδὰν παῖδας γεννήσῃ, τὸ δυνατὸν καὶ πρέπον ἑκάσταις προστάττειν, μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

ARGUMENTUM.

Matrimonium excipit liberorum educatio et institutio, quae et ad corpus et ad animum spectat. Iam quod ad corpus attinet, ne nimio nutrimento afficiatur, exercitatione uti oportet tam matres praegnantes quam nutrices; et illae quidem ambulationes conficiant frequentiores, hae vero liberos gestent nec diu quiescere sinant (C. 1.). Corporis autem agitatio et motus etiam animo, si terrore vexatur, perturbationum sedationem affert; et animus sedatus et tranquillus omnium virtutum fons atque origo est; quocirca liberos et voluptatibus et doloribus vehementioribus prohibere oportet (C. 3.). — A tertio ad sextum aetatis annum lusus causa liberi congrediantur, praesente muliere, cui hoc munus iniunctum est. Sexto deinde aetatis anno transacto, pueri et puellae separantor et magistris traduntor, ut in equo vehi fundasque et tela vibrare illi discant, hae vero armis exerceantur (C. 4.). In primis curari debet, ut utraque manu uti adsuescant (C. 5.). — Artes, quibus exerceri oportet pueros, duae sunt, gymnastica et musica; illa e saltatione et lucta constat, quae utraque ad belli usum spectare debet, ut simul cum sanitate et robore armorum tractandorum facultatem pueri et puellae sibi comparent; quamobrem etiam armatorum pompae et supplicationes ad pulvinaria haud negligendae sunt (C. 6.). — Ludi ne mutentur, cavendum est; ludorum enim mutatio magnam ad animum vim habet (C. 7.). Quod quidem ne in saltatione et musica fieri possit, Aegyptiorum exemplum sequi et saltationes cantusque omnes Diis consecrare oportet (C. 8.). In musica nihil admitti debet, quod infaustum, impium legibusque adversum est (C. 9.). — Etiam mortuorum de republica bene meritorum memoria cantibus celebrator; ex antiquioribus vero, qui iam extant, cantibus optimos deligere oportet. Qua quidem in re,

sicut in saltatione, legis latoris consilium semper respiciendum est, non delectatio aucupanda. Cantus porro qui viris et qui feminis conveniant, ex utriusque sexus ingenio diiudicare oportet (C. 10.). Denique quod omnia spectare debent, id etiam carminibus propositum esse debet, nempe vita placida et tranquilla, quam ludens quasi agas; eam vero ut assequamur, deos precari venerarique debemus (C. 10.). — Quod ad gymnasticam artem attinet, gymnasia et magistros, qui totius civitatis iuventutem erudiant, constitui oportet, et puellae iisdem exercendae sunt artibus; quod, etsi a plurimarum civitatum more abhorret, tamen et ratio postulat et experientia probat (C. 11.). Scilicet, ut universa vivendi ratio, sic etiam disciplina militaris mulieribus cum viris communis esse debet, ne ulla ex parte civitas manca sit atque debilis (C. 12.). — Corporis vero et animi cultura quum res sit difficillima maximique studii, videndum est, ne quid omittatur, quod ad hunc finem spectet. Quocirca sicut per omnia vitae tempora ratio quaedam et ordo observari debent, sic inprimis cavendum est, ne pueri desidiae et somno indulgeant (C. 13.). — Puer decem annos natus per triennium literas discito, et anno decimo tertio exacto lyrae vacato per alterum triennium (C. 14.). Ceterum de carminibus prosisque scriptionibus, falsa est eorum sententia, qui puero censent quam plurima legenda memoriaeque mandanda esse; nam, quum et poëtae et prosae orationis auctores plura literis consignaverint a puerilis institutionis ratione alienissima, multa legendi cupiditatem pueris perniciosam esse patet (C. 15.). Literarum studio absoluto, citharae et saltationi pueri vacabunt (C. 16.). Exercitationes vero militares et gymnasticas universas etiam mulieribus communes esse oportet, ut, hostibus invadentibus, urbem suosque custodire, et, si pro urbe propugnandi necessitas obvenerit, una cum viris hostem propulsare possint (C. 17.). — Saltationis duo sunt genera praecipua, militaris saltatio (pyrrhicha) et placida ac sedata (emmelia); quam utramque formam, moderatis hominibus accommodatam, legum lator statuet; legum vero custos, ne moveantur, cavebit (C. 18.). Comoedi et tragoedi, nisi magistratus eorum carmina probaverint, reiiciuntor (C. 19.). — Hominibus ingenuis tres necessariae sunt disciplinae, ars numerandi, ars metiendi et astronomia, quas etsi ut omnes perdiscant, fieri nequit, tamen necessaria nescire turpe est (C. 20.). Numerandi ars cum voluptate a pueris percipi potest, quia varia eam in rem excogitata sunt ludi genera. In metiendi vero arte pueros potissimum cognoscere oportet, quae mutuam admittant mensuram, ne turpi illo, in quo plurimi versantur, errore ducantur, ut res, quae metiri invicem non

possumus, mutuam admittere mensuram opinentur (C. 21.). De astronomia autem, licet in rerum divinarum causas inquirere nefas sit, tamen res coelestes perscrutari oportet, ne, de nomine divino detrahentes, Solem, Lunam ceteraque astra pro stellis errantibus habeamus (C. 22.). — Denique de venatione exponit, et, priusquam leges scribat, nonnulla prooemii causa monet. Iis autem venationis generibus reiectis, quae, quum retia, laqueos, alia id genus adhibeant, nullam corporis contentionem requirunt, unice probat quadrupedum venationem, quippe quae equis, canibus corporisque viribus perficiatur (C. 23.).

1.

Γενομένων δὲ παίδων ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν, τρο- 788
φὴν μέν που καὶ παιδείαν τὸ μετὰ ταῦτα λέγειν, ὀρθότατα γίγνοιθ' ἡμῖν· ἣν εἶναι μὲν ἄῤῥητον, πάντως ἀδύνατον, λεγομένη δέ, διδαχῇ τινὶ καὶ νουθετήσει μᾶλλον ἢ νόμοις εἰκυῖ' ἂν ἡμῖν φαίνοιτο· ἰδίᾳ γὰρ καὶ κατ' οἰκίας πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ οὐκ ἐκφανῆ πᾶσι γιγνόμενα ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἑκάστων λύπης τε καὶ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας, ἕτερα παρὰ τὰς τοῦ νομοθέτου ξυμβουλὰς παραγενόμενα, παντοδαπὰ καὶ οὐχ ὅμοια ἀλλήλοις ἀπεργάζοιτ' ἂν τὰ τῶν πολιτῶν ἤθη· τοῦτο δὲ κακὸν ταῖς πόλεσι· καὶ γὰρ διὰ σμικρότητα αὐτῶν καὶ πυκνότητα, ἐπιζήμια τιθέντα ποιεῖν νόμους, ἀπρεπὲς ἅμα καὶ ἄσχημον· διαφθείρει δὲ καὶ τοὺς γραφῇ τεθέντας νόμους, ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ πυκνοῖς ἐθισθέντων τῶν ἀνθρώπων παρανομεῖν. ὥστε ἀπορία μὲν περὶ αὐτὰ νομοθετεῖν, σιγᾶν δὲ ἀδύνατον. ἃ δὲ λέγω, δηλῶσαι πειρατέον, οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς· νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατὰ τὶ σκότος.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὅτι μὲν σώματα καὶ ψυχὰς τήν γε ὀρθὴν πάντως δεῖ τροφὴν φαίνεσθαι δυναμένην ὡς κάλλιστα καὶ ἄριστα ἐξεργάζεσθαι, τοῦτο μὲν ὀρθῶς εἴρηταί που.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Σώματα δὲ κάλλιστα, οἶμαι, τό γε

ἁπλούστατον, ὡς ὀρθότατα δεῖ νέων ὄντων εὐθὺς φύεσθαι τῶν παίδων.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τί δέ; τόδε οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἡ πρώτη βλάστη παντὸς ζώου πολὺ μεγίστη καὶ πλείστη φύεται, ὥστε καὶ ἔριν πολλοῖς παρέσχηκε, μὴ γίγνεσθαι τά γ' ἀνθρώπινα μήκη διπλάσια ἀπὸ πέντε ἐτῶν ἐν τοῖς λοιποῖς εἴκοσιν ἔτεσιν αὐξανόμενα;

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; πολλὴ αὔξη, ὅταν ἐπιρρέῃ
789 πόνων χωρὶς πολλῶν καὶ ξυμμέτρων, οὐκ ἴσμεν, ὅτι μυρία κακὰ ἐν τοῖς σώμασιν ἀποτελεῖ;

ΚΛΕΙ. Πάνυ γε.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τότε δεῖται πλείστων πόνων, ὅταν ἡ πλείστη τροφὴ προσγίγνηται τοῖς σώμασι.

ΚΛΕΙ. Τί δῆτα, ὦ ξένε; ἦ[1] τοῖς ἄρτι γεγονόσι καὶ νεωτάτοις πόνους πλείστους προστάξομεν;

ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς γε, ἀλλ' ἔτι καὶ πρότερον τοῖς ἐντὸς τῶν αὑτῶν μητέρων τρεφομένοις.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις, ὦ λῷστε; ἢ τοῖς κυουμένοισι φράζεις;

ΑΘΗΝ. Ναί· θαυμαστὸν δ' οὐδέν ἐστιν, ἀγνοεῖν ὑμᾶς τὴν τῶν τηλικούτων γυμναστικήν, ἣν βουλοίμην ἂν ὑμῖν, καίπερ ἄτοπον οὖσαν, δηλῶσαι.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἔστι τοίνυν παρ' ἡμῖν μᾶλλον τὸ τοιοῦτον κατανοεῖν, διὰ τὸ τὰς παιδιὰς αὐτόθι μειζόνως τινὰς παίζειν, ἢ δεῖ· τρέφουσι γὰρ δὴ παρ' ἡμῖν οὐ μόνον παῖδες, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροί τινες ὀρνίθων θρέμματα, ἐπὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς ἄλληλα ἀσκοῦντες τὰ τοιαῦτα τῶν θηρίων. πολλοῦ δὴ δέουσιν ἡγεῖσθαι τοὺς πόνους αὐτοῖς εἶναι τοὺς πρὸς ἄλληλα μετρίους, ἐν οἷς αὐτὰ ἀνακινοῦσι γυμνάζον-

1 ξένε, ἢ τοῖς κ. τ. λ.

τες, πρὸς γὰρ τούτοις λαβόντες ὑπὸ μάλης ἕκαστος, τοὺς μὲν ἐλάττονας εἰς τὰς χεῖρας, μείζους δ' ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἐντός, πορεύονται περιπατοῦντες σταδίους παμπόλλους ἕνεκα τῆς εὐεξίας, οὔτι τῆς τῶν αὑτῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῆς τούτων τῶν θρεμμάτων· καὶ τό γε τοσοῦτον δηλοῦσι τῷ δυναμένῳ καταμαθεῖν, ὅτι τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τῶν σεισμῶν τε καὶ κινήσεων κινούμενα ἄκοπα ὀνίναται πάντως[1], ὅσα τε ὑπὸ ἑαυτῶν ἢ καὶ ἐν ἐώραις ἢ καὶ κατὰ θάλασσαν ἢ καὶ ἐφ' ἵππων ὀχούμενα[2] ἢ καὶ ὑπ' ἄλλων ὁπωσοῦν δὴ φερομένων τῶν σωμάτων κινεῖται· καὶ διὰ ταῦτα τὰς τῶν σίτων τροφὰς καὶ ποτῶν κατακρατοῦντα, ὑγίειαν καὶ κάλλος καὶ τὴν ἄλλην ῥώμην ἡμῖν δυνατά ἐστι παραδιδόναι.

2.

Τί οὖν ἂν φαῖμεν, ἐχόντων οὕτω τούτων, τὸ μετὰ τοῦτο ἡμᾶς δεῖν ποιεῖν; βούλεσθε ἅμα γέλωτι φράζωμεν τιθέντες νόμους, τὴν μὲν κύουσαν περιπατεῖν, τὸ γενόμενον δὲ πλάττειν τε οἷον κήρινον, ἕως ὑγρόν, καὶ μέχρι δυεῖν ἐτοῖν σπαργανᾶν, καὶ δὴ καὶ τὰς τροφοὺς ἀναγκάζωμεν νόμῳ ζημιοῦντες, τὰ παιδία ἢ πρὸς ἀγροὺς ἢ πρὸς ἱερὰ ἢ πρὸς οἰκείους ἀεί πῃ φέρειν, μέχριπερ ἂν ἱκανῶς ἵστασθαι δυνατὰ γίγνηται, καὶ τότε διευλαβουμένας, ἔτι νέων ὄντων, μή πῃ βίᾳ ἐπερειδομένων στρέφηται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φερούσας, ἕως ἂν τριετὲς[3] ἀποτελεσθῇ τὸ γενόμενον, εἰς δύναμιν δὲ ἰσχυρὰς αὐτὰς εἶναι χρεών, καὶ μὴ μίαν, ἐπὶ δὲ τούτοις ἑκάστοις, 790 ἂν μὴ γίγνηται, ζημίαν τοῖς μὴ ποιοῦσι γράφωμεν; ἢ πολλοῦ γε δεῖ; τὸ γὰρ ἄρτι ῥηθέν, γίγνοιτ' ἂν πολὺ καὶ ἄφθονον.

1 πάντων. 2 ὀχουμένων. 3 τριέτες.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Τὸ γέλωτα ἂν πολὺν ὄφλειν ἡμᾶς πρὸς τῷ μὴ ἐθέλειν ἂν πείθεσθαι γυναικεῖά τε καὶ δούλεια ἤθη τροφῶν.

ΚΛΕΙ. Ἀλλὰ τίνος δὴ χάριν ἔφαμεν αὐτὰ δεῖν ῥηθῆναι;

ΑΘΗΝ. Τοῦδε· τὰ τῶν δεσποτῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἐν ταῖς πόλεσιν ἤθη τάχ' ἂν ἀκούσαντα εἰς ξύννοιαν ἀφίκοιτ' ἂν τὴν ὀρθήν, ὅτι χωρὶς τῆς ἰδίας διοικήσεως ἐν ταῖς πόλεσιν ὀρθῶς γιγνομένης μάτην ἂν τὰ κοινά τις οἴοιτο ἕξειν τινὰ βεβαιότητα θέσεως νόμων· καὶ ταῦτα ἐννοῶν αὐτὸς νόμοις ἂν τοῖς νῦν ῥηθεῖσι χρῷτο, καὶ χρώμενος εὖ τήν τε οἰκίαν καὶ πόλιν ἅμα τὴν αὑτοῦ διοικῶν εὐδαιμονοίη[1].

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλ' εἰκότως εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Τοιγαροῦν μήπω λήξωμεν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας, πρὶν ἂν καὶ τὰ περὶ τὰς ψυχὰς τῶν πάνυ νέων παίδων ἐπιτηδεύματα ἀποδῶμεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἠργμεθα τῶν περὶ τὰ σώματα μύθων λεχθέντων διαπεραίνειν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Λάβωμεν τοίνυν τοῦτο οἷον στοιχεῖον ἐπ' ἀμφότερα, σώματός τε καὶ ψυχῆς τῶν πάνυ νέων, τὴν τιθήνησιν καὶ κίνησιν γιγνομένην ὅτι μάλιστα διὰ πάσης τε νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς ἔστι ξύμφορος ἅπασι μέν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς ὅτι νεωτάτοισι, καὶ οἰκεῖν, εἰ δυνατὸν ἦν, οἷον ἀεὶ πλέοντας· νῦν δ' ὡς ἐγγύτατα τούτου ποιεῖν δεῖ περὶ τὰ νεογενῆ παίδων θρέμματα· τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ τῶνδε, ὡς ἐξ ἐμπειρίας αὐτὸ εἰλήφασι καὶ ἐγνώκασιν ὂν χρήσιμον αἵ τε τροφοὶ τῶν σμικρῶν καὶ αἱ περὶ τὰ τῶν Κορυβάντων ἰάματα τελοῦσαι· ἡνίκα γὰρ ἄν που βουληθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα

---

1 εὐδαιμονοῖ.

τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προςφέρουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι, καὶ οὐ σιγήν, ἀλλά τινα μελῳδίαν· καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσι τῶν παιδίων, καθάπερ αἱ τῶν ἐκφρόνων βακχειῶν ἰάσεις, ταύτῃ τῇ τῆς κινήσεως ἅμα χορείᾳ καὶ μούσῃ χρώμεναι.

ΚΛΕΙ. Τίς οὖν αἰτία τούτων, ὦ ξένε, μάλιστ' ἔσθ' ἡμῖν;

ΑΘΗΝ. Οὐ πάνυ χαλεπὴ γιγνώσκειν.

ΚΛΕΙ. Πῶς δή;

ΑΘΗΝ. Δειμαίνειν ἐστί που ταῦτ' ἀμφότερα τὰ πάθη, καὶ ἔστι δείματα δι' ἕξιν φαύλην τῆς ψυχῆς τινά. ὅταν οὖν ἔξωθέν τις προςφέρῃ τοῖς τοιούτοις πάθεσι σεισμόν, ἡ τῶν ἔξωθεν κρατεῖ κίνησις 791
προςφερομένη τὴν ἐντὸς φοβερὰν οὖσαν καὶ μανικὴν κίνησιν, κρατήσασα δὲ γαλήνην ἡσυχίαν τε ἐν τῇ ψυχῇ φαίνεται ἀπεργασαμένη τῆς περὶ τὰ τῆς καρδίας χαλεπῆς γενομένης ἑκάστων πηδήσεως, παντάπασιν ἀγαπητόν τι· τοὺς μὲν ὕπνου λαγχάνειν ποιεῖ, τοὺς δ' ἐγρηγορότας ὀρχουμένους τε καὶ αὐλουμένους μετὰ θεῶν, οἷς ἂν καλλιεροῦντες ἕκαστοι θύωσι, κατειργάσατο ἀντὶ μανικῶν ἡμῖν διαθέσεων ἕξεις ἔμφρονας ἔχειν. καὶ ταῦτα, ὡς διὰ βραχέων γε οὕτως εἰπεῖν, πιθανὸν λόγον ἔχει τινά.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Εἰ δέ γε οὕτω τοιαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει ταῦτα, ἐννοεῖν χρὴ τόδε παρ' αὐτοῖς, ὡς ἅπασα ψυχὴ δείμασι ξυνοῦσα ἐκ νέων μᾶλλον ἂν διὰ φόβων ἐθίζοιτο γίγνεσθαι· τοῦτο δέ πω πᾶς ἂν φαίη δειλίας ἄσκησιν, ἀλλ' οὐκ ἀνδρίας γίγνεσθαι.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τὸ δέ γε ἐναντίον ἀνδρίας ἂν φαῖμεν ἐκ νέων εὐθὺς ἐπιτήδευμα εἶναι τὸ νικᾶν τὰ προςπίπτονθ' ἡμῖν δείματά τε καὶ φόβους.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Ἓν δὴ καὶ τοῦτο εἰς ψυχῆς μόριον ἀρετῆς, τὴν τῶν παντελῶς παίδων γυμναστικὴν ἐν ταῖς κινήσεσι, μέγα ἡμῖν φῶμεν ξυμβάλλεσθαι.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τό γε μὴ δύσκολον ἐν ψυχῇ καὶ τὸ δύσκολον οὐ σμικρὸν μόριον εὐψυχίας καὶ κακοψυχίας ἑκάτερον γιγνόμενον γίγνοιτ᾽ ἄν.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ᾽ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν ἂν τρόπον εὐθὺς ἐμφύοιθ᾽ ἡμῖν, ὁπότερον βουληθεῖμεν, τῷ νεογενεῖ, φράζειν δὴ πειρατέον, ὅπως τις καὶ καθ᾽ ὅσον εὐπορεῖ τούτων.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

5.

ΑΘΗΝ. Λέγω δὴ τό γε παρ᾽ ἡμῖν δόγμα, ὡς ἡ μὲν τρυφὴ δύσκολα καὶ ἀκρόχολα καὶ σφόδρα[1] ἀπὸ σμικρῶν κινούμενα τὰ τῶν νέων ἤθη ἀπεργάζεται, τὸ δὲ τούτων ἐναντίον ἥ γε σφοδρὰ[2] καὶ ἀγρία δούλωσις, ταπεινοὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ μισανθρώπους ποιοῦσα, ἀνεπιτηδείους ξυνοίκους ἀποτελεῖ.

ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν δὴ χρὴ τὰ μήπω φωνῆς ξυνιέντα μηδὲ παιδείας τῆς ἄλλης δυνατὰ γεύεσθαί πω τρέφειν τὴν πόλιν ἅπασαν;

ΑΘΗΝ. Ὡδέ πως· φθέγγεσθαί που μετὰ βοῆς εὐθὺς πᾶν εἴωθε τὸ γεννώμενον, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ δὴ καὶ τῷ κλάειν[3] πρὸς τῇ βοῇ μᾶλλον τῶν ἄλλων ξυνέχεται.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αἱ τροφοὶ σκοποῦσαι τίνος
792 ἐπιθυμεῖ, τούτοις αὐτοῖς ἐν τῇ προσφορᾷ τεκμαίρονται; οὗ μὲν γὰρ ἂν προσφερομένου σιγᾷ, καλῶς οἴονται προσφέρειν, οὗ δ᾽ ἂν κλάῃ[4] καὶ βοᾷ, οὐ καλῶς.

---

1 σφοδρά. 2 Bip. σφόδρα. 3 κλαίειν. 4 κλαίῃ.

τοῖς δὴ παιδίοις τὸ δήλωμα, ὧν ἐρᾷ καὶ μισεῖ, κλαυθμοναί[1] καὶ βοαί, σημεῖα οὐδαμῶς εὐτυχῆ. ἔστι δὲ ὁ χρόνος οὗτος τριῶν οὐκ ἐλάττων ἐτῶν, μόριον οὐ σμικρὸν τοῦ βίου διαγαγεῖν χεῖρον ἢ μὴ χεῖρον.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ὁ δὴ δύσκολος οὐδαμῶς τε ἵλεως, ἆρ' οὐ δοκεῖ σφῷν θρηνώδης τε εἶναι καὶ ὀδυρμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλήρης μᾶλλον, ἢ χρεὼν ἐστι τὸν ἀγαθόν;

ΚΛΕΙ. Ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; εἴ τις τὰ τρία ἔτη πειρῷτο, πᾶσαν μηχανὴν προςφέρων, ὅπως τὸ τρεφόμενον ἡμῖν ὡς ὀλιγίστῃ προςχρήσεται ἀλγηδόνι καὶ φόβοις καὶ λύπῃ πάσῃ κατὰ δύναμιν, ἆρ' οὐκ οἰόμεθα εὔθυμον μᾶλλόν τε καὶ ἵλεων ἀπεργάζεσθαι τηνικαῦτα τὴν ψυχὴν τοῦ τρεφομένου;

ΚΛΕΙ. Δῆλον δὴ καὶ μάλιστά γ' ἄν, ὦ ξένε, εἴ τις πολλὰς ἡδονὰς αὐτῷ παρασκευάζοι.

ΑΘΗΝ. Τοῦτ' οὐκέτ' ἂν ἐγώ, Κλεινία[2], ξυνακολουθήσαιμ' ἄν, ὦ θαυμάσιε· ἔστι γὰρ οὖν ἡμῖν ἡ τοιαύτη πρᾶξις διαφθορὰ μεγίστη πασῶν· ἐν ἀρχῇ γὰρ γίγνεται ἑκάστοτε τροφῆς. ὁρῶμεν δέ, εἴ τι λέγομεν.

ΚΛΕΙ. Λέγε τί φῄς.

ΑΘΗΝ. Οὐ σμικροῦ πέρι νῦν εἶναι νῷν τὸν λόγον· ὅρα δὲ καὶ σὺ ξυνεπίκρινέ τε ἡμᾶς, ὦ Μέγιλλε. ὁ μὲν γὰρ ἐμὸς δὴ λόγος οὔθ' ἡδονάς φησι δεῖν διώκειν τὸν ὀρθὸν βίον, οὔτ' αὖ τὸ παράπαν φεύγειν τὰς λύπας, ἀλλ' αὐτὸ ἀσπάζεσθαι τὸ μέσον, ὃ νῦν δὴ προςεῖπον, ἵλεων ὀνομάσας, ἣν δὴ διάθεσιν καὶ θεοῦ, κατά τινα μαντείας φήμην, εὐστόχως πάντες προςαγορεύομεν· ταύτην τὴν ἕξιν διώκειν φημὶ δεῖν ἡμῶν καὶ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεῖον· μήτ' οὖν

1 κλαυμοναί. 2 ἐγὼ Κλεινία.

αὐτὸν προπετῆ πρὸς τὰς ἡδονὰς γιγνόμενον ὅλως, ὡς οὐδ' ἐκτὸς λυπῶν ἐσόμενον, μήτε ἄλλον, γέροντα ἢ νέον, ἐὰν πάσχειν ταυτὸ τοῦθ' ἡμῖν, ἄῤῥενα ἢ θῆλυν, ἁπάντων δὲ ἥκιστα εἰς δύναμιν τὸν ἀρτίως νεογενῆ· κυριώτατον γὰρ οὖν ἐμφύεται πᾶσι τότε τὸ πᾶν ἦθος διὰ ἔθος. ἔτι δ' ἔγωγ', εἰ μὴ μέλλοιμι δόξειν παίζειν, φαίην ἂν δεῖν καὶ τὰς φερούσας ἐν γαστρὶ πασῶν τῶν γυναικῶν μάλιστα θεραπεύειν ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτόν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισὶ πολλαῖς ἅμα καὶ μάργοις προςχρήσεται ἡ κύουσα, μήτε αὖ λύπαις, τὸ δὲ ἵλεων καὶ εὐμενὲς πρᾷόν τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον.

ΚΛΕΙ. Οὐδὲν δεῖ σε, ὦ ξένε, Μέγιλλον ἀνε-
793 ρωτᾷν, πότερος ἡμῶν ὀρθότερον εἴρηκεν· ἐγὼ γὰρ αὐτός σοι ξυγχωρῶ, τὸν λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἀκράτου βίον φεύγειν δεῖν πάντας, μέσον δέ τινα τέμνειν ἀεί. καλῶς τοίνυν εἴρηκάς τε καὶ ἀκήκοας ἅμα.

ΑΘΗΝ. Μάλα μὲν οὖν ὀρθῶς, ὦ Κλεινία· τόδε τοίνυν ἐπὶ τούτοις τρεῖς ὄντες διανοηθῶμεν.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

4.

ΑΘΗΝ. Ὅτι ταῦτ' ἔστι πάντα, ὅσα νῦν διεξερχόμεθα, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἄγραφα νόμιμα, καὶ οὓς πατρίους νόμους ἐπονομάζουσιν, οὐκ ἄλλα ἐστὶν ἢ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα· καὶ ἔτι γε ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ἐπιχυθείς, ὡς οὔτε νόμους δεῖ προσαγορεύειν αὐτά, οὔτε ἄῤῥητα ἐᾷν, εἴρηται καλῶς· δεσμοὶ γὰρ οὗτοι πάσης εἰσὶ πολιτείας, μεταξὺ πάντων ὄντες τῶν ἐν γράμμασι τεθέντων τε καὶ κειμένων καὶ τῶν ἔτι τεθησομένων, ἀτεχνῶς οἷον πάτρια καὶ παντάπασιν ἀρχαῖα νόμιμα, ἃ καλῶς μὲν τεθέντα καὶ ἐθισθέντα πάσῃ σωτηρίᾳ περικαλύψαντα ἔχει τοὺς τότε γραφέντας νόμους, ἂν δ' ἐκτὸς τοῦ καλοῦ βαίνῃ, πλημμελῶς, οἷον τεκτόνων ἐν οἰκοδομήμασιν

ἐρείσματα ἐκ μέσου ὑποῤῥέοντα ξυμπίπτειν εἰς ταυτὸν ποιεῖ τὰ ξύμπαντα, κεῖσθαί τε ἄλλα ὑφ᾽ ἑτέρων, αὐτά τε καὶ τὰ καλῶς ὕστερον ἐποικοδομηθέντα, τῶν ἀρχαίων ὑποπεσόντων. ἃ δὴ διανοουμένους ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, σοὶ δεῖ τὴν πόλιν, καινὴν οὖσαν, πάντῃ ξυνδεῖν, μήτε μέγα μήτε σμικρὸν παραλιπόντας εἰς δύναμιν, ὅσα νόμους ἢ ἔθη τις ἢ ἐπιτηδεύματα καλεῖ· πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις πόλις ξυνδεῖται, ἄνευ δὲ ἀλλήλων ἑκάτερα τούτων οὐκ ἔστι μόνιμα· ὥστε οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἐὰν ἡμῖν πολλὰ ἅμα καὶ σμικρὰ δοκοῦντα εἶναι νόμιμα ἢ καὶ ἐθίσματα ἐπιῤῥέοντα μακροτέρους ποιῇ τοὺς νόμους.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ᾽ ὀρθῶς σύ γε λέγεις, ἡμεῖς τε οὕτω διανοησόμεθα.

ΑΘΗΝ. Εἰς μὲν τοίνυν τὴν τοῦ τριετοῦς γεγονότος ἡλικίαν κόρου καὶ κόρης ταῦτα εἴ τις ἀκριβῶς ἀποτελοίη, καὶ μὴ παρέργως τοῖς εἰρημένοις χρῷτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφέλειαν γίγνοιτ᾽ ἂν τοῖς νεωστὶ τρεφομένοις [1]. τριετεῖ δὲ δὴ καὶ τετραετεῖ καὶ πενταετεῖ καὶ ἔτι ἑξετεῖ ἤθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη· τρυφῆς δ᾽ ἤδη παραλυτέον, κολάζοντα μὴ ἀτίμως· ἀλλ᾽ ὅπερ ἐπὶ τῶν δούλων γ᾽ ἐλέγομεν, τὸ μὴ μεθ᾽ ὕβρεως κολάζοντας ὀργὴν ἐμποιῆσαι [2] δεῖν τοῖς κολασθεῖσι, μηδ᾽ ἀκολάστους ἐῶντας τρυφᾶν, ταυτὸν δραστέον 794
τοῦτό γε καὶ ἐπ᾽ ἐλευθέροισι. παιδιαὶ δ᾽ εἰσὶ τοῖς τηλικούτοις αὐτοφυεῖς τινές, ἅς, ἐπειδὰν ξυνέλθωσιν, αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσι. ξυνιέναι δὲ εἰς τὰ κατὰ κώμας ἱερὰ δεῖ πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία ἀπὸ τριετοῦς μέχρι ἓξ ἐτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κωμητῶν εἰς ταυτὸν ἕκαστα· τὰς δὲ τροφοὺς ἔτι τῶν τηλικούτων κοσμιότητός τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμέλεσθαι· τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης ξυμπάσης τῶν δώδεκα γυναικῶν μίαν ἐφ᾽ ἑκάστῃ τετάχθαι, κοσμοῦσαν κατ᾽

1 ταῖς — τρεφομέναις. 2 ἐμποιήσειν.

ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων ἃς [1] ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες, ταύτας δὲ αἱρείσθωσαν μὲν αἱ τῶν γάμων κύριαι τῆς ἐπιμελείας, ἐξ ἑκάστης τῆς φυλῆς μίαν, ἥλικας αὐταῖς· ἡ δὲ καταστᾶσα ἀρχέτω, φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας, καὶ κολάζουσα ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα, δοῦλον μὲν καὶ δούλην καὶ ξένον καὶ ξένην, αὐτὴ διὰ τινῶν τῆς πόλεως οἰκετῶν, πολίτην δέ, ἀμφισβητοῦντα μὲν τῇ κολάσει, πρὸς τοὺς ἀστυνόμους ἐπὶ δίκην ἄγουσα, ἀναμφισβήτητον δὲ ὄντα καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ [2] κολαζέτω. μετὰ δὲ τὸν ἑξέτη καὶ τὴν ἑξέτιν διακρινέσθω μὲν ἤδη τὸ γένος ἑκατέρων, κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡσαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιείσθωσαν. πρὸς δὲ τὰ μαθήματα τρέπεσθαι χρεὼν ἑκατέρους, τοὺς μὲν ἄῤῥενας ἐφ' ἵππων διδασκάλους καὶ τόξων καὶ ἀκοντίων καὶ σφενδονήσεως, ἐὰν δέ πῃ ξυγχωρῶσι, μέχρι γε μαθήσεως καὶ τὰ θήλεα, καὶ δὴ τά γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν ὅπλων χρείαν· τὸ γὰρ δὴ νῦν καθεστὼς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖται παρὰ τοῖς πᾶσιν ὀλίγου.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

5.

ΑΘΗΝ. Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντα ἐσθ' ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων τὰ περὶ τὰς χεῖρας· ἐπεὶ τά γε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται, τὰ δὲ κατὰ χεῖρας ἀνοίᾳ τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι· τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσοῤῥοπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ ἔθη [3] διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι· ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώ-

1 ὅσα. 2 αὔτη. 3 ἤθη.

μενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοι-
αῦτα, τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον καὶ εἰς ἄλλα,
μὴ δέον, οὕτω χρῆσθαι, σχεδὸν ἄνοια. ἔδειξε δὲ 795
ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν
τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μό-
νον, ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις[1] ἐπ' ἀμφότερα χρώμε-
νος. πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν
ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις, ἐν οἷσι μαθεῖν δυ-
νατόν, ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ
δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες· ταῦτα δ', ὅπερ
εἴπομεν, ἐν μὲν κερατίνοις πλήκτροις καὶ ἐν ὀργά-
νοις τοιούτοις οὐδὲν μέγα, σιδηροῖς δ' εἰς τὸν πόλε-
μον ὅταν δέῃ χρῆσθαι, μέγα διαφέρει, καὶ τόξοις
καὶ ἀκοντίοις καὶ ἑκάστοις τούτων, πολὺ δὲ μέγιστον,
ὅταν ὅπλοις δέῃ πρὸς ὅπλα χρῆσθαι· διαφέρει δὲ
πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος καὶ ὁ γυμνασάμενος
τοῦ μὴ γεγυμνασμένου· καθάπερ γὰρ ὁ τελέως παγ-
κράτιον ἠσκηκὼς ἢ πυγμὴν ἢ πάλην, οὐκ ἀπὸ μὲν
τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει
δὲ καὶ ἐφέλκεται πλημμελῶν, ὁπόταν αὐτόν τις με-
ταβιβάζων ἐπὶ θάτερα ἀναγκάζῃ διαπονεῖν, ταὐτὸν
δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ ἐν ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶ-
σι χρὴ προσδοκᾶν ὀρθόν, ὅτι τὸν διττὰ δεῖ κεκτημέ-
νον, οἷς ἀμύνοιτό τ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν
ἀργὸν τούτων μηδὲ ἀνεπιστῆμον ἐᾶν εἶναι κατὰ δύ-
ναμιν· Γηρυόνου δέ γε εἴ τις φύσιν ἔχων ἢ καὶ τὴν
Βριάρεω φύοιτο, ταῖς ἑκατὸν χερσὶν ἑκατὸν δεῖ βέ-
λη ῥίπτειν δυνατὸν εἶναι. τούτων δὴ πάντων τὴν
ἐπιμέλειαν ἀρχούσαις τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίγνεσθαι,
ταῖς μὲν ἐν παιδιαῖς τε καὶ τροφαῖς ἐπισκόποις γι-
γνομέναις, τοῖς δὲ περὶ τὰ μαθήματα, ὅπως ἀρτί-
ποδές τε καὶ ἀρτίχειρες πάντες τε καὶ πᾶσαι γιγνό-

---

1 ἑκατέροις.

μενοι, μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀποβλάπτωσι τὰς φύσεις εἰς τὸ δυνατόν.

6.

Τὰ δὲ μαθήματά που διττά, ὡς γ' εἰπεῖν, χρήσασθαι ξυμβαίνοι ἄν, τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα, γυμναστικῆς, τὰ δ' εὐψυχίας χάριν, μουσικῆς· τὰ δὲ γυμναστικῆς αὖ δύο, τὸ μὲν ὄρχησις, τὸ δὲ πάλη· τῆς ὀρχήσεως δὲ ἄλλη μὲν Μούσης λέξιν μιμουμένων, τό τε μεγαλοπρεπὲς φυλάττοντας ἅμα καὶ ἐλεύθερον, ἄλλη δὲ εὐεξίας, ἐλαφρότητός τε ἕνεκα καὶ κάλλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ μερῶν, τὸ προσῆκον καμπῆς τε καὶ ἐκτάσεως ἀποδιδομένης ἑκάστοις αὐτοῖς, αὐτῶν εὐρύθμου κινήσεως διασπειρομένης ἅμα καὶ ξυνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν
796 ὄρχησιν ἱκανῶς. καὶ δὴ τά γε κατὰ πάλην, ἃ μὲν Ἀνταῖος ἢ Κερκύων ἐν τέχναις ἑαυτῶν ξυνεστήσαντο φιλονεικίας ἀχρήστου χάριν, ἢ πυγμὴν Ἐπειὸς ἢ Ἄμυκος, οὐδὲν χρήσιμα ἐπὶ πολέμου κοινωνίαν ὄντα, οὐκ ἄξια λόγῳ κοσμεῖν· τὰ δὲ ἀπ' ὀρθῆς πάλης, ἀπ' αὐχένων καὶ χειρῶν καὶ πλευρῶν ἐξειλήσεως, μετὰ φιλονεικίας τε καὶ καταστάσεως διαπονούμενα μετ' εὐσχήμονος ῥώμης τε καὶ ὑγιείας ἕνεκα, ταῦτ' εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετέον, ἀλλὰ προστακτέον μαθηταῖς τε ἅμα καὶ τοῖς διδάξουσιν, ὅταν ἐνταῦθ' ὦμεν τῶν νόμων, τοῖς μέν, πάντα τὰ τοιαῦτα εὐμενῶς δωρεῖσθαι, τοῖς δέ, παραλαμβάνειν ἐν χάρισιν. οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὖ μιμήματα προσήκοντα μιμεῖσθαι, παρετέον, κατὰ μὲν τὸν τόπον τόνδε, Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια, κατὰ δὲ Λακεδαίμονα, Διοσκόρων· ἡ δὲ αὖ που παρ' ἡμῖν κόρη καὶ δέσποινα, εὐφρανθεῖσα τῇ τῆς χορείας παιδιᾷ, κεναῖς χερσὶν οὐκ ᾠήθη δεῖν ἀθύρειν, πανοπλίᾳ δὲ παντελεῖ κοσμηθεῖσα, οὕτω τὴν ὄρχησιν διαπεραίνειν· ἃ δὴ πάντας μιμεῖσθαι πρέπον ἂν εἴη

κόρους τε ἅμα καὶ κόρας, τὴν τῆς θεοῦ χάριν τιμῶντας, πολέμου τ' ἐν χρείᾳ καὶ ἑορτῶν ἕνεκα. τοῖς δέ που παισὶν [1] εὐθύς τε καὶ ὅσον ἂν χρόνον μήπω εἰς πόλεμον ἴωσι, πᾶσι θεοῖς προσόδους τε καὶ πομπὰς ποιουμένους, μεθ' ὅπλων τε καὶ ἵππων ἀεὶ κοσμεῖσθαι δέον ἂν εἴη, θάττους τε καὶ βραδυτέρας ἐν ὀρχήσεσι καὶ ἐν πορείᾳ τὰς ἱκετείας ποιουμένους πρὸς θεούς τε καὶ θεῶν παῖδας· καὶ ἀγῶνας δὴ καὶ προαγῶνας, εἰ τινῶν, οὐκ ἄλλων ἢ τούτων ἕνεκα προαγωνιστέον· οὗτοι γὰρ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ κατὰ πόλεμον χρήσιμοι εἴς τε πολιτείαν καὶ ἰδίους οἴκους· οἱ δὲ ἄλλοι πόνοι τε καὶ παιδιαὶ καὶ σπουδαὶ κατὰ σώματα οὐκ ἐλευθέρων, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία. Ἣν εἶπον γυμναστικὴν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ὅτι δέοι διεξελθεῖν, σχεδὸν δὴ διελήλυθα τανῦν, καὶ ἔσθ' αὕτη παντελής, εἰ δέ τινα ταύτης ὑμεῖς ἔχετε βελτίω, θέντες εἰς κοινὸν λέγετε.

ΚΛΕΙ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ ξένε, παρέντας ταῦτα, ἄλλα ἔχειν βελτίω τούτων περὶ γυμναστικῆς ἅμα καὶ ἀγωνίας εἰπεῖν.

ΑΘΗΝ. Τὸ τοίνυν τούτοις ἑξῆς περὶ τὰ τῶν Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος δῶρα, τότε μέν, ὡς ἅπαντα εἰρηκότες, ᾠόμεθα καταλείπειν μόνα τὰ περὶ γυμναστικῆς, νῦν δ' ἔστι δῆλα, ἅ τ' ἐστὶ καὶ ὅτι πρῶτα πᾶσι ῥητέα. λέγωμεν τοίνυν ἑξῆς αὐτά.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν λεκτέον.

ΑΘΗΝ. Ἀκούσατε δέ μου, προακηκοότες μὲν 797
καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅμως δὲ τό γε σφόδρα ἄτοπον καὶ ἄηθες διευλαβεῖσθαι δεῖ λέγοντα καὶ ἀκούοντα καὶ δὴ καὶ νῦν. ἐρῶ μὲν γὰρ ἐγὼ λόγον οὐκ ἄφοβον εἰπεῖν, ὅμως δέ πη θαρσήσας οὐκ ἀποστήσομαι.

ΚΛΕΙ. Τίνα δὴ τοῦτον, ὦ ξένε, λέγεις;

---

1 Bip. πᾶσιν.

7.

ΑΘΗΝ. Φημί, κατὰ πάσας πόλεις τὸ τῶν παιδιῶν γένος, ἠγνοῆσθαι ξύμπασιν, ὅτι κυριώτατόν ἐστι περὶ θέσεως νόμων, ἢ μονίμους εἶναι τοὺς τεθέντας ἢ μή· ταχθὲν μὲν γὰρ αὐτὸ καὶ μετασχὸν τοῦ τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς παίζειν τε καὶ εὐθυμεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς παιγνίοις, ἐᾷ καὶ τὰ σπουδῇ κείμενα νόμιμα μένειν ἡσυχῇ, κινούμενα δὲ τὰ αὐτὰ καὶ καινοτομούμενα, μεταβολαῖς τε ἄλλαις ἀεὶ χρώμενα καὶ μηδέποτε ταὐτὰ φίλα προσαγορευόντων τῶν νέων, μήτ' ἐν σχήμασι τοῖς τῶν αὐτῶν σωμάτων μήτε ἐν τοῖς ἄλλοις σκεύεσιν ὁμολογουμένως αὐτοῖς ἀεὶ κεῖσθαι τό τ' εὔσχημον καὶ ἄσχημον, ἀλλὰ τάν τι νέον ἀεὶ καινοτομοῦντα καὶ εἰςφέροντα τῶν εἰωθότων ἕτερον κατά τε σχήματα καὶ χρώματα καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα, τοῦτον τιμᾶσθαι διαφερόντως, τούτου πόλει λώβην οὐκ εἶναι μείζω φαῖμεν ἂν ὀρθότατα λέγοντες· λανθάνειν γὰρ τῶν νέων τὰ ἤθη μεθιστάντα, καὶ ποιεῖν τὸ μὲν ἀρχαῖον παρ' αὐτοῖς ἄτιμον, τὸ δὲ νέον ἔντιμον· τούτου δὲ πάλιν αὖ λέγω τοῦ τε ῥήματος καὶ τοῦ δόγματος οὐκ εἶναι ζημίαν μείζω πάσαις πόλεσι· ἀκούσατε δέ, ὅσον φημὶ αὖτ' εἶναι κακόν.

ΚΛΕΙ. Ἦ τὸ ψέγεσθαι τὴν ἀρχαιότητα λέγεις ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΑΘΗΝ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛΕΙ. Οὐ φαύλους τοίνυν ἡμᾶς ἂν ἀκροατὰς πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἔχοις ἂν τοῦτον, ἀλλ' ὡς δυνατὸν εὐμενεστάτους.

ΑΘΗΝ. Εἰκός γ' οὖν.

ΚΛΕΙ. Λέγε μόνον.

ΑΘΗΝ. Ἴτε δή, μειζόνως αὐτὸν ἀκούσωμέν τε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἴπωμεν. μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων, πλὴν κακῶν, πολὺ σφαλερώτατον εὑρήσομεν ἐν ὥραις πάσαις, ἐν πνεύμασιν,

ἐν διαίταις σωμάτων, ἐν τρόποις ψυχῶν, ὡς ἔπος εἰ-
πεῖν, οὐ τοῖς μέν, τοῖς δ' οὔ, πλήν, ὅ τι περ εἶπον
νῦν δή, κακοῖς· ὥστε εἴ τις ἀποβλέψειε πρὸς σώμα-
τα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις, πᾶσι δ' αὖ ποτοῖς καὶ πό-
νοις ξυνήθη γιγνόμενα, καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα
ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτ' ἐξ αὐτῶν τούτων ὑπὸ χρόνου σάρ-
κας φύσαντα οἰκείας τούτοις, φίλα τε καὶ ξυνήθη
καὶ γνώριμα γενόμενα ἁπάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ, πρὸς 798
ἡδονὴν καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει, καὶ ἄν ποτ' ἄρα
ἀναγκασθῇ μεταβάλλειν αὖθις ἡντινοῦν τῶν εὐδο-
κίμων διαιτῶν, τότε κατ' ἀρχὰς ξυνταραχθεὶς ὑπὸ
νόσων, μόγις ποτὲ κατέστη, τὴν ξυνήθειαν τῇ τρο-
φῇ πάλιν ἀπολαβών· ταὐτὸν δὴ δεῖ νομίζειν τοῦτο
γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε
ἅμα καὶ τὰς τῶν ψυχῶν φύσεις· οἷς γὰρ ἂν ἐντρα-
φῶσι νόμοις καὶ κατά τινα θείαν εὐτυχίαν ἀκίνητοι
γένωνται μακρῶν καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα
ἔχειν μνείαν μηδὲ ἀκοὴν τοῦ ποτὲ ἄλλως αὐτὰ σχεῖν,
ἢ καθάπερ νῦν ἔχει, σέβεται καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ
ψυχὴ τό τι κινεῖν τῶν τότε καθεστώτων. μηχανὴν
δὴ δεῖ τὸν νομοθέτην ἐννοεῖν ἀμόθεν γέ ποθεν, ὅν-
τινα τρόπον τοῦτ' ἔσται τῇ πόλει. τῇδ' οὖν ἔγωγε εὑ-
ρίσκω· τὰς παιδιὰς πάντες διανοοῦνται κινουμένας
τῶν νέων, ὅπερ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, παιδιὰς ὄντως
εἶναι, καὶ οὐ τὴν μεγίστην ἐξ αὐτῶν σπουδὴν καὶ
βλάβην ξυμβαίνειν· ὥστε οὐκ ἀποτρέπουσιν, ἀλλὰ
ξυνέπονται ὑπείκοντες, καὶ οὐ λογίζονται τόδε, ὅτι
τούτους ἀνάγκη τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ταῖς παιδιαῖς
νεωτερίζοντας ἑτέρους ἄνδρας τῶν ἔμπροσθεν γενέ-
σθαι παίδων, γενομένους δὲ ἄλλους ἄλλον βίον ζη-
τεῖν, ζητήσαντας δὲ ἑτέρων ἐπιτηδευμάτων καὶ νό-
μων ἐπιθυμῆσαι· καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἥξοντος τοῦ νῦν
δὴ λεγομένου μεγίστου κακοῦ πόλεσιν, οὐδεὶς αὐτῶν
φοβεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐλάττω μεταβαλλόμενα
κακὰ διεξεργάζοιτ' ἄν, ὅσα περὶ σχήματα πάσχει τὸ

τοιοῦτον· ὅσα δὲ περὶ τὰ τῶν ἠθῶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου πέρι πυκνὰ μεταπίπτει, πάντων, οἶμαι, μέγιστά τε καὶ πλείστης εὐλαβείας δεόμενα ἂν εἴη.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

8.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις πιστεύομεν, ἐν οἷς ἐλέγομεν, ὡς τὰ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ πᾶσαν μουσικήν ἐστι τρόπων μιμήματα βελτιόνων καὶ χειρόνων ἀνθρώπων; ἢ πῶς;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς ἄλλως πως τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα ἔχον [1] ἂν εἴη.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν, φαμέν, ἅπασαν μηχανητέον μηχανήν, ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μήτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἅπτεσθαι κατὰ ὀρχήσεις ἢ κατὰ μελῳδίας, μήτε τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς;

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

799 ΑΘΗΝ. Ἔχει τις οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ τοιαῦτα βελτίω τινὰ τέχνην τῆς τῶν Αἰγυπτίων;

ΚΛΕΙ. Ποίας δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τοῦ καθιερῶσαι πᾶσαν μὲν ὄρχησιν, πάντα δὲ μέλη, τάξαντας πρῶτον μὲν τὰς ἑορτὰς ξυλλογισαμένους εἰς τὸν ἐνιαυτόν, ἅστινας, ἐν οἷς χρόνοις καὶ οἷστισιν ἑκάστοις τῶν θεῶν καὶ παισὶ τούτων καὶ δαίμοσι γίγνεσθαι χρεών· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ τοῖς τῶν θεῶν θύμασιν ἑκάστοις ἣν ᾠδὴν δεῖ ἐφυμνεῖσθαι καὶ χορείαις ποίαισι γεραίρειν τὴν τότε θυσίαν, τάξαι μὲν πρῶτον τίνας, ἃ δ' ἂν ταχθῇ, Μοίραις καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεοῖς θύσαντας, κοινῇ πάντας τοὺς πολίτας σπένδοντας καθιεροῦν ἑκάστας τὰς ᾠδὰς ἑκάστοις τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄλλων· ἂν δὲ παρ' αὐτά τίς τῳ [2] θεῶν ἄλλους ὕμνους ἢ χορείας

---

1 Bip. ἔχων. 2 αὐτά τις τῶν.

προςάγῃ, τοὺς ἱερέας τε καὶ τὰς ἱερείας μετὰ νομοφυλάκων ἐξείργοντας ὁσίως ἐξείργειν καὶ κατὰ νόμον, τὸν δὲ ἐξειργόμενον, ἂν μὴ ἑκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Πρὸς τούτῳ[1] δὴ νῦν γενόμενοι τῷ λόγῳ, πάθωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς.

ΚΛΕΙ. Τοῦ πέρι λέγεις;

ΑΘΗΝ. Πᾶς που νέος, μὴ ὅτι πρεσβύτης, ἰδὼν ἂν ἢ καὶ ἀκούσας ὁτιοῦν τῶν ἐκτόπων καὶ μηδαμῇ πως ξυνήθων, οὐκ ἄν ποτέ που τὸ ἀπορηθὲν περὶ αὐτῶν ξυγχωρήσειεν, ἐπιδραμὼν οὕτως εὐθύς, στὰς δ' ἄν, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος καὶ μὴ σφόδρα κατειδὼς ὁδόν, εἴτε μόνος εἴτε μετ' ἄλλων τύχοι πορευόμενος, ἀνέροιτ' ἂν αὑτὸν[2] καὶ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπορούμενον, καὶ οὐκ ἂν πρότερον ὁρμήσειε, πρίν πῃ βεβαιώσαιτο τὴν σκέψιν τὴν πορείας, ὅπῃ ποτὲ φέρει· καὶ δὴ καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν ὡσαύτως ποιητέον· ἀτόπου γὰρ τανῦν ἐμπεπτωκότος λόγου περὶ νόμων, ἀνάγκη πού σκέψιν πᾶσαν ποιήσασθαι, καὶ μὴ ῥᾳδίως οὕτω περὶ τοσούτων τηλικούτους ὄντας φάναι, διϊσχυριζομένους ἐν τῷ παραχρῆμά τι σαφὲς ἂν εἰπεῖν ἔχειν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τούτῳ μὲν χρόνον δώσομεν, βεβαιώσομεν δὲ τότε αὐτό, ὁπόταν σκεψώμεθα ἱκανῶς· ἵνα δὲ μὴ τὴν ἑπομένην τάξιν τοῖς νόμοις τοῖς νῦν ἡμῖν παροῦσι διαπεράνασθαι κωλυθῶμεν μάτην, ἴωμεν πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν· τάχα γὰρ ἴσως, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν ἡ διέξοδος αὕτη ὅλη σχοῦσα τέλος ἱκανῶς ἂν μηνύσειε καὶ τὸ νῦν διαπορούμενον.

---

1. τοῦτο. 2. αὐτόν.

ΚΛΕΙ. Ἄριστ', ὦ ξένε, λέγεις, καὶ ποιῶμεν οὕτως ὡς εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Δεδόχθω μὲν δή, φαμέν, τὸ ἄτοπον τοῦτο, νόμους τὰς ᾠδὰς ἡμῖν γεγονέναι, καὶ καθάπερ οἱ παλαιοὶ τότε περὶ κιθαρῳδίαν οὕτω πως, ὡς ἔοικεν, ὠνόμασαν· ὥςτε τάχ' ἂν οὐδ' ἐκεῖνοι παντά-
800 πασί γ' ἂν ἀφεστῶτες εἶεν τοῦ νῦν λεγομένου, καθ' ὕπνον δὲ οἷόν πού τις ἢ καὶ ὕπαρ ἐγρηγορὼς ὠνείρωξε μαντευόμενος αὐτό. τὸ δ' οὖν δόγμα περὶ αὐτοῦ τοῦτ' ἔστω· παρὰ τὰ δημόσια μέλη τε καὶ ἱερὰ καὶ τὴν τῶν νέων ξύμπασαν χορείαν μηδεὶς μᾶλλον ἢ παρ' ὁντινοῦν ἄλλον τῶν νόμων φθεγγέσθω, μηδ' ἐν ὀρχήσει κινείσθω, καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος ἀζήμιος ἀπαλλαττέσθω, τὸν δὲ μὴ πειθόμενον, καθάπερ ἐῤῥήθη νῦν δή, νομοφύλακές τε καὶ ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς κολαζόντων. κείσθω δὲ νῦν ἡμῖν ταῦτα τῷ λόγῳ.

ΚΛΕΙ. Κείσθω.

9.

ΑΘΗΝ. Τίνα δὴ τρόπον αὐτὰ νομοθετῶν τις μὴ παντάπασι καταγέλαστος γίγνοιτ' ἄν; ἴδωμεν δὴ τὸ τοιόνδε τι περὶ αὐτὰ ἀσφαλέστατον, καθάπερ ἐκμαγεῖ' ἄττ' αὐτοῖσι πρῶτον πλάσασθαι τῷ λόγῳ· λέγω δὲ ἓν μὲν τῶν ἐκμαγείων εἶναι τοιόνδε τι, θυσίας γενομένης καὶ ἱερῶν καυθέντων κατὰ νόμον, εἴ τῳ τις, φαμέν, ἰδίᾳ παραστὰς τοῖς βωμοῖς τε καὶ ἱεροῖς, υἱὸς ἢ καὶ ἀδελφός, βλασφημοίη πᾶσαν βλασφημίαν, ἆρ' οὐκ ἄν, φαῖμεν, ἀθυμίαν καὶ κακὴν ὄτταν καὶ μαντείαν πατρί τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν οἰκείοις φθέγγοιτο ἐντιθείς;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Ἐν τοίνυν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις τοῦτ' ἐστὶ ταῖς πόλεσι γιγνόμενον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, σχεδὸν ὀλίγου πάσαις· δημοσίᾳ γάρ τινα θυσίαν ὅταν ἀρχή τις θύσῃ, μετὰ ταῦτα χορὸς οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλῆθος χορῶν ἥκει, καὶ στάντες οὐ πόῤῥω τῶν βωμῶν, ἀλ-

λὰ παρ' αὐτοὺς ἐνίοτε, πᾶσαν βλασφημίαν τῶν ἱερῶν καταχέουσι, ῥήμασί τε καὶ ῥυθμοῖς καὶ γοωδεστάταις ἁρμονίαις ξυντείνοντες τὰς τῶν ἀκροωμένων ψυχάς, καὶ ὃς ἂν δακρῦσαι μάλιστα τὴν θύσασαν παραχρῆμα ποιήσῃ πόλιν, οὗτος τὰ νικητήρια φέρει. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἆρ' οὐκ ἀποψηφιζόμεθα, καὶ εἴ ποτ' ἄρα δεῖ τοιούτων οἴκτων γίγνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες ἀλλὰ ἀποφράδες ὦσι, τάθ' ἥκειν δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς; οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι, Καρικῇ τινὶ μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, τοιοῦτόν τι πρέπον ἂν εἴη καὶ περὶ τὰς τοιαύτας ᾠδὰς γιγνόμενον· καὶ δὴ καὶ στολή γέ που ταῖς ἐπικηδείοις ᾠδαῖς, οὐ στέφανοι πρέποιεν ἂν οὐδ' ἐπίχρυσοι κόσμοι, πᾶν δὲ τοὐναντίον, ἵν' ὅτι τάχιστα περὶ αὐτῶν λέγων ἀπαλλάττωμαι. τὸ δὲ τοσοῦτον ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπανερωτῶ πάλιν, τῶν ἐκμαγείων ταῖς ᾠδαῖς εἰ πρῶτον ἓν τοῦθ' ἡμῖν ἀρέσκον κείσθω.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Εὐφημία· καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ᾠδῆς γένος εὔφημον ἡμῖν πάντη πάντως ὑπαρχέτω· ἢ μηδὲν 801
ἐπανερωτῶ, τιθῶ δὲ τοῦτο οὕτω;

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν τίθει· νικᾷ γὰρ πάσαισι ταῖς ψήφοις οὗτος ὁ νόμος.

ΑΘΗΝ. Τίς δὴ μετ' εὐφημίαν δεύτερος ἂν εἴη νόμος μουσικῆς; ἆρ' οὐκ εὐχὰς εἶναι τοῖς θεοῖς, οἷς θύομεν ἑκάστοτε;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τρίτος δ', οἶμαι, νόμος, ὅτι γνόντας δεῖ τοὺς ποιητάς, ὡς εὐχαὶ παρὰ θεῶν αἰτήσεις εἰσί, δεῖ δὴ τὸν νοῦν αὐτοὺς σφόδρα προσέχειν, μή ποτε λάθωσι κακὸν ὡς ἀγαθὸν αἰτούμενοι· γελοῖον γὰρ δὴ τὸ πάθος, οἶμαι, τοῦτ' ἂν γίγνοιτο, εὐχῆς τοιαύτης γενομένης.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἡμεῖς ἔμπροσθεν σμικρὸν τῷ λόγῳ ἐπείσθημεν, ὡς οὔτε ἀργυροῦν δεῖ πλοῦτον οὔτε χρυσοῦν ἐν πόλει ἱδρυμένον ἐνοικεῖν;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τίνος οὖν ποτὲ παράδειγμα εἰρῆσθαι φῶμεν τοῦτον τὸν λόγον; ἆρ' οὐ τοῦδε, ὅτι τὸ τῶν ποιητῶν γένος οὐ πᾶν ἱκανόν ἐστι γιγνώσκειν σφόδρα τά γε ἀγαθὰ καὶ μή; ποιήσας οὖν δή πού τις ποιητὴς ῥήμασιν ἢ καὶ κατὰ μέλος τοῦτο ἡμαρτημένον, εὐχὰς οὐκ ὀρθάς, ἡμῖν τοὺς πολίτας περὶ τῶν μεγίστων εὔχεσθαι τἀναντία ποιήσει· καίτοι τούτου, καθάπερ ἐλέγομεν, οὐ πολλὰ ἁμαρτήματα ἀνευρήσομεν μείζω. θῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τῶν περὶ μοῦσαν νόμων καὶ τύπων ἕνα.

ΚΛΕΙ. Τίνα; σαφέστερον εἰπὲ ἡμῖν.

ΑΘΗΝ. Τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα καὶ δίκαια ἢ καλὰ ἢ ἀγαθὰ μηδὲν ποιεῖν ἄλλο, τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ πρότερον δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ· σχεδὸν δὲ ἀποδεδειγμένοι εἰσὶν ἡμῖν, οὓς εἱλόμεθα νομοθέτας περὶ τὰ μουσικὰ καὶ τὸν τῆς παιδείας ἐπιμελητήν. τί οὖν; ὃ πολλάκις ἐρωτῶ, κείσθω νόμος ἡμῖν καὶ τύπος, ἐκμαγεῖόν τε τρίτον τοῦτο; ἢ πῶς δοκεῖ;

ΚΛΕΙ. Κείσθω· τί μήν;

ΑΘΗΝ. Μετά γε μὴν ταῦτα ὕμνοι θεῶν καὶ ἐγκώμια κεκοινωνημένα εὐχαῖς ᾄδοιτ' ἂν ὀρθότατα, καὶ μετὰ θεοὺς ὡσαύτως περὶ δαίμονάς τε καὶ ἥρωας μετ' ἐγκωμίων εὐχαὶ γίγνοιντ' ἂν τούτοις πᾶσι πρέπουσαι.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

10.

ΑΘΗΝ. Μετά γε μὴν ταῦτ' ἤδη νόμος ἄνευ
φθόνων εὐθὺς γίγνοιτ' ἂν ὅδε. τῶν πολιτῶν ὁπόσοι
τέλος ἔχοιεν τοῦ βίου, κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς
ἔργα ἐξειργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπονα καὶ τοῖς νόμοις
εὐπειθεῖς γεγονότες, ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν
πρέπον ἂν εἴη.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Τούς γε μὴν ἔτι ζῶντας ἐγκωμίοις τε
καὶ ὕμνοις τιμᾶν οὐκ ἀσφαλές, πρὶν ἂν ἅπαντά τις 802
τὸν βίον διαδραμὼν τέλος ἐπιστήσηται καλόν· ταῦ-
τα δὲ πάντα ἡμῖν ἔστω κοινὰ ἀνδράσι καὶ γυναιξίν,
ἀγαθοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γιγνομένοις. τὰς δὲ
ᾠδάς τε καὶ ὀρχήσεις οὑτωσὶ χρὴ καθίστασθαι· πολ-
λὰ ἔστι παλαιῶν παλαιὰ περὶ μουσικὴν καὶ καλὰ ποι-
ήματα, καὶ δὴ καὶ τοῖς σώμασιν ὀρχήσεις ὡσαύτως,
ὧν οὐδεὶς φθόνος ἐκλέξασθαι τῇ καθισταμένῃ πολι-
τείᾳ τὸ πρέπον καὶ ἁρμόττον. δοκιμαστὰς δὲ τού-
των ἑλομένους τὴν ἐκλογὴν ποιεῖσθαι, μὴ νεωτέρους
πεντήκοντα ἐτῶν, καὶ ὅ τι μὲν ἂν ἱκανὸν εἶναι δό-
ξῃ τῶν παλαιῶν ποιημάτων, ἐγκρίνειν, ὅ τι δ' ἂν
ἐνδεὲς ἢ τὸ παράπαν ἀνεπιτήδειον, τὸ μὲν ἀποβάλ-
λεσθαι παντάπασι, τὸ δ' ἐπανερομένους ἐπιρρυθμί-
ζειν, ποιητικοὺς ἅμα καὶ μουσικοὺς ἄνδρας παρα-
λαβόντας, χρωμένους αὐτῶν ταῖς δυνάμεσι τῆς ποι-
ήσεως· ταῖς δὲ ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις μὴ ἐπιτρέ-
ποντας, ἀλλ' ἤ τισιν ὀλίγαις, ἐξηγουμένους δὲ τὰ τοῦ
νομοθέτου βουλήματα, ὅτι μάλιστα ὄρχησίν τε καὶ
ᾠδὴν καὶ πᾶσαν χορείαν ξυστήσασθαι κατὰ τὸν αὐ-
τῶν[1] νοῦν· πᾶσα δ' ἄτακτός γε τάξιν λαβοῦσα περὶ
μοῦσαν διατριβή, καὶ μὴ παρατιθεμένης τῆς γλυ-
κείας μούσης, ἀμείνων μυρίῳ, τὸ δ' ἡδὺ πάσαις[2]·
ἐν ᾗ γὰρ ἂν ἐκ παίδων τις μέχρι τῆς ἑστηκυίας τε

1 αὑτῶν. 2 κοινὸν πάσαις.

καὶ ἔμφρονος ἡλικίας διαβιῷ, σώφρονι μὲν μούσῃ καὶ διατεταγμένῃ, ἀκούων δὲ τῆς ἐναντίας, μισεῖ καὶ ἀνελεύθερον αὐτὴν προσαγορεύει, τραφεὶς δ᾽ ἐν τῇ κοινῇ καὶ γλυκείᾳ, ψυχρὰν καὶ ἀηδῆ τὴν ταύτῃ ἐναντίαν εἶναί φησιν· ὥστε, ὅπερ ἐῤῥήθη νῦν δὴ, τό γε τῆς ἡδονῆς ἢ ἀηδίας περὶ ἑκατέρας οὐδὲν πεπλεονέκτηκεν, ἐκ περιττοῦ δὲ ἡ μὲν βελτίους, ἡ δὲ χείρους τοὺς ἐν αὐτῇ τραφέντας ἑκάστοτε παρέχεται.

ΚΛΕΙ. Καλῶς εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Ἔτι δὲ θηλείαις τε πρεπούσας ᾠδὰς ἄῤῥεσί τε χωρίσαι που δέον ἂν εἴη, τύπῳ τινὶ διορισάμενον, καὶ ἁρμονίαισι δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσαρμόττειν ἀναγκαῖον· δεινὸν γὰρ ὅλῃ γε τῇ ἁρμονίᾳ ἀπᾴδειν ἢ ῥυθμῷ ἀῤῥυθμεῖν, μηδὲν προσήκοντα τούτων ἑκάστοις ἀποδιδόντα τοῖς μέλεσιν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ τούτων τὰ σχήματά γε νομοθετεῖν· ἔστι δὲ ἀμφοτέροις μὲν ἀμφότερα ἀνάγκῃ κατεχόμενα ἀποδιδόναι· τὰ δὲ τῶν θηλειῶν, αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως ἑκατέρου διαφέροντι, τούτῳ δεῖ καὶ διασαφεῖν. τὸ δὴ μεγαλοπρεπὲς οὖν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρίαν ῥέπον ἀῤῥενωπὸν φατέον εἶναι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλῖνον θηλυγενέστερον ὡς ὂν παραδοτέον ἔν τε τῷ νόμῳ καὶ λόγῳ· τάξις μὲν δή
803 τις αὕτη. τούτων δὲ αὐτῶν διδασκαλία καὶ παράδοσις λεγέσθω τὸ μετὰ τοῦτο, τίνα τρόπον χρὴ καὶ οἷστισι καὶ πότε πράττειν ἕκαστα αὐτῶν. οἷον δή τις ναυπηγὸς, τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος τὰ τροπίδια, ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα, ταυτὸν δή μοι κἀγὼ φαίνομαι ἐμαυτῷ δρᾷν, τὰ τῶν βίων πειρώμενος σχήματα διαστήσασθαι κατὰ τρόπους τοὺς τῶν ψυχῶν, ὄντως αὐτῶν τὰ τροπίδια καταβάλλεσθαι, ποίᾳ μηχανῇ καὶ τίσι ποτὲ τρόποις ξυνόντες τὸν βίον ἄριστα διὰ τοῦ πλοῦ τούτου τῆς ζωῆς διακομισθησόμεθα, τοῦτο σκοπεῖν ὀρθῶς. ἔστι

δὴ τοίνυν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα μεγάλης μὲν σπουδῆς οὐκ ἄξια, ἀναγκαῖόν γε μὴν σπουδάζειν, τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχές· ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθά ἐσμεν, εἴ πως διὰ προσήκοντός τινος αὐτὸ πράττοιμεν, ἴσως ἂν ἡμῖν ξύμμετρον ἂν εἴη. λέγω δὲ δὴ τί ποτε; ἴσως μέντ' ἄν τίς μοι τοῦτ' αὐτὸ ὑπολαβὼν ὀρθῶς ὑπολάβοι.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Φημὶ χρῆναι τὸ μὲν σπουδαῖον σπουδάζειν, τὸ δὲ μὴ σπουδαῖον μή· φύσει δὲ εἶναι θεὸν μὲν πάσης μακαρίου σπουδῆς ἄξιον, ἄνθρωπον δέ, ὅπερ εἴπομεν ἔμπροσθεν, θεοῦ τι παίγνιον εἶναι μεμηχανημένον, καὶ ὄντως τοῦτο αὐτοῦ τὸ βέλτιστον γεγονέναι· τούτῳ δὴ δεῖν τῷ τρόπῳ ξυνεπόμενον καὶ παίζοντα ὅτι καλλίστας παιδιὰς πάντ' ἄνδρα καὶ γυναῖκα οὕτω διαβιῶναι, τοὐναντίον ἢ νῦν διανοηθέντας.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Νῦν μέν που τὰς σπουδὰς οἴονται δεῖν ἕνεκα τῶν παιδιῶν γίγνεσθαι· τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον ἡγοῦνται, σπουδαῖα ὄντα, τῆς εἰρήνης ἕνεκα δεῖν εὖ τίθεσθαι· τὸ δ'[1] ἦν ἐν πολέμῳ μὲν ἄρα οὔτ' οὖν παιδιὰ πεφυκυῖα οὔτ' αὖ παιδεία ποτὲ ἡμῖν ἀξιόλογος, οὔτε οὖσα οὔτε ἐσομένη· τὸ δέ[2] φαμεν ἡμῖν γε εἶναι σπουδαιότατον, δεῖ δὴ τὸν κατ' εἰρήνην βίον ἕκαστον πλεῖστόν τε καὶ ἄριστον διεξελθεῖν. τίς οὖν ὀρθότης, ᾗ[3] παίζοντά ἐστι διαβιωτέον, τίνας δὴ παιδιὰς θύοντα καὶ ᾄδοντα καὶ ὀρχούμενον, ὥστε τοὺς μὲν θεοὺς ἵλεως αὑτῷ παρασκευάζειν δυνατὸν εἶναι, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι καὶ νικᾶν μαχόμενον, ὁποῖα δὲ ᾄδων ἄν τις καὶ ὀρχούμενος ἀμφότερα ταῦτα πράττοι, τὸ μὲν τῶν τύπων εἴρηται καὶ καθάπερ ὁδοὶ τέτμηνται, καθ' ἃς ἰτέον, προσδοκῶντα καὶ τὸν ποιητὴν εὖ λέγειν τὸ

---

1 τόδ'. 2 δὴ φαμέν. 3 abest.

804 Τηλέμαχ᾽, ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται· οὐ γὰρ ὀΐω
Οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφέμεν τε.

ταυτὸν δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους τροφίμους δεῖ διανοηθέντας, τὰ μὲν εἰρημένα ἀποχρώντως νομίζειν εἰρῆσθαι, τὰ δὲ καὶ τὸν δαίμονά τε καὶ θεὸν αὐτοῖσιν ὑποθήσεσθαι θυσιῶν τε πέρι καὶ χορειῶν, οἷστισί τε καὶ ὁπότε ἕκαστα ἑκάστοις προσπαίζοντές τε καὶ ἱλεούμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς φύσεως διαβιώσονται, θαύματα ὄντες τὸ πολύ, σμικρὰ δὲ ἀληθείας ἄττα μετέχοντες.

ΜΕΓ. Παντάπασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἡμῖν, ὦ ξένε, διαφαυλίζεις.

ΑΘΗΝ. Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Μέγιλλε, ἀλλὰ ξύγγνωθί μοι· πρὸς γὰρ τὸν θεὸν ἀπιδὼν [καὶ] παθὼν εἶπον, ὅπερ εἴρηκα νῦν. ἔστω δ᾽ οὖν τὸ γένος ἡμῶν μὴ φαῦλον, εἴ σοι φίλον, σπουδῆς δέ τινος ἄξιον.

11.

Τὸ δ᾽ ἑξῆς τούτοις οἰκοδομίαι μὲν εἴρηνται γυμνασίων ἅμα καὶ διδασκαλείων κοινῶν τριχῇ κατὰ μέσην τὴν πόλιν, ἔξωθεν δὲ ἵππων αὖ τριχῇ περὶ τὸ ἄστυ γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχώρια, τοξικῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἀκροβολισμῶν ἕνεκα διακεκοσμημένα, μαθήσεώς τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων. εἰ δ᾽ ἄρα μὴ τότε ἱκανῶς ἐρρήθησαν, νῦν εἰρήσθω τῷ λόγῳ μετὰ νόμων. ἐν δὲ τούτοις πᾶσι διδασκάλους ἑκάστων, πεπεισμένους μισθοῖς, οἰκοῦντας ξένους διδάσκειν δεῖ[1] πάντα, ὅσα πρὸς τὸν πόλεμόν ἐστι μαθήματα, τοὺς φοιτῶντας, ὅσα τε πρὸς μουσικήν, οὐχ ὃν μὲν ἂν ὁ πατὴρ βούληται, φοιτῶντα, ὃν δ᾽ ἂν μή, ἐῶντα τὰς παιδείας, ἀλλά, τὸ λεγόμενον, πάντ᾽ ἄνδρα καὶ παῖδα κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν

---

1 τε.

γεννητόρων ὄντας, παιδευτέον ἐξ ἀνάγκης· τὰ αὐ-
τὰ δὲ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι
πάντα, ὅσαπερ καὶ περὶ τῶν ἀῤῥένων, ἴσα καὶ τὰς
θηλείας ἀσκεῖν δεῖν· καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴποιμ' ἂν
τοῦτον τὸν λόγον οὔτε ἱππικῆς οὔτε γυμναστικῆς, ὡς
ἀνδράσι μὲν πρέπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δὲ οὐκ ἂν πρέπον·
ἀκούων μὲν γὰρ δὴ μύθους παλαιοὺς πέπεισμαι, τὰ
δὲ νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἶδα ὅτι μυριάδες ἀναρίθμη-
τοι γυναικῶν εἰσὶ τῶν περὶ τὸν Πόντον, ἃς Σαυρομά-
τιδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον, ἀλλὰ καὶ τόξων 805
καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση
προςτεταγμένη ἴσως ἀσκεῖται. λογισμὸν δὲ πρὸς τού-
τοις περὶ τούτων τοιόνδε τινὰ ἔχω· φημί, εἴπερ ταῦ-
τα οὕτω ξυμβαίνειν ἐστὶ δυνατά, πάντων ἀνοητότα-
τα τανῦν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις γίγνεσθαι τὸ μὴ
πάσῃ ῥώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἄνδρας
γυναιξὶ ταυτά· σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πό-
λις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἔστι τε καὶ γίγνεται ἐκ τῶν
αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων· καίτοι θαυμαστὸν ἂν ἁμάρ-
τημα νομοθέτῃ τοῦτ' αὐτὸ γίγνοιτο.

ΚΛΕΙ. Ἔοικέ γε· ἔστι μέντοι πάμπολλα ἡμῖν,
ὦ ξένε, παρὰ τὰς εἰωθυίας πολιτείας τῶν νῦν λεγο-
μένων.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ γὰρ εἶπον, τὸν μὲν λόγον ἐᾶσαι
διεξελθεῖν, εὖ διελθόντος δέ, οὕτω τὸ δοκοῦν αἱ-
ρεῖσθαι δεῖ.

ΚΛΕΙ. Μάλα εἶπές τε ἐμμελῶς, πεποίηκάς τέ
με τανῦν αὐτὸν ἐμαυτῷ ἐπιπλήττειν, ὅτι ταῦτα εἴ-
ρηκα. λέγε οὖν τὸ μετὰ ταῦτα, ὅ τί σοι κεχαρισμέ-
νον ἐστίν.

12.

ΑΘΗΝ. Τόδε¹ ἔμοιγε, ὦ Κλεινία, ὃ καὶ πρό-
σθεν εἶπον, ὡς, εἰ μὲν ταῦτα ἦν μὴ ἱκανῶς ἔργοις

1 Τὸ δέ.

ἐληλεγμένα, ὅτι δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τάχα ἦν ἄν τι καὶ ἀντειπεῖν τῷ λόγῳ, νῦν δὲ ἄλλο τί που ζητητέον ἐκείνῳ τῷ τοῦτον τὸν νόμον μηδαμῇ δεχομένῳ· τὸ δ' ἡμέτερον διακέλευμα ἐν τούτοις οὐκ ἀποσβήσεται τὸ μὴ οὐ λέγειν, ὡς δεῖ παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτι μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῖν τῷ τῶν ἀρρένων γένει. καὶ γὰρ οὖν οὑτωσί πως δεῖ περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι· φέρε, μὴ μετεχουσῶν ἀνδράσι γυναικῶν κοινῇ τῆς ζωῆς πάσης, μῶν οὐκ ἀνάγκη γενέσθαι γέ τινα τάξιν ἑτέραν αὐταῖς;

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν ἔμπροσθεν τῶν νῦν ἀποδεδεγμένων θεῖμεν ἂν τῆς κοινωνίας ταύτης, ἣν νῦν αὐταῖς ἡμεῖς προστάττομεν; πότερον ἣν Θρᾷκες ταῖς γυναιξὶ χρῶνται καὶ πολλὰ ἕτερα γένη, γεωργεῖν τε καὶ βουκολεῖν καὶ ποιμαίνειν καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόντως τῶν δούλων, ἤ, καθάπερ ἡμεῖς ἅπαντές τε οἱ περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον; νῦν γὰρ δὴ τό γε παρ' ἡμῖν ὧδέ ἐστι περὶ τούτων γιγνόμενον· εἴς τινα μίαν οἴκησιν συμφορήσαντες, τὸ λεγόμενον, πάντα χρήματα, παρέδομεν ταῖς γυναιξὶ διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας· ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέσου φῶμεν, ὦ Μέγιλλε, τὸ Λακωνικόν, κόρας μὲν γυμνασίων μετόχους οὔσας ἅμα
806 καὶ μουσικῆς δεῖν ζῆν, γυναῖκας δὲ ἀργοὺς μὲν ταλασίας ἀσκητικὸν δή[1] τινα βίον καὶ οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελῆ διαπλέκειν, θεραπείας δὲ καὶ ταμιείας αὖ καὶ παιδοτροφίας εἰς τι μέσον ἀφικνεῖσθαι, τῶν δὲ εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοινωνούσας, ὥστ' οὐδ', εἴ τίς ποτε διαμάχεσθαι περὶ πόλεώς τε καὶ παίδων ἀναγκαία τύχη γίγνοιτο, οὔτ' ἂν τόξων, ὥς τινες Ἀμαζόνες, οὔτ' ἄλλης κοινωνῆσαί ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυναμέναι, οὐδὲ ἀσπίδα καὶ δόρυ λαβοῦσαι

1 δὲ.

μιμήσασθαι τὴν θεόν, ὡς πορθουμένης αὐτοῖς τῆς πατρίδος γενναίως ἀντιστάσας, φόβον γε, εἰ μηδὲν μεῖζον, πολεμίοισι δύνασθαι παρασχεῖν ἐν τάξει τινὶ κατοφθείσας; Σαυρομάτιδας δὲ οὐδ' ἂν τὸ παράπαν τολμήσειαν μιμήσασθαι τοῦτον τὸν τρόπον διαβιοῦσαι, παρὰ γυναῖκας δὲ αὐτὰς ἄνδρες ἂν αἱ ἐκείνων γυναῖκες φανεῖεν. ταῦτ' οὖν ὑμῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινείτω, τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἄλλως ἂν λεχθείη· τέλεον γὰρ καὶ οὐχ ἥμισυν δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκειν, διαίταις ἀτάκτοις[1] χρώμενον, τοῦ δὲ ἄρρενος ἐπιμεληθέντα τελέως, σχεδὸν εὐδαίμονος ἥμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῇ πόλει.

ΜΕΓ. Τί δράσομεν, ὦ Κλεινία; τὸν ξένον ἐάσομεν τὴν Σπάρτην οὕτω καταδραμεῖν;

ΚΛΕΙ. Ναί· δεδομένης γὰρ αὐτῷ παρρησίας ἐατέον, ἕως ἂν διεξέλθωμεν πάντῃ ἱκανῶς τοὺς νόμους.

ΜΕΓ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ ταῦτα ἤδη σχεδὸν ἐμὸν πειρᾶσθαι φράζειν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

13.

ΑΘΗΝ. Τίς δὴ τρόπος ἀνθρώποις γίγνοιτ' ἂν τοῦ βίου, οἷσι τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἴη κατεσκευασμένα μέτρια, τὰ δὲ τῶν τεχνῶν ἄλλοις παραδεδομένα, γεωργίαι δὲ ἐκδεδομέναι δούλοις, ἀπαρχὴν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀποτελοῦσιν ἱκανὴν ἀνθρώποις ζῶσι κοσμίως, συσσίτια δὲ κατεσκευασμένα εἴη, χωρὶς μὲν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκείων, παίδων τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς,

1. ἀτάκτως.

ἄρχουσί τε καὶ ἀρχούσαις εἴη προστεταγμένα λύειν ταῦτα ἑκάστοις τὰ ξυσσίτια, πάντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεασαμένους καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν ξυσσίτων, μετὰ δὲ ταῦτα σπείσαντας τόν τε
807 ἄρχοντα καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ἂν τυγχάνῃ θεοῖς ἡ τότε νύξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι; τοῖς δὴ ταῦτα[1] κεκοσμημένοις ἆρα οὐδὲν λειπόμενόν ἐστιν ἀναγκαῖόν τε ἔργον καὶ παντάπασι προσῆκον, ἀλλ' ἐν τρόπῳ βοσκήματος ἕκαστον πιαινόμενον αὐτῶν δεῖ ζῆν; οὔκουν τό γε δίκαιόν φαμεν οὐδὲ καλόν, οὐδ' οἷόν τε τὸν ζῶντα οὕτως ἀτυχῆσαι τοῦ προσήκοντος, προσήκει δὲ ἀργῷ καὶ ῥᾳθύμως καταπεπιασμένῳ[2] ζῴῳ σχεδὸν ὑπ' ἄλλου διαρπασθῆναι ζῴου τῶν σφόδρα τετρυχωμένων[3] μετὰ ἀνδρίας τε ἅμα καὶ τῶν πόνων. ταῦτα οὖν δὴ δι' ἀκριβείας ἱκανῆς, ὡς καὶ νῦν, εἰ ζητοίημεν ἄν, ἴσως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, μέχριπερ ἂν γυναῖκές τε καὶ παῖδες οἰκήσεις τε ἴδιαι, καὶ ἰδίως ἅπαντ' ᾖ τὰ τοιαῦτα ἑκάστοις ἡμῶν κατεσκευασμένα· τὰ δὲ μετ' ἐκεῖν' αὖ δεύτερα τὰ νῦν λεγόμενα εἰ γίγνοιτο ἡμῖν, γίγνοιτ' ἂν καὶ μάλα μετρίως. ἔργον δὲ δὴ τοῖς οὕτω ζῶσί φαμεν οὐ τὸ σμικρότατον οὐδὲ τὸ φαυλότατον λείπεσθαι, μέγιστον δὲ πάντων εἶναι προστεταγμένον ὑπὸ δικαίου νόμου. τοῦ γὰρ πᾶσαν τῶν ἄλλων πάντων ἔργων βίου ἀσχολίαν παρασκευάζοντος τοῦ Πυθιάδος τε καὶ Ὀλυμπιάδος νίκης ὀρεγομένου διπλασίας τε καὶ ἔτι πολλῷ πλέονος ἀσχολίας ἐστὶ γέμων ὁ περὶ τὴν τοῦ σώματος πάντως καὶ ψυχῆς εἰς ἀρετὴν[4] ἐπιμέλειαν βίος εἰρημένος ὀρθότατα· πάρεργον γὰρ οὐδὲν δεῖ τῶν ἄλλων ἔργων διακώλυμα γίγνεσθαι τῶν τῷ σώματι προσηκόντων εἰς ἀπόδοσιν πόνων καὶ τροφῆς, οὐδ' αὖ ψυχῇ μαθημάτων τε καὶ ἐθῶν· πᾶσα δὲ νύξ τε

1 ταύτῃ. 2 καταπεπτεσμένῳ. 5 τετρυμένων. 4 ἀρετῆς.

καὶ ἡμέρα σχεδὸν οὐκ ἔστιν ἱκανὴ τοῦτ' αὐτὸ πράτ-
τοντι, τὸ τέλεόν τε καὶ ἱκανὸν αὐτῶν ἐκλαμβάνειν,
οὕτω δὴ τούτων πεφυκότων, τάξιν δεῖ γίγνεσθαι πᾶ-
σι τοῖς ἐλευθέροις τῆς διατριβῆς περὶ τὸν χρόνον
ἅπαντα, σχεδὸν ἀρξάμενον ἐξ ἕω μέχρι τῆς ἑτέρας
ἀεὶ ξυνεχῶς ἕω τε καὶ ἡλίου ἀνατολῆς. πολλὰ μὲν οὖν
καὶ πυκνὰ καὶ σμικρὰ λέγων ἄν τις νομοθέτης ἀσχή-
μων φαίνοιτο περὶ τῶν κατ' οἰκίαν διοικήσεων, τά
τε ἄλλα καὶ ὅσα νύκτωρ ἀϋπνίας πέρι πρέπει τοῖς
μέλλουσι διὰ τέλους φυλάξειν πᾶσαν πόλιν ἀκριβῶς·
τὸ γὰρ ὅλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὕδοντα καὶ
ὁντινοῦν τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ φανερὸν εἶναι πᾶσι
τοῖς οἰκέταις ἐγειρόμενόν τε καὶ ἐξανιστάμενον ἀεὶ 808
πρῶτον, τοῦτο αἰσχρὸν δεῖ δεδόχθαι πᾶσι καὶ οὐκ
ἐλευθέρου, εἴτ' οὖν νόμον εἴτ' ἐπιτήδευμα τὸ τοιοῦ-
τον καλεῖν ἐστι χρεών· καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰ-
κίᾳ ὑπὸ θεραπαινίδων ἐγείρεσθαι τινῶν, καὶ μὴ
πρώτην αὐτὴν ἐγείρειν τὰς ἄλλας, αἰσχρὸν λέγειν
χρὴ πρὸς αὑτοὺς δοῦλόν τε καὶ δούλην καὶ παῖδα
καί, εἴ πως ἦν οἷόν τε, ὅλην καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν.
ἐγειρομένους δὲ νύκτωρ δεῖ πάντας πράττειν τῶν τε
πολιτικῶν μέρη πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἄρχον-
τας μὲν κατὰ πόλιν, δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας ἐν
ἰδίαις οἰκίαις· ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμα-
σιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς
περὶ ταῦτα πάντα ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν· κα-
θεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ
μὴ ζῶντος, ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν
μάλιστά ἐστι κηδεμών, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον,
τὸ πρὸς ὑγίειαν αὑτοῦ [1] μόνον φυλάττων χρήσιμον·
ἔστι δ' οὐ πολύ, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. ἐγρηγορότες δὲ
ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πο-
λεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι

1 αὐτοῦ.

τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει. νὺξ μὲν δὴ διαγομένη τοιαύτη τις, πρὸς πᾶσι τοῖς εἰρημένοις, ἀνδρίαν ἄν τινα προςπαρέχοιτο ταῖς ψυχαῖς ἑκάστων τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν.

14.

Ἡμέρας δὲ ὄρθρου τε ἐπανιόντων, παῖδας μὲν πρὸς διδασκάλους που τρέπεσθαι χρεών· ἄνευ ποιμένος δὲ οὔτε πρόβατα οὔτε ἄλλο οὐδέν πω βιωτέον, οὐδὲ δὴ παῖδας ἄνευ τινῶν παιδαγωγῶν, οὐδὲ δούλους ἄνευ δεσποτῶν· ὁ δὲ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυςμεταχειριστότατον· ὅσῳ γὰρ μάλιστα ἔχει πηγὴν τοῦ φρονεῖν μήπω κατηρτυμένην, ἐπίβουλον καὶ δριμὺ καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίγνεται. διὸ δὴ πολλοῖς αὐτὸν [1] οἷον χαλινοῖς τισὶ δεῖ δεσμεύειν, πρῶτον μὲν, τροφῶν καὶ μητέρων ὅταν ἀπαλλάττηται, παιδαγωγοῖς, παιδίας καὶ νηπιότητος χάριν, ἔτι δ' αὖ τοῖς διδάσκουσι καὶ ὁτιοῦν καὶ μαθήμασιν, ὡς ἐλεύθερον· ὡς δ' αὖ δοῦλον πᾶς ὁ προςτυγχάνων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν κολαζέτω τόν τε παῖδα αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν διδάσκαλον, ἐὰν ἐξαμαρτάνῃ τίς τι τούτων, ἂν δ' αὖ προςτυγχάνων τις μὴ κολάζῃ τῇ δίκῃ, ὀνείδει μὲν ἐνεχέσθω πρῶτον τῷ μεγίστῳ, ὁ δὲ τῶν νομοφυλάκων ἐπὶ τὴν τῶν παί-
809 δων ἀρχὴν ᾑρημένος ἐπισκοπείτω τοῦτον τὸν ἐντυγχάνοντα, οἷς λέγομεν, καὶ μὴ κολάζοντα, δέον κολάζειν, ἢ κολάζοντα μὴ κατὰ τρόπον· βλέπων δὲ ἡμῖν ὀξὺ καὶ διαφερόντως ἐπιμελόμενος τῆς τῶν παίδων τροφῆς, κατευθυνέτω τὰς φύσεις αὐτῶν, ἀεὶ τρέπων πρὸς τἀγαθὸν κατὰ νόμους. τοῦτον δὲ αὐτὸν αὖ πῶς ἂν ἡμῖν ὁ νόμος αὐτὸς παιδεύσειεν ἱκανῶς; νῦν μὲν γὰρ δὴ εἴρηκεν οὐδέν πω σαφὲς οὐδὲ ἱκανόν, ἀλ-

1 αὐτό.

λα τὰ μέν, τὰ δ' οὔ· δεῖ δὲ εἰς δύναμιν μηδὲν παραλείπειν αὐτῷ, πάντα δὲ λόγον ἀφερμηνεύειν, ἵνα οὗτος τοῖς ἄλλοις μηνυτής τε ἅμα καὶ τροφεὺς γίγνηται. τὰ μὲν οὖν δὴ χορείας πέρι μελῶν τε καὶ ὀρχήσεως ἐρρήθη τίνα τύπον ἔχοντα ἐκλεκτέα τέ ἐστι καὶ ἐπανορθωτέα καὶ καθιερωτέα, τὰ δὲ ἐν γράμμασι μὲν ὄντα, ἄνευ δὲ μέτρων, ποῖα καὶ τίνα μεταχειρίζεσθαι χρήσει τρόπον, ὦ ἄριστε τῶν παίδων ἐπιμελητά, τοὺς ὑπὸ σοῦ τρεφομένους, οὐκ εἰρήκαμεν. καίτοι τὰ μὲν περὶ τὸν πόλεμον, ἃ δεῖ μανθάνειν τε αὐτοὺς καὶ μελετᾶν, ἔχεις τῷ λόγῳ, τὰ δὲ περὶ τὰ γράμματα πρῶτον καὶ δεύτερον λύρας πέρι, καὶ λογισμῶν, ὧν ἔφαμεν δεῖν, ὅσα τε πρὸς πόλεμον καὶ οἰκονομίαν καὶ τὴν κατὰ πόλιν διοίκησιν χρῆναι ἑκάστους λαβεῖν, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔτι τὰ χρήσιμα τῶν ἐν ταῖς περιόδοις τῶν θείων, ἄστρων τε πέρι καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα διοικεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ ταῦτα πάσῃ πόλει. τίνων δὴ πέρι λέγομεν; ἡμερῶν τάξεως εἰς μηνῶν περιόδους καὶ μηνῶν εἰς ἕκαστον τῶν ἐνιαυτῶν, ἵνα ὧραι καὶ θυσίαι καὶ ἑορταί, τὰ προσήκοντα ἀπολαμβάνουσαι ἑαυταῖς ἕκασται, τῷ κατὰ φύσιν ἄγεσθαι, ζῶσαν τὴν πόλιν καὶ ἐγρηγορυῖαν παρεχόμεναι, θεοῖς μὲν τὰς τιμὰς ἀποδιδῶσι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους περὶ αὐτὰ μᾶλλον ἔμφρονας ἀπεργάζωνται. ταῦτα οὔπω σοι πάντα ἱκανῶς, ὦ φίλε, παρὰ τοῦ νομοθέτου διείρηται [1]· πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν τοῖς μετὰ ταῦτα μέλλουσι ῥηθήσεσθαι. γραμμάτων εἴπομεν ὡς οὐχ ἱκανῶς ἔχεις πέρι, τὸ πρῶτον ἐπικαλοῦντές τι τῇ λέξει τόδε, ὡς οὔπω διείρηκέ σοι, πότερον εἰς ἀκρίβειαν τοῦ μαθήματος ἰτέον τὸν μέλλοντα πολίτην ἔσεσθαι μέτριον, ἢ τὸ παράπαν οὐδὲ προσοιστέον· ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ λύραν. προσοιστέον μὲν τοίνυν φαμέν· εἰς μὲν γράμ-

1 διῄρηται.

ματα παιδὶ δεκέτει σχεδὸν ἐνιαυτοὶ τρεῖς[1], λύρας δὲ
810 ἅψασθαι τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα γεγονόσιν ἄρχεσθαι μέτριος ὁ χρόνος, ἐμμεῖναι δὲ ἕτερα τρία, καὶ μήτε πλείω τούτων μήτ' ἐλάττω· καὶ μήτε[2] πατρὶ μήτ' αὐτῷ φιλομαθοῦντι μηδὲ μισοῦντι περὶ ταῦτα ἐξέστω μείζω ἢ καὶ ἐλάττω διατριβὴν ποιεῖσθαι παράνομον. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἄτιμος τῶν παιδείων[3] ἔστω τιμῶν, ἃς ὀλίγον ὕστερον ῥητέον. μανθάνειν δὲ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις δὴ τί ποτε δεῖ τοὺς νέους καὶ διδάσκειν αὖ τοὺς διδασκάλους, τοῦτο αὐτὸ πρῶτον μάνθανε. γράμματα μὲν τοίνυν χρὴ τὸ μέχρι τοῦ γράψαι τε καὶ ἀναγνῶναι δυνατὸν εἶναι διαπονεῖν, πρὸς τάχος δὲ ἢ κάλλος ἀπηκριβῶσθαί τισιν, οἷς μὴ φύσις ἐπέσπευσεν, ἐν τοῖς τεταγμένοις ἔτεσι χαίρειν ἐᾶν. πρὸς δὲ δὴ μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μὲν μετὰ μέτρων, τοῖς δ' ἄνευ ῥυθμῶν τμημάτων[4]· ἃ δὴ ξυγγράμματα κατὰ λόγον εἰρημένα μόνον, τητώμενα ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας, σφαλερὰ γράμμαθ' ἡμῖν ἐστί, παρά τινων τῶν πολλῶν τοιούτων ἀνθρώπων καταλελειμμένα, οἷς, ὦ πάντων βέλτιστοι νομοφύλακες, τί χρήσεσθε; ἢ τί ποθ' ὑμῖν ὁ νομοθέτης χρῆσθαι προστάξας ὀρθῶς ἂν τάξειε; καὶ μάλα ἀπορήσειν αὐτὸν προσδοκῶ.

ΚΛΕΙ. Τί ποτε τοῦτο, ὦ ξένε, φαίνει πρὸς σαυτὸν ὄντως ἠπορηκὼς λέγειν;

ΑΘΗΝ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία· πρὸς δὲ δὴ κοινωνοὺς ὑμᾶς ὄντας περὶ νόμων ἀνάγκη τό τε φαινόμενον εὔπορον καὶ τὸ μὴ φράζειν.

ΚΛΕΙ. Τί οὖν; τί περὶ τούτων νῦν καὶ ποῖόν τι πεπονθὼς λέγεις;

---

1 τρίς. 2 Verba καὶ μήτε vulgo desiderantur. 3 παιδίων. 4 Bip. τιμημάτων.

ΑΘΗΝ. Ἐρῶ δή· στόμασι γὰρ πολλακισμυρίοις λέγειν ἐναντία οὐδαμῶς εὔπορον.

ΚΛΕΙ. Τί δέ; σμικρὰ καὶ ὀλίγα δοκεῖ σοι τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα περὶ νόμων κεῖσθαι τοῖς πολλοῖς ὑπεναντία;

ΑΘΗΝ. Καὶ μάλα ἀληθὲς τοῦτό γε λέγεις, κελεύεις γὰρ δή με, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐχθοδοποῦ γεγονυίας πολλοῖς, ἴσως δ' οὐκ ἐλάττοσιν ἑτέροις προςφιλοῦς (εἰ δὲ ἐλάττοσιν, οὔκουν χείροσί γε), μεθ' ὧν διακελεύει με παρακινδυνεύοντά τε καὶ θαρσοῦντα τὴν νῦν ἐκ τῶν παρόντων λόγων τετμημένην ὁδὸν τῆς νομοθεσίας πορεύεσθαι, μηδὲν ἀνιέντα.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

15.

ΑΘΗΝ. Οὐ τοίνυν ἀνίημι· λέγω μέν, ὅτι ποιηταί τε ἡμῖν εἰσί τινες ἐπῶν ἑξαμέτρων πάμπολλοι καὶ τριμέτρων καὶ πάντων δὴ τῶν λεγομένων μέτρων [1], οἳ μὲν ἐπὶ σπουδήν, οἳ δ' ἐπὶ γέλωτα ὡρμηκότες, ἐν οἷς φασὶ δεῖν οἱ [2] πολλακισμυρίοι τοὺς ὀρθῶς παιδευομένους τῶν νέων τρέφειν καὶ διακορεῖς ποιεῖν, πολυηκόους τ' ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι ποιοῦντας καὶ πολυμαθεῖς, ὅλους ποιητὰς ἐκμανθάνοντας· οἳ 811
δέ, ἐκ πάντων κεφάλαια ἐκλέξαντες καί τινας ὅλας ῥήσεις εἰς ταυτὸ ξυναγαγόντες, ἐκμανθάνειν φασὶ δεῖν εἰς μνήμην τιθεμένους, εἰ μέλλει τις ἀγαθὸς ἡμῖν καὶ σοφὸς ἐκ πολυπειρίας καὶ πολυμαθίας γενέσθαι. τούτοις δὴ σὺ κελεύεις ἐμὲ τανῦν παῤῥησιαζόμενον ἀποφαίνεσθαι, τί τε καλῶς λέγουσι καὶ τί μή;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τί δή ποτ' ἂν οὖν περὶ ἁπάντων τούτων ἑνὶ λόγῳ φράζων εἴποιμ' ἂν ἱκανόν; οἶμαι μὲν

---

1 Verba πάντων — μέτρων a libris editis absunt. 2 δεινοί.

τὸ τοιόνδε σχεδόν, ὃ καὶ πᾶς ἄν μοι ξυγχωρήσειε· πολλὰ μὲν ἕκαστον τούτων εἰρηκέναι καλῶς, πολλὰ δὲ καὶ τοὐναντίον, εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἔχει, κίνδυνόν φημι εἶναι φέρουσαν τοῖς παισὶ τὴν πολυμαθίαν.

ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν καὶ τί παραινοίης ἂν τῷ νομοφύλακι;

ΑΘΗΝ. Τοῦ πέρι λέγεις;

ΚΛΕΙ. Τοῦ πρὸς τί παράδειγμά ποτε ἀποβλέψας ἂν τὸ μὲν ἐφῇ [1] πάντας μανθάνειν τοὺς νέους, τὸ δ' ἀποκωλύοι· λέγε καὶ μηδὲν ἀπόκνει λέγων.

ΑΘΗΝ. Ὦ 'γαθὲ Κλεινία, κινδυνεύω κατά γέ τινα τρόπον εὐτυχηκέναι.

ΚΛΕΙ. Τοῦ δὴ πέρι;

ΑΘΗΝ. Τοῦ μὴ παντάπασι παραδείγματος ἀπορεῖν· νῦν γὰρ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς λόγους, οὓς ἐξ ἕω μέχρι δεῦρ' ἀεὶ [2] διεληλύθαμεν ἡμεῖς, ὡς μὲν ἐμοὶ φαινόμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς ἐπιπνοίας θεῶν, ἔδοξαν δ' οὖν μοι παντάπασι ποιήσει τινὶ προςομοίως εἰρῆσθαι· καί μοι ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν πάθος ἐπῆλθε [3], λόγους οἰκείους οἷον ἀθρόους ἐπιβλέψαντι μάλα ἡσθῆναι· τῶν γὰρ πλείστων λόγων, οὓς ἐν ποιήμασιν ἢ χύδην οὕτως εἰρημένους μεμάθηκα καὶ ἀκήκοα, πάντων μοι μετριώτατοί γε εἶναι κατεφάνησαν καὶ προςήκοντες τὰ μάλιστα ἀκούειν νέοις. τῷ δὴ νομοφύλακί τε καὶ παιδευτῇ παράδειγμα οὐκ ἂν ἔχοιμι, ὡς οἶμαι, τούτου βέλτιον φράζειν, ἢ ταῦτά τε διδάσκειν παρακελεύεσθαι τοῖσι διδασκάλοις τοὺς παῖδας, τά τε τούτων ἐχόμενα καὶ ὅμοια, ἂν ἄρα που περιτυγχάνῃ ποιητῶν τε ποιήματα διεξιὼν καὶ γεγραμμένα καταλογάδην ἢ καὶ ψιλῶς οὕτως ἄνευ τοῦ γεγράφθαι λεγόμενα, ἀδελφά που τούτων τῶν λόγων [4], μὴ μεθιέναι τρόπῳ μηδενί, γράφεσθαι δέ· καὶ πρῶτον μὲν τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ἀναγκά-

1 ἐῷ. 2 δεῦρο δή. 3 abest. 4 νόμων.

ζειν μανθάνειν καὶ ἐπαινεῖν, οὓς δ' ἂν μὴ ἀρέσκῃ
τῶν διδασκάλων, μὴ χρῆσθαι τούτοις ξυνεργοῖς, οὓς
δ' ἂν τῷ ἐπαίνῳ ξυμψήφους ἔχῃ, τούτοις χρώμενον,
τοὺς νέους αὐτοῖς παραδιδόναι διδάσκειν τε καὶ παι-
δεύειν. οὗτός μοι μῦθος ἐνταῦθα καὶ οὕτω τελευτά- 812
τω περὶ γραμματιστῶν τε εἰρημένος ἅμα καὶ γραμ-
μάτων.

ΚΛΕΙ. Κατὰ μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ὦ ξένε, ἔμοιγε οὐ φαινόμεθα ἐκτὸς πορεύεσθαι τῶν ὑποτεθέντων λόγων, εἰ δὲ τὸ ὅλον κατορθοῦμεν ἢ μή, χαλεπὸν ἴσως διισχυρίζεσθαι.

ΑΘΗΝ. Τότε γάρ, ὦ Κλεινία, τοῦτό γ' αὐτὸ ἔσται καταφανέστερον, ὡς εἰκός, ὅταν, ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐπὶ τέλος ἀφικώμεθα πάσης τῆς διεξόδου περὶ νόμων.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

16.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ μετὰ τὸν γραμματιστὴν[1] ὁ κιθαριστὴς ἡμῖν προσρητέος;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Τοῖς κιθαρισταῖς μὲν τοίνυν ἡμᾶς δοκῶ, τῶν ἔμπροσθεν λόγων ἀναμνησθέντας, τὸ προσῆκον νεῖμαι τῆς τε διδασκαλίας ἅμα καὶ πάσης τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα παιδεύσεως.

ΚΛΕΙ. Ποίων δὴ πέρι λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἔφαμεν, οἶμαι, τοὺς τοῦ Διονύσου τοὺς ἑξηκοντούτεις ᾠδοὺς διαφερόντως εὐαισθήτους δεῖν γεγονέναι περί τε τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς τῶν ἁρμονιῶν ξυστάσεις, ἵνα τὴν τῶν μελῶν μίμησιν[2] τὴν εὖ καὶ τὴν κακῶς μεμιμημένην, ἐν τοῖς παθήμασιν ὅταν ψυχὴ γίγνηται, τά τε τῆς ἀγαθῆς ὁμοιώμα-

1 τὴν γραμματικήν. 2 κίνησιν.

τα καὶ τὰ τῆς ἐναντίας, ἐκλέξασθαι δυνατὸς ὢν τὶς
τὰ μὲν ἀποβάλῃ, τὰ δὲ προφέρων εἰς μέσον ὑμνῇ
καὶ ἐπᾴδῃ ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς, προκαλούμενος
ἑκάστους εἰς ἀρετῆς ἕπεσθαι κτῆσιν ξυνακολουθοῦν-
τας διὰ τῶν μιμήσεων.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Τούτων τοίνυν δεῖ χάριν τοῖς φθόγ-
γοις τῆς λύρας προσχρῆσθαι σαφηνείας ἕνεκα τῶν
χορδῶν τόν τε κιθαριστὴν καὶ τὸν παιδευόμενον,
ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμα-
σι, τὴν δ' ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλ-
λα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν
μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ, καὶ δὴ καὶ πυκνότητα
μανότητι καὶ τάχος βραδυτῆτι καὶ ὀξύτητα βαρύτη-
τι ξύμφωνον καὶ ἀντίφωνον παρεχομένους, καὶ τῶν
ῥυθμῶν ὡσαύτως παντοδαπὰ ποικίλματα προσαρ-
μόττοντας τοῖσι φθόγγοις τῆς λύρας, πάντα οὖν τὰ
τοιαῦτα μὴ προσφέρειν τοῖς μέλλουσιν ἐν τρισὶν ἔτεσι
τὸ τῆς μουσικῆς χρήσιμον ἐκλήψεσθαι διὰ τάχους· τὰ
γὰρ ἐναντία ἄλληλα ταράττοντα δυσμαθίαν παρέχει,
δεῖ δὲ ὅτι μάλιστα εὐμαθεῖς εἶναι τοὺς νέους· τὰ γὰρ
ἀναγκαῖα οὐ σμικρὰ οὐδ' ὀλίγα αὐτοῖς ἐστι προστε-
ταγμένα μαθήματα· δείξει δὲ αὐτὰ προϊὼν ὁ λόγος
ἅμα τῷ χρόνῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ τῆς μου-
σικῆς ἡμῖν ὁ παιδευτὴς ἐπιμελέσθω· τὰ δὲ μελῶν
αὐτῶν αὖ καὶ ῥημάτων, οἷα τοὺς χοροδιδασκάλους
813 καὶ ἃ δεῖ διδάσκειν, καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν
διείρηται πάντα, ἃ δὴ καθιερωθέντα ἔφαμεν δεῖν
ταῖς ἑορταῖς ἕκαστα ἁρμόττοντα, ἡδονὴν εὐτυχῆ
ταῖς πόλεσι παραδιδόντα, ὠφελεῖν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ καὶ ταῦτα διείρηκας.

ΑΘΗΝ. Ἀληθέστατα τοίνυν καὶ ταῦθ' ἡμῖν
παραλαβὼν ὁ περὶ τὴν μοῦσαν ἄρχων αἱρεθεὶς ἐπι-
μελέσθω μετὰ τύχης εὐμενοῦς· ἡμεῖς δὲ ὀρχήσεώς
τε πέρι καὶ ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα γυμναστικῆς πρὸς

τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἀποδῶμεν, καθάπερ μουσικῆς τὸ διδασκαλικὸν ὑπόλοιπον ὂν ἀπέδομεν, ὡςαύτως ποιῶμεν καὶ γυμναστικῆς. τοὺς γὰρ παῖδάς τε καὶ τὰς παῖδας ὀρχεῖσθαι δὴ δεῖ καὶ γυμνάζεσθαι μανθάνειν· ἢ γάρ;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τοῖς μὲν τοίνυν παισὶν ὀρχησταί, ταῖς δὲ ὀρχηστρίδες ἂν εἶεν πρὸς τὸ διαπονεῖν οὐκ ἀνεπιτηδειότερον.

ΚΛΕΙ. Ἔστω δὴ ταύτῃ.

ΑΘΗΝ. Πάλιν δὴ τὸν τὰ πλεῖστα ἕξοντα πράγματα καλῶμεν τὸν τῶν παίδων ἐπιμελητήν, ὃς τῶν τε περὶ μουσικὴν τῶν τε περὶ γυμναστικὴν ἐπιμελόμενος οὐ πολλὴν ἕξει σχολήν.

ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν δυνατὸς ἔσται πρεσβύτερος ὢν τοσούτων ἐπιμέλεσθαι;

ΑΘΗΝ. Ῥᾳδίως, ὦ φίλε· ὁ νόμος γὰρ αὐτῷ δέδωκε καὶ δώσει προςλαμβάνειν εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πολιτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οὓς ἂν ἐθέλῃ· γνώσεται δὲ οὓς δεῖ, καὶ βουλήσεται μὴ πλημμελεῖν εἰς ταῦτα, αἰδούμενος ἐμφρόνως καὶ γιγνώσκων τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος, λογισμῷ τε ξυνών, ὡς εὖ μὲν τραφέντων καὶ τρεφομένων τῶν νέων πάντα ἡμῖν κατ᾽ ὀρθὸν πλεῖ, μὴ δέ, οὔτ᾽ εἰπεῖν ἄξιον οὔθ᾽ ἡμεῖς λέγομεν, ἐπὶ καινῇ πόλει τοὺς σφόδρα φιλομαντευτὰς σεβόμενοι.

17.

Πολλὰ μὲν οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων εἴρηται τῶν περὶ τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ πᾶσαν τὴν τῶν γυμνασίων κίνησιν· γυμνάσια γὰρ τίθεμεν καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα τοῖς σώμασι διαπονήματα τοξικῆς τε καὶ πάσης ῥίψεως, καὶ πελταστικῆς καὶ πάσης ὁπλομαχίας καὶ διεξόδων τακτικῶν, καὶ ἁπάσης πορείας στρατοπέδων καὶ στρατοπεδεύσεων, καὶ ὅσα

εἰς ἱππικὴν μαθήματα ξυντείνει[1]· πάντων γὰρ τού-
των διδασκάλους τε εἶναι δεῖ κοινούς, ἀρνυμένους
μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως, καὶ τούτων μαθητὰς τοὺς
ἐν τῇ πόλει παῖδάς τε καὶ ἄνδρας καὶ κόρας καὶ γυ-
ναῖκας, πάντων τούτων ἐπιστήμονας· κόρας μὲν οὔ-
σας ἔτι πᾶσαν τὴν ἐν ὅπλοις ὄρχησιν καὶ μάχην με-
μελετηκυίας, γυναῖκας δὲ διεξόδων καὶ τάξεων καὶ
814 θέσεως καὶ ἀναιρέσεως ὅπλων ἡμμένας, εἰ μηδενὸς
ἕνεκα, ἀλλ' εἴ ποτε δεήσειε πανδημεὶ πάσῃ τῇ δυνά-
μει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς
φυλάξοντας παῖδάς τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἱκανοὺς
εἶναι τό γε τοσοῦτον· ἢ καὶ τοὐναντίον ὃ οὐδὲν
ἀπώμοτον, ἔξωθεν πολεμίους εἰςπεσόντας ῥώμῃ τινὶ
μεγάλῃ καὶ βίᾳ, βαρβάρους εἴτε Ἕλληνας, ἀνάγκην
παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γί-
γνεσθαι, πολλή που κακία πολιτείας, οὕτως αἰσχρῶς
τὰς γυναῖκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ' ὥςπερ ὄρ-
νιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἰσχυ-
ροτάτων θηρίων θέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας
κινδύνους κινδυνεύειν, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς ἱερὰ φερο-
μένας πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι, καὶ
δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν, ὡς πάν-
των δειλότατον φύσει θηρίων ἐστί.

ΚΛΕΙ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ ξένε, οὐδαμῶς εὔ-
σχημον γίγνοιτ' ἂν τοῦ κακοῦ χωρίς, τοῦτο ἐν πόλει
ὅπου γίγνοιτο.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τιθῶμεν τὸν νόμον τοῦτον μέ-
χρι γε τοσούτου, μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον
γυναιξὶ δεῖν, ἐπιμέλεσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας
καὶ τὰς πολίτιδας.

ΚΛΕΙ. Ἔγωγ' οὖν ξυγχωρῶ.

ΑΘΗΝ. Πάλης τοίνυν τὰ μὲν εἴπομεν, ὃ δ' ἐστὶ
μέγιστον, ὡς ἐγὼ φαίην ἄν, οὐκ εἰρήκαμεν, οὐδ' ἔστι

---

1. ἐπιτείνει.

ῥᾴδιον ἄνευ τοῦ τῷ σώματι δεικνύντα ἅμα καὶ τῷ λόγῳ φράζειν. τοῦτ' οὖν τότε κρινοῦμεν, ὅταν ἔργῳ λόγος ἀκολουθήσας μηνύσῃ [1] τι σαφὲς τῶν τε ἄλλων, ὧν εἴρηκε πέρι, καὶ ὅτι τῇ πολεμικῇ μάχῃ πασῶν κινήσεων ὄντως ἐστὶ ξυγγενὴς πολὺ μάλισθ' ἡμῖν ἡ τοιαύτη πάλη, καὶ δὴ καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἐκείνης χάριν ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ταύτης ἕνεκα μανθάνειν.

ΚΛΕΙ. Καλῶς τοῦτό γε λέγεις.

18.

ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ τῆς μὲν περὶ παλαίστραν δυνάμεως τὸ μέχρι δεῦρ' ἡμῖν εἰρήσθω, περὶ δὲ τῆς ἄλλης κινήσεως παντὸς τοῦ σώματος, ἧς τὸ πλεῖστον μέρος ὄρχησίν τινά τις ἂν προσαγορεύων ὀρθῶς ἂν φθέγγοιτο, δύο μὲν αὐτῆς εἴδη χρὴ νομίζειν εἶναι, τὴν μὲν τῶν καλλιόνων σωμάτων, ἐπὶ τὸ σεμνὸν μιμουμένην, τὴν δὲ τῶν αἰσχιόνων, ἐπὶ τὸ φαῦλον· καὶ πάλιν τοῦ φαύλου τε δύο καὶ τοῦ σπουδαίου δύο ἕτερα. τοῦ δὴ σπουδαίου τὴν μὲν κατὰ πόλεμον καὶ ἐν βιαίοις ἐμπλακέντων πόνοις σωμάτων μὲν καλῶν, ψυχῆς δ' ἀνδρικῆς, τὴν δ' ἐν εὐπραγίαις τε οὔσης ψυχῆς σώφρονος ἐν ἡδοναῖς τε ἐμμέτροις· ἣν [2] εἰρηνικὴν ἄν τις λέγων κατὰ φύσιν τὴν τοιαύτην ὄρχησιν λέγοι, τὴν πολεμικὴν δὲ [3] τούτων, ἄλλην οὖσαν τῆς εἰρηνικῆς, πυῤῥί- 815
χην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι, τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει καὶ ξὺν ταπεινώσει μιμουμένην, καὶ τὰς ταύταις ἐναντίας τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα ἔν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων, καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι. τὸ δὲ [4] ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον, τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν

1 μηνύσει. 2 abest. 3 δή. 4 τό, τε.

ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερές, ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον· ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. τὴν δὲ εἰρηνικὴν ὄρχησιν τῇδ' αὖ θεωρητέον, ἕκαστος [1] εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ κατὰ φύσιν [2] τῆς καλῆς ὀρχήσεως ἀντιλαμβανόμενος ἐν χορείαις πρεπόντως εὐνόμων ἀνδρῶν διατελεῖ· τὴν τοίνυν ἀμφισβητουμένην ὄρχησιν δεῖ πρῶτον χωρὶς τῆς ἀναμφισβητήτου διατεμεῖν. τίς οὖν αὕτη, καὶ πῇ δεῖ χωρὶς τέμνειν ἑκατέραν; ὅση μὲν βακχεία τ' ἐστὶ καὶ τῶν ταύταις ἑπομένων, ἃς Νύμφας τε καὶ Πᾶνας καὶ Σειληνοὺς καὶ Σατύρους ἐπονομάζοντες, ὥς φασι, μιμοῦνται κατοινωμένους, περικαθαρμοὺς [3] καὶ τελετάς τινας ἀποτελούντων, ξύμπαν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος οὔθ' ὡς εἰρηνικὸν οὔθ' ὡς πολεμικὸν οὔθ' ὅ τί ποτε βούλεται, ῥάδιον ἀφορίσασθαι· διορίσασθαι μήν μοι ταύτῃ δοκεῖ σχεδὸν ὀρθότατον αὐτὸ εἶναι, χωρὶς μὲν πολεμικοῦ, χωρὶς δὲ εἰρηνικοῦ θέντας εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἔστι πολιτικὸν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος, ἐνταῦθα δὲ κείμενον ἐάσαντας κεῖσθαι, νῦν ἐπὶ τὸ πολεμικὸν ἅμα καὶ εἰρηνικόν, ὡς ἀναμφισβητήτως ἡμέτερον ὄν, ἐπανιέναι. τὸ δὴ [4] τῆς ἀπολέμου μούσης, ἐν ὀρχήσεσι δὲ τούς τε θεοὺς καὶ τοὺς τῶν θεῶν παῖδας τιμῶν [5], ἓν μὲν ξύμπαν γίγνοιτ' ἂν γένος, ἐν δόξῃ τοῦ πράττειν εὖ γιγνόμενον. τοῦτο δὲ διχῇ διαιροίημεν [6] ἄν, τὸ μὲν ἐκ πόνων τινῶν αὐτοῦ καὶ κινδύνων διαπεφευγότων εἰς ἀγαθά, μείζους ἡδονὰς ἔχον, τὸ δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀγαθῶν σωτηρίας οὔσης καὶ ἐπαύξης, πρᾳοτέρας τὰς ἡδονὰς κεκτημένον ἐκείνων. ἐν δὲ δὴ τοῖς τοιούτοις που πᾶς ἄνθρωπος τὰς κινήσεις τοῦ σώματος, μειζόνων μὲν τῶν ἡδονῶν οὐσῶν, μείζους, ἐλαττόνων

---

1 ἑκάστων. 2 φύσιν τις. 3 περὶ καθαρμούς τε. 4 τὸ δὲ δή. 5 τιμώντων. 6 διαιροῖμεν.

δέ, ἐλάττους κινεῖται, καὶ κοσμιώτερος μὲν ὢν πρός
τε ἀνδρίαν μᾶλλον γεγυμνασμένος, ἐλάττους αὖ, 816
δειλὸς δὲ καὶ ἀγύμναστος γεγονὼς πρὸς τὸ σωφρο-
νεῖν, μείζους καὶ σφοδροτέρας παρέχεται μεταβολὰς
τῆς κινήσεως. ὅλως δὲ φθεγγόμενος, εἴτ᾽ ἐν ᾠδαῖς
εἴτ᾽ ἐν λόγοις, ἡσυχίαν οὐ πάνυ δυνατὸς τῷ σώματι
παρέχεσθαι πᾶς· διὸ μίμησις τῶν λεγομένων σχή-
μασι γενομένη τὴν ὀρχηστικὴν ἐξειργάσατο τέχνην
ἅπασαν· ὁ μὲν οὖν ἐμμελῶς ἡμῶν, ὁ δὲ πλημμελῶς
ἐν τούτοις πᾶσι κινεῖται. πολλὰ μὲν δὴ τοίνυν ἄλλα
ἡμῖν τῶν παλαιῶν ὀνομάτων ὡς εὖ καὶ κατὰ φύσιν
κείμενα δεῖ διανοουμένον ἐπαινεῖν, τούτων δὲ ἓν καὶ
τὸ περὶ τὰς ὀρχήσεις τὰς τῶν εὖ πραττόντων, ὄντων
δὲ μετρίων αὐτῶν πρὸς τὰς ἡδονάς, ὡς ὀρθῶς ἅμα
καὶ μουσικῶς ὠνόμασεν, ὅστις ποτ᾽ ἦν, καὶ κατὰ λό-
γον αὐταῖς θέμενος ὄνομα ξυμπάσαις, ἐμμελείας ἐπω-
νόμασε, καὶ δύο δὴ τῶν ὀρχήσεων τῶν καλῶν εἴδη
κατεστήσατο, τὸ μὲν πολεμικὸν πυῤῥίχην, τὸ δὲ εἰ-
ρηνικὸν ἐμμέλειαν, ἑκατέρῳ τὸ πρέπον τε καὶ ἁρμότ-
τον ἐπιθεὶς ὄνομα. ἃ δὴ δεῖ τὸν μὲν νομοθέτην ἐξη-
γεῖσθαι τύποις, τὸν δὲ νομοφύλακα ζητεῖν τε καὶ ἀνε-
ρευνησάμενον, μετὰ τῆς ἄλλης μουσικῆς τὴν ὄρχησιν
ξυνθέντα καὶ νείμαντα ἐπὶ πάσας ἑορτὰς τῶν θυσιῶν
ἑκάστῃ τὸ πρόσφορον, οὕτω καθιερώσαντα αὐτὰ
πάντα ἐν τάξει, τοῦ λοιποῦ μὴ κινεῖν μηδὲν μήτε ὀρ-
χήσεως ἐχόμενον μήτε ᾠδῆς, ἐν ταῖς δ᾽ αὐταῖς ἡδο-
ναῖς ὡσαύτως τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ πολίτας διάγον-
τας, ὁμοίους εἰς δύναμιν ὄντας, ζῆν εὖ τε καὶ εὐδαι-
μόνως.

19.

Τὰ μὲν οὖν τῶν καλῶν σωμάτων καὶ γενναίων ψυχῶν εἰς τὰς χορείας, οἵας εἴρηται δεῖν αὐτὰς εἶναι, διαπεπέρανται, τὰ δὲ τῶν αἰσχρῶν σωμάτων καὶ διανοημάτων καὶ τῶν ἐπὶ τὰ τοῦ γέλωτος κω-

μῳδήματα τετραμμένων, κατὰ λέξιν τε καὶ ᾠδὴν καὶ κατὰ ὄρχησιν καὶ κατὰ τὰ τούτων πάντων μιμήματα κεκωμῳδημένα, ἀνάγκη μὲν θεάσασθαι καὶ γνωρίζειν· ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία μαθεῖν μὲν οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσεσθαι, ποιεῖν δὲ οὐκ ἂν δυνατὸν ἀμφότερα, εἴ τις αὖ μέλλει καὶ σμικρὸν ἀρετῆς μεθέξειν. ἀλλὰ αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μανθάνειν αὐτὰ δεῖ, τοῦ μή ποτε δι' ἄγνοιαν δρᾶν ἢ λέγειν ὅσα γελοῖα, μηδὲν δέον, δούλοις δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ξένοις ἐμμίσθοις προστάττειν μιμεῖσθαι· σπουδὴν δὲ περὶ αὐτὰ εἶναι μηδέποτε μηδ' ἡντινοῦν, μηδέ τινα μανθάνοντα αὐτὰ γίγνεσθαι φανερὸν τῶν ἐλευθέρων, μήτε γυναῖκα μήτε ἄνδρα, καινὸν δὲ ἀεί τι περὶ αὐτὰ φαίνεσθαι τῶν μιμημάτων. Ὅσα μὲν οὖν περὶ
817 γέλωτά ἐστι παίγνια, ἃ δὴ κωμῳδίαν πάντες λέγομεν, οὕτω τῷ λόγῳ καὶ νόμῳ κείσθω, τῶν δὲ σπουδαίων, ὥς φασι, τῶν περὶ τραγῳδίαν ἡμῖν ποιητῶν, ἐάν ποτέ τινες αὐτῶν ἡμᾶς ἐλθόντες ἐπανερωτήσωσιν οὑτωσί πως „Ὦ ξένοι, πότερον φοιτῶμεν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν τε καὶ χώραν ἢ μή, καὶ τὴν ποίησιν φέρωμέν τε καὶ ἄγωμεν; ἢ πῶς ὑμῖν δέδοκται περὶ τὰ τοιαῦτα δρᾶν;" τί οὖν ἂν πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀποκριναίμεθα τοῖς θείοις ἀνδράσιν; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τάδε „Ὦ ἄριστοι", φάναι, „τῶν ξένων, ἡμεῖς ἐσμὲν τραγῳδίας αὐτοὶ ποιηταὶ κατὰ δύναμιν ὅτι[1] καλλίστης ἅμα καὶ ἀρίστης· πᾶσα οὖν ἡμῖν ἡ πολιτεία ξυνέστηκε μίμησις τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου βίου, ὃ δή φαμεν ἡμεῖς γε ὄντως εἶναι τραγῳδίαν τὴν ἀληθεστάτην. ποιηταὶ μὲν οὖν ὑμεῖς, ποιηταὶ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν τῶν αὐτῶν, ὑμῖν ἀντίτεχνοί τε καὶ ἀνταγωνισταὶ τοῦ καλλίστου δράματος, ὃ δὴ νόμος ἀληθὴς μόνος ἀποτελεῖν πέφυκεν, ὥςπερ[2] ἡμῶν ἐστιν

---

1 abest. 2 ὡς παρ' —.

ἐλπίς. μὴ δὴ δόξητε ἡμᾶς ῥᾳδίως γε οὕτως ὑμᾶς ποτὲ παρ' ἡμῖν ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ' ἀγορὰν καὶ καλλιφώνους ὑποκριτὰς εἰςαγομένους, μεῖζον φθεγγομένους ἡμῶν, ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρὸς παῖδάς τε καὶ γυναῖκας καὶ τὸν πάντα ὄχλον, τῶν αὐτῶν λέγοντας ἐπιτηδευμάτων πέρι μὴ τὰ αὐτά, ἅπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ ἐναντία τὰ πλεῖστα· σχεδὸν γάρ τοι κἂν μαινοίμεθα τελέως ἡμεῖς τε καὶ ἅπασα ἡ πόλις, ἥτις οὖν ὑμῖν ἐπιτρέποι δρᾷν τὰ νῦν λεγόμενα, πρὶν κρῖναι τὰς ἀρχάς, εἴτε ῥητὰ καὶ ἐπιτήδεια πεποιήκατε λέγειν εἰς τὸ μέσον εἴτε μή. νῦν οὖν, ὦ παῖδες μαλακῶν Μουσῶν ἔκγονοι, ἐπιδείξαντες τοῖς ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας ᾠδάς, ἂν μὲν τὰ αὐτά γε ἢ καὶ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν φαίνηται λεγόμενα, δώσομεν ὑμῖν χορόν, εἰ δὲ μή, ὦ φίλοι, οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα.“ Ταῦτ' οὖν ἔστω περὶ πᾶσαν χορείαν καὶ μάθησιν τούτων πέρι ξυντεταγμένα νόμοις ἔθη, χωρὶς μὲν τὰ τῶν δούλων, χωρὶς δὲ τὰ τῶν δεσποτῶν, εἰ ξυνδοκεῖ.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὐ ξυνδοκεῖ νῦν γε οὕτως;

20.

ΑΘΗΝ. Ἔτι δὴ τοίνυν τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ τρία μαθήματα· λογισμοὶ μὲν καὶ τὰ περὶ ἀριθμοὺς ἓν μάθημα, μετρητικὴ[1] δὲ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ βάθους ὡς ἓν αὖ δεύτερον, τρίτον δὲ τῆς τῶν ἄστρων περιόδου πρὸς ἄλληλα ὡς πέφυκε πορεύεσθαι. ταῦτα δὲ ξύμπαντα οὐχ ὡς ἀκριβείας ἐχόμε- 818
να δεῖ διαπονεῖν τοὺς πολλούς, ἀλλά τινας ὀλίγους, οὓς δέ, προϊόντες ἐπὶ τῷ τέλει φράσομεν· οὕτω γὰρ πρέπον ἂν εἴη. τῷ πλήθει δὲ ὅσα αὐτῶν ἀναγκαῖα καί πως ὀρθότατα λέγεται, μὴ ἐπίστασθαι μὲν τοῖς

---

1 μετρική.

πολλοῖς αἰσχρόν, δι' ἀκριβείας δὲ ζητεῖν πάντα οὔτε ῥᾴδιον οὔτε τὸ παράπαν δυνατόν· τὸ δὲ ἀναγκαῖον αὐτῶν οὐχ οἷόν τε ἀποβάλλειν· ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μήποτε φανῇ μαχόμενος, ὅσαι θεῖαί γε, οἶμαι, τῶν ἀναγκῶν[1] εἰσίν· ἐπεὶ τῶν γε ἀνθρωπίνων, εἰς ἃς οἱ πολλοὶ βλέποντες λέγουσι τὸ τοιοῦτον, οὗτος πάντων τῶν λόγων εὐηθέστατός ἐστι μακρῷ.

ΚΛΕΙ. Τίνες οὖν, ὦ ξένε, αἱ μὴ τοιαῦται ἀνάγκαι τῶν μαθημάτων, θεῖαι δέ;

ΑΘΗΝ. Δοκῶ μέν, ἃς μή τις πράξας μηδὲ αὖ μαθὼν τὸ παράπαν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἀνθρώποις θεὸς οὐδὲ δαίμων οὐδὲ ἥρως, οἷος δυνατὸς ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ξὺν σπουδῇ ποιεῖσθαι, πολλοῦ δ' ἂν δεήσειεν ἄνθρωπός γε θεῖος γενέσθαι, μήτε ἓν μήτε δύο μήτε τρία μήθ' ὅλως ἄρτια καὶ περιττὰ δυνάμενος γιγνώσκειν μηδὲ ἀριθμεῖν τὸ παράπαν εἰδὼς μηδὲ νύκτα καὶ ἡμέραν διαριθμεῖσθαι δυνατὸς ὤν, σελήνης δὲ καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων περιφορᾶς ἀπείρως ἔχων· ταῦτ' οὖν δὴ πάντα ὡς μὲν οὐκ ἀναγκαῖά ἐστι μαθήματα τῷ μέλλοντι σχεδὸν ὁτιοῦν τῶν καλλίστων μαθημάτων εἴσεσθαι, πολλὴ ἡ μωρία τοῦ διανοήματος; ποῖα δὲ ἕκαστα τούτων καὶ πόσα καὶ πότε μαθητέον καὶ τί μετὰ τίνος καὶ τί χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ πᾶσαν τὴν τούτων κρᾶσιν, ταῦτά ἐστιν, ἃ δεῖ λαβόντα ὀρθῶς πρῶτα ἐπὶ τἄλλα ἰόντα, τούτων ἡγουμένων τῶν μαθημάτων, μανθάνειν· οὕτω γὰρ ἀνάγκη φύσει κατείληφεν, ᾗ φαμὲν οὐδένα θεῶν οὔτε μάχεσθαι τανῦν οὔτε μαχεῖσθαί ποτε.

ΚΛΕΙ. Ἔοικέ γε, ὦ ξένε, νῦν οὕτω πως ῥηθέντα ὀρθῶς εἰρῆσθαι καὶ[2] κατὰ φύσιν, ἃ λέγεις.

---

1 τῶν τε ἀναγκαίων. 2 abest.

ΑΘΗΝ. Ἔχει μὲν γὰρ οὕτως, ὦ Κλεινία, χαλεπὸν δέ, αὐτὰ προσταξάμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ νομοθετεῖν· ἀλλ' εἰς ἄλλον, εἰ δοκεῖ, χρόνον ἀκριβέστερον ἂν νομοθετησαίμεθα.

ΚΛΕΙ. Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ ξένε, φοβεῖσθαι τὸ τῆς ἡμετέρας περὶ τῶν τοιούτων ἀπειρίας ἔθος· οὐκοῦν ὀρθῶς φοβεῖ, πειρῶ δὲ λέγειν, μηδὲν ἀποκρυπτόμενος ἕνεκα τούτων.

ΑΘΗΝ. Φοβοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα, ἃ σὺ νῦν 819
λέγεις, μᾶλλον δ' ἔτι δέδοικα τοὺς ἡμμένους μὲν αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων, κακῶς δ' ἡμμένους· οὐδαμοῦ γὰρ δεινὸν οὐδὲ σφοδρὸν ἀπειρία τῶν πάντων οὐδὲ μέγιστον κακόν, ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ τούτων μείζων ζημία.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

21.

ΑΘΗΝ. Τοσάδε τοίνυν ἕκαστα χρὴ φάναι μανθάνειν δεῖν τοὺς ἐλευθέρους, ὅσα καὶ πάμπολυς ἐν Αἰγύπτῳ παίδων ὄχλος ἅμα γράμμασι μανθάνει. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ λογισμοὺς ἀτεχνῶς παισὶν ἐξευρημένα μαθήματα μετὰ παιδιᾶς τε καὶ ἡδονῆς μανθάνειν, μήλων τε τινῶν διανομαὶ καὶ στεφάνων πλείοσιν ἅμα καὶ ἐλάττοσιν, ἁρμοττόντων ἀριθμῶν τῶν αὐτῶν, καὶ πυκτῶν καὶ παλαιστῶν ἐφεδρείας τε καὶ ξυλλήξεως, ἐν μέρει καὶ ἐφεξῆς καὶ ὡς πεφύκασι γίγνεσθαι· καὶ δὴ καὶ παίζοντες φιάλας ἅμα χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων κεραννύντες, οἱ δὲ καὶ ὅλας πως διαδιδόντες, ὅπερ εἶπον, εἰς παιδιὰν ἐναρμόττοντες τὰς τῶν ἀναγκαίων ἀριθμῶν χρήσεις, ὠφελοῦσι τοὺς μανθάνοντας εἴς τε τὰς τῶν στρατοπέδων τάξεις καὶ ἀγωγὰς καὶ στρατείας καὶ εἰς οἰκονομίας αὖ, καὶ πάντως χρησιμωτέρους αὐτοὺς αὐτοῖς καὶ ἐγρηγορότας μᾶλλον

τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζονται· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς μετρήσεσιν ὅσα ἔχει μήκη καὶ πλάτη καὶ βάθη, περὶ ἅπαντα ταῦτα ἐνοῦσάν τινα φύσει γελοίαν τε καὶ αἰσχρὰν ἄγνοιαν[1] ἐν τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι, ταύτης ἀπαλλάττουσι.

ΚΛΕΙ. Ποίαν δὴ καὶ τίνα λέγεις ταύτην;

ΑΘΗΝ. Ὦ φίλε Κλεινία, παντάπασί γε μὴν καὶ αὐτὸς ἀκούσας ὀψέ ποτε τὸ περὶ ταῦτα ἡμῶν πάθος ἐθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ ὑηνῶν τινῶν εἶναι μᾶλλον θρεμμάτων· ἠσχύνθην τε οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων.

ΚΛΕΙ. Τοῦ πέρι; λέγ᾽ ὅ τι καί φης, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Λέγω δή, μᾶλλον δ᾽ ἐρωτῶν σοι δείξω· καί μοι σμικρὸν ἀπόκριναι. γιγνώσκεις που μῆκος;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Τί δέ, πλάτος;

ΚΛΕΙ. Πάντως.

ΑΘΗΝ. Ἦ καὶ ταῦτα ὅτι δύ᾽ ἐστὸν καὶ τρίτον τούτων βάθος;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα εἶναι πάντα μετρητὰ πρὸς ἄλληλα;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Μῆκός τε, οἶμαι, πρὸς μῆκος καὶ πλάτος πρὸς πλάτος, καὶ βάθος ὡσαύτως δυνατὸν
820 εἶναι μετρεῖν φύσει.

ΚΛΕΙ. Σφόδρα γε.

ΑΘΗΝ. Εἰ δ᾽ ἔστι μήτε σφόδρα μήτε ἠρέμα δυνατὰ ἔνια, ἀλλὰ τὰ μέν, τὰ δὲ μή, σὺ δὲ πάντα ἡγεῖ, πῶς οἴει πρὸς ταῦτα διακεῖσθαι;

ΚΛΕΙ. Δῆλον ὅτι φαύλως.

[1] ἄνοιαν.

ΑΘΗΝ. Τί δ' αὖ; μῆκός τε καὶ πλάτος πρὸς βάθος, ἢ πλάτος τε καὶ μῆκος πρὸς ἄλληλα, ἆρ' οὐ διανοούμεθα περὶ ταῦτα οὕτως Ἕλληνες πάντες, ὡς δυνατά ἐστι μετρεῖσθαι πρὸς ἄλληλα ἀμωσγέπως;

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Εἰ δ' ἔστιν αὖ μηδαμῇ μηδαμῶς δυνατά, πάντες δ', ὅπερ εἶπον, Ἕλληνες διανοούμεθα ὡς δυνατά, μῶν οὐκ ἄξιον ὑπὲρ πάντων αἰσχυνθέντα εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς „Ὦ βέλτιστοι τῶν Ἑλλήνων, ἓν ἐκείνων τοῦτ' ἐστίν, ὧν ἔφαμεν αἰσχρὸν μὲν γεγονέναι τὸ μὴ ἐπίστασθαι, τὸ δ' ἐπίστασθαι τἀναγκαῖα οὐδὲν πάνυ καλόν."

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλα ἐστὶ τούτων ξυγγενῆ, ἐν οἷς αὖ πολλὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων ἀδελφὰ ἡμῖν ἐγγίγνεται τῶν ἁμαρτημάτων.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

ΑΘΗΝ. Τὰ τῶν μετρητῶν τε καὶ ἀμέτρων πρὸς ἄλληλα, ἥτινι φύσει γέγονε· ταῦτα γὰρ δὴ σκοποῦντα διαγιγνώσκειν ἀναγκαῖον, ἢ παντάπασιν εἶναι φαῦλον, προβάλλοντά τε ἀλλήλοις ἀεί, διατριβὴν τῆς πεττείας πολὺ χαριεστέραν πρεσβυτῶν διατρίβοντα, φιλονεικεῖν ἐν ταῖς τούτων ἀξίαισι σχολαῖς.

ΚΛΕΙ. Ἴσως· ἔοικε γοῦν ἥ τε πεττεία καὶ ταῦτα ἀλλήλων τὰ μαθήματα πάμπολυ[1] κεχωρίσθαι.

ΑΘΗΝ. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ μέν, ὦ Κλεινία, φημὶ τοὺς νέους δεῖν μανθάνειν· καὶ γὰρ οὔτε βλαβερὰ οὔτε χαλεπά ἐστι, μετὰ δὲ παιδιᾶς ἅμα μανθανόμενα ὠφελήσει μέν, βλάψει δὲ ἡμῖν τὴν πόλιν οὐδέν· εἰ δέ τις ἄλλως λέγει, ἀκουστέον.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν ἂν οὕτω ταῦτα ἔχοντα φα-

1 οὐ πάμπολυ.

νῆται, δῆλον ὡς ἐγκρινοῦμεν αὐτά, μὴ ταύτῃ δὲ φαινόμενα ἔχειν ἀποκριθήσεται.

ΚΛΕΙ. Δῆλον· τί μήν; οὐκοῦν νῦν, ὦ ξένε, κείσθω ταῦτα ὡς ὄντα τῶν δεόντων μαθημάτων, ἵνα μὴ διάκενα ἡμῖν ᾖ τὰ τῶν νόμων.

ΑΘΗΝ. Κείσθω μέντοι καθάπερ ἐνέχυρα λύσιμα ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας, ἐὰν ἢ τοὺς θέντας ἡμᾶς ἢ καὶ τοὺς θεμένους ὑμᾶς μηδαμῶς φιλοφρονῆται.

ΚΛΕΙ. Δικαίαν λέγεις τὴν θέσιν.

22.

ΑΘΗΝ. Ἄστρων δὴ τὸ μετὰ ταῦτα ὅρα τὴν μάθησιν τοῖς νέοις, ἂν ἡμᾶς ἀρέσκῃ λεχθεῖσα ἢ καὶ τοὐναντίον.

ΚΛΕΙ. Λέγε μόνον.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν θαῦμά γε περὶ ταῦτά ἐστι μέγα καὶ οὐδαμῶς οὐδαμῇ ἀνεκτόν.

821 ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘΗΝ. Τὸν μέγιστον θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον φαμὲν οὔτε ζητεῖν δεῖν οὔτε πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας· οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι· τὸ δὲ ἔοικε πᾶν τούτου τοὐναντίον γιγνόμενον ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι.

ΚΛΕΙ. Πῶς εἶπες;

ΑΘΗΝ. Παράδοξον μὲν τὸ λεγόμενον, καὶ οὐκ ἂν πρεσβύταις τις οἰηθείη πρέπειν τόδε, ἐπεὶ δ' ἄν[1] τίς τι καλόν τε οἰηθῇ καὶ ἀληθὲς μάθημα εἶναι καὶ πόλει ξυμφέρον καὶ τῷ θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ δυνατόν ἐστιν ἔτι μὴ φράζειν.

ΚΛΕΙ. Εἰκότα λέγεις· ἀλλ' ἄστρων πέρι μάθημά τι τοιοῦτον ἀνευρήσομεν;

ΑΘΗΝ. Ὦ ἀγαθοί, καταψευδόμεθα νῦν, ὡς

1 ἐπειδάν.

ἔπος εἰπεῖν, Ἕλληνες πάντες μεγάλων θεῶν, Ἡλίου τε ἅμα καὶ Σελήνης.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις ψεῦδος;

ΑΘΗΝ. Φαμὲν αὐτὰ οὐδέποτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἰέναι καὶ ἄλλ' ἄττα ἄστρα μετὰ τούτων, ἐπονομάζοντες πλανητὰ αὐτά.

ΚΛΕΙ. Νὴ τὸν Δία, ὦ ξένε, ἀληθὲς τοῦτο λέγεις· ἐν γὰρ δὴ τῷ βίῳ πολλάκις ἑώρακα καὶ αὐτὸς τόν τε Ἑωσφόρον καὶ τὸν Ἕσπερον καὶ ἄλλους τινὰς οὐδέποτε ἰόντας εἰς τὸν αὐτὸν δρόμον, ἀλλὰ πάντῃ πλανωμένους, τὸν δὲ Ἥλιόν που καὶ Σελήνην δρῶντας ταῦτα[1] ἀεὶ πάντες ξυνεπιστάμεθα.

ΑΘΗΝ. Ταῦτ' ἔστι τοίνυν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, νῦν, ἅ δή φημι δεῖν περὶ θεῶν τῶν κατ' οὐρανὸν τούς γε ἡμετέρους πολίτας τε καὶ τοὺς νέους τὰ μέχρι τοσούτου μαθεῖν περὶ ἁπάντων τούτων, μέχρι τοῦ μὴ βλασφημεῖν περὶ αὐτά, εὐφημεῖν δὲ ἀεὶ θύοντάς τε καὶ ἐν εὐχαῖς εὐχομένους εὐσεβῶς.

ΚΛΕΙ. Τοῦτο μὲν ὀρθόν, εἴ γε πρῶτον μὲν δυνατόν ἐστιν, ὃ λέγεις, μαθεῖν, εἶτα, εἰ μή λέγομέν τι περὶ αὐτῶν ὀρθῶς νῦν, μαθόντες δὲ λέξομεν, ξυγχωρῶ κἀγὼ τό γε τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ὂν μαθητέον εἶναι. ταῦτ' οὖν ὡς ἔχοντα ἔσθ' οὕτω, πειρῶ σὺ μὲν ἐξηγεῖσθαι πάντως, ἡμεῖς δὲ ξυνέπεσθαί σοι μανθάνοντες.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥᾴδιον, ὃ λέγω, μαθεῖν, οὐδ' αὖ πάλιν παντάπασι χαλεπόν, οὐδέ γέ τινος χρόνου παμπόλλου. τεκμήριον δέ· ἐγὼ τούτων οὔτε νέον[2] οὔτε πάλαι ἀκήκοα, σφῷν ἃ νῦν οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ δηλῶσαι δυναίμην· καίτοι χαλεπά γε ὄντα οὐκ ἄν ποτε οἷός τ' ἦν δηλοῦν τηλικούτοις οὖσι τηλικοῦτος.

---

1 ταῦθ' ἅ. 2 νέος.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ τί καί φῃς τοῦτο τὸ μάθημα, ὃ θαυμαστὸν μὲν λέγεις, προςῆκον δ' αὖ
822 μαθεῖν τοῖς νέοις; οὐ γιγνώσκειν δὲ ἡμᾶς; πειρῶ περὶ αὐτοῦ τό γε τοσοῦτον φράζειν ὡς σαφέστατα.

ΑΘΗΝ. Πειρατέον. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο, ὦ ἄριστοι, τὸ δόγμα ὀρθὸν περὶ σελήνης τε καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς ἄρα πλανᾶται ποτέ, πᾶν δὲ τοὐναντίον ἔχει τούτου· τὴν αὐτὴν γὰρ αὐτῶν ὁδὸν ἕκαστον καὶ οὐ πολλάς, ἀλλὰ μίαν ἀεὶ κύκλῳ διεξέρχεται, φαίνεται δὲ πολλὰς φερόμενον· τὸ δὲ τάχιστον αὐτῶν ὂν βραδύτατον οὐκ ὀρθῶς αὖ δοξάζεται, τὸ δ' ἐναντίον ἐναντίως. ταῦτ' οὖν εἰ πέφυκε μὲν οὕτως, ἡμεῖς δὲ μὴ ταύτῃ δόξομεν, εἰ μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεόντων οὕτως ἵππων ἢ δολιχοδρόμων ἀνδρῶν διενοούμεθα πέρι, καὶ προςηγορεύομεν τὸν τάχιστον μὲν ὡς βραδύτατον, τὸν δὲ βραδύτατον ὡς τάχιστον, ἐγκώμιά τε ποιοῦντες ᾔδομεν τὸν ἡττώμενον νενικηκότα, οὔτε ὀρθῶς ἂν οὔτ', οἶμαι, προςφιλῶς τοῖς δρομεῦσιν ἡμᾶς ἂν τὰ ἐγκώμια προςάπτειν ἀνθρώποις οὖσι· νῦν δὲ δὴ περὶ θεοὺς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐξαμαρτανόντων ἡμῶν, ἆρ' οὐκ οἰόμεθα, γελοῖόν τε καὶ οὐκ ὀρθὸν ὃ[1] ἐκεῖ γιγνόμενον ἦν ἂν τότε, νῦν ἐνταυθοῖ καὶ ἐν τούτοις γίγνεσθαι γελοῖον[2] μὲν οὐδαμῶς, οὐ[3] μὴν οὐδὲ θεοφιλές γε, ψευδῆ φήμην ἡμῶν κατὰ θεῶν ὑμνούντων;

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα, εἴπερ γε οὕτω ταῦτ' ἐστίν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἂν μὲν δείξωμεν οὕτω ταῦτ' ἔχοντα, μαθητέα μέχρι γε τούτου τὰ τοιαῦτα πάντα, μὴ δειχθέντων δέ, ἐατέον. καὶ ταῦτα ἡμῖν οὕτω ξυγκείσθω.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

23.

ΑΘΗΝ. Ἤδη τοίνυν χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τὰ

1 abest. 2 ΚΛΕΙ. Γελοῖον. 3 ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν κ. τ. λ.

γε παιδείας μαθημάτων πέρι νόμιμα. περὶ δὲ θήρας ὡσαύτως διανοηθῆναι χρὴ καὶ περὶ ἁπάντων ὁπόσα τοιαῦτα· κινδυνεύει γὰρ δὴ νομοθέτῃ τὸ προσταττόμενον ἐπὶ μεῖζον εἶναι τοῦ νόμους θέντα ἀπηλλάχθαι, ἕτερον δέ τι πρὸς τοῖς νόμοις εἶναι μεταξύ τι νουθετήσεώς τε πεφυκὸς ἅμα καὶ νόμων, ὃ δὴ πολλάκις ἡμῶν ἐμπέπτωκε τοῖς λόγοις, οἷον περὶ τὴν τῶν σφόδρα νέων παίδων τροφήν· οὐ γὰρ ῥητά φαμεν εἶναι, λέγοντές τε αὐτὰ ὡς νόμους οἴεσθαι τιθεμένους εἶναι, πολλῆς ἀνοίας γέμειν[1]. γεγραμμένων δὴ ταύτῃ τῶν νόμων τε καὶ ὅλης τῆς πολιτείας, οὐ τέλεος ὁ τοῦ διαφέροντος πολίτου πρὸς ἀρετὴν γίγνεται ἔπαινος, ὅταν αὐτόν τις φῇ τὸν ὑπηρετήσαντα τοῖς νόμοις ἄριστα καὶ πειθόμενον μάλιστα τοῦτον εἶναι τὸν ἀγαθόν, τελεώτερον δὲ ὧδε εἰρημένον, ὡς ἄρα, ὃς ἂν τοῖς τοῦ νομοθέτου[2] νομοθετοῦντός
τε καὶ ἐπαινοῦντος καὶ ψέγοντος πειθόμενος γράμ- 823
μασι διεξέλθῃ τὸν βίον ἄκρατον. οὗτος ὅ τε λόγος ὀρθότατος εἰς ἔπαινον πολίτου, τόν τε νομοθέτην ὄντως δεῖ μὴ μόνον γράφειν τοὺς νόμους, πρὸς δὲ τοῖς νόμοις, ὅσα καλὰ αὐτῷ δοκεῖ καὶ μὴ καλὰ εἶναι, νόμοις ἐμπεπλεγμένα γράφειν. τὸν δὲ ἄκρον πολίτην μηδὲν ἧττον ταῦτα ἐμπεδοῦν, ἢ τὰ ταῖς ζημίαις ὑπὸ νόμων κατειλημμένα. τὸ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν τανῦν οἷον μάρτυρα ἐπαγόμεθα· δηλοίη μὲν ἄν, ὃ βουλόμεθα, μᾶλλον. θήρα γὰρ πάμπολύ τι πρᾶγμά ἐστι, περιειλημμένον ὀνόματι νῦν σχεδὸν ἑνί· πολλὴ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἐνύδρων, πολλὴ δὲ ἡ τῶν πτηνῶν, πάμπολυ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ πεζὰ θηρεύματα οὐ μόνον θηρίων, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἄξιον ἐννοεῖν θήραν, τήν γε[3] κατὰ πόλεμον· πολλὴ δὲ καὶ ἡ κατὰ φιλίαν θηρεύουσα ἢ μὲν ἔπαινον, ἢ δὲ ψόγον

1 γέμειν γεγρ. 2 abest. 3 τέ.

ἔχει· καὶ κλωπεῖαι καὶ λῃστῶν καὶ στρατοπέδων [στρατοπέδοις] θῆραι. θήρας δὲ πέρι τιθέντι τῷ νομοθέτῃ τοὺς νόμους οὔτε μὴ δηλοῦν ταῦθ' οἷόν τε οὔτε, ἐπὶ πᾶσι τάξεις καὶ ζημίας ἐπιτιθέντα, ἀπειλητικὰ νόμιμα τιθέναι. τί δὴ δραστέον περὶ τὰ τοιαῦτα; τὸν μὲν νομοθέτην ἐπαινέσαι καὶ ψέξαι χρεὼν τὰ περὶ θήρας, πρὸς τοὺς τῶν νέων πόνους τε καὶ ἐπιτηδεύματα, τὸν δ' αὖ νέον ἀκούσαντα πείθεσθαι, καὶ μήθ' ἡδονὴν μήτε πόνον ἐξείργειν αὐτόν, τῶν δὲ περὶ ἕκαστα ἀπειληθέντων μετὰ ζημίας καὶ νομοθετηθέντων τὰ μετ' ἐπαίνου ῥηθέντα μᾶλλον τιμᾷν καὶ προσταχθέντα ἀποτελεῖν. τούτων δὴ προῤῥηθέντων, ἑξῆς ἂν γίγνοιτο ἔμμετρος ἔπαινος θήρας καὶ ψόγος, ἥτις μὲν βελτίους ἀποτελεῖ τὰς ψυχὰς τῶν νέων, ἐπαινοῦντος, ψέγοντος δέ, ἣ τἀναντία. λέγωμεν τοίνυν τὸ μετὰ τοῦτο ἑξῆς προσαγορεύοντες δι' εὐχῆς τοὺς νέους „Ὦ φίλοι, εἴθ' ὑμᾶς μήτε τις ἐπιθυμία μήτ' ἔρως τῆς περὶ θάλασσαν θήρας ποτὲ λάβοι μηδὲ ἀγκιστρείας, μηδ' ὅλως τῆς τῶν ἐνύδρων ζώων, μήτε ἐγρηγορόσι μήτε εὕδουσι κύρτοις ἀργὸν θήραν διαπονουμένοις· μηδ' αὖ ἄγρας ἀνθρώπων κατὰ θάλασσαν, λῃστείας τε ἵμερος ἐπελθὼν ὑμῖν, θηρευτὰς ὠμοὺς καὶ ἀνόμους ἀποτελοίη· κλωπείας δ' ἐν χώρᾳ καὶ πόλει μηδὲ εἰς τὸν ἔσχατον ἐπέλθοι νοῦν ἅψασθαι· μηδ' αὖ πτηνῶν θήρας αἱμύλος ἔρως οὐ
824 σφόδρα ἐλευθέριος ἐπέλθοι τινὰ νέων. πεζῶν δὴ μόνον θήρευσίς τε καὶ ἄγρα λοιπὴ τοῖς παρ' ἡμῖν ἀθληταῖς, ὧν ἡ μὲν τῶν εὑδόντων αὖ κατὰ μέρη, νυκτερεία κληθεῖσα, ἀργῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἀξία ἐπαίνου, οὐδ' ἡ διαπαύματα[1] πόνων ἔχουσα τῶν[2] ἄρκυσί τε καὶ πάγαις, ἀλλ' οὐ φιλοπόνου ψυχῆς νίκῃ χειρουμένων τὴν ἄγριον τῶν θηρίων ῥώμην. μόνη δὴ πᾶσι λοιπὴ καὶ ἀρίστη ἡ τῶν τετραπόδων ἵπποις καὶ κυσὶ

1 τῶν διαπαύματα. 2 abest.

καὶ τοῖς ἑαυτῶν θήρα σώμασιν, ὧν ἁπάντων κρατοῦσι δρόμοις καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς αὐτόχειρες θηρεύοντες, ὅσοις ἀνδρίας τῆς θείας ἐπιμελές." τούτων δὴ πάντων ἔπαινος μὲν πέρι καὶ ψόγος ὁ διειρημένος[1] ἂν εἴη λόγος· νόμος δὲ ὅδε· τούτους μηδεὶς ἱεροὺς ὄντως θηρευτὰς κωλυέτω, ὅπου καὶ ὅπηπερ ἂν ἐθέλωσι κυνηγετεῖν. νυκτερευτὴν δὲ ἄρκυσι[2] καὶ πλέκταις πιστὸν μηδεὶς μηδέποτε ἐάσῃ μηδαμοῦ θηρεῦσαι· τὸν ὀρνιθευτὴν δὲ ἐν ἀργοῖς μὲν ἀγροῖς[3] καὶ ὄρεσι μὴ κωλυέτω, ἐν ἐργασίμοις δὲ καὶ ἱεροῖς [ἁγίοις] ἐξειργέτω ὁ προστυγχάνων· ἐνυγροθηρευτὴν δέ, πλὴν ἐν λιμέσι καὶ ἱεροῖς ποταμοῖς τε καὶ ἕλεσι καὶ λίμναις, ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ ἐξέστω θηρεύειν, μὴ χρώμενον ὀπῶν ἀναθολώσει μόνον. νῦν οὖν ἤδη πάντα χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας πέρι νόμιμα.

ΚΛΕΙ. Καλῶς ἂν λέγοις.

---

1 διηρημένος. 2 κυσί. 3 ἐν ἀγροῖς μέν.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

ARGUMENTUM.

De religione expositurus, primum de sacrificiis festisque diebus disserit. Sacrificia totum per annum magistratus singulos pro civitatis salute facere oportet, dies vero festi ac solemnes secundum tribuum numerum duodecim celebrantor, cum certaminibus illi tam gymnasticis quam musicis coniuncti (C. 1.). Certamina gymnastica feminis oportet cum viris communia esse; verae enim pugnae prolusiones sunt (C. 2.). Sin autem quaeramus, quid sit, quod civitates eiusmodi certationibus atque exercitationibus ad bellum spectantibus non utantur, duas praecipue eius rei causas invenimus; una videlicet est lucri cupiditas, qua homines incensi negotiis et occupationibus ita distinentur, ut liberalis certationis studio vacare nequeant; altera est perversa civitatum multarum constitutio, quarum principes, quominus cives disciplina militari, virtute, divitiis aliisque id genus excellant, summopere student impedire, ne a cervicibus suis iugum servile deiicere aliquando animum inducant (C. 3.). Certamina praecipua sunt cursus, qui varia habet genera, et pugna armata, in quibus quomodo victoriam reportare oporteat, legibus praescribendum est. Urbs in Creta insula instauranda tantummodo singulorum equorum certamina habebit. Etiam sagittis vel iaculis ex equo emittendis certare Cretensibus conveniet; horum autem certaminum ut sociae sint, legis lator feminas non coget (C. 4.). Plura alia tunc demum statui poterunt, quum anni, menses et dies rite distributi fuerint. — Quod vero ad puerorum puellarumque communitatem attinet, ne cupiditates in iis innascantur naturae adversantes, legis latorem in primis cavere oportet (C. 5.). Duo enim sunt amicitiae genera, quorum unum est hoc, quod inter homines aequali virtute praeditos intercedit, alterum hoc, quod inter diversos, velut si id, quod pauper est, dives appetit. Illud est placidum et commune amicitiae genus, hoc vero vehemens et communitatem spernens; et ex utroque mixtum et temperatum est tertium genus, amor, in quo et cupi-

ditas et moderatio inest. Amans igitur, qui cupiditati se dedit, corpore tantummodo frui gestit, is vero, qui animo moderato amat, temperantiam et sapientiam colit corporisque voluptatem pro contumeliosa habet. Ex quo intelligitur, moderatum illum animi amorem unum solum esse admittendum (C. 6.). Turpis autem illa cupiditas cohibebitur, si legem de amore inhonesto scriptam fama sacraverit; et cupiditatem cohiberi posse, dubitare non possumus, si reputamus, vel athletas, homines tam rudes et incultos, certaminis gratia Venere omnibusque immoderatis voluptatibus se abstinere. Similiter pleraque animalia caste viventia et a concubitu vago abhorrentia videmus (C. 7.). Quodsi legis lator voluptatem animadverterit longius serpere, modestum ac prudentem amorem suadebit, et moderatos honestosque, ut effrenatam reliquorum cupiditatem compescant, adhortabitur. Atque hac fortasse ratione fieri poterit, ut cives omni illicito, et feminarum non legitime nuptarum et puerorum, amore abstineant (C. 8.). — Sequitur, ut de civium et inter se et cum vicinis vivendi ratione exponatur. Alimenta unica sunto haec, quae terra suppeditat; de agricultura vero, leges de finibus agrorum regundis scribi oportet. In primis caveri debet, ne vicinis iniuria inferatur et controversiae inimicitiaeque oriantur civitati perniciosae. Pariter de aquarum ductibus, de puteis fodiendis aliisque eiusdem generis leges scribendae sunt (C. 9.). — Deinceps de fructibus (uva, ficu, aliis) colligendis agitur, et, quatenus civibus, servis, inquilinis et peregrinis alienos fructus carpere liceat, exponitur (C. 10.). In fructibus vero convehendis ne quid detrimenti alteri afferant, cives monendi sunt. — Aqua ne corrumpitor. Opifex nonnisi unam artem factitato. Merces importantor nonnisi urbi necessariae, nullae vero exportantor, quibus civitas ipsa indiget. Quibus ad instrumenta belli conficienda indigent cives vel exteri, de iis vel importandis vel exportandis magistri equitum ducesque exercitus decernunto (C. 11.). — Annona in tres partes dispertitor, quarum una liberis, altera servis et tertia opificibus et advenis obtingat. — Habitationes separatae singulis sunto, et in duodecim singulis regionis partibus vicus esto cum templo et foro. Opifices in tredecim partes dividuntor, quarum una in urbe, reliquae in vicis habitent (C. 12.). Fori praefectis res venales et quae in foro fiunt, curae sunto. Res venales et tempus, quo emi vendique possint, civibus, opificibus et exteris definiuntor. — Denique de inquilinis agitur urbe recipiendis.

1.

828 Τούτων μὴν ἐχόμενά ἐστι, τάξασθαι μὲν καὶ νομοθετήσασθαι ἑορτὰς μετὰ τῶν ἐκ Δελφῶν μαντειῶν, αἵτινες θυσίαι καὶ θεοῖς οἷστισιν ἄμεινον καὶ λῷον θυούσῃ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἄν· πότε δὲ καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν, σχεδὸν ἴσως ἡμέτερον ἂν νομοθετεῖν ἔνιά γ' αὐτῶν εἴη.

ΚΛΕΙ. Τάχ' ἄν. [τὸν ἀριθμόν]

ΑΘΗΝ. Τὸν ἀριθμὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον· ἔστωσαν γὰρ τῶν μὲν πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων μηδὲν ἀπολείπουσαι, ὅπως ἂν μία γέ τις ἀρχὴ θύῃ θεῶν ἢ δαιμόνων τινὶ ἀεὶ ὑπὲρ πόλεώς τε καὶ αὐτῶν[1] καὶ κτημάτων. ταῦτα δὲ ξυνελθόντες ἐξηγηταὶ καὶ ἱερῆς ἱέρειαί τε καὶ μάντεις μετὰ νομοφυλάκων ταξάντων, ἃ παραλείπειν ἀνάγκη τῷ νομοθέτῃ· καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τούτου χρὴ γίγνεσθαι ἐπιγνώμονας τοῦ παραλειπομένου τούτους τοὺς αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ δὴ νόμος ἐρεῖ δώδεκα μὲν ἑορτὰς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς, ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἑκάστη ἐπώνυμος ᾖ, θύοντας τούτων ἑκάστοις ἔμμηνα ἱερὰ χορούς τε καὶ ἀγῶνας μουσικούς, τοὺς δὲ γυμνικοὺς κατὰ τὸ πρέπον προσνέμοντας τοῖς θεοῖς τε αὐτοῖς ἅμα καὶ ταῖς ὥραις ἑκάσταις, γυναικείας τε ἑορτάς, ὅσαις χωρὶς ἀνδρῶν προσήκει καὶ ὅσαις μή, διανέμοντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ τῶν χθονίων, καὶ ὅσους αὖ

[1] αὐτῶν.

θεοὺς οὐρανίους ἐπονομαστέον, καὶ τὸ τῶν τούτοις ἑπομένων οὐ ξυμμικτέον, ἀλλὰ χωριστέον ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ, κατὰ τὸν νόμον ἀποδιδόντας· καὶ οὐ δυσχεραντέον πολεμικοῖς ἀνθρώποις τὸν τοιοῦτον θεόν, ἀλλὰ τιμητέον, ὡς ὄντα ἀεὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἄριστον· κοινωνία γὰρ ψυχῇ καὶ σώματι διαλύσεως οὐκ ἔστιν ἥ κρεῖττον, ὡς ἐγὼ φαίην ἂν σπουδῇ λέγων. πρὸς τούτοις δὲ διάνοιαν χρὴ σχεῖν τοὺς διαιρήσοντας ἱκανῶς ταῦτα τοιάνδε, ὡς ἔσθ' ἡμῖν ἡ πόλις, οἵαν οὐκ ἄν τις ἑτέραν εὕροι τῶν νῦν, περὶ χρόνου σχολῆς καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξουσίας, δεῖ δὲ αὐτήν, καθάπερ ἕνα ἄνθρωπον, ζῆν εὖ· τοῖς δὲ εὐδαιμόνως ζῶσιν ὑπάρχειν 829
ἀνάγκη πρῶτον τὸ μήτε αὐτοὺς ἀδικεῖν ἄλλους, μήτε ὑφ' ἑτέρων αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι· τούτοιν δὲ τὸ μὲν οὐ πάνυ χαλεπόν, τοῦ δὲ μὴ ἀδικεῖσθαι κτήσασθαι δύναμιν παγχάλεπον· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸ τελέως σχεῖν ἄλλως, ἢ τελέως γενόμενον ἀγαθόν. ταυτὸν δὴ τοῦτο ἐστὶν ἀνάγκη[1] καὶ πόλει ὑπάρχειν· γενομένῃ μὲν ἀγαθῇ βίος εἰρηνικός, πολεμικὸς δὲ ἔξωθέν τε καὶ ἔνδοθεν, ἂν ᾖ κακή· τούτων δὲ ταύτῃ σχεδὸν ἐχόντων, οὐκ ἐν πολέμῳ τὸν πόλεμον ἑκάστοις γυμναστέον, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς εἰρήνης βίῳ. δεῖ τοίνυν πόλιν ἑκάστου μηνὸς νοῦν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλαττον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δέ, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἄρχουσι ξυνδοκῇ, μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διευλαβουμένους, αὐτούς τε ἅμα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ὅταν ὡς πανδημίαν ἐξάγειν δόξῃ τοῖς ἄρχουσι, τοτὲ[2] δὲ καὶ κατὰ μέρη, καί τινας ἀεὶ παιδιὰς μηχανᾶσθαι καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίγνωνται μάχαι τινὲς ἑορταστικαί, μιμούμεναι τὰς πολεμικὰς ὅτι μάλιστα ἐναργῶς μάχας· νικητήρια δὲ καὶ ἀριστεῖα ἑκάστοισι τούτων δεῖ διανέμειν, ἐγκώμιά τε

---

1 ἐστὶ καί κ. τ. λ. 2 τότε.

καὶ ψόγους ποιεῖν ἀλλήλοις, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος γίγνηται κατά τε τοὺς ἀγῶνας ἐν παντί τε αὖ τῷ βίῳ, τόν τε ἄριστον δοκοῦντα εἶναι κοσμοῦντας καὶ τὸν μὴ ψέγοντας. ποιητὴς δὲ ἔστω τῶν τοιούτων μὴ ἅπας, ἀλλὰ γεγονὼς πρῶτον μὲν μὴ ἔλαττον πεντήκοντα ἐτῶν, μηδ' αὖ τῶν[1], ὁπόσοι ποίησιν μὲν καὶ μοῦσαν ἱκανῶς κεκτημένοι ἐν αὐτοῖς εἰσί, καλὸν δὲ ἔργον καὶ ἐπιφανὲς μηδὲν δράσαντες πώποτε, ὅσοι δὲ ἀγαθοί τε αὐτοὶ καὶ τίμιοι ἐν τῇ πόλει, ἔργων ὄντες δημιουργοὶ καλῶν, τὰ τῶν τοιούτων ᾀδέσθω ποιήματα, ἐὰν μὴ καὶ μουσικὰ πεφύκῃ· κρίσις δὲ αὐτῶν ἔστω παρά τε τῷ παιδευτῇ καὶ τοῖς ἄλλοις νομοφύλαξι, τοῦτο ἀποδιδόντων αὐτοῖς γέρας, παῤῥησίαν ἐν μούσαις εἶναι μόνοις, τοῖς δὲ ἄλλοις μηδεμίαν ἐξουσίαν γίγνεσθαι, μηδέ τινα τολμᾷν ᾄδειν ἀδόκιμον μοῦσαν, μὴ κρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ' ἂν ἡδίων ᾖ τῶν Θαμύρου τε καὶ Ὀρφείων ὕμνων, ἀλλ' ὅσα τε ἱερὰ κριθέντα ποιήματα ἐδόθη τοῖς θεοῖς, καὶ ὅσα ἀγαθῶν ὄντα ἀνδρῶν ψέγοντα ἢ ἐπαινοῦντά τινας ἐκρίθη μετρίως δρᾶν τὸ τοιοῦτον.

2.

Τὰ αὐτὰ δὲ λέγω στρατείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παῤῥησίας γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίγνεσθαι δεῖν· χρὴ δὲ ἀναφέρειν παραδεικνύντα ἑαυτῷ τὸν νομοθέτην τῷ λόγῳ „Φέρε, τίνα ποτὲ τρέ-
830 φω, τὴν πόλιν ὅλην παρασκευάσας; ἆρ' οὐκ ἀθλητὰς τῶν μεγίστων ἀγώνων, οἷς ἀνταγωνισταὶ μυρίοι ὑπάρχουσι;“ Καὶ πάνυ γε, φαίη τις ἂν ὀρθῶς λέγων. Τί δῆτα; εἰ πύκτας ἢ παγκρατιαστὰς ἐτρέφομεν ἤ τι τῶν τοιούτων ἕτερον ἀγωνισμάτων ἀθλοῦντας, ἆρα εἰς αὐτὸν ἂν ἀπηντῶμεν τὸν ἀγῶνα, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ οὐδενὶ καθ' ἡμέραν προσμα-

1 αὐτῶν.

χόμενοι; ἢ πύκται γε ὄντες παμπόλλας ἂν ἡμέρας ἔμπροσθεν τοῦ ἀγῶνος ἐμανθάνομέν τε ἂν μάχεσθαι καὶ διεπονούμεθα, μιμούμενοι πάντα ἐκεῖνα, ὁπόσοις ἐμέλλομεν εἰς τότε χρήσεσθαι περὶ τῆς νίκης διαμαχόμενοι, καὶ ὡς ἐγγύτατα τοῦ ὁμοίου ἰόντες, ἀντὶ ἱμάντων σφαίρας ἂν περιεδούμεθα, ὅπως αἱ πληγαί τε καὶ αἱ τῶν πληγῶν εὐλάβειαι διεμελετῶντο εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς; εἴ τέ τις ἡμῖν ξυνέβαινε ξυγγυμναστῶν ἀπορία πλείων, ἆρ' ἂν δείσαντες τὸν τῶν ἀνοήτων γέλωτα οὐκ ἂν ἐτολμῶμεν, κρεμαννύντες εἴδωλον ἄψυχον, γυμνάζεσθαι πρὸς αὐτό, καὶ ἔτι πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων ἀπορήσαντές ποτ' ἐν [1] ἐρημίᾳ ξυγγυμναστῶν ἆρά γε οὐκ ἐτολμήσαμεν ἂν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχεῖν ὄντως; ἢ τί ποτε ἄλλο τὴν τοῦ χειρονομεῖν μελέτην ἄν τις φαίη γεγονέναι;

ΚΛΕΙ. Σχεδόν, ὦ ξένε, οὐδὲν ἄλλο γε πλὴν τοῦτο αὐτό, ὃ σὺ νῦν ἔφθεγξαι.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τὸ τῆς πόλεως ἡμῖν μάχιμον ἢ χεῖρόν τι παρασκευασάμενον τῶν τοιούτων ἀγωνιστῶν εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων ἑκάστοτε τολμήσει παριέναι, διαμαχούμενον [2] περὶ ψυχῆς τε καὶ παίδων καὶ χρημάτων καὶ ὅλης τῆς πόλεως; καὶ ταῦτα δὴ φοβηθεὶς αὐτῶν ὁ νομοθέτης, τὰ πρὸς ἀλλήλους γυμνάσια μὴ φαίνηταί τισι γελοῖα, οὐκ ἄρα νομοθετήσει στρατεύεσθαι, προστάττων μάλιστα μὲν ἑκάστης ἡμέρας τά γε σμικρὰ χωρὶς τῶν ὅπλων, χορούς τε εἰς ταῦτα ἅμα καὶ γυμναστικὴν πᾶσαν ξυντείνων, τὰς δὲ οἷόν τινας μείζους [τε καὶ ἐλάττους] γυμνασίας μὴ ἔλαττον ἢ κατὰ μῆνα ἕκαστον ποιεῖσθαι προστάξει, ἁμίλλας τε πρὸς ἀλλήλους ποιουμένους κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐπὶ κατάληψιν χωρίων ἁμιλλωμένους καὶ ἐνέδρας, καὶ πᾶσαν μιμουμένους

1 ποτέ. 2 διαμαχόμενον.

τὴν πολεμικὴν ὄντως σφαιρομαχεῖν τε καὶ βολαῖς, ὡς ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶν χρωμένους ὑποκινδύνοις βέλεσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἄφοβος ἡ πρὸς ἀλλήλους γίγνηται παιδιά, δείματα δὲ παρέχῃ καί τινα τρόπον δηλοῖ τόν τε εὔψυχον καὶ τὸν μή, καὶ τοῖς
831 μὲν τιμάς, τοῖς δὲ καὶ ἀτιμίας διανέμων ὀρθῶς, τὴν πόλιν ὅλην εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀγῶνα διὰ βίου παρασκευάζῃ χρησίμην· καὶ δὴ καί τινος ἀποθανόντος, οὕτως ὡς ἀκουσίου τοῦ φόνου γενομένου, τιθῇ, τὸν ἀποκτείναντα, κατὰ νόμον καθαρθέντα, καθαρὸν εἶναι χεῖρας, ἡγούμενος, ἀνθρώπων μὲν τελευτησάντων μὴ πολλῶν, ἑτέρους πάλιν οὐ χείρους φύσεσθαι, φόβου δὲ οἷον τελευτήσαντος ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις, βάσανον οὐχ εὑρήσειν τῶν τε ἀμεινόνων καὶ χειρόνων, οὐ σμικρῷ πόλει μεῖζον κακὸν ἐκείνου.

ΚΛΕΙ. Ξυμφαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε, ὦ ξένε, τὰ τοιαῦτα δεῖν καὶ νομοθετεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν πόλιν ἅπασαν.

3.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν γιγνώσκομεν ἅπαντες τὴν αἰτίαν, διότι ποτὲ νῦν ἐν ταῖς πόλεσιν ἡ τοιαύτη χορεία καὶ ἀγωνία σχεδὸν οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐστιν, εἰ μὴ πάνυ τι σμικρά; ἢ φῶμεν δι' ἀμαθίαν τῶν πολλῶν καὶ τῶν τιθέντων αὐτοῖς τοὺς νόμους;

ΚΛΕΙ. Τάχ' ἄν.

ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς, ὦ μακάριε Κλεινία· δύο δὲ χρὴ φάναι τούτων αἰτίας εἶναι καὶ μάλα ἱκανάς.

ΚΛΕΙ. Ποίας;

ΑΘΗΝ. Τὴν μέν, ὑπ' ἔρωτος πλούτου πάντα χρόνον ἄσχολον ποιοῦντος[1] τῶν ἄλλων ἐπιμέλεσθαι, πλὴν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἐξ ὧν κρεμαμένη πᾶσα ψυχὴ πολίτου παντὸς οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τῶν ἄλ-

---

1 ποιοῦντες.

λων ἐπιμέλειαν ἴσχειν, πλὴν τοῦ καθ' ἡμέραν κέρδους· καὶ ὅ τι μὲν πρὸς τοῦτο φέρει μάθημα ἢ καὶ ἐπιτήδευμα, ἰδίᾳ πᾶς μανθάνειν τε καὶ ἀσκεῖν ἑτοιμότατός ἐστι, τῶν δὲ ἄλλων καταγελᾷ· τοῦτο μὲν ἓν καὶ ταύτην μίαν αἰτίαν χρὴ φάναι τοῦ μήτε τοῦτο μήτ' ἄλλο μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ἐθέλειν ἐπιτήδευμα πόλιν σπουδάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀπληστίαν πᾶσαν μὲν τέχνην καὶ μηχανήν, καλλίω τε καὶ ἀσχημονεστέραν, ἐθέλειν ὑπομένειν πάντα ἄνδρα, εἰ μέλλει πλούσιος ἔσεσθαι, καὶ πρᾶξιν πράττειν ὅσιόν τε καὶ ἀνόσιον καὶ πάντως αἰσχρὰν μηδὲν δυσχεραίνοντα, ἐὰν μόνον ἔχῃ δύναμιν καθάπερ θηρίον [1] τοῦ φαγεῖν παντοδαπὰ καὶ πιεῖν ὡσαύτως, καὶ ἀφροδισίων πᾶσαν πάντως παρασχεῖν πλησμονήν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Αὕτη μὲν τοίνυν, ἣν λέγω, μία κείσθω διακωλύουσα αἰτία [2] μήτε ἄλλο καλὸν μήτε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἱκανῶς ἐῶσα ἀσκεῖν τὰς πόλεις, ἀλλ' ἐμπόρους τε καὶ ναυκλήρους καὶ διακόνους πάντως τοὺς φύσει κοσμίους τῶν ἀνθρώπων ἀπεργαζομένη, τοὺς δὲ ἀνδρείους λῃστὰς καὶ τοιχωρύχους καὶ ἱεροσύλους καὶ πολεμικοὺς καὶ τυραννικοὺς ποιοῦσα, καὶ 832 μάλ' ἐνίοτε οὐκ ἀφυεῖς ὄντας, δυστυχοῦντάς γε μήν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Πῶς μὲν οὖν αὐτοὺς οὐ λέγοιμ' ἂν τὸ παράπαν δυστυχεῖς, οἷς γε ἀνάγκη διὰ βίου πεινῶσι τὴν ψυχὴν ἀεὶ τὴν αὑτῶν διεξελθεῖν;

ΚΛΕΙ. Αὕτη μὲν τοίνυν μία, τὴν δὲ δὴ δευτέραν αἰτίαν τίνα λέγεις, ὦ ξένε;

ΑΘΗΝ. Καλῶς ὑπέμνησας.

ΚΛΕΙ. Αὕτη μὲν δή, φὴς σύ, μία ἡ [3] διὰ βίου ἄπληστος ζήτησις, παρέχουσα ἄσχολον ἕκαστον, ἐμ-

1 θηρίῳ. 2 αἰτία τοῦ. 3 abest.

πόδιος γίγνεται τοῦ μὴ καλῶς ἀσκεῖν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἑκάστους· ἔστω· τὴν δὲ δὴ δευτέραν λέγε.

ΑΘΗΝ. Μῶν οὐ λέγειν, ἀλλὰ διατρίβειν δοκῶ δι' ἀπορίαν;

ΚΛΕΙ. Οὔκ, ἀλλὰ οἷον μισῶν δοκεῖς ἡμῖν κολάζειν τὸ τοιοῦτον ἦθος μᾶλλον τοῦ δέοντος τῷ παραπεπτωκότι λόγῳ.

ΑΘΗΝ. Κάλλιστα, ὦ ξένοι, ἐπεπλήξατε, καὶ τὸ μετὰ ταῦτο ἀκούοιτ' ἄν, ὡς ἔοικε.

ΚΛΕΙ. Λέγε μόνον.

ΑΘΗΝ. Τὰς οὖν πολιτείας ἔγωγε αἰτίας εἶναί φημι, ἃς πολλάκις εἴρηκα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις, δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν καὶ τυραννίδα· τούτων γὰρ δὴ πολιτεία μὲν οὐδεμία, στασιωτεῖαι δὲ πᾶσαι λέγοιντ' ἂν ὀρθότατα· ἑκόντων γὰρ ἑκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ' ἀκόντων ἑκοῦσα ἄρχει ξὺν ἀεί τινι βίᾳ· φοβούμενός δὲ ἄρχων ἀρχόμενον, οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον οὔτε ἰσχυρὸν οὔτ' ἀνδρεῖον οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἑκὼν ἐάσει γίγνεσθαί ποτε. Ταῦτ' οὖν ἐστὶ τὰ δύο πάντων μὲν σμικροῦ διαφερόντως αἴτια, τούτων δ' οὖν ὄντως διαφέρει· τὸ δὲ τῆς νῦν πολιτείας, ἣν νομοθετούμενοι λέγομεν, ἐκπέφευγεν ἀμφότερα· σχολήν τε γὰρ ἄγει που μεγίστην, ἐλεύθεροί τε ἀπ' ἀλλήλων εἰσί· φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστ' ἄν, οἶμαι, γίγνοιντ' ἂν ἐκ τούτων τῶν νόμων· ὥστ' εἰκότως ἅμα καὶ κατὰ λόγον ἡ τοιαύτη κατάστασις πολιτείας μόνη δέξαιτ' ἂν τῶν νῦν τὴν διαπερανθεῖσαν παιδείαν τε ἅμα καὶ παιδιὰν πολεμικὴν ἀποτελεσθεῖσαν ὀρθῶς τῷ λόγῳ.

ΚΛΕΙ. Καλῶς.

4.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ τούτοις ἐφεξῆς ἐστί, μνησθῆναί ποτε περὶ ἁπάντων τῶν ἀγώνων τῶν γυμνικῶν, ὡς ὅσα μὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμόν ἐστιν ἀγωνί-

σματα, ἐπιτηδευτέον καὶ θετέον ἆθλα καὶ [1] νικητήρια, ὅσα δὲ μή, χαίρειν ἐατέον; ἃ δ' ἐστίν, ἐξ ἀρχῆς ἄμεινον ῥηθῆναί τε καὶ νομοθετηθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ δρόμον καὶ τάχος ὅλως ἆρ' οὐ θετέον;

ΚΛΕΙ. Θετέον.

ΑΘΗΝ. Ἔστι γοῦν πάντων πολεμικώτατον ἡ σώματος ὀξύτης πάντως, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ποδῶν, ἡ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν· φυγεῖν μὲν καὶ ἑλεῖν, ἡ τῶν
ποδῶν, ἡ δ' ἐν ταῖς ξυμπλοκαῖς μάχη καὶ ξύστασις, 833
ἰσχύος καὶ ῥώμης δεομένη.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν χωρίς γε ὅπλων οὐδετέρα τὴν μεγίστην ἔχει χρείαν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Σταδιοδρόμον [2] δὴ πρῶτον ὁ κῆρυξ ἡμῖν, καθάπερ νῦν, ἐν τοῖς ἀγῶσι παρακαλεῖ, ὁ δὲ εἴσεισιν ὅπλα ἔχων, ψιλῷ δὲ ἆθλα οὐ θήσομεν ἀγωνιστῇ. πρῶτος δὲ εἴσεισιν ὁ τὸ στάδιον ἁμιλλησόμενος ξὺν τοῖς ὅπλοις, δεύτερος δὲ ὁ τὸν δίαυλον, καὶ τρίτος ὁ τὸν ἐφίππειον [3], καὶ δὴ καὶ τέταρτος ὁ τὸν δόλιχον, καὶ πέμπτος δέ, ὃν ἀφήσομεν πρῶτον ὡπλισμένον, ἑξήκοντα μὲν σταδίων μῆκος πρὸς ἱερὸν Ἄρεώς τι, καὶ πάλιν βαρύτερον ὁπλίτην ἐπονομάζοντες, λειοτέρας δι' ὁδοῦ διαμιλλώμενον, τὸν δὲ ἄλλον τοξότην, πᾶσαν τοξικὴν ἔχοντα στολήν, σταδίων δι' [4] ἑκατὸν πρὸς Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν τὴν δι' ὀρῶν τε καὶ παντοίας χώρας ἁμιλλώμενον. καὶ τιθέντες τὸν ἀγῶνα μενοῦμεν τούτους, ἕως ἂν ἔλθωσιν, καὶ τῷ νικῶντι τὰ νικητήρια δώσομεν ἑκάστων.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Τριττὰ δὴ ταῦτα ἀθλήματα διανοηθῶμεν, ἓν μὲν παιδικῶν, ἓν δὲ ἀγενείων, ἓν δὲ ἀν-

---

1 abest. 2 Στασιοδρόμον. 3 ἐφίππιον. 4 δέ.

δρῶν· καὶ τοῖς μὲν τῶν ἀγενείων τὰ δύο τῶν τριῶν τοῦ μήκους τοῦ δρόμου θήσομεν, τοῖς δὲ παισὶ τὰ τούτων ἡμίσεα, τοξόταις τε καὶ ὁπλίταις ἁμιλλωμένοις. γυναιξὶ δέ, κόραις μὲν ἀνήβοις γυμναῖς στάδιον καὶ δίαυλον καὶ ἐφίππειον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἁμιλλωμέναις, ταῖς δὲ τριακαιδεκέτεσι, μέχρι γάμου μενούσης [1] κοινωνίας, μὴ μακρότερον εἴκοσιν ἐτῶν, μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα, πρεπούσῃ δὲ στολῇ ταύτας ἐσταλμένας καταβατέον ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν τούτων τῶν δρόμων. καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμους ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ ταῦτα ἔστω· τὰ δὲ κατ' ἰσχύν, ἀντὶ μὲν πάλης καὶ τῶν τοιούτων τανῦν ὅσα βαρέα, τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις μάχην, ἕνα τε πρὸς ἕνα διαμαχομένους καὶ δύο πρὸς δύο καὶ μέχρι δέκα πρὸς δέκα διαμιλλωμένους ἀλλήλοις. ἃ δὲ τὸν μὴ παθόντα ἢ [2] ποιήσαντα δεῖ νικᾶν καὶ εἰς ὁπόσα, καθάπερ νῦν ἐν τῇ πάλῃ διενομοθετήσαντο οἱ περὶ τὴν πάλην αὐτήν, τί τοῦ καλῶς παλαίοντος ἔργον καὶ μὴ καλῶς, ταυτὸν δὴ καὶ τοὺς περὶ ὁπλομαχίαν ἄκρους παρακαλοῦντας χρὴ τούτους ξυννομοθετεῖν κελεύειν. τίς νικᾶν ἄρα δίκαιος περὶ ταύτας αὖ τὰς μάχας, ὅ
834 τι μὴ παθὼν ἢ δράσας, καὶ τὸν ἡττώμενον ὡσαύτως ἥτις διακρίνει τάξις· ταυτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν θηλειῶν ἔστω νομοθετούμενα τῶν μέχρι γάμου. πελταστικὴν δὲ ὅλην ἀντιστήσαντας δεῖ τῇ τοῦ παγκρατίου μάχῃ, τόξοις καὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθων βολῇ, ἐκ χειρός τε καὶ σφενδόναις, ἁμιλλωμένων, διαθεμένους αὖ περὶ τούτων νόμους, τῷ κάλλιστα ἀποδιδόντι τὰ περὶ ταῦτα νόμιμα τὰ γέρα καὶ τὰς νίκας διανέμειν. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἵππων δὴ περὶ ἀγῶνος γίγνοιτο ἑξῆς ἂν νομοθετούμενα· ἵππων δὲ ἡμῖν χρεία μὲν οὔτε [3] πολλῶν οὔτε τις πολλὴ [4] κατά γε δὴ Κρήτην· ὥστε ἀναγκαῖον, καὶ τὰς σπουδὰς ἐλάττους

1 μὲν οὔσαις. 2 ἢ μή. 3 οὔτε τις. 4 οὔτε πολλή.

γίγνεσθαι τάς τε ἐν τῇ τροφῇ καὶ τὰς περὶ ἀγωνίαν αὐτῶν. ἅρματος μὲν οὖν καὶ τὸ παράπαν οὔτε τις τροφεὺς ἡμῖν ἐστίν, οὔτε τις φιλοτιμία πρὸς ταῦτα οὐδενὶ γίγνοιτ' ἂν λόγον ἔχουσα· ὥστε τούτου μὲν ἀγωνιστάς, οὐκ ἐπιχωρίους, ἔσται, τιθέντας νοῦν μήτε ἔχειν μήτε δοκεῖν κεκτῆσθαι. μονίπποις δὲ ἆθλα τιθέντες, πώλοις τε ἀβόλοις καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τέλος ἔχουσι, κατὰ φύσιν τῆς χώρας ἂν τὴν ἱππικὴν παιδιὰν [1] ἀποδιδοίημεν. ἔστω δὴ τούτων τε αὐτῶν κατὰ νόμον ἅμιλλά τε καὶ φιλονεικία, φυλάρχοις τε καὶ ἱππάρχοις δεδομένη κοινὴ κρίσις ἁπάντων τῶν τε δρόμων αὐτῶν καὶ τῶν καταβαινόντων μεθ' ὅπλων· ψιλοῖς δὲ ὅπλων οὔτ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς οὔτ' ἐνταῦθα τιθέντες ἀγωνίας ὀρθῶς ἂν νομοθετοίημεν. τοξότης δὲ ἀφ' ἵππων Κρὴς οὐκ ἄχρηστος οὐδ' ἀκοντιστής· ὥστε ἔστω καὶ τούτων παιδιᾶς χάριν ἔρις τε καὶ ἀγωνία. θηλείας δὲ περὶ τούτων νόμοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοινωνίας· ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔμπροσθεν παιδευμάτων εἰς ἔθος ἰόντων ἡ φύσις ἐνδέχηται καὶ μὴ δυσχεραίνῃ, παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν ἐᾶν καὶ μὴ ψέγειν.

5.

Ἀγωνία δή νυν [2] ἤδη καὶ μάθησις γυμναστικῆς ὅσα τε ἐν ἀγῶσι καὶ ὅσα καθ' ἡμέραν ὑπὸ [3] διδασκάλων ἐκπονούμεθα, πάντως ἤδη πέρας ἔχει, καὶ δὴ καὶ μουσικῆς τὰ μὲν πλεῖστα ὡσαύτως διαπεπέρανται· τὰ δὲ ῥαψῳδῶν καὶ τῶν τούτοις ἑπομένων, καὶ ὅσαι ἐν ἑορταῖς ἅμιλλαι χορῶν ἀναγκαῖαι γίγνεσθαι, ταχθέντων τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς μετὰ θεῶν μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν, κοσμηθήσονται τότε, εἴτε τριετηρίδες εἴτε αὖ καὶ διὰ πέμπτων ἐτῶν, εἴθ' ὅπῃ

---

1 παιδείαν. 2 δὴ νῦν. 3 abest.

835 καὶ ὅπως ἂν [1] ἔννοιαν διδόντων τῶν θεῶν τάξεως πέρι διανεμηθῶσι· τότε καὶ τοὺς μουσικῆς ἀγῶνας χρὴ προσδοκᾶν κατὰ μέρος ἀγωνιεῖσθαι, ταχθέντας ὑπό τε ἀθλοθετῶν καὶ τοῦ παιδευτοῦ τῶν νέων καὶ τῶν νομοφυλάκων, εἰς κοινὸν περὶ αὐτῶν τούτων ξυνελθόντων, καὶ γενομένων νομοθετῶν αὐτῶν τοῦ τε πότε καὶ τίνες καὶ μετὰ τίνων τοὺς ἀγῶνας ποιήσονται περὶ ἁπάντων χορῶν καὶ χορείας. οἷα δὲ ἕκαστα αὐτῶν εἶναι δεῖ κατὰ λόγον καὶ κατ᾽ ᾠδὰς καὶ καθ᾽ ἁρμονίας ῥυθμοῖς κραθείσας καὶ ὀρχήσεσι, πολλάκις εἴρηται τῷ πρώτῳ νομοθέτῃ, καθ᾽ ἃ τοὺς δευτέρους δεῖ μεταδιώκοντας νομοθετεῖν, καὶ τοὺς ἀγῶνας πρεπόντως ἑκάστοις θύμασιν ἐν χρόνοις προσήκουσι νείμαντας, ἑορτὰς ἀποδοῦναι τῇ πόλει ἑορτάζειν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὔτε χαλεπὸν γνῶναι, τίνα τρόπον χρὴ τάξεως ἐννόμου λαγχάνειν, οὐδ᾽ αὖ μετατιθέμενα ἔνθα ἢ ἔνθα μέγα τῇ πόλει κέρδος ἢ ζημίαν ἂν φέροι· ἃ δὲ μὴ σμικρὸν διαφέρει πείθειν τε χαλεπόν, θεοῦ μὲν μάλιστα ἔργον, εἴ πως οἷόν τε ἦν ἐπιτάξεις αὐτὰς παρ᾽ ἐκείνου γίγνεσθαι, νῦν δὲ ἀνθρώπου τολμηροῦ κινδυνεύει δεῖσθαί τινος, ὃς παῤῥησίαν διαφερόντως τιμῶν ἐρεῖ τὰ δοκοῦντα ἄριστ᾽ εἶναι πόλει καὶ πολίταις, ἐν ψυχαῖς διεφθαρμέναις τὸ πρέπον καὶ ἑπόμενον πάσῃ τῇ πολιτείᾳ τάττων, ἐναντία λέγων ταῖς μεγίσταισιν ἐπιθυμίαις, καὶ οὐκ ἔχων βοηθὸν ἄνθρωπον [2] οὐδένα, λόγῳ ἑπόμενος μόνος μόνῳ.

ΚΛΕΙ. Τίν᾽ αὖ νῦν, ὦ ξένε, λόγον λέγομεν; οὐ γάρ που μανθάνομεν.

ΑΘΗΝ. Εἰκότως γε· ἀλλὰ δὴ πειράσομαι ἐγὼ φράζειν ὑμῖν ἔτι τι σαφέστερον. ὡς γὰρ εἰς παιδείαν ἦλθον τῷ λόγῳ, εἶδον νέους τε καὶ νέας ὁμιλοῦντας φιλοφρόνως ἀλλήλοις· εἰσῆλθε δέ με, οἷον εἰκός, φο-

1 desideratur. 2 ἀνθρώπων.

βηθῆναι ξυννοήσαντα, τί τις [1] χρήσεται τῇ τοιαύτῃ πόλει, ἐν ᾗ δὴ νέοι μὲν νέαι τε εὐτραφεῖς εἰσί, πόνων τε σφοδρῶν καὶ ἀνελευθέρων, οἳ μάλιστα ὕβριν σβεννύασιν, ἀργοί, θυσίαι δὲ καὶ ἑορταὶ καὶ χοροὶ πᾶσι μέλουσι διὰ βίου. τίνα δή ποτε τρόπον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἀφέξονται τῶν πολλοὺς δὴ καὶ πολλὰς ἐπιθυμιῶν εἰς ἔσχατα βαλλουσῶν, ὧν ἂν ὁ λόγος προστάττῃ ἀπέχεσθαι, νόμος ἐπιχειρῶν γίγνεσθαι; καὶ τῶν μὲν πολλῶν οὐ θαυμαστὸν ἐπιθυμιῶν εἰ κρατεῖ [2] τὰ πρόσθεν νόμιμα ταχθέντα· τὸ γὰρ μὴ πλουτεῖν 836
τε ἐξεῖναι ὑπερβαλλόντως ἀγαθὸν πρὸς τὸ σωφρονεῖν οὐ σμικρόν, καὶ πᾶσα ἡ παιδεία μετρίους πρὸς τὰ τοιαῦτ᾽ εἴληφε νόμους, καὶ πρὸς τούτοις ἡ τῶν ἀρχόντων ὄψις, διηναγκασμένη μὴ βλέπειν ἄλλοσε, τηρεῖν δὲ ἀεὶ τοὺς νέους. ταῦτ᾽ οὖν πρὸς μὲν τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας, ὅσαι γε ἀνθρώπιναι [3], μέτρον ἔχει, τὰ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων παίδων τε ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν, καὶ γυναικῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνδρῶν γυναικῶν, ὅθεν δὴ μυρία γέγονεν ἀνθρώποις ἰδίᾳ καὶ ὅλαις πόλεσι κακά, πῶς τις τοῦτο διευλαβοῖτ᾽ ἄν; καὶ τί τεμὼν φάρμακον τούτοις ἑκάστοις τοῦ τοιούτου κινδύνου διαφυγὴν εὑρήσει; πάντως οὐ ῥᾴδιον, ὦ Κλεινία. καὶ γὰρ οὖν πρὸς μὲν ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἡ Κρήτη τε ἡμῖν ὅλη καὶ ἡ Λακεδαίμων βοήθειαν ἐπιεικῶς οὐ σμικρὰν ξυμβάλλονται τιθεῖσι νόμους ἀλλοίους τῶν πολλῶν τρόπων, περὶ δὲ τῶν ἐρώτων (αὐτοὶ γάρ ἐσμεν) ἐναντιοῦνται παντάπασιν. εἰ γάρ τις ἀκολουθῶν τῇ φύσει θήσει τὸν πρὸ Λαΐου νόμον, λέγων ὡς ὀρθῶς εἶχε τὸ τῶν ἀῤῥένων καὶ νέων μὴ κοινωνεῖν καθάπερ θηλειῶν πρὸς μῖξιν ἀφροδισίων, μάρτυρα παραγόμενος τὴν τῶν θηρίων φύσιν, καὶ δεικνὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐχ ἁπτόμενον ἄῤῥενα ἄῤῥενος

1 ξυννοήσαντά τι, τίς. 2 κρατοῖ. 3 ὅσα γε ἀνθρώπινα.

διὰ τὸ μὴ φύσει τοῦτο εἶναι, τάχ' ἂν χρῷτο πιθανῷ λόγῳ, καὶ ταῖς ὑμετέραις πόλεσιν οὐδαμῶς ξυμφωνοίη· πρὸς δὲ τούτοις, ὃ διὰ παντός φαμεν δεῖν τὸν νομοθέτην διατηρεῖν, τοῦτο ἐν τούτοις οὐχ ὁμολογεῖ· ζητοῦμεν γὰρ ἀεί, τί δὴ τῶν τιθεμένων πρὸς ἀρετὴν φέρει καὶ τί μή. φέρε δή, τοῦτο ἐὰν ξυγχωρῶμεν καλὸν ἢ μηδαμῶς αἰσχρὸν νομοθετεῖσθαι τανῦν, τί μέρος ξυμβάλλοιτ' ἂν πρὸς ἀρετήν; πότερον ἐν τῇ τοῦ πεισθέντος ψυχῇ γιγνόμενον ἐμφύσεται τὸ τῆς ἀνδρίας ἦθος, ἢ ἐν τῇ τοῦ πείσαντος τὸ τῆς σώφρονος ἰδέας γένος; ἢ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἂν πεισθείη ποτέ, μᾶλλον δὲ ἅπαν τούτου τοὐναντίον, τοῦ μὲν ταῖς ἡδοναῖς ὑπείκοντος καὶ καρτερεῖν οὐ δυναμένου ψέξει πᾶς τὴν μαλακίαν, τοῦ δ' εἰς μίμησιν τοῦ θήλεος ἰόντος τὴν τῆς εἰκόνος ὁμοιότητα ἆρ' οὐ μέμψεται; τίς οὖν ἀνθρώπων τοῦτο ὂν τοιοῦτον νομοθετήσει; σχεδὸν οὐδείς, ἔχων γε ἐν τῷ νῷ νόμον ἀληθῆ. πῶς οὖν φαμὲν ἀληθὲς τοῦτο εἶναι, τὴν τῆς φιλίας τε καὶ ἐπι-
837 θυμίας ἅμα καὶ τῶν λεγομένων ἐρώτων φύσιν ἰδεῖν ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις ταῦτα ὀρθῶς διανοηθήσεσθαι· δύο γὰρ ὄντα αὐτὰ καὶ ἐξ ἀμφοῖν τρίτον ἄλλο εἶδος ἓν ὄνομα περιλαβόν, πᾶσαν ἀπορίαν καὶ σκότον ἀπεργάζεται.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

6.

ΑΘΗΝ. Φίλον μέν που καλοῦμεν ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετὴν καὶ ἴσον ἴσῳ, φίλον δ' αὖ καὶ τὸ δεόμενον τοῦ πεπλουτηκότος, ἐναντίον ὂν τῷ γένει· ὅταν δὲ ἑκάτερον γίγνηται σφοδρόν, ἔρωτα ἐπονομάζομεν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Φιλία τοίνυν ἡ μὲν ἀπὸ ἐναντίων δεινὴ καὶ ἀγρία, καὶ τὸ κοινὸν οὐ πολλάκις ἔχουσα ἐν ἡμῖν, ἡ δ' ἐκ τῶν ὁμοίων ἥμερός τε καὶ κοινὴ διὰ βίου· μικτὴ δὲ ἐκ τούτων γενομένη πρῶτον μὲν κα-

ταμαθεῖν οὐ ῥᾳδία, τί ποτε βούλοιτ᾽ ἂν αὐτῷ γενέσθαι τὸν τρίτον ἔρωτά τις ἔχων τοῦτον[1], *ἔπειτα εἰς τοὐναντίον ὑπ᾽ ἀμφοῖν ἑλκόμενος ἀπορεῖ, τοῦ μὲν κελεύοντος τῆς ὥρας ἅπτεσθαι, τοῦ δὲ ἀπαγορεύοντος· ὁ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἐρῶν καὶ τῆς ὥρας, καθάπερ ὀπώρας, πεινῶν, ἐμπλησθῆναι παρακελεύεται ἑαυτῷ, τιμὴν οὐδεμίαν ἀπονέμων τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει τοῦ ἐρωμένου, ὁ δὲ πάρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὁρῶν δὲ μᾶλλον ἢ ἐρῶν τῇ ψυχῇ, δεόντως τῆς ψυχῆς ἐπιτεθυμηκὼς ὕβριν ἥγηται τὴν περὶ τὸ σῶμα πλησμονήν*[2], *τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδούμενος ἅμα καὶ σεβόμενος, ἁγνεύειν ἀεὶ μεθ᾽ ἁγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου βούλοιτ᾽ ἄν. ὁ δὲ μιχθεὶς ἐξ ἀμφοῖν τρίτος ἔρως οὗτος ἔσθ᾽, ὃν νῦν διεληλύθαμεν ὡς τρίτον. ὄντων δὲ τούτων τοσούτων, πότερον ἅπαντας δεῖ κωλύειν τὸν νόμον, ἀπείργοντα μὴ γίγνεσθαι ἐν ἡμῖν, ἢ δῆλον, ὅτι τὸν μὲν ἀρετῆς τε ὄντα καὶ τὸν νέον ἐπιθυμοῦντα ὡς ἄριστον γίγνεσθαι βουλοίμεθ᾽ ἂν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἶναι, τοὺς δὲ δύο, εἰ δυνατὸν εἴη, κωλύοιμεν ἄν; ἢ πῶς λέγομεν*[3], *ὦ φίλε Μέγιλλε;*

ΜΕΓ. *Πάντη τοι καλῶς, ὦ ξένε, περὶ αὐτῶν τούτων εἴρηκας τανῦν.*

ΑΘΗΝ. *Ἔοικά γε, ὅπερ καὶ ἐτόπαζον, τυχεῖν τῆς σῆς, ὦ φίλε, ξυνῳδίας· τὸν δὲ νόμον ὑμῶν, ὅ τι νοεῖ περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδέν με ἐξετάζειν δεῖ, δέχεσθαι δὲ τὴν τῷ λόγῳ ξυγχώρησιν. Κλεινίᾳ δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἐσαῦθις περὶ αὐτῶν ταύτων πειράσομαι ἐπᾴδων πείθειν. τὸ δέ μοι δεδομένον ὑπὸ σφῷν ἴτω, καὶ διεξέλθωμεν πάντως τοὺς νόμους.*

ΜΕΓ. *Ὀρθότατα λέγεις.*

ΑΘΗΝ. *Τέχνην δή τιν᾽ αὖ τούτου τοῦ νόμου*

---

1 *τούτων.* 2 *τοῦ σώματος πλησμονήν.* 3 *λέγωμεν.*

838 τῆς θέσεως ἐν τῷ νῦν παρόντι τῇ μὲν[1] ῥᾳδίαν ἔχω, τῇ δ'[2] αὖ τινὰ τρόπον παντάπασιν ὡς οἷόν τε χαλεπωτάτην.

ΜΕΓ. Πῶς δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἴσμεν που καὶ τανῦν τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων, καίπερ παρανόμους ὄντας, ὡς εὖ τε καὶ ἀκριβῶς εἴργονται τῆς τῶν καλῶν ξυνουσίας οὐκ ἄκοντες, ὡς οἷόν τε δὲ μάλιστα ἑκόντες.

ΜΕΓ. Πότε λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ὅταν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφοί τῳ γένωνται καλοί· καὶ περὶ υἱέος ἢ θυγατρὸς ὁ αὐτὸς νόμος ἄγραφος ὢν ὡς οἷόν τε ἱκανώτατα φυλάττει, μήτε φανερῶς μήτε λάθρα ξυγκαθεύδοντα ἤ πως ἄλλως ἀσπαζόμενον ἅπτεσθαι τούτων, ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμία ταύτης τῆς ξυνουσίας τὸ παράπαν εἰσέρχεται τοὺς πολλούς.

ΜΕΓ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν σμικρὸν ῥῆμα κατασβέννυσι πάσας τὰς τοιαύτας ἡδονάς.

ΜΕΓ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τὸ ταῦτα εἶναι φάναι μηδαμῶς ὅσια, θεομισῆ δὲ καὶ αἰσχρῶν αἴσχιστα. τὸ δ' αἴτιον ἆρ' οὐ τοῦτ' ἐστὶ τὸ μηδένα ἄλλως λέγειν αὐτά, ἀλλ' εὐθὺς γενόμενον ἡμῶν ἕκαστον ἀκούειν τε λεγόντων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ταῦτα, ἐν γελοίοις τε ἅμα ἐν πάσῃ τε σπουδῇ τραγικῇ λεγομένων[3] πολλάκις, ὅταν ἢ Θυέστας ἤ τινας Οἰδίποδας εἰσάγωσιν ἢ Μακαρέας τινὰς ἀδελφαῖς μιχθέντας λαθραίως, ὀφθέντας δὲ ἑτοίμως θάνατον ἑαυτοῖς ἐπιτιθέντας δίκην τῆς ἁμαρτίας;

ΜΕΓ. Ὀρθότατα λέγεις τό γε τοσοῦτον, ὅτι τὸ τῆς φήμης θαυμαστήν τινα δύναμιν εἴληχεν, ὅταν

---

1 τὴν μέν. 2 τὴν δ' αὖ. 3 λεγομένῃ.

μηδεὶς μηδαμῶς ἄλλως ἀναπνεῖν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ παρὰ τὸν νόμον.

7.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὀρθὰν τὰ νῦν δὴ ῥηθέν, ὅτι νομοθέτῃ βουλομένῳ τινὰ ἐπιθυμίαν δουλώσασθαι τῶν διαφερόντως τοὺς ἀνθρώπους δουλουμένων ῥᾴδιον γνῶναί γε, ὅντινα τρόπον χειρώσαιτ' ἄν, ὅτι καθιερώσας ταύτην τὴν φήμην παρὰ πᾶσι δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις καὶ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει κατὰ τὰ αὐτά, οὕτω τὸ βεβαιότατον ἀπειργασμένος ἔσται περὶ τοῦτον τὸν νόμον.

ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν· ὅπως δὲ αὖ τὸ τοιοῦτον ἐθέλοντας λέγειν πάντας δυνατὸν ἔσται ποτὲ παρασχεῖν.

ΑΘΗΝ. Καλῶς ὑπέλαβες· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἦν τὸ παρ' ἐμοῦ λεχθέν, ὅτι τέχνην ἐγὼ πρὸς τοῦτον τὸν νόμον ἔχοιμι τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῇ τῆς παιδογονίας ξυνουσίᾳ, τοῦ μὲν ἄῤῥενος ἀπεχομένους, μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, μηδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπείροντας, οὗ μή ποτε φύσιν τὴν αὑτοῦ ῥιζωθὲν λήψεται γόνιμον, ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ᾗ 839
μὴ βούλοιτο ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. ὁ δὴ νόμος οὗτος, διηνεκὴς μὲν γενόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, καθάπερ νῦν περὶ τὰς τῶν γονέων ξυμμίξεις κρατεῖ, ἐὰν καὶ περὶ τὰς ἄλλας νικήσῃ δικαίως, μυρία ἀγαθὰ ἔχει· κατὰ φύσιν μὲν γὰρ πρῶτον κεῖται, λύττης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ πομάτων καὶ σιτίων εἴργεσθαι ποιεῖ τῶν ἀμέτρων πάντων, γυναιξί τε αὑτῶν οἰκείους εἶναι καὶ φίλους, ἄλλα τε πάμπολλα ἀγαθὰ γίγνοιτ' ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τούτου δύναιτο ἐγκρατὴς εἶναι. τάχα δ' ἄν ἡμῖν τις παραστὰς ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ σπέρματος μεστός, ἀκούων τιθεμένου τοῦ νόμου λοιδορήσειεν

ἂν, ὡς ἀνόητα καὶ ἀδύνατα τιθέντων νόμιμα, καὶ βοῆς πάντα ἐμπλήσειε· πρὸς ἃ δὴ καὶ βλέψας ἐγὼ τοῦτο εἶπον τὸ ῥῆμα, ὥς τινα τέχνην κεκτήμην, τῇ μὲν ῥᾴστην ἁπασῶν, τῇ δὲ χαλεπωτάτην, πρὸς τὸ τοῦτον τεθέντα ἐμμεῖναι τὸν νόμον· νοῆσαι μὲν γὰρ δὴ ῥᾷστον, ὡς δυνατόν τέ ἐστι καὶ ὅπῃ· φαμὲν γὰρ δὴ, καθιερωθὲν τοῦτο ἱκανῶς τὸ νόμιμον πᾶσαν ψυχὴν δουλώσεσθαι, καὶ παντάπασι μετὰ φόβου ποιήσειν πείθεσθαι τοῖς τεθεῖσι νόμοις. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοῦτο προβέβηκε νῦν, ὥστ' οὐδ' ἂν ποτε γενέσθαι δοκεῖ[1]· καθάπερ τὸ τῶν ξυσσιτίων ἐπιτήδευμα ἀπιστεῖται, μὴ δυνατὸν εἶναι δύνασθαι διὰ βίου πόλιν ὅλην ζῆν πράττουσαν τοῦτο, ἐλεγχθὲν δ' ἔργῳ καὶ γενόμενον παρ' ὑμῖν, ὅμως ἔτι τό γε γυναικῶν οὐδὲ ἐν ταῖς ὑμετέραις πόλεσι δοκεῖ φύσιν ἔχειν γίγνεσθαι. ταύτῃ δ' αὖ διὰ τὴν τῆς ἀπιστίας ῥώμην εἴρηκα ἀμφότερα εἶναι ταῦτα παγχάλεπα μεῖναι κατὰ νόμον.

ΜΕΓ. Ὀρθῶς γε σὺ λέγων.

ΑΘΗΝ. Ὡς δ' οὖν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἄνθρωπον, οἷόν τε δὲ γενέσθαι, βούλεσθε ὑμῖν πειραθῶ τινὰ λόγον ἐχόμενον πιθανότητος εἰπεῖν τινός;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν τις ἀφροδισίων ῥᾷον ἂν ἀπέχοιτο καὶ τὸ ταχθὲν ἐθέλοι περὶ αὐτὰ μετρίως ποιεῖν, εὖ τὸ σῶμα ἔχων καὶ μὴ ἰδιωτικῶς, ἢ φαύλως;

ΚΛΕΙ. Πολύ που μᾶλλον, μὴ ἰδιωτικῶς.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἴσμεν τὸν Ταραντῖνον
840 Ἴκκον ἀκοῇ, διὰ τὸν Ὀλυμπίασί τε ἀγῶνα καὶ τοὺς τε ἄλλους, ὧν διὰ φιλονεικίαν καὶ τέχνην καὶ τὸ μετὰ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος, ὅς λόγος, οὔτε τινὸς πώποτε γυναικὸς ἥψατο, οὐδ'

1 δοκῇ.

αὖ παιδὸς ἐν ὕλῃ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ; καὶ δὴ καὶ Κρίσωνα[1] καὶ Ἄστυλον[2] καὶ Διόπομπον καὶ ἄλλους παμπόλλους ὁ αὐτός που λόγος ἔχει· καίτοι τῶν γ' ἐμῶν καὶ σῶν πολιτῶν, ὦ Κλεινία, πολὺ κάκιον ἦσαν πεπαιδευμένοι τὰς ψυχάς, τὰ δὲ σώματα πολὺ μᾶλλον σφριγῶντες.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ ταῦτα λέγεις, ἃ σφόδρα ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐστὶν εἰρημένα περὶ τούτων τῶν ἀθλητῶν ὡς ὄντως ποτὲ γενόμενα.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων ἐτόλμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος, οἱ δὲ ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παίδων πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἐν μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν μέλεσιν ᾄδοντες, ὡς εἰκός, κηλήσομεν;

ΚΛΕΙ. Ποίας;

ΑΘΗΝ. Τῆς τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας ἂν ζῆν εὐδαιμόνως, ἡττωμένους δὲ τοὐναντίον ἅπαν· πρὸς δὲ τούτοις ἔτι φόβος ὁ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὅσιον αὐτὸ εἶναι δύναμιν ἡμῖν οὐκ ἄρα ἕξει κρατεῖν, ὧν ἄλλοι κεκρατήκασι τούτων ὄντες χείρονες;

ΚΛΕΙ. Εἰκός γ' οὖν.

8.

ΑΘΗΝ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθά ἐσμεν τούτου τοῦ νόμου πέρι, διὰ κάκην δὲ τὴν τῶν πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐπέσομεν, φημὶ τὸ μὲν ἡμέτερον νόμιμον ἀτεχνῶς δεῖν περὶ αὐτῶν τούτων πορεύεσθαι, λέγων ὡς οὐ δεῖ χείρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ θηρίων ἄλλων πολλῶν, οἳ κατὰ μεγάλας ἀγέλας γεννηθέντες[3] μέχρι μὲν παιδογονίας ἠίθεοι καὶ ἀκή-

---

1 Κρίσσωνα. 2 Ἄστυλλον. 3 γενηθέντες.

ρατοι γάμων τε ἁγνοὶ ζῶσιν, ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσιν, ξυνδυασθέντες ἄῤῥην θηλείᾳ κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄῤῥενι τὸν λοιπὸν χρόνον ὁσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμμένοντες βεβαίως ταῖς πρώταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις· δεῖν δὴ θηρίων γε αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι. ἐὰν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων διαφθείρωνται, τὴν λεγομένην ἄτακτον ἀφροδίτην ἐν αὐτοῖς ὁρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην, καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίγνωνται κατακρατεῖν, δεύτερον νόμον ἐπ' αὐτοῖς μηχανᾶσθαι χρὴ τοὺς νομοφύλακας νομοθέτας γενομένους.

841 ΚΛΕΙ. Τίνα δὴ ξυμβουλεύεις αὐτοῖς τίθεσθαι νόμον, ἐὰν ὁ νῦν τιθέμενος αὐτοὺς ἐκφύγῃ;

ΑΘΗΝ. Δῆλον ὅτι τὸν ἐχόμενον τούτου δεύτερον, ὦ Κλεινία.

ΚΛΕΙ. Τίνα λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἀγύμναστον ὅτι μάλιστα ποιεῖν τὴν τῶν ἡδονῶν ῥώμην, τὴν ἐπίχυσιν καὶ τροφὴν αὐτῆς διὰ πόνων ἄλλοσε τρέποντα τοῦ σώματος· εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ ἀναίδεια μὴ ἐνείη τῇ τῶν ἀφροδισίων χρήσει· σπανίῳ γὰρ αὖ τῷ τοιούτῳ δι' αἰσχύνην χρώμενοι, ἀσθενεστέραν ἂν αὐτὴν δέσποιναν κτῷντο, ὀλιγάκις χρώμενοι. τὸ δὴ λανθάνειν τούτων δρῶντά τι καλὸν παρ' αὐτοῖς ἔστω νόμιμον, ἔθει καὶ ἀγράφῳ νομισθὲν νόμῳ, τὸ δὲ μὴ λανθάνειν αἰσχρόν, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ πάντως δρᾶν. οὕτω τό τε[1] αἰσχρὸν αὖ καὶ καλὸν δευτέρως ἂν ἡμῖν ἐν νόμῳ γενόμενον κέοιτο, ὀρθότητα ἔχον δευτέραν, καὶ τοὺς τὰς φύσεις διεφθαρμένους, οὓς ἥττους αὐτῶν προσαγορεύομεν[2], ἓν γένος ὄν, περιλαβὸν τὰ τρία γένη, βιάζοιτ' ἂν μὴ παρανομεῖν.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

---

1 τοῦτο. 2 προσαγορεύοιμεν.

ΑΘΗΝ. Τό τε θεοσεβὲς ἅμα καὶ φιλότιμον καὶ τὸ μὴ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῶν τρόπων τῆς ψυχῆς ὄντων καλῶν γεγονὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ. ταῦτα δὴ καθάπερ ἴσως ἐν μύθῳ τανῦν λεγόμεν' ἐστὶν εὐχαί, πολύ γε μὴν ἄριστα, εἴπερ γίγνοιτο ἐν πάσαις πόλεσι, γίγνοιτο ἄν. τάχα δ' ἄν, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν δυεῖν θάτερα βιασαίμεθα περὶ ἐρωτικῶν· ἢ μηδένα τολμᾶν μηδενὸς ἅπτεσθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων, πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἄθυτα δὲ παλλακῶν σπέρματα καὶ νόθα μὴ σπείρειν, μηδὲ ἄγονα ἀῤῥένων παρὰ φύσιν· ἢ τὸ μὲν τῶν ἀῤῥένων πάμπαν ἀφελοίμεθ' ἄν, τὰ δὲ γυναικῶν, εἴ τις ξυγγίγνοιτό τινι, πλὴν ταῖς μετὰ θεῶν καὶ ἱερῶν γάμων ἐλθούσαις εἰς τὴν οἰκίαν, ὠνηταῖς εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν τρόπῳ κτηταῖς, μὴ λανθάνων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας πάσας, τάχ' ἂν ἄτιμον αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαίνων νομοθετοῦντες ὀρθῶς ἂν δόξαιμεν νομοθετεῖν, ὡς ὄντως ἄντα ξενικόν. οὗτος δὴ νόμος, εἴτε εἷς εἴτε δύο αὐτοὺς χρὴ προςαγορεύειν, κείσθω περὶ ἀφροδισίων καὶ ἁπάντων τῶν ἐρωτικῶν, ὅσα πρὸς ἀλλήλους διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας ὁμιλοῦντες ὀρ- 842
θῶς τε καὶ οὐκ ὀρθῶς πράττομεν.

ΜΕΓ. Καὶ τοίνυν, ὦ ξένε, ἐγὼ μέν σοι σφόδρα δεχοίμην ἂν τοῦτον τὸν νόμον, ὅδε δὲ Κλεινίας αὐτὸς φραζέτω, τί ποτε περὶ αὐτῶν διανοεῖται.

ΚΛΕΙ. Ἔσται ταῦτα, ὦ Μέγιλλε, ὁπόταν γε δή μοι δόξῃ τις παραπεπτωκέναι καιρός· νῦν μὴν ἐῶμεν τὸν ξένον ἔτι εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι τῶν νόμων.

ΜΕΓ. Ὀρθῶς.

9.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν νῦν γε προϊόντες ἤδη σχεδὸν ἐσμὲν ἐν τῷ κατασκευάζεσθαι[1] μὲν ξυσσίτια, ἃ

---

1 κατεσκευάσθαι.

φαμὲν ἄλλοθι μὲν ἂν χαλεπὸν εἶναι, ἐν Κρήτῃ δὲ οὐδεὶς ἄλλως ἂν ὑπολάβοι δεῖν γίγνεσθαι· τὸ δὲ τίνα τρόπον, πότερον ὡς ἐνθάδε ἢ καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι, ἢ παρὰ ταῦτα ἔστι τι τρίτον εἶδος ξυσσιτίων ἀμφοῖν τούτοιν ἄμεινον ἂν ἔχον, τοῦτο αὖτ' ἐξευρεῖν μοι χαλεπὸν εἶναι δοκεῖ, μέγα τε ἀγαθὸν εὑρηθὲν οὐδὲν ἀπεργάσεσθαι· καὶ γὰρ νῦν ἐμμελῶς ἔχει κατεσκευασμένα. Τούτοις δ' ἐστὶν ἀκόλουθον ἡ τοῦ βίου κατασκευή, τίν' αὐτοῖς ἂν τρόπον ἕποιτο. βίος δὴ ἄλλαις μὲν πόλεσι παντοδαπὸς ἂν καὶ πολλαχόθεν εἴη, μάλιστα δὲ ἐκ διπλασίων ἢ τούτοις· ἐκ γῆς γὰρ καὶ ἐκ θαλάσσης τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ κατεσκευασμένα τὰ περὶ τὴν τροφήν, τούτοις δὲ μόνον ἐκ γῆς. τῷ μὲν οὖν νομοθέτῃ τοῦτο ῥᾷον· οὐ γὰρ μόνον ἡμίσεις αὖ γίγνονται νόμοι μέτριοι, πολὺ δ' ἐλάττους, ἔτι δ' ἐλευθέροις ἀνθρώποις μᾶλλον πρέποντες· ναυκληρικῶν μὲν γὰρ καὶ ἐμπορικῶν καὶ καπηλευτικῶν καὶ πανδοκεύσεων καὶ τελωνειῶν[1] καὶ μεταλλειῶν, καὶ δανεισμῶν καὶ ἐπιτόκων τόκων καὶ ἄλλων μυρίων τοιούτων τὰ πολλὰ ἀπήλλακται χαίρειν αὐτοῖς εἰπὼν ὁ περὶ ταύτην τὴν πόλιν νομοθέτης, γεωργοῖς δὲ καὶ νομεῦσι καὶ μελιττουργοῖς καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φυλακτηρίοις τε καὶ ἐπιστάταις ὀργάνων νομοθετήσει, τὰ μέγιστα ἤδη νενομοθετηκὼς περὶ γάμους ἅμα καὶ γενέσεις παίδων καὶ τροφάς, ἔτι δὲ καὶ παιδείας ἀρχῶν τε καταστάσεις ἐν τῇ πόλει. Νῦν δ' ἐπὶ[2] τὴν τροφὴν καὶ τοὺς[3] ὅσοι περὶ αὐτὴν ταύτην ξυνδιαπονοῦσιν, ἀναγκαῖον νομοθετοῦντά ἐστι τρέπεσθαι. πρῶτον δὴ νόμοι ἔστωσαν λεγόμενοι τοὔνομα γεωργικοί. Διὸς ὁρίου μὲν πρῶτος ὅδε νόμος εἰρήσθω· μὴ κινείτω γῆς ὅρια μηδεὶς μήτε οἰκείου πολίτου γείτονος μήτε ὁμοτέρμονος, ἐπ' ἐσχατιᾶς κεκτημένος ἄλλῳ ξένῳ

---

1 τελωνικῶν. 2 ἐπὶ τοῖς. 3 abest.

γειτονῶν, νομίσας τὸ τἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο 843
εἶναι· βουλέσθω δὲ πᾶς πέτρον ἐπιχειρῆσαι κινεῖν τὸν μέγιστον ἄλλον [πλὴν ὅρον] μᾶλλον ἢ σμικρὸν λίθον, ὁρίζοντα φιλίαν καὶ ἔχθραν ἔνορκον παρὰ θεῶν· τοῦ μὲν γὰρ ὁμόφυλος Ζεὺς μάρτυς, τοῦ δὲ ξένιος, οἳ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων ἐγείρονται· καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ νόμῳ ἀναίσθητος τῶν ἀπ' αὐτοῦ κακῶν γίγνοιτ' ἄν, καταφρονήσας δὲ διτταῖς δίκαις ἔνοχος ἔστω, μιᾷ μὲν παρὰ θεῶν καὶ πρώτῃ, δευτέρᾳ δὲ ὑπὸ νόμου. μηδεὶς γὰρ ἑκὼν κινείτω γῆς ὅρια γειτόνων, ὃς δ' ἂν κινήσῃ, μηνυέτω μὲν ὁ βουλόμενος τοῖς γεωμόροις, οἱ δὲ εἰς τὸ δικαστήριον ἀγόντων· ἦν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ἀνάδαστον γῆν λάθρᾳ καὶ βίᾳ ποιοῦντος [τοῦ ὄφλοντος], τιμάτω τὸ δικαστήριον, ὅ τι ἂν δέῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν τὸν ἡττηθέντα. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο βλάβαι πολλαὶ καὶ σμικραὶ γειτόνων γιγνόμεναι, διὰ τὸ θαμίζειν ἔχθρας ὄγκον μέγαν ἐντίκτουσαι, χαλεπὴν καὶ σφόδρα πικρὰν γειτονίαν ἀπεργάζονται· διὸ χρὴ πάντως εὐλαβεῖσθαι, γείτονα γείτονι μηδὲν ποιεῖν διάφορον, τῶν τε ἄλλων πέρι καὶ δὴ καὶ ἐπεργασίας ξυμπάσης, σφόδρα ἀεὶ διευλαβούμενον· τὸ μὲν γὰρ βλάπτειν οὐδὲν χαλεπόν, ἀλλ' ἀνθρώπου παντός, τὸ δ' ἐπωφελεῖν οὐδαμῇ ἅπαντος. ὃς δ' ἂν ἐπεργάζηται τὰ τοῦ γείτονος ὑπερβαίνων τοὺς ὅρους, τὸ μὲν βλάβος ἀποτινέτω, τῆς δὲ ἀναιδείας ἅμα καὶ ἀνελευθερίας ἕνεκα ἰατρευόμενος διπλάσιον τοῦ βλάβους ἄλλο ἐκτισάτω τῷ βλαφθέντι. τούτων δὲ καὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ἐπιγνώμονές τε καὶ δικασταὶ καὶ τιμηταὶ γιγνέσθων ἀγρονόμοι, τῶν μὲν μειζόνων, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, πᾶσα ἡ τοῦ δωδεκατημορίου τάξις, τῶν ἐλαττόνων δὲ οἱ φρούραρχοι τούτων· καὶ ἐάν τις βοσκήματα ἐπινέμῃ, τὰς βλάβας ὁρῶντες κρινόντων καὶ τιμώντων· καὶ ἐὰν ἑσμοὺς ἀλλοτρίους σφετερίζῃ τις, τῇ τῶν με-

λιττῶν ἡδονῇ ξυνεπόμενος, καὶ κατακρούων οὕτως
οἰκειῶται, τινέτω τὴν βλάβην· καὶ ἐὰν πυρεύων τὴν
ὕλην μὴ διευλαβηθῇ τὴν[1] τοῦ γείτονος, τὴν δόξα-
σαν ζημίαν τοῖς ἄρχουσι ζημιούσθω· καὶ ἐὰν φυτεύ-
ων μὴ ἀπολείπῃ τὸ μέτρον τῶν τοῦ γείτονος χω-
ρίων, καθάπερ εἴρηται καὶ πολλοῖς νομοθέταις ἱκα-
νῶς, ὧν τοῖς νόμοις χρὴ προσχρῆσθαι. καὶ μὴ πάν-
τα ἀξιοῦν, πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ τοῦ ἐπιτυχόντος
νομοθέτου γιγνόμενα, τὸν μείζω πόλεως κοσμητὴν
844 νομοθετεῖν. ἐπεὶ καὶ τῶν ὑδάτων πέρι γεωργοῖσι πα-
λαιοὶ καὶ καλοὶ νόμοι κείμενοι, οὐκ ἄξιοι παροχε-
τεύειν λόγοις· ἀλλ' ὁ βουληθεὶς ἐπὶ τὸν αὑτοῦ τόπον
ἄγειν ὕδωρ, ἀγέτω μὲν ἀρχόμενος ἐκ τῶν κοινῶν
ναμάτων, μὴ ὑποτέμνων πηγὰς φανερὰς ἰδιώτου μη-
δενός· ᾗ δ' ἂν βούληται ἄγειν, πλὴν δι' οἰκίας ἢ ἱε-
ρῶν τινῶν ἢ καὶ μνημάτων, ἀγέτω, μὴ βλάπτων,
πλὴν αὐτῆς τῆς ὀχεταγωγίας. αὐδρία δὲ εἴ τισι τό-
ποις ξύμφυτος ἐκ γῆς τὰ ἐκ Διὸς ἰόντα ἀποστέγει νά-
ματα, καὶ ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων πομάτων, ὀρυτ-
τέτω μὲν ἐν τῷ αὑτοῦ[2] χωρίῳ μέχρι τῆς κεραμίτιδος
γῆς, ἐὰν δ' ἐν τούτῳ τῷ βάθει μηδαμῶς ὕδατι προσ-
τυγχάνῃ, παρὰ τῶν γειτόνων ὑδρευέσθω μέχρι τοῦ
ἀναγκαίου πόματος ἑκάστοις τῶν οἰκετῶν· ἐὰν δὲ
δι' ἀκριβείας ᾖ καὶ τοῖς γείτοσι, τάξιν τῆς ὑδρείας
ταξάμενος παρὰ τοῖς ἀγρονόμοις, ταύτην ἡμέρας
ἑκάστης κομιζόμενος οὕτω κοινωνείτω τοῖς γείτοσιν
ὕδατος. ἐὰν δέ, ἐκ Διὸς ὕδατα γιγνόμενα, τὸν ἐπά-
νω γεωργοῦντα ἢ καὶ ὁμότοιχον οἰκοῦντα τῶν ὑπο-
κάτω βλάπτῃ τις, μὴ διδοὺς ἐκροήν, ἢ τοὐναντίον
ὁ ἐπάνω μεθιεὶς εἰκῇ τὰ ῥεύματα βλάπτῃ τὸν κάτω,
καὶ περὶ ταῦτα μὴ ἐθέλωσι διὰ ταῦτα κοινωνεῖν ἀλ-
λήλοις, ἐν ἄστει μὲν ἀστυνόμον, ἐν ἀγρῷ δὲ ἀγρονό-
μον ἐπάγων ὁ βουλόμενος ταξάσθω, τί χρὴ ποιεῖν

1 τῶν. 2 αὐτῷ.

ἑκάτερον· ὁ δὲ μὴ ἐμμένων ἐν τῇ τάξει, φθόνου θ' ἅμα καὶ δυσκόλου ψυχῆς ὑπεχέτω δίκην, καὶ ὀφλὼν διπλάσιον τὸ βλάβος ἀποτινέτω τῷ βλαφθέντι, μὴ ἐθελήσας τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι.

10.

Ὀπώρας δὲ χρὴ κοινωνίας ποιεῖσθαι πάντας τοιάνδε τινά. διττὰς ἡμῖν δωρεὰς ἡ θεὸς ἔχει χάριτος αὕτη, τὴν μὲν [παιδείαν] Διονυσιάδα ἀθησαύριστον, τὴν δ' εἰς ἀπόθεσιν γενομένην κατὰ φύσιν. ἔστω δὴ περὶ ὀπώρας ὅδε νόμος ταχθείς. ὃς ἂν ἀγροίκου ὀπώρας γεύσηται, βοτρύων εἴτε καὶ σύκων, πρὶν ἐλθεῖν τὴν ὥραν τὴν τοῦ τρυγᾶν ἀρκτούρῳ ξύνδρομον, εἴτ' ἐν τοῖς αὑτοῦ χωρίοις εἴτε καὶ ἐν ἄλλων, ἱερὰς μὲν πεντήκοντα ὀφειλέτω τῷ Διονύσῳ δραχμάς, ἐὰν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δρέπῃ, ἐὰν δ' ἐκ τῶν γειτόνων, μνᾶν, ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, δύο μέρη τῆς μνᾶς· ὃς δ' ἂν τὴν γενναίαν νῦν λεγομένην σταφυλὴν ἢ τὰ γενναῖα σῦκα ἐπονομαζόμενα ὀπωρίζειν βούληται, ἐὰν μὲν τῶν οἰκείων λαμβάνῃ, ὅπως ἂν ἐθέλῃ καὶ ὁπόταν βούληται, δρεπέσθω, ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων μὴ πείσας, ἑπομένως[1] τῷ νόμῳ τῷ μὴ κινεῖν, ὅ τι μὴ κατέθετο, ἐκείνως ἀεὶ ζημιούσθω, ἐὰν δὲ[2] 845
δοῦλος μὴ πείσας τὸν δεσπότην τῶν χωρίων ἅπτηταί του τῶν τοιούτων, κατὰ ῥᾶγα βοτρύων καὶ σῦκον[3] συκῆς ἰσαρίθμους πληγὰς τούτοις μαστιγούσθω· μέτοικος δέ, ὠνούμενος τὴν γενναίαν ὀπώραν, ὀπωριζέτω, ἐὰν βούληται, ἐὰν δὲ ξένος ἐπιδημήσας ὀπώρας ἐπιθυμῇ φαγεῖν, διαπορευόμενος τὰς ὁδοὺς τῆς μὲν γενναίας ἁπτέσθω, ἐὰν βούληται, μεθ' ἑνὸς ἀκολούθου χωρὶς τιμῆς, ξένια δεχόμενος, τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ τῶν τοιούτων ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωνεῖν ἡμῖν τοὺς ξένους· ἐὰν δέ τις αἴστωρ

---

1 ἑπόμενος. 2 δὲ δή. 3 σύκων.

ὢν αὐτὸς ἢ δοῦλος ἅψηται, τὸν μὲν δοῦλον πληγαῖς κολάζειν, τὸν δὲ ἐλεύθερον ἀποπέμπειν, νουθετήσαντα καὶ διδάξαντα τῆς ἄλλης ὀπώρας ἅπτεσθαι τῆς εἰς ἀπόθεσιν ἀσταφίδος οἴνου τε καὶ ξηρῶν σύκων ἀνεπιτηδείου κεκτῆσθαι. ἀπίων δὲ πέρι καὶ μήλων καὶ ῥοῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν ἔστω λάθρα λαμβάνειν, ὁ δὲ ληφθεὶς, ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγονὼς, τυπτέσθω καὶ ἀμυνέσθω ἄνευ τραυμάτων, δίκην δ' εἶναι ἐλευθέρῳ τῶν τοιούτων πληγῶν μηδεμίαν· ξένῳ δέ, καθάπερ ὀπώρας, ἐξέστω καὶ τῶν τοιούτων μέτοχον εἶναι· ἐὰν δὲ πρεσβύτερος ὢν ἅπτηται τούτων, φαγὼν αὐτοῦ καὶ ὑποφέρων μηδέν, καθάπερ ὁ ξένος, ταύτῃ κοινωνείτω τῶν τοιούτων ἁπάντων, μὴ πειθόμενος δὲ τῷ νόμῳ, κινδυνευέτω ἀναγώνιστος γίγνεσθαι περὶ ἀρετῆς, ἐὰν εἰς τότε τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοὺς τότε κριτάς τις ἀναμιμνήσκῃ.

11.

Ὕδωρ δὲ πάντων μὲν τὸ περὶ τὰς κηπείας διαφερόντως τρόφιμον, εὐδιάφθαρτον δέ· οὔτε γὰρ γῆν οὔτε ἥλιον οὔτε πνεύματα, τοῖς ὕδασι ξύντροφα τῶν ἐκ γῆς ἀναβλαστανόντων, ῥάδιον φθείρειν φαρμακεύσεσιν ἢ ἀποτροπαῖς ἢ καὶ κλοπαῖς, περὶ δὲ τὴν ὕδατος φύσιν ἐστὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα δυνατὰ γίγνεσθαι· διὸ δὴ βοηθοῦ δεῖται νόμου. ἔστω τοίνυν ὅδε περὶ αὐτοῦ. ἄν τις διαφθείρῃ ἑκὼν ὕδωρ ἀλλότριον, εἴτε καὶ πηγαῖον εἴτε καὶ ξυναγυρτόν, φαρμακείαις ἢ σκάμμασιν ἢ κλοπαῖς, ὁ βλαπτόμενος δικαζέσθω πρὸς τοὺς ἀστυνόμους, τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης ἀπογραφόμενος: ἂν δέ τις ὄφλῃ φαρμακείαις τισὶ βλάπτων, πρὸς τῷ τιμήματι καθηράτω τὰς πηγὰς ἢ τἀγγεῖον τοῦ ὕδατος, ὅπηπερ ἂν οἱ τῶν ἐξηγητῶν νόμοι ἀφηγῶνται δεῖν γίγνεσθαι τὴν κάθαρσιν ἑκάστοτε καὶ ἑκάστοις. περὶ δὲ ξυγκομιδῆς τῶν ὡραίων

ἁπάντων, ἐξέστω τῷ βουλομένῳ τὸ ἑαυτοῦ διὰ παντὸς τόπου κομίζεσθαι, ὅπῃπερ ἂν ᾖ μηδὲν μηδένα ζη- 846 μιοῖ, ἢ τριπλάσιον αὐτὸς κέρδος τῆς τοῦ γείτονος ζημίας κερδαίνῃ· τούτων δὲ ἐπιγνώμονας τοὺς ἄρχοντας γίγνεσθαι καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα τις ἂν ἑκὼν ἄκοντα βλάπτῃ βίᾳ ἢ λάθρα, αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τι, διὰ τῶν αὐτοῦ κτημάτων· πάντα τὰ τοιαῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιδεικνὺς, τιμωρείσθω μέχρι τριῶν μνῶν ὄντος τοῦ βλάβους, ἐὰν δ' ἔγκλημά τῳ μεῖζον ἄλλῳ πρὸς ἄλλον γίγνηται, πρὸς τὰ κοινὰ δικαστήρια φέρων τὴν δίκην, τιμωρείσθω τὸν ἀδικοῦντα, ἐὰν δέ τις τῶν ἀρχόντων δοκῇ μετ' ἀδίκου γνώμης κρίνειν τὰς ζημίας, τῶν διπλασίων ὑπόδικος ἔστω τῷ βλαφθέντι· τὰ δὲ αὖ τῶν ἀρχόντων ἀδικήματα, εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια ἐπανάγειν τὸν βουλόμενον ἕκαστον[1] τῶν ἐγκλημάτων. μυρία δὲ ταῦτα ὄντα καὶ σμικρὰ νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ τὰς τιμωρίας γίγνεσθαι, λήξεών τε πέρι δικῶν καὶ προςκλήσεων καὶ κλητήρων, εἴτ' ἐπὶ δυεῖν εἴτ' ἐφ' ὁπόσων δεῖ καλεῖσθαι, καὶ πάντα, ὁπόσα τοιαῦτά ἐστιν, οὔτ' ἀνομοθέτητα οἷόν τ' εἶναι, γέροντός τε οὐκ ἄξια νομοθέτου, νομοθετούντων δ' αὐτὰ οἱ νέοι, πρὸς τὰ τῶν πρόσθεν νομοθετήματα ἀπομιμούμενοι, σμικρὰ πρὸς μεγάλα, καὶ τῆς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας ἐμπείρως ἴσχοντες, μέχριπερ ἂν πάντα ἱκανῶς δόξῃ κεῖσθαι· τότε δὲ ἀκίνητα ποιησάμενοι, ζώντων τούτοις ἤδη χρώμενοι μέτριον ἔχουσι. τὸ δὲ τῶν ἄλλων δημιουργῶν ποιεῖν χρὴ κατὰ τάδε· πρῶτον μὲν ἐπιχώριος μηδεὶς ἔστω τῶν περὶ τὰ δημιουργικὰ τεχνήματα διαπονούντων, μηδὲ οἰκέτης ἀνδρὸς ἐπιχωρίου· τέχνην γὰρ ἱκανὴν πολλῆς ἀσκήσεως ἅμα καὶ μαθημάτων πολλῶν δεομένην κέκτηται πολίτης ἀνὴρ, τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κόσμον σώζων καὶ κτώμενος οὐκ ἐν παρέργῳ δεόμενον ἐπι-

1 ἑκάστων.

τηδεύειν· δύο δὲ ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς
διαπονεῖσθαι, σχεδὸν οὐδεμία φύσις ἱκανὴ τῶν ἀν-
θρωπίνων, οὐδ᾽ αὖ τὴν μὲν αὐτὸς ἱκανῶς ἀσκεῖν, τὴν
δὲ ἄλλον ἀσκοῦντα ἐπιτροπεύειν. τοῦτ᾽ οὖν ἐν πόλει
ὑπάρχον δεῖ πρῶτον γίγνεσθαι· μηδεὶς χαλκεύων ἅμα
τεκταινέσθω, μηδ᾽ αὖ τεκταινόμενος χαλκευόντων ἄλ-
λων ἐπιμελέσθω μᾶλλον ἢ τῆς αὑτοῦ τέχνης, πρόφα-
σιν ἔχων ὡς, πολλῶν οἰκετῶν ἐπιμελόμενος ἑαυτῷ δη-
μιουργούντων, εἰκότως μᾶλλον ἐπιμέλεται ἐκείνων διὰ
847 τὸ τὴν πρόσοδον ἐκεῖθεν αὑτῷ πλείω γίγνεσθαι τῆς
αὑτοῦ τέχνης· ἀλλὰ μίαν ἕκαστος τέχνην ἐν πόλει κε-
κτημένος, ἀπὸ ταύτης ἅμα καὶ τὸ ζῆν κτάσθω. τοῦτον
δὴ τὸν νόμον ἀστυνόμοι διαπονούμενοι σωζόντων·
καὶ τὸν μὲν ἐπιχώριον, ἐὰν εἰς τινὰ τέχνην ἀποκλίνῃ
μᾶλλον ἢ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, κολαζόντων
ὀνείδεσί τε καὶ ἀτιμίαις, μέχριπερ ἂν κατευθύνωσιν
εἰς τὸν αὑτοῦ δρόμον, ξένων δὲ ἄν τις ἐπιτηδεύῃ δύο
τέχνας, δεσμοῖσί τε καὶ χρημάτων ζημίαις καὶ ἐκ-
βολαῖς ἐκ τῆς πόλεως κολάζοντες, ἀναγκαζόντων
ἕνα μόνον, ἀλλὰ μὴ πολλοὺς εἶναι. μισθῶν δὲ αὐ-
τοῖς πέρι καὶ τῶν ἀναιρέσεων τῶν ἔργων, καὶ ἐάν
τις αὐτοὺς ἕτερος ἢ 'κεῖνοί τινα ἄλλον ἀδικῶσι, μέ-
χρι δραχμῶν πεντήκοντα ἀστυνόμοι διαδικαζόντων,
τὸ δὲ πλέον τούτου τὰ κοινὰ δικαστήρια διακρινόν-
των κατὰ νόμον. Τέλος δὲ ἐν τῇ πόλει μηδένα μη-
δὲν τελεῖν μήτε ἐξαγομένων χρημάτων μήτε εἰςαγο-
μένων, λιβανωτὸν δὲ καὶ ὅσα περὶ θεοὺς τὰ τοιαῦ-
τά ἐστι ξενικὰ θυμιάματα, καὶ πορφύραν καὶ ὅσα
βαπτὰ χρώματα, μὴ φερούσης τῆς χώρας, ἢ περὶ
τινὰ ἄλλην τέχνην δεομένην ξενικῶν τινῶν εἰςαγωγί-
μων, μηδενὸς ἀναγκαίου χάριν μήτέ τις ἀγέτω, μή-
τε αὖ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκαίων ἐμμένειν ἐξαγέτω.
τούτων δ᾽ αὖ πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι καὶ ἐπιμε-
λητάς, τῶν νομοφυλάκων πέντε ἀφαιρεθέντων τῶν
πρεσβυτέρων, τοὺς ἑξῆς δώδεκα. Περὶ δὲ ὅπλων

καὶ ὅσα περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα ὄργανα, ἐὰν τινος ἢ τέχνης εἰςαγωγίμου δέῃ γίγνεσθαι ἢ φυτοῦ ἢ μεταλλευτικοῦ κτήματος ἢ δεσμευτικοῦ ἢ ζώων τινῶν ἕνεκα τῆς τοιαύτης χρείας, ἵππαρχοι καὶ στρατηγοὶ τούτων ἔστωσαν κύριοι εἰςαγωγῆς τε καὶ ἐξαγωγῆς, διδούσης τε ἅμα καὶ δεχομένης τῆς πόλεως· νόμους δὲ περὶ τούτων νομοφύλακες τοὺς πρέποντάς τε καὶ ἱκανοὺς θήσουσι· καπηλείαν δὲ ἕνεκα χρηματισμῶν μήτε οὖν τούτου μήτε ἄλλου οὐδενὸς ἐν τῇ χώρᾳ ὅλῃ καὶ πόλει ἡμῖν γίγνεσθαι.

12.

Τροφῆς δὲ καὶ διανομῆς τῶν ἐκ τῆς χώρας ἐγγὺς τῆς τοῦ Κρητικοῦ νόμου ἔοικεν ὀρθότης ἄν τις γιγνομένη κατὰ τρόπον γίγνεσθαι· δώδεκα μὲν γὰρ δὴ μέρη τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενα νέμειν χρεὼν πάντας, ᾗπερ καὶ ἀναλωτέα· τὸ δὲ δωδέκατον μέρος ἕκαστον οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, οἷσι δὴ καὶ τὰ ἅπαντα ἀκολουθείτω τὰ ἄλλα ὡραῖα νεμόμενα καὶ ὅσα ζῶα ξύμπαντα πράσιμα ἂν[1] ἑκάστοις 848
ᾖ, τριχῇ διαιρείσθω κατὰ λόγον, ἓν μὲν μέρος τοῖς ἐλευθέροις, ἓν δὲ τοῖς τούτων οἰκέταις, τὸ δὲ τρίτον δημιουργοῖς τε καὶ πάντως τοῖς ξένοις, οἵ τέ τινες ἂν τῶν μετοικούντων ὦσι ξυνοικοῦντες τροφῆς ἀναγκαίου δεόμενοι, καὶ ὅσοι χρείᾳ τινὶ πόλεως ἢ τινος ἰδιωτῶν εἰςαφικνοῦνται ἑκάστοτε. πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀπονεμηθὲν τρίτον μέρος ὤνιον ἐξ ἀνάγκης ἔστω τοῦτο μόνον, τῶν δὲ δύο μερῶν μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω πωλεῖν. πῶς οὖν δὴ ταῦτα ὀρθότατα νέμοιτ' ἄν; πρῶτον μὲν δῆλον, ὅτι τῇ μὲν ἴσα, τῇ δ' οὐκ ἴσα νέμομεν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

---

1 ἐν.

ΑΘΗΝ. Χείρω που καὶ βελτίω τούτων ἕκαστα ἀνάγκη φύειν καὶ ἐκτρέφειν τὴν γῆν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τῷ μὲν τοίνυν τοιούτῳ τῶν μερῶν τριῶν ὄντων μηδὲν πλέον ἐχέτω μήτε τὸ [1] δεσπόταις ἢ δούλοις νεμόμενον μήτε αὖ τὸ τῶν ξένων, ἀλλὰ τὴν τῆς ὁμοιότητος ἰσότητα ἡ νομὴ πᾶσιν ἀποδιδότω τὴν αὐτήν· λαβὼν δ' ἕκαστος τῶν πολιτῶν τὰ δύο μέρη, κύριος ἔστω τῆς νομῆς δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις, ὁπόσ' ἂν καὶ ὁποῖα βούληται διανέμειν· τὸ δὲ πλέον τούτων μέτροις καὶ ἀριθμῷ τῇδε χρὴ διανέμεσθαι, λαβόντα τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ζώων, οἷς ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν δεῖ γίγνεσθαι, διανέμειν. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῖς οἰκήσεις δεῖ χωρὶς διατεταγμένας εἶναι. τάξις δὲ ἥδε πρέπει τοῖς τοιούτοις· δώδεκα κώμας εἶναι χρή, κατὰ μέσον τὸ δωδεκατημόριον ἕκαστον μίαν· ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ πρῶτον μὲν ἱερὰ καὶ ἀγορὰν ἐξῃρῆσθαι θεῶν τε καὶ τῶν ἑπομένων θεοῖς δαιμόνων, εἴτε τινὲς ἔντοποι Μαγνητῶν, εἴτ' ἄλλων ἱδρύματα παλαιῶν μνήμῃ διασεσωσμένων εἰσί, τούτοις ἀποδιδόντας τὰς τῶν πάλαι τιμὰς ἀνθρώπων, Ἑστίας τε καὶ Διὸς Ἀθηνᾶς τε, καὶ ὃς ἂν ἀρχηγὸς ᾖ τῶν ἄλλων τοῦ δωδεκάτου ἑκάστου μέρους, ἱερὰ πανταχοῦ ἱδρύσασθαι. πρῶτον δὲ οἰκοδομίας εἶναι περὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα, ὅπῃ ἂν ὁ τόπος ὑψηλότατος ᾖ, τοῖς φρουροῖς ὑποδοχὴν ὅτι μάλιστα εὐερκῆ, τὴν δὲ ἄλλην χώραν κατασκευάζειν πᾶσαν, δημιουργῶν τριακαίδεκα μέρη διελομένους· καὶ τὸ μὲν ἐν ἄστει κατοικίζειν, διελομένους αὖ καὶ τοῦτο εἰς τὰ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως ἁπάσης, ἔξω τε καὶ ἐν κύκλῳ κατανεμηθέντας, ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ τὰ πρόσφορα γεωργοῖς γένη τῶν δημιουργῶν ξυνοικίζειν. τοὺς δ' ἐπιμελητὰς εἶναι τούτων πάντων

---

1 ἢ τοῖς.

τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας, ἅσων τε καὶ ὥντινων ὁ τόπος ἕκαστος δεῖται, καὶ ὅπου κατοικοῦντες ἀλυπότατοί τε καὶ ὠφελιμώτατοι ἔσονται τοῖσι γεωργοῦσι· τῶν δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιμεληθῆναι 849
καὶ ἐπιμέλεσθαι τὴν τῶν ἀστυνόμων ἀρχήν.

13.

Τοῖς δὲ δὴ ἀγορανόμοις τὰ περὶ ἀγοράν που δεῖ ἕκαστα μέλειν· ἡ δ᾽ ἐπιμέλεια μετὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπίσκεψιν τῶν κατ᾽ ἀγοράν, μή τις ἀδικῇ τι τῆς τῶν ἀνθρώπων χρείας, τὸ δὲ δεύτερον ἂν εἴη, σωφροσύνης τε καὶ ὕβρεως ἐπισκόπους ὄντας κολάζειν τὸν δεόμενον κολάσεως· τῶν δὲ ὠνίων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ ξένους ταχθέντα πωλεῖν τοῖς ἀστοῖς σκοπεῖν, εἰ γίγνεται κατὰ τὸν νόμον ἕκαστα. νόμος δὲ ἔστω, μηνὸς τῇ νέᾳ, ὧν δεῖ πραθῆναι, τὸ μέρος τοῖς ξένοις ἐξάγειν τοὺς ἐπιτρόπους, ὅσοι τοῖς ἀστοῖς ξένοι ἢ καὶ δοῦλοι ἐπιτροπεύουσι, δωδεκατημόριον πρῶτον τοῦ σίτου, τὸν δὲ ξένον εἰς πάντα τὸν μῆνα ὠνεῖσθαι σῖτον μὲν καὶ ὅσα περὶ σῖτον ἀγορᾷ τῇ πρώτῃ, δωδεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς τὴν τῶν ὑγρῶν οἱ μὲν πρᾶσιν, οἱ δὲ ὠνὴν ποιείσθωσαν δι᾽ ὅλου τοῦ μηνὸς ἱκανήν, τρίτῃ δὲ καὶ εἰκάδι τῶν ζώων ἔστω πρᾶσις, ὅσα πρατέα ἑκάστοις ἢ ὠνητέα αὖ τοῖς[1] δεομένοις, καὶ ὁπόσων σκευῶν ἢ χρημάτων γεωργοῖς μὲν πρᾶσις, οἷον δερμάτων ἢ καὶ πάσης ἐσθῆτος ἢ πλοκῆς ἢ πιλήσεως ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων, ξένοις δὲ ἀναγκαῖον ὠνεῖσθαι παρ᾽ ἄλλων κτωμένοις· καπηλείας δὲ τούτων ἢ πυρῶν ἢ κριθῶν εἰς ἄλφιτα νεμηθέντων ἢ καὶ τὴν ἄλλην ξύμπασαν τροφήν, ἀστοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις μήτε τις πωλείτω, μήτε ὠνείσθω παρὰ τοιούτου μηδεὶς μηδενός, ἐν δὲ ταῖς τῶν ξένων ξένος ἀγοραῖς πωλείτω τοῖς δημιουργοῖς τε καὶ τούτων δούλοις, οἴ-

1 αὐτοῖς.

νου μεταβαλλόμενος καὶ σίτου πρᾶσιν, ὃ δὴ καπη-
λείαν ἐπονομάζουσιν οἱ πλεῖστοι. καὶ ζώων διαμερι-
σθέντων μάγειροι διατιθέσθων ξένοις τε καὶ δη-
μιουργοῖς καὶ τούτων οἰκέταις. πᾶσαν δὲ ὕλην καύ-
σιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουληθεὶς ὠνείσθω μὲν
ἀθρόαν παρὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιτρόπων, πω-
λείτω δὲ αὐτὸς τοῖς ξένοις, καθ' ὅσον ἂν βούληται
καὶ ὁπόταν βούληται. τῶν δὲ ἄλλων χρημάτων πάν-
των καὶ σκευῶν, ὁπόσων ἑκάστοισι χρεία, πωλεῖν,
εἰς τὴν κοινὴν ἀγορὰν φέροντας εἰς τὸν τόπον ἕκα-
στον, ἐν οἷς ἂν νομοφύλακές τε καὶ ἀγορανόμοι μετ'
ἀστυνόμων τεκμηράμενοι ἕδρας πρεπούσας ὅρους
θῶνται [1] τῶν ὠνίων, ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι νόμι-
σμά τε χρημάτων καὶ χρήματα νομίσματος, μὴ
προϊέμενον ἄλλον ἑτέρῳ τὴν ἀλλαγήν· ὁ δὲ προέμε-
νος ὡς πιστεύων, ἐάν τε κομίσηται καὶ ἂν μή, στερ-
850a γέτω, ὡς οὐκέτι δίκης οὔσης τῶν τοιούτων πέρι ξυν-
αλλάξεων. τὸ δὲ ὠνηθὲν ἢ πραθέν, ὅσῳ πλέον ἂν ᾖ
καὶ πλέονος ἢ κατὰ τὸν νόμον, ὃς εἴρηκε, πόσου
προσγενομένου καὶ ἀπογενομένου δεῖ μηδέτερα τού-
των ποιεῖν, ἀναγραφέσθω [2] τότ' ἤδη παρὰ τοῖς νο-
μοφύλαξι τὸ πλέον, ἐξαλειφέσθω δὲ τὸ ἐναντίον. Τὰ
αὐτὰ δὲ καὶ περὶ μετοίκων ἔστω τῆς ἀναγραφῆς πέρι
τῆς οὐσίας· ἰέναι δὲ τὸν βουλόμενον εἰς τὴν μετοί-
κησιν ἐπὶ ῥητοῖς, ὡς οἰκήσεως οὔσης τῶν ξένων τῷ
βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ μετοικεῖν, τέχνην κεκτημέ-
νῳ καὶ ἐπιδημοῦντι, μὴ πλέον ἐτῶν εἴκοσιν, ἀφ' ἧς
ἂν γράψηται, μετοίκιον μηδὲ σμικρὸν τελοῦντι, πλὴν
τοῦ σωφρονεῖν, μηδὲ ἄλλο αὖ τέλος ἕνεκά τινος ὠνῆς
ἢ καὶ πράσεως· ὅταν δ' ἐξήκωσιν οἱ χρόνοι, τὴν αὑ-
τοῦ λαβόντα οὐσίαν ἀπιέναι. ἂν δ' ἐν τοῖς ἔτεσι
τούτοις αὐτῷ ξυμβῇ λόγου ἀξίῳ πρὸς εὐεργεσίαν τῆς
πόλεως γεγονέναι τινὰ ἱκανήν, καὶ πιστεύῃ πείσειν

1 θεῶν. 2 ἀναγραφέτω.

βουλὴν καὶ ἐκκλησίαν ἤ τινα ἀναβολὴν τῆς ἐξοικήσεως ἀξιῶν αὐτῷ γίγνεσθαι κυρίως ἢ καὶ τὸ παράπαν διὰ βίου τινὰ μονήν, ἐπελθὼν καὶ πείσας τὴν πόλιν, ἅπερ ἂν πείσῃ, ταῦτα αὐτῷ τέλεα γιγνέσθω. παισὶ δὲ μετοίκων, δημιουργοῖς οὖσι καὶ γενομένοις ἐτῶν πεντεκαίδεκα, τῆς μὲν μετοικίας ἀρχέτω χρόνος ὁ μετὰ τὸ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος, ἐπὶ τούτοις δὲ εἴκοσιν ἔτη μείνας ἴτω [1], ὅπῃ αὐτῷ φίλον, μένειν δὲ ἂν βούληται, κατὰ τὰ αὐτὰ μενέτω πείσας· ὁ δὲ ἀπιὼν ἐξαλειψάμενος ἴτω τὰς ἀπογραφάς, αἵτινες ἂν αὐτῷ παρὰ τοῖς ἄρχουσι γεγραμμέναι πρότερον ὦσιν.

---

1 μεινάτω.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Crimina sequuntur graviora, de quibus priusquam leges scribit, more suo prooemium praemittit, ut doceat, homines, qui scelera committant, exitioso quodam furore agitari, quem expiationibus ac supplicationibus sanari oporteat; sin sanari nequeat, mortem esse miserae vitae anteponendam (C. 1.). — Sacrilegus, si servus aut peregrinus est, ex urbe eiicitor, sin civis, morte mulctator. Nullum vero crimen inultum impunitumque dimittitor. Iudicia ita exercentor, ut, causa ab actore et reo perorata, iudices dicta examinent et iudicia sua obsignata in Vestae aede deponant; examine deinde repetito sententiam dicunto (C. 2.). — Poenae porro constituuntur in eos, qui republica evertenda vel coniuratione facienda maiestatis crimen admiserint. Coniuratio et reipublicae proditio morte mulctantor. Qui furtum fecit, is duplum reddito, quod si rependere non potest, in vincula coniicitor, donec solverit (C. 3.). — Clinias autem quum monuisset, leges de furto datas nondum satis distinctas esse, quoniam una eademque poena in diversa furti genera constituta sit, Atheniensis ad ea respondet, nulla se necessitate coactos leges scribere, sed otio abundantes hac de re philosophari; leges porro huc potissimum spectare, ut cives erudiant; idcirco legibus prae ceteris, quae literis mandentur, virtutem rectamque vivendi rationem oportere propositam esse (C. 4.). In universum vero criminum distinctio, in qua leges vulgares peccant, e quaestione de iusti et iniusti natura suspensa est. Iam si verum est, neminem sua sponte iniustum esse, et, quicquid iustum sit, id etiam pulcrum et honestum esse, sequitur primum, scelera ab hominibus committi invitis, deinde, poenam non turpem, sed honestam esse (C. 5.). Qui duo scelerum genera ponunt, unum consulto, alterum temere admissorum, ii etiam damnum falso pro iniuria habent; nam si quis invitus alteri damnum infert, hoc iniuria vel crimen dici nequit; alioquin etiam hoc pro iniuria haberi oporteret, si quis alteri utilitatem afferat, in eoque peccet.

Omnino iustum et iniustum ex hominum moribus legis lator aestimabit. Damnum resarciri iubebit, sceleratum, qui sanari possit, corrigendum, insanabilem vero ex urbe hominumque societate eiiciendum curabit (C. 6.). — Tres sunt peccandi causae, iracundia, voluptas et inscitia; quae quidem postrema vel simplex et mera est, vel cum sapientiae opinione coniuncta. Itaque quinque criminum genera existunt, quae ad duas formas revocari possunt; peccatur enim vel vi aperta vel fraude clandestina. Iniustitia autem omnis, etiam illa, quae alteri damnum non infert, in iracundiae et voluptatis dominatione, iustitia contra, etiamsi alteri nocet, in virtutis et honestatis studio nititur (C. 7.). — Leges deinde de caede accuratius sanciuntur. Et primum quidem caedes fortuito facta (ut in certaminibus, in exercitationibus bellicis, in rixis, aliis) discernitur a caede consulto perpetrata. Caedes vero, quae iracundia stimulante perpetratur, media fere est inter consulto et fortuito factam; nam qui ira incitatus extemplo alterum occidit, is caedem quodammodo inconsulte facit, is autem, qui iram recondens serius occidit, consulto interficit (C. 8.). Varia deinde caedis inconsulte (iracundia videlicet instigante) factae genera enumerat poenasque irrogat (C. 9.). Caedis consulto factae causae sunt divitiarum cupido, ambitio, quae invidiam parit, et malefactorum conscientia, quae eos, qui facinus sciunt, quia, ne illud prodant, timet, de medio tollit (C. 10.). Iam poenae in caedes consulto factas constituuntur, et quando impune alterum interficere liceat, definitur (C. 12.). Deinde de vulneribus eorumque poena disputat, et quid liberis vel aedibus civis morte mulctati facere oporteat, explicat (C. 14.). Denique de vulnere ira instigante vel casu inflicto (C. 15.), et de contumelia eiusque poena leges scribit (C. 16. 17.).

1.

853 Δίκαι δὴ τὰ μετὰ ταῦτα, ἀκόλουθοι ταῖς ἔμπροσθεν πράξεσιν ἁπάσαις οὖσαι, κατὰ φύσιν γίγνοιντο ἂν τὴν τῆς διακοσμήσεως τῶν νόμων. ὧντινων οὖν δεῖ [1] πέρι [2] γίγνεσθαι δίκας, τὰ μὲν εἴρηται τὰ κατὰ γεωργίας τε καὶ ὅσα τούτοις εἵπετο, τὰ δὲ μέγιστα οὔτε εἴρηταί πω, καθ' ἓν ἕκαστόν τε λεγόμενον [ῥηθὲν], ἣν δεῖ λαμβάνειν αὐτὸ τιμωρίαν καὶ τίνων ποτὲ δικαστῶν τυγχάνειν, μετ' ἐκεῖν' αὐτὰ [3] ἑξῆς ταῦτα ῥητέον.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Αἰσχρὸν μὲν δή τινα τρόπον καὶ νομοθετεῖν πάντα, ὁπόσα νῦν μέλλομεν, καὶ [4] ταῦτο δρᾷν ἐν τοιαύτῃ πόλει, ἥν φαμεν οἰκήσεσθαί τε εὖ καὶ τεύξεσθαι πάσης ὀρθότητος πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀρετῆς· ἐν δὴ [5] τῇ τοιαύτῃ τὸ καὶ ἀξιοῦν τῆς τῶν ἄλλων μοχθηρίας τῶν μεγίστων ἐμφύεσθαί τινα μεθέξοντα, ὥστε δεῖν νομοθετεῖν προκαταλαμβάνοντα καὶ ἀπειλοῦντα, ἐάν τις τοιοῦτος γίγνηται, καὶ τούτων ἀποτροπῆς τε ἕνεκα καὶ γενομένων κολάσεως τιθέναι ἐπ' αὐτοῖς νόμους, ὡς ἐσομένους, ὅπερ εἶπον, αἰσχρὸν μέν τινα τρόπον· ἐπειδὴ δὲ οὐ, καθάπερ οἱ παλαιοὶ νομοθέται, θεῶν παισὶ νομοθετούμενοι τοῖς ἥρωσιν, ὡς ὁ νῦν λόγος, αὐτοί τ' ἐκ θεῶν ὄντες ἄλλοις τε ἐκ τοιούτων γεγονόσιν ἐνομοθέτουν, ἀλλ' ἄν-

1 δή. 2 πέρι δεῖ. 3 οὖν. 4 abest. 5 δέ.

θρωποί τε καὶ ἀνθρώπων σπέρμασι νομοθετοῦμεν
τανῦν, ἀνεμέσητον δὴ φοβεῖσθαι, μή τις ἐγγίγνηται
τῶν πολιτῶν ἡμῖν οἷον κεραστβόλος, ὃς ἀτεράμων εἰς
τοσοῦτον φύσει γίγνοιτ' ἂν ὥστε μὴ τήκεσθαι, καθά-
περ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρί, νόμοις οὗτοι καίπερ
οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν ἄτηκτοι γίγνωνται. ὧν δὴ χά-
ριν οὐκ ἐπίχαριν λέγοιμ' ἂν πρῶτον νόμον ἱερῶν πέ-
ρι συλήσεως, ἄν τις τοῦτο δρᾷν τολμᾷ· καὶ πολίτην
μὲν τῶν τεθραμμένων ὀρθῶς οὔτ' ἂν βουλοίμεθα
οὔτε ἐλπιστὸν πάνυ τι, νοσῆσαί ποτε ἂν ταύτην τὴν
νόσον, οἰκέται δὲ ἂν τούτων καὶ ξένοι καὶ ξένων
δοῦλοι πολλὰ ἂν ἐπιχειρήσειαν τοιαῦτα· ὧν ἕνεκα
μὲν μάλιστα, ὅμως δὲ καὶ ξύμπασαν τὴν τῆς ἀνθρω- 854
πίνης φύσεως ἀσθένειαν εὐλαβούμενος ἐρῶ τὸν τῶν
ἱεροσύλων πέρι νόμον καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν
τοιούτων, ὅσα δυσίατα καὶ ἀνίατα. προοίμια δὲ τού-
τοισι, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμολογηθέντα,
προῤῥητέον ἅπασιν ὡς βραχύτατα. λέγοι δή τις ἂν
ἐκείνῳ διαλεγόμενος ἅμα καὶ παραμυθούμενος, ὃν
ἐπιθυμία κακὴ παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε καὶ
ἐπεγείρουσα νύκτωρ ἐπί τι τῶν ἱερῶν ἄγει συλήσον-
τα, τάδε „Ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἀνθρώπινόν σε κακὸν
οὐδὲ θεῖον κινεῖ τονῦν ἐπὶ τὴν ἱεροσυλίαν προτρέ-
πον ἰέναι, οἶστρος δέ ἐστί τις ἐμφυόμενος ἐκ πα-
λαιῶν καὶ ἀκαθάρτων τοῖς ἀνθρώποις ἀδικημάτων,
περιφερόμενος ἀλιτηριώδης, ὃν εὐλαβεῖσθαι χρεὼν
παντὶ σθένει. τίς δ' ἐστὶν εὐλάβεια, μάθε· ὅταν σοι
προσπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς
ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ
ἱκέτης, ἴθι ἐπὶ τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν ἀγαθῶν
ξυνουσίας, καὶ τὰ μὲν ἄκουε, τὰ δὲ πειρῶ λέγειν αὐ-
τός, ὡς δεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πάντα ἄνδρα τι-
μᾶν, τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρε-
πτί· καὶ ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νό-

ΑΘΗΝ. Χείρω που καὶ βελτίω τούτων ἕκαστα ἀνάγκη φύειν καὶ ἐκτρέφειν τὴν γῆν.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τῷ μὲν τοίνυν τοιούτῳ τῶν μερῶν τριῶν ὄντων μηδὲν πλέον ἐχέτω μήτε τὸ[1] δεσπόταις ἢ δούλοις νεμόμενον μήτε αὖ τὸ τῶν ξένων, ἀλλὰ τὴν τῆς ὁμοιότητος ἰσότητα ἡ νομὴ πᾶσιν ἀποδιδότω τὴν αὐτήν· λαβὼν δ' ἕκαστος τῶν πολιτῶν τὰ δύο μέρη, κύριος ἔστω τῆς νομῆς δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις, ὁπόσ' ἂν καὶ ὁποῖα βούληται διανέμειν· τὸ δὲ πλέον τούτων μέτροις καὶ ἀριθμῷ τῇδε χρὴ διανέμεσθαι, λαβόντα τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ζώων, οἷς ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν δεῖ γίγνεσθαι, διανέμειν. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῖς οἰκήσεις δεῖ χωρὶς διατεταγμένας εἶναι. τάξις δὲ ἥδε πρέπει τοῖς τοιούτοις· δώδεκα κώμας εἶναι χρή, κατὰ μέσον τὸ δωδεκατημόριον ἕκαστον μίαν· ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ πρῶτον μὲν ἱερὰ καὶ ἀγορὰν ἐξῃρῆσθαι θεῶν τε καὶ τῶν ἑπομένων θεοῖς δαιμόνων, εἴτε τινὲς ἔντοποι Μαγνητῶν, εἴτ' ἄλλων ἱδρύματα παλαιῶν μνήμῃ διασεσωσμένων εἰσί, τούτοις ἀποδιδόντας τὰς τῶν πάλαι τιμὰς ἀνθρώπων, Ἑστίας τε καὶ Διὸς Ἀθηνᾶς τε, καὶ ὃς ἂν ἀρχηγὸς ᾖ τῶν ἄλλων τοῦ δωδεκάτου ἑκάστου μέρους, ἱερὰ πανταχοῦ ἱδρύσασθαι. πρῶτον δὲ οἰκοδομίας εἶναι περὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα, ὅπῃ ἂν ὁ τόπος ὑψηλότατος ᾖ, τοῖς φρουροῖς ὑποδοχὴν ὅτι μάλιστα εὐερκῆ, τὴν δὲ ἄλλην χώραν κατασκευάζειν πᾶσαν, δημιουργῶν τριακαίδεκα μέρη διελομένους· καὶ τὸ μὲν ἐν ἄστει κατοικίζειν, διελομένους αὖ καὶ τοῦτο εἰς τὰ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως ἁπάσης, ἔξω τε καὶ ἐν κύκλῳ κατανεμηθέντας, ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ τὰ πρόσφορα γεωργοῖς γένη τῶν δημιουργῶν ξυνοικίζειν. τοὺς δ' ἐπιμελητὰς εἶναι τούτων πάντων

1 ἢ τοῖς.

τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας, ὅσων τε καὶ ὧντινων ὁ τόπος ἕκαστος δεῖται, καὶ ὅπου κατοικοῦντες ἀλυπότατοί τε καὶ ὠφελιμώτατοι ἔσονται τοῖσι γεωργοῦσι· τῶν δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιμεληθῆναι 849
καὶ ἐπιμέλεσθαι τὴν τῶν ἀστυνόμων ἀρχήν.

13.

Τοῖς δὲ δὴ ἀγορανόμοις τὰ περὶ ἀγοράν που δεῖ ἕκαστα μέλειν· ἡ δ' ἐπιμέλεια μετὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπίσκεψιν τῶν κατ' ἀγοράν, μή τις ἀδικῇ τι τῆς τῶν ἀνθρώπων χρείας, τὸ δὲ δεύτερον ἂν εἴη, σωφροσύνης τε καὶ ὕβρεως ἐπισκόπους ὄντας κολάζειν τὸν δεόμενον κολάσεως· τῶν δὲ ὠνίων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ ξένους ταχθέντα πωλεῖν τοῖς ἀστοῖς σκοπεῖν, εἰ γίγνεται κατὰ τὸν νόμον ἕκαστα. νόμος δὲ ἔστω, μηνὸς τῇ νέᾳ, ὧν δεῖ πραθῆναι, τὸ μέρος ταῖς ξένοις ἐξάγειν τοὺς ἐπιτρόπους, ὅσοι ταῖς ἀστοῖς ξένοι ἢ καὶ δοῦλοι ἐπιτροπεύουσι, δωδεκατημόριον πρῶτον τοῦ σίτου, τὸν δὲ ξένον εἰς πάντα τὸν μῆνα ὠνεῖσθαι σῖτον μὲν καὶ ὅσα περὶ σῖτον ἀγορᾷ τῇ πρώτῃ, δωδεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς τὴν τῶν ὑγρῶν οἱ μὲν πρᾶσιν, οἱ δὲ ὠνὴν ποιείσθωσαν δι' ὅλου τοῦ μηνὸς ἱκανήν, τρίτῃ δὲ καὶ εἰκάδι τῶν ζώων ἔστω πρᾶσις, ὅσα πρατέα ἑκάστοις ἢ ὠνητέα αὖ ταῖς[1] δεομένοις, καὶ ὁπόσων σκευῶν ἢ χρημάτων γεωργοῖς μὲν πρᾶσις, οἷον δερμάτων ἢ καὶ πάσης ἐσθῆτος ἢ πλοκῆς ἢ πιλήσεως ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων, ξένοις δὲ ἀναγκαῖον ὠνεῖσθαι παρ' ἄλλων κτωμένοις· καπηλείας δὲ τούτων ἢ πυρῶν ἢ κριθῶν εἰς ἄλφιτα νεμηθέντων ἢ καὶ τὴν ἄλλην ξύμπασαν τροφήν, ἀστοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις μήτε τις πωλείτω, μήτε ὠνείσθω παρὰ τοιούτου μηδεὶς μηδενός, ἐν δὲ ταῖς τῶν ξένων ξένος ἀγοραῖς πωλείτω τοῖς δημιουργοῖς τε καὶ τούτων δούλοις, οἴ-

1 αὐτοῖς.

νου μεταβαλλόμενος καὶ σίτου πρᾶσιν, ὃ δὴ καπη-
λείαν ἐπονομάζουσιν οἱ πλεῖστοι. καὶ ζώων διαμερι-
σθέντων μάγειροι διατιθέσθων ξένοις τε καὶ δη-
μιουργοῖς καὶ τούτων οἰκέταις. πᾶσαν δὲ ὕλην καύ-
σιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουληθεὶς ὠνείσθω μὲν
ἀθρόαν παρὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιτρόπων, πω-
λείτω δὲ αὐτὸς τοῖς ξένοις, καθ' ὅσον ἂν βούληται
καὶ ὁπόταν βούληται. τῶν δὲ ἄλλων χρημάτων πάν-
των καὶ σκευῶν, ὁπόσων ἑκάστοισι χρεία, πωλεῖν,
εἰς τὴν κοινὴν ἀγορὰν φέροντας εἰς τὸν τόπον ἕκα-
στον, ἐν οἷς ἂν νομοφύλακές τε καὶ ἀγορανόμοι μετ'
ἀστυνόμων τεκμηράμενοι ἕδρας πρεπούσας ὅρους
θῶνται [1] τῶν ὠνίων, ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι νόμι-
σμά τε χρημάτων καὶ χρήματα νομίσματος, μὴ
προϊέμενον ἄλλον ἑτέρῳ τὴν ἀλλαγήν· ὁ δὲ προέμε-
νος ὡς πιστεύων, ἐάν τε κομίσηται καὶ ἂν μή, στερ-
850a γέτω, ὡς οὐκέτι δίκης οὔσης τῶν τοιούτων πέρι ξυν-
αλλάξεων. τὸ δὲ ὠνηθὲν ἢ πραθέν, ὅσῳ πλέον ἂν ᾖ
καὶ πλέονος ἢ κατὰ τὸν νόμον, ὃς εἴρηκε, πόσου
προσγενομένου καὶ ἀπογενομένου δεῖ μηδέτερα τού-
των ποιεῖν, ἀναγραφέσθω [2] τότ' ἤδη παρὰ τοῖς νο-
μοφύλαξι τὸ πλέον, ἐξαλειφέσθω δὲ τὸ ἐναντίον. Τὰ
αὐτὰ δὲ καὶ περὶ μετοίκων ἔστω τῆς ἀναγραφῆς πέρι
τῆς οὐσίας· ἰέναι δὲ τὸν βουλόμενον εἰς τὴν μετοί-
κησιν ἐπὶ ῥητοῖς, ὡς οἰκήσεως οὔσης τῶν ξένων τῷ
βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ μετοικεῖν, τέχνην κεκτημέ-
νῳ καὶ ἐπιδημοῦντι, μὴ πλέον ἐτῶν εἴκοσιν, ἀφ' ἧς
ἂν γράψηται, μετοίκιον μηδὲ σμικρὸν τελοῦντι, πλὴν
τοῦ σωφρονεῖν, μηδὲ ἄλλο αὖ τέλος ἕνεκά τινος ὠνῆς
ἢ καὶ πράσεως· ὅταν δ' ἐξήκωσιν οἱ χρόνοι, τὴν αὑ-
τοῦ λαβόντα οὐσίαν ἀπιέναι. ἂν δ' ἐν τοῖς ἔτεσι
τούτοις αὐτῷ ξυμβῇ λόγου ἀξίῳ πρὸς εὐεργεσίαν τῆς
πόλεως γεγονέναι τινὰ ἱκανήν, καὶ πιστεύῃ πείσειν

1 θεῶν. 2 ἀναγραφέτω.

ἀρχαίαν ἐκπεμπέσθω πατρίδα καὶ πόλιν· οἷς δ' ἂν τῶν πολιτῶν υἱῆς ὄντες τυγχάνωσι πλείους ἑνός, μὴ ἔλαττον ἢ [1] δέκα ἔτη γεγονότες, κληρῶσαι μὲν τούτων δέκα, οὓς ἂν ἀποφήνῃ πατὴρ ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρὸς ἢ μητρός, τῶν δὲ λαχόντων τὰ ὀνόματα εἰς Δελφοὺς πεμφθέντων· ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον καταστῆσαι τὸν τῶν ἐκλιπόντων τύχῃ ἀμείνονι.

ΚΛΕΙ. Καλῶς.

ΑΘΗΝ. Κοινὸς δ' ἔτι τρίτος εἷς ἔστω νόμος
περὶ δικαστῶν τε, οὓς δεῖ δικάζειν αὐτοῖς, καὶ ὁ τρό-
πος τῶν δικῶν, οἷς ἂν προδόσεως αἰτίαν ἐπιφέρων
τις εἰς δικαστήριον ἄγῃ· καὶ περὶ μονῆς ὡσαύτως
τοῖς ἐκγόνοις καὶ ἐξόδου τῆς πατρίδος εἷς ἔστω περὶ
ταῦτα νόμος οὗτος τρισί, προδότῃ καὶ ἱεροσύλῳ καὶ 857
τῷ τοὺς τῆς πόλεως νόμους βίᾳ ἀπολλύντι. Κλέπτῃ
δέ, ἐάν τε μέγα ἐάν τε σμικρὸν κλέπτῃ τις, εἷς αὖ
νόμος κείσθω καὶ μία δίκη τιμωρίας [2] ξύμπασι· τὸ
μὲν γὰρ κλαπὲν δὴ χρεὼν διπλάσιον πρῶτον ἐκτίνειν,
ἐὰν ὄφλῃ τις τὴν τοιαύτην δίκην, καὶ ἱκανὴν ἔχῃ τὴν
ἄλλην οὐσίαν ἀποτίνειν ὑπὲρ τὸν κλῆρον [3], ἐὰν δὲ
μή, δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ ἢ πείσῃ τὸν καταδικα-
σάμενον· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ κλοπῆς δημοσίᾳ δίκην,
πείσας τὴν πόλιν ἢ τὸ κλέμμα ἐκτίσας διπλοῦν, ἀπαλ-
λαττέσθω τῶν δεσμῶν.

ΚΛΕΙ. Πῶς δὴ λέγομεν, ὦ ξένε, μηδὲν διαφέρειν τῷ κλέπτοντι μέγα ἢ σμικρὸν ὑφελομένῳ καὶ ἐξ ἱερῶν ἢ ὁσίων, καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶ περὶ κλοπὴν πᾶσαν ἀνομοιότητα ἔχοντα; οἷς δεῖ ποικίλοις οὖσιν ἕπεσθαι τὸν νομοθέτην, μηδὲν ὁμοίαις ζημίαις ζημιοῦντα.

ΑΘΗΝ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία, σχεδόν τί με ὥσπερ φερόμενον ἀντικρούσας ἀνήγειρας· ἐννενοηκότα δὲ καὶ ἕτερον ὑπέμνησας, ὅτι τὰ περὶ τὴν τῶν νό-

---

1 abest. 2 δίκης τιμωρία. 3 τοῦ κλήρου.

μων θέσιν οὐδενὶ τρόπῳ πώποτε γέγονεν ὀρθῶς διαπεπονημένα, ὥςγε ἐν τῷ νῦν παραπεπτωκότι λέγειν.

ΚΛΕΙ. Πῶς[1] δ' αὖ καὶ τοῦτο λέγομεν;

4.

ΑΘΗΝ. Οὐ κακῶς ἀπεικάσαμεν, ὅτε δούλοις ὡς ἰατρευομένοις ὑπὸ δούλων ἀπεικάζομεν πάντας τοὺς νῦν νομοθετουμένους· εὖ γὰρ ἐπίστασαι δὴ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καταλάβοι ποτέ τις ἰατρὸς τῶν ταῖς ἐμπειρίαις ἄνευ λόγου τὴν ἰατρικὴν μεταχειριζομένων ἐλεύθερον ἐλευθέρῳ νοσοῦντι διαλεγόμενον ἰατρόν, καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν ἐγγὺς χρώμενον μὲν τοῖς λόγοις, ἐξ ἀρχῆς τε ἁπτόμενον τοῦ νοσήματος περὶ φύσεως πάσης ἐπανιόντα τῆς τῶν σωμάτων, ταχὺ καὶ σφόδρα γελάσειεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἄλλους εἴποι λόγους, ἢ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτ' ἀεὶ προχείρους ὄντας τοῖς πλείστοις λεγομένοις ἰατροῖς· φαίη γὰρ ἂν „Ὦ μῶρε, οὐκ ἰατρεύεις τὸν νοσοῦντα, ἀλλὰ σχεδὸν παιδεύεις, ὡς ἰατρὸν ἀλλ' οὐχ ὑγιᾶ δεόμενον γίγνεσθαι.“

ΚΛΕΙ. Οὐκοῦν λέγων τὰ τοιαῦτα ὀρθῶς ἂν λέγοι;

ΑΘΗΝ. Τάχ' ἄν, εἰ προςδιανοοῖτό γε ὡς, ὅςτις περὶ νόμων οὕτω διεξέρχεται, καθάπερ ἡμεῖς τανῦν, παιδεύει τοὺς πολίτας, ἀλλ' οὐ νομοθετεῖ, ἆρ' οὖν οὐ καὶ τοῦτ' ἂν πρὸς τρόπου λέγειν φαίνοιτο;

ΚΛΕΙ. Ἴσως.

ΑΘΗΝ. Εὐτυχὲς δὲ ἡμῶν τὸ παρὸν γέγονε.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘΗΝ. Τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι νομοθε-
858 τεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐν σκέψει γενομένους περὶ πάσης πολιτείας πειρᾶσθαι κατιδεῖν τό τε ἄριστον καὶ τὸ ἀναγκαιότατον, τίνα τρόπον ἂν γιγνόμενον γίγνοιτο·

---

1 λέγειν. πῶς.

καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, εἰ μὲν βουλόμεθα τὸ βέλτιστον σκοπεῖν, εἰ δὲ βουλόμεθα, τὸ ἀναγκαιότατον, περὶ νόμων. αἱρώμεθα οὖν, ὁπότερον δοκεῖ.

ΚΛΕΙ. Γελοίαν, ὦ ξένε, προτιθέμεθα τὴν αἵρεσιν, καὶ ἀτεχνῶς ὥςπερ κατεχομένοις νομοθέταις ὅμοιοι γιγνοίμεθ' ἂν ὑπὸ μεγάλης τινὸς ἀνάγκης ἤδη νομοθετεῖν, ὡς οὐκέτ' ἐξὸν εἰς αὔριον· ἡμῖν δ' εἰπεῖν ξὺν θεῷ, ἔξεστι, καθάπερ ἢ λιθολόγοις ἢ καί τινος ἑτέρας ἀρχομένοις ξυστάσεως, παραφορήσασθαι χύδην, ἐξ ὧν ἐκλεξόμεθα τὰ πρόςφορα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι ξυστάσει, καὶ δὴ καὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέξασθαι. τιθῶμεν οὖν, ἡμᾶς νῦν εἶναι μὴ τοὺς ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ σχολῆς ἔτι τὰ μὲν παρατιθεμένους, τὰ δὲ ξυνιστάντας· ὥςτε ὀρθῶς ἔχει τὰ μὲν ἤδη τῶν νόμων λέγειν ὡς τιθέμενα, τὰ δ' ὡς παρατιθέμενα.

ΑΘΗΝ. Γένοιτο γοῦν ἂν ἡμῖν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν μᾶλλον ἡ ξύνοψις τῶν νόμων. ἴδωμεν γὰρ οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, τὸ τοιόνδε περὶ νομοθετῶν.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘΗΝ. Γράμματα μέν που καὶ ἐν γράμμασι λόγοι καὶ ἄλλων εἰσὶ πολλῶν ἐν ταῖς πόλεσι γεγραμμένοι, γράμματα δὲ καὶ τὰ τοῦ νομοθέτου καὶ λόγοι.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν τοῖς μὲν τῶν ἄλλων ξυγγράμμασι ποιητῶν, καὶ ὅσοι ἄνευ μέτρων καὶ μετὰ μέτρων τὴν αὑτῶν εἰς μνήμην ξυμβουλὴν περὶ βίου κατέθεντο ξυγγράψαντες, προςέχωμεν τὸν νοῦν, τοῖς δὲ τῶν νομοθετῶν μὴ προςέχωμεν; ἢ πάντων μάλιστα;

ΚΛΕΙ. Πολύ γε.

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ δῆτα οὐ χρὴ τὸν νομοθέτην

μόνον τῶν γραφόντων[1] περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων ξυμβουλεύειν διδάσκοντα, οἷά τέ ἐστι καὶ ὡς ἐπιτηδευτέον αὐτὰ τοῖς μέλλουσιν εὐδαίμοσιν ἔσεσθαι;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ αἰσχρὸν δὴ μᾶλλον Ὁμήρῳ τε καὶ Τυρταίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς, περὶ βίου τε καὶ ἐπιτηδευμάτων κακῶς θέσθαι γράψαντας, Λυκούργῳ δὲ ἧττον καὶ Σόλωνι, καὶ ὅσοι δὴ νομοθέται γενόμενοι γράμματα ἔγραψαν; ἢ τό γε ὀρθόν, πάντων δὴ[2] γραμμάτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τὰ περὶ τοὺς νόμους γεγραμμένα φαίνεσθαι διατυπούμενα μακρῷ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἢ
859 κατ' ἐκεῖνα ξυνεπόμενα, ἢ διαφωνοῦντα αὐτοῖς εἶναι καταγέλαστα; οὕτω διανοώμεθα περὶ νόμων, δεῖν γραφῆς γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν, ἐν πατρός τε καὶ μητρὸς σχήμασι φιλούντων τε καὶ νοῦν ἐχόντων φαίνεσθαι τὰ γεγραμμένα, ἢ κατὰ τύραννον καὶ δεσπότην, τάξαντα καὶ ἀπειλήσαντα, γράψαντα ἐν τοίχοις, ἀπηλλάχθαι. σκοπῶμεν οὖν δὴ καὶ τανῦν ἡμεῖς, πότερα ταύτῃ πειρώμεθα λέγειν διανοηθέντες περὶ νόμων· εἴτ' οὖν δυνάμεθα εἴτε μή, ἀλλ' οὖν τό γε πρόθυμον παρεχόμενοι, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἰόντες, ἂν ἄρα τι καὶ δέῃ πάσχειν, πάσχωμεν· ἀγαθὸν δ' εἴη τε καί, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, γίγνοιτ' ἂν ταύτῃ.

ΚΛΕΙ. Καλῶς εἴρηκας, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

5.

ΑΘΗΝ. Διασκεπτέον ἄρα πρῶτον, ὥσπερ ἐπεχειρήσαμεν, ἀκριβῶς περὶ τῶν τε ἱεροσυλούντων καὶ κλοπῆς πάσης πέρι καὶ ἀδικημάτων ξυμπάντων· καὶ οὐ δυσχεραντέον, εἰ μεταξὺ νομοθετοῦντες τὰ μὲν ἔθεμεν, τῶν δ' ἔτι διασκοποῦμεν πέρι· νομοθέ-

---

1 γραφέντων. 2 δεῖ.

ται γὰρ γιγνόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἐσμέν πω, τάχα δὲ ἴσως ἂν γενοίμεθα. εἰ δὴ δοκεῖ περὶ ὧν εἴρηκα, ὡς εἴρηκα, σκοπεῖσθαι, σκοπώμεθα.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Περὶ δὴ καλῶν καὶ δικαίων ξυμπάντων πειρώμεθα κατιδεῖν τὸ τοιόνδε, ὅπῃ ποτὲ ὁμολογοῦμεν νῦν καὶ ὅπῃ διαφερόμεθα ἡμεῖς τε ἡμῖν αὐτοῖς, οἳ δὴ φαῖμεν ἂν προθυμεῖσθαί γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, διαφέρειν τῶν πλείστων, οἱ πολλοί τε αὐτοὶ πρὸς αὐτοὺς αὖ.

ΚΛΕΙ. Τὰς ποίας δὲ δὴ διαφορὰς ἡμῶν ἐννοηθεὶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἐγὼ πειράσομαι φράζειν. περὶ δικαιοσύνης ὅλως καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ πράξεων πάντες πως ξυνομολογοῦμεν πάντα εἶναι ταῦτα καλά, ὥστε οὐδ' εἴ τις διϊσχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἂν καὶ τυγχάνωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατ' αὐτό γε τὸ δικαιότατον ἦθος ταύτῃ παγκάλους εἶναι, σχεδὸν οὐδεὶς ἂν λέγων οὕτω πλημμελῶς δόξειε λέγειν. οὐκοῦν ὀρθῶς;

ΚΛΕΙ. Ἴσως.

ΑΘΗΝ. Ἴδωμεν δὲ ὡς, εἰ πάντ' ἐστὶ καλά, ὅσα δικαιοσύνης ἔχεται, τῶν πάντων τοι καὶ παθήματα ἡμῖν ἐστὶ σχεδὸν τοῖς ποιήμασιν ἴσα.

ΚΛΕΙ. Τί οὖν δή;

ΑΘΗΝ. Ποίημα μέν, ὅπερ ἂν ᾖ δίκαιον, σχεδὸν ὅσονπερ ἂν τοῦ δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ καλοῦ μετέχον ἐστί.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ πάθος, ὅπερ ἂν δικαίου
κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον γίγνεσθαι καλὸν ὁμολογού- 860
μενον, οὐκ ἂν διαφωνοῦντα παρέχοι τὸν λόγον.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ.

ΑΘΗΝ. Ἐὰν δέ γε δίκαιον μὲν ὁμολογῶμεν,

αἰσχρὸν δὲ εἶναι πάθος, διαφωνήσει τό τε δίκαιον καὶ τὸ καλόν, λεχθέντων τῶν δικαίων αἰσχίστων εἶναι.

ΚΛΕΙ. Πῶς τοῦτο εἴρηκας;

ΑΘΗΝ. Οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοεῖν· οἱ γὰρ ὀλίγῳ πρόσθεν τεθέντες ἡμῖν νόμοι πάντων ἐναντιώτατα παραγγέλλειν δόξαιεν ἂν τοῖς νῦν λεγομένοις.

ΚΛΕΙ. Ποίοις;

ΑΘΗΝ. Τὸν ἱερόσυλόν που ἐτίθεμεν δικαίως ἂν ἀποθνήσκειν καὶ τὸν τῶν εὖ κειμένων νόμων πολέμιον, καὶ μέλλοντες δὴ νόμιμα τοιαῦτα τιθέναι πάμπολλα, ἐπέσχομεν ἰδόντες, ὡς ταῦτά ἐστι μὲν ἄπειρα παθήματα πλήθει τε καὶ μεγέθει, δικαιότατα δὲ πάντων παθημάτων καὶ ξυμπάντων αἴσχιστα. μῶν οὐχ οὕτως ἡμῖν τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ τοτὲ μὲν ὡς ταυτὰ ξύμπαντα, τοτὲ δὲ ὡς ἐναντιώτατα φανεῖται;

ΚΛΕΙ. Κινδυνεύει.

ΑΘΗΝ. Τοῖς μὲν τοίνυν πολλοῖς οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα ἀξυμφώνως τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια διεῤῥιμμένα προσαγορεύεται.

ΚΛΕΙ. Φαίνεται γοῦν, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Τὸ τοίνυν ἡμέτερον, ὦ Κλεινία, πάλιν ἴδωμεν, πῶς αὖ περὶ αὐτὰ ταῦτα ἔχει[1] ξυμφωνίας.

ΚΛΕΙ. Ποίας δὴ πρὸς ποίαν;

ΑΘΗΝ. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οἶμαι διαῤῥήδην ἐμὲ εἰρηκέναι.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Εἰ δ' οὖν μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν ὡς λέγοντά με τίθετε.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Ὡς οἱ κακοὶ πάντες εἰς πάντα εἰσὶν

---

1 ἔχει τῆς.

ἄκοντες κακοί· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἀνάγκη που τούτῳ ξυνέπεσθαι τὸν ἑξῆς λόγον.

ΚΛΕΙ. Τίνα λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ὡς ὁ μὲν ἄδικός που κακός, ὁ δὲ κακὸς ἄκων τοιοῦτος· ἀκουσίως δὲ ἑκούσιον οὐκ ἔχει πράττεσθαί ποτε λόγον, ἄκων οὖν ἐκείνῳ φαίνοιτ' ἂν ἀδικεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν ἀκούσιον τιθεμένῳ, καὶ δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί· ξύμφημι γὰρ ἄκοντας ἀδικεῖν πάντας, εἰ καί τις, φιλονεικίας ἢ φιλοτιμίας ἕνεκα, ἄκοντας μὲν ἀδίκους εἶναί φησιν, ἀδικεῖν μὴν ἑκόντας πολλούς· ὅ γ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐχ οὗτος. τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε ξυμφωνοίην ἂν τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις, εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἐρωτῷτε „Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντά ἐστιν, ὦ ξένε, τί ξυμβουλεύεις ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνητῶν πόλει; πότερον νομοθετεῖν ἢ μή;“ Πῶς γὰρ οὔ; φήσω. „Διοριεῖς οὖν αὐτοῖς ἀκούσιά τε καὶ ἑκούσια ἀδικήματα, καὶ τῶν μὲν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων τε καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας
θήσαμεν, τῶν δ' ἐλάττους, ἢ πάντων ἐξ ἴσης, ὡς οὐκ 861
ὄντων ἀδικημάτων τὸ παράπαν ἑκουσίων;“

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς μέντοι λέγεις, ὦ ξένε· καὶ τούτοις δὴ τί χρησόμεθα τοῖς νῦν λεγομένοις;

ΑΘΗΝ. Καλῶς ἤρου· πρῶτον μὲν τοίνυν αὐτοῖς τόδε χρησόμεθα.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

6.

ΑΘΗΝ. Ἀναμνησθῶμεν, ὡς ἔμπροσθεν νῦν δὴ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι περὶ τὰ δίκαια εἴη παμπόλλη τις ἡμῶν ταραχή τε καὶ ἀξυμφωνία· τοῦτο δὲ λαβόντες πάλιν ἐρωτῶμεν ἡμᾶς αὐτούς „Ἆρ' οὖν περὶ τὴν τούτων ἀπορίαν οὔτ' ἐξευπορήσαντες οὔτε διορισάμενοι, τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, ἃ δὴ κατὰ πάσας τὰς πόλεις ὑπὸ νομοθετῶν πάντων

τῶν πώποτε γενομένων ὡς δύο εἴδη τῶν ἀδικημάτων ὄντα, τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια, ταύτῃ καὶ νομοθετεῖται, ὁ δὲ παρ' ἡμῶν νῦν δὴ ῥηθεὶς λόγος, ὥσπερ παρὰ θεοῦ λεχθείς, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ἀπαλλάξεται, δοὺς δὲ οὐδένα λόγον ὡς ὀρθῶς εἴρηκε, κατανομοθετήσει τινὰ τρόπον;" Οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ἀνάγκη πως ταῦτα ἔμπροσθεν τοῦ νομοθετεῖν δηλῶσαι δύο τε ὄντα καὶ τὴν διαφορὰν ἄλλην, ἵνα, ὅταν ἑκατέρῳ τις τὴν δίκην ἐπιτιθῇ, πᾶς ἐπακολουθῇ τοῖς λεγομένοις, καὶ δυνατὸς ᾖ τό τε πρεπόντως τεθὲν ἀμηγέπη κρῖναι καὶ τὸ μή.

ΚΛΕΙ. Καλῶς ἡμῖν φαίνει λέγειν, ὦ ξένε· δυεῖν γὰρ θάτερον ἡμᾶς χρεών, ἢ μὴ λέγειν, ὡς πάντα ἀκούσια τὰ ἀδικήματα, ἢ τοῦτο ὡς ὀρθῶς εἴρηται, πρῶτον διορίσαντας δηλῶσαι.

ΑΘΗΝ. Τούτοιν τοίνυν τοῖν δυεῖν τὸ μὲν οὐκ ἀνεκτὸν ἐμοί πάντως που γίγνεται τό γε δὴ μὴ λέγειν, οὕτως οἰόμενον ἔχειν τἀληθές· οὐ γὰρ ἂν νόμιμον οὐδ' ὅσιον ἂν εἴη· κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐστὸν δύο, εἰ μὴ τῷ τε ἀκουσίῳ καὶ τῷ ἑκουσίῳ διαφέρετον ἑκάτερον, ἀλλὰ ἄλλῳ τινὶ δή ποτε, πειρατέον ἀμωςγέπως δηλοῦν.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ ξένε, ταῦτά γε οὐχ οἷόν τε ἄλλως πως ἡμᾶς διανοηθῆναι.

ΑΘΗΝ. Ταῦτα ἔσται. φέρε δή, βλάβαι μέν, ὡς ἔοικεν, ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις τε καὶ ὁμιλίαις πολλαὶ γίγνονται, καὶ τό γε ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον ἐν αὐταῖς ἄφθονόν ἐστι.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν τις τὰς βλάβας πάσας ἀδικίας τιθεὶς οὕτως οἴηται καὶ τὰ ἄδικα ἐν αὐταισὶ ταύτῃ γίγνεσθαι διπλᾶ, τὰ μὲν ἑκούσια δή, τὰ δ' ἀκούσια· βλάβαι γὰρ ἀκούσιοι τῶν πάντων οὔτ' ἀριθμοῖς οὔτε μεγέθεσιν ἐλάττους εἰσὶ τῶν ἑκουσίων.
862 σκοπεῖσθε δέ, εἴτε τι λέγω λέγων ἃ μέλλω λέγειν,

εἴτε καὶ μηδὲν τοπαράπαν. οὐ γάρ φημι ἔγωγε, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, εἴ τίς τινά τι πημαίνει μὴ βουλόμενος, ἀλλ' ἄκων, ἀδικεῖν μέν, ἄκοντα μήν, καὶ ταύτῃ μὲν δὴ νομοθετήσω ταῦτο, ὡς ἀκούσιον ἀδίκημα νομοθετῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀδικίαν τὸ παράπαν θήσω τὴν τοιαύτην βλάβην, οὔτε ἂν μείζων οὔτε ἂν ἐλάττων τῳ[1] γίγνηται· πολλάκις δὲ ὠφέλειαν οὐκ ὀρθὴν γενομένην, τὸν τῆς ὠφελείας αἴτιον ἀδικεῖν φήσομεν, ἐὰν ἥ γ' ἐμὴ[2] νικᾷ. σχεδὸν γάρ, ὦ φίλοι, οὔτ' εἴ τίς τῳ δίδωσί τι τῶν ὄντων οὔτ' εἰ τοὐναντίον ἀφαιρεῖται, δίκαιον ἁπλῶς ἢ ἄδικον χρὴ τὸ τοιοῦτον οὕτω λέγειν, ἀλλ' ἐὰν ἤθει καὶ δικαίῳ τρόπῳ χρώμενός τις ὠφελῇ τινά τι καὶ βλάπτῃ, τοῦτό ἐστι τῷ νομοθέτῃ θεατέον, καὶ πρὸς δύο ταῦτα δὴ βλεπτέον, πρός τε ἀδικίαν καὶ βλάβην· καὶ τὸ μὲν βλαβὲν ὑγιὲς τοῖς νόμοις εἰς τὸ δυνατὸν ποιητέον, τό τε ἀπολόμενον σώζοντα καὶ τὸ πεσὸν ὑπό του πάλιν ἐξορθοῦντα καὶ τὸ θανατωθὲν ἢ τρωθὲν ὑγιές, τὸ δὲ ἀποίνοις ἐξιλασθὲν τοῖς δρῶσι καὶ πάσχουσιν ἑκάστας τῶν βλάψεων, ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν πειρατέον ἀεὶ καθιστάναι τοῖς νόμοις.

ΚΛΕΙ. Καλῶς ταῦτά γε.

ΑΘΗΝ.[3] Τὰς τοίνυν ἀδίκους αὖ βλάβας καὶ κέρδη δέ, ἐάν τις ἀδικῶν τινὰ κερδαίνειν ποιῇ, τούτων ὁπόσα μὲν ἰατά, ὡς οὐσῶν ἐν ψυχῇ νόσων, ἰᾶσθαι, τὸ δὲ τῆς ἰάσεως ἡμῖν τῆς ἀδικίας τῇδε ῥέπειν χρὴ φάναι.

ΚΛΕΙ. Πῇ;

ΑΘΗΝ. Ὅπως, ὅ τί τις ἂν ἀδικήσῃ μέγα ἢ σμικρόν, ὁ νόμος αὐτὸν διδάξει καὶ ἀναγκάσει[4] τὸ παράπαν ἐσαῦθις[5] τὸ τοιοῦτον ἢ μηδέποτε ἑκόντα τολμῆσαι ποιεῖν, ἢ διαφερόντως ἧττον πολύ, πρὸς τῇ

---

1 τι. 2 ἦγε μή. 3 Vulgo ΑΘΗΝ. desideratur. 4 διδάξῃ et ἀναγκάσῃ. 5 εἰς αὖθις.

τῆς βλάβης ἐκτίσει· ταῦτα εἴτε ἔργοις ἢ λόγοις, ἢ
μεθ' ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἢ τιμῶν ἢ ἀτιμιῶν, καὶ χρη-
μάτων ζημίας ἢ καὶ δώρων, ἢ καὶ τὸ παράπαν ᾡτι-
νι ἄν[1] τρόπῳ ποιήσῃ τις, μισῆσαι μὲν τὴν ἀδικίαν,
στέρξαι δὲ ἢ μὴ μισεῖν τὴν τοῦ δικαίου φύσιν, αὐτό
ἐστι ταῦτα ἔργον τῶν καλλίστων νόμων· ὃν δ' ἂν ἀνι-
άτως εἰς ταῦτα ἔχοντα αἴσθηται νομοθέτης, δίκην
τούτοισι καὶ νόμον θήσει τινά· γιγνώσκων που τοῖς
τοιούτοις πᾶσιν ὡς οὔτε αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον, τούς
τε ἄλλους ἂν διπλῇ ὠφελοῖεν ἀπαλλαττόμενοι τοῦ
βίου, παράδειγμα μὲν τοῦ μὴ ἀδικεῖν τοῖς ἄλλοις γε-
νόμενοι, ποιοῦντες δὲ ἀνδρῶν κακῶν ἔρημον τὴν πό-
863 λιν, οὕτω μὲν δὴ τῶν τοιούτων πέρι νομοθέτῃ κολα-
στὴν τῶν ἁμαρτημάτων θάνατον ἀνάγκη νέμειν, ἄλ-
λως δὲ οὐδαμῶς.

ΚΛΕΙ. Ἔοικε μέν πως λέγεσθαι τὰ παρὰ σοῦ
καὶ μάλα μετρίως, ἥδιον δ' ἂν ἔτι σαφέστερον ἀκού-
σαιμεν ταῦτα ῥηθέντα, τὸ τῆς ἀδικίας τε καὶ βλά-
βης διάφορον, καὶ τὸ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων
ὡς ἐν τούτοις διαπεποίκιλται.

7.

ΑΘΗΝ. Πειρατέον τοίνυν, ὡς κελεύετε, δρᾶν
καὶ λέγειν· δῆλον γὰρ ὅτι τοσόνδε γε περὶ ψυχῆς
καὶ λέγετε πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκούετε, ὡς ἓν μὲν ἐν
αὐτῇ τῆς φύσεως εἴτε τι πάθος εἴτε τι μέρος ὢν ὁ θυ-
μός, δύσερι καὶ δύσμαχον κτῆμα ἐμπεφυκός, ἀλογί-
στῳ βίᾳ πολλὰ ἀνατρέπει.

ΚΛΕΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἡδονήν γε οὐ ταὐτὸν τῷ θυ-
μῷ προσαγορεύομεν, ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτῷ φαμὲν ῥώ-
μης δυναστεύουσαν πειθοῖ μετὰ ἀπάτης βιαίου πράτ-
τειν, ὅ τί περ ἂν αὐτῆς ἡ βούλησις ἐθελήσῃ.

---

1 abest.

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα.

ΑΘΗΝ. Τρίτον μὴν ἄγνοιαν λέγων ἄν τις τῶν ἁμαρτημάτων αἰτίαν οὐκ ἂν ψεύδοιτο· διχῇ μὴν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη, τὸ μὲν ἁπλοῦν αὐτοῦ κούφων ἁμαρτημάτων αἴτιον ἡγούμενος, τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἀμαθαίνῃ τις μὴ μόνον ἀγνοίᾳ ξυνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδὼς παντελῶς, περὶ ἃ μηδαμῶς οἶδε· μετὰ μὲν ἰσχύος καὶ ῥώμης ἑπομένης, μεγάλων καὶ ἀμούσων ἁμαρτημάτων τιθεὶς αἴτια τὰ τοιαῦτα, ἀσθενείας δὲ ἑπομένης, παίδων τε ἁμαρτήματα καὶ πρεσβυτέρων γιγνόμενα, θήσει μὲν ἁμαρτήματα καὶ ὡς ἁμαρτάνουσι νόμους τάξει, πρᾳοτάτους γε μὴν πάντων καὶ ξυγγνώμης πλείστης ἐχομένους.

ΚΛΕΙ. Εἰκότα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ἡδονῆς μὲν τοίνυν καὶ θυμοῦ λέγομεν σχεδὸν ἅπαντες ὡς ὃ μὲν κρείττων ἡμῶν, ὃ δὲ ἥττων ἐστί, καὶ ἔχει ταύτῃ.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἀγνοίας δέ γε ὡς ὃ μὲν ἡμῶν κρείττων, ὃ δὲ ἥττων, οὐδ᾽ ἠκούσαμεν πώποτε.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Πάντα δέ γε προτρέπειν ταὐτά φαμεν εἰς τὴν αὐτοῦ βούλησιν, ἐπισπώμενον ἕκαστον εἰς τἀναντία πολλάκις ἅμα.

ΚΛΕΙ. Πλειστάκις μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Νῦν δή σοι τό τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, ὅ γε ἐγὼ λέγω, σαφῶς ἂν διορισαίμην, οὐδὲν ποικίλλων. τὴν γὰρ τοῦ θυμοῦ καὶ φόβου καὶ ἡδονῆς καὶ λύπης καὶ φθόνων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν ψυχῇ τυραννίδα, ἐάν τέ τι βλάπτῃ καὶ ἐὰν μή, πάντως ἀδικίαν προσαγορεύω, τὴν δὲ τοῦ ἀρίστου δόξαν, 864
ὅπῃπερ ἂν ἔσεσθαι τούτων ἡγήσωνται πόλεις εἴτε ἰδιῶταί τινες, ἐὰν αὕτη κρατοῦσα ἐν ψυχῇ διακοσμῇ πάντα ἄνδρα, κἂν σφάλληταί τι, δίκαιον μὲν

πᾶν εἶναι φατέον τὸ ταύτῃ πραχθέν, καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς γιγνόμενον ὑπήκοον, ἕκαστον[1] καὶ ἐπὶ τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, ἄριστον, δοξάζεσθαι δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀκούσιον ἀδικίαν εἶναι τὴν τοιαύτην βλάβην. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστι τανῦν ὀνομάτων πέρι δύςερις λόγος, ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἁμαρτανομένων τρία εἴδη δεδήλωται γιγνόμενα, ταῦτα εἰς μνήμην πρῶτον ἔτι μᾶλλον ἀναληπτέον. λύπης μὲν οὖν, ἣν θυμὸν καὶ φόβον ἐπονομάζομεν, ἓν εἶδος ἡμῖν ἐστί.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἡδονῆς δ' αὖ καὶ ἐπιθυμιῶν δεύτερον, ἐλπίδων δὲ καὶ δόξης [τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸ ἄριστον ἔφεσις] τρίτον ἕτερον· τούτου δὲ αὖ τοῦ τρίτου διχῇ τμηθέντος, πέντε εἴδη γέγονεν, ὡς νῦν φαμέν, οἷς νόμους διαφέροντας ἀλλήλων πέντε εἴδεσι θετέον ἐν δυοῖν γένεσι.

ΚΛΕΙ. Τίσι τούτοις;

ΑΘΗΝ. Τὸ μὲν διὰ βιαίων καὶ ξυμφώνων πράξεων πραττόμενον ἑκάστοτε, τὸ δὲ μετὰ σκότους καὶ ἀπάτης λαθραίως γιγνόμενον· ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ἀμφοῖν τούτοιν πραχθέν, ᾧ δὴ καὶ νόμοι τραχύτατοι γίγνοιντο[2] ἄν, εἰ τὸ προςῆκον μέρος ἔχοιεν.

ΚΛΕΙ. Εἰκὸς γοῦν.

8.

ΑΘΗΝ. Ἴωμεν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐκεῖσε, ὁπόθεν ἐξέβημεν δεῦρο, περαίνοντες τὴν θέσιν τῶν νόμων. ἦν δὲ ἡμῖν κείμενα περί τε τῶν συλώντων, οἶμαι, τοὺς θεοὺς καὶ τὰ περὶ τῶν προδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν τοὺς νόμους διαφθειρόντων ἐπὶ καταλύσει τῆς παρούσης πολιτείας. τούτων δή τις ἂν ἴσως πράξειέ τι μανεὶς ἢ νόσοις ἢ γήρᾳ ὑπερμέτρῳ ξυνεχόμενος ἢ παιδίᾳ χρώμενος, οὐδέν πω τῶν τοιούτων διαφέρων·

---

1 ἑκάστων. 2 Bip. γίγνοιτο.

ὧν ἂν γίγνηταί τι φανερὸν τοῖς ἐκλεχθεῖσιν ἑκάστοτε δικασταῖς, ἀναφέροντος τοῦ δράσαντος ἢ τοῦ σκηπτομένου ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος, κριθῇ δὲ οὕτω διατεθεὶς παρανομῆσαι, τὴν μὲν βλάβην, ἣν ἄν τινα καταβλάψῃ, πάντως ἁπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιωμάτων ἀφείσθω, πλὴν ἂν ἄρα τινὰ ἀποκτείνας μὴ καθαρὸς ᾖ τὰς χεῖρας φόνου· οὗτος δ' εἰς ἄλλην χώραν καὶ τόπον ἀπελθών, οἰκείτω τὸν ἐνιαυτὸν ἐκδημῶν· πρότερον δὲ ἐλθὼν τοῦ χρόνου, ὃν ὁ νόμος ὥρισεν, ἢ καὶ πάσης ἐπιβὰς τῆς οἰκείας χώρας, ἐν δημοσίῳ δεσμῷ δεθεὶς ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων δύο ἐνιαυτούς, οὕτως ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν. Φόνου δὴ καθάπερ ἠρξάμεθα, πειρώμεθα διὰ 865
τέλους παντὸς εἴδους πέρι[1] φόνου θεῖναι τοὺς νόμους· καὶ πρῶτον μὲν τὰ βίαια καὶ ἀκούσια λέγωμεν. εἴ τις ἐν ἀγῶνι καὶ ἄθλοις δημοσίοις ἄκων εἴτε παραχρῆμα εἴτε καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐκ τῶν πληγῶν ἀπέκτεινέ τινα φίλον, ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως ἢ κατὰ μελέτην τὴν πρὸς πόλεμον, κοινουμένων ἄσκησιν τῶν ἀρχόντων, ψιλοῖς σώμασιν ἢ μετά τινων ὅπλων ἀπομιμουμένων τὴν πολεμικὴν πρᾶξιν, καθαρθεὶς[2] κατὰ τὸν ἐκ Δελφῶν κομισθέντα περὶ τούτων νόμον, ἔστω καθαρός, ἰατρῶν δὲ πέρι πάντων, ἂν ὁ θεραπευόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀκόντων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μέν, ἄκων δὲ ἀποκτείνῃ τις ἕτερος ἕτερον, εἴτε τῷ ἑαυτοῦ σώματι ψιλῷ εἴτε ὀργάνῳ ἢ βέλει ἢ πόματος ἢ σίτου δόσει ἢ πυρὸς ἢ χειμῶνος προσβολῇ ἢ στερήσει πνεύματος, αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ σώματι ἢ δι' ἑτέρων σωμάτων, πάντως ἔστω μὲν ὡς αὐτόχειρ, δίκας δὲ τινέτω τὰς τοιάσδε· ἐὰν μὲν δοῦλον κτείνῃ, νομίζων τὸν ἑαυτοῦ διειργάσθαι, τὸν τοῦ τελευτήσαντος δεσπότην ἀβλαβῆ παρεχέτω καὶ ἀζήμιον, ἢ δίκην εἰς τὴν

1 περί. 2 καθαρθείς.

ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος ὑποσχέτω διπλῆν· τῆς δὲ
ἀξίας οἱ δικασταὶ διάγνωσιν ποιείσθωσαν· καθαρ-
μοῖς δὲ χρησάσθω μείζοσί τε καὶ πλείοσι τῶν περὶ τὰ
ἆθλα ἀποκτεινάντων, τούτων δ' ἐξηγητὰς εἶναι κυ-
ρίους, οὓς ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ· ἐὰν δὲ αὑτοῦ δοῦλον,
καθηράμενος ἀπαλλαττέσθω τοῦ φόνου κατὰ νόμον.
ἐὰν δέ τις ἐλεύθερον ἄκων ἀποκτείνῃ, τοὺς μὲν κα-
θαρμοὺς τοὺς αὐτοὺς καθαρθήτω τῷ τὸν δοῦλον
ἀποκτείναντι, παλαιὸν δέ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων
λεγόμενον μὴ ἀτιμαζέτω· λέγεται δέ, ὡς ὁ θανατω-
θεὶς ἄρα βιαίως, ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκώς,
θυμοῦταί τε τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὤν, καὶ φόβου
καὶ δείματος ἅμα διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πε-
πληρωμένος ὁρῶν τε τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι
τοῖς τῆς ἑαυτοῦ ξυνηθείας ἀναστρεφόμενον, δειμαί-
νει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν
πᾶσαν τὸν δράσαντα, μνήμην ξύμμαχον ἔχων, αὐ-
τόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ· διὸ δὴ χρεών ἐστιν
ἄρα ὑπεξελθεῖν τῷ παθόντι τὸν δράσαντα τὰς ὥρας
πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐρημῶσαι πάντας τοὺς οἰ-
κείους τόπους ξυμπάσης τῆς πατρίδος· ἐὰν δὲ ξένος
866 ὁ τελευτήσας ᾖ, καὶ τῆς τοῦ ξένου χώρας εἰργέσθω
τοὺς αὐτοὺς χρόνους. τούτῳ δὴ τῷ νόμῳ ἐὰν μὲν
ἑκὼν πείθηταί τις, ὁ τοῦ τελευτήσαντος γένει ἐγγυ-
τάτω, ἐπίσκοπος ὢν τούτων πάντων γενομένων, ἐχέ-
τω ξυγγνώμην τε καὶ ἄγων πρὸς αὐτὸν εἰρήνην μέ-
τριος ἂν εἴη πάντως, ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, καὶ πρῶ-
τον μὲν ἀκάθαρτος ὢν εἰς τὰ ἱερὰ τολμᾷ παρεύε-
σθαι καὶ θύειν, ἔτι δὲ τοὺς χρόνους μὴ ἐθέλῃ πλη-
ροῦν ἀποξενούμενος τοὺς εἰρημένους, ὁ τοῦ τελευτή-
σαντος γένει ἐγγύτατα ἐπεξίτω μὲν φόνου τῷ κτείναν-
τι, διπλᾶ δὲ πάντα ἔστω τὰ τιμωρήματα τῷ ὄφλον-
τι· ἐὰν δ' ὁ προςήκων ἐγγύτατα μὴ ἐπεξίῃ τῷ παθή-
ματι, τὸ μίασμα ὡς εἰς αὐτὸν περιεληλυθὸς, τοῦ
παθόντος προςτρεπομένου τὴν πάθην, ὁ βουλόμε-

νος ἐπεξελθὼν τούτῳ δίκην, πέντε ἔτη ἀποσχέσθαι τῆς αὑτοῦ πατρίδος ἀναγκαζέσθω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ ξένος ἄκων ξένον κτείνῃ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐπεξίτω μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, μέτοικος δὲ ὤν, ἀπενιαυτισάτω[1]· ξένος δὲ ἂν ᾖ παντάπασι, πρὸς τῷ καθαρμῷ, ἐάν τε ξένον ἐάν τε μέτοικον ἐάν τε ἀστὸν κτείνῃ, τὸν βίον ἅπαντα τῆς χώρας εἰργέσθω τῆς τῶν νόμων τῶνδε κυρίας· ἐὰν δ' ἔλθῃ παρανόμως, οἱ νομοφύλακες θανάτῳ ζημιούντων αὐτόν, καὶ ἐὰν ἔχῃ οὐσίαν τινά, τῷ τοῦ παθόντος ἐγγύτατα γένει παραδιδόντων· εἰ δὲ ἄκων ἔλθοι, ἂν μὲν κατὰ θάλασσαν ἐκπίπτῃ πρὸς τὴν χώραν, σκηνησάμενος ἐν θαλάσσῃ τέγγων τοὺς πόδας, πλοῦν ἐπιφυλαττέτω· κατὰ γῆν δὲ ἂν βίᾳ ὑπό τινων ἀχθῇ, ἡ πρώτη προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει λύσασα εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπέτω ἄσυλον. ἐὰν δ' ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, θυμῷ δὲ ᾖ τὸ πεπραγμένον ἐκπραχθέν, διχῇ δεῖ πρῶτον τὸ τοιοῦτο διαλαβεῖν· θυμῷ γὰρ δὴ πέπρακται καὶ τοῖς, ὅσοι ἂν ἐξαίφνης μὲν καὶ ἀπροβουλεύτως τοῦ ἀποκτεῖναι, πληγαῖς ἤ τινι τοιούτῳ διαφθείρωσί τινα, παραχρῆμα τῆς ὁρμῆς γενομένης, μεταμέλειά τε εὐθὺς τοῦ πεπραγμένου γίνηται, θυμῷ δὲ καί, ὅσοι προπηλακισθέντες λόγοις ἢ καὶ ἀτίμοις ἔργοις, μεταδιώκοντες τὴν τιμωρίαν, ὕστερον ἀποκτείνωσί τινα βουληθέντες κτεῖναι, καὶ τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς ἀμεταμέλητον γίγνηται. διττοὺς μὲν δὴ τοὺς φόνους, ὡς ἔοικε, θετέον, καὶ σχεδὸν ἀμφοτέρους θυμῷ γεγονότας, μεταξὺ δήπου τοῦ τε ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου 867
δικαιότατ' ἂν λεγομένους· οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὼν ἔσθ' ἑκάτερος· ὁ μὲν τὸν θυμὸν φυλάττων καὶ οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐξαίφνης, ἀλλὰ μετὰ ἐπιβουλῆς ὕστερον χρόνῳ τιμωρούμενος, ἑκουσίῳ ἔοικεν, ὁ δὲ ἀτα-

1 ἀπενιαυτησάτω.

μενύτως ταῖς ὀργαῖς καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα εὐθὺς χρώμενος ἀπροβουλεύτως ὅμοιος μὲν ἀκουσίῳ, ἐστὶ δὲ οὐδ' οὗτος αὖ παντάπασιν ἀκούσιος, ἀλλ' εἰκὼν ἀκουσίου. διὸ χαλεποὶ[1] διορίζειν οἱ τῷ θυμῷ πραχθέντες φόνοι, πότερον ἑκουσίους αὐτοὺς ἤ τινας ὡς ἀκουσίους νομοθετητέον· βέλτιστον μὴν καὶ ἀληθέστατον εἰς εἰκόνα μὲν ἄμφω θεῖναι, τεμεῖν δὲ αὐτὼ χωρὶς τῇ ἐπιβουλῇ καὶ ἀπροβουλίᾳ, καὶ τοῖς μετ' ἐπιβουλῆς τε καὶ ὀργῆς κτείνασι τὰς τιμωρίας χαλεπωτέρας, τοῖς δὲ ἀπροβουλεύτως τε καὶ ἐξαίφνης πρᾳοτέρας νομοθετεῖν· τὸ γὰρ ἐοικὸς μείζονι κακῷ μειζόνως, τὸ δ' ἐλάττονι τιμωρητέον ἐλαττόνως. ποιητέον δὴ καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις οὕτω.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

9.

ΑΘΗΝ. Πάλιν ἐπανελθόντες τοίνυν λέγωμεν[2], ἂν ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, τὸ δὲ πεπραγμένον ἀπροβουλεύτως ὀργῇ τινὶ γένηται πραχθέν, τὰ μὲν ἄλλα, καθάπερ ἄνευ θυμοῦ κτείναντι προσῆκε τῷ πάσχειν, πασχέτω, δύο δ' ἐξ ἀνάγκης ἔτη φευγέτω, κολάζων τὸν αὑτοῦ θυμόν· ὁ δὲ θυμῷ μέν, μετ' ἐπιβουλῆς δὲ κτείνας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν πρόσθεν αὖ, τρία δὲ ἔτη, καθάπερ ἕτερος ἔφευγε τὰ δύο, φευγέτω, μεγέθει θυμοῦ πλείω τιμωρηθεὶς χρόνον. καθόλου δὲ περὶ τούτων ὧδ' ἔστω· χαλεπὸν μὲν ἀκριβῶς νομοθετεῖν· ἔστι γὰρ ὅτε τούτοιν ὁ τῷ νόμῳ ταχθεὶς χαλεπώτερος ἡμερώτερος ἄν, ὁ δὲ ἡμερώτερος χαλεπώτερος ἂν εἴη καὶ τὰ περὶ τὸν φόνον ἀγριωτέρως ἂν πράξειεν, ὁ δὲ ἡμερωτέρως· ὡς δὲ τὸ πολὺ κατὰ τὰ νῦν εἰρημένα ξυμβαίνει γινόμενα· τούτων οὖν πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι χρὴ νομοφύλακας. ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος

---

1 χαλεπόν. 2 λέγομεν.

ἐξέλθῃ[1] τῆς φυγῆς ἑκατέρῳ, πέμπειν αὐτῶν δικαστὰς δώδεκα ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, ἐσκεμμένους ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰς τῶν φευγόντων πράξεις ἔτι σαφέστερον, καὶ τῆς αἰδοῦς τε πέρι καὶ καταδοχῆς τούτων δικαστὰς γίνεσθαι· τοὺς δὲ αὖ τοῖς δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀρχόντων ἐμμένειν. ἐὰν δ᾽ αὖθίς 868
ποτε κατελθὼν ὁπότερος αὐτοῖν, ἡττηθεὶς ὀργῇ, πράξῃ ταυτὸ τοῦτο, φυγὼν μηκέτι κατέλθῃ, κατελθὼν δὲ κατὰ τὴν τοῦ ξένου ἄφιξιν ταύτῃ πασχέτω. δοῦλον δὲ ὁ κτείνας ἑαυτοῦ μὲν καθηράσθω, ἐὰν δὲ ἀλλότριον θυμῷ, διπλῇ τὸ βλάβος ἐκτισάτω τῷ κεκτημένῳ. ὅςτις δ᾽ ἂν τῶν ἀποκτεινάντων πάντων μὴ πείθηται τῷ νόμῳ, ἀλλ᾽ ἀκάθαρτος ὢν ἀγοράν τε καὶ ἆθλα καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ μιαίνῃ, ὁ βουλόμενος τόν τε ἐπιτρέποντα τῶν προσηκόντων τῷ τελευτήσαντι καὶ τὸν ἀποκτείναντα εἰς δίκην καταστήσας, τὴν διπλασίαν χρημάτων τε καὶ τῶν ἄλλων πράξεων ἀναγκαζέτω πράττειν τε καὶ ἐκτίνειν, τὸ δὲ ἔκτισμα αὐτὸς αὑτῷ κομιζέσθω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις θυμῷ δοῦλος δεσπότην αὑτοῦ ἀποκτείνῃ, τοὺς προσήκοντας τοῦ τελευτήσαντος, χρωμένους τῷ κτείναντι χρείαν, ἣν ἂν ἐθέλωσι[2], πλὴν μηδαμῇ μηδαμῶς ζωγροῦντας, καθαροὺς εἶναι· ἐὰν δὲ ἄλλον[3] τις δοῦλος ἐλεύθερον ἀποκτείνῃ θυμῷ, παραδιδόντων οἱ δεσπόται τὸν δοῦλον τοῖς προσήκουσι τοῦ τελευτήσαντος, οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν θανατωσάντων τὸν δράσαντα, τρόπῳ δέ, ᾧ ἂν ἐθέλωσιν. ἃ δὲ γίγνεται μέν, ὀλιγάκις δέ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ υἱὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἤ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω, καὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ἀπενιαυτιζέτω[4], κατελθόντων δὲ τῶν ἀποκτεινάντων, ἀπαλλάττεσθαι γυναῖκά τε ἀπὸ ἀνδρὸς καὶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γυναικός, καὶ μήποτ᾽ ἔτι[5]

---

1 ἔλθῃ. 2 ἀνέλωσι. 3 ἄλλος. 4 ἀπενιαυτείτω. 5 μήποτέ τι.

κοινῇ παιδοποιήσασθαι, μηδὲ ξυνέστιον, ὧν ἔκγο-
νον ἢ ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε, γίγνεσθαί ποτε, μηδὲ
κοινωνεῖν ἱερῶν· ὁ δὲ[1] ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ
ἀπειθῶν ὑπόδικος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι.
γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἐὰν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ τινά
τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἄνδρα ταυτὸν τοῦτο ὡσαύτως ἐρ-
γάσηται, καθαίρεσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμούς,
τριετεῖς δὲ ἀπενιαυτίσεις[2] διατελεῖν· κατελθὼν δὲ
ὅ τι τοιοῦτον δράσας, τοῖς αὑτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ
κοινωνείτω, μηδὲ ὁμοτράπεζος γιγνέσθω ποτέ· ἀπει-
θῶν δὲ ὁ γεννήτωρ ἢ ὁ γεννηθεὶς ἀσεβείας αὖ ὑπό-
δικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελ-
φὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ
κτείνῃ, τὰ μὲν τῶν καθαρμῶν καὶ ἀπενιαυτίσεων[3]
ὡσαύτως, καθάπερ εἴρηται τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς ἐκ-
γόνοις, εἰρήσθω δεῖν γίγνεσθαι καὶ τούτοις· ὧν ἀδελ-
φούς τε ἀδελφῶν καὶ γονέας ἐστέρηκε παίδων, τού-
τοις δὲ ξυνέστιος αὐτοῖς μηδέποτε γιγνέσθω μηδὲ κοι-
νωνὸς ἱερῶν· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τῷ τῆς περὶ ταῦτα
869 ἀσεβείας νόμῳ ὑπόδικος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο μετὰ δί-
κης. ἐὰν δ' ἄρα τις εἰς τοσοῦτον ἀκρατὴς θυμοῦ γέ-
νηται πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς
τῶν γεννητόρων τολμῆσαι κτεῖναί τινα, ἐὰν μὲν ὁ
τελευτήσας, πρὶν τελευτῆσαι, τὸν δράσαντα φόνου
ἀφίῃ ἑκών, καθάπερ οἱ τὸν ἀκούσιον[4] ἐξεργασάμε-
νοι φόνον καθαρθεὶς καὶ τἄλλα ὅσαπερ ἐκεῖνοι πρά-
ξας, καθαρὸς ἔστω, ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇ, πολλοῖς ἔνοχος
ἔστω νόμοις ὁ τοῦτο δράσας· καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις
ταῖς ἐσχάταις ἔνοχος ἂν γένοιτο, καὶ ἀσεβείας ὡσ-
αύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συ-
λήσας· ὥστ', εἴπερ οἷόν τ' ἦν τὸ πολλάκις ἀποθνή-
σκειν τὸν αὐτόν, καὶ τὸν πατροφόνον ἢ μητροκτό-
νον, ἐξεργασάμενον θυμῷ τοῦτο, δικαιότατον θα-

1 ὁ δέ absunt. 2 ἀπενιαυτήσεις. 3 ἀπενιαυτήσεων. 4 ἑκούσιον.

νάτων πολλῶν ἦν τυγχάνειν· ᾧ γὰρ μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον, μέλλοντι ὑπὸ τῶν γονέων τελευτήσεσθαι, παρέξει νόμος οὐδεὶς κτεῖναι τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν, πρίν τε δρᾶν τοιοῦτον, νομοθετήσει, πῶς τούτῳ δίκης γε ἄλλως προσῆκον ἂν τυγχάνειν γίγνοιτο ἐν νόμῳ [1]; κείσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ θάνατος ἡ ζημία. ἀδελφὸς δὲ ἂν ἀδελφὸν κτείνῃ ἐν στάσεσι μάχης γενομένης ἤ τινι τρόπῳ τοιούτῳ, ἀμυνόμενος ἄρχοντα χειρῶν πρότερον, καθάπερ πολέμιον ἀποκτείνας, ἔστω καθαρός, καὶ ἐὰν πολίτης πολίτην, ὡςαύτως, ἢ ξένος ξένον· ἐὰν δὲ ἀστὸς ξένον ἢ ξένος ἀστὸν ἀμυνόμενος κτείνῃ, κατὰ ταυτὰ ἔστω τοῦ καθαρὸς εἶναι, καὶ ἐὰν δοῦλος δοῦλον, ὡςαύτως. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος ἐλεύθερον ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθάπερ ὁ κτείνας πατέρα, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις. ὃ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως εἴρηται φόνου πατρί, ταυτὸν τοῦτο ἔστω περὶ ἁπάσης τῶν τοιούτων ἀφέσεως· ἐὰν ὁςτιςοῦν ὁτῳοῦν ἀφίῃ τοῦτο ἑκών, ὡς ἀκουσίου γεγονότος τοῦ φόνου, οἱ καθαρμοὶ γιγνέσθωσαν τῷ δράσαντι· καὶ ἐνιαυτὸς εἷς ἔστω τῆς ἐκδημίας ἐν νόμῳ. καὶ τὰ μὲν δὴ βίαιά τε καὶ ἀκούσια καὶ κατὰ τὸν θυμὸν γιγνόμενα περὶ φόνους μετρίως εἰρήσθω· τὰ δὲ περὶ τὰ ἑκούσια καὶ κατ' ἀδικίαν πᾶσαν γιγνόμενα, τούτων πέρι καὶ ἐπιβουλῆς δι' ἥττης ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φθόνων, ταῦτα μετ' ἐκεῖνα ἡμῖν λεκτέον.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις.

10.

ΑΘΗΝ. Πάλιν δὴ πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν εἴπωμεν, ὁπόσα ἂν εἴη. τὸ μὲν δὴ μέγι- 870

1 ἐννόμῳ.

στον ἐπιθυμία, κρατοῦσα ψυχῆς ἐξηγριωμένης ὑπὸ πόθων· τοῦτο δ' ἐστὶ μάλιστα ἐνταῦθα, οὗ πλεῖστός τε καὶ ἰσχυρότατος ἵμερος ὢν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς, τῶν χρημάτων, τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρωτας μυρίους ἐντίκτουσα δύναμις διὰ φύσιν τε καὶ ἀπαιδευσίαν τὴν κακήν· τῆς δὲ ἀπαιδευσίας τοῦ[1] κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦτον αἰτία φήμη πρὸς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων· πρῶτον γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτὸ προκρίνοντες, τρίτον ὄν, τούς τ' ἐπιγιγνομένους λωβῶνται καὶ ἑαυτούς. τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγεσθαι περὶ τοῦ πλούτου κατὰ πόλεις πάσας πάντων κάλλιστον καὶ ἄριστον, ὡς ἕνεκα σώματός ἐστι καὶ σῶμα ψυχῆς ἕνεκα· ἀγαθῶν μὲν οὖν ὄντων, ὧν ἕνεκα ὁ πλοῦτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἂν εἴη μετὰ σώματος ἀρετὴν καὶ ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος γίγνοιτο, ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως· καὶ φόνοι οὕτως οὐκ ἂν γίγνοιντο ἐν πόλεσι, φόνοις δεόμενοι καθαίρεσθαι. νῦν δέ, ὅπερ ἀρχόμενοι τούτων εἴπομεν, ἓν μὲν τοῦτ' ἐστὶ καὶ μέγιστον, ὃ ποιεῖ φόνου ἑκουσίου τὰς μεγίστας δίκας· δεύτερον δὲ φιλοτίμου ψυχῆς ἕξις, φθόνους ἐντίκτουσα, χαλεποὺς ξυνοίκους μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ τὸν φθόνον, δευτέροις δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει· τρίτον δὲ οἱ δειλοὶ καὶ ἄδικοι φόβοι πολλοὺς δὴ φόνους εἰσὶν ἐξειργασμένοι, ὅταν ᾖ τῳ πραττόμενα ἢ πεπραγμένα, ἃ μηδένα βούλονταί σφισι ξυνειδέναι γιγνόμενα ἢ γεγονότα· τοὺς οὖν τούτων μηνυτὰς ἀναιροῦσι θανάτοις, ὅταν ἄλλῳ μηδενὶ δύνωνται τρόπῳ. τούτων δὴ πάντων πέρι προοίμια μὲν εἰρημένα ταῦτ' ἔστω, καὶ πρὸς τούτοις, ὃν καὶ πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων ἀκούοντες σφόδρα πείθονται, τὸ τῶν τοιού-

1 ἡ τοῦ.

των τίσιν ἐν ᾅδου γίγνεσθαι, καὶ πάλιν ἀφικομένοις δεῦρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτίσαι τὴν τοῦ παθόντος, ἅπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὑπ᾽ ἄλλου τοιαύτῃ μοίρᾳ τελευτῆσαι τὸν τότε βίον. πειθομένῳ μὲν δὴ καὶ πάντως φοβουμένῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν τοιαύτην δίκην οὐδὲν δεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον ὑμνεῖν, ἀπειθοῦντι δὲ νόμος ὅδε εἰρήσθω τῆς γραφῆς.

11.

Ὃς ἂν ἐκ προνοίας τε καὶ ἀδίκως ὁντιναοῦν τῶν 871
ἐμφυλίων αὐτόχειρ κτείνῃ, πρῶτον μὲν τῶν νομίμων εἰργέσθω, μήτε ἱερὰ μήτε ἀγορὰν μήτε λιμένας μήτε ἄλλον κοινὸν ξύλλογον μηδένα μιαίνων, ἐάν τέ τις ἀπαγορεύῃ τῷ δράσαντι ταῦτα ἀνθρώπων καὶ ἐὰν μή· ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης τῆς πόλεως ἀεὶ φαίνεταί τε καὶ φανεῖται· ὁ δὲ μὴ ἐπεξιών, δέον, ἢ μὴ προαγορεύων[1] εἴργεσθαι, τῶν ἐντὸς ἀνεψιότητος, πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων τῷ τελευτήσαντι, πρῶτον μὲν τὸ μίασμα εἰς αὑτὸν καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν δέχοιτο, ὡς ἡ τοῦ νόμου ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται, τὸ δὲ δεύτερον ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος γιγνέσθω· ὁ δὲ ἐθέλων τιμωρεῖν, τῶν τε ἐπὶ τούτοις λουτρῶν φυλακῆς πέρι, καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων ὁ θεὸς περὶ ταῦτα νόμιμα παραδῷ, πάντα ἀποτελῶν καὶ τὴν πρόῤῥησιν προαγορεύων, ἴτω ἀναγκάσων[2] τὸν δράσαντα ὑπέχειν τὴν τῆς δίκης πρᾶξιν κατὰ νόμον. ταῦτα δὲ ὅτι μὲν γίγνεσθαι χρεὼν ἔστι διά τινων ἐπευχῶν καὶ θυσιῶν θεοῖς τισίν, οἷς τῶν τοιούτων μέλει, φόνους μὴ γίγνεσθαι κατὰ πόλεις, ῥᾴδιον ἀποφαίνεσθαι νομοθέτῃ, τίνες δ᾽ εἰσὶν οἱ θεοί, καὶ τίς ὁ τρόπος τῶν τοιούτων δικῶν τῆς εἰσαγωγῆς ὀρθό-

1 προσαγορεύων. 2 ἀναγκάζων.

τατα πρὸς τὸ θεῖον ἂν γιγνόμενος εἴη, νομοφύλακες
μετ᾽ ἐξηγητῶν καὶ μάντεων καὶ τοῦ θεοῦ νομοθετη-
σάμενοι, τὰς δίκας εἰσαγόντων ταύτας· δικαστὰς δὲ
αὐτῶν εἶναι τοὺς αὐτούς, οὕσπερ τοῖς τὰ ἱερὰ συλῶ-
σι διαδικάζειν ἐῤῥήθη κυρίως· ὁ δὲ ὄφλων θανάτῳ ζη-
μιούσθω καὶ μὴ ἐν τῇ τοῦ παθόντος χώρᾳ θαπτέσθω,
ἀναιδείας ἕνεκα πρὸς τῷ ἀσεβεῖν· φυγὼν δὲ καὶ μὴ
θελήσας κρίσιν ὑποσχεῖν, φευγέτω ἀειφυγίαν· ἐὰν
δέ τις ἐπιβῇ τούτων τῆς τοῦ φονευθέντος χώρας, ὁ
προστυχὼν πρῶτος τῶν οἰκείων τοῦ ἀποθανόντος ἢ
καὶ τῶν πολιτῶν ἀνατεὶ κτεινέτω, ἢ δήσας τοῖς ἄρ-
χουσι τῶν τὴν δίκην κρινάντων κτεῖναι παραδότω·
ὁ δὲ ἐπισκηπτόμενος ἅμα καὶ κατεγγυάτω τόν, ᾧ ἂν
ἐπισκήπτηται· ὃ δὲ παρεχέτω τρεῖς [1] ἐγγυητάς [2],
οὓς ἂν ἡ τῶν περὶ ταῦτα δικαστῶν ἀρχὴ κρίνῃ [3]
ἀξιόχρεως, παρέξειν ἐγγυωμένους εἰς δίκην· ἐὰν δὲ
ἢ μὴ ἐθέλῃ ἢ ἀδυνατῇ τις καθιστάναι, τὴν ἀρχὴν
παραλαβοῦσαν δήσασαν φυλάττειν καὶ παρέχειν εἰς
τὴν κρίσιν [4] τῆς δίκης. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν μή, βου-
872 λεύσῃ δὲ θάνατόν τις ἄλλος ἑτέρῳ, καὶ τῇ βουλήσει
τε καὶ ἐπιβουλεύσει ἀποκτείνας, αἴτιος ὢν καὶ μὴ
καθαρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ φόνου ἐν πόλει ἐνοικῇ, γι-
γνέσθων καὶ τούτῳ κατὰ ταυτὰ αἱ κρίσεις τούτων
πέρι, πλὴν τῆς ἐγγύης, τῷ δὲ ὄφλοντι ταφῆς τῆς οἰ-
κείας ἐξέστω τυχεῖν· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ ταυτὰ ὡσαύ-
τως τῷ πρόσθεν ῥηθέντι περὶ αὐτὸν γιγνέσθω. τὰ
αὐτὰ δὲ ἔστω ταῦτα ξένοισί τε πρὸς ξένους καὶ ἀστοῖ-
σι καὶ ξένοις πρὸς ἀλλήλους, δούλοις τε αὖ πρὸς δού-
λους τῆς τε αὐτοχειρίας πέρι καὶ ἐπιβουλεύσεως,
πλὴν τῆς ἐγγύης· ταύτην δέ, καθάπερ εἴρηται, τοὺς
αὐτόχειρας κατεγγυᾶσθαι, τὸν δὲ προαγορεύοντα
τὸν φόνον ἅμα κατεγγυᾶν καὶ τούτους. ἐὰν δὲ δοῦ-

1 τούς. 2 ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως. 3 κρίνῃ, τρεῖς ἐγγυητὰς ἀξιόχρ. 4 τίσιν.

λος ἐλεύθερον ἑκών, εἴτε αὐτόχειρ εἴτε βουλεύσας, ἀποκτείνῃ καὶ ὄφλῃ τὴν δίκην, ὁ τῆς πόλεως κοινὸς δήμιος ἄγων πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθανόντος, ἢ [1] ὅθεν ἂν ὁρᾷ τὸν τύμβον, μαστιγώσας, ὁπόσας ἂν ὁ ἑλὼν προστάττῃ, ἐάνπερ βιῷ παιόμενος ὁ φονεύς, θανατωσάτω· ἐὰν δέ τις δοῦλον κτείνῃ μηδὲν ἀδικοῦντα, φόβῳ δέ, μὴ μηνυτὴς αἰσχρῶν ἔργων καὶ κακῶν αὐτοῦ γίγνηται, ἤ τινος ἕνεκα ἄλλου τοιούτου, καθάπερ ἂν εἰ πολίτην κτείνας ὑπεῖχε φόνου δίκας, ὡσαύτως καὶ τοῦ τοιούτου δούλου κατὰ τὰ αὐτὰ ἀποθανόντος οὕτως ὑπεχέτω.

12.

Ἐὰν δὲ δὴ γίγνηται, ἐφ᾽ οἷσι καὶ νομοθετεῖν δεινὸν καὶ οὐδαμῶς προσφιλές, μὴ νομοθετεῖν δὲ ἀδύνατον, ξυγγενῶν αὐτόχειρας φόνους ἢ διʼ ἐπιβουλεύσεως γενομένους, ἑκουσίους τε καὶ ἀδίκους πάντως, οἳ τὰ μὲν πολλὰ ἐν κακῶς οἰκούσαις καὶ τρεφομέναις γίγνονται πόλεσι, γένοιντο [2] δ᾽ ἂν πού τι καί, ἐν ᾗ μήποτέ τις ἂν προσδοκήσειε χώρᾳ· λέγειν μὲν δὴ χρεὼν αὖ πάλιν τὸν ἔμπροσθεν σμικρῷ ῥηθέντα λόγον, ἂν ἄρα τις ἀκούων ἡμῶν οἷος ἀποσχέσθαι γένηται μᾶλλον ἑκὼν διὰ τὰ τοιαῦτα φόνων τῶν πάντῃ ἀνοσιωτάτων. ὁ γὰρ δὴ μῦθος ἢ λόγος, ἢ ὅ τι χρὴ προσαγορεύειν αὐτόν, ἐκ παλαιῶν ἱερέων εἴρηται σαφῶς, ὡς ἡ τῶν ξυγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς δίκη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νῦν δὴ λεχθέντι, καὶ ἔταξεν ἄρα δράσαντί τι τοιοῦτον παθεῖν ταυτὰ ἀναγκαίως, ἅπερ ἔδρασεν· εἰ πατέρα ἀπέκτεινέ τίς ποτε, αὐτὸ [3] τοῦτο ὑπὸ τέκνων τολμῆσαι βίᾳ πάσχοντα ἔν τισι χρόνοις, κἂν εἰ μητέρα, γενέσθαι τε αὐτὸν θηλείας μετασχόντα φύσεως ἀναγκαῖον, γενόμενόν τε ὑπὸ τῶν γεννηθέντων λιπεῖν τὸν βίον ἐν χρόνοις ὑστέροις·

---

1 abest. 2 γένοιτο. 3 αὐτόν.

τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρ-
873 σιν ἄλλην οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι τὸ μιαν-
θέν, πρὶν ἂν [1] φόνον φόνῳ, ὁμοίῳ ὅμοιον, ἡ δράσα-
σα ψυχὴ τίσῃ, καὶ πάσης τῆς ξυγγενείας τὸν θυμὸν
ἀφιλασαμένη κοιμίσῃ [2]. ταῦτα δὴ [3] παρὰ θεῶν μὲν
τινα φοβούμενον τὰς τιμωρίας εἴργεσθαι χρὴ τὰς
τοιαύτας· εἰ δέ τινας οὕτως ἀθλία ξυμφορὰ κατα-
λάβοι, ὥςτε πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων
ἐκ προνοίας ἑκουσίως ψυχὴν τολμῆσαι ἀποστερεῖν
σώματος, ὁ παρὰ τοῦ θνητοῦ νομοθέτου νόμος ὧδε
περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖ· προῤῥήσεις μὲν τὰς
περὶ τοῦ [4] τῶν νομίμων εἴργεσθαι καὶ ἐγγύας τὰς
αὐτὰς εἶναι, καθάπερ ἐῤῥήθη τοῖς ἔμπροσθεν· ἐὰν
δέ τις ὄφλῃ φόνου τοιούτου, τούτων κτείνας τινά,
οἱ μὲν τῶν δικαστῶν ὑπηρέται καὶ ἄρχοντες ἀποκτεί-
ναντες εἰς τεταγμένην τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐκ-
βαλλόντων γυμνόν, αἱ δὲ ἀρχαὶ πᾶσαι ὑπὲρ ὅλης τῆς
πόλεως, λίθον ἕκαστος φέρων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ
νεκροῦ βάλλων, ἀφοσιούτω τὴν πόλιν ὅλην, μετὰ δὲ
τοῦτο εἰς τὰ τῆς χώρας ὅρια φέροντες ἐκβαλλόντων
τῷ νόμῳ ἄταφον. Τὸν δὲ δὴ πάντων οἰκειότατον
καὶ λεγόμενον φίλτατον ὃς ἂν ἀποκτείνῃ, τί χρὴ πά-
σχειν; λέγω δέ, ὃς ἂν ἑαυτὸν κτείνῃ, τὴν τῆς εἱμαρ-
μένης βίᾳ ἀποστερῶν μοῖραν, μήτε πόλεως ταξάσης
δίκην, μήτε περιωδύνῳ καὶ [5] ἀφύκτῳ προςπεσούσῃ
τύχῃ ἀναγκασθείς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ
ἀβίου μεταλαχών, ἀργίᾳ δὲ καὶ ἀνανδρίας δειλίᾳ
ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ, τούτῳ δὴ τὰ μὲν ἄλλα
θεὸς οἶδεν, ἃ χρὴ νόμιμα γίγνεσθαι περὶ καθαρ-
μούς τε καὶ ταφάς, ὧν ἐξηγητάς τε ἅμα καὶ τοὺς πε-
ρὶ ταῦτα νόμους ἐπανερομένους χρὴ τοὺς ἐγγύτατα
γένει ποιεῖν αὐτοῖσι κατὰ τὰ προσταττόμενα· τάφους
δ' εἶναι τοῖς οὕτω φθαρεῖσι πρῶτον μὲν κατὰ μόνας

1 abest. 2 κοιμήσῃ. 3 δέ. 4 abest. 5 abest.

μηδὲ μεθ' ἑνὸς ξυντάφου, εἶτα ἐν τοῖς τῶν δώδεκα
ὁρίοισι μερῶν τῶν, ὅσα ἀργὰ καὶ ἀνώνυμα, θάπτειν
ἀκλεεῖς αὐτούς, μήτε στήλαις μήτε ὀνόμασι δηλοῦν-
τας τοὺς τάφους. Ἐὰν δ' ἄρα ὑποζύγιον ἢ ζῶον ἄλ-
λο τι φονεύσῃ τινά, πλὴν τῶν, ὅσα ἐν ἀγῶνι τῶν δη-
μοσίᾳ τιθεμένων ἀθλεύοντά τι τοιοῦτον δράσῃ, ἐπεξ-
ίτωσαν μὲν οἱ προσήκοντες τοῦ φόνου τῷ κτείναντι,
διαδικαζόντων δὲ τῶν ἀγρονόμων, οἷσιν ἂν καὶ ὁπό-
σοις προστάξῃ ὁ προσήκων, τὸ δὲ ὄφλον ἔξω τῶν ὅρων
τῆς χώρας ἀποκτείναντας διορίσαι· ἐὰν δὲ ἄψυχόν
τι ψυχῆς ἄνθρωπον στερήσῃ, πλὴν ὅσα κεραυνὸς ἤ
τι παρὰ θεοῦ τοιοῦτον βέλος ἰόν, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα
τινὸς προσπεσόντος ἢ αὐτὸ ἐμπεσὸν κτείνῃ τινά, δι-
καστὴν μὲν αὐτῷ καθιζέτω τῶν γειτόνων τὸν ἐγγύ- 874
τατα ὁ προσήκων γένει, ἀφοσιούμενος ὑπὲρ αὑτοῦ τε
καὶ ὑπὲρ τῆς ξυγγενείας ὅλης, τὸ δὲ ὄφλον ἐξορίζειν,
καθάπερ ἐῤῥήθη τὸ τῶν ζώων γένος. Ἐὰν δὲ τε-
θνεὼς μὲν αὖ τις φανῇ, ἄδηλος δὲ ὁ κτείνας ᾖ, καὶ
μὴ ἀμελῶς ζητοῦσιν ἀνεύρετος γίγνηται, τὰς μὲν
προῤῥήσεις τὰς αὐτὰς γίγνεσθαι, καθάπερ τοῖς ἄλ-
λοις, προαγορεύειν δὲ τὸν φόνον τῷ δράσαντι, καὶ
ἐπιδικασάμενον ἐν ἀγορᾷ κηρύξαι τῷ κτείναντι τὸν
καὶ τὸν καὶ ὠφληκότι φόνου, μὴ ἐπιβαίνειν ἱερῶν
μηδὲ ὅλης χώρας τῆς τοῦ παθόντος, ὡς, ἂν φανῇ
καὶ γνωσθῇ, ἀποθανούμενον καὶ ἔξω τῆς τοῦ πα-
θόντος χώρας ἐκβληθησόμενον ἄταφον. Οὗτος δὴ
νόμος ἡμῖν [1] εἷς ἔστω κύριος περὶ φόνου κείμενος·
καὶ τὰ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι τούτων οὕτως·
ὃν [2] δὲ ὁ κτείνας ἐφ' οἷς τε ὀρθῶς ἂν καθαρὸς εἴη,
τάδ' ἔστω. νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλο-
πῇ χρημάτων ἐὰν ἑλὼν κτείνῃ τις, καθαρὸς ἔστω,
καὶ ἐὰν λωποδύτην ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθαρὸς
ἔστω, καὶ ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάζηταί τις ἢ

---

1 abest. 2 ὧν.

παῖδα περὶ τὰ ἀφροδίσια, νηποινεὶ τεθνάτω ὑπό τε τοῦ ὑβρισθέντος βίᾳ καὶ ὑπὸ πατρὸς ἢ ἀδελφῶν ἢ υἱέων· ἐάν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένῃ, κτείνας τὸν βιαζόμενον ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ· καὶ ἐάν τις πατρὶ βοηθῶν θάνατον μηδὲν ἀνόσιον δρῶντι κτείνῃ τινὰ ἢ μητρὶ ἢ τέκνοις ἢ ἀδελφοῖς ἢ ξυγγεννήτορι τέκνων, πάντως καθαρὸς ἔστω.

15.

Τὰ μὲν τοίνυν περὶ τροφήν τε ζώσης ψυχῆς καὶ παιδείαν, ὧν αὐτῇ τυχούσῃ μὲν βιωτόν, ἀτυχησάσῃ δὲ τοὐναντίον, καὶ περὶ θανάτων τῶν βιαίων, ἃς δεῖ τιμωρίας γίγνεσθαι, νενομοθετήσθω, τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν μὲν καὶ παιδείαν εἴρηται· τὸ δ' ἐχόμενον τούτων, αἱ βίαιοι πράξεις ὑπ' ἀλλήλων ἀκούσιοί τε καὶ ἑκούσιοι γιγνόμεναι, διοριστέον εἰς δύναμιν, αἵ τέ εἰσι καὶ ὅσαι, καὶ ὧν ἂν τυγχάνουσαι τιμωρήσεων τὸ πρόσφορον ἔχοιεν ἂν ἕκασται. ταῦτα μετ' ἐκεῖνα, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖτο, τραύματα δὲ [1] καὶ πηρώσεις ἐκ τραυμάτων τά γε δεύτερα μετὰ θανάτους καὶ ὁ φαυλότατος ἂν τάξειε τῶν ἐπὶ νόμον τρεπομένων. τὰ δὴ τραύματα, καθάπερ οἱ φόνοι διῄρηντο, διαιρετέον, τὰ μὲν ἀκούσια [2], τὰ δὲ θυμῷ, τὰ δὲ φόβῳ, τὰ δέ, ὁπόσα ἐκ προνοίας ἑκούσια ξυμβαίνει γιγνόμενα. προρρητέον δή τι περὶ πάντων τῶν τοιούτων τοιόνδε, ὡς ἄρα νόμους ἀνθρώποις ἀναγκαῖον τίθεσθαι καὶ ζῆν κατὰ νόμους, ἢ μηδὲν διαφέρειν τῶν πάντῃ ἀγριω-
875 τάτων θηρίων. ἡ δὲ αἰτία τούτων ἥδε, ὅτι φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἱκανὴ φύεται ὥστε γνῶναί τε τὰ ξυμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν, καὶ γνοῦσα τὸ βέλτιστον ἀεὶ δύνασθαί τε καὶ ἐθέλειν πράττειν. γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπόν, ὅτι πολιτικῇ καὶ

1 δή. 2 ἑκούσια.

ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀνάγκη μέλειν (τὸ μὲν γὰρ κοινὸν ξυνδεῖ, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις), καὶ ὅτι ξυμφέρει τῷ κοινῷ τε καὶ ἰδίῳ τοῖν ἀμφοῖν, ἢν τὸ κοινὸν τιθῆται καλῶς μᾶλλον, ἢ τὸ ἴδιον. δεύτερον δέ, ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶναί τις, ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε, λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ, μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ πόλεως, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δόγματι καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον ἑπόμενον τῷ κοινῷ, ἀλλ' ἐπὶ πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἡ θνητὴ φύσις αὐτὸν ὁρμήσει ἀεί, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα δὲ τὴν ἡδονήν, τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ ἀμείνονος ἐπίπροσθεν ἄμφω τούτω ποιήσεται [1], καὶ σκότος ἀπεργαζομένη ἐν αὑτῇ, πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ τέλος αὐτήν τε καὶ πόλιν ὅλην· ἐπεὶ ταῦτα εἴ ποτέ τις ἀνθρώπων φύσει ἱκανός, θείᾳ μοίρᾳ γεννηθείς, παραλαβεῖν δυνατὸς εἴη, νόμων οὐδὲν ἂν δέοιτο τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ· ἐπιστήμης γὰρ οὔτε νόμος οὔτε τάξις οὐδεμία κρείττων, οὐδὲ θέμις ἐστὶ νοῦν οὐδενὸς ὑπήκοον οὐδὲ δοῦλον, ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι, ἐάνπερ ἀληθινὸς ἐλεύθερός τε ὄντως ᾖ κατὰ φύσιν· νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἢ κατὰ βραχύ. διὸ δὴ τὸ δεύτερον αἱρετέον τάξιν τε καὶ νόμον, ἃ δὴ τὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁρᾷ καὶ βλέπει, τὸ δ' ἐπίπαν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε εἵνεκα εἴρηται. νῦν ἡμεῖς τάξομεν, τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἤ τι βλάψαντα ἕτερον ἄλλο [2] παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον δὴ παντὶ περὶ παντὸς ὑπολαβεῖν ὀρθῶς τὸ τί τρώσαντα ἢ τίνα ἢ πῶς ἢ πότε [3] λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστά ἐστι τούτων καὶ πάμπολυ διαφέροντα ἀλλήλων. ταῦτ' οὖν δὴ δικαστηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα ἢ μηδὲν [4] ἀδύνατον· ἓν μὲν

1 συστήσεται. 2 ἄλλον. 3 πότερα. 4 μηδένα.

γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπιτρέπειν κρῖναι, τὸ πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκαστον τούτων, τὸ
876 δὲ μηδὲν ἐπιτρέπειν αὖ περὶ τοῦ τί δεῖ ζημιοῦσθαι καὶ πάσχειν τί χρεὼν τὸν ἀδικήσαντα τούτων τι, ἀλλ' αὐτὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι σμικρῶν καὶ μεγάλων, σχεδὸν ἀδύνατον.

ΚΛΕΙ. Τίς οὖν ὁ μετὰ τοῦτον λόγος;

ΑΘΗΝ. Ὅδε, ὅτι τὰ μὲν ἐπιτρεπτέον δικαστηρίοις, τὰ δὲ οὐκ ἐπιτρεπτέον, ἀλλ' αὐτῷ νομοθετητέον.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δὴ νομοθετητέον τε καὶ ποῖα ἀποδοτέον κρίνειν τοῖς δικαστηρίοις;

14.

ΑΘΗΝ. Τάδε δὴ μετὰ ταῦτα ὀρθότατ' ἂν εἰπεῖν εἴη, ὡς ἐν πόλει, ἐν ᾗ δικαστήρια φαῦλα καὶ ἄφωνα κλέπτοντα τὰς αὑτῶν δόξας κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει, καὶ ὅ τι τούτου δεινότερον, ὅταν μηδὲ σιγῶντα, ἀλλὰ θορύβου μεστά, καθάπερ θέατρα, ἐπαινοῦντά τε βοῇ καὶ ψέγοντα τῶν ῥητόρων ἑκάτερον ἐν μέρει, κρίνῃ, χαλεπὸν τότε πάθος ὅλῃ τῇ πόλει γίγνεσθαι φιλεῖ· τοῖς οὖν δὴ τοιούτοις δικαστηρίοις νομοθετεῖν ὑπό τινος ἀνάγκης ληφθέντα οὐκ εὐτυχὲς μέν, ὅμως δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰλημμένον ὅτι περὶ σμικρότατα ἐπιτρεπτέον αὐτοῖς τάττειν τὰς ζημίας, τὰ δὲ πλεῖστα αὐτὸν νομοθετεῖν διαῤῥήδην, ἄν τις ἄρα τοιαύτῃ πολιτείᾳ νομοθετῇ ποτέ. ἐν ᾗ δὲ ἂν πόλει δικαστήρια εἰς δύναμιν ὀρθῶς καθεστῶτα ᾖ, τραφέντων τε εὖ τῶν μελλόντων δικάζειν δοκιμασθέντων τε διὰ πάσης ἀκριβείας, ἐνταῦθα ὀρθὸν καὶ ἔχον εὖ καὶ καλῶς, τὰ πολλὰ ἐπιτρέπειν κρίνειν τοῖς τοιούτοις δικασταῖς τῶν ὀφλόντων πέρι, τί χρὴ πάσχειν αὐτοὺς ἢ ἀποτίνειν. ἡμῖν δὴ [1] τανῦν ἀνεμέση-

1 δέ.

τον τὸ μὴ νομοθετεῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἃ καὶ φαυλοτέρως ἂν πεπαιδευμένοι δικασταὶ δύναιντο κατιδεῖν καὶ προσάπτειν ἑκάστῳ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀξίαν τοῦ πάθους τε καὶ πράξεως· ἐπειδὴ δέ, οἷς ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐχ ἥκιστα ἐμμελεῖς αὐτοὺς οἰόμεθ' ἂν τῶν τοιούτων γίγνεσθαι κριτάς, ἐπιτρεπτέον δὴ τὰ πλεῖστα· οὐ μὴν ἀλλ', ὅπερ πολλάκις εἴπομέν τε καὶ ἐδράσαμεν ἐν τῇ τῶν ἔμπροσθεν νομοθετήσει νόμων, τὸ περιγραφήν τε καὶ τοὺς τύπους τῶν τιμωριῶν εἰπόντας δοῦναι τὰ παραδείγματα τοῖσι δικασταῖς, τοῦ μήποτε βαίνειν ἔξω τῆς δίκης, τότε τε ἦν ὀρθότατα ἔχον, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτ' αὐτὸ ποιητέον, ἐπανελθόντας ἤδη πάλιν ἐπὶ τοὺς νόμους. Ἡ δὴ [1] γραφὴ περὶ τραύματος ὧδε ἡμῖν κείσθω· ἐάν τις διανοηθεὶς τῇ βουλήσει κτεῖναί τινα φίλιον, πλὴν ὧν ὁ νόμος ἐφίησι, τρώσῃ μέν, ἀποκτεῖναι δὲ ἀδυνατήσῃ, τὸν διανοηθέντα τε καὶ τρώσαντα οὕτως οὐκ ἄξιον ἐλεεῖν, οὐδὲ αἰδούμενον ἄλλως ἢ καθάπερ ἀποκτείναντα, ὑπέχειν τὴν 877
δίκην φόνου ἀναγκάζειν· τὴν δὲ οὐ παντάπασι κακὴν τύχην αὐτοῦ σεβόμενον καὶ τὸν δαίμονα, ὃς αὐτὸν καὶ τὸν τρωθέντα ἐλεήσας ἀπότροπος αὐτοῖς ἐγένετο μὴ τῷ μὲν ἀνίατον ἕλκος γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπάρατον τύχην καὶ ξυμφοράν, τούτῳ δὴ χάριν τῷ δαίμονι διδόντα καὶ μὴ ἐναντιούμενον, τὸν μὲν θάνατον ἀφελεῖν τοῦ τρώσαντος, μετάστασιν δὲ εἰς τὴν γείτονα πόλιν αὐτῷ γίγνεσθαι, διὰ βίου καρπούμενον ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν· βλάβος δέ, εἰ κατέβλαψε τὸν τρωθέντα, ἐκτίνειν τῷ βλαφθέντι, τιμᾶν δὲ τὸ δικαστήριον, ὅπερ ἂν τὴν δίκην κρίνῃ, κρίνειν δέ, οἵπερ ἂν τοῦ φόνου ἐδίκασαν, εἰ ἐτελεύτησεν ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ τραύματος. Γονέας δ' ἂν παῖς ἢ δοῦλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶ-

1 δέ.

καὶ τὴν ζημίαν· καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελ-
φήν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν τρώσῃ καὶ ὄφλῃ
τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν·
γυνὴ δὲ ἄνδρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτεῖναι
τρώσασα ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα φευγέτω ἀειφυ-
γίαν, τὴν δὲ κτῆσιν, ἐὰν μὲν υἱεῖς ἢ θυγατέρες αὐ-
τοῖς ὦσι παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν
καὶ ὡς[1] ὀρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμέλεσθαι, ἐὰν δὲ
ἄνδρες, μὴ ἐπάναγκες ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα
ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν δὲ οὐσίαν ἐᾶν αὐτοὺς κεκτῆ-
σθαι· ἄπαις δὲ ὅστις ἂν τοιαύταις ξυμφοραῖς περι-
πέσῃ, τοὺς ξυγγενεῖς ξυνελθόντας μέχρις ἀνεψιῶν
παίδων τοῦ πεφευγότος, ἀμφοτέρωθεν πρός τε ἀν-
δρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον
τοῦτον τῇ πόλει τετταρακονταικαιπεντακισχιλιοστὸν
καταστῆσαι, βουλευομένους μετὰ νομοφυλάκων καὶ
ἱερέων, διανοηθέντας τρόπῳ καὶ λόγῳ τοιῷδε, ὡς οὐ-
δεὶς οἶκος τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων τοῦ
ἐνοικοῦντος ἐστὶν οὐδὲ ξύμπαντος τοῦ γένους οὕτως,
ὡς τῆς πόλεως, δημόσιός τε καὶ ἴδιος· δεῖ δὴ τήν γε
πόλιν τοὺς αὐτῆς οἴκους ὡς ὁσιωτάτους τε καὶ εὐτυ-
χεστάτους κεκτῆσθαι κατὰ δύναμιν· ὅταν οὖν τις
ἅμα δυστυχηθῇ καὶ ἀσεβηθῇ τῶν οἴκων, ὥστε τὸν
κεκτημένον ἐν αὐτῷ παῖδας μὲν μὴ καταλιπεῖν, ἠΐ-
θεον δὲ ἢ καὶ γεγαμηκότα ἄπαιδα τελευτῆσαι, φόνου
ὄφλοντα ἑκουσίου ἤ τινος ἁμαρτήματος ἄλλου τῶν
περὶ θεοὺς ἢ πολίτας, ὧν ἂν θάνατος ἐν τῷ νόμῳ
ζημία διαῤῥήδην ᾖ κειμένη, ἢ καὶ ἐν ἀειφυγίᾳ τις
φεύγῃ τῶν ἀνδρῶν ἄπαις, τοῦτον πρῶτον μὲν καθή-
ρασθαι καὶ ἀποδιοπομπήσασθαι τὸν οἶκον χρεὼν
ἔστω κατὰ νόμον, ἔπειτα ξυνελθόντας, καθάπερ εἴ-
878 πομεν νῦν δή, τοὺς οἰκείους ἅμα νομοφύλαξι σκέψα-
σθαι, γένος ὅ τί περ ἂν ᾖ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμώ-

1 abest.

τατον πρὸς ἀρετὴν καὶ ἅμα εὐτυχές, ἐν ᾧ ἂν παῖδες γεγονότες ὦσι πλείους· ὅθεν ἕνα τῷ τοῦ τελευτήσαντος πατρὶ καὶ τοῖς ἄνω τοῦ γένους υἱὸν ὡς ἐκείνων εἰςποιοῦντας, φήμης ἕνεκα ἐπονομάζοντας, γεννήτορά τε αὐτοῖς καὶ ἑστιοῦχον καὶ θεραπευτὴν ὁσίων τε καὶ ἱερῶν ἐπ᾽ ἀμείνοσι τύχαις γίγνεσθαι τοῦ πατρός, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπευξαμένους αὐτὸν κληρονόμον καταστῆσαι κατὰ νόμον· τὸν δ᾽ ἐξαμαρτόντα ἀνώνυμον ἐᾶν καὶ ἄπαιδα καὶ ἄμοιρον κεῖσθαι, ὁπόταν αὐτὸν καταλάβωσιν αἱ τοιαῦται ξυμφοραί.

15.

Ἔστι δὲ οὐ πάντων, ὡς ἔοικε, τῶν ὄντων ὅρος ὅρῳ προςμιγνύς, ἀλλ᾽ οἷς ἐστὶ μεθόριον, τοῦτο ἐν μέσῳ ὅρων πρότερον ἑκατέρῳ προςβάλλον γίγνοιτ᾽ ἂν ἀμφοῖν μεταξύ· καὶ δὴ καὶ τῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων τὸ θυμῷ γιγνόμενον ἔφαμεν τοιοῦτον εἶναι. τραυμάτων οὖν ἐνεστώτων ὀργῇ γενομένων, ἐὰν ὄφλῃ τις, πρῶτον μὲν τίνειν τοῦ βλάβους τὴν διπλασίαν, ἂν τὸ τραῦμα ἰάσιμον ἀποβῇ, τῶν δὲ ἀνιάτων τὴν τετραπλασίαν· ἐὰν δὲ ἰάσιμον μέν, αἰσχύνην δὲ μεγάλην τινὰ προςβάλλῃ τῷ τρωθέντι καὶ ἐπονείδιστον, τὴν τετραπλασίαν ἐκτίνειν· ὅσα δέ τις τρώσας τινὰ μὴ μόνον βλάπτῃ τὸν παθόντα, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν, ποιήσας ἀδύνατον τῇ πατρίδι πρὸς πολεμίους βοηθεῖν, τοῦτον δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ζημιῶν ἐκτίνειν καὶ τῇ πόλει τὴν βλάβην· πρὸς γὰρ ταῖς αὐτοῦ στρατείαις καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδυνατοῦντος στρατευέσθω, καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμικὰς ταττέσθω τάξεις· ἢ μὴ δρῶν ταῦτα ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τῆς ἀστρατείας γιγνέσθω κατὰ νόμον· τὴν δὲ δὴ τῆς βλάβης ἀξίαν, εἴτε διπλῆν εἴτε τριπλῆν εἴτε καὶ τετραπλασίαν, οἱ καταψηφισάμενοι δικασταὶ ταττόντων. ἐὰν δὲ ὁμόγονος ὁμόγονον τὸν

αὐτὸν τρόπον τούτῳ τρώσῃ, τοὺς γενήτας καὶ τοὺς ξυγγενεῖς μέχρις ἀνεψιῶν παίδων πρὸς γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας, ξυνελθόντας κρίναντας παραδιδόναι τιμᾷν τοῖς γεννήσασι κατὰ φύσιν· ἐὰν δὲ ἀμφισβητήσιμος ἡ τίμησις γίγνηται, τοὺς πρὸς ἀνδρῶν εἶναι τιμῶντας κυρίους, ἐὰν δὲ ἀδυνατῶσιν αὐτοί, τοῖς νομοφύλαξι τελευτῶντας ἐπιτρέπειν. ἐκγόνοις δὲ πρὸς γονέας εἶναι τῶν τοιούτων τραυμάτων δικαστὰς μὲν τοὺς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας ἐπάναγκες, οἷς ἂν παῖδες μὴ ποιητοί, ἀληθινοὶ δὲ ὦσιν· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμᾷν, εἰ τεθνάναι χρὴ τὸν τοιοῦτον, εἴτε τι μεῖζον ἕτερον τούτου πάσχειν ἢ καὶ μὴ πολλῷ σμικρότερον· καὶ τῶν ξυγγε-
879 νῶν τοῦ δράσαντος μηδένα δικάζειν, μηδ' ἐὰν γεγονὼς ᾖ τὸν χρόνον, ὅσον ὁ νόμος εἴρηκε. δοῦλος δὲ ἄν τις ἐλεύθερον ὀργῇ τρώσῃ, παραδότω τὸν δοῦλον ὁ κεκτημένος τῷ τρωθέντι χρῆσθαι, ὅ τι ἂν ἐθέλῃ, ἐὰν δὲ μὴ παραδιδῷ, αὐτὸς τὴν βλάβην ἐξιάσθω· ἐὰν δὲ ἐκ ξυνθήκης αἰτιᾶται τοῦ δούλου καὶ τοῦ τρωθέντος μηχανὴν εἶναί τις τὸ γεγονός, ἀμφισβητησάτω· ἐὰν δὲ μὴ ἕλῃ, τριπλασίαν ἐκτισάτω τὴν βλάβην, ἑλὼν δέ, ἀνδραποδισμοῦ ὑπόδικον ἐχέτω τὸν τεχνάζοντα μετὰ τοῦ δούλου. ὃς δ' ἂν ἄκων ἄλλως[1] ἄλλον τρώσῃ, τὸ βλάβος ἁπλοῦν ἀποτινέτω· τύχης γὰρ νομοθέτης οὐδεὶς ἱκανὸς ἄρχειν· δικασταὶ δὲ ὄντων, οἵπερ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τοὺς γεννήτορας ἐῤῥήθησαν, καὶ τιμώντων τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης.

16.

Βίαια μὲν δὴ πάνθ' ἡμῖν τὰ προειρημένα πάθη, βίαιον δὲ καὶ τὸ τῆς αἰκίας πᾶν γένος. ὧδε οὖν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα καὶ γυ-

1 ἄλλος.

ναῖκα ἀεὶ διανοεῖσθαι, τὸ πρεσβύτερον ὡς οὐ σμι-
κρῷ τοῦ νεωτέρου ἐστὶ πρεσβευόμενον ἔν τε θεοῖσι
καὶ ἐν ἀνθρώποις τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι καὶ εὐδαι-
μονεῖν. αἰκίαν οὖν περὶ πρεσβύτερον ἐν πόλει γενο-
μένην ὑπὸ νεωτέρου ἰδεῖν αἰσχρὸν καὶ θεομισές· ἔοι-
κε δὲ νέῳ παντὶ ὑπὸ γέροντος πληγέντι ῥαθύμως ὀρ-
γὴν ὑποφέρειν, αὑτῷ τιθεμένῳ τιμὴν ταύτην εἰς γῆ-
ρας. ὧδε οὖν ἔστω· πᾶς ἡμῖν αἰδείσθω τὸν ἑαυτοῦ
πρεσβύτερον ἔργῳ τε καὶ ἔπει, τὸν δὲ προέχοντα εἴ-
κοσιν ἡλικίας ἔτεσιν, ἄῤῥενα ἢ θῆλυν, νομίζων ὡς
πατέρα ἢ μητέρα, διευλαβείσθω, καὶ πάσης τῆς
δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτῦσαι καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο
ἀεὶ θεῶν γενεθλίων χάριν· ὡς δ' αὕτως καὶ ξένου
ἀπείργοιτο, εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος εἴτε νεήλυδος
ἀφιγμένου· μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε ἀμυνόμενος τὸ
παράπαν τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦτον νουθετεῖν·
ξένον δὲ ἂν ἀσελγαίνοντα καὶ θρασυνόμενον ἑαυτὸν
τύπτοντα οἴηται δεῖν κολασθῆναι, λαβὼν πρὸς τὴν
ἀρχὴν τῶν ἀστυνόμων ἀπαγέτω, τοῦ τύπτειν δὲ εἰρ-
γέσθω, ἵνα πόῤῥω γίγνηται τοῦ τὸν ἐπιχώριον ἂν
τολμῆσαί ποτε πατάξαι· οἱ δ' ἀστυνόμοι παραλα-
βόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν αὖ θεὸν
εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος τὸν ἐπι-
χώριον τύπτειν τῇ μάστιγι, τὸν ξένον, ὅσας ἂν αὐ-
τὸς[1] πατάξῃ, τοσαύτας δόντες, τῆς θρασυξενίας
παυόντων, ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ
ὀνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι, μεθιέντων ἄμφω. ἧλιξ
δὲ ἥλικα καὶ τὸν ἄπαιδα προέχοντα ἡλικίᾳ ἑαυτοῦ
ἂν τύπτῃ, γέρων τε γέροντα, καὶ ἐὰν νέος νέον, 880
ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν ἄνευ βέλους ψιλαῖς ταῖς
χερσίν· ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γεγονὼς ἔτη, ἐὰν
τολμᾷ τῳ μάχεσθαι εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος,
ἄγροικος καὶ ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος ἀνδραπο-

---

1 abest.

δώδης τε δίκης ἂν ἐπονειδίστου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἐὰν μέν τις τοιούτοις παραμυθίοις εὐπειθὴς γίγνηται, εὐήνιος ἂν εἴη, ὁ δὲ δυσπειθὴς καὶ μηδὲν προοιμίου φροντίζων δέχοιτ' ἂν τὸν τοιόνδε ἑτοίμως νόμον. Ἐάν τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων, ἐὰν μὴ ἧλιξ μηδὲ νεώτερος ᾖ τῶν μαχομένων, διειργέτω, ἢ κακὸς ἔστω κατὰ νόμον· ἐὰν δὲ ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικίᾳ ἢ ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω, ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρὶ ἢ ἔτι ἀνωτέρω, τῷ ἀδικουμένῳ· πρὸς δ' ἔτι δίκην ὑπεχέτω τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας τύπτειν· καὶ ἐὰν ὄφλῃ τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν ἐνιαυτοῦ σμικρότερον, ἐὰν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσι πλείονος, ἔστω κύριος ὁ τιμηθεὶς αὐτῷ χρόνος. ἐὰν δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τὶς τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῶν παραγενομένων τῆς βοηθείας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν αὐτὴν δύναμιν, ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἡττηθείς, ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ ξύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην. ὁ δὲ μέτοικός τε ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις, τρία ἔτη δεδέσθω, ἐὰν μὴ τὸ δικαστήριον πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμήσῃ τὴν δίκην. ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενόμενος ὁτῳοῦν τούτων καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν μεγίστου τιμήματος ὢν μνᾷ, δευτέρου δὲ ὢν πεντήκοντα δραχμαῖς, τρίτου δὲ τριάκοντα, εἴκοσι δὲ τοῦ τετάρτου· δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιούτοισι στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι.

17.

Νόμοι δέ, ὡς ἔοικεν, οἱ μὲν τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τίνα τρόπον ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν, οἱ δὲ τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι

χρωμένων τινὶ φύσει καὶ μηδὲν τεγχθέντων, ὥστε
μὴ οὐκ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην. οὗτοι τοὺς μέλλοντας
λόγους ῥηθήσεσθαι πεποιηκότες ἂν εἶεν, οἷς δὴ τοὺς
νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοίη, βου-
λόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρείαν γίγνεσθαι. πατρὸς
γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅστις τολμήσει
ἅψασθαί ποτε βιαζόμενος αἰκίᾳ τινί, μήτε τῶν ἄνω
δείσας θεῶν μῆνιν μήτε τῶν ὑπὸ γῆς τιμωριῶν λεγο-
μένων, ἀλλὰ ὡς εἰδὼς ἃ μηδαμῶς οἶδε, καταφρο- 881
νῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημένων παρα-
νομεῖ, τούτῳ δεῖ τινὸς ἀποτροπῆς ἐσχάτης. θάνα-
τος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον, οἱ δὲ ἐν ᾅδου τούτοι-
σι λεγόμενοι πόνοι, ἔτι τε τούτων εἰσὶ μᾶλλον ἐν
ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες οὐδὲν ἀνύτουσι
ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς· οὐ γὰρ ἂν ἐγί-
γνοντό ποτε μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεννητό-
ρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι· δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε κο-
λάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τούτοισι τὰς ἐν τῷ ζῆν μη-
δὲν τῶν ἐν ᾅδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔστω δὴ
λεγόμενον τὸ μετὰ τοῦτο τῇδε· Ὃς ἂν τολμήσῃ πα-
τέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν
μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων,
καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, βοηθείτω, καὶ ὁ μὲν
μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγώνων καλεί-
σθω βοηθῶν, μὴ βοηθήσας δὲ ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώ-
ρας φευγέτω· ὁ δὲ μὴ μέτοικος βοηθῶν μὲν ἔπαινον
ἐχέτω, μὴ βοηθῶν δὲ ψόγον· δοῦλος δὲ βοηθήσας
μὲν ἐλεύθερος γιγνέσθω, μὴ βοηθήσας δὲ πληγὰς
ἑκατὸν τῇ μάστιγι τυπτέσθω, ἐν ἀγορᾷ μὲν ἂν γί-
γνηται τὸ γιγνόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων, ἐὰν δ' ἐκτὸς
ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κολάζειν τὸν ἐπι-
δημοῦντα, ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς τῆς χώρας που, τοὺς
τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας· ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὁ παρα-
τυγχάνων ᾖ τις, ἐάν τε παῖς ἐάν τε ἀνὴρ ἐάν τ' οὖν
γυνή, ἀμυνέτω πᾶς, τὸν ἀνόσιον ἐπονομάζων, ὁ δὲ

μὴ ἀμύνων ἀρᾷ ἐνεχέσθω Διὸς ὁμογνίου καὶ πατρῴ-
ου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων,
πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλ-
λην χώραν καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω, μὴ δὲ εἰργό-
μενον κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς καὶ πάν-
τως ὡς ἂν ἐθέλωσι, κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω·
ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ, ὅσοι ἐλεύθεροι, ξυμφάγῃ ἢ
ξυμπίῃ ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ ἢ
καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκών, μήτε
εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν μήτ' εἰς ἀγορὰν μήτ' εἰς πόλιν
ὅλως πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέ-
ναι ἀλιτηριώδους τύχης· ἐὰν δὲ ἀπειθῶν νόμῳ ἱερὰ
καὶ πόλιν μιαίνῃ παρανόμως, ὃς ἂν τῶν ἀρχόντων
αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύναις
ἔστω τῶν κατηγορημάτων τῶν μεγίστων ἐν τούτῳ αὐ-
882 τῷ. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος τύπτῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτ' οὖν
ξένον εἴτε ἀστόν, βοηθείτω μὲν ὁ προστυγχάνων, ἢ
κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην ζημίαν ἀποτινέτω·
ξυνδήσαντες δὲ οἱ προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πληγέν-
τος, παραδόντων τῷ ἀδικουμένῳ, ὁ δὲ παραλαβών,
δήσας ἐν πέδαις καὶ μαστιγώσας, ὁπόσας ἂν ἐθέλῃ,
μηδὲν βλάπτων τὸν δεσπότην, παραδότω ἐκείνῳ
κεκτῆσθαι κατὰ νόμον. ὁ δὲ νόμος ἔστω· Ὃς ἂν
ἐλεύθερον δοῦλος ὢν τύπτῃ, μὴ τῶν ἀρχόντων κε-
λευόντων, παραλαβὼν ὁ κεκτημένος παρὰ τοῦ πλη-
γέντος δεδεμένον αὐτὸν μὴ λύσῃ, πρὶν ἂν ὁ δοῦλος
πείσῃ τὸν πληγέντα, ἄξιος εἶναι τοῦ λελυμένος ζῆν.
τὰ αὐτὰ δὲ γυναιξί τε ἔστω πρὸς ἀλλήλας περὶ πάν-
των τῶν τοιούτων νόμιμα καὶ πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ
καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Ad actiones violentas progrediens, in primis de rerum sacrarum violatione et de contumeliis in parentes, magistratus vel cives editis disserit. Contumeliose in deos dicunt et agunt homines, qui deos vel omnino non esse, vel nullam habere humanarum rerum procurationem, vel votis et donis placari et capi posse, existimant (C. 1.). Quarum perversarum opinionum causa ab impiis eorum, qui se philosophos esse profitentur, sermonibus repetenda est; quos, Clinia adhortante, Atheniensis iam refellere instituit (C. 2.). Disseminata et divulgata est illorum sententia, omnia a natura et casu esse profecta, artem vero et rationem nihil nisi simulacra producere verique imagines; ex quo sequatur, deos falso pro rerum auctoribus haberi. Similiter iustum aliud esse naturâ, aliud lege, et idcirco varias esse pro diversis hominum iudiciis ac legibus de divino et iusto sententias (C. 4.). Scilicet res inanimatas, ignem, aquam, aërem et terram, et ante animam fuisse et per se esse contendunt, perperam id, quod omnis et generationis et mutationis causa est, posterius natum esse censentes. Imo anima et quae ex ea proficiscuntur, ratio, opinio, lex, ars, ante res corporeas natae, earum dispositionem ac mutationem regunt et per se sunt (C. 5.). Quod ut clarius appareat, de rerum omnium causa et origine exponit eamque esse motionem se ipsam moventem statuit. Omnia enim, quae moventur, vel movendi principium in se habent vel aliunde agitantur, ea vero, quae aliunde moventur, iis, a quibus moventur, posterius nata sint necesse est; ita efficitur, ut, quae ipsa a se moventur, ex omnibus sint et prima et praestantissima. Iam vero principium se ipsum et cetera movens anima dicitur; ergo haec est omnis et generationis et mutationis et interitus causa et origo, corporeae autem res secundae sunt et ex

anima pendent (C. 7.). Si vero animam ponimus rerum omnium causam esse, non solum pulcri et turpis, iusti et iniusti, verum etiam coeli conversionis eorumque, quae in terra et aqua geruntur, causam haberi oportet; motiones porro, quibus omnia ordinet et regat, cogitationem esse, voluntatem, recordationem animique affectiones, et si rationem divinam sequatur, omnia bene et feliciter ipsam gubernare, sin dementiae se dedat, prave res constituere. Duas igitur animas esse ponendas apparet, beneficam alteram, alteram malam. Et illius quidem motus est constans et uno eodemque semper statu manens, isque est rationis motus, cui similis sphaerae coelestis conversio est (ex quo perspicitur, coeli conversionem a benefica regi anima); animae vero malae motus est vagus ille, qui nec rationem nec ordinem sequitur; hic autem dementiae est motus (C. 8.). Quodsi anima omnia, quae in coelo geruntur, regit, sive in astris inest, sive, ipsa corpus sibi induens, extrinsecus corpora movet, sive alio quocunque modo agit, pro deo habenda est; ex quo sequitur, esse deos (C. 9.). — Isti deinde, qui deos quidem esse, sed omni eos curatione et administratione rerum vacare censent, in hanc opinionem fortasse adducti sunt, quod homines etiam pravissimos vidissent summos honores adeptos. Quod quidem si statuunt, ipsam divinam naturam tollunt. Nam si deum concedimus omnibus praeditum virtutibus esse, nihil pravi in eum cadere potest; quo fit, ut animi illa vitia, quae ex ignavia et socordia manant, ab eius perfectione alienissima sint. Quocirca neque magna neque parva deum negligere statuere debemus (C. 10 — 11.). Etenim omnia in rerum universitate ita a deo ordinata et constituta sunt, ut totius salutem spectent; singula enim totius causa, non totum singularum partium gratia extant. Anima vero quum vel per se vel per alios, quibuscum vivit, multis afficiatur mutationibus ac vicissitudinibus, universi gubernatori, quia omnia totius ratione habita corrigere et mutare res esset immensi laboris, nihil relinquitur, nisi ut pro animarum diversitate suum cuilibet locum assignet, meliori meliorem, deteriori deteriorem: ut virtus dignitate superet pravitatem. Itaque ut quisque per se est et vel virtutem vel pravitatem sequitur, ita etiam fati lege obstrictus locum suum, vel superiorem illum vel inferiorem, nanciscitur (C. 12.). Atque haec aeterna est iustitia, quam nemo potest subterfugere; et eam nisi perspectam habemus, in quo vita beata et misera nitatur, cognoscere non possumus. — Tertia denique sententia, quae deos quidem esse resque humanas curare, sed donis ac precibus capi statuit, ab iis proficiscitur, qui, iniustitiae dediti, omnia sibi licere putant et deos pro custodibus habent, quos,

si rapinae partem ipsis concedant, placare et capere possint; quod quam absurdum sit (tunc enim dii deteriores etiam custodes essent canibus et hominibus pravis), per se intelligitur; unde patet, omnium pessimos esse, qui talia effutiant (C. 13—14.). Deinde impiorum classes sex enumerantur; singulae enim illae sententiae (deos non esse, nullam rerum humanarum procurationem habere, donis ac precibus placari) duo hominum genera complectuntur, bonum unum (velut si quis negat quidem esse deos, sed per se bonus et iustus est), alterum malum. In quos quae pro variis impietatis gradibus poenae constituendae sint, exponitur. Atque his leges de cultu deorum subiiciuntur.

1.

Μετὰ δὲ τὰς αἰκίας περὶ παντὸς ἓν εἰρήσθω τοιόνδε τι νόμιμον βιαίων πέρι, τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν φέρειν μηδὲ ἄγειν, μηδ᾽ αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον· ἐκ γὰρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά γε[1] εἰρημένα κακὰ γέγονε καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις· εἰς μέγιστα δέ, ὅταν εἰς ἱερὰ γίγνωνται, καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἤ τινων ἄλλων τοιούτων
885 κεκοινωνηκότων, εἰς ἱερὰ δὲ ἴδια καὶ τάφους, δεύτερα καὶ δευτέρως, εἰς δὲ γονέας, τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ τις, τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆταί τινι τῶν ἐκείνων, μὴ πείσας αὐτούς, πέμπτον δὲ τὸ πολιτικὸν ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθέν, δίκην ἐπικαλούμενον· οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοις. ἱεροσυλίᾳ μὲν γὰρ εἴρηται ξυλλήβδην, βίαιός τε καὶ λάθρα ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν· ὅσα δὲ λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πράττων, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον, ἃ δεῖ πάσχειν. ἔστω δὴ τόδε· θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσατο ἑκών, οὔτε λόγον

---

1 τε.

ἀφῆκεν ἄνομον, ἀλλὰ ἕν δή τι τῶν τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, οὐχ ἡγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον ὄντας οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον εὐπαραμυθήτους εἶναι, θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους.

ΚΛΕΙ. Τί οὖν δὴ δρῷμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς αὐτούς;

ΑΘΗΝ. Ὦ ᾿γαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον, ἃ τῷ καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν μαντεύομαι.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

ΑΘΗΝ. Ταῦτα τάχ᾽ ἂν ἐρεσχελοῦντες εἴποιεν· ὦ ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ λέγετε· ἡμῶν γὰρ οἳ μὲν τὸ παράπαν θεοὺς οὐδαμῶς νομίζουσιν, οἳ δὲ μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν, οἳ δὲ εὐχαῖς παράγεσθαι, οἵους ὑμεῖς λέγετε· ἀξιοῦμεν δή, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ἡμᾶς πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδάσκειν, ὡς εἰσὶ θεοί, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά, καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπό τινων δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές τε καὶ τοιαῦθ᾽ ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων καὶ ἄλλων πολλακισμυρίων, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ᾽ ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα· παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων, ἀλλὰ ἡμέρων, ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν, ὡς εἰσίν, ἀλλ᾽ οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν. καὶ τάχα πειθοίμεθ᾽ ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ᾽ ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλούμεθα.

ΚΛΕΙ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἀληθεύοντας λέγειν, ὡς εἰσὶ θεοί;

ΑΘΗΝ. Πῶς; 886

ΚΛΕΙ. Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος ἄστρα τε τὰ ξύμπαντα καὶ τὰ τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα, καὶ ὅτι πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς.

ΑΘΗΝ. Φοβοῦμαί γε, ὦ μακάριε, τοὺς μοχθηρούς, οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἄν, ὥςγε αἰδοῦμαι, μήπως ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν πέρι τὴν τῆς διαφθορᾶς[1] αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ μόνον ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

ΚΛΕΙ. Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἄν, ὦ ξένε, εἴη;

ΑΘΗΝ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι.

ΚΛΕΙ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τανῦν;

ΑΘΗΝ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπή, δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

2.

ΑΘΗΝ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ παρ' ὑμῖν οὐκ ἐστὶ δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μανθάνω, οἱ μὲν ἔν τισι μέτροις, οἱ δὲ καὶ ἄνευ μέτρων, λέγοντες περὶ θεῶν οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς γέγονεν ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ τῶν τε ἄλλων, προϊόντες δὲ τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν· ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχοι, οὐ ῥᾴδιον ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν, εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμὰς οὐκ ἄν ἔγωγέ ποτε ἐπαινῶν εἴποιμι, οὔτε ὡς ὠφέλιμα οὔτε ὡς τὸ παράπαν ὀρθῶς εἴρηται. τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαί-

1 διαφορᾶς.

ων πέρι μεθείσθω καὶ χαιρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον, λεγέσθω ταύτῃ, τὰ δὲ τῶν νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτω[1] ὅπῃ κακῶν αἴτια. τόδε[2] οὖν οἱ τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι· ἐμοῦ γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν, ὡς εἰσὶ θεοί, ταῦτα αὐτὰ προσφέροντες ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν, ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν, ὡς γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτὰ καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα.

ΚΛΕΙ. Χαλεπόν γε λόγον, ὦ ξένε, εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἴ γε εἷς ἦν μόνον; νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν δή τι λέγομεν; τί χρὴ δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας, λέγουσιν, ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν, τὰ μὲν ἀποδείξαιμεν μετρίως, τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν, τὰ δὲ εἰς φόβον τρέψαιμεν, τὰ δὲ δυσχεραίνειν ποιήσαντες, ὅσα πρέπει, μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν. 887

ΚΛΕΙ. Ἀλλ', ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὥς γε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ταὐτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος· οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον ἐπείγων διώκει· γελοῖον δὴ καὶ φαῦλον τὸ πρὸ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἱρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἁμωσγέπως πιθανότητά τινα τοὺς λόγους ἡμῶν

1 αἰτιαθήτων. 2 τὸ δέ.

ἔχειν, ὡς θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοί, δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων· σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη. μηδὲν οὖν δυσχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες ἥντινά ποτε ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι, διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς.

ΑΘΗΝ. Εὐχήν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως ξυντείνεις· μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν.

3.

Φέρε δή, πῶς ἄν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν, ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους, οἳ τούτων ἡμῖν αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται καὶ γίγνονται νῦν, οὐ[1] πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένους, καὶ μετὰ θυσιῶν ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντές τε καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς, ἃς ἥδιστα ὅ γε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θύοντας[2] ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τοὺς αὐτῶν γονέας[3], ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότας[4], καὶ[5] ὡς ὅτι μάλιστα οὖσι θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγομένους[6] καὶ ἱκετείαις, ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν ξυμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων, ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί· τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἱκανοῦ λό-

1 γίγνονται. νῦν οὖν πειθόμενοι. 2 θυόντων. 3 τῶν — γονέων. 4 ἐσπουδακότων. 5 abest. 6 προσδιαλεγομένων.

γου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ κέκτηνται, νῦν
ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν, ἃ λέγομεν, πῶς τούτους 888
ἄν τις ἐν πρᾳέσι λόγοις δύναιτο νουθετῶν ἅμα διδά-
σκειν περὶ θεῶν πρῶτον, ὡς εἰσί; τολμητέον δέ· οὐ
γὰρ ἅμα γε δεῖ μανῆναι τοὺς μὲν ὑπὸ λαιμαργίας ἡ-
δονῆς, ἡμᾶς[1] δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω
δὴ πρόῤῥησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διά-
νοιαν διεφθαρμένοις, καὶ λέγωμεν πρᾴως, σβέσαντες
τὸν θυμόν, ὡς ἑνὶ διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων. „Ὦ
παῖ, νέος εἶ, προϊὼν δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει πολλά, ὧν
νῦν δοξάζεις, μεταβαλόντα ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι.
περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτὴς περὶ τῶν μεγίστων
γίγνεσθαι· μέγιστον δέ, ὃ νῦν οὐδὲν ἡγεῖ σύ, τὸ πε-
ρὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα ζῆν καλῶς ἢ μή.
πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἕν τι μέγα σοι μηνύων οὐκ ἄν
ποτε φανείην ψευδὴς τὸ τοιόνδε· οὐ σὺ μόνος οὐδὲ
οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ
θεῶν ἔσχετε, γίγνονται δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους
ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες. τὸ δὲ τοίνυν σοι παρα-
γεγονὸς αὐτῶν πολλοῖς φράζοιμ' ἄν, τὸ μηδένα πώ-
ποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν,
ὡς οὐκ εἰσί, διατελέσαι πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύ-
τῃ τῇ διανοήσει· τὰ δύο μέντοι πάθη περὶ θεοὺς
μεῖναι πολλοῖσι μὲν οὔ, μεῖναι δὲ οὖν τισί, τὸ τοὺς
θεοὺς εἶναι μέν, φροντίζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπί-
νων, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μέν, εὐπα-
ραμύθητοι δέ εἰσι θύμασι καὶ εὐχαῖς. τὸ δὴ σαφὲς
ἂν γενόμενόν σοι περὶ αὐτῶν κατὰ δύναμιν δόγμα,
ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς ἀνασκοπῶν, εἴτε οὕτως
εἴτε ἄλλως ἔχει, πυνθανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων,
καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρὰ τοῦ νομοθέτου· ἐν δὲ
δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν
ἀσεβῆσαι· πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοι τιθέν-

1 ἡμῶν, τοῖς.

τι νῦν καὶ ἐσαῦθις [1] διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς ἔχει."

ΚΛΕΙ. Κάλλιστ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται.

ΑΘΗΝ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπτωκότες.

ΚΛΕΙ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σοφώτατον ἁπάντων λόγων.

ΚΛΕΙ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον.

4.

ΑΘΗΝ. Λέγουσί πού τινες, ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα καὶ γενόμενα καὶ γενησόμενα τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην.

ΚΛΕΙ. Οὐκοῦν καλῶς.

ΑΘΗΝ. Εἰκός γέ τοί που σοφοὺς ἄνδρας ὀρ-
889 θῶς λέγειν· ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖθεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι.

ΚΛΕΙ. Πάντως.

ΑΘΗΝ. Ἔοικε, φασί, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα τέχνην, ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ· πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί, τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων· καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρων τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύ-

1 εἰς αὖθις.

χῶν· τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ᾗ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά, καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγκης ξυνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταυτὰ οὕτω γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα κατ' οὐρανόν, καὶ ζῶα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὡρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων, οὐ διὰ νοῦν, φασίν, οὐδὲ διά τινα θεὸν οὐδὲ διὰ τέχνην, ἀλλά, ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ· τέχνην δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην, αὐτὴν θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὕστερα γεγεννηκέναι παιδιάς [1] τινας, ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ εἴδωλ' ἄττα ξυγγενῆ ἑαυτῶν, οἷα [2] γραφικὴ [3] γεννᾷ καὶ μουσικὴ καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ ξυνέριθοι τέχναι, αἳ [4] δ' εἴ τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι, τῶν τεχνῶν εἶναι ταύτας, ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὑτῶν δύναμιν, οἷον αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστική· καὶ δὴ καὶ τὴν πολιτικὴν σμικρόν τι μέρος εἶναί φασι κοινωνοῦν φύσει, τέχνῃ δὲ τὸ πολύ· οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν οὐ φύσει, τέχνῃ δέ, ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Θεούς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασιν οὗτοι τέχνῃ, οὐ φύσει, ἀλλά τισι νόμοις, καὶ τούτους ἄλλους ἄλλοις, ὅπῃ ἕκαστοι ἑαυτοῖσι ξυνωμολόγησαν νομοθετούμενοι· καὶ δὴ καὶ τὰ καλὰ φύσει μὲν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δὲ ἕτερα· τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμένους ἀεὶ ταῦτα· ἃ δ' ἂν μετάθωνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι, γιγνόμενα τέχνῃ καὶ τοῖς νόμοις, ἀλλ' οὐ δή τινι φύ- 890
σει. ταῦτ' ἐστίν, ὦ φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν πα-

---

1 παιδείας. 2 οἷ' ἤ. 3 γραφῇ. 4 τέχναι. αἱ δ'.

ἔοικε δὲ οὐ κινδυνεύειν, ἀλλὰ ὄντως σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν, πρὸς Διός, οἷον πηγήν τινα ἀνοήτου δόξης ἀνευρήκαμεν ἀνθρώπων, ὁπόσοι πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων; σκόπει, πάντα λόγον ἐξετάζων· οὐ γὰρ δὴ σμικρόν γε τὸ διαφέρον, εἰ φανεῖεν οἱ [1] λόγων ἁπτόμενοι ἀσεβῶν, ἄλλοις τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοι ταῦτα οὕτως ἔχειν.

ΚΛΕΙ. Εὖ λέγεις, ἀλλ' ὅπη δή [2], πειρῶ φράζειν.

ΑΘΗΝ. Ἔοικε τοίνυν ἀηθεστέρων ἁπτέον εἶναι λόγων.

ΚΛΕΙ. Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε· μανθάνω γάρ, ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἰήσει βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἁπτώμεθα λόγων· εἰ δέ ἐστι μηδαμῇ ἑτέρως ξυμφωνῆσαι τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν, ἢ ταύτῃ, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτῃ.

ΑΘΗΝ. Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε· ὃ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἁπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον, ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι, ὃ δὲ ὕστερον, πρότερον· ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας.

892 ΚΛΕΙ. Οὔπω μανθάνω.

ΑΘΗΝ. Ψυχήν, ὦ ἑταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου ξύμπαντες, οἷόν τε ὂν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι, καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστί, σωμάτων ἔμ-

---

1 abest. 2 abest.

πρόσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἁπάσης ἄρχει παντὸς μᾶλλον· εἰ δὲ ἔστι ταῦτα οὕτως, ἆρα οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς ξυγγενῆ πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὔσης γε αὐτῆς [1] πρεσβυτέρας ἢ σώματος;

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝ. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη, καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις, τὰ δὲ φύσει καὶ φύσις, ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο, ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη καὶ νοῦ.

ΚΛΕΙ. Πῶς οὐκ ὀρθῶς;

ΑΘΗΝ. Ὅτι φύσιν [2] βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα, τὰ δὲ σώματα τιθέασι τὰ πρῶτα [3]· εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγενημένη, σχεδὸν ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως φύσει [4]. ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα, ἂν ψυχήν τις ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο στελλώμεθα.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Φυλάττωμεν δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λόγον, μή πῃ πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπὴς ὢν παραπείσῃ καὶ διαφυγὼν καταγελάστους ποιήσῃ, καὶ δόξωμεν μείζονα ἐπιβαλλόμενοι καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν, εἰ, καθάπερ εἰ [5] ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα,

---

1 ταύτης. 2 Πῶς; ΑΘΗΝ. Οὐκ ὀρθῶς φύσιν. 3 verba τὰ δὲ σώματα — πρῶτα a libris edit. absunt. 4 διαφερόντως, ὅτι φύσει ταῦτ' κ. τ. λ. 5 desideratur.

νεώτατος δ'[1] ἐγὼ τυγχάνων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἔμ-
πειρος ῥευμάτων εἶπον, ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πει-
ραθῆναι κατ' ἐμαυτόν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφα-
λεῖ, σκέψασθαι, εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις οὖσι
καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει, καὶ φανέντος μὲν ταύτῃ, κα-
λεῖν ὑμᾶς τότε καὶ ξυνδιαβιβάζειν ἐμπειρίᾳ, εἰ δὲ
ἄβατος ἦν ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι,
μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν· καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων
ἐστὶ λόγος σφοδρότερος καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος ὡς
τῇ σφῷν ῥώμῃ· μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἴλιγγόν τε ὑμῖν
893 ἐμποιήσῃ, παραφερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄν-
τας ἀποκρίσεων, εἶτ' ἀσχημοσύνην ἀπρέπειάν τε ἐν-
τέκῃ ἀηδῆ, δοκεῖ δή μοι χρῆναι ποιεῖν οὑτωσὶ τανῦν
ἐμέ· ἀνερωτᾷν πρῶτον ἐμαυτόν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν
ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι πάλιν ἐμέ,
καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, ἄχριπερ ἂν
ψυχῆς πέρι διαπεράνηται καὶ δείξῃ πρότερον ὂν
ψυχὴν σώματος.

ΚΛΕΙ. Ἄριστ', ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι, ποίει τε ὡς λέγεις.

6.

ΑΘΗΝ. Ἄγε δή, θεὸν εἴ ποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔστω τοῦτο οὕτω γενόμενον, ἐπί γε ἀπόδειξιν, ὡς εἰσί, τὴν αὐτῶν[2] σπουδῇ πάσῃ παρακεκλήσθων· ἐχόμενοι δὲ ὥς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος, ἐπιβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον· καί μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσι τοιαῖσδε ἀσφαλέστατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται κατὰ τάδε[3]· Ὦ ξένε, ὁπόταν φῇ τις, ἆρα ἕστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τούτῳ πᾶν τοὐναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; Τὰ μὲν κινεῖταί που, φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τά τε ἑστῶτα ἕστηκε καὶ

1 abest. 2 αὐτῶν. 3 [illegible]

τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ τὰ μέν γε
ἐν μιᾷ ἕδρᾳ που ἂν τοῦτο δρῴη, τὰ δὲ ἐν πλείοσι.
Τὰ τὴν τῶν ἑστώτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν
λέγεις, φήσομεν, ἐν ἑνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἡ τῶν
ἑστάναι λεγομένων κύκλων στρέφεται περιφορά; Ναί.
Μανθάνομεν δέ γε, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν
μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον ἅμα περιά-
γουσα ἡ τοιαύτη κίνησις ἀνὰ λόγον [1] ἑαυτὴν διανέ-
μει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὖσα καὶ
πλείων κατὰ λόγον· διὸ δὴ τῶν θαυμαστῶν ἁπάν-
των πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύ-
κλοις βραδυτῆτάς τε καὶ τάχη ὁμολογούμενα πορεύ-
ουσα, ἀδύνατον ὡς ἄν τις ἐλπίσειε γίγνεσθαι πάθος.
Ἀληθέστατα λέγεις. Τὰ δέ γε [2] κινούμενα ἐν πολ-
λοῖς φαίνει μοι λέγειν, ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαί-
νοντα εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον, καὶ τοτὲ μὲν ἔστιν ὅτε
βάσιν ἑνὸς κεκτημένα τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείο-
να τῷ περικυλινδεῖσθαι· προστυγχάνοντα δ' ἑκά-
στοτε ἑκάστοις, τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ'
ἀλλήλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις, εἰς
ἓν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων, ξυγ-
κρίνεται. Λέγω [3] γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα, ὡς
σὺ λέγεις. Καὶ [4] μὴν καὶ ξυγκρινόμενα μὲν αὐξάνε-
ται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε, ὅταν ἡ καθεστη-
κυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ, μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς,
δι' ἀμφότερα ἀπόλλυται. γίγνεται δὴ πάντων γένε- 894
σις, ἡνίκ' ἄν τί [5] πάθος ᾖ; δῆλον ὡς, ὁπόταν ἀρχὴ
λαβοῦσα αὔξην εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν,
καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν πλησίον, καὶ μέχρι τριῶν ἐλ-
θοῦσα αἴσθησιν σχῇ τοῖς αἰσθανομένοις· μεταβάλλον
μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίγνεται πᾶν. ἔστι
δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένῃ, μεταβαλὸν δὲ εἰς ἄλλην

1 ἀνάλογον. 2 τὰ δέ γε. 3 λέγω. 4 καί. 5 ἄν τι πάθος.

ἕξιν διέφθαρται παντελῶς. ἆρ᾽ οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἴδεσι λαβεῖν μετ᾽ ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὦ φίλοι, δυεῖν.

ΚΛΕΙ. Ποίαιν δή;

ΑΘΗΝ. Σχεδόν, ὦ 'γαθέ, ἐκείναιν, ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστὶν ἡ σκέψις τανῦν.

ΚΛΕΙ. Λέγε σαφέστερον.

ΑΘΗΝ. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν κίνησις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα αἰεί, μία τις, ἡ δ᾽ ἑαυτήν τ᾽ αἰεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατά τε ξυγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν αὔξαις τε καὶ τῷ ἐναντίῳ καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς, ἄλλη μία τις αὖ τῶν πασῶν κινήσεων.

ΚΛΕΙ. Ἔστω γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινοῦσαν καὶ μεταβαλλομένην ὑφ᾽ ἑτέρου θήσομεν ἐνάτην αὖ, τήν τε ἑαυτὴν κινοῦσαν καὶ ἕτερα, ἐναρμόττουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ταύτην δὲ δεκάτην σχεδὸν ἐροῦμεν.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίνα προκρίναιμεν ὀρθότατα πασῶν ἐρρωμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως;

ΚΛΕΙ. Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας ὑστέρας.

ΑΘΗΝ. Εὖ λέγεις. ἆρ᾽ οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἓν ἢ καὶ δύο;

ΚΛΕΙ. Ποῖά φῃς;

ΑΘΗΝ. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται.

ΚΛΕΙ. Πῇ;

ΑΘΗΝ. Πρῶτον γενέσει τέ ἐστι καὶ ῥώμῃ κατὰ λόγον, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἔνατον.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

7.

ΑΘΗΝ. Ὧδε· ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλῃ καὶ τοῦτο ἄλλο ἕτερον ἀεί, τῶν τοιούτων ἆρα ἔσται ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς, ὅταν ὑπ' ἄλλου κινῆται, τοῦτ' ἔσται ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὑτὸ κινῆσαν ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κινηθέντα, μῶν ἀρχή τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἁπάσης 895
ἄλλη, πλὴν ἡ τῆς αὐτῆς αὑτὴν κινησάσης μεταβολή;

ΚΛΕΙ. Κάλλιστα εἶπες, ξυγχωρητέα τε [1] τούτοις.

ΑΘΗΝ. Ἔτι δὴ καὶ τῇδε [2] εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν [3]· εἰ σταίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἆρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώτην κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων;

ΚΛΕΙ. Τὴν αὑτὴν δή που κινοῦσαν· ὑπ' ἄλλου γὰρ οὐ μήποτε ἔμπροσθεν μεταπέσῃ, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως.

ΑΘΗΝ. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρώτην ἔν τε ἑστῶσι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖσαν τὴν αὑτὴν κινοῦσαν φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολὴν πασῶν, τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἑτέρου κινοῦσάν τε [4] ἕτερα δευτέραν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

---

1 abest. 2 τόδε. 3 αὐτοῖσιν. 4 δέ.

ΑΘΗΝ. Ὁπότε δὴ τοίνυν ἐνταῦθά ἐσμεν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηΐνῳ ἢ ἐνύδρῳ ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι;

ΚΛΕΙ. Μῶν ἆρά με ἐρωτᾷς, εἰ ζῆν αὐτὸ προςεροῦμεν, ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ;

ΑΘΗΝ. Ναί.

ΚΛΕΙ. Ζῆν· πῶς [1] γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἔν τισιν ὁρῶμεν, μῶν ἄλλο ἢ ταυτὸν τοῦτο [2] ζῆν ὁμολογητέον;

ΚΛΕΙ. Οὐκ ἄλλο.

ΑΘΗΝ. Ἔχε δὴ πρὸς Διός· ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν;

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἓν μὲν τὴν οὐσίαν, ἓν δὲ τῆς οὐσίας τὸν λόγον, ἓν δὲ τὸ [3] ὄνομα· καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὂν ἅπαν δύο.

ΚΛΕΙ. Πῶς δύο;

ΑΘΗΝ. Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον αὐτὸ τὸν λόγον ἀπαιτεῖν, τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον ἐρωτᾶν αὖ τοὔνομα. ἆρά γε τὸ τοιόνδε αὖ βουλόμεθα νῦν λέγειν;

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Ἔστι που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν ἀριθμῷ· τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν ὄνομα μὲν ἄρτιον, λόγος δὲ ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τὸ τοιοῦτον φράζω· μῶν οὖν οὐ ταυτὸν ἑκατέρως προςαγορεύομεν, ἄν τε τὸν λόγον ἐρω-

---

1 ΑΘΗΝ. Ναί, ζῆν. ΚΛΕΙ. Πῶς κ.τ.λ. 2 τούτῳ. 3 abest.

τώμενοι τοὔνομα ἀποδιδῶμεν, ἄν τε τοὔνομα τὸν λόγον, ἄρτιον ὀνόματι καὶ λόγῳ δίχα διαιρούμενον ἀριθμὸν προσαγορεύοντες ταὐτὸν ὄν;

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ὧι δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λό-
γος; ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα, τὴν 896
δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν;

ΚΛΕΙ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῂς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν οὐσίαν, ἥνπερ τοὔνομα, ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν;

ΑΘΗΝ. Φημί γε· εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἆρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδεῖχθαι ψυχὴν ταὐτὸν ὂν, καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ γεγονότων καὶ ἐσομένων καὶ πάντων αὖ τῶν ἐναντίων τούτοις, ἐπειδή γε ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως ἁπάσης αἰτία ἅπασι;

ΚΛΕΙ. Οὐκ, ἀλλὰ ἱκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν πάντων πρεσβυτάτη γενομένη τε καὶ [1] ἀρχὴ κινήσεως.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνομένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὐτῷ μηδέποτε παρέχουσα κινεῖσθαι μηδέν, δευτέρα τε καί, ὁπόσων ἀριθμῶν βούλοιτο ἄν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστήν, τοσούτων, σώματος οὖσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή;

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν εἶμεν, ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ δεύτερόν τε καὶ ὕστερον ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ φύσιν.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν.

---

1 abest.

8.

ΑΘΗΝ. Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς εἰ ἡ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα τοῦ[1] σώματος οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρεσβύτερα.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τρόποι δὲ καὶ ἤθη καὶ βουλήσεις καὶ λογισμοὶ καὶ δόξαι ἀληθεῖς ἐπιμέλειαί τε καὶ μνῆμαι πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ῥώμης εἴη γεγονότα ἄν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώματος.

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν καλῶν καὶ κακῶν καὶ αἰσχρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων καὶ πάντων τῶν ἐναντίων, εἴπερ τῶν πάντων γε αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν ἅπασι τοῖς πάντῃ κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Μίαν ἢ πλείους; πλείους[2], ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν ἀποκρινοῦμαι· δυοῖν[3] μέν γέ που ἔλαττον μηδὲν τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος καὶ τῆς τἀναντία δυναμένης ἐξεργάζεσθαι.

ΚΛΕΙ. Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας.

ΑΘΗΝ. Εἶεν· ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν ταῖς αὑτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι,
897 ἐπιμέλεσθαι, βουλεύεσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως, χαίρουσαν, λυπουμένην, θαρσοῦσαν, φοβουμένην, μισοῦσαν, στέργουσαν, καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις τὰς δευτε-

1 abest. 2 ΜΕΓ. Πλείους. 3 ΑΘΗΝ. Δυοῖν.

ρουργοὺς αὖ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων· ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν καὶ διάκρισιν καὶ ξύγκρισιν, καὶ τούτοις ἑπομένας θερμότητας, ψύξεις, βαρύτητας, κουφότητας, σκληρὸν καὶ μαλακόν, λευκὸν καὶ μέλαν, αὐστηρὸν καὶ γλυκὺ καὶ πικρόν, καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προςλαμβάνουσα αἰεὶ θεῖον [1], θεὸς οὖσα, ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα, ἀνοίᾳ δὲ ξυγγενομένη πάντα αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεργάζεται. τιθῶμεν ταῦτα οὕτως ἔχειν, ἢ ἔτι διστάζομεν, εἰ ἑτέρως πως ἔχει;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέναι φαμέν, τὸ φρόνιμον καὶ ἀρετῆς πλῆρες, ἢ τὸ μηδέτερα κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρινώμεθα;

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Εἰ μέν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἡ ξύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἁπάντων νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει καὶ ξυγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμέλεσθαι τοῦ κόσμου παντὸς καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν ἐκείνην.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακήν.

ΚΛΕΙ. Καὶ ταῦτα ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν δὴ νοῦ κίνησις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπόν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως· διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον τανῦν προςλαμβάνειν.

---

1 θεόν.

ΚΛΕΙ. Εὖ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτὲ θνητοῖς ὄμμασιν ὀψόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾷν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἧι προσέοικε κινήσει νοῦς, τῶν δέκα ἐκείνων κινήσεων τὴν εἰκόνα λάβωμεν, ἣν ξυναναμνησθεὶς ὑμῖν, ἐγὼ κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι.

ΚΛΕΙ. Κάλλιστα ἂν λέγοις.

ΑΘΗΝ. Μεμνήμεθα τοίνυν τά γε τοσοῦτον τῶν τότε ἔτι, ὅτι τῶν ἁπάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τῶν δ' αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἑνὶ
898 τόπῳ κινεῖσθαι, τὰ δ' ἐν πλείοσι φερόμενα.

ΚΛΕΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝ. Ταύταιν δὴ ταῖν [1] κινήσεοιν τὴν [2] ἐν ἑνὶ φερομένην [3] ἀεὶ περί γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι, τῶν ἐντόρνων οὖσαν [4] μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τὸ κατὰ ταυτὰ δήπου καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέγοντες νοῦν τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κίνησιν, σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αὖ ἥ γε μηδέποτε ὡσαύτως μηδὲ κατὰ τὰ αὐτὰ μηδὲ ἐν ταυτῷ μηδὲ περὶ ταυτὰ μη-

---

1 Ταύτοιν — τοῖν. 2 τοῖν. 3 φερομένοιν. 4 οὔσαιν.

δὲ πρὸς ταὐτὰ μηδ' ἐν ἑνὶ [1] φερομένη μηδ' ἐν κόσμῳ μηδ' ἐν τάξει μηδὲ ἐν τινὶ λόγῳ κίνησις ἀνοίας ἂν ἁπάσης εἴη ξυγγενής.

ΚΛΕΙ. Εἴη γὰρ ἂν ἀληθέστατα.

ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαῤῥήδην εἰπεῖν, ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μέν ἐστιν ἡ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τήν γε [2] οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελομένην καὶ κοσμοῦσαν ἤτοι τὴν ἀρίστην ψυχὴν ἢ τὴν ἐναντίαν.

ΚΛΕΙ. Ὦ ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων οὐδ' ὅσιον ἄλλως λέγειν, ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά.

ΑΘΗΝ. Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις, τόδε δὲ προσυπάκουσον ἔτι.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

9.

ΑΘΗΝ. Ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἆρ' οὐ καὶ ἓν ἕκαστον;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Περὶ ἑνὸς δὴ ποιησώμεθα [3] λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἁρμόττοντες φανοῦνται.

ΚΛΕΙ. Τίνος;

ΑΘΗΝ. Ἡλίου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὁρᾷ, ψυχὴν δὲ οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζώων· ἀλλὰ ἐλπὶς πολλή, τὸ παράπαν τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ' εἶναι. νῷ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε.

ΚΛΕΙ. Ποῖον;

ΑΘΗΝ. Ἥλιον εἰ περιάγει [4] ψυχή, τριῶν αὐτὴν ἓν λέγοντες δρᾶν σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα.

---

1 absunt haec tria a libris editis. 2 δέ. 3 ποιησοίμεθα. 4 εἴπερ ἄγει.

ΚΛΕΙ. Τίνων;

ΑΘΗΝ. Ὡς ἡ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι πάντῃ διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡμᾶς ἡ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντῃ περιφέρει, ἢ ποθὲν ἔξωθεν σῶμα αὐτῇ [1] πορισαμένη πυρὸς ἢ
899 τινος ἀέρος, ὡς λόγος ἐστί τινων, ὠθεῖ βίᾳ σώματι σῶμα· ἢ τρίτον αὐτὴ ψιλὴ σώματος οὖσα, ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι, ποδηγεῖ.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἕν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν· αὐτοῦ δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχήν, εἴτε ἐν ἅρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτ' ἔξωθεν εἴθ' ὅπως εἴθ' ὅπῃ, θεὸν ἡγεῖσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς;

ΚΛΕΙ. Ναί, τόν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας.

ΑΘΗΝ. Ἄστρων δὲ δὴ πέρι πάντων καὶ σελήνης ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ πασῶν ὡρῶν πέρι, τίνα ἄλλον λόγον ἐροῦμεν, ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἴτιαι ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετήν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν, εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῶα ὄντα, κοσμοῦσι πάντα οὐρανόν, εἴτε ὅπῃ τε καὶ ὅπως; ἔσθ' [2] ὅστις ταῦτα ὁμολογῶν [3] ὑπομενεῖ [4], μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα;

ΚΛΕΙ. Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐδείς.

ΑΘΗΝ. Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὅρους ἀπαλλαττώμεθα.

ΚΛΕΙ. Τίνας;

ΑΘΗΝ. Ἢ διδάσκειν ἡμᾶς, ὡς οὐκ ὀρθῶς λέ-

1 αὔτη. 2 εἴθ'. 3 ὁμολογεῖ. 4 ὑπομένει.

γομεν τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἁπάντων εἶναι πρώ-
την καὶ τἆλλα, ὁπόσα τούτῳ[1] ξυνεπόμενα εἴπομεν,
ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν πείθε-
σθαι καὶ ζῆν θεοὺς ἡγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρό-
νον[2]. ὁρῶμεν οὖν εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμέ-
νοις θεοὺς εἰρήκαμεν, ὡς εἰσὶ θεοί, εἴτε ἐπιδεῶς.

ΚΛΕΙ. Ἥκιστά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδεῶς.

10.

ΑΘΗΝ. Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέ-
λος ἐχέτω· τὸν δὲ ἡγούμενον μὲν[3] θεοὺς εἶναι, μὴ
φροντίζειν δὲ αὐτοὺς ἀνθρωπίνων πραγμάτων, πα-
ραμυθητέον ὧδε[4]· Ὦ ἄριστε δή, φῶμεν, ὅτι μὲν
ἡγεῖ θεούς, ξυγγένειά τις ἴσως σε θεία πρὸς τὸ ξύμ-
φυτον ἄγει τιμᾷν καὶ νομίζειν εἶναι, κακῶν δὲ ἀνθρώ-
πων καὶ ἀδίκων τύχαι ἰδίᾳ τε[5] καὶ δημοσίᾳ, ἀλη-
θείᾳ μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξῃ[6] δὲ εὐδαιμονιζόμεναι
σφόδρα ἀλλ' οὐκ ἐμμελῶς, ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν,
ἔν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνούμεναι ἅμα καὶ ἐν παν-
τοίοις λόγοις· ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνοσίους ἀνθρώ-
πους ὁρῶν ἐλθόντας γηραιούς, παῖδας παίδων κα-
ταλιπόντας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγίσταις, ταράττει τὰ 900
νῦν ἐν ἅπασι τούτοις· ὅταν[7] ἰδὼν ἢ δι' ἀκοῆς αἰσθό-
μενος ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν
πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισί, δι'
αὐτὰ ταῦτα ὁρᾷς ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ
τὰ μέγιστα ἀφικομένους, τότε διὰ πάντα τὰ[8] τοιαῦ-
τα δῆλος εἶ μέμφεσθαι μὲν θεούς, ὡς αἰτίους ὄντας
τῶν τοιούτων, διὰ ξυγγένειαν οὐκ ἂν ἐθέλων, ἀγό-
μενος δὲ ὑπὸ τινὸς ἀλογίας ἅμα καὶ οὐ δυναμένους
δυσχεραίνειν θεούς, εἰς τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυ-
θας, ὥστ' εἶναι μὲν δοκεῖν αὐτούς, τῶν δὲ ἀνθρωπί-

---

1 τούτων. 2 βίον. 3 abest. 4 desideratur. 5 abest.
6 δόξαι. 7 deest. 8 desideratur.

νων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν πραγμάτων. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοι πάθος πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, ἀλλ' ἐάν πως οἷον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ προϊὸν[1] γενώμεθα δυνατοί, πειρώμεθα, ξυνάψαντες τὸν ἑξῆς λόγον, ᾧ πρὸς τὸν τὸ παράπαν οὐχ ἡγούμενον θεοὺς ἐξ ἀρχῆς διεπεραινάμεθα, τούτῳ ταννῦν προςχρήσασθαι. σὺ δ', ὦ Κλεινία τε καὶ Μέγιλλε, ὑπὲρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε, ἂν δέ τι δύςκολον ἐμπίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγώ σφῶ[2] ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς λέγεις, καὶ σὺ οὕτω ταῦτα δρᾶ, ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατὸν ἃ λέγεις.

ΜΕΓ.[3] Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ οὐχ ἧττον, ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων· ἤκουον γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται· καὶ[4] σφόδρα γε ἐπήκουον.

ΑΘΗΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ ξυνεξετάζωμεν[5]; τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. φέρε, τὸ σωφρονεῖν νοῦν τε κεκτῆσθαί φαμεν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία κακίας;

ΚΛΕΙ. Φαμέν.

ΑΘΗΝ. Τί δέ; ἀρετῆς μὲν ἀνδρίαν εἶναι, δειλίαν δὲ κακίας;

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Καὶ τὰ μὲν αἰσχρὰ τούτων, τὰ δὲ καλὰ φήσομεν;

ΚΛΕΙ. Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝ. Καὶ τῶν μὲν προςήκειν ἡμῖν, εἴπερ,

---

1 προσιόν. 2 ἐγὼ σφῷν. 3 ΑΘΗΝ. 4 ΚΛΕΙ. Καὶ κ.τ.λ. 5 συνεξεταζόντων.

ὁπόσα φλαῦρα, θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν;

ΚΛΕΙ. Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοίη πᾶς ἄν.

ΑΘΗΝ. Τί δέ; ἀμέλειάν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν; ἢ πῶς λέγεις;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' εἰς τοὐναντίον;

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τἀναντία ἄρα τούτοις εἰς τοὐναντίον. 901

ΚΛΕΙ. Τοὐναντίον.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τρυφῶν καὶ ἀμελὴς ἀργός τε, ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα εἴκελον ἔφασκεν εἶναι, γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος πᾶσιν ἡμῖν;

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατά γε εἰπών.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον, ὅ γέ τοι αὐτὸς μισεῖ, τῷ τέ τι τοιοῦτον φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτέον.

ΚΛΕΙ. Οὐ μὲν δή· πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Ὧι δὴ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμέλεσθαι διαφερόντως τινός, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμέλεται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον λόγον οὐκ ἂν παντάπασι πλημμελοίημεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε· ἆρ' οὐ κατὰ δύο εἴδη τὸ τοιοῦτον πράττει ὁ[1] πράττων, εἴτε θεὸς εἴτ' ἄνθρωπος;

ΚΛΕΙ. Ποίω δὴ λέγομεν;

ΑΘΗΝ. Ἦ[2] διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι τῷ ὅλῳ ἀμελαυμένων τῶν σμικρῶν, ἢ ῥαθυμίᾳ καὶ τρυφῇ, εἰ διαφέρει, ὃ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γιγνομένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που, ὅταν γε ἀδύνατον ᾖ τῶν ἁπάντων ἐπιμέλεσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν

---

1 abest articulus. 2 ΚΛΕΙ. Ποίω δή; ΑΘΗΝ. Λέγομεν· ἢ διαφ.

σμικρῶν ἢ μεγάλων μὴ ἐπιμελομένῳ, ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλός τις ὢν ἐλλιπὴς καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμέλεσθαι γίγνηται.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

11.

ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ δύ' ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν οἱ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι ὁμολογοῦντες εἶναι, παραιτητοὺς δὲ ἅτερος, ὁ δὲ ἀμελεῖς[1] τῶν σμικρῶν. πρῶτον μὲν θεοὺς ἀμφότεροί φατε γιγνώσκειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν, ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι. ταύτῃ λέγετε ἔχειν ταῦτα, ἢ πῶς;

ΚΛΕΙ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Τί δέ[2]; δύνασθαι πάντα, ὁπόσων αὖ δύναμις ἐστὶ θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὐ ξυγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἀγαθούς τε καὶ ἀρίστους ὡμολογήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες.

ΚΛΕΙ. Σφόδρα γε.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ ῥᾳθυμίᾳ μὲν καὶ τρυφῇ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὁτιοῦν τὸ παράπαν, ὄντας γε οἵους ὡμολογοῦμεν[3]; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία, ῥᾳθυμία δὲ ἀργίας καὶ τρυφῆς.

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Ἀργίᾳ μὲν δὴ καὶ ῥᾳθυμίᾳ οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν· οὐ γὰρ μέτεστιν αὐτῷ που δειλίας.

ΚΛΕΙ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὸ λοιπόν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν
902 σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περὶ τὸ πᾶν, ἢ γιγνώσκον-

1 ἀμελεῖν. 2 δαί. 3 ὁμολογοῦμεν.

τις, ὡς τὸ παράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμέλεσθαι δεῖ, δρῷεν ἂν τοῦτο, ἢ τί τὸ λοιπὸν πλὴν τοῦ[1] γιγνώσκειν τοὐναντίον;

ΚΛΕΙ. Οὐδέν.

ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν, ὦ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶμέν σε λέγοντα, ὡς ἀγνοοῦντάς τε καί, δέον ἐπιμέλεσθαι, δι' ἄγνοιαν ἀμελοῦντας, ἢ γιγνώσκοντας ὅτι δεῖ, καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βέλτιον[2] πράττειν, ὧν δὴ πράττουσι, διά τινας ἥττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν οὐ ποιεῖν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα καὶ θεοσεβέστατον αὐτό ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος;

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Θεῶν γε μὴν κτήματά φαμεν εἶναι πάντα, ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥςπερ[3] καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἤδη τοίνυν ἢ[4] σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς· οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προςῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν δέ[5] δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις.

ΚΛΕΙ. Τὸ ποῖον;

ΑΘΗΝ. Τὸ περί τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἆρ' οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥᾳστώνην καὶ χαλεπότητά ἐστον πεφυκότε;

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ὁρᾶν μέν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα, φέρειν δὲ αὖ καὶ κρατεῖν

---

1 τό. 2 βελτίω. 3 ὥνπερ. 4 abest. 5 γάρ.

καὶ ἐπιμέλεσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντὶ ῥᾷον ἢ τῶν ἐναντίων.

ΚΛΕΙ. Καὶ πολύ γε.

ΑΘΗΝ. Ἰατρῷ δέ, προστεταγμένον ὅλον τι θεραπεύειν βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ, τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελομένῳ, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦντι, ἕξει ποτὲ καλῶς αὐτῷ τὸ πᾶν;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν[1] οὐδὲ γε[2] κυβερνήταις οὐδὲ στρατηγοῖς οὐδ' οἰκονόμοις οὐδ' αὖ τισὶ πολιτικοῖς οὐδ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενὶ χωρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν πολλὰ ἢ μεγάλα· οὐδὲ γὰρ ἄνευ τῶν[3] σμικρῶν τοὺς μεγάλους φασὶν οἱ λιθολόγοι λίθους εὖ κεῖσθαι.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν τόν γε θεὸν ἀξιώσωμέν ποτε θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον, οἳ τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσφπερ ἂν ἀμείνους ὦσι, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται, τὸν δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον βουλόμενόν τ' ἐπιμέλεσθαι καὶ δυνάμενον, ὧν
903 μὲν ῥᾷον ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μηδαμῇ ἐπιμέλεσθαι, καθάπερ ἀργὸν ἢ δειλόν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα, τῶν δὲ μεγάλων.

ΚΛΕΙ. Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεῶν, ὦ ξένε, ἀποδεχώμεθα· οὐδαμῇ γὰρ οὔτε ὅσιον οὔτ' ἀληθὲς διανόημα διανοοίμεθ' ἄν.

ΑΘΗΝ. Δοκοῦμεν δέ μοι νῦν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας πέρι θεῶν.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολο-

---

1 μέν. 2 abest. 3 deest.

γεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν ὀρθῶς[1]· ἐπῳδῶν γε μὴν προσδεῖσθαί μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν.

ΚΛΕΙ. Ποίων, ὦ 'γαθέ;

12.

ΑΘΗΝ. Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις, ὡς τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ ξυντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τὸ προσῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ· τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμένοι ἑκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ πράξεως, εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· ὧν ἓν καὶ τὸ σόν, ὦ σχέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέπον ἀεί, καίπερ πάνσμικρον ὄν· σὲ δὲ λέληθε περὶ τοῦτο αὐτό, ὡς γένεσις ἕνεκα ἐκείνου γίγνεται πᾶσα, ὅπως ᾖ ἡ τῷ τοῦ παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἕνεκα σοῦ γιγνομένη, σὺ δὲ ἕνεκα ἐκείνου· πᾶς γὰρ ἰατρὸς καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ ξυντείνων βέλτιστον, μέρος μὴν ἕνεκα ὅλου καὶ οὐχ ὅλον μέρους ἕνεκα ἀπεργάζεται· σὺ δὲ ἀγανακτεῖς ἀγνοῶν, ὅπῃ τὸ περὶ σὲ ἄριστον τῷ παντὶ ξυμβαίνει καὶ σοὶ κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ ξυντεταγμένη[2] σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ τοτὲ δὲ ἄλλῳ μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχήν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δὲ εἰς τὸν χείρονα κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἑκάστῳ[3], ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας λαγχάνῃ.

ΚΛΕΙ. Πῇ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἧιπερ ἂν ἔχοι λόγον ῥᾳστώνη ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτῃ μοι δοκῶ φράζειν·

1 λέγειν. ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἐπῳδῶν. 2 ἐπιτεταγμένη. 3 ἕκαστον.

εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις, μετασχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον καὶ ἢ[1] ξύμπολλα ἐξ ἑνὸς ἢ ἐκ πολλῶν ἕν, πρώ-
904 της ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετειληφότα, πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τὰ[2] τῆς μετατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥᾳστώνη τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ.

ΚΛΕΙ. Πῶς αὖ λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ὧδε· ἐπειδὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις ἁπάσας καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὖσαν, πολλὴν δὲ κακίαν, ἀνώλεθρον δὲ ὂν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ κατὰ νόμον ὄντες θεοί (γένεσις γὰρ οὐκ ἄν ποτε ἦν ζῴων, ἀπολομένου τούτοιν θατέρου), καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν[3] ἀεὶ πεφυκός, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διενοήθη, τὸ δὲ κακὸν βλάπτειν, ταῦτα πάντα ξυνιδὼν ἐμηχανήσατο, ποῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν νικῶσαν ἀρετήν, ἡττωμένην δὲ κακίαν ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλιστ' ἂν καὶ ῥᾷστα καὶ ἄριστα· μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο τό, ποῖόν τι γιγνόμενον ἀεὶ ποίαν ἕδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι καὶ τίνας ποτὲ τόπους· τῆς δὲ γενέσεως τοῦ[4] ποιοῦ[5] τινὸς ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστου[6] ἡμῶν τὰς αἰτίας· ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ καὶ ὁποῖός ἂν ᾖ[7] τὴν ψυχήν, ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας ἡμῶν ὡς τὸ πολύ.

ΚΛΕΙ. Τὸ γοῦν εἰκός.

ΑΘΗΝ. Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ', ὅσα μέτοχά ἐστι ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μεταβολῆς αἰτίαν· μεταβάλλοντα δὲ φέρεται[8] κατὰ τὴν τῆς εἱμαρμένης τάξιν καὶ νόμον· σμικρότερα μὲν τῶν ἠθῶν μεταβαλόντα[9] [ἐλάττω] κατὰ τὸ τῆς

1 μή. 2 abest. 3 ὠφελεῖν ἀγαθόν. 4 τό. 5 ποῖον. 6 ἑκάστων. 7 τὶς ὤν. 8 φαίνεται. 9 μεταβάλλοντα.

χώρας ἐπίπεδον μεταπορεύεται, πλείω δὲ καὶ ἀδι-
κώτερα μεταπεσόντα εἰς βάθος τά τε κάτω λεγόμε-
να τῶν τόπων, ὅσα ᾅδην τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα
τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζοντες σφόδρα φοβοῦνται καὶ
ὀνειροπολοῦσι ζῶντες διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων.
μείζω[1] δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταβά-
λῃ[2] διὰ τὴν αὑτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμιλίαν γενομέ-
νην ἰσχυράν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμίξασα
γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη, διαφέροντα καὶ με-
τέβαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμεί-
νω τινὰ τόπον ἕτερον, ὅταν δὲ τἀναντία, ἐπὶ τἀναν-
τία μεθιδρύσατο[3] τὸν αὑτῆς βίον.

13.

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
ὦ παῖ καὶ νεανίσκε, ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν,
κακίω μὲν γιγνόμενον πρὸς τὰς κακίους ψυχάς,
ἀμείνω δὲ πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον ἔν τε ζωῇ
καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις πάσχειν τε καὶ ποιεῖν, ἃ προς-
ῆκον δρᾶν ἐστι τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς.
ταύτης τῆς δίκης οὔτε σὺ μήποτε οὔτε ἄλλος[4] ἀτυ- 905
χὴς γενόμενος ἐπεύξηται περιγενέσθαι θεῶν, ἣν πα-
σῶν δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες, χρε-
ών τε ἐξευλαβεῖσθαι τὸ παράπαν· οὐ γὰρ ἀμεληθή-
σει ποτὲ ὑπ' αὐτῆς, οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύσει κα-
τὰ τὸ τῆς γῆς βάθος, οὐδ' ὑψηλὸς γενόμενος εἰς τὸν
οὐρανὸν ἀναπτήσει, τίσεις δὲ σαυτῷ[5] τὴν προσήκου-
σαν τιμωρίαν, εἴτ' ἐνθάδε μένων, εἴτε καὶ ἐν ᾅδου
διαπορευθείς, εἴτε καὶ τούτων εἰς ἀγριώτερον ἔτι
διακομισθεὶς τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος σοι καὶ περὶ
ἐκείνων ἂν εἴη τῶν, οὓς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν με-
γάλους γεγονότας, ἀνοσιουργήσαντας ἤ τι τοιοῦτον

1 μείζων. 2 μεταλάβῃ. 3 μεθιδρύσασα. 4 εἰ ἄλλος. 5 αὐ-
τῶν.

πράξαντας, φήθῃς ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι κάτα, ὡς ἐν κατόπτροις, αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἡγήσω καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν, οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ξυντέλειαν, ὅπῃ ποτὲ τῷ παντὶ ξυμβάλλεται· γιγνώσκειν δὲ αὐτὴν, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἣν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν τύπον ἴδοι ποτὲ οὐδὲ λόγον ξυμβάλλεσθαι περὶ βίου δυνατὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαίμονα τύχην; ταῦτα εἰ μέν σε πείθει Κλεινίας ὅδε καὶ ξύμπασα ἡμῶν ἥδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅ τι λέγεις, καλῶς ἄν σοι ὁ θεὸς αὐτὸς ξυλλαμβάνοι, εἰ δ' ἐπιδεὴς λόγου τινὸς ἔτι ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ ὁπωσοῦν ἔχεις. ὅτι μὲν γὰρ θεοί τε εἰσὶ καὶ ἀνθρώπων ἐπιμέλονται, ἔγωγε οὐ παντάπασι φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδεῖχθαι, τὸ δὲ παραιτητοὺς αὖ τοὺς θεοὺς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι δεχομένους δῶρα, οὔτε τινὶ ξυγχωρητέον παντί τ' αὖ κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον.

ΚΛΕΙ. Κάλλιστ' εἶπες, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον παραιτητοὶ γίγνοιντ' ἂν ἡμῖν, εἰ γίγνοιντο αὖ; καὶ τίνες ἢ ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίγνεσθαι τούς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν.

ΚΛΕΙ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἆρα τίσι[1] προσφερεῖς τῶν ἀρχόντων, ἢ τίνες[2] τούτοις, ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἡνίοχοί τινες ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἁμιλλωμένων, ἢ πλοίων κυβερνῆται; τάχα δὲ κἂν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέδων ἄρχουσί τισιν· εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλεμον εὐλαβουμένοις ἰατροῖς ἐοικέναι περὶ σώματα, ἢ γε-

---

1 τισί. 2 ἢ τινες.

γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν εἰωθυίας ὥρας χαλεπὰς 906
διὰ φόβον[1] προςδεχομένοις, ἢ καὶ ποιμνίων ἐπιστά-
ταις· ἐπειδὴ γὰρ ξυγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς, εἶ-
ναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν ἀγαθῶν, εἶναι
δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μή, μάχη δή,
φαμέν, ἀθάνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη καὶ φυλακῆς θαυ-
μαστῆς δεομένη· ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοί τε ἅμα καὶ
δαίμονες, ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ δαιμόνων·
φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφροσύνης,
σώζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως
ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσι· βρα-
χὺ δέ τι καὶ τῇδε ἄν τις τῶν τοιούτων ἐνοικοῦν ἡμῖν
σαφὲς ἴδοι. ψυχαὶ δή τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦσαι καὶ ἄδι-
καν λῆμα[2] κεκτημέναι δῆλον ὅτι θηριώδεις πρὸς τὰς
τῶν φυλάκων ψυχὰς ἄρα κυνῶν ἢ τὰς τῶν νομέων ἢ
πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀκρατάτων δεσποτῶν προς-
πίπτουσαι, πείθουσι θωπείαις λόγων καὶ ἐκ εὐκταίαις
τισὶν ἐπῳδαῖς, ὡς αἱ φῆμαί φασιν αἱ τῶν κακῶν, ἐξ-
εῖναι πλεονεκτοῦσί σφισιν ἐν ἀνθρώποις πάσχειν μη-
δὲν χαλεπόν· φαμὲν δ' εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμε-
νον ἁμάρτημα τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκίνοις σώ-
μασι νόσημα καλούμενον, ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνι-
αυτῶν λοιμόν, ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις τοῦτο αὐ-
τὸ[3] τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον ἀδικίαν.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν τὸν λέγοντα, ὡς εἰσὶ ξυγγνώμονες ἀεὶ θεοὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων τις ἀπονέμῃ, καθάπερ κυσὶ λύκοι τῶν ἁρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν, οἱ δὲ ἡμερούμενοι τοῖς δώροις ξυγχωροῖεν τὰ ποίμνια διαρπάζειν. ἆρ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοὺς εἶναι θεούς;

ΚΛΕΙ. Οὗτος μὲν οὖν.

---

1 φόβον. 2 λῆμμα. 3 αὖ.

14.

ΑΘΗΝ. Τίσιν οὖν δὴ τῶν προῤῥηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοὺς οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώπων ὁστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῇ γε οἴνου κνίσσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας;

ΚΛΕΙ. Μηδαμῶς.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' οὔτι μὴν ἡνιόχοισί γε ἐν ἁμίλλῃ ξυντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἑτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι.

ΚΛΕΙ. Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἂν λέγων τὸν λόγον τοῦτον.

ΑΘΗΝ. Οὐ μὴν οὐδὲ στρατηγοῖς γε οὐδ' ἰατροῖς οὐδὲ γεωργοῖς οὐδὲ νομεῦσιν, οὐ μὴν[1] οὐδέ τισι κυσὶ κεκηλημένοις ὑπὸ λύκων.

907 ΚΛΕΙ. Εὐφήμει· πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί;

ΚΛΕΙ. Πολύ γε.

ΑΘΗΝ. Τοὺς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας διαφέροντάς τε αὐτοὺς φυλακῇ πρὸς ἀρετὴν κυνῶν χείρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἄν ποτε προδοῖεν ἕνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως δεδομένων;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς, οὔτε ἀνεκτὸς ὁ λόγος τῶν γε[2] περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων· κινδυνεύει πως ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιότατα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος.

ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοί τε ὡς εἰσὶ καὶ ὡς ἐπιμελεῖς καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασιν ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί που;

---

1 νομεῦσι μήν, οὐδέ. 2 λόγοι. τῶν τε.

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ ξύμψηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν.

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν εἴρηταί γέ πως σφοδρότερον διὰ φιλονεικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων· τούτου γε μὴν ἕνεκα, ὦ φίλε Κλεινία, πεφιλονείκηται[1], μή ποτε λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναί σφισιν ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοὺς διανοοῦνται· προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν. εἰ δέ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πῃ τοὺς ἄνδρας, ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἤθη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ' ἐλπίς, εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην.

15.

ΑΘΗΝ. Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος, οἷος ἂν τῶν νόμων ἑρμηνεὺς, ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγορεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς· τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις ἀσεβείας ὅδε ἔστω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρατυγχάνων ἀμυνέτω, σημαίνων πρὸς ἄρχοντας· τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον εἰςαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους. ἐὰν δέ τις ἀκούσασα ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἓν ἕκαστον[2] τῶν καθ' ἓν ἀσεβούντων τίμημα. δεσμὸς μὲν 908
οὖν ὑπαρχέτω πᾶσι, δεσμωτηρίων γε[3] ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἑνὸς μὲν κοινοῦ τοῖς πλείστοις περὶ ἀγοράν, σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων ἑνὸς

1 πεφιλονεικήνται. 2 ἐν ἑκάστῳ. 3 δέ.

δὲ περὶ τὸν τῶν νύκτωρ ξυλλεγομένων ξύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον, ἑνὸς δὲ αὖ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπηπερ ἂν ἐρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριώτατος ᾖ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά· περὶ ἀσέβειαν δὲ ὄντων αἰτίαις μὲν τρισίν, αἵσπερ καὶ διήλθομεν, δύο δ' ἐξ ἑκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας γενομένων, ἓξ ἂν γίγνοιντο, ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἁμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης δεόμενα. οἷς γὰρ ἂν μὴ νομίζουσι θεοὺς εἶναι τὸ παράπαν ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακοὺς καὶ τῷ δυσχεραίνειν τὴν ἀδικίαν οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται πράττειν, τούς τε μὴ δικαίους τῶν ἀνθρώπων φεύγουσι καὶ τοὺς δικαίους στέργουσιν· οἷς δ' ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα ἀκράτειαί τε ἡδονῶν καὶ λυπῶν προσπέσωσι μνῆμαί τε ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νομίζειν θεοὺς ἀμφοῖν ἂν ἐν ὑπάρχοι κοινὸν πάθος, τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ τὸ μὲν ἐλάττω, τὸ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἄν· ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε ἂν περὶ θεοὺς παῤῥησίας εἴη μεστὸς καὶ περὶ θυσίας τε καὶ ὅρκους, καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν, τάχ' ἂν ἑτέρους τοιούτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων· ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἅτερος, εὐφυὴς δὲ ἐπικαλούμενος δόλου[1] καὶ ἐνέδρας πλήρης· ἐξ ὧν μάντεις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι, γίγνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοί, καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ μὲν εἴδη γένοιτ' ἄν, τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως δύο, ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν τὸ οὐχ ἑνὸς οὐδὲ δυεῖν ἄξια θανάτοιν ἁμαρτάνον, τὸ δὲ νουθετήσεως

1 δόλου δέ.

ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς
νομίζον[1] ἀμελεῖν δύ᾽ ἕτερα γεννᾷ, καὶ τὸ παραιτη-
τούς, ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτῃ διεστηκότων, τοὺς
μὲν ὑπ᾽ ἀνοίας ἄνευ κάκης ὀργῆς τε καὶ ἤθους γεγε-
νημένους εἰς τὸ σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμε-
νος νόμῳ τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε· ἐν τού- 909
τῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος
ξυγγιγνέσθω, πλὴν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ ξυλλόγου κοι-
νωνοῦντες, ἐπὶ νουθετήσει τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σω-
τηρίᾳ ὁμιλοῦντες· ὅταν δ᾽ ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ
τῶν δεσμῶν, ἐὰν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰ-
κείτω μετὰ τῶν σωφρόνων, ἐὰν δὲ μή, ὀφείλῃ δ᾽
αὖθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι
δ᾽ ἂν θηριώδεις γένωνται πρὸς τῷ θεοὺς μὴ νομίζειν
ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ
τῶν ἀνθρώπων ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζών-
των, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν καὶ
θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν, ὡς θυσίαις τε καὶ εὐ-
χαῖς καὶ ἐπῳδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας
οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσι κατ᾽
ἄκρας ἐξαιρεῖν, τούτων δὲ ὃς ἂν ὄφλων εἶναι δόξῃ,
τιμάτω τὸ δικαστήριον αὐτῷ κατὰ νόμον, δεδέσθαι
μὲν ἐν τῷ τῶν μεσογείων δεσμωτηρίῳ, προσιέναι δὲ
αὐτῷ μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε, τακτὴν δὲ ὑπὸ
τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν
λαμβάνειν, ἀποθανόντα δὲ ἔξω τῶν ὁρίων ἐκβάλ-
λειν ἄταφον, ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος ξυνθάπτῃ, δί-
κας ἀσεβείας τῷ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω· παῖ-
δας δὲ ἂν μὲν καταλίπῃ τῇ πόλει ἱκανούς, οἱ τῶν
ὀρφανῶν ἐπιμελόμενοι καὶ τούτων, ὡς ὄντων ὀρφα-
νῶν, ἐπιμελέσθων μηδὲν χεῖρον τῶν ἄλλων, ἀπὸ
τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὄφλῃ τὴν δίκην.
κοινὸν δ᾽ ἐπὶ τούτοις πᾶσι νόμον κεῖσθαι χρεών, ὃς

---

1 νομίζειν.

ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς ἔργῳ καὶ
λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοίη καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους γί-
γνεσθαι ἧττον, διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρὰ
νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὅδε τοῖς ξύμπασι κείμενος
ἁπλῶς· Ἱερὰ μηδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτήσθω· θύ-
ειν δ' ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴῃ τινί, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω
θύσων, καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε καὶ ἱερείαις ἐγχειριζέτω
τὰ θύματα, οἷς ἀγνεία τούτων ἐπιμελής, ξυνευξά-
σθω δὲ αὐτός τε καὶ ὃς ἂν ἐθέλῃ μετ' αὐτοῦ ξυνεύ-
χεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα τῶν τοιῶνδε χάριν ἔστω·
ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥᾴδιον ἱδρύεσθαι, μεγάλης δὲ δι-
ανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον, ἔθος τε γυ-
ναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι
πάντῃ καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τις ἂν
ἀπορῇ, καὶ τοὐναντίον, ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβων-
ται, καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεὶ καὶ θυσίας εὔχεσθαι
910 καὶ ἱδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς καὶ δαίμοσι καὶ παι-
σὶ θεῶν, ἔν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους
καὶ ἐν ὀνείροις, ὡς δ' αὔτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνη-
μονεύοντας ἑκάσταισί τε αὐτῶν ἄκη ποιουμένους βω-
μοὺς καὶ ἱερά, πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας,
ἔν τε καθαροῖς ἱδρυομένους ἐμπιπλάναι, καὶ ὅπῃ
τις ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἕνεκα χρὴ πάντων ποι-
εῖν κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον, πρὸς τούτοις δὲ
ἕνεκα τῶν ἀσεβούντων, ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέπτον-
τες πράξεσιν, ἱερά τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις
ἱδρυόμενοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἵλεως οἰόμενοι ποιεῖν
θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον τὴν ἀδικίαν αὐ-
ξάνοντες, αὑτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται
καὶ τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὖσιν αὐτῶν βελτίοσι, καὶ
πᾶσα οὕτως ἡ πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν τρόπον τι-
νὰ δικαίως. τὸν μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμ-
ψεται· κείσθω γὰρ ὁ νόμος οὗτος, μὴ κεκτῆσθαι
θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά, τὸν δὲ φανέντα κεκτη-
μένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν

μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κέκτηταί τις, ὁ μὲν αἰσθόμενος καὶ εἰςαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν, οἱ δὲ προςταττόντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια, μὴ πείθοντες δὲ ζημιούντων, ἕως ἂν ἀπενεχθῇ· ἐὰν δέ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ᾽ ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερός, εἴτε ἐν ἰδίοις ἱδρυσάμενος εἴτ᾽ ἐν δημοσίοις θύσας ἱερὰ θεοῖς οἱςτισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων θανάτῳ ζημιούσθω· τὸ δὲ παιδίων ἢ μὴ κρίναντες νομοφύλακες εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰςαγαγόντες τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπιτελούντων.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Rem divinam excipiunt negotia civilia, ut contractus, res pecuniaria, aliae. Et primum quidem agitur de re, quam quis deposuit (ut thesaurum) vel amisit et reliquit, eiusque poena, qui eam tollit (C. 1.). Deinde de servis exponitur ad supplicium ducendis vel in libertatem asserendis, de observantia, quam manumissus debeat patrono suo, de liberti commoratione in urbe, de re legitime vendita vel emta, de pecuniae collationibus et de redhibitione legitima (C. 2.). Omnis fraus et adulteratio in venditione vetator, et, si qua committitur, punitor (C. 3.). Cauponari quibus, quatenus et quomodo liceat, deinceps explicatur (C. 4.); denique de opificibus operibusque condicendis et de praemiis militaribus agitur (C. 5.). Sequuntur maxima contractuum genera, testamenta et tutelae (C. 6.). Et de testamentis quidem primum monet, nemini licere ad suum arbitrium de bonis suis statuere, quum civitatis magis, quam sua sint. Tunc de testamentis leges scribit, de tutelis, si pater intestatus decessit, et de connubio propinquorum; deinceps exponit, quomodo, si quis a liberis masculis orbus decesserit, filiae vel filiabus prospici oporteat (C. 7.). Iam separatim de tutela agit, et postquam explicuit, quanti res sit momenti quantaque cum cura et religione gerenda, poenas irrogat tutoribus et magistratibus pupillos vel negligentibus vel laedentibus (C. 8.). — Inter patrem et filium si rixae et odia exarserint, quid patri in filium et filio in patrem facere liceat, explicat, quatenus videlicet patri concessum sit, filium abdicare, et filio, litem patri intendere (C. 9.). Odia et rixae si marito cum uxore sunt, primum eos conciliare inter se studebunt legum custodes et mulieres, quibus nuptiarum procuratio data est; sin inter se conciliari nequeant, divortium faciant, in qua re quatenus novum inire coniugium liceat,

et quid liberis, quos suos esse confitentur, faciendum sit, accuratius definitur (C. 10.). — Parentes in summo habere honore oportet; dii enim ut eorum preces, sic etiam execrationes audiunt, et liberis parentes colentibus propitii, negligentibus vero irati sunt. Quorum aures clausae sunt ad has admonitiones, eorum impietatem legislator poenis castigabit (C. 11.). — Poenae deinde et in hos constituuntur, qui veneno, incantando, aliisve artibus magicis alteri nocent, et in hos, qui vel furto vel vi alios laedunt; similiter in eos, qui maledictis alterum figunt. Carminibus aliquem perstringere nonnisi per iocum et sine ira licebit (C. 12.). — His denique leges subiiciuntur, quae poenas irrogant mendicis, iis, qui res alienas laedunt vel alteri omnino nocent, testibus falsi testimonii convictis et hominibus litigiosis (C. 14.).

1.

913 Τὸ δὴ μετὰ ταῦτ' εἴη ξυμβόλαια ἂν πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν δεόμενα προσηκούσης τάξεως. ἁπλοῦν δέ γ' ἐστί που τό γε τοιοῦτον· μήτε οὖν τις τῶν ἐμῶν χρημάτων ἅπτοιτο εἰς δύναμιν, μηδ' αὖ κινήσειε μηδὲ τὸ βραχύτατον, ἐμὲ μηδαμῇ μηδαμῶς πείθων· κατὰ ταυτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐγὼ δρῴην, νοῦν ἔχων ἔμφρονα. θησαυρὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον τῶν τοιούτων· ὅν τις αὑτῷ καὶ τοῖς αὑτοῦ κειμήλιον ἔθετο μὴ τῶν ἐμῶν ὢν πατρῴων, μήθ' εὑρεῖν ποτὲ θεοῖς εὐξαίμην, μήθ' εὑρὼν κινήσαιμι, μηδ' αὖ τοῖς λεγομένοις μάντεσιν ἀνακοινώσαιμι τοῖς ἁμωσγέπως μοὶ ξυμβουλεύσουσιν[1] ἀνελεῖν τὴν γῇ[2] παρακαταθήκην· οὐ γάρ ποτε τοσοῦτον εἰς χρημάτων ὠφεληθείην ἂν κτῆσιν ἀνελών, ὅσον εἰς ὄγκον πρὸς ἀρετὴν ψυχῆς καὶ τὸ δίκαιον ἐπιδιδοῖμ' ἂν μὴ ἀνελόμενος, κτῆμα ἀντὶ κτήματος ἄμεινον ἐν ἀμείνονι κτησάμενος, δίκην ἐν τῇ ψυχῇ πλούτου προτιμήσας ἐν οὐσίᾳ κεκτῆσθαι πρότερον. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα καὶ περὶ τούτου λέγοιτ' ἄν, ὡς ἑνὸς ἐκείνων ὄντος· πείθεσθαι δὲ χρὴ καὶ τοῖς περὶ ταῦτα λεγομένοις μύθοις, ὡς εἰς παίδων γενεὰν οὐ ξύμφορα τὰ τοιαῦτα· ὃς δ' ἂν παίδων τε ἀκηδὴς γένηται, καὶ τοῦ θέντος τὸν νόμον ἀμελήσας, ἃ μήτε αὐτὸς κατέθετο μήτε αὖ πατέρων τις πατήρ,

1 ξυμβουλεύουσιν. 2 γε.

μὴ πείσας τὸν θέμενον, ἀνέληται, κάλλιστον νόμων
διαφθείρων καὶ ἁπλούστατον καὶ οὐδαμῇ ἀγεννοῦς
ἀνδρὸς νομοθέτημα, ὃς εἶπεν, ἃ μὴ κατέθου, μὴ
ἀνέλῃ, τούτοιν τοῖν δυεῖν νομοθέταιν καταφρονήσαν-
τα καὶ ἀνελόμενον οὔ τι σμικρόν, ὃ μὴ κατέθετο αὐ-
τός, πλῆθος δ' ἔστιν ὅτε θησαυροῦ παμμέγεθες, τί
χρὴ πάσχειν; ὑπὸ μὲν δὴ θεῶν, ὁ θεὸς οἶδεν. ὁ δὲ
κατιδὼν πρῶτος ἀγγελέτω, ἐὰν μὲν ἐν ἄστει γίγνηται
τὸ τοιοῦτον, τοῖς ἀστυνόμοις, ἐὰν δὲ τῆς πόλεως ἐν
ἀγορᾷ που, τοῖσιν ἀγορανόμοις, ἐὰν δὲ τῆς ἄλλης
χώρας, ἀγρονόμοις τε καὶ τοῖς τούτων ἄρχουσι δη- 914
λωσάτω· δηλωθέντων δέ, ἡ πόλις εἰς Δελφοὺς πεμ-
πέτω, ὅ τι δ' ἂν ὁ θεὸς ἀναιρῇ περί τε τῶν χρημά-
των καὶ τοῦ κινήσαντος, τοῦτο ἡ πόλις ὑπηρετοῦσα
ταῖς μαντείαις δράτω τοῦ θεοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἐλεύθε-
ρος ὁ μηνύσας ᾖ, δόξαν ἀρετῆς κεκτήσθω, μὴ μηνύσας
δὲ κακίας· δοῦλος δὲ ἂν ᾖ, μηνύσας μὲν ἐλεύθερος ὑπὸ
τῆς πόλεως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, ἀποδιδούσης τῷ δεσπότῃ
τὴν τιμήν, μὴ μηνύων δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. Τούτῳ
δ' ἑπόμενον ἑξῆς ἂν γίγνοιτο τὸ περὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα
ταὐτὸ τοῦτο νόμιμον ξυνακολουθεῖν. ἄν τις τῶν αὐτοῦ
τι καταλίπῃ που ἑκὼν ἢ ἄκων, ὁ προστυγχάνων ἐάτω
κεῖσθαι, νομίζων φυλάττειν ἐνοδίαν δαίμονα τὰ τοι-
αῦτα, ὑπὸ τοῦ νόμου τῇ θεῷ καθιερωμένα· ἂν δὲ πα-
ρὰ ταῦτά τις ἀπειθῶν ἀναιρούμενος οἴκαδε φέρῃ, ἂν
μὲν σμικρᾶς τιμῆς ἄξιον ὢν δοῦλος, ὑπὸ τοῦ προστυγ-
χάνοντος μὴ ἔλαττον τριακοντούτους [1] πολλὰς πλη-
γὰς μαστιγούσθω, ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος, πρὸς τῷ ἀνε-
λεύθερος εἶναι δοκεῖν καὶ ἀκοινώνητος νόμων δεκα-
πλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινηθέντος ἀποτινέτω τῷ κατα-
λιπόντι· ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶται τῶν αὐτοῦ χρημάτων
ἔχειν τινὰ πλέον ἢ καὶ σμικρότερον, ὃ δὲ ὁμολογῇ μὲν
ἔχειν, μὴ τὸ ἐκείνου δέ, ἂν μὲν ἀπογεγραμμένον ᾖ

1 τριακονταετοῦς.

παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ κτῆμα κατὰ νόμον, τὸν ἔχοντα καλείσθω πρὸς τὴν ἀρχήν, ὃ δὲ καθιστάτω· γενομένου δὲ ἐμφανοῦς, ἐὰν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπογεγραμμένον φαίνηται ποτέρου τῶν ἀμφιςβητούντων, ἔχων οὗτος ἀπίτω· ἐὰν δέ τινος ἄλλου τῶν μὴ παρόντων, ὁπότερος ἂν μὴ παράσχοι τὸν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος, ὡς παραδώσων ἐκείνῳ, κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφαίρεσιν ἀφαιρείσθω· ἐὰν δὲ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ ἀμφιςβητούμενον μὴ ἀπογεγραμμένον ᾖ, κείσθω μὲν μέχρι δίκης παρὰ τρισὶ τῶν ἀρχόντων τοῖς πρεσβυτάτοις, ἐὰν δὲ τὸ μεσεγγυηθὲν θρέμμα ᾖ, τὸν νικηθέντα περὶ αὐτοῦ δίκῃ τὴν τροφὴν ἐκτίνειν τοῖς ἄρχουσι, τὴν δὲ κρίσιν διαδικάζειν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἄρχοντας.

2.

Ἀγέτω τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἔμφρων ᾖ, χρησόμενος ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τῶν ὁπόσα ὅσια, ἀγέτω δὲ καὶ ὑπὲρ ἄλλου τῶν οἰκείων ἢ φίλων τὸν ἀφεστῶτα ἐπὶ σωτηρίᾳ· ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆταί τινα εἰς ἐλευθερίαν ὡς δοῦλον ἀγόμενον, μεθιέτω μὲν ὁ ἄγων, ὁ δὲ ἀφαιρούμενος ἐγγυητὰς τρεῖς ἀξιόχρεως καταστήσας, οὕτως ἀφαιρείσθω κατὰ ταῦτα, ἄλλως δὲ μή· ἐὰν δὲ παρὰ ταῦτά τις ἀφαιρῆται, τῶν βιαί-
915 ων ἔνοχος ἔστω, καὶ ἁλοὺς τὴν διπλασίαν τοῦ ἐπιγραφέντος βλάβους τῷ ἀφαιρεθέντι τινέτω. ἀγέτω δὲ καὶ τὸν ἀπελεύθερον, ἐάν τις μὴ θεραπεύῃ τοὺς ἀπελευθερώσαντας ἢ μὴ ἱκανῶς· θεραπεία δὲ φοιτᾷν τρὶς τοῦ μηνὸς τὸν ἀπελευθερωθέντα πρὸς τὴν τοῦ ἀπελευθερώσαντος ἑστίαν ἐπαγγελλόμενον, ὅ τι χρὴ δρᾷν τῶν δικαίων καὶ ἅμα δυνατῶν, καὶ περὶ γάμου ποιεῖν, ὅ τι περ ἂν ξυνδοκῇ τῷ γενομένῳ δεσπότῃ. πλουτεῖν δὲ τοῦ ἀπελευθερώσαντος μὴ ἐξεῖναι μᾶλλον, τὸ δὲ πλέον γιγνέσθω τοῦ δεσπότου· μὴ πλείω δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μένειν τὸν ἀφεθέντα, ἀλ-

λά, καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ξένους, ἀπιέναι λαβόντα τὴν αὑτοῦ πᾶσαν οὐσίαν, ἐὰν μὴ πείσῃ τούς τε ἄρχοντας καὶ τὸν ἀπελευθερώσαντα· ἐὰν δὲ καὶ τῷ ἀπελευθερωθέντι ἢ καὶ τῶν ἄλλων τῳ [1] ξένων οὐσία πλείων [2] γίγνηται τοῦ τρίτου μεγέθει τιμήματος, ᾗ ἂν τοῦτο ἡμέρᾳ γένηται, τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας λαβὼν ἀπίτω τὰ ἑαυτοῦ, καὶ μηδεμία τῆς μονῆς παραίτησις ἔτι τούτῳ παρ' ἀρχόντων γιγνέσθω· ἐὰν δέ τις ἀπειθῶν τούτοις εἰςαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὄφλῃ, θανάτῳ τε ζημιούσθω καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ γιγνέσθω δημόσια. δίκαι δ' ἔστωσαν τούτων ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις, ἐὰν μὴ πρότερον ἐν γείτοσιν ἢ ἐν αἱρετοῖσι δικασταῖς ἀπαλλάττωνται πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐγκλημάτων. Ἐὰν δὲ ὥς αὐτοῦ ἐφάπτηται ζώου καὶ ὁτουοῦν ἢ τινος ἑτέρου τῶν αὑτοῦ χρημάτων, ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων εἰς πρατῆρα ἢ τὸν δόντα ἀξιόχρεών τε καὶ ἔνδικον ἤ τινι τρόπῳ παραδόντα ἄλλῳ κυρίως, εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ πόλει ἡμερῶν τριάκοντα, εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν πέντε μηνῶν, ἧς μέσος ὁ μήν, ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διά τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως ἀλλάττεταί τις ἕτερος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ τῇ τεταγμένῃ ἑκάστοις κατ' ἀγορὰν καὶ δεχόμενον ἐν τῷ παραχρῆμα τιμήν, οὕτως ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ, μηδ' ἐπὶ ἀναβολῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνὴν ποιεῖσθαι μηδενός· ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὁτιοῦν ἀνθ' ὁτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιείτω ταῦτα, ὡς οὐκ οὐσῶν δικῶν κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν λεγόμενα. Ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν φίλον παρὰ φίλοις, ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς

---

1 τῶν. 2 πλείω.

ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν, ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. Ὃς δ' ἂν ἀποδόμενος τιμήν του λάβῃ μὴ ἐλάττω δραχμῶν πεντήκοντα, παραμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης δέκα ἡμέρας, ὁ δὲ
916 πριάμενος ἴστω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίγνεσθαι χάριν καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους εἵνεκα. ἡ δὲ κατὰ νόμους ἀναγωγὴ καὶ μὴ τῇδε ἔστω· ἐάν τις ἀνδράποδον ἀποδῶται κάμνον φθόῃ ἢ λιθιῶν ἢ στραγγουριῶν ἢ τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἀδήλῳ τοῖς πολλοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ ἀναγωγῆς ἔστω τούτῳ πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν, μηδ' ἐὰν τἀληθές τις προειπὼν ἀποδῶταί τῳ· ἐὰν δέ τις ἰδιώτῃ τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργός, ὁ πριάμενος ἐντὸς ἑξαμήνου ἀναγέτω, πλὴν τῆς ἱερᾶς, ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέστω ποιεῖσθαι τῆς νόσου· διαδικαζέσθω δὲ ἐν τισὶ τῶν ἰατρῶν, οὓς ἂν κοινῇ προβαλλόμενοι ἕλωνται, τὸν δὲ ὄφλοντα τὴν δίκην διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς, ἧς ἂν ἀποδῶται· ἐὰν δὲ ἰδιώτῃ τις ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι, καθάπερ καὶ τοῖς πρόσθεν ἐῤῥήθη, καὶ τὴν διαδικασίαν, ὁ δὲ ὄφλων τὴν τιμὴν ἁπλῆν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ἀνδροφόνον ἀποδῶταί τίς τινι εἰδότι μὲν εἰδώς, μὴ τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιούτου τῆς πράσεως, μὴ εἰδότι δὲ τὴν μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε, ὅταν τις αἴσθηται τῶν πριαμένων, ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, εἰδὼς δὲ ἂν κριθῇ, τάς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθηράτω κατὰ τὸν τῶν ἐξηγητῶν νόμον, τῆς τιμῆς τε ἀποδότω τῷ πριαμένῳ τριπλάσιον.

3.

Ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομίσματος

ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁτιοῦν ἢ καὶ μὴ ζώων ἀκίβδη-
λον πᾶν διδότω καὶ δεχέσθω, τῷ νόμῳ ξυνεπόμενος·
προοίμιον δέ, καθάπερ ἄλλων νόμων, δεξώμεθα καὶ
περὶ ὅλης ταύτης τῆς κάκης. κιβδηλείαν δὲ χρὴ πάν-
τα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτην ὡς
ἕν τι γένος ὂν τοῦτο, ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώθα-
σιν οἱ πολλοὶ κακῶς λέγοντες, ὡς ἐν καιρῷ γιγνόμε-
νον ἑκάστοτε τὸ τοιοῦτον πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι·
τὸν καιρὸν δὲ καὶ ὅπου καὶ ὁπότε ἀτάκτως καὶ ἀορί-
στως ἐῶντες, τῇ λέξει ταύτῃ πολλὰ ζημιοῦνταί τε καὶ
ζημιοῦσιν ἑτέρους. νομοθέτῃ δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο
ἀόριστον ἐᾶν, ἀλλ᾽ ἢ μείζους ἢ ἐλάττους ὅρους ἀεὶ
δεῖ διασαφεῖν· καὶ δὴ καὶ νῦν ὡρίσθω. ψεῦδος μη-
δεὶς μηδὲν μηδ᾽ ἀπάτην μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπι-
καλούμενος θεῶν, μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ πράξειεν, ὁ
μὴ θεομισέστατος ἔσεσθαι μέλλων· οὗτος δ᾽ ἐστίν, 917
ὃς ἂν ὅρκους ὀμνὺς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζῃ θεῶν,
δεύτερος δέ, ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρειττόνων αὐτοῦ
ψεύδηται· κρείττους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων
πρεσβῦταί τε, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, τῶν νέων· διὸ
καὶ γονῆς κρείττους ἐκγόνων καὶ ἄνδρες δὴ γυναι-
κῶν καὶ παίδων ἄρχοντές τε ἀρχομένων, οὓς αἰδεῖ-
σθαι πᾶσι [1] πάντας πρέπον ἂν εἴη ἔν ἄλλῃ τε ἀρχῇ
πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς μάλιστα ἀρχαῖς. ὅθεν
οὖν [2] ὁ νῦν παρὼν ἡμῖν λόγος ἐλήλυθε, πᾶς γὰρ τῶν
κατ᾽ ἀγορὰν ὁ κιβδηλεύων τι ψεύδεται καὶ ἀπατᾷ
καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν ἐπόμνυσιν ἐν τοῖς τῶν
ἀγορανόμων νόμοισί τε καὶ φυλακτηρίοις, οὔτε ἀν-
θρώπους αἰδούμενος οὔτε θεοὺς σεβόμενος. πάντως
μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα, θεῶν ὀνόματα μὴ χραί-
νειν ῥᾳδίως, ἔχοντα, ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἑκάστοτε τὰ
πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρότητός τε καὶ ἁγνείας τὰ
περὶ τοὺς θεούς. εἰ δ᾽ οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος·

---

1 abest. 2 desideratur.

Ὁ πωλῶν ἐν ἀγορᾷ ὁτιοῦν μηδέποτε εἴπῃ δύο τιμὰς, ὧν ἂν πωλῇ, ἁπλῆν δὲ εἰπὼν, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀποφέρων ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν, καὶ ταύτης τῆς ἡμέρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος· ἔπαινος δὲ ὅρκος τε περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέστω· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτοις, ὁ παρατυγχάνων τῶν ἀστῶν μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη κολάζων μὲν τὸν ὀμνύντα ἀνατεὶ τυπτέτω, ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ κίβδηλόν τι πωλοῦντα καὶ μὴ δυνάμενον τοῖς νῦν πείθεσθαι λόγοις ὁ προστυγχάνων τῶν γιγνωσκόντων, δυνατὸς ὢν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέτοικος, ὁ δὲ πολίτης, μὴ ἐλέγχων μὲν ὡς ἀποστερῶν τοὺς θεοὺς κακὸς ἀγορευέσθω, ἐλέγξας δὲ ἀναθέτω τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσι θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενόμενός τι πωλῶν τοιοῦτον πρὸς τῷ στερηθῆναι τοῦ κιβδηλευθέντος, ὁπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμενον, κατὰ δραχμὴν ἑκάστην τῇ μάστιγι [1] τυπτέσθω πληγὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ κηρύξαντος, ὧν ἕνεκα μέλλει τύπτεσθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουργίας τῶν πωλούντων οἵ τε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύλακες πυθόμενοι τῶν ἐμπείρων περὶ ἕκαστα ἀναγραψάντων, ἅ τε χρὴ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα καὶ ἃ μή, καὶ πρόσθε τοῦ ἀγορανομίου [2] θέντων ἐν στήλῃ γράψαντες, νόμους εἶναι τοῖς περὶ τὴν τῆς ἀγορᾶς χρείαν μηνυτὰς σα-
918 φεῖς. τὰ δὲ περὶ τῶν ἀστυνόμων ἐν τοῖς πρόσθεν ἱκανῶς εἴρηται· ἐὰν δέ τι προσδεῖν δοκῇ, νομοφύλαξιν ἐπανακοινώσαντες καὶ γράψαντες τὸ δοκοῦν ἐκλιπεῖν, εἰς ἀστυνόμιον θέντων ἐν στήλῃ τά τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσι τῆς ἀρχῆς νόμιμα.

---

1 absunt a libris editis. 2 ἀγορανόμου.

4.

Κιβδήλοις δ' ἐπιτηδεύμασιν ἕπεται κατὰ πόδα καπηλείας ἐπιτηδεύματα· ταύτης δὲ πέρι ξυμπάσης ξυμβουλὴν πρῶτον δόντες καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ, νόμον ὕστερον ἐπιθώμεθα. καπηλεία γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα γέγονεν οὐ βλάβης ἕνεκα, τό γε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ τοὐναντίον· πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς, ὃς ἂν οὐσίαν χρημάτων ὡντινωνοῦν ἀξύμμετρον οὖσαν καὶ ἀνώμαλον ὁμαλήν τε καὶ ξύμμετρον ἀπεργάζηται; τοῦτο ἡμῖν χρὴ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος ἀπεργάζεσθαι δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι δεῖ λέγειν· καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς καὶ ἄλλα τὰ μὲν εὐσχημονέστερα, τὰ δὲ ἀσχημονέστερα γιγνόμενα, τοῦτό γε πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις ἐξευπορεῖν καὶ ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ μὴ καλὸν αὐτὸ μηδ' εὔσχημον δοκεῖ εἶναι καὶ τί τὸ διαβεβληκὸς τυγχάνει, ἴδωμεν, ἵν', εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον, ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασώμεθα[1] νόμῳ. πρᾶγμ' ἔσθ', ὡς ἔοικεν, οὐ φαῦλον οὐδὲ σμικρᾶς δεόμενον ἀρετῆς.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ.[2] Ὦ φίλε Κλεινία, σμικρὸν γένος ἀνθρώπων καὶ φύσει ὀλίγον καὶ ἄκρᾳ τροφῇ τεθραμμένον, ὅταν εἰς χρείας τε καὶ ἐπιθυμίας τινῶν ἐμπίπτῃ, καρτερεῖν πρὸς τὸ μέτριον δυνατόν ἐστι, καὶ ὅταν ἐξῇ χρήματα λαβεῖν πολλά, νήφει καὶ πρότερον αἱρεῖται τοῦ πολλοῦ τὸ τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων πλήθη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τούτοις, δεόμενά τε ἀμέτρως δεῖται, καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια, ἀπλήστως αἱρεῖται κερδαίνειν. διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν καὶ ἐμπορίαν καὶ πανδοκίαν γένη διαβέβληταί τε καὶ ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνείδεσιν,

---

1 ἐξιασαίμεθα. 2 ΚΛΕΙ. Πρᾶγμ' — ἀρετῆς. ΑΘΗΝ. Πῶς λέγεις, ὦ φίλε Κλεινία; σμ.

ἐπεὶ εἴ τις, ὃ μή ποτε γένοιτο οὐδ' ἔσται, προσαναγκά-
σειε (γελοῖον μὲν εἰπεῖν, ὅμως δὲ εἰρήσεται) πανδο-
κεῦσαι τοὺς πανταχῇ ἀρίστους ἄνδρας ἐπί τινα χρό-
νον ἢ καπηλεύειν ἤ τι τῶν τοιούτων πράττειν, ἢ καὶ
γυναῖκας ἔκ τινος ἀνάγκης εἱμαρμένης τοῦ τοιούτου
μετασχεῖν τρόπου, γνοίημεν ἄν, ὡς φίλον καὶ ἀγα-
πητόν ἐστιν ἕκαστον τούτων, καὶ εἰ κατὰ λόγον ἀδιά-
φθορον γίγνοιτο, ἐν μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι
τιμῷτο τὰ τοιαῦτα πάντα· νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρή-
919 μους τις καπηλείας ἕνεκα τόπους καὶ πανταχόσε μή-
κη ἔχοντας ὁδῶν ἱδρυσάμενος οἰκήσεις ἐν ἀπορίᾳ
γιγνομένους καταλύσεσιν ἀγαπηταῖς[1] δεχόμενος, ἢ
ὑπὸ χειμώνων ἀγρίων βίᾳ ἐλαυνομένοις[2] εὐδιεινὴν
γαλήνην παρασχὼν ἢ πνίγεσιν ἀναψυχὴν τὰ μετὰ
ταῦτα οὐχ ὡς ἑταίρους δεξάμενος φιλικὰ παράσχῃ
ξένια, ἑπόμενα ταῖς ὑποδοχαῖς, ὡς δ' ἐχθροὺς αἰ-
χμαλώτους κεχειρωμένους ἀπολυτρώσῃ τῶν μακρο-
τάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων λύτρων, ταῦτά
ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ξύμπασι τοῖς τοιούτοις[3] ἁμαρ-
τανόμενα τὰς διαβολὰς τῇ τῆς ἀπορίας ἐπικουρήσει
ὀρθῶς[4] παρεσκευακότα. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον
ἀεὶ τέμνειν τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δὴ πάλαι τε
εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία χαλε-
πόν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις πολλοῖς τε ἄλλοισι, καὶ
δὴ καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταὐτά ἐστι πρὸς δύο
μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον, τὸν μὲν ψυχὴν διεφθαρ-
κότα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ λύπαις, προστε-
τραμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς
νόσου ταύτης ἀρωγὴ γίγνοιτ' ἂν ἐν νοῦν ἐχούσῃ πό-
λει; πρῶτον μὲν ὅτι σμικροτάτῳ χρῆσθαι κατὰ δύ-
ναμιν τῷ τῶν καπήλων γένει, ἔπειτα τούτοις τῶν
ἀνθρώπων προστάττειν, ὧν διαφθειρομένων οὐκ ἂν
γίγνοιτο μεγάλη λύμη τῇ πόλει, τρίτον δὲ αὐτοῖς

1 ἀγαπητῶς. 2 ἐλαυνομένους. 3 τοιούτοις ὀρθῶς. 4 deest.

τοῖς μετασχοῦσι τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρεῖν
μηχανήν, ὅπως ἤθη μὴ ἀνέδην ἀναισχυντίας τε καὶ
ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα ξυμβήσεται γίγνεσθαι
ῥαδίως. μετὰ δὴ τανῦν εἰρημένα περὶ ταῦτα νόμος
ἀγαθῇ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω. Μαγνήτων, οὓς
ὁ θεὸς ἀνορθῶν πάλιν κατοικίζει[1], γεωμόροι ὅσοι
τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων ἑστιῶν εἰσί,
μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ' ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω μηδ'
ἔμπορος μήτε διακονίαν μηδ' ἥντινα κεκτημένος ἰδιώ-
ταις τοῖς μὴ ἐξ ἴσου ἑαυτῷ, πλὴν πατρὶ καὶ μητρὶ
καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γένεσι καὶ πᾶσι τοῖς
αὐτοῦ πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθεροι ἐλευθέρως. τὸ
δ' ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥά-
διον νομοθετεῖν, κρινέσθω γε μὴν ὑπὸ τῶν τὰ ἀρι-
στεῖα εἰληφότων, τῷ ἐκείνων μίσει τε καὶ ἀσπασμῷ.
ὃς δ' ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου τέχνῃ τινὶ με-
τάσχῃ, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους αἰσχύνης ὁ βου-
λόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους κεκριμένους, ἐὰν
δὲ δόξῃ ἀναξίῳ ἐπιτηδεύματι καταρρυπαίνειν τὴν
αὑτοῦ πατρῴαν ἑστίαν, δεθεὶς ἐνιαυτὸν ἀποσχέσθω
τοῦ τοιούτου, καὶ ἐὰν αὖθις, ἔτη δύο, καὶ ἐφ' ἑκά- 920
στης ἁλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ παυέσθω διπλασιάζων
τοῦ ἔμπροσθεν χρόνου[2]. δεύτερος μὴν νόμος, μέ-
τοικον εἶναι χρεὼν ἢ ξένον, ὃς ἂν μέλλῃ καπηλεύ-
σειν· τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος, ὅπως ὡς ἄριστος ἢ καὶ
κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ᾖ ξύνοικος ἐν τῇ
πόλει· τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλακας εἶναι
μὴ μόνον ἐκείνων, οὓς φυλάττειν ῥᾴδιον, μὴ παρα-
νόμους καὶ κακοὺς γίγνεσθαι, ὅσοι γενέσει καὶ τρο-
φαῖς εὖ πεπαίδευνται, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἐπιτη-
δεύματά τε ἐπιτηδεύοντας, ἃ προτροπὴν ἔχει τινὰ
ἰσχυρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς γίγνεσθαι, φυ-
λακτέον μᾶλλον. ταύτῃ δὲ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν

---

1 οὓς ἂν — κατοικίζῃ. 2 τὸν ἔμπρ. χρόνον.

πολλὴν οὖσαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσαπερ ἂν αὐτῶν λειφθῇ, δόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν τῇ πόλει δεῖν εἶναι, ξυνελθεῖν αὖ χρεὼν περὶ ταῦτα τοὺς νομοφύλακας μετὰ τῶν ἐμπείρων ἑκάστης καπηλείας, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλίας πέρι, ξυγγενοῦς τούτῳ πράγματος, ξυνελθόντας δὲ ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον, γράψαντας δὲ θεῖναι τὸ γιγνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα, καὶ φυλάττειν τὰ μὲν ἀγορανόμους, τὰ δὲ ἀστυνόμους, τὰ δὲ ἀγρονόμους· καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μὲν ὠφελοίη ἑκάστους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτοι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι χρωμένους.

5.

Ὅσα τις ἂν ὁμολογῶν ξυνθέσθαι μὴ ποιῇ κατὰ τὰς ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείργωσιν ἢ ψήφισμα, ἢ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολογήσῃ, καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκήτου τις ἄκων κωλυθῇ, δίκας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις, ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν ἔμπροσθε μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος, οἳ τὸν βίον ἡμῖν ξυγκατεσκευάκασι τέχναις, Ἄρεως δ' αὖ καὶ Ἀθηνᾶς οἱ τὰ τῶν δημιουργῶν σώζοντες τέχναισιν ἑτέραις ἀμυντηρίοις ἔργα· δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος ἱερόν ἐστι τούτων τῶν θεῶν, οὗτοι δὴ πάντες χώραν καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν, οἳ μὲν ἄρχοντες τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων, οἳ δὲ ὀργάνων τε καὶ ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον, οἷς δὴ περὶ τὰ τοιαῦτα οὐ πρέπον ἂν εἴη ψεύδε-
921 σθαι, θεοὺς προγόνους αὐτῶν αἰδουμένους. ἂν δή τις δημιουργῶν εἰς χρόνον εἰρημένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ διὰ κάκην μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθείς, ἡγούμενος ὡς οἰκεῖον ξυγγνώμονα εἶναι θεόν,

οὐδὲν τῷ νῷ βλέπων, πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει, δεύτερον δὲ ἑπόμενος αὐτῷ νόμος κείσθω, τὴν τιμὴν τῶν ἔργων ὀφειλέτω, ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσηται, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργαζέσθω· καὶ ἀναιρουμένῳ δ᾽ ἔργον ξυμβουλευτὴς νόμος, ἅπερ τῷ πωλοῦντι ξυνεβούλευε, μὴ πλέονος τιμᾶν διαπειρώμενον, ἀλλ᾽ ὡς ἁπλούστατα τῆς ἀξίας, ταυτὸν δὴ προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ· γιγνώσκει γὰρ ὅ γε δημιουργὸς τὴν ἀξίαν· ἐν ἐλευθέρων οὖν πόλεσιν οὐ δή ποτε χρὴ τέχνῃ, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πράγματι, διαπειρᾶσθαι τῶν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὸν τὸν δημιουργόν, δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις ἐκδοὺς αὖ δημιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν ἔννομον ὁμολογίαν γενομένην, Δία δὲ πολιοῦχον καὶ Ἀθηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος ἀγαπῶν, λύῃ μεγάλας κοινωνίας, νόμος ὁ βοηθῶν ἔστω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετὰ θεῶν. ὃς γὰρ ἂν προαμειψάμενος ἔργον μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν χρόνοις τοῖς ὁμολογηθεῖσι, διπλοῦν πραττέσθω, ἐὰν δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλλων ἀτόκων ὄντων χρημάτων, ὁπόσα δανεισμῷ ξυμβάλλει τις, οὗτος τῇ δραχμῇ ἑκάστου μηνὸς ἐπωβελίαν κατατιθέτω· δίκας δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις. ὡς δὲ ἐν παρέργῳ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουργῶν ὄντων σωτηρίας, στρατηγῶν τε καὶ ὅσοι περὶ ταῦτα τεχνικοί, δίκαιον εἰπεῖν, ὅτι τὸ παράπαν ἐμνήσθημεν δημιουργῶν, ὡς τούτοις αὖ, καθάπερ ἐκείνοις, οἷον ἑτέροις οὖσι δημιουργοῖς. ἐάν τις ἄρα καὶ τούτων ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον εἴθ᾽ ἑκὼν εἴτε προσταχθὲν καλῶς ἐξεργάσηται, καὶ[1] τὰς τιμάς, οἵ δὴ μισθοὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσίν, ἀποδιδῷ δικαίως ὁ

1 abest.

νόμος, αὐτὸν ἐπαινῶν οὔποτε καμεῖται, ἐὰν δὲ προαμειψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται· νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω· ξυμβουλευτι-
922 κός, οὐ βιαστικός, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν, τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεώς εἰσι ξυμπάσης εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολεμικαῖς μηχαναῖς, δευτέρους· πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν διαφερόντως δυνηθεῖσι.

6.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμβάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν, σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται· ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν εἰρημένα ἀναγκαῖον ἀμωσγέπως τάξασθαι; τούτων δὲ ἀρχαὶ πάντων αἵ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυμίαι τῆς διαθέσεως αἵ τε τῶν μηδὲν τὸ παράπαν διαθεμένων τύχαι· ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέψας αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπόν· οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατόν ἐστ' αὐτὸ ἐᾶν· πολλὰ γὰρ ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τίθοιντ' ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν διατίθεσθαι μέλλειν, εἴ τις ἐξουσίαν δώσει ἁπλῶς οὕτω κυρίαν εἶναι διαθήκην, ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωσοῦν ἔχων πρὸς τῷ τοῦ βίου τέλει· ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμμένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν.

ΚΛΕΙ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

ΑΘΗΝ. Χαλεπόν ἐστ', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρωπος τελευτήσειν καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ μάλα φοβεροῦ καὶ δυσχεροῦς.

ΚΛΕΙ. Πῇ;

ΑΘΗΝ. Ζητῶν εἶναι κύριος ἁπάντων εἴωθε μετ' ὀργῆς λέγειν.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

ΑΘΗΝ. Δεινόν γε, ὦ θεοί, φησίν, εἰ τὰ ἐμὰ ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μή, καὶ τῷ μὲν πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα, τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασι φανερῶς, βασανισθέντες ἱκανῶς ἐν νόσοις, οἱ δ' ἐν γήρᾳ καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις.

ΚΛΕΙ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, καλῶς δοκοῦσί σοι λέγειν;

ΑΘΗΝ. Μαλθακοὶ ἔμοιγ', ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλαι νομοθετοῦντες γεγονέναι καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τὸν λόγον τοῦτον, ὦ 'γαθέ, φοβούμενοι τὸν νόμον ἐτίθεσαν τόνδε, ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἁπλῶς, ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ τὸ παράπαν· ἐγὼ δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐν τῇ σῇ πόλει μέλλουσι τελευτᾶν 923 ἀποκρινούμεθα ἐμμελέστερον.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Ὦ φίλοι, φήσομεν, καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστὶ γιγνώσκειν τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν χρήματα καὶ πρός γε ὑμᾶς αὐτούς, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει τανῦν. ἔγωγ' οὖν νομοθέτης ὢν οὔθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι, οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην, ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς πόλεως εἶναι τό τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν· καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων, οὐκ, ἐάν τις ὑμᾶς θωπείαις ὑποδραμὼν ἐν νόσοις ἢ γήρᾳ σαλεύοντας παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθῃ, ξυγχωρήσομαι ἑκών, ὅ τι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάσῃ καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἑνὸς

νόμος, αὐτὸν ἐπαινῶν οὔποτε καμεῖται, ἐὰν δὲ προ-
αμειψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔρ-
γων μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ
περὶ τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω ξυμβουλευτι-
922 κός, οὐ βιαστικός, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν, τιμᾶν
τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεώς εἴ-
σι ξυμπάσης εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολεμικαῖς μηχαναῖς,
δευτέρους· πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω
τοῖς τὰ τῶν ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν
διαφερόντως δυνηθεῖσι.

6.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμβάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν, σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται· ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν εἰρημένα ἀναγκαῖον ἀμωςγέπως τάξασθαι, τούτων δὲ ἀρχαὶ πάντων αἵ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυμίαι τῆς διαθέσεως αἵ τε τῶν μηδὲν τὸ παράπαν διαθεμένων τύχαι· ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέψας αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύςκολον καὶ χαλεπόν· οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατόν ἐστ' αὐτὸ ἐᾶν· πολλὰ γὰρ ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τίθοιντ' ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν διατίθεσθαι μέλλειν, εἴ τις ἐξουσίαν δώσει ἁπλῶς οὕτω κυρίαν εἶναι διαθήκην, ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωςοῦν ἔχων πρὸς τῷ τοῦ βίου τέλει· ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμμένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν.

ΚΛΕΙ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

ΑΘΗΝ. Χαλεπόν ἐστ', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρωπος τελευτήσειν καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ μάλα φοβεροῦ καὶ δυςχεροῦς.

ΚΛΕΙ. Πῆ;

ΑΘΗΝ. Ζητῶν εἶναι κύριος ἁπάντων εἴωθε μετ' ὀργῆς λέγειν.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

ΑΘΗΝ. Δεινόν γε, ὦ θεοί, φησίν, εἰ τὰ ἐμὰ ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μή, καὶ τῷ μὲν πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα, τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασι φανερῶς, βασανισθέντες ἱκανῶς ἐν νόσοις, οἳ δ' ἐν γήρᾳ καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις.

ΚΛΕΙ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, καλῶς δοκοῦσί σοι λέγειν;

ΑΘΗΝ. Μαλθακοὶ ἔμοιγ', ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλαι νομοθετοῦντες γεγονέναι καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Τὸν λόγον τοῦτον, ὦ 'γαθέ, φοβούμενοι τὸν νόμον ἐτίθεσαν τόνδε, ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἁπλῶς, ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ τὸ παράπαν·
ἐγὼ δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐν τῇ σῇ πόλει μέλλουσι τελευτᾶν 925
ἀποκρινούμεθα ἐμμελέστερον.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Ὦ φίλοι, φήσομεν, καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστι γιγνώσκειν τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν χρήματα καὶ πρός γε ὑμᾶς αὐτούς, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει τανῦν. ἔγωγ' οὖν νομοθέτης ὢν οὔθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι, οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην, ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς πόλεως εἶναι τό τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν· καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων, οὐκ, ἐάν τις ὑμᾶς θωπείαις ὑποδραμὼν ἐν νόσοις ἢ γήρᾳ σαλεύοντας παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθῃ, ξυγχωρήσομαι ἑκών, ὅ τι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάσῃ καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἑνὸς

ἑκάστου κατατιθεὶς ἐν μοίραις ἐλάττοσι δικαίως· ὑμεῖς δὲ ἡμῖν ἵλεῴ τε καὶ εὐμενεῖς ὄντες πορεύοισθε, ἧπερ κατὰ φύσιν νῦν πορεύεσθε τὴν ἀνθρωπίνην, ἡμῖν δὲ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑμετέρων μελήσει κηδομένοις ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν οὐ τῶν μέν, τῶν δὲ οὔ. ταῦτα μὲν οὖν παραμύθιά τε καὶ προοίμια τῶν τε ζώντων, ὦ Κλεινία, καὶ τῶν τελευτώντων ἔστω, νόμος δὲ ὅδε·

7.

Ὃς ἂν διαθήκην γράφῃ τὰ αὑτοῦ διατιθέμενος, παίδων ὢν πατήρ, πρῶτον μὲν τῶν υἱέων κληρονόμον, ὃν ἂν ἀξιώσῃ γίγνεσθαι, γραφέτω, τῶν δὲ ἄλλων παίδων ὃν ἂν μὲν ἑτέρῳ ποιεῖσθαι διδῷ δεχομένῳ, γραφέσθω τοῦτο αὐτό· ἐὰν δὲ περιγίγνηταί τις τῶν υἱέων αὐτῷ μὴ ἐπὶ τινὶ κλήρῳ πεποιημένος, ὃν κατὰ νόμον ἐλπὶς εἰς ἀποικίαν ἐκπεμφθήσεσθαι, τούτῳ τῶν ἄλλων χρημάτων ἐξέστω τῷ πατρὶ διδόναι, ὅσα ἂν ἐθέλῃ, πλὴν τοῦ πατρῴου κλήρου καὶ τῆς περὶ τὸν κλῆρον κατασκευῆς πάσης, καὶ ἐὰν πλείους ὦσι, πρὸς μέρος ὁ πατήρ, ὅπῃ ἂν ἐθέλῃ, νεμέτω τὰ περιόντα τοῦ κλήρου· ὅτῳ δ' ἂν τῶν υἱέων ὑπάρχων οἶκος ᾖ, μὴ νέμειν τούτῳ τῶν χρημάτων, θυγατρί τε ὡσαύτως, ᾗ μὲν ἂν ἐγγεγυημένος ὡς ἀνὴρ ἐσόμενος ᾖ, μὴ νέμειν, ᾗ δ' ἂν μή, νέμειν· ἐὰν δέ τῳ τῶν υἱέων ἢ καὶ τῶν θυγατέρων φανῇ κλῆρος ἐπιχώριος τῆς διαθήκης γενόμενος ὕστερον, τῷ κληρονόμῳ τοῦ τὴν διαθήκην διαθεμένου καταλειπέτω· ἐὰν δὲ ἄῤῥενας μὲν μὴ λείπῃ, θηλείας δὲ ὁ διατιθέμενος, ἄνδρα μὲν τῶν θυγατέρων, ᾗ τινὶ ἂν ἐθέλῃ, υἱὸν δὲ αὑτῷ καταλειπέτω γράψας κληρονόμον[1]· ἐὰν δὲ υἱός τῳ τελευτήσῃ παῖς ὤν, πρὶν εἰς ἄνδρας δυνατὸς εἶναι τελεῖν, εἴτε γεννητὸς

1 κληρονομεῖν.

ὢν εἴτε ποιητός, γραφέτω καὶ περὶ τῆς τοιαύτης τύχης ὁ τὴν διαθήκην γράφων, τίνα χρὴ παῖδα αὐτῷ 924 δεύτερον ἐπὶ τύχαις ἀμείνοσι γίγνεσθαι. ἐὰν δέ τις ἄπαις ὢν τὸ παράπαν διαθήκην γράφῃ, τὸ τῆς ἐπικτήτου δεκατημόριον ἐξελόμενος, ἐὰν ἐθέλῃ τῳ δωρεῖσθαι, δωρείσθω, τὰ δὲ ἄλλα παραδιδοὺς πάντα τῷ ποιηθέντι, ἄμεμπτος ἵλεων υἱὸν αὐτὸν ποιείσθω ξὺν νόμῳ. ᾧ δ' ἂν ἐπιτρόπων οἱ παῖδες δέωνται, ἐὰν μὲν διαθέμενος τελευτᾷ καὶ γράψας ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν ἑκόντας τε καὶ ὁμολογοῦντας ἐπιτροπεύσειν οὑστινασοῦν καὶ ὁπόσους ἂν ἐθέλῃ, κατὰ ταῦτα τὰ γραφέντα ἡ τῶν ἐπιτρόπων αἵρεσις γιγνέσθω κυρία, ἐὰν δὲ ἢ τὸ παράπαν μὴ διαθέμενος τελευτήσῃ τις ἢ τῆς τῶν ἐπιτρόπων αἱρέσεως ἐλλιπής, ἐπιτρόπους εἶναι τοὺς ἐγγύτατα γένει πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς κυρίους, δύο μὲν πρὸς πατρός, δύο δὲ πρὸς μητρός, ἕνα δὲ ἐκ τῶν τοῦ τελευτήσαντος φίλων· τούτους δ' οἱ νομοφύλακες καθιστάντων τῷ δεομένῳ τῶν ὀρφανῶν, καὶ πάσης τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ὀρφανῶν πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελέσθων ἀεὶ κατὰ πρέσβιν, καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτοὺς κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλον ἕτεροι τρεῖς, ἕως ἂν αἱ πέντε περίοδοι γίγνωνται κύκλῳ· καὶ τοῦτο ἐκλιπέτω μηδέποτε κατὰ δύναμιν. Ὃς δ' ἂν μηδὲν τὸ παράπαν διαθέμενος ἀποθάνῃ, παῖδας μὲν καταλιπὼν δεομένους ἐπιτροπῆς, τῶν αὐτῶν νόμων τούτων ἡ χρεία τῶν παίδων αὐτοῦ μετεχέτω· θηλείας δὲ ἂν καταλίπῃ τις ἀπροσδοκήτῳ τύχῃ χρησάμενος, ξυγγνώμην τῷ τιθέντι τὸν νόμον ἐχέτω, ἐὰν τῶν τριῶν αὐτοῦ πρὸς τὰ δύο ἐπισκοπῶν τὴν ἔκδοσιν τῶν θυγατέρων ποιήσῃ[1], πρός τε τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν καὶ τὴν τοῦ κλήρου σωτηρίαν, τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἂν πατὴρ

---

1 ποιῆται.

διασκέψαιτο, ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν, βλέπων εἰς
ἤθη τε καὶ τρόπους, τὸν ἐπιτήδειον αὐτῷ μὲν υἱόν,
νυμφίον δ' εἶναι τῇ θυγατρί, τοῦτο δὲ παραλείπῃ
διὰ τὴν ἀδύνατον σκέψιν. νόμος τοίνυν εἰς δύναμιν
ὅδε περὶ τῶν τοιούτων κείσθω· Ἐὰν ὁ μὴ διαθέ-
μενος θυγατέρας λίπῃ, τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφὸς
ὁμοπάτωρ ἢ ἄκληρος ὁμομήτριος ἐχέτω τὴν θυγατέ-
ρα καὶ τὸν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος, ἐὰν δὲ μὴ ᾖ
ἀδελφός, ἀδελφοῦ δὲ παῖς, ὡσαύτως, ἐὰν ἐν ἡλικίᾳ
πρὸς ἀλλήλους ὦσιν· ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς τούτων, ἀδελ-
φῆς δὲ παῖς ᾖ, κατὰ ταυτά, τέταρτος δὲ πατρὸς
ἀδελφός, πέμπτος δὲ τούτου παῖς, ἕκτος δὲ ἀδελφῆς
πατρὸς ἔκγονος· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος ἀεὶ πορευ-
έσθω κατ' ἀγχιστείαν, ἐάν τις παῖδας θηλείας κατα-
925 λίπῃ, δι' ἀδελφῶν τε καὶ ἀδελφιδῶν ἐπανιόν, ἔμ-
προσθεν μὲν τῶν ἀῤῥένων, ὕστερον δὲ θηλειῶν, ἐνὶ
γένει. τὴν δὲ τοῦ τῶν γάμων χρόνου ξυμμετρίαν τε
καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν κρινέτω, γυμνοὺς
μὲν τοὺς ἄῤῥενας, γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι θεώ-
μενος τὰς θηλείας. ἐὰν δὲ τοῖς οἰκείοις ἀπορία ξυγ-
γενῶν ᾖ, μέχρι μὲν ἀδελφοῦ υἱϊδῶν, μέχρι δὲ πάπ-
που παίδων ὡσαύτως, τῶν ἄλλων ὅντιν' ἂν ἡ παῖς
μετ' ἐπιτρόπων αἱρῆται τῶν πολιτῶν ἑκούσιον ἑκου-
σία, κληρονόμος γιγνέσθω τοῦ τελευτήσαντος καὶ τῆς
θυγατρὸς νυμφίος. ἔτι δὲ πολλὰ πολλῶν καὶ ἀπορία
τῶν τοιούτων πλείων γίγνοιτ' ἂν ἔστιν ὅτε ἐν αὐτῇ
τῇ πόλει· ἂν οὖν δή τις ἀπορουμένη τῶν αὐτόθεν
ὁρᾷ τινὰ εἰς ἀποικίαν ἀπεσταλμένον, ᾗ δὲ κατὰ
νοῦν αὐτῇ κληρονόμον ἐκεῖνον γίγνεσθαι τῶν τοῦ
πατρός, ἐὰν μὲν ξυγγενὴς ᾖ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ
νόμου ἐπὶ τὸ κλῆρον πορευέσθω, ἐὰν δὲ ἐκτὸς γένους
τῶν ἐν τῇ πόλει ὄντων ἔξω τῆς ξυγγενείας, κύριος
ἔστω κατὰ τὴν τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς παιδὸς τοῦ
τελευτήσαντος αἵρεσιν γῆμαι, καὶ τὸν κλῆρον ἐπα-
νελθὼν οἴκαδε λαβεῖν τοῦ μὴ διαθεμένου. ἄπαις δὲ

ἀῤῥένων τε καὶ θηλειῶν τὸ παράπαν ὅς ἂν μὴ διαθέμενος τελευτᾷ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τοῦ τοιούτου κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἐχέτω νόμον, θήλεια δὲ καὶ ἄῤῥην οἷον ξύννομοι ἴτωσαν ἐκ τοῦ γένους εἰς τὸν ἐξηρημωμένον ἑκάστοτε οἶκον, ὧν ὁ κλῆρος γιγνέσθω κυρίως, ἀδελφὴ μὲν πρῶτον, ἀδελφοῦ δὲ θυγάτηρ δευτέρα, τρίτη δὲ ἔκγονος ἀδελφῆς, τετάρτη δὲ πατρὸς ἀδελφή, καὶ πέμπτη πατρὸς ἀδελφοῦ παῖς, ἕκτη δὲ πατρὸς ἀδελφῆς ἂν εἴη παῖς· ξυνοικίζειν δὲ ταύτας ἐκείνοις κατ᾽ ἀγχιστείαν καὶ θέμιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐνομοθετήσαμεν. μὴ δὴ λανθανέτω τὸ τῶν τοιούτων νόμων ἡμᾶς βάρος, ὡς χαλεπῶς ἔστιν ὅτε[1] προστάττει τῷ τοῦ τελευτήσαντος κατὰ γένος οἰκείῳ γαμεῖν τὴν ξυγγενῆ, μὴ δοκεῖ δὲ σκοπεῖν, ἃ μυρία ἐν ἀνθρώποις ἐμπόδια γίγνεται τοῖς τοιούτοις ἐπιτάγμασιν τοῦ μή τινα ἐθέλειν πείθεσθαι, πρότερον δὲ οὕστινας ὁτιοῦν ἂν βουληθῆναι παθεῖν, ὁπόταν ἢ[2] σωμάτων νοσήματα καὶ πηρώσεις ἢ διανοίας ἔν τισι τῶν ἐπιταττομένων γαμεῖν ἢ γαμεῖσθαι γίγνηται· τούτων δὴ μηδὲν φροντίζειν τάχ᾽ ἂν ὁ νομοθέτης δόξειέν τισιν, οὐκ ὀρθῶς δοκοῦν. ἔστω τοίνυν εἰρημένον ὑπέρ τε νομοθέτου καὶ ὑπὲρ νομοθετουμένου σχεδὸν οἷον κοινὸν προοίμιον, ξυγγνώμην μὲν τῷ νομοθέτῃ τοὺς ἐπιταττομένους δεόμενον ἔχειν, ὅτι τῶν κοινῶν ἐπιμελόμενος οὐκ ἄν ποτε δύναιτο διοικεῖν ἅμα καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστῳ γιγνομένας ξυμφοράς, ξυγγνώμην δ᾽ αὖ καὶ τοῖς νομοθετουμένοις, ὡς τὰ 926 τοῦ νομοθετοῦντος εἰκότως ἐνίοτε οὐ δύνανται προστάγματα τελεῖν, ἃ μὴ γιγνώσκων προστάττει.

ΚΛΕΙ. Τί δή τις οὖν, ὦ ξένε, δρῶν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐμμετρώτατος ἂν εἴη;

ΑΘΗΝ. Διαιτητάς, ὦ Κλεινία, τοῖς τοιούτοις νόμοις καὶ νομοθετουμένοις ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι.

---

1 ἐστιν ὅτε. 2 abest.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Ἔστιν ὅτε πλουσίου πατρὸς ἀδελφιδοῦς τὴν θείου θυγατέρα ἑκὼν οὐκ ἂν ἐθέλοι λαμβάνειν, τρυφῶν καὶ ἐπὶ μείζοσι γάμοις τὴν διάνοιαν ἐπέχων, ἔστι δ' ὅτε καὶ ξυμφορὰν τὴν μεγίστην τοῦ νομοθέτου προστάττοντος, ἀπειθεῖν ἀναγκάζοιτ' ἂν τῷ νόμῳ, μαινόμενα κηδεύματα ἀναγκάζοντος λαμβάνειν ἢ δεινὰς ἄλλας σωμάτων ἢ ψυχῶν ξυμφοράς, ἃς ἀβίωτον ζῆν κεκτημένῳ. ὁ δὴ νῦν λόγος ἡμῖν περὶ τούτων ὅδε νόμος κείσθω· Ἐάν τινες ἄρα περὶ διαθήκης ἐγκαλῶσι τοῖς κειμένοις νόμοις, περί τε ἄλλων ὡντινωνοῦν καὶ δὴ καὶ περὶ γάμων, ἦ μὴν παρόντα καὶ ζῶντα αὐτὸν τὸν[1] νομοθέτην μήποτ' ἂν ἀναγκάσαι πράττειν οὕτω, μηδὲ γῆμαι μηδὲ γήμασθαι τοὺς νῦν ἀναγκαζομένους ἑκάτερα δρᾷν, ὁ δέ τις τῶν οἰκείων ἢ τις ἐπίτροπος φῇ, διαιτητάς, φάναι καὶ πατέρας, τοὺς πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων καταλιπεῖν τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ὀρφαναῖς τὸν νομοθέτην, πρὸς τούτους[2] ἐπανιόντες διαδικαζέσθων οἱ περὶ τινὸς τῶν τοιούτων ἀμφισβητοῦντες, κύρια τελοῦντες τὰ τούτων δόγματα· ἂν δέ τῳ μείζων δύναμις ἐπανατίθεσθαι δοκῇ τοῖς νομοφύλαξιν, εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστῶν δικαστήριον εἰσάγων αὐτοὺς διαδικαζέσθω περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, τῷ δὲ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ νομοθέτου ψόγος καὶ ὄνειδος κείσθω, πολλῶν χρημάτων νοῦν κεκτημένῳ ζημία βαρυτέρα.

8.

Νῦν δὴ τοῖς ὀρφανοῖς παισὶ γένεσις οἷον δευτέρα τις γίγνοιτ' ἄν· μετὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἑκάστοις εἴρηνται τροφαὶ καὶ παιδεύσεις, μετὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἔρημον πατέρων γενομένην, μηχανᾶσθαι δεῖ, τίνα τρόπον ἡ τῆς ὀρφανίας τύχη τοῖς γενομέ-

1 deest. 2 οὕς.

νοις ὀρφανοῖς ὡς ἥκιστα ἔλεον ἕξει τῆς ξυμφορᾶς. πρῶτον μὲν δή φαμεν νομοθετεῖν αὐτοῖς τοὺς νομοφύλακας ἀντὶ γεννητόρων πατέρας οὐ χείρους, καὶ δὴ καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς οἰκείων ἐπιμέλεσθαι προστάττομεν, ἐμμελῆ[1] τούτοις τε αὐτοῖς περὶ τροφῆς ὀρφανῶν προοιμιασάμενοι καὶ τοῖς ἐπιτρόποις. εἰς τινὰ γὰρ οὖν μοι καιρὸν φαινόμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους διεξελθεῖν, ὡς ἄρα αἱ τῶν τελευτησάντων 927 ψυχαὶ δύναμιν ἔχουσί τινα τελευτήσασαι, ᾗ τῶν κατ' ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμέλονται· ταῦτα δὲ ἀληθεῖς μέν, μακροὶ δ' εἰσὶ περιέχοντες λόγοι. πιστεύειν δὴ[2] ταῖς τε[3] ἄλλαις φήμαις χρεὼν περὶ τὰ τοιαῦτα οὕτω πολλαῖσι καὶ σφόδρα γε[4] παλαιαῖς οὔσαις, πιστεύειν δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἄν περ μὴ παντάπασιν ἄφρονες φαίνωνται. ταύτῃ δὲ εἰ ταῦτ' ἐστὶ κατὰ φύσιν, πρῶτον μὲν τοὺς ἄνω θεοὺς φοβείσθων, οἳ τῶν ὀρφανῶν τῆς ἐρημίας αἰσθήσεις ἔχουσιν, εἶτα τὰς τῶν κεκμηκότων ψυχάς, αἷς ἐστὶν ἐν τῇ φύσει τῶν αὑτῶν ἐκγόνων κήδεσθαι διαφερόντως, καὶ τιμῶσί τε αὐτοὺς εὐμενεῖς εἶναι καὶ ἀτιμάζουσι δυσμενεῖς, ἔτι δὲ τὰς τῶν ζώντων μέν, ἐν γήρᾳ δὲ ὄντων καὶ ἐν μεγίσταις τιμαῖς· ὅπουπερ πόλις εὐνομοῦσα εὐδαιμονεῖ, τούτους οἱ παῖδες παίδων φιλοστοργοῦντες ζῶσι μεθ' ἡδονῆς· καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀξὺ μὲν ἀκούουσι βλέπουσί τε ὀξύ, τοῖς τε περὶ αὐτὰ δικαίοις εὐμενεῖς εἰσί, νεμεσῶσί τε μάλιστα αὖ τοῖς[5] εἰς ὀρφανὰ καὶ ἔρημα ὑβρίζουσι, παρακαταθήκην εἶναι μεγίστην ἡγούμενοι καὶ ἱερωτάτην· οἷς ἐπίτροπον καὶ ἄρχοντα πᾶσι δεῖ τὸν νοῦν, ᾧ καὶ βραχὺς ἐνείη, προσέχοντα καὶ εὐλαβούμενον περὶ τροφήν τε καὶ παιδείαν ὀρφανῶν, ὡς ἔρανον εἰσφέροντα ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὑτοῦ, κατὰ δύναμιν

---

1 ἐν μελέτῃ. 2 τε. 3 abest. 4 desideratur. 5 αὐτοῖς.

πάντως πᾶσαν εὐεργετεῖν. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς τῷ πρὸ
τοῦ νόμου μύθῳ καὶ μηδὲν εἰς ὀρφανὸν ὑβρίσας, οὐκ
εἴσεται ἐναργῶς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργὴν νομοθέ-
του, ὁ δὲ ἀπειθὴς καί τινα πατρὸς ἢ μητρὸς ἔρη-
μον ἀδικῶν διπλῆν τινέτω πᾶσαν τὴν βλάβην, ἢ πε-
ρὶ τὸν ἀμφιθαλῆ γενόμενος κακός. τὴν δὲ ἄλλην νο-
μοθεσίαν ἐπιτρόποισί τε περὶ ὀρφανοὺς ἄρχουσί τε
περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐπιτρόπων, εἰ μὴ[1] δὴ πα-
ράδειγμά τε τροφῆς παίδων ἐλευθέρων ἐκέκτηντο
αὐτοί, τρέφοντες τοὺς αὐτῶν καὶ τῶν οἰκείων χρη-
μάτων ἐπιμελόμενοι, ἔτι δὲ νόμους περὶ αὐτῶν τού-
των μετρίως διῃρημένους εἶχον, εἶχέ τινα λόγον ἄν,
ἐπιτροπικούς τινας νόμους, ὡς ὄντας ἰδίᾳ διαφέρον-
τας πολύ, τιθέναι, ποικίλλοντας ἐπιτηδεύμασιν ἰδί-
οις τὸν τῶν ὀρφανῶν βίον παρὰ τὸν τῶν μή, νῦν
δὲ εἰς μὲν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὐ πολὺ διαφέρον ἡ
παρ' ἡμῖν ὀρφανία κέκτηται τῆς πατρονομικῆς, τι-
μαῖς δὲ καὶ ἀτιμίαις ἅμα καὶ ἐπιμελείαισιν οὐδαμῶς
928 ἐξισοῦσθαι φιλεῖ· διὸ δὴ περὶ τοῦτο αὐτὸ τὴν ὀρφα-
νῶν πέρι νομοθεσίαν παραμυθούμενός τε καὶ ἀπει-
λῶν ὁ νόμος ἐσπούδακεν· ἔτι δ' ἀπειλή τις ἂν τοιάδε
εἴη μάλα ἔγκαιρος· Ὃς ἂν θῆλυν εἴτε ἄῤῥενα ἐπι-
τροπεύῃ, καὶ ὃς ἂν ἐπιτρόπου φύλαξ τῶν νομοφυλά-
κων καταστὰς ἐπιμέληται, μὴ χεῖρον ἀγαπάτω τῶν
αὑτοῦ τέκνων τὸν τῆς ὀρφανικῆς μετειληφότα τύ-
χης, μηδὲ τῶν οἰκείων τῶν τοῦ τρεφομένου χεῖρον
χρημάτων ἐπιμελέσθω, βέλτιον δὲ ἢ τῶν αὑτοῦ κα-
τὰ προθυμίαν, ἕνα δὲ τοῦτον νόμον ἔχων ὀρφανῶν
πέρι πᾶς ἐπιτροπευέτω· ἐὰν δὲ ἄλλως τις περὶ τὰ
τοιαῦτα πράττῃ παρὰ τὸν νόμον τόνδε, ὁ μὲν ἄρ-
χων ζημιούτω τὸν ἐπίτροπον, ὁ δὲ ἐπίτροπος τὸν
ἄρχοντα, εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστήριον εἰσάγων,
ζημιούτω τῷ δόξαντι τιμήματι τῷ δικαστηρίῳ διπλῇ

1 μέν.

ἐὰν δ' ἐπίτροπος ἀμελεῖν ἢ κακουργεῖν δοκῇ τοῖς οἰκείοις ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ πολιτῶν, εἰς ταυτὸν ἀγέτω δικαστήριον, ὅ τι δ' ἂν ὄφλῃ, τετραπλασίαν μὲν τούτου τίνειν, γιγνέσθω δὲ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ παιδός, τὸ δ' ἥμισυ τοῦ καταδικασαμένου τὴν δίκην. ἅμα δ' ἂν ἡβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν, ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας, ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τῶν ἐπιτρόπων, τιμᾶν τὸ δικαστήριον, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν δὲ δὴ τῶν ἀρχόντων, ἀμελείᾳ μὲν δόξας κακῶσαι τὸν ὀρφανόν, ὅ τι χρὴ τίνειν αὐτὸν τῷ παιδί, τιμάτω τὸ δικαστήριον, ἐὰν δὲ ἀδικίᾳ, πρὸς τῷ τιμήματι τῆς ἀρχῆς τῶν νομοφυλάκων ἀφιστάσθω, τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἕτερον νομοφύλακα ἀντὶ τούτου καθιστάτω τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει.

9.

Διαφοραὶ πατέρων τε πρὸς αὑτῶν παῖδας γίγνονται καὶ παίδων πρὸς γεννήτας μείζους ἢ χρεών, ἐν αἷς οἵ τε πατέρες ἡγοῖντ' ἂν δεῖν τὸν νομοθέτην νομοθετεῖν ἐξεῖναί σφισιν, ἐὰν βούλωνται, τὸν υἱὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἁπάντων ἀπειπεῖν υἱὸν κατὰ νόμον μηκέτ' εἶναι, υἱῆς τ' αὖ σφίσι, πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχρῶς, ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι· ταῦτα δὲ ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίγνεσθαι φιλεῖ, ἐπεὶ ἡμίσεών γε ὄντων τῶν κακῶν, οἷον μὴ κακοῦ μὲν πατρός, υἱέος δέ, ἢ τοὐναντίον, οὐ γίγνονται ξυμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας ἔκγονοι. ἐν μὲν οὖν ἄλλῃ πολιτείᾳ παῖς ἀποκεκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπολις εἴη, ταύτης δὲ ἧς οἵδε οἱ νόμοι ἔσονται, ἀναγκαίως ἔχει εἰς
ἄλλην χώραν ἐξοικίζεσθαι τὸν ἀπάτορα· πρὸς γὰρ 929
τοῖς τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίοις οἴκοις οὐκ ἔστιν ἕνα προσγενέσθαι· διὸ δεῖ δὴ τὸν ταῦτα πεισόμενον ἐν δίκῃ μὴ ὑπὸ ἑνὸς πατρός, ὑπὸ δὲ τοῦ

γένους ἀποῤῥηθῆναι παντός. ποιεῖν δὲ χρὴ τῶν τοιούτων πέρι κατὰ νόμον τοιόνδε τινά· Ὃν ἂν θυμὸς ἐπίῃ μηδαμῶς εὐτυχής, εἴτ᾽ οὖν ἐν δίκῃ εἴτε καὶ μή, ὃν ἔτεκέ τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμεῖν ἀπαλλάξαι τῆς αὑτοῦ ξυγγενείας, μὴ φαύλως οὕτως ἐξέστω μηδ᾽ εὐθὺς τοῦτο δρᾶν, πρῶτον δὲ ξυλλεξάτω τοὺς αὑτοῦ ξυγγενεῖς μέχρις ἀνεψιῶν καὶ τοὺς τοῦ υἱέος ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρός, κατηγορείτω δὲ ἐν τούτοις, διδάσκων ὡς ἄξιος ἅπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκηρύχθαι, δότω δὲ καὶ τῷ υἱεῖ λόγους τοὺς ἴσους, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τούτων οὐδὲν πάσχειν· καὶ ἐὰν μὲν πείθῃ ὁ πατὴρ καὶ ξυμψήφους λάβῃ πάντων τῶν ξυγγενῶν ὑπερήμισυ, πλὴν πατρὸς διαψηφιζομένου καὶ μητρὸς καὶ τοῦ φεύγοντος, τῶν δὲ[1] ἄλλων ὁπόσοιπερ ἂν ὦσι γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν τέλειοι, ταύτῃ μὲν καὶ κατὰ ταῦτα ἐξέστω τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ἀποκηρύττειν, ἄλλως δὲ μηδαμῶς· τὸν δ᾽ ἀποκηρυχθέντα ἐάν τις τῶν πολιτῶν υἱὸν βούληται θέσθαι, μηδεὶς νόμος ἀπειργέτω ποιεῖσθαι· τὰ γὰρ τῶν νέων ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἑκάστοτε πέφυκεν· ἀποκηρυχθέντα δὲ ἄν τις δέκα ἐτῶν μὴ ἐπιθυμήσῃ θετὸν υἱὸν ποιήσασθαι, τοὺς τῶν ἐπιγόνων ἐπιμελητὰς τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἐπιμέλεσθαι καὶ τούτων, ὅπως ἂν μετάσχωσι τῆς αὐτῆς ἀποικίας ἐμμελῶς. ἐὰν δέ τίς τινα νόσος ἢ γῆρας ἢ καὶ τρόπων χαλεπότης ἢ καὶ ξύμπαντα ταῦτα ἔκφρονα ἀπεργάζηται διαφερόντως τῶν πολλῶν, καὶ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους πλὴν τῶν ξυνδιαιτωμένων, οἰκοφθορῇ δέ, ὡς ὢν τῶν αὑτοῦ κύριος, ὁ δὲ υἱὸς ἀπορῇ καὶ ὀκνῇ τὴν τῆς παρανοίας γράφεσθαι δίκην, νόμος αὐτῷ κείσθω, πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς πρεσβυτάτους τῶν νομοφυλάκων ἐλθόντα διηγήσασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ξυμφοράν, οἱ δὲ κατιδόντες ἱκανῶς ξυμβουλευόντων,

[1] τε.

ἐάν τε δέῃ γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν, ἐὰν δὲ ξυμβουλεύσωσι[1], γιγνέσθωσαν τῷ γραφομένῳ μάρτυρες ἅμα καὶ ξύνδικοι· ὁ δὲ ὄφλων τοῦ λοιποῦ χρόνου ἄκυρος ἔστω τῶν αὐτοῦ καὶ τὸ σμικρότατον διατίθεσθαι, καθάπερ παῖς δὲ οἰκείτω τὸν ἐπίλοιπον βίον.

10.

Ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηδαμῇ ξυμφέρωνται τρόπων δυστυχίᾳ χρώμενοι, δέκα μὲν ἄνδρας τῶν νομοφυλάκων ἐπιμέλεσθαι τῶν τοιούτων ἀεὶ χρεὼν τοὺς
μέσους, δέκα δὲ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν ὡσαύ- 930
τως· καὶ ἐὰν μὲν δὴ ξυναλλάττειν δύνωνται, ταῦτ᾽ ἔστω κύρια, ἐὰν δ᾽ αἱ ψυχαὶ κυμαίνωσι μειζόνως αὐτῶν, ζητεῖν κατὰ δύναμιν, οἵτινες ἑκατέρῳ ξυνοικήσουσιν· εἰκὸς δὲ εἶναι τοὺς τοιούτους μὴ πρᾳέσιν ἤθεσι κεκραμένους· βαθύτερα δὴ τούτοις καὶ πρᾳότερα τρόπων ἤθη ξύννομα πειρᾶσθαι προσαρμόττειν· καὶ ὅσοι μὲν ἂν ἄπαιδες αὐτῶν ἢ ὀλιγόπαιδες ὄντες διαφέρωνται, καὶ παίδων ἕνεκα τὴν ξυνοίκησιν ποιεῖσθαι, ὅσοι δ᾽ ἂν ἱκανῶν ὄντων παίδων, τῆς ξυγκαταγηράσεως ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας ἀλλήλων τὴν διάζευξίν τε καὶ ξύζευξιν ποιεῖσθαι χρεών. ἐὰν δὲ τελευτᾷ γυνὴ καταλιποῦσα παῖδας θηλείας τε καὶ ἄῤῥενας, ξυμβουλευτικὸς ἂν εἴη νόμος ὁ τιθέμενος, οὐκ ἀναγκαστικός, τρέφειν τοὺς ὄντας παῖδας μὴ μητρυιὰν ἐπαγόμενον, μὴ δὲ ὄντων, ἐξ ἀνάγκης γαμεῖν, μέχριπερ ἂν ἱκανοὺς γεννήσῃ παῖδας τῷ τε οἴκῳ καὶ τῇ πόλει· ἢν δὲ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ παῖδας ἱκανοὺς λιπών, ἡ μήτηρ τῶν παίδων αὐτοῦ μένουσα τρεφέτω, νεωτέρα δ᾽ ἂν δοκῇ τοῦ δέοντος εἶναι πρὸς τὸ ζῆν αὖ ὑγιαίνουσα ἄνανδρος, οἱ προσήκοντες, πρὸς τὰς τῶν γάμων ἐπιμελομένας γυναῖκας κοινούμενοι, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τε καὶ ἐκείναις περὶ τῶν τοιούτων ποιούντων, ἐὰν

---

1 ξυμβουλεύωσι.

δὲ ἐνδεεῖς τέκνων ὦσι, καὶ παίδων ἕνεκα· παίδων δὲ ἱκανότης ἀκριβὴς ἄῤῥην καὶ θήλεια ἔστω τῷ νόμῳ. ὅταν δὲ ὁμολογῆται μὲν τὸ γεννώμενον εἶναι τῶν προσποιουμένων[1] ἔκγονον, δέηται δὲ κρίσεως, τίνι τὸ γεννηθὲν ἕπεσθαι χρεών, δούλη μὲν ἐὰν ξυμμίξῃ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ ἢ ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότου ἔστω τῆς δούλης τὸ γεννώμενον, ἐὰν δέ τις ἐλευθέρα δούλῳ ξυγγίγνηται, τοῦ δεσπότου ἔστω τὸ γιγνόμενον τοῦ δούλου· ἐὰν δ' ἐξ αὐτοῦ δούλης ἢ ἐκ δούλου ἑαυτῆς, καὶ περιφανὲς τοῦτ' ᾖ, τὸ μὲν τῆς γυναικὸς αἱ γυναῖκες εἰς ἄλλην χώραν ἐκπεμπόντων ξὺν τῷ πατρί, τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς οἱ νομοφύλακες ξὺν τῇ γεννησάσῃ.

11.

Γονέων δὲ ἀμελεῖν οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ξύμβουλός ποτε γένοιτ' ἂν οὐδεὶς οὐδενί· φρονῆσαι δὲ χρὴ περὶ θεῶν θεραπείας τοιόνδε προοίμιον ἂν γενόμενον εἰς τὰς τῶν γεννησάντων τιμάς τε καὶ ἀτιμίας ὀρθῶς ξυντεταγμένον. νόμοι περὶ θεοὺς ἀρχαῖοι κεῖνται παρὰ πᾶσι διχῇ· τοὺς μὲν γὰρ
931 τῶν θεῶν ὁρῶντες σαφῶς τιμῶμεν, τῶν δ' εἰκόνας, ἀγάλματα ἱδρυσάμενοι, οὓς ἡμῖν ἀγάλλουσι καίπερ ἀψύχους ὄντας ἐκείνους ἡγούμεθα τοὺς ἐμψύχους θεοὺς πολλὴν διὰ ταῦτ' εὔνοιαν καὶ χάριν ἔχειν. πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτὲ ἄγαλμα αὐτῷ[2], τοιοῦτον ἐφέστιον ἵδρυμα[3] ἐν οἰκίᾳ ἔχων, μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος.

ΚΛΕΙ. Τίνα δὴ τὴν ὀρθότητα εἶναι φράζεις;

1 ποιουμένων. 2 αὐτῶν. 3 οἴκημα.

ΑΘΗΝ. Ἐγὼ ἐρῶ· καὶ γὰρ οὖν ἄξιον, ὦ φίλοι, ἀκούειν τά γε δὴ τοιαῦτα.

ΚΛΕΙ. Λέγε μόνον.

ΑΘΗΝ. Οἰδίπους, φαμέν, ἀτιμασθεὶς ἐπεύξατο τοῖς αὑτοῦ τέκνοις, ἃ δὴ καὶ πᾶς ὑμνεῖ τέλεα καὶ ἐπήκοα γενέσθαι παρὰ θεῶν, Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαρᾶσθαι παιδὶ θυμωθέντα καὶ Ἱππολύτῳ Θησέα καὶ ἑτέρους ἄλλοις μυρίους μυρίοις, ὧν γέγονε σαφές, ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεούς· ἀραῖος[1] γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις, ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιότατα. μὴ δέ[2] τις ἀτιμαζομένῳ μὲν διαφερόντως πατρὶ πρὸς παίδων καὶ μητρὶ θεὸν ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς ἡγείσθω γίγνεσθαι κατὰ φύσιν, τιμωμένῳ δὲ ἄρα καὶ περιχαρεῖ σφόδρα γενομένῳ καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἐν εὐχαῖς λιπαρῶς εἰς ἀγαθὰ τοῖς παισὶ παρακαλοῦντος θεούς, οὐκ ἄρα τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ἐξ ἴσου καὶ νέμειν ἡμῖν αὐτοὺς ἡγησόμεθα; ἀλλ' οὐκ ἄν ποτε δίκαιοι νομῆς εἶεν ἀγαθῶν, ὃ δή φαμεν ἥκιστα θεοῖς εἶναι πρέπον.

ΚΛΕΙ. Πολύ γε.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν διανοηθῶμεν, ὃ σμικρῷ πρότερον εἴπομεν, ὡς οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμιώτερον ἄγαλμα ἂν κτησαίμεθα πατρὸς καὶ προπάτορος παρειμένων γήρᾳ καὶ μητέρων τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐχουσῶν, οὓς ὅταν ἀγάλλῃ τις, τιμαῖς γέγηθεν ὁ θεός· οὐ γὰρ ἂν ἐπήκοος ἦν αὐτῶν. θαυμαστὸν γὰρ δήπου τὸ προγόνων ἵδρυμα ἡμῖν ἐστί, διαφερόντως τῶν ἀψύχων· τὰ μὲν γὰρ θεραπευόμενα ὑφ' ἡμῶν, ὅσα ἔμψυχα, ξυνεύχεται ἑκάστοτε, καὶ ἀτιμαζόμενα τἀναντία, τὰ δ' οὐδέτερα· ὥστε ἂν ὀρθῶς τις χρῆται πατρὶ καὶ προπάτορι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πάντων πρὸς θεοφιλῆ μοῖραν κυριώτατα ἀγαλμάτων ἂν κέκτητο.

ΚΛΕΙ. Κάλλιστ' εἶπες.

---

1 βλαβερός. 2 δή.

ΑΘΗΝ. Πῶς δὴ νοῦν ἔχων φοβεῖται καὶ τιμᾷ γονέων εὐχάς, εἰδὼς πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιτελεῖς γενομένας. τούτων οὖν οὕτω φύσει διατεταγμένων,
932 τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἕρμαιον πρόγονοι γηραιοί, ζῶντες μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου, καὶ ἀπιόντες νέοι σφόδρα ποθεινοί, τοῖς δὲ κακοῖς εὖ μάλα φοβεροί. πᾶς δὴ τιμάτω πάσαις τιμαῖς ταῖς ἐννόμοις τοὺς αὐτοῦ γεννήτορας, τοῖς νῦν πεισθεὶς λόγοις· εἰ δ' οὖν τινὰ κατέχοι φήμη κωφὴ τῶν τοιούτων προοιμίων, νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις ὀρθῶς κείμενος ἂν εἴη· Ἐάν τις ἐν τῇδε τῇ πόλει γονέων ἀμελέστερον ἔχῃ τοῦ δέοντος, καὶ μὴ τῶν υἱῶν καὶ πάντων τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ ἑαυτοῦ μειζόνως εἰς ἅπαντα ἐπιτρέπων καὶ ἀποπληρῶν ᾖ τὰς βουλήσεις, ἐξαγγελλέτω μὲν ὁ πάσχων τι τοιοῦτον, εἴτε αὐτὸς εἴτε τινὰ πέμπων, πρὸς τρεῖς μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους, τρεῖς δ' αὖ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν[1]· οἱ δ' ἐπιμελέσθωσαν, κολάζοντες τοὺς ἀδικοῦντας, νέους μὲν ὄντας ἔτι πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, μέχριπερ ἂν ἐτῶν ἄνδρες μὲν τυγχάνωσιν ὄντες τριάκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα πλείοσιν ἔτεσιν κολαζέσθωσαν ταῖς αὐταῖς κολάσεσι· ἐὰν δὲ πορρωτέρω τούτων τῶν ἐτῶν ὄντες τῶν αὐτῶν ἀμελειῶν περὶ γονέας μὴ ἀφιστῶνται, κακῶσι δέ τινάς τινες, εἰς δικαστήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἕνα καὶ ἕκαστον τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἂν ὦσι πρεσβύτατοι ἁπάντων· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον, ὅ τι χρὴ τίνειν ἢ πάσχειν, ἀπόρρητον μηδὲν ποιούμενοι, ὅσον δυνατὸς ἄνθρωπος πάσχειν ἢ τίνειν· ἐὰν δέ τις ἀδυνατῇ κακούμενος φράζειν, ὁ πυθόμενος τῶν ἐλευθέρων ἐξαγγελλέτω τοῖς ἄρχουσιν, ἢ κακὸς ἔστω καὶ ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι βλάβης· ἐὰν δὲ δοῦλος μηνύσῃ, ἐλεύθερος ἔστω, καὶ ἐὰν μὲν τῶν κακούντων ἢ κακουμένων δοῦλος, ὑπὸ τῆς

1 additum legitur ἐπιμελουμένων.

ἀρχῆς ἀφείσθω, ἐὰν δέ τινος ἄλλου τῶν πολιτῶν, τὸ δημόσιον ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν τῷ κεκτημένῳ καταβαλλέτω· τοῖς ἄρχουσι δὲ ἐπιμελὲς ἔστω, μή τις ἀδικῇ τὸν τοιοῦτον τιμωρούμενος τῆς μηνύσεως ἕνεκα.

12.

Ὅσα τις ἄλλος ἄλλον πημαίνει φαρμάκοις, τὰ μὲν θανάσιμα αὐτῶν διείρηται, τῶν δ' ἄλλων πέρι βλάψεων, εἴτε τις ἄρα πόμασιν ἢ καὶ βρώμασιν ἢ ἀλείμμασιν ἑκὼν ἐκ προνοίας πημαίνει, τούτων οὐδέν πω διερρήθη· διτταὶ γὰρ δὴ φαρμακεῖαι κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων οὖσαι γένος ἐπίσχουσι τὴν διάρρησιν· ἣν μὲν γὰρ τανῦν διαρρήδην εἴπομεν, σώμασι[1] σώματα κακουργοῦσά ἐστι κατὰ φύσιν, ἄλλη δέ, 933
ἣ μαγγανείαις τέ τισι καὶ ἐπῳδαῖς καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει τοὺς μὲν τολμῶντας βλάπτειν αὐτούς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦτον, τοὺς δ', ὡς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμένων γοητεύειν βλάπτονται. ταῦτ' οὖν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὔτε ῥᾴδιον, ὅπως ποτὲ πέφυκε, γιγνώσκειν, οὔτ' εἴ τις γνοίη, πείθειν εὐπετὲς ἑτέρους· ταῖς δὲ ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων, δυςωπουμένους πρὸς ἀλλήλους περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν [πείθειν], ἄν ποτε ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα, εἴτ' ἐπὶ θύραις εἴτ' ἐπὶ τριόδοις εἴτ' ἐπὶ μνήμασι γονέων αὐτῶν τινές, ὀλιγωρεῖν πάντων τῶν τοιούτων διακελεύεσθαι, μὴ σαφὲς ἔχουσι δόγμα περὶ αὐτῶν, διαλαβόντας δὲ διχῇ τὸν τῆς φαρμακείας πέρι νόμον, ὁποτέρως ἄν τις ἐπιχειρῇ φαρμάττειν, πρῶτον μὲν δεῖσθαι καὶ παραινεῖν καὶ ξυμβουλεύειν, μὴ δεῖν ἐπιχειρεῖν τοιοῦτο δρᾶν, μηδέ, καθάπερ παῖδας, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων δειμαίνοντας φοβεῖν, μηδ' αὖ τὸν νομοθέτην τε καὶ τὸν δικαστὴν ἀναγκά-

---

1 σώματι.

ζειν ἐξιᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους φόβους, ὡς πρῶτον μὲν τὸν ἐπιχειροῦντα φαρμάττειν οὐκ εἰδότα, τί δρᾷ, τά τε κατὰ σώματα, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ ἐπιστήμων ὢν ἰατρικῆς, τά τε αὖ περὶ τὰ μαγγανεύματα, ἐὰν μὴ μάντις ἢ τερατοσκόπος ὢν τυγχάνῃ. λεγέσθω δὴ λόγος ὅδε νόμος περὶ φαρμακείας· Ὃς ἂν φαρμακεύῃ τινὰ ἐπὶ βλάβῃ μὴ θανασίμῳ μήτε αὐτοῦ μήτε ἀνθρώπων τῶν ἐκείνου, βοσκημάτων δὲ ἢ σμηνῶν εἴτ' ἄλλῃ βλάβῃ εἴτ' οὖν θανασίμῳ, ἐὰν μὲν ἰατρὸς ὢν τυγχάνῃ καὶ ὄφλῃ δίκην φαρμάκων, θανάτῳ ζημιούσθω, ἐὰν δὲ ἰδιώτης, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, τιμάτω περὶ αὐτοῦ τὸ δικαστήριον· ἐὰν δὲ καταδέσεσιν ἢ ἐπαγωγαῖς ἤ τισιν ἐπῳδαῖς ἢ τῳ[1] τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντινωνοῦν δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι, ἐὰν μὲν μάντις ὢν ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω, ἐὰν δ' ἄνευ μαντικῆς ὢν τις φαρμακεὺς[2] ὄφλῃ, ταυτὸν καὶ τούτῳ γιγνέσθω· περὶ γὰρ αὖ καὶ τούτου τιμάτω τὸ δικαστήριον, ὅ τι ἂν αὐτοῖς δεῖν αὐτὸν δόξῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν. Ὅσα τις ἂν ἕτερος ἄλλον πημήνῃ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, ἂν μὲν μείζω, μείζονα τὴν ἔκτισιν τῷ πημανθέντι τινέτω, ἐλάττω δὲ ζημιώσας σμικροτέραν, παρὰ πάντα δὲ τοσαύτην, ἡλίκα ἂν ἑκάστοτε ζημιώσῃ τίς τινα, μέχριπερ ἂν ἰάσηται τὸ βλαβέν. δίκην δὲ ἕκαστος ἑκάστῳ τῷ κακουργήματι σωφρονιστύος ἕνεκα
934 ξυνεπομένην προσεκτισάτω, ὁ μὲν ἀνοίᾳ κακουργήσας, ἀλλοτρίᾳ πειθοῖ διὰ νεότητα ἤ τι τοιοῦτον χρησάμενος, ἐλαφροτέραν, ὁ δὲ διὰ οἰκείαν ἄνοιαν ἢ δι' ἀκράτειαν ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἐν φόβοις ἢ[3] δειλίᾳ[4] ἤ τισιν ἐπιθυμίαις ἢ φθόνοις ἢ θυμοῖς δυσιάτοις γενομένοις[5], βαρυτέραν, οὐχ ἕνεκα τοῦ κακουργῆσαι διδοὺς τὴν δίκην (οὐ γὰρ τὸ γεγονὸς ἀγένητον ἔσται

---

1 abest. 2 φαρμακείας. 3 abest. 4 δειλίας. 5 γιγνομένοις.

ποτέ), τοῦ δ' εἰς τὸν αὖθις ἕνεκα χρόνον ἢ τὸ παράπαν μισῆσαι τὴν ἀδικίαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν δικαιούμενον, ἢ λωφῆσαι μέρη πολλὰ τῆς τοιαύτης ξυμφορᾶς. ὧν δὴ πάντων ἕνεκα χρὴ καὶ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα βλέποντας τοὺς νόμους τοξότου μὴ κακοῦ στοχάζεσθαι δίκην τοῦ τε μεγέθους τῆς κολάσεως ἑκάστων ἕνεκα καὶ παντελῶς τῆς ἀξίας· ταυτὸν δ' ἔργον δρῶντα ξυνυπηρετεῖν δεῖ τῷ νομοθέτῃ τὸν δικαστήν, ὅταν αὐτῷ τις νόμος ἐπιτρέπῃ τιμᾶν, ὅ τι χρὴ πάσχειν τὸν κρινόμενον ἢ ἀποτίνειν, τὸν δὲ καθάπερ ζωγράφον ὑπογράφειν ἔργα ἑπόμενα τῇ γραφῇ. ὃ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ποιητέον ἡμῖν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα· τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζημίας λεγομένας, οἵας δεῖ γίγνεσθαι, λεκτέον, ὅπως ἂν ἡμῖν παρείκωσι θεοὶ καὶ θεῶν παῖδες νομοθετεῖν.

13.

Μαινόμενος δὲ ἄν τις ᾖ, μὴ φανερὸς ἔστω κατὰ πόλιν, οἱ προσήκοντες δ' ἑκάστων κατὰ τὰς οἰκίας φυλαττόντων αὐτούς, ὅτῳ ἂν ἐπιστῶνται τρόπῳ, ἢ ζημίαν ἐκτινόντων, ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος ἑκατὸν δραχμάς, ἐάν τ' οὖν δοῦλον ἐάν τ' οὖν καὶ ἐλεύθερον περιορᾷ, δευτέρου δὲ τιμήματος τέτταρα μέρη τῆς μνᾶς τῶν πέντε, τρία δ' ὁ τρίτος καὶ δύο ὁ τέταρτος. μαίνονται μὲν οὖν πολλοὶ πολλοὺς τρόπους, οὓς μὲν νῦν εἴπομεν, ὑπὸ νόσων, εἰσὶ δὲ οἳ διὰ θυμοῦ κακὴν φύσιν ἅμα καὶ τροφὴν γενομένην, οἳ δὴ σμικρᾶς ἔχθρας γενομένης, πολλὴν φωνὴν ἱέντες κακῶς ἀλλήλους βλασφημοῦντες λέγουσιν, οὐ πρέπον ἐν εὐνόμων πόλει γίγνεσθαι τοιοῦτον οὐδὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. εἷς δὴ περὶ κακηγορίας ἔστω νόμος περὶ πάντας ὅδε· Μηδένα κακηγορείτω μηδείς· ὁ δὲ ἀμφισβητῶν ἔν τισι λόγοις ἄλλος ἄλλῳ, διδασκέτω καὶ μανθανέτω τόν τε ἀμφισβητοῦντα καὶ

τοὺς παρόντας, ἀπεχόμενος πάντως τοῦ κακηγορεῖν· ἐκ γὰρ τοῦ κατεύχεσθαί τε ἀλλήλοις ἐπαρωμένους καὶ δι' αἰσχρῶν ὀνομάτων ἐπιφέρειν γυναικείους ἑαυ-
935 τοῖς φήμας, πρῶτον μὲν ἐκ λόγων, κούφου πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχθραι βαρύταται γίγνονται· πράγματι γὰρ ἀχαρίστῳ θυμῷ χαριζόμενος ὁ λέγων, ἐμπιπλὰς ὀργὴν κακῶν ἑστιαμάτων, ὅσον ὑπὸ παιδείας ἡμερώθη ποτέ, πάλιν ἐξαγριῶν τῆς ψυχῆς τὸ τοιοῦτον, θηριούμενος ἐν δυσκολίᾳ ζῶν γίγνεται, πικρὰν τοῦ θυμοῦ χάριν ἀποδεχόμενος· μετεκβαίνειν δὲ αὖ πως εἰώθασι πάντες θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τό τι γελοῖον περὶ τοῦ ἐναντίου φθέγγεσθαι, ὅ τις ἐθιζόμενος οὐδεὶς πώποτε, ὃς οὐ τοῦ σπουδαίου τρόπου ἤτοι τὸ παράπαν διήμαρτεν ἢ μεγαλονοίας ἀπώλεσε μέρη πολλά. ὧν δὴ χάριν ἐν μὲν ἱερῷ τὸ παράπαν οὐδεὶς τοιοῦτον φθέγξηται μηδέποτε μηδὲν μηδ' ἐν τισὶ δημοτελέσι θυσίαις, μηδ' αὖ ἐν ἄθλοις μηδ' ἐν ἀγορᾷ μηδ' ἐν δικαστηρίῳ μηδ' ἐν ξυλλόγῳ κοινῷ μηδενί, κολαζέτω δὲ ὁ τούτων ἄρχων ἕκαστον ἀνατεί, ἢ μηδέποτ' ἀριστείων πέρι φιλονεικήσῃ, νόμων ὡς οὐ κηδόμενος οὐδὲ ποιῶν τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. ἐὰν δέ τις ἐν ἄλλοις τόποις λοιδορίας ἄρχων ἢ ἀμυνόμενος ὁστισοῦν μὴ ἀπέχηται τῶν τοιούτων λόγων, ὁ προστυγχάνων πρεσβύτερος ὢν τῷ νόμῳ ἀμυνέτω, πληγαῖς ἐξείργων τοὺς θυμῷ ἑτέρῳ κακῷ φιλοφρονουμένους, ἢ ἐνεχέσθω τῇ τεταγμένῃ ζημίᾳ. λέγομεν δὴ τανῦν ὡς λοιδορίαις ὁ[1] ξυμπλεκόμενος ἄνευ τοῦ γελοῖα ζητεῖν λέγειν οὐ δυνατός ἐστι χρῆσθαι, καὶ τοῦτο λοιδοροῦμεν, ὁπόταν θυμῷ γιγνόμενον ᾖ. τί δὲ δὴ τὴν τῶν κωμῳδῶν προθυμίαν τοῦ γελοῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους λέγειν, ἢ παραδεχώμεθα, ἐὰν ἄνευ θυμοῦ τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τοὺς πολίτας ἐπιχειρῶσι κωμῳδοῦντες

1 ὁ λοιδορίαις.

λέγειν; ἢ διαλάβωμεν δίχα, τῷ παίζειν καὶ μή, καὶ παίζοντι μὲν ἐξέστω τινὶ περὶ[1] τοῦ λέγειν γελοῖον ἄνευ θυμοῦ, ξυντεταμένῳ[2] δὲ καὶ μετὰ θυμοῦ, καθάπερ εἴπομεν, μὴ ἐξέστω μηδενί; τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς ἀναθετέον, ᾧ δ' ἐξέστω καὶ μή, τοῦτο νομοθετησώμεθα. ποιητῇ δὲ κωμῳδίας ἢ[3] ἰάμβων ἢ τινος[4] μουσῶν μελῳδίας μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ μήτε εἰκόνι, μήτε θυμῷ μήτε ἄνευ θυμοῦ, μηδαμῶς μηδένα τῶν πολιτῶν κωμῳδεῖν· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τοὺς ἀθλοθέτας ἐξείργειν ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν αὐθημερόν, ἢ ζημιοῦσθαι μναῖς τρισίν, ἱεραῖς τοῦ 936
θεοῦ, οὗ ἂν ὁ ἀγὼν ᾖ. οἷς δ' εἴρηται πρότερον ἐξουσίαν εἶναι [πέρι τοῦ] ποιεῖν εἰς ἀλλήλους, τούτοις ἄνευ θυμοῦ μὲν μετὰ παιδιᾶς ἐξέστω, σπουδῇ δὲ ἅμα καὶ θυμουμένοισι μὴ ἐξέστω. τούτου δὴ διάγνωσις ἐπιτετράφθω τῷ τῆς παιδεύσεως ὅλης ἐπιμελητῇ τῶν νέων· καὶ ὃ μὲν ἂν οὗτος ἐγκρίνῃ, προφέρειν εἰς τὸ μέσον ἐξέστω τῷ ποιήσαντι, ὃ δ' ἂν ἀποκρίνῃ, μήτε αὐτὸς ἐπιδεικνύσθω μηδενί, μήτε ἄλλον δοῦλον μήτε ἐλεύθερόν ποτε φανῇ διδάξας, ἢ κακὸς εἶναι δοξαζέσθω καὶ ἀπειθὴς τοῖς νόμοις.

14.

Οἰκτρὸς δ' οὐχ ὁ πεινῶν ἤ τι τοιοῦτον πάσχων, ἀλλ' ὁ σωφρονῶν ἤ τινα ἀρετὴν ἢ μέρος ἔχων ταύτης, ἄν τινα ξυμφορὰν πρὸς τούτοις κέκτηται· διὸ θαυμαστὸν ἂν γένοιτο, εἴ τις ὢν τοιοῦτος ἀμεληθείη τὸ παράπαν, ὥστ' εἰς πτωχείαν τὴν ἐσχάτην ἐλθεῖν, δοῦλος ἢ καὶ ἐλεύθερος, ἐν οἰκουμένῃ καὶ μετρίως πολιτείᾳ τε καὶ πόλει· διὸ τῷ νομοθέτῃ θεῖναι νόμον ἀσφαλὲς τοιούτοις τοιόνδε τινά· Πτωχὸς μηδεὶς ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γιγνέσθω· τοιοῦτον δ' ἄν τις ἐπιχειρῇ δρᾶν, εὐχαῖς βίον ἀνηνύτοις ξυλλεγόμενος,

1 πέρι. 2 συντεταγμένῳ. 3 ἢ τινός. 4 abest.

ἐκ μὲν ἀγορᾶς ἀγορανόμοι ἐξειργόντων αὐτόν, ἐκ δὲ τοῦ ἄστεως ἡ τῶν ἀστυνόμων ἀρχή, ἀγρονόμοι δὲ ἐκ τῆς ἄλλης χώρας εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπόντων, ὅπως ἡ χώρα τοῦ τοιούτου ζώου καθαρὰ γίγνηται τὸ παράπαν. Δοῦλος δ' ἂν ἢ δούλη βλάψῃ τῶν ἀλλοτρίων καὶ ὁτιοῦν, μὴ ξυναιτίου τοῦ βλαβέντος αὐτοῦ γενομένου, κατ' ἀπειρίαν ἤ τιν' ἑτέραν χρείαν μὴ σώφρονα, ὁ τοῦ βλάψαντος δεσπότης ἢ τὴν βλάβην ἐξιάσθω μὴ ἐνδεῶς, ἢ τὸν βλάψαντ' αὐτὸν παραδότω· ἐὰν δ' ἐπαιτιώμενος ὁ δεσπότης κοινῇ τοῦ βλάψαντος τέχνῃ καὶ τοῦ βλαβέντος ἐπ' ἀποστερήσει φῇ τοῦ δούλου γεγονέναι τὴν αἰτίαν, διαδικαζέσθω μὲν κακοτεχνιῶν τῷ φάσκοντι βλαβῆναι, καὶ ἐὰν ἕλῃ, διπλασίαν τῆς ἀξίας τοῦ δούλου κομιζέσθω, ἧς ἂν τιμήσῃ τὸ δικαστήριον, ἐὰν δὲ ἡττηθῇ, τήν τε βλάβην ἐξιάσθω καὶ τὸν δοῦλον παραδότω. καὶ ἐὰν ὑποζύγιον ἢ ἵππος ἢ κύων ἤ τι τῶν ἄλλων θρεμμάτων σίνηταί τι τῶν πέλας, κατὰ ταὐτὰ ἐκτίνειν τὴν βλάβην. Ἐάν τις ἑκὼν μὴ θέλῃ μαρτυρεῖν, προσκαλεῖσθαι τὸν δεόμενον, ὁ δὲ προσκληθεὶς ἀπαντάτω πρὸς τὴν δίκην· καὶ ἐὰν μὲν εἰδῇ καὶ θέλῃ μαρτυρεῖν, μαρτυρείτω, ἐὰν δὲ εἰδέναι μὴ φῇ, τοὺς τρεῖς θεοὺς Δία καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Θέμιν ἀπομόσας, ἦ μὴν μὴ εἰδέναι, ἀπαλλαττέσθω
937 τῆς δίκης· ὁ δ' εἰς μαρτυρίαν κληθείς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ καλεσαμένῳ, τῆς βλάβης ὑπόδικος ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τίς τινα δικάζοντα ἀναστήσηται μάρτυρα, μαρτυρήσας μὴ διαψηφιζέσθω περὶ ταύτης τῆς δίκης. γυναικὶ δ' ἐξέστω ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ ξυνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη ᾖ γεγονυῖα, καὶ δίκην λαγχάνειν, ἐὰν ἄνανδρος ᾖ, ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον. δούλῃ δὲ καὶ δούλῳ καὶ παιδὶ φόνον [1] μόνον ἐξέστω μαρτυρεῖν καὶ ξυν-

1 φόνου.

ἠγορεῖν, ἐὰν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων, ἢ μὴν μενεῖν[1], καταστήσῃ, μέχρι δίκης, ἐὰν ἐπισκηφθῇ τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι· ἐπισκήπτεσθαι δὲ τῶν ἀντιδίκων ἑκάτερον ὅλῃ τῇ μαρτυρίᾳ καὶ μέρει, ἐὰν τὰ ψευδῆ τινα φῇ μεμαρτυρηκέναι, πρὶν τὴν δίκην διακεκρίσθαι, τὰς δ' ἐπισκήψεις τὰς ἀρχὰς φυλάττειν κατασεσημασμένας ὑπ' ἀμφοῖν, καὶ παρέχειν εἰς τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν διάκρισιν· ἐὰν δέ τις ἁλῷ δὶς ψευδομαρτυρῶν, τοῦτον μηκέτι νόμος ἀναγκαζέτω μηδεὶς μαρτυρεῖν, ἐὰν δὲ τρίς, μηκέτ' ἐξέστω τούτῳ μαρτυρεῖν, ἐὰν δὲ τολμήσῃ μαρτυρῆσαι τρὶς ἑαλωκώς, ἐνδεικνύτω μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν ὁ βουλόμενος αὐτόν, ἡ δ' ἀρχὴ δικαστηρίῳ παραδότω, ἐὰν δὲ ὄφλῃ, θανάτῳ ζημιούσθω· ὁπόσων δ' ἂν μαρτυρίαι ἁλῶσι δίκῃ ψευδῆ δοξάντων μαρτυρεῖν καὶ τὴν νίκην τῷ ἑλόντι πεποιηκέναι, ἐὰν τῶν τοιούτων ὑπὲρ ἥμισυ μαρτυριῶν καταδικασθῶσί τινες, τὴν κατὰ ταύτας ἁλοῦσαν δίκην ἀνάδικον γίγνεσθαι, ἀμφισβήτησιν δ' εἶναι καὶ διαδικασίαν, εἴτε κατὰ ταύτας εἴτε μὴ ἡ δίκη ἐκρίθη, ὁποτέρως[2] δ' ἂν κριθῇ, ταύτῃ γιγνέσθω τὸ τέλος τῶν ἔμπροσθεν δικῶν. Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ καλῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ, τοῖς πλείστοις αὐτῶν οἷον κῆρες ἐπιπεφύκασιν, αἳ καταμιαίνουσί τε καὶ καταρρυπαίνουσιν αὐτά· καὶ δὴ καὶ δίκη ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλόν, ὃ πάντα ἡμέρωκε τὰ ἀνθρώπινα, καλοῦ δὲ ὄντος τούτου, πῶς οὐ καὶ τὸ ξυνδικεῖν ἡμῖν γίγνοιτ' ἂν καλόν; ταῦτα οὖν τοιαῦτα ὄντα, διαβολή τις κακή, καλὸν ὄνομα προστησαμένη τέχνην, πρῶτον μὲν δή φησιν εἶναί τινα δικῶν μηχανήν, εἶναι δ' αὐτὴν τὴν[3] τῷ τε δικάσασθαι καὶ ξυνδικεῖν ἄλλῳ νικᾶν δυναμένην, ἄν τ' οὖν δίκαια ἄν τε μὴ τὰ περὶ τὴν δίκην ἑκάστην ᾖ πεπραγμένα· δωρεὰν δ' αὐτῆς εἶναι τῆς τέχνης καὶ τῶν λόγων τῶν 938

1 μένειν. 2 ὁπότερος. 3 abest.

ἐκ τῆς τέχνης, ἂν ἀντιδωρῆταί τις χρήματα. ταύτην οὖν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν πόλει, εἴτ' οὖν τέχνη εἴτε ἄτεχνός ἐστί τις ἐμπειρία καὶ τριβή, μάλιστα μὲν δὴ χρεὼν ἐστι μὴ φῦναι, δεομένου δὲ τοῦ νομοθέτου, πείθεσθαι καὶ μὴ ἐναντία δίκῃ φθέγγεσθαι, πρὸς ἄλλην δὲ ἀπαλλάττεσθαι χώραν· πειθομένοις μὲν σιγή, ἀπειθοῦσι δὲ φωνὴ νόμου ἥδε· Ἄν τις δοκῇ πειρᾶσθαι τὴν τῶν δικαίων δύναμιν ἐν ταῖς τῶν δικαστῶν ψυχαῖς ἐπὶ τἀναντία τρέπειν, καὶ παρὰ καιρὸν πολυδικεῖν τῶν τοιούτων ἢ καὶ ξυνδικεῖν, γραφέσθω μὲν ὁ βουλόμενός αὐτον κακοδικίας ἢ καὶ ξυνδικίας κακῆς, κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ· ὄφλοντος δέ, τιμάτω τὸ δικαστήριον εἴτε φιλοχρηματίᾳ δοκεῖ δρᾶν τὸ τοιοῦτον εἴτε φιλονεικίᾳ· καὶ ἐὰν μὲν φιλονεικίᾳ, τιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον, ὅσου χρὴ χρόνου τὸν τοιοῦτον μηδενὶ λαχεῖν δίκην μηδὲ ξυνδικῆσαι, ἐὰν δὲ φιλοχρηματίᾳ, τὸν μὲν ξένον ἀπιόντα ἐκ τῆς χώρας μήποτε πάλιν ἐλθεῖν, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τὸν ἀστὸν δὲ τεθνάναι, φιλοχρημοσύνης ἕνεκα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου παρ' αὐτῷ τιμωμένης· καὶ ἐάν τις φιλονεικίᾳ κριθῇ δὶς τὸ τοιοῦτον δρᾶν, τεθνάτω.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ.

ARGUMENTUM.

Delicta minora enumerare pergens, de furto exponit, et poenam aequalem in omnia furti genera constituit, si homines ea corrigi possint; quos corrigi posse sperare non debeamus, eos morte censet mulctandos esse (C. 1.). — De militia acturus, quanti sit momenti ad victoriam reportandam disciplina militaris, et quomodo omnes exercitationes consuetudinesque illuc spectare debeant, primum explicat, deinde poenas irrogat militiam subterfugientibus, arma abiicientibus vel locum in acie deserentibus (C. 2.). — Censura quum maxima et utilissima administrationis publicae pars sit, in his, qui magistratus gesti rationem reposcant, eligendis summam adhibere curam oportet. Eorum creandorum ratio exponitur et poenae magistratibus irrogantur a censoribus damnatis, praemia vero maxima, et viventibus et defunctis, destinantur his, qui probi et integri in censorum iudicio reperti fuerint (C. 3.). — Iusiurandum, cuius religio pristinis temporibus maxima erat, in iudicio ne interponitor, et omnino tantummodo his conceditor, quibus nulli foret emolumento peierare. — Deinde exponitur, quomodo puniendi sint, qui ab oneribus publicis se subtraxerint (C. 4.). Quod ad commercium urbis cum aliis civitatibus attinet, civitas condenda, quum mercaturam non factura sit, peregrinationibus quidem supersedere poterit; verumtamen quum civitati omne cum alienis commercium refugienti recte inhumanitas ut probrum obiiciatur, et peregrinatio id praebeat utilitatis, ut aliorum mores, instituta et leges cognoscere nostraque ad eorum exemplum emendare possimus, peregrinari tantummodo iuniores et privatos lex vetabit (C. 5.). Explicat deinde, quomodo hospites excipi oporteat, quorum varia sint genera, utpote diversis de causis urbes exteras frequentantium (C. 6.). — His leges subiiciuntur de fideiussione, de ratione res amissas in domo aliena quaerendi, de usucapionibus et praescriptionibus; deinde poenae constituuntur in eos, qui actorem vel testem a iudicio summovent, qui certaminis socium theatro prohibent, qui furtum celant, qui sine auctoritate publica cum

aliis vel amicitiam et caritatem iungunt vel bellum et odium concitant, et qui in administratione publica dona accipiunt. Postremo de tributis disseritur, de sumtu in rebus sacris temperando (C. 7.), de variis iudiciorum gradibus, de iudicis officio, de iudicialis sententiae auctoritate (C. 8.) et de sepulcrorum iure modoque (C. 9.). — Civitas autem sic instituta quomodo conservari poterit? Quemadmodum in arte id, quod assequimur, adipisci non possumus, nisi cognitionem eius, quod appetimus, cum experientia coniunctam habemus, sic etiam in civitate sola sapientia leges et instituta servat eiusque saluti prospicit. Quocirca conventus nocturnus institui debet, qui legum civitatisque custos sit; in quem quos recipi oporteat, docetur (C. 10.). Etenim id, quod civitas universa spectare debet, est virtus, cuius vim variasque partes non modo verbo, sed etiam re cognoscere debent, qui civitati praesunt; nam cognitioni, quum ratione demum perficiatur, nomen non potest satisfacere. Praeterea civitas totum aliquid est, vivum et secum conveniens, ita ut ratio (quae regit) et sensus (qui reguntur) inter se concinant (C. 11.). Civitas igitur corpori comparari potest; custodes enim iuniores sensibus, et senes, qui iunioribus pro ministris utuntur, rationi respondent. Iam civitati verae quum una sola virtus proposita sit, eius custodes virtutis vim ac naturam, quatenus per se quidem una sit, sed diversas formas habeat, perspectam habeant necesse est (C. 12.). Similiter pulcri et boni naturam, quatenus unum et multa sint, perspicere oportet custodes; et non solum, quid sit unumquidque, cognoscent, verum etiam rationem eius rei perspectam habebunt; quod quidem in rebus divinis maxime necessarium est, in quibus ceteris quidem condonabimus, si, quae leges hoc de genere statuunt, tantummodo sequuntur, a civitatis vero custodibus altiorem rerum divinarum cognitionem, quae in animi natura et corporum coelestium cursu explorando nititur, flagitari oportet (C. 13.). Hanc autem altiorem rerum divinarum perscrutationem, cum musica coniunctam et ad mores legesque accommodatam, eos potissimum, qui conventus illius nocturni socii sunt, sequi oportet; qui tamen quae, quando et quamdiu discere debeant, difficile est ad statuendum, quum ne ipsi quidem discentes, opportune se aliquid perdiscere, possint percipere, priusquam in animo scientia iam insit. Atque huic conventui nocturno, summo virtutis reique publicae custodi ac conservatori, urbs tradenda est, quae, rationem et quasi caput suum cum eo nacta, omnes continebit perfectionis numeros.

1.

Ἐὰν ὡς πρεσβευτής τις ἢ κῆρυξ καταψευδόμενος 941
τῆς πόλεως παραπρεσβεύηται πρὸς τινὰ πόλιν, ἢ πεμπόμενος μὴ τὰς οὔσας πρεσβείας, ἐφ' αἷς πέμπεται, ἀπαγγέλλῃ, ἢ πάλιν αὖ παρὰ τῶν πολεμίων ἢ καὶ φίλων μὴ τὰ παρ' ἐκείνων ὀρθῶς ἀποπρεσβεύσας γένηται φανερὸς ἢ κηρυκεύσας, γραφαὶ κατὰ τούτων ἔστων, ὡς Ἑρμοῦ καὶ Διὸς ἀγγελίας καὶ ἐπιτάξεις παρὰ νόμον ἀσεβησάντων, τίμημα δέ, ὅ τι χρὴ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ. Κλοπὴ μὲν χρημάτων ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴ δὲ ἀναίσχυντον· τῶν Διὸς δὲ υἱέων οὐδεὶς οὔτε δόλοις οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκε τούτοιν οὐδέτερον· μηδεὶς οὖν ὑπὸ ποιητῶν μηδ' ἄλλως ὑπὸ τινῶν μυθολόγων, πλημμελῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξαπατώμενος ἀναπειθέσθω, καὶ κλέπτων ἢ βιαζόμενος οἰέσθω μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, ἀλλ' ἅπερ αὐτοὶ θεοὶ δρῶσιν· οὔτε γὰρ ἀληθὲς οὔτ' εἰκός· ἀλλ' ὅστις δρᾷ τοιοῦτον παρανόμως, οὔτε θεὸς οὔτε παῖς ἐστί ποτε θεῶν. ταῦτα δὲ νομοθέτῃ μᾶλλον προσήκει γιγνώσκειν ἢ ποιηταῖς ξύμπασιν· ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἡμῶν τῷ λόγῳ, εὐτυχεῖ τε καὶ εἰς χρόνον ἅπαντα εὐτυχοίη, ὁ δὲ ἀπιστήσας τὸ μετὰ ταῦτα τοιῷδέ τινι ἐνεχέσθω[1] νόμῳ· Ἐάν τίς τι κλέπτῃ δημόσιον, μέγα ἢ καὶ σμικρόν, τῆς αὐτῆς δίκης δεῖ·

1 μαχέσθω.

σμικρόν τι γὰρ ὁ κλέπτων ἔρωτι μὲν ταυτῷ, δυνάμει δὲ ἐλάττονι κέκλοφεν, ὅ τε τὸ μεῖζον κινῶν, οὐ καταθέμενος, ὅλον ἀδικεῖ· δίκης οὖν οὐδέτερον οὐδετέρου ἐλάττονος ἕνεκα μεγέθους τοῦ κλέμματος ὁ νόμος ἀξιοῖ ζημιοῦν, ἀλλὰ τῷ τὸν μὲν ἴσως ἂν ἰάσιμον ἔτ' εἶναι, τὸν δ' ἀνίατον. ξένον μὲν δὴ τῶν δημοσίων ἢ δοῦλον ἄν τίς τι κλέπτοντα ἐν δικαστηρίῳ ἕλῃ, ὡς ἰασίμῳ ἐκ τῶν εἰκότων, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ τίνα ζημίαν
942 ἀποτίνειν αὐτόν, ἡ κρίσις γιγνέσθω· τὸν δὲ ἀστὸν καὶ τεθραμμένον, ὡς ἔσται τεθραμμένος, ἂν πατρίδα συλῶν ἢ βιαζόμενος ἁλίσκηται, ἐάν τ' ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐάν τε μή, σχεδὸν ὡς ἀνίατον ὄντα θανάτῳ ζημιοῦν.

2.

Στρατειῶν δὲ ἕνεκα πολλὴ μὲν ξυμβουλή, πολλοὶ δὲ νόμοι γίγνονται κατὰ τρόπον, μέγιστον δὲ τὸ μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι, μήτ' ἄῤῥενα μήτε θήλειαν, μηδέ τινος ἔθει ψυχὴν εἰθίσθαι, μήτε σπουδάζοντος μήτ' ἐν παιδιαῖς, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ τι κατὰ μόνας δρᾶν, ἀλλ' ἔν τε πολέμῳ παντὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ πάσῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἀεὶ βλέποντα καὶ ξυνεπόμενον ζῆν, καὶ τὰ βραχύταθ' ὑπ' ἐκείνου κυβερνώμενον, οἷον ἑστάναι θ', ὅταν ἐπιτάττῃ τις, καὶ πορεύεσθαι καὶ γυμνάζεσθαι καὶ λοῦσθαι καὶ σιτεῖσθαι καὶ ἐγείρεσθαι νύκτωρ εἴς τε φυλακὰς καὶ παραγγέλσεις, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις μήτε τινὰ διώκειν μήθ' ὑποχωρεῖν ἄλλῳ ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων δηλώσεως, ἑνί τε λόγῳ τὸ χωρίς τι τῶν ἄλλων πράττειν διδάξαι τὴν ψυχὴν ἔθεσι μήτε γιγνώσκειν μήτ' ἐπίστασθαι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀεὶ καὶ ἅμα καὶ κοινὸν τὸν βίον ὅτι μάλιστα πᾶσι πάντων γίγνεσθαι· τούτου γὰρ οὔτ' ἔστιν οὔτε ποτὲ μὴ γένηται κρεῖττον οὔτε ἄμεινον οὔτε τεχνικώτερον εἰς σωτηρίαν τὴν κατὰ πόλεμον καὶ νίκην, τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ μελετητέον εὐθὺς ἐκ τῶν παίδων, ἄρχειν τε

ἄλλων ἄρχεσθαί θ' ὑφ' ἑτέρων, τὴν δ' ἀναρχίαν ἐξαιρετέον ἐκ παντὸς τοῦ βίου ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπους θηρίων· καὶ δὴ καὶ χορείας πάσας εἰς τὰς ἀριστείας τὰς κατὰ πόλεμον βλεπούσας χορεύειν, καὶ ὅλην εὐκολίαν τε καὶ εὐχέρειαν ἐπιτηδεύειν τῶν αὐτῶν ἕνεκα, καρτερήσεις τε αὖ σίτων[1] τε καὶ ποτῶν καὶ χειμώνων καὶ τῶν ἐναντίων καὶ κοίτης σκληρᾶς· καί, τό γε μέγιστον, τὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ποδῶν δύναμιν μὴ διαφθείρειν τῇ τῶν ἀλλοτρίων σκεπασμάτων περικαλυφῇ, τὴν τῶν οἰκείων ἀπολλύντας πίλων τε καὶ ὑποδημάτων γένεσιν καὶ φύσιν· ταῦτα γὰρ ἀκρωτήρια ὄντα σωζόμενά τε ἔχει μεγίστην δύναμιν παντὸς τοῦ σώματος, καὶ τοὐναντίον ἐναντίως, καὶ τὸ μὲν ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι, τὸ δὲ ἀρχικώτατον, ἔχον τὰς κυρίας ἁπάσας αἰσθήσεις αὐτοῦ φύσει. ἔπαι- 943
νον μὲν δὴ τοῦτον τὸν νέον ἀκούειν χρῆν δοκεῖν πολεμικοῦ περὶ βίου, νόμους[2] δ' αὖ τούσδε· Στρατεύεσθαι τὸν καταλεγέντα ἢ τὸν ἐν μέρει τινὶ τεταγμένον· ἐὰν δέ τις ἐκλείπῃ τινὶ κάκῃ, μὴ στρατηγῶν ἀφέντων, γραφὰς ἀστρατείας εἶναι πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἄρχοντας, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ στρατοπέδου· δικάζειν δὲ τοὺς στρατεύσαντας ἑκάστους, χωρὶς ὁπλίτας τε καὶ ἱππέας καὶ τἆλλα ἐμπολέμια[3] ἕκαστα ὡσαύτως, καὶ εἰσάγειν ὁπλίτας μὲν εἰς τοὺς ὁπλίτας, ἱππέας δὲ εἰς τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς ἄλλους δὲ κατὰ ταυτὰ εἰς τοὺς αὐτῶν ξυννόμους· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, ὑπάρχειν μὲν αὐτῷ μήποτε τῆς ὅλης ἀριστείας ἀγωνιστῇ γενέσθαι, μηδὲ ἀστρατείας ἄλλον γράψασθαί ποτε, μηδὲ κατηγόρῳ τούτων πέρι γενέσθαι, πρὸς τούτοις δ' ἔτι προστιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδικασθεισῶν τῶν τῆς ἀστρατείας δικῶν, πάλιν ἑκά-

1 σιτῶν. 2 νόμος. 3 ἐν πολεμίᾳ.

στων τούτων ἄρχοντας ποιῆσαι ξύλλογον, ἀριστείων δὲ πέρι κρίνεσθαι τὸν βουλόμενον ἐν τοῖς αὐτῶν ἔθνεσι, μὴ περὶ προτέρου πολέμου μηδὲν παρεχόμενον μήτε τεκμήριον μήτε μαρτύρων πιστώσεις λόγων, αὐτῆς δὲ περὶ τῆς στρατείας τῆς τότε γενομένης αὐτοῖς· στέφανον δὲ τὸ νικητήριον ἑκάστοις εἶναι θαλλοῦ, τοῦτον δὲ εἰς τὰ τῶν πολεμικῶν θεῶν ἱερά, ὧν ἂν τις βούληται, γράψαντα ἀναθεῖναι μαρτύριον εἰς τὴν τῶν ἀριστείων[1] κρίσιν παντὸς τοῦ βίου, καὶ τὴν τῶν δευτέρων καὶ τρίτων. ἐὰν δὲ στρατεύσῃ μέν τις, μὴ ἀπαγόντων δὲ τῶν ἀρχόντων οἴκαδε προαπέλθῃ τοῦ χρόνου, λειποταξίου τούτων εἶναι γραφὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς, οἷς περὶ τῆς ἀστρατείας, ὀφλοῦσί τε τιμωρίαι ἐπέστωσαν, αἵπερ καὶ πρόσθεν ἐτέθησαν. χρὴ μὲν δὴ πᾶσαν ἐπιφέροντα δίκην ἀνδρὶ πάντ' ἄνδρα φοβεῖσθαι τὸ μήτε ἐπενεγκεῖν ψευδῆ τιμωρίαν, μήτ' οὖν ἑκόντα μήτ' ἄκοντα κατὰ δύναμιν· παρθένος γὰρ αἰδοίη[2] δίκη λέγεταί τε καὶ ὄντως εἴρηται, ψεῦδος δὲ αἰδοῖ καὶ δίκῃ νεμεσητὸν κατὰ φύσιν. τῶν τε οὖν ἄλλων εὐλαβεῖσθαι δεῖ πέρι πλημμελεῖν εἰς δίκην, διαφερόντως δὲ καὶ τῆς τῶν κατὰ πόλεμον ὅπλων ἀποβολῆς, μὴ διαμαρτών τις ἄρα τῶν ἀναγκαίων ἀποβολῶν, ὡς αἰσχρὰς αὐτὰς εἰς ὄνειδος τιθείς, ἀναξίῳ ἀναξίας ἐπάγῃ δίκας. ῥᴀ́διον μὲν οὖν οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον,
944 ὅμως δὲ χρὴ τὸν νόμον ἀμωσγέπως ὁρίζειν πειρᾶσθαι κατὰ μέρη· μύθῳ δὴ προσχρώμενοι ἅμ' εἴπωμεν· εἰ κομισθεὶς ἐπὶ σκηνὴν ἄνευ ὅπλων Πάτροκλος ἔμπνους ἐγένεθ', οἷον δὴ μυρίοις ξυνέπεσε, τὰ δὲ πρότερα ἐκεῖνα ὅπλα Πηλείδου, ἅ φησιν ὁ ποιητὴς παρὰ θεῶν προῖκα ἐν τοῖς γάμοις ἐπιδοθῆναι Θέτιδι, ταῦτα δὲ Ἕκτωρ εἶχεν, ἐξῆν ἂν τῶν τότε ὅσοι κακοὶ ὀνειδίζειν ὅπλων ἀποβολὴν τῷ τοῦ Μενοιτίου· ἔτι δὲ

1 ἀριστειῶν. 2 αἰδοῦς.

ὁπόσοι κατὰ κρημνῶν ῥιφέντες ἀπώλεσαν ὅπλα ἢ κατὰ θάλασσαν ἢ χειμώνων ἐν τόποις, ὑποδεξαμένης αὐτοὺς ἐξαίφνης πολλῆς ῥύσεως ὕδατος, ἢ μυρί᾽ ἂν ἔχοι τις τοιαῦτα παραμυθούμενος ἐπᾴδειν, εὐδιάβολον κακὸν καλλύνων. τεμεῖν δὴ χρεὼν κατὰ δύναμιν τὸ μεῖζον καὶ τὸ δυςχερέστατον κακὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. σχεδὸν οὖν ἐν τοῖς ὀνείδεσιν ἔχει τινὰ τομὴν ἡ τούτων τῶν ὀνομάτων ἐπιφορά· ῥίψασπις μὲν γὰρ οὐκ ἐν πᾶσιν ὀνομάζοιτ᾽ ἂν δικαίως, ἀποβολεὺς δὲ ὅπλων· οὐχ ὁμοίως γὰρ ὅ τε ἀφαιρεθεὶς μετ᾽ εἰκυίας βίας γίγνοιτ᾽ ἂν ῥίψασπις ὅ τε ἀφεὶς ἑκών, διαφέρει δὲ ὅλον που καὶ τὸ πᾶν. ὧδ᾽ οὖν δὴ λεγέσθω νόμῳ· Ἐὰν καταλαμβανόμενός τις ὑπὸ πολεμίων καὶ ἔχων ὅπλα μὴ ἀναστρέφῃ καὶ ἀμύνηται, ἀφῇ δὲ ἑκὼν ἢ ῥίψῃ, ζωὴν αἰσχρὰν ἀρνύμενος μετὰ τάχους μᾶλλον ἢ μετ᾽ ἀνδρίας καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον, τοιαύτης μὲν ὅπλων ἀποβολῆς ἔστω δίκη ῥιφθέντων, τῆς δὲ εἰρημένης ἔμπροσθεν ὁ δικάζων ἀμελείτω σκοπεῖν· τὸν γὰρ κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν, ἵν᾽ ἀμείνων ᾖ, οὐ τὸν δυςτυχῆ, οὐδὲν γὰρ πλέον. ζημία δὴ τῷ τὴν τοιαύτην ἀμυντηρίων ὅπλων εἰς τοὐναντίον ἀφέντι δύναμιν τίς ἄρα γίγνοιτ᾽ ἂν πρόςφορος; οὐ δυνατὸν γὰρ ἀνθρώπῳ δρᾷν τοὐναντίον, ὧν[1] ποτὲ θεόν φασι δρᾶσαι, Καινέα τὸν Θετταλὸν ἐκ γυναικὸς μεταβαλόντα εἰς ἀνδρὸς[2] φύσιν· ἦν γὰρ ἀνδρὶ ῥιψάσπιδι τρόπον τινὰ πρέπουσα πασῶν μάλιστα ἡ κείνῃ τῇ γενέσει ἐναντία γένεσις, εἰς γυναῖκα ἐξ ἀνδρὸς μεταβαλοῦσα, τιμωρία τούτῳ γενομένη· νῦν δ᾽, ὅτι[3] τούτων ἐγγύτατα, φιλοψυχίας ἕνεκα ἵνα τὸν ἐπίλοιπον βίον μὴ κινδυνεύσῃ, ζῇ δὲ ὡς πλεῖστον χρόνον ὢν κακὸς ὀνείδει ξυνεχόμενος, ἔστω νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις· Ἀνὴρ ὃς ἂν ὄφλῃ δίκην ὡς αἰσχρῶς ἀποβαλὼν ὅπλα πολεμικά, τούτῳ μήτ᾽ οὖν

1 ὡς. 2 ἀνδρῶν. 3 δ' ὅτι.

τις στρατηγὸς μήτ' ἄλλος ποτὲ τῶν κατὰ πόλεμον
945 ἀρχόντων ὡς ἀνδρὶ στρατιώτῃ χρήσηται, μηδ' εἰς τάξιν κατατάξῃ μηδ' ἡντινοῦν, εἰ δὲ μή, κατευθύνειν αὐτοῦ τὸν εὔθυνον, ἂν μὲν ᾖ τοῦ μεγίστου τιμήματος ὁ τάξας τὸν κακόν, χιλίας, ἂν δὲ τοῦ δευτέρου, πέντε μνᾶς, ἂν δὲ τοῦ τρίτου, τρεῖς μνᾶς, ἂν δὲ τοῦ τετάρτου, μνᾶν· ὁ δὲ ὄφλων τὴν δίκην πρὸς τῷ ἀφεῖσθαι τῶν ἀνδρείων κινδύνων κατὰ φύσιν τὴν αὑτοῦ προσαποτισάτω μισθόν, χιλίας μέν, ἂν τοῦ μεγίστου τιμήματος ᾖ, πέντε δέ, τοῦ δευτέρου, τρεῖς δέ, ἂν τοῦ τρίτου, μνᾶν δὲ ὡσαύτως καθάπερ οἱ πρόσθεν, τοῦ τετάρτου μέρους.

3.

Εὐθύνων δὴ πέρι τίς ἡμῖν λόγος ἂν εἴη πρέπων, ἀρχόντων γενομένων τῶν μὲν κατὰ τύχην κλήρου καὶ ἐπ' ἐνιαυτόν, τῶν δ' εἰς πλείονα ἔτη καὶ ἐκ προκρίτων; τῶν δὴ τοιούτων εὐθυντὴς τίς ἱκανός, ἄν τίς [1] τι εἴπῃ σκολιὸν αὐτῶν ἢ πράξῃ, καμφθεὶς ὑπὸ βάρους μὲν τῆς ἀρχῆς, τῆς δ' αὑτοῦ δυνάμεως ἐνδείᾳ πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀξίαν; ῥᾴδιον μὲν οὐδαμῶς εὑρεῖν τῶν ἀρξάντων ἄρχοντα ὑπερβάλλοντα πρὸς ἀρετήν, ὅμως δὲ πειρατέον εὐθυντάς τινας ἀνευρίσκειν θείους:- ἔχει γὰρ οὖν οὕτω· πολλοὶ καιροὶ πολιτείας λύσεώς εἰσι, καθάπερ νεὼς ἢ ζώου τινός, οὓς τόνους τε καὶ ὑποζώματα καὶ νεύρων ἐπιτόνους, μίαν οὖσαν φύσιν διεσπαρμένην πολλαχοῦ, πολλοῖς ὀνόμασι προσαγορεύομεν· εἷς δὲ οὗτος οὐ σμικρότατος καιρὸς τοῦ σώζεσθαί τε καὶ διαλυθεῖσαν οἴχεσθαι πολιτείαν· ἂν μὲν γὰρ οἱ τοὺς ἄρχοντας ἐξευθύνοντες βελτίους ὦσιν ἐκείνων, καὶ τοῦτ' ἐν δίκῃ ἀμέμπτῳ τε καὶ ἀμέμπτως, ἡ πᾶσα οὕτω θάλλει τε καὶ εὐδαιμονεῖ χώρα καὶ πόλις, ἐὰν δ' ἄλλως τὰ περὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων γίγνηται,

1 ἱκανός; ἂν γάρ τις.

τότε, λυθείσης τῆς τὰ πάντα πολιτεύματα ξυνεχούσης εἰς ἓν δίκης, ταύτῃ πᾶσα ἀρχὴ διεσπάσθη χωρὶς ἑτέρα ἀπ' ἄλλης, καὶ οὐκ εἰς ταυτὸν ἔτι νεύουσαι πολλὰς ἐκ μιᾶς τὴν πόλιν ποιοῦσαι, στάσεων ἐμπλήσασαι ταχὺ διώλεσαν· διὸ δὴ δεῖ πάντως τοὺς εὐθύνους θαυμαστοὺς πᾶσαν ἀρετὴν εἶναι. τεκταινώμεθα δή τινα τρόπον αὐτῶν τοιάνδε γένεσιν· κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον μετὰ τροπὰς ἡλίου τὰς ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα ξυνιέναι χρεὼν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς Ἡλίου κοινὸν [1] καὶ Ἀπόλλωνος τέμενος, τῷ θεῷ ἀποφανομένους ἄνδρας αὐτῶν τρεῖς, ὃν ἂν ἕκαστος 946
αὐτῶν ἡγῆται πάντῃ ἄριστον εἶναι πλὴν αὐτοῦ, μὴ ἔλαττον πεντήκοντα γεγονότα ἐτῶν· τῶν δὲ προκριθέντων οὓς ἂν πλεῖστοι ἐνέγκωσι, τούτους ἐκλέξαι μέχρι τῶν ἡμίσεων, ἐὰν ἄρτιοι γίγνωνται, περιττοὶ δὲ ἐὰν ὦσιν, ἕνα ἀφελεῖν, ᾧ ἂν ἐλάχισται γένωνται, καταλιπεῖν δὲ τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν, πλήθει τῶν ψήφων ἀποκρίναντας· ἐὰν δέ τισιν ἴσαι γίγνωνται καὶ τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν πλείω ποιῶσιν, ἀφελεῖν τὸ πλέον ἀποκρίναντας νεότητι, τοὺς δ' ἄλλους ἐγκρίναντας φέρειν αὖθις, μέχριπερ ἂν τρεῖς ληφθῶσιν [2] ἄνισοι· ἐὰν δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τοῖν δυοῖν ἴσαι γίγνωνται, τῇ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ τύχῃ ἐπιτρέψαντας, κλήρῳ διελόντας, τὸν νικῶντα καὶ δεύτερον καὶ τρίτον στεφανῶσαι θαλλῷ, καὶ τὰ ἀριστεῖα ἀποδόντας πᾶσιν ἀνειπεῖν, ὅτι Μαγνήτων ἡ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις, ἀποφήνασα αὐτῆς Ἡλίῳ ἄνδρας τοὺς ἀρίστους τρεῖς, ἀκροθίνιον Ἀπόλλωνι κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἀνατίθησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, ὅσονπερ ἂν ἕπωνται χρόνον τῇ κρίσει. τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδεῖξαι, μέχριπερ ἂν ἑκάστῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ξυμβῇ γενόμενα, τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγιγνέσθων κατ' ἐνιαυτόν.

---

1 Bipont, καινόν. 2 λειφθῶσιν.

οὗτοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας, κατὰ δώδεκα μέρη διε-
λόμενοι, πάσαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγ-
χόντων· οἰκούντων δέ, ὅσον ἂν εὐθύνωσι χρόνον,
ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου τεμένει, ἐν ᾧπερ
ἐκρίθησαν· καὶ τὰ μὲν ἰδίᾳ ἕκαστος, τὰ δὲ καὶ κοι-
νῇ μετ' ἀλλήλων κρίναντες τοὺς ἄρξαντας, τῇ πόλει
ἀποφηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέν-
τες περὶ ἑκάστης ἀρχῆς, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτί-
νειν κατὰ τὴν τῶν εὐθύνων γνώμην. ἥτις δ' ἂν τῶν
ἀρχῶν μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλε-
κτοὺς δικαστὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους, καὶ ἐὰν μὲν
ἀποφύγῃ τις τὰς εὐθύνας, αὐτῶν τῶν εὐθύνων κατη-
γορείτω, ἐὰν θέλῃ, ἐὰν δὲ ἁλῷ, ἐὰν μὲν ᾖ τῳ θα-
νάτου τετιμημένον ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὥσπερ ἀνάγ-
κη, ἁπλῶς θνησκέτω, τῶν δ' ἄλλων τιμημάτων, ὧν
ἂν δυνατὸν ᾖ διπλῆν τίσαι, διπλασίαν τινέτω. τὰς
δ' εὐθύνας αὐτῶν τούτων ἀκούειν χρή, τίνες ἔσον-
ται καὶ τίνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ
947 πάσης τῆς πόλεως ἀριστείων ἠξιωμένοις προεδρίαι τ'
ἐν ταῖς πανηγύρεσι πάσαις ἔστωσαν, ἔτι δὲ τῶν εἰς
τοὺς Ἕλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν, καὶ ὅσων
ἂν ἑτέρων κοινωνῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχον-
τας τῆς θεωρίας ἑκάστης ἐκπέμπειν, καὶ τούτους μό-
νους δάφνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημέ-
νους εἶναι· καὶ ἱερέας μὲν πάντας τοῦ Ἀπόλλωνός
τε καὶ Ἡλίου, ἀρχιερέα δέ, ἕνα κατ' ἐνιαυτόν, τὸν
πρῶτον κριθέντα τῶν γενομένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ
ἱερέων [1], καὶ τοὔνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυ-
τόν, ὅπως ἂν γίγνηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου,
ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε
καὶ ἐκφορὰς καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων
πολιτῶν· λευκὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρή-
νων δὲ [2] καὶ ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι· κορῶν δὲ

---

1 τῶν ἱερέων. 2 τε.

χορὸν πεντεκαίδεκα, καὶ ἀῤῥένων ἕτερον, περιϊσταμένους τῇ κλίνῃ ἑκατέρους, οἷον ὕμνον πεποιημένον ἔπαινον εἰς τοὺς ἱερέας ἐν μέρει ἑκατέρους ᾄδειν, εὐδαιμονίζοντας ᾠδῇ διὰ πάσης τῆς ἡμέρας· ἕωθεν δ' εἰς τὴν θήκην φέρειν αὐτὴν μὲν τὴν κλίνην ἑκατὸν τῶν νέων τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις, οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτήσαντος ἐπόψωνται, πρώτους δὲ προϊέναι τοὺς ἠϊθέους, τὴν πολεμικὴν σκευὴν ἐνδεδυκότας ἑκάστους, ξὺν τοῖς ἵπποισι μὲν ἱππέας, ξὺν δὲ ὅπλοις ὁπλίτας, καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως· παῖδας δὲ περὶ αὐτὴν τὴν κλίνην ἔμπροσθεν τὸ πάτριον μέλος ἐφυμνεῖν, καὶ κόρας ἑπομένας ἐξόπισθεν, ὅσαι τ' ἂν γυναῖκες τῆς παιδοποιήσεως ἀπηλλαγμέναι τυγχάνωσι· μετὰ δὲ ταῦτα ἱερέας τε καὶ ἱερείας ὡς καθαρεύοντι τῷ τάφῳ ἕπεσθαι, ἐὰν ἄρα καὶ τῶν ἄλλων εἴργωνται τάφων, ἐὰν καὶ τὰ τῆς Πυθίας οὕτω τε καὶ ταύτῃ ξύμψηφον ᾖ. θήκην δὲ ὑπὸ γῆς αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι ψαλίδα [1] προμήκη λίθων προτίμων καὶ ἀγήρων εἰς δύναμιν, ἔχουσαν κλίνας παραλλήλας λιθίνας κειμένας, οὗ τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ χώσαντες, πέριξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι, πλὴν κώλου ἑνός, ὅπως ἂν αὔξην ὁ τάφος ἔχῃ ταύτῃ [2] τὴν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνεπιδεῆ χώματος τοῖς τιθεμένοις. κατ' ἐνιαυτὸν δὲ ἀγῶνα μουσικῆς αὐτοῖς καὶ γυμνικὸν ἱππικόν τε θήσουσι. τὰ μὲν δὴ γέρα τοιαῦτα τοῖς τὰς εὐθύνας διαφυγοῦσιν· ἂν δέ τις τούτων πιστεύων τῷ κεκρίσθαι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείξῃ, κακὸς γενόμενος ὕστερον τῆς κρίσεως, γράφεσθαι μὲν τὸν βουλόμενόν αὐτον ὁ νόμος προσταττέτω, ὁ δ' ἀγὼν ἐν δι-
καστηρίῳ γιγνέσθω τοιῷδέ τινι τρόπῳ· πρῶτον μὲν 948
νομοφύλακες ἔστωσαν τούτου τοῦ δικαστηρίου, ἔπειτα αὐτῶν τούτων οἱ ζῶντες, πρὸς δὲ τούτοις τὸ τῶν

1 ἀψῖδα. 2 ταύτην.

ἐκλεκτῶν δικαστήριον· γραφέσθω δὲ ὁ γραφόμενος, ὅν ἂν γράφηται, λέγουσαν τὴν γραφὴν, ἀνάξιον εἶναι τὸν καὶ τὸν τῶν ἀριστείων καὶ τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐὰν μὲν ὁ φεύγων ἁλῷ, στερέσθω τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τάφου καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοθεισῶν αὐτῷ τιμῶν, ἐὰν δὲ ὁ διώκων μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, τινέτω ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος δώδεκα μνᾶς, ὀκτὼ δὲ ὁ τοῦ δευτέρου, τρίτου δὲ ἕξ, τετάρτου δὲ δύο.

4.

Ῥαδαμάνθυος δὲ περὶ τὴν λεγομένην κρίσιν τῶν δικῶν ἄξιον ἄγασθαι, διότι κατεῖδε τοὺς τότε ἀνθρώπους ἡγουμένους ἐναργῶς εἶναι θεούς, εἰκότως, ἅτε κατὰ τὸν τότε χρόνον τῶν πολλῶν ἐκ θεῶν ὄντων, ὧν εἷς ἦν αὐτός, ὥς γε λόγος· ἔοικε δὴ δικαστῇ μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ διανοούμενος δεῖν ἐπιτρέπειν, θεοῖς δέ, ὅθεν ἁπλαῖ καὶ ταχεῖαι δίκαι ἐκρίνοντ' αὐτῷ· διδοὺς γὰρ περὶ ἑκάστων τῶν ἀμφισβητουμένων ὅρκον τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀπηλλάττετο ταχὺ καὶ ἀσφαλῶς· νῦν δὲ δή, ὅτε μέρος τί φαμεν ἀνθρώπων, οἳ τὸ παράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεούς, οἳ δὲ οὐ φροντίζειν ἡμῶν αὐτοὺς διανοοῦνται, τῶν δὲ πλείστων ἐστὶ καὶ κακίστων ἡ δόξα, ὡς σμικρὰ δεχόμενοι θύματα καὶ θωπείας πολλὰς πολλὰ ξυναποστεροῦσι χρήματα καὶ μεγάλων σφᾶς ἐκλύονται κατὰ πολλὰ ζημιῶν, οὐκέτι δὴ τοῖς νῦν ἀνθρώποις ἡ Ῥαδαμάνθυος ἂν εἴη πρέπουσα τέχνη ἐν δίκαις. μεταβεβληκυιῶν οὖν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, μεταβάλλειν δεῖ καὶ τοὺς νόμους· ἐν γὰρ λήξεσι δικῶν τοὺς μετὰ νοῦ τιθεμένους νόμους ἐξαιρεῖν δεῖ τοὺς ὅρκους τῶν ἀντιδικούντων ἑκατέρων, καὶ τὸν λαγχάνοντά τῴ τινα δίκην τὰ μὲν ἐγκλήματα γράφειν, ὅρκον δὲ μὴ ἐπομνύναι, καὶ τὸν φεύγοντα κατὰ ταῦτα τὴν ἄρνησιν γράψαντα παραδοῦναι τοῖς ἄρχουσιν ἀνώμοτον· δεινὸν γάρ που, δικῶν γ' ἐν πόλει

πολλῶν γενομένων, εὖ εἰδέναι σμικροῦ δεῖν τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐπιωρκηκότας ἐν ξυσσιτίοις τε ἀλλήλοις εὐχερῶς ξυγγιγνομένους καὶ ἐν ἄλλαις ξυνουσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς ξυγγενήσεσιν ἑκάστων. νόμος δὴ κείσθω, δικαστὴν μὲν ὀμνύναι δικάζειν μέλλοντα καὶ τὸν τὰς ἀρχὰς τῷ κοινῷ καθιστάντα δι' ὅρκων, ἢ διὰ φορᾶς
ψήφων ἀφ' ἱερῶν φέροντα, δρᾶν ἀεὶ δεῖ τὸ τοιοῦτον· 949
καὶ κριτὴν αὖ χορῶν καὶ πάσης μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν τε καὶ ἱππικῶν ἄθλων ἐπιστάτας καὶ βραβέας, καὶ ἁπάντων ὁπόσ' ἂν [1] μὴ φέρῃ κέρδος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν τῷ ἐπιορκοῦντι, τῶν δὲ ὁπόσα ἐξαρνηθέντι καὶ ἐξομοσαμένῳ κέρδος μέγα φανερὸν εἶναι δοκεῖ, ταῦτα δὲ διὰ δικῶν ὅρκων χωρὶς κρίνεσθαι ξύμπαντας τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις. καὶ τὸ παράπαν ἐν δίκῃ τοὺς προέδρους μὴ ἐπιτρέπειν μήτε ὀμνύντι λέγειν πιθανότητος χάριν, μήτε ἐπαρώμενον ἑαυτῷ καὶ γένει, μήτε ἱκετείαις χρώμενον ἀσχήμοσι μήτε οἴκτοις γυναικείοις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον μετ' εὐφημίας διδάσκοντα καὶ μανθάνοντα ἀεὶ διατελεῖν, εἰ δὲ μή, καθάπερ ἔξω τοῦ λόγου λέγοντος, τοὺς ἄρχοντας πάλιν ἐπανάγειν εἰς τὸν περὶ τοῦ πράγματος ἀεὶ λόγον. ξένῳ δ' εἶναι πρὸς ξένους, καθάπερ τανῦν, δέχεσθαί τε ὅρκους παρ' ἀλλήλων, ἂν ἐθέλωσι, καὶ διδόναι κυρίως· οὐ γὰρ καταγηράσουσιν, οὐδ' ἐννεοττεύοντες [2] ἐν τῇ πόλει ὡς τὸ πολὺ τοιούτους ἄλλους κυρίους τῆς χώρας παρέξονται ξυντρόφους. δικῶν δὲ [3] περὶ [4] λήξεως τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τὴν κρίσιν, ὅσα τις ἐλεύθερος ἀπειθεῖ τῇ πόλει μήτ' οὖν πληγῶν ἄξια μηδ' αὖ δεσμῶν μηδὲ θανάτου· περὶ δὲ χορείας τινῶν φοιτήσεων ἢ πομπεύσεων ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων κοινῶν κοσμήσεων ἢ λειτουργιῶν, ὁπόσα περὶ θυσίας εἰρηνικῆς ἢ πολεμικῶν εἰσφορῶν εἵνεκα, πάντων τῶν

---

1 ὁπόσα. 2 ἐννεοττεύοντες. 3 τε. 4 πέρι.

τοιούτων ἰατὴν εἶναι τὴν πρώτην ἀνάγκην τῆς ζημίας, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις ἐνεχυρασίαν τούτοις, οἷς ἂν πόλις ἅμα καὶ νόμος εἰςπράττειν προςτάττῃ, τῶν δὲ ἀπειθούντων ταῖς ἐνεχυρασίαις πρᾶσιν τῶν ἐνεχύρων εἶναι, τὸ δὲ νόμισμα γίγνεσθαι τῇ πόλει· ἐὰν δὲ ζημίας δέωνται πλείονος, τὰς ἀρχὰς ἑκάστας τοῖς ἀπειθοῦσι τὰς πρεπούσας ζημίας ἐπιβαλλούσας εἰςάγειν εἰς τὸ δικαστήριον, ἕως ἂν ἐθέλωσι δρᾶν τὸ προςταχθέν.

5.

Πόλει δέ, ἥτις ἂν μήτε χρηματίζηται πλὴν τὸν ἐκ γῆς χρηματισμόν, μήτ' ἐμπορεύηται, περὶ ἀποδημίας ἑαυτῶν ἔξω τῆς χώρας καὶ ξένων ὑποδοχῆς ἄλλοθεν ἀνάγκη βεβουλεῦσθαι, τί χρὴ δρᾶν· ξυμβουλεύειν οὖν τὸν νομοθέτην δεῖ τούτων πέρι, πρῶτον πείθοντα εἰς δύναμιν. πέφυκε δὲ ἡ πόλεων ἐπιμιξία πόλεσιν ἤθη κεραννύναι παντοδαπά, καινοτο-
950 μίας ἀλλήλοις ἐμποιούντων ξένων ξένοις· ὃ δὴ τοῖς μὲν εὖ πολιτευομένοις διὰ νόμων ὀρθῶν βλάβην ἂν φέροι μεγίστην πασῶν, ταῖς δὲ πλείσταις πόλεσιν, ἅτε οὐδαμῶς εὐνομουμέναις, οὐδὲν διαφέρει φύρεσθαι δεχομένους τε αὐτοῖς ξένους καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἄλλας ἐπικωμάζοντας πόλεις, ὅταν ἐπιθυμήσῃ τις ἀποδημίας, ὅπῃ οὖν καὶ ὁπότε, εἴτε νέος εἴτε καὶ πρεσβύτερος ὤν. τὸ δ' αὖ μήτε ἄλλους δέχεσθαι, μήτε αὐτοὺς ἄλλοσε ἀποδημεῖν ἅμα μὲν οὐκ ἐγχωρεῖ τό γε παράπαν, ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς φαίνοιτ' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασί τε χαλεποῖς ταῖσι λεγομέναις ξενηλασίαις χρωμένους καὶ τρόποις αὐθάδεσι καὶ χαλεποῖς, ὡς δοκοῖεν ἄν· χρὴ δὲ οὔποτε περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοὺς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν· οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους οἱ πονηροὶ καὶ ἀχρη-

στοι, θεῖον δέ τι καὶ εὔστοχόν ἐστι καὶ τοῖσι κακοῖς·
ὥστε πάμπολλοι καὶ τῶν σφόδρα κακῶν εὖ ταῖς λό-
γοις καὶ ταῖς δόξαις διαιροῦνται τοὺς ἀμείνους τῶν
ἀνθρώπων καὶ τοὺς χείρους. διὸ καλὸν ταῖς πολλαῖς
πόλεσι τὸ παρακέλευσμά ἐστι, προτιμᾶν τὴν εὐδοξίαν
πρὸς[1] τῶν πολλῶν· τὸ μὲν γὰρ ὀρθότατον καὶ μέγι-
στον, ὄντα ἀγαθὸν ἀληθῶς οὕτω τὸν εὔδοξον βίον θη-
ρεύειν, χωρὶς δὲ μηδαμῶς, τόν γε τέλεον ἄνδρα ἐσό-
μενον. καὶ δὴ καὶ τῇ κατὰ Κρήτην οἰκιζομένῃ πόλει
πρέπον ἂν εἴη, δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων
ὅτι καλλίστην τε καὶ ἀρίστην παρασκευάζεσθαι πρὸς
ἀρετήν· πᾶσα δ' ἐλπὶς αὐτὴν ἐκ τῶν εἰκότων, ἄν περ
κατὰ λόγον γίγνηται, μετ' ὀλίγον ἥλιον ὄψεσθαι καὶ
τοὺς ἄλλους θεοὺς ἐν ταῖς εὐνόμοις πόλεσι καὶ χώ-
ραις. ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν περὶ ἀποδημίας εἰς ἄλλας
χώρας καὶ τόπους καὶ περὶ ὑποδοχῆς ξένων· Πρῶ-
τον μὲν νεωτέρῳ ἐτῶν τετταράκοντα μὴ ἐξέστω ἀπο-
δημεῖν μηδαμῇ μηδαμῶς, ἔτι τε ἰδίᾳ μηδενί, δημοσίᾳ
δ' ἔστω κήρυξιν ἢ πρεσβείαις ἤ καί τισι θεωροῖς, τὰς
δὲ κατὰ πόλεμον καὶ στρατείας ἀποδημίας οὐκ ἐν
ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν ὡς τούτων οὔ-
σας· Πυθώδε δὲ[2] τῷ Ἀπόλλωνι καὶ εἰς Ὀλυμπίαν
τῷ[3] Διῒ καὶ εἰς Νεμέαν καὶ εἰς Ἰσθμὸν χρὴ πέμ-
πειν, κοινωνοῦντας θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων τούτοις
τοῖς θεοῖς· πέμπειν δὲ εἰς δύναμιν ὅτι πλείστους
ἅμα καὶ καλλίστους τε καὶ ἀρίστους, οἵτινες εὐδόκι-
μον τὴν πόλιν ἐν ἱεραῖς τε καὶ εἰρηνικαῖς ξυνουσίαις
ποιήσουσι δοκεῖν, τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἀντίστροφον 951
ἀποδιδόντες δόξης παρασκευήν· ἐλθόντες δὲ οἴκαδε
διδάξουσι τοὺς νέους, ὅτι δεύτερα τὰ τῶν ἄλλων ἐστὶ
νόμιμα τὰ περὶ τὰς πολιτείας. θεωροὺς δὲ ἄλλους
ἐκπέμπειν χρεὼν τοιούσδε τινὰς τοὺς νομοφύλακας
παρεμένους, ἄν τινες ἐπιθυμῶσι τῶν πολιτῶν τὰ

---

1 πρό. 2 abest. 3 desideratur.

τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πράγματα θεωρῆσαι κατά τινα πλείω σχολήν, ἀπειργέτω μηδεὶς τούτους νόμος· οὔτε γὰρ ἄπειρος οὖσα πόλις ἀνθρώπων κακῶν καὶ ἀγαθῶν δύναιτ' ἄν ποτε, ἀνομίλητος οὖσα, ἥμερος ἱκανῶς εἶναι καὶ τέλεος, οὐδ' αὖ τοὺς νόμους διαφυλάττειν ἄνευ τοῦ γνώμῃ λαβεῖν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ μόνον ἤθεσιν· εἰσὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθρωποι ἀεὶ θεῖοί τινες, οὐ πολλοί, παντὸς δ' ἄξιοι ξυγγίγνεσθαι, φυόμενοι οὐδὲν μᾶλλον ἐν εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ καὶ μή, ὧν κατ' ἴχνος ἀεὶ χρὴ τὸν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οἰκοῦντα, ἐξιόντα κατὰ θάλασσαν καὶ γῆν, ζητεῖν, ὃς ἂν ἀδιάφθαρτος ᾖ, τὰ μὲν βεβαιούμενον τῶν νομίμων, ὅσα καλῶς αὐτοῖς κεῖται, τὰ δ' ἐπανορθούμενον, εἴ τι παραλείπεται· ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς θεωρίας καὶ ζητήσεως οὐ μένει ποτὲ τελέως πόλις, οὐδ' ἂν κακῶς αὐτὴν θεωρῶσι.

ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν γίγνοιτ' ἀμφότερα;

ΑΘΗΝ. Τῇδε.

6.

Πρῶτον μὲν ὁ θεωρὸς ὁ τοιοῦτος ἡμῖν γεγονὼς ἔστω πλειόνων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα, ἔτι δὲ τῶν εὐδοκίμων τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔστω γεγενημένος, εἰ μέλλει τὸ τῶν νομοφυλάκων δεῖγμα εἰς τὰς ἄλλας μεθήσειν πόλεις· πλέον δὲ ἑξήκοντα γεγονὼς ἐτῶν μηκέτι θεωρείτω. θεωρήσας δὲ ὁπόσ' ἂν ἔτη βουληθῇ τῶν δέκα καὶ ἀφικόμενος οἴκαδε, εἰς τὸν ξύλλογον ἴτω τὸν τῶν περὶ νόμους ἐποπτευόντων· οὗτος δ' ἔστω νέων καὶ πρεσβυτέρων μεμιγμένος, ἑκάστης μὲν ἡμέρας ξυλλεγόμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπ' ὄρθρου μέχριπερ ἂν ἥλιος ἀνίσχῃ, πρῶτον μὲν τῶν ἱερέων τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, ἔπειτα τῶν νομοφυλάκων τοὺς ἀεὶ πρεσβεύοντας δέκα, ἔτι δὲ ὁ περὶ τῆς παιδείας πάσης ἐπιμελητής, ὅ τε νέος οἵ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπηλλαγμένοι, ἕκαστος δὲ τούτων μὴ

μόνος, ἀλλ᾽ ἴτω μετὰ νέου ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν μέ-
χρι τετταράκοντα, τὸν ἀρέσκοντα αὐτῷ προςλαμβά-
νων· τὴν δὲ ξυνουσίαν εἶναι τούτοις καὶ τοὺς λόγους
περὶ νόμων ἀεὶ τῆς τε οἰκείας πόλεως πέρι καὶ ἐὰν 952
ἄλλοθι πυνθάνωνταί τι περὶ τῶν τοιούτων διαφέ-
ρον, καὶ δὴ καὶ περὶ μαθημάτων, ὁπόσ᾽ ἂν ἐν ταύτῃ
τῇ σκέψει δοκῇ ξυμφέρειν, ἃ μαθοῦσι μὲν εὐαγέστε-
ρον γίγνεσθαι, μὴ μαθοῦσι δὲ σκοτωδέστερα τὰ περὶ
νόμους αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ ἀσαφῆ· ἃ δ᾽ ἂν τούτων
ἐγκρίνωσιν οἱ γεραίτεροι, τοὺς νεωτέρους πάσῃ σπου-
δῇ μανθάνειν. ἐὰν δέ τις ἀνάξιος δοκῇ τῶν παρακε-
κλημένων εἶναι, τῷ παρακαλοῦντι μέμφεσθαι τὸν
ξύλλογον ὅλον, τοὺς δ᾽ εὐδοκιμοῦντας τούτων τῶν
νέων φυλάττειν τὴν ἄλλην πόλιν, ἀποβλέποντας εἰς
αὐτοὺς διαφερόντως τε τηροῦντας, καὶ τιμᾶν μὲν
κατορθοῦντας [1], ἀτιμάζειν δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων,
ἐὰν ἀποβαίνωσι χείρους τῶν πολλῶν. εἰς δὴ τοῦτον
τὸν ξύλλογον ὁ θεωρήσας τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώ-
ποις [2] νόμιμα ἀφικόμενος εὐθὺς πορευέσθω, καὶ εἴ
τινα φήμην τινῶν περὶ θέσεως νόμων ἢ παιδείας ἢ
τροφῆς εὗρε, τίνα ἔχοντας [3] φράζειν, εἴτε καὶ αὐτὸς
νενοηκὼς ἄττα ἦν [4], κοινούτω τῷ ξυλλόγῳ ἅπαντι·
καὶ ἐάν τε μηδὲν χείρων μηδέ τι βελτίων ἥκειν δόξῃ,
χάριν γοῦν τῆς σφόδρα προθυμίας αἰνείσθω, ἐὰν
δὲ πολὺ βελτίων, πολύ τ᾽ ἐπαινείσθω μᾶλλον ζῶν τε-
λευτήσαντά τε τιμαῖς αὐτὸν προςηκούσαις ἡ τῶν ξυλ-
λεγομένων τιμάτω δύναμις, ἐὰν δὲ διεφθαρμένος
ἀφικέσθαι δόξῃ, μηδενὶ ξυγγιγνέσθω μήτε νέῳ μήτε
πρεσβυτέρῳ προςποιούμενος εἶναι σοφός, καὶ ἐὰν
μὲν πείθηται τοῖς ἄρχουσιν, ἰδιώτης ζήτω, ἐὰν δὲ

---

1 Verba διαφερόντως — κατορθοῦντας a libris editis absunt.
2 ἀνθρωπίνοις. 3 εὗρε τινὰς ἔχοντας, φράζειν. 4 ἄττα, ᾖ -κοιν.

μή, τεθνάτω, ἐάν γ' [1] ἐν δικαστηρίῳ ἁλῷ πολυπραγμονῶν τι περὶ τὴν παιδείαν καὶ τοὺς νόμους· ἐὰν δὲ ἄξιον ὄντα εἰς δικαστήριον εἰσάγειν ἀρχόντων μηδεὶς εἰσάγῃ, ὄνειδος ἀποκείσθω τοῖς ἄρχουσιν εἰς τὴν τῶν ἀριστείων διαδικασίαν. Ὁ μὲν οὖν ἐκδημῶν οὕτω καὶ τοιοῦτος ὢν ἐκδημείτω· τὸν δ' εἰσεπιδημήσαντα μετὰ τοῦτον χρὴ φιλοφρονεῖσθαι. τέτταρες δ' εἰσὶ ξένοι, ὧν δεῖ πέρι λόγον τινὰ ποιεῖσθαι· ὁ μὲν δὴ πρῶτος καὶ διὰ τέλους ἀεὶ θερινός, ὡς τὰ πολλὰ διατελῶν ταῖς φοιτήσεσι, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι, καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλασσαν ἀτεχνῶς οἷον πετόμενοι, χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι, ἔτους ὥρᾳ πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις· ὃν [2] ἀγοραῖς καὶ λιμέσι καὶ δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τῇ πόλει ὑποδέχεσθαι χρὴ τοὺς ἐπὶ τούτοις ἄρχοντας τεταγμένους, φυλάττοντας μὴ νεωτερίζῃ τίς τι τῶν τοιούτων ξέ-
953 νων, καὶ δίκας αὐτοῖς ὀρθῶς διανέμοντας, ἀναγκαῖα μέν, ὡς ὀλίγιστα δ' ἐπιχρωμένους. ὁ δὲ δεύτερος ὄμμασιν ὄντως θεωρός, ὅσα τε Μουσῶν ὠσὶ δέχεται θεωρήματα, τῷ δὴ τοιούτῳ παντὶ χρὴ καταλύσεις πρὸς ἱεροῖς εἶναι φιλοξενίαις ἀνθρώπων παρεσκευασμένας· χρὴ δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἱερέας τε καὶ νεωκόρους ἐπιμέλεσθαι καὶ τημελεῖν, ὅπως ἂν τὸν μέτριον ἐπιμείναντες χρόνον, ἰδόντες τε καὶ ἀκούσαντες, ὧν χάριν ἀφίκοντο, ἀβλαβεῖς τοῦ δρᾶσαί τε καὶ παθεῖν ἀπαλλάττωνται. δικαστὰς δ' αὐτοῖς εἶναι τοὺς ἱερέας, ἐὰν ἀδικῇ τις αὐτῶν τινὰ ἢ τιν' ἄλλον ἀδικῇ τις τούτων, ὅσα ἐντὸς δραχμῶν πεντήκοντα, ἐὰν δέ τι μεῖζον ἔγκλημα αὐτοῖς γίγνηται, πρὸς τοῖς ἀγορανόμοις εἶναι δεῖ δίκας τοῖς τοιούτοις. τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν κατά τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον, ὃν στρατηγοῖς τε

1 τεθνάτω· ἐάν τ'. 2 ὧν.

καὶ ἱππάρχοις καὶ ταξιάρχοις ὑποδεκτέον ἐστὶ μόνοις, τήν τ' ἐπιμέλειαν τῶν τοιούτων μετὰ τῶν πρυτάνεων ποιητέον ἐκείνῳ, παρ' ὅτῳ τις ἂν αὐτῶν τὴν κατάλυσιν ξενωθεὶς ποιήσηται μόνῳ. τέταρτος δὲ ἄν ποτέ τις ἀφίκηται, σπάνιος μέν, ἂν δ' οὖν ποτέ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος ἐξ ἄλλης χώρας, πρῶτον μὲν ἔλαττον ἐτῶν μηδὲν πεντήκοντα γεγονὼς ἔστω, πρὸς τούτῳ δὲ ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς, ἢ καὶ δεῖξαί τι κατὰ ταῦτα ἄλλῃ πόλει, ἴτω μὲν νῦν πᾶς ἀκέλευστος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων καὶ σοφῶν θύρας τοιοῦτος ἕτερος αὐτὸς ὤν· ἐπὶ γὰρ τὴν τοῦ τῆς παιδείας ἐπιμελομένου πάσης οἴκησιν ἴτω, πιστεύων ἱκανῶς εἶναι ξένος τῷ τοιούτῳ ξενῶνι, τὴν τῶν νικηφόρων τινὸς ἐπ' ἀρετῇ. ξυνὼν τούτων τισί, τὸ μὲν διδάξας τὸ δὲ μαθὼν ἀπαλλαττέσθω, φίλος παρὰ φίλων δώροις καὶ τιμαῖς πρεπούσαις τιμηθείς. τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένας ἐξ ἄλλης χώρας καὶ τοὺς αὑτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον Δία, μὴ βρώμασι καὶ θύμασι τὰς ξενηλασίας ποιουμένους, καθάπερ ποιοῦσι νῦν θρέμματα Νείλου, μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις.

7.

Ἐγγύην ἣν ἂν ἐγγυᾶταί τις, διαῤῥήδην ἐγγυάσθω, τὴν πρᾶξιν πᾶσαν διομολογούμενος ἐν ξυγγραφῇ καὶ ἐναντίον μαρτύρων μὴ ἔλαττον ἢ τριῶν, ὅσα ἐντὸς χιλίων, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε. ἐγγυητὴς μὲν δὴ καὶ ὁ προπωλῶν ὁτιοῦν τοῦ μὴ 954
ἐνδίκως πωλοῦντος ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω· ὑπόδικος δ' ἔστω καὶ ὁ προπωλῶν, καθάπερ ὁ ἀποδόμενος. Φωρᾶν δὲ ἂν ἐθέλῃ τίς τι παρ' ὁτῳοῦν, γυμνὸς ἢ χιτωνίσκον ἔχων ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομί-

μους θεούς, ἦ μὴν ἐλπίζειν[1] εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν, ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκίαν, τά τε σεσημασμένα καὶ τὰ ἀσήμαντα, φωρᾶν· ἐὰν δέ τις ἐρευνᾶν βουλομένῳ φωρᾶν μὴ διδῷ, δικάζεσθαι μὲν τὸν ἀπειργόμενον, τιμησάμενον τὸ[2] ἐρευνώμενον, ἂν δέ τις ὄφλῃ, τὴν διπλασίαν τοῦ τιμηθέντος βλάβην ἐκτίνειν. ἐὰν δὲ ἀποδημῶν οἰκίας δεσπότης τυγχάνῃ, τὰ μὲν ἀσήμαντα παρεχόντων οἱ ἐνοικοῦντες ἐρευνᾶν, τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημηνάσθω, καὶ ὃν ἂν ἐθέλῃ, φύλακα καταστησάτω πέντε ἡμέρας ὁ φωρῶν· ἐὰν δὲ πλείονα χρόνον ἀπῇ, τοὺς ἀστυνόμους παραλαβὼν οὕτω φωράτω, λύων καὶ τὰ σεσημασμένα· πάλιν δὲ μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀστυνόμων κατὰ ταυτὰ σημηνάσθω. Τῶν ἀμφισβητησίμων χρόνου ὅρος, ὃν ἐάν τις ᾖ κεκτημένος, μηκέτ' ἀμφισβητεῖν ἐξεῖναι. χωρίων μὲν οἰκήσεών τε τῇδε οὐκ ἔστ' ἀμφισβήτησις, τῶν δὲ ἄλλων, ὅ τι ἄν τις κεκτημένος ᾖ, ἐὰν μὲν κατὰ ἄστυ καὶ κατ' ἀγορὰν καὶ ἱερὰ χρώμενος φαίνηται, καὶ μηδεὶς ἐπιλάβηται, φῇ δὲ ζητεῖν τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ δὲ μὴ ἀποκρυπτόμενος φανερὸς ᾖ, ἐὰν οὕτω τις ἐνιαυτὸν ὁτιοῦν ἐκτημένος, ὁ δὲ ζητῶν διαγένωνται, μὴ ἐξέστω τοιούτου κτήματος ἐπιλαβέσθαι μηδενὶ[3] ἀπελθόντος ἐνιαυτοῦ· ἐὰν δὲ κατ' ἄστυ μὲν μὴ μηδὲ κατ' ἀγορὰν χρῆται, κατ' ἀγροὺς δὲ φανερῶς, μὴ προστυχὴς δὲ ἐν πέντε ἔτεσι γένηταί τις, τῶν πέντε ἐξελθόντων ἐτῶν μηκέτι τοῦ λοιποῦ χρόνου ἐξέστω τούτῳ τοῦ τοιούτου ἐπιλαβέσθαι· ἐὰν δὲ κατ' οἰκίας ἐν ἄστει τέ τις χρῆται, τριετῆ τὴν προθεσμίαν εἶναι, ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς ἐν ἀφανεῖ κέκτηται, δέκα ἐτῶν, ἐὰν δ' ἐν ἀλλοδημίᾳ, τοῦ παντὸς χρόνου ὅταν ἀνεύρῃ που, μηδεμίαν εἶναι προθεσμίαν τῆς ἐπιλήψεως. Ἐάν τίς τινα δίκῃ παραγενέσθαι κωλύσῃ βίᾳ, εἴτε αὐτὸν εἴτε μάρτυ-

1 ἐλπίζων. 2 τόν. 3 μηδέν.

ρας, ἐὰν μὲν δοῦλον, εἴτε αὑτοῦ[1] εἴτε ἀλλότριον,
ἀτελῆ καὶ ἄκυρον γίγνεσθαι τὴν δίκην, ἐὰν δ' ἐλεύ-
θερον, πρὸς τῷ ἀτελῆ δεθῆναι μὲν ἐνιαυτόν, ὑπόδι- 955
κον δὲ ἀνδραποδισμοῦ τῷ ἐθέλοντι γίγνεσθαι· ἐὰν
δὲ ἀνταγωνιστὴν γυμνικῆς ἢ μουσικῆς ἤ τινος ἀγῶ-
νος ἑτέρου διακωλύῃ τις βίᾳ μὴ παραγίγνεσθαι, φρα-
ζέτω μὲν ὁ ἐθέλων τοῖς ἀθλοθέταις, οἱ δ' εἰς τὸν
ἀγῶνα ἐλεύθερον ἀφιέντων τὸν ἐθέλοντα ἀγωνίζε-
σθαι· ἐὰν δὲ ἀδυνατήσωσιν, ἐὰν μὲν ὁ κωλύων ἀγω-
νίζεσθαι νικήσῃ, τά τε νικητήρια τῷ διακωλυθέντι
διδόναι καὶ νικήσαντα γράφειν ἐν ἱεροῖς, οἷς ἂν ἐθέ-
λῃ, τῷ δὲ διακωλύσαντι μὴ ἐξέστω μηδὲν ἀνάθημα
μηδ' ἐπιγραφὴν τοῦ τοιούτου ἀγῶνός ποτε γενέσθαι,
βλάβης δὲ ὑπόδικος γιγνέσθω, ἐάν τε ἡττᾶται[2] ἀγω-
νιζόμενος ἐάν τε καὶ νικᾷ. Ἐάν[3] τις κλεμμάδιον
ὁτιοῦν ὑποδέχηται γιγνώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω
δίκην τῷ κλέψαντι, φυγάδος δὲ ὑποδοχῆς θάνατος
ἔστω ζημία. Τὸν αὐτὸν φίλον τε καὶ ἐχθρὸν νομι-
ζέτω πᾶς τῇ πόλει, ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τι-
νας εἰρήνην ἢ πόλεμον ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος
ἔστω καὶ τούτῳ ζημία· ἐὰν δέ τι μέρος τῆς πόλεως
εἰρήνην ἢ πόλεμον πρὸς τινὰς ἑαυτῷ ποιῆται, τοὺς
αἰτίους οἱ στρατηγοὶ ταύτης τῆς πράξεως εἰςαγόν-
των εἰς δικαστήριον, ὄφλοντι δὲ θάνατος ἔστω δίκη.
Τοὺς τῇ πατρίδι διακονοῦντάς τι δώρων χωρὶς χρὴ
διακονεῖν, πρόφασιν δ' εἶναι μηδεμίαν μηδὲ λόγον
ἐπαινούμενον, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς μὲν δεῖ δέχεσθαι δῶ-
ρα, ἐπὶ δὲ φλαύροις οὔ· τὸ γὰρ γνῶναι καὶ γνόντα
καρτερεῖν, οὐκ εὐπετές· ἀκούοντα δὲ ἀσφαλέστατον
πείθεσθαι τῷ νόμῳ, μηδὲν ἐπὶ δώροισι διακονεῖν, ὁ
δὲ μὴ πειθόμενος ἁπλῶς τεθνάτω ἁλοὺς τῇ δίκῃ.
Χρημάτων εἰςφορᾶς πέρι τῷ κοινῷ τετιμῆσθαι μὲν
ἕκαστον τὴν οὐσίαν ἕνεκα πολλῶν χρεῶν, καὶ τὴν

---

1 αὑτῷ. 2 ἥττηται. 3 Ἐάν τι (sic) τις.

ἱκέτειον ἐπικαρπίαν ἐν γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέταις, ὅπως ἂν, δυεῖν οὔσαιν ταῖν εἰσφοραῖν, ὁποτέρᾳ τὸ δημόσιον ἂν χρῆσθαι βούληται, χρῆται κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον βουλευόμενον[1], ἐάν τε τῷ τοῦ τιμήματος ὅλου μέρει, ἐάν τε τῆς γενομένης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἑκάστοτε προσόδου, χωρὶς τῶν εἰς τὰ ξυσσίτια τελουμένων. Θεοῖσι δὲ ἀναθήματα χρεὼν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα δωρεῖσθαι· γῆ μὲν οὖν ἑστία τε οἰκήσεως ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ
956 τε καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστιν ἐπίφθονον κτῆμα, ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότος ψυχὴν σώματος οὐκ εὐαγὲς[2] ἀνάθημα, σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς πολέμων ὄργανα, ξύλου δέ, μονόξυλον ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τις, ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύτως πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά· ὑφὴν δὲ μὴ πλέον ἔργον γυναικὸς μιᾶς ἔμμηνον· χρώματα δὲ λευκὰ πρέποντ' ἂν θεοῖς εἴη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ· βάμματα δὲ μὴ προσφέρειν, ἀλλ' ἢ πρὸς τὰ πολέμου κοσμήματα. θειότατα δὲ δῶρα ὄρνιθές τε καὶ ἀγάλματα, ὅσαπερ ἂν ἐν μιᾷ ζωγράφος ἡμέρᾳ εἷς ἀποτελῇ· καὶ τἆλλα ἔστω κατὰ τὰ τοιαῦτα ἀναθήματα μεμιμημένα.

8.

Ὅτε δὲ μέρη διῄρηται τῆς πόλεως ξυμπάσης, ὅσα τε καὶ ἃ δεῖ γίγνεσθαι, καὶ νόμοι περὶ τῶν ξυμβολαίων εἰς δύναμιν τῶν μεγίστων πέρι πάντων εἴρηνται, τὸ λοιπὸν δὴ δίκας ἂν εἴη χρεὼν γίγνεσθαι. δικαστηρίων δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἱρετοὶ δικασταὶ γίγνοιντ' ἄν, οὓς ἂν ὁ φεύγων τε καὶ ὁ διώκων ἕλωνται κοινῇ, διαιτηταὶ δικαστῶν τοὔνομα μᾶλλον πρέπον ἔχοντες, δεύτεροι δὲ κωμῆταί τε καὶ φυλέται,

---

1 βουλευομένων. 2 εὐχερές.

κατὰ τὸ δωδέκατον μέρος διῃρημένοι, ἐν οἷς, ἂν μὴ διακριθῶσιν ἐν τοῖς πρώτοις, περὶ ζημίας μείζονος ἰόντων ἀγωνιούμενοι, ὁ δὲ φεύγων, ἂν ἡττηθῇ τὸ δεύτερον, τὸ πεμπτημόριον ἀποτινέτω τοῦ τιμήματος τῆς γραφείσης δίκης· ἐὰν δ' ἐγκαλῶν τις τοῖς δικασταῖς, τὸ τρίτον ἀγωνίζεσθαι βούληται, ἀγέτω μὲν ἐπὶ τοὺς δικαστὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν δίκην, ἐὰν δὲ πάλιν ἡττηθῇ, τὴν ἡμιολίαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω· ἐὰν δὲ ὁ διώκων, ἡττηθεὶς ἐν τοῖς[1] πρώτοις, μὴ ἠρεμῇ, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἴῃ, νικήσας μὲν δὴ τὸ πέμπτον μέρος ἀπολαμβανέτω, νικηθεὶς δὲ ἀποτινέτω ταυτὸν μέρος τῆς δίκης· ἐὰν δ' εἰς τὸ τρίτον ἔλθωσι δικαστήριον, ἀπειθήσαντες ταῖς ἔμπροσθεν δίκαις, ὁ μὲν φεύγων ἡττηθείς, ὥσπερ εἴρηται, τὴν ἡμιολίαν, ὁ δὲ διώκων τὴν ἡμίσειαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. κληρώσεις δὲ δικαστηρίων καὶ πληρώσεις καὶ ὑπηρεσιῶν ἑκάσταις τῶν ἀρχῶν καταστάσεις καὶ χρόνους[2], ἐν οἷς ἕκαστα γίγνεσθαι χρεών, καὶ διαψηφίσεων πέρι καὶ ἀναβολῶν καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτα ἀναγκαῖα περὶ δίκας γίγνεσθαι, προτέρων τε καὶ ὑστέρων λήξεις, ἀποκρίσεών τε ἀνάγκας καὶ παρακαταβάσεων, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ ξύμπαντα, εἴπομεν μὲν καὶ πρόσθεν, καλὸν δὲ τό γε ὀρθὸν καὶ δὶς καὶ τρίς. πάντα δ' οὖν, ὁπόσα σμικρὰ καὶ ῥᾴδια 957
νόμιμα εὑρίσκειν, πρεσβύτου νομοθέτου παραλιπόντος, τὸν νέον ἀναπληροῦν χρὴ νομοθέτην. Τὰ μὲν ἴδια δικαστήρια ταύτῃ πη γιγνόμενα μέτρον ἂν ἔχοι, τὰ δὲ δημόσια καὶ κοινὰ καὶ ὅσοις ἀρχὰς δεῖ χρωμένας τὰ προσήκοντα ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν διοικεῖν, ἔστ' ἐν πολλαῖς πόλεσιν οὐκ ἀσχήμονα ἐπιεικῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγα νομοθετήματα, ὅθεν νομοφύλακας χρὴ τὰ πρέποντα τῇ νῦν γεννωμένῃ πολιτείᾳ κατασκευάζειν, ξυλλογισαμένους καὶ ἐπανορ-

---

1 abest. 2 χρόνοι.

θουμένους, ταῖς ἐμπειρίαις διαβασανίζοντας, ἕως ἂν ἱκανῶς αὐτῶν ἕκαστα δόξῃ κεῖσθαι, τότε δὲ τέλος ἐπιθέντας, ἀκίνητα οὕτως ἐπισφραγισαμένους, χρῆσθαι τὸν ἅπαντα βίον. ὅσα δὲ περί τε σιγὴν δικαστῶν καὶ εὐφημίας καὶ τοὐναντίον, καὶ ὅσα παραλλάττει τῶν πολλῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι δικαίων καὶ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ δ' ἔτι πρὸς τῷ τέλει ῥηθήσεται· πρὸς ἃ πάντα χρὴ τὸν μέλλοντα δικαστὴν ἴσον ἔσεσθαι κατὰ δίκην βλέπειν τε καὶ κεκτημένον γράμματα, αὐτῶν πάρα[1] μανθάνειν· πάντων γὰρ μαθημάτων κυριώτατα τοῦ τὸν μανθάνοντα βελτίω γίγνεσθαι τὰ περὶ τοὺς νόμους κείμενα, ἃ εἴπερ ὀρθῶς εἴη τεθέντα, γίγνοιτ' ἄν· ἢ μάτην τοὔνομα νῷ προσῆκον κέκτητ' ἂν ὁ θεῖος ἡμῖν καὶ θαυμαστὸς νόμος· καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων λόγων, ὅσοι τε ἐν ποιήμασιν ἔπαινοι καὶ ψόγοι περί τινων λέγονται καὶ ὅσοι καταλογάδην, εἴτ' ἐν γράμμασιν εἴτε καθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ἄλλαις πάσαις ξυνουσίαις διὰ φιλονεικίας τε ἀμφισβητοῦνται καὶ διὰ ξυγχωρήσεων ἔστιν ὅτε καὶ μάλα ματαίων, τούτων πάντων ἂν βάσανος εἴη σαφὴς τὰ τοῦ νομοθέτου γράμματα· ἃ δεῖ κεκτημένον ἐν αὑτῷ, καθάπερ ἀλεξιφάρμακα τῶν ἄλλων λόγων, τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν αὑτόν τε ὀρθοῦν καὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς μονὰς τῶν δικαίων καὶ ἐπαύξησιν παρασκευάζοντα, τοῖς δὲ κακοῖς ἐξ ἀμαθίας καὶ ἀκολασίας καὶ δειλίας καὶ ξυλλήβδην πάσης ἀδικίας εἰς τὸ δυνατὸν μεταβολήν, ὅσοις ἰάσιμοι δόξαι τῶν κακῶν, ὅσαι δὲ ὄν-
958 τως ἐπικεκλωσμέναι, θάνατον ἴαμα ταῖς οὕτω διατεθείσαις ψυχαῖς διανέμοντες, ὃ δικαίως εἴη πολλάκις ἂν εἰρημένον, ἄξιοι ἐπαίνου γίγνοιντ' ἂν τῇ πάσῃ πόλει τοιοῦτοι δικασταὶ καὶ δικαστῶν ἡγεμόνες. Ἐπειδὰν δὲ αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκδι-

1 πέρι.

κασθεῖσαι σχῶσι ταῖς πράξεσι, νόμους αὐτῶν χρεὼν γίγνεσθαι τούσδε· πρῶτον μὲν ἡ δικάζουσα ἀρχὴ τὰ τοῦ ὄφλοντος χρήματα τῷ νικήσαντι πάντα ἀποδιδότω, χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κεκτῆσθαι, μετὰ δὲ τὴν διαψήφισιν ἑκάστην εὐθὺς ὑπὸ κήρυκος, ἀκουόντων τῶν δικαστῶν· ἐπειδὰν δὲ ὁ τῶν δικασίμων μηνῶν ἐχόμενος γένηται μήν, ἐάν τις μὴ ἀπαλλάττῃ τὸν νικήσαντα ἑκόντα ἑκών, ἡ δικάσασα ἀρχὴ ξυνεπομένη τῷ νικῶντι τὰ τοῦ ὄφλοντος παραδιδότω χρήματα· ἐὰν δὲ μὴ ἔχωσιν ὁπόθεν, ἐλλείπῃ δὲ μὴ ἔλαττον δραχμῆς, μὴ πρότερον εἶναι τούτῳ δίκας πρὸς ἄλλον μηδένα, πρὶν ἂν ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος ἅπαν τῷ νικήσαντι, ἄλλοις δὲ πρὸς τοῦτον ἔστωσαν δίκαι κυρίως. ἐὰν δέ τις ἀφῃρῆται τὴν ἀρχὴν τὴν καταδικάσασαν καταδικασθείς, εἰςαγόντων μὲν αὐτον εἰς τὸ τῶν νομοφυλάκων δικαστήριον οἱ ἀφαιρεθέντες ἀδίκως, ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ὅλην τὴν πόλιν καὶ νόμους φθείρων, θανάτῳ ζημιούσθω.

9.

Ἀνδρὶ δὴ τὸ[1] μετὰ τοῦτο γεννηθέντι καὶ ἐκτραφέντι καὶ γεννήσαντι καὶ ἐκθρέψαντι τέκνα καὶ ξυμμίξαντι ξυμβόλαια μετρίως διδόντι τε δίκας, εἴ τινα ἠδικήκει, καὶ παρ' ἑτέρου ἐκλαβόντι, ξὺν τοῖς νόμοις ἐν μοίρᾳ γηράσαντι, τελευτὴ γίγνοιτ' ἂν κατὰ φύσιν. περὶ τελευτήσαντας δή, εἴτε τις ἄῤῥην εἴτε τις θῆλυς ἦν[2], τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῇδε, ὅσα προςήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίγνεσθαι κυρίους φράζειν· τὰς[3] θήκας δ' εἶναι τῶν χωρίων, ὁπόσα μὲν ἐργάσιμα, μηδαμοῦ, μηδέ[4] τι μέγα μήτε τι σμικρὸν μνῆμα, ἣ δὲ δὴ[5] χώρα πρὸς τοῦτ' αὐτὸ μόνον φύσιν ἔχει, τὰ τῶν τετελευτηκότων σώματα μά-

1 τῷ. 2 ᾖ. 3 φράζοντας· θήκας. 4 μητέ. 5 ἃ δὲ ἡ.

λιστα ἀλυπήτως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληροῦν· τοῖς δὲ ἀνθρώποις ὅσα τροφὴν μήτηρ οὖσα ἡ γῆ πρὸς ταῦτα πέφυκε βούλεσθαι φέρειν, μήτε ζῶν μήτε τις ἀποθανὼν στερείτω τὸν ζῶνθ' ἡμῶν. χῶμα δὲ μὴ χωννύναι ὑψηλότερον ἢ[1] πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον, λίθινα δὲ ἐπιστήματα μὴ μείζω ποιεῖν, ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰ τοῦ τετελευτηκότος ἐγκώμια βίου μὴ πλείω τεττά-
959 ρων ἡρωϊκῶν στίχων. τὰς δὲ προθέσεις πρότερον μὲν μὴ μακρότερον χρόνον ἔνδον γίγνεσθαι τοῦ δηλοῦντος τόν τε ἐκτεθνεῶτα καὶ τὸν ὄντως τεθνηκότα, εἴη δ' ἂν σχεδόν, ὡς τἀνθρώπινα, μέτρον ἔχουσα τριταία πρὸς τὸ μνῆμα ἐκφορά. πείθεσθαι δ' ἐστὶ τῷ νομοθέτῃ χρεὼν τά τε ἄλλα καὶ λέγοντι, ψυχὴν σώματος εἶναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν, ἐν αὐτῷ τε τῷ βίῳ τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἕκαστον τοῦτ' εἶναι μηδὲν ἀλλ' ἢ τὴν ψυχήν, τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡμῶν ἑκάστοις ἕπεσθαι, καὶ τελευτησάντων λέγεσθαι καλῶς εἴδωλα εἶναι τὰ τῶν νεκρῶν σώματα, τὸν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαστον ὄντως ἀθάνατον, εἶναι ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπιέναι, δώσοντα λόγον, καθάπερ ὁ νόμος ὁ πάτριος λέγει, τῷ μὲν ἀγαθῷ θαρσαλέον, τῷ δὲ κακῷ μάλα φοβερόν, βοήθειάν τε αὐτῷ μή τινα μεγάλην εἶναι τετελευτηκότι· ζῶντι γὰρ ἔδει βοηθεῖν πάντας τοὺς προσήκοντας, ὅπως ὅτι δικαιότατος ὢν καὶ ὁσιώτατος ἔζη τε ζῶν καὶ τελευτήσας ἀτιμώρητος[2] κακῶν ἁμαρτημάτων ἐγίγνετο τὸν[3] μετὰ τὸν ἐνθάδε βίον. ἐκ δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδέποτε οἰκοφθορεῖν χρή, διαφερόντως[4] νομίζοντα τῶν[5] αὑτοῦ τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σαρκῶν ὄγκον θαπτόμενον, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν υἱὸν ἢ ἀδελφὸν ἢ ὅντινά τις μάλισθ' ἡγεῖται ποθῶν θάπτειν, οἴχεσθαι περαίνοντα καὶ ἐμπιπλάντα τὴν αὑτοῦ μοῖ-

1 abest. 2 ἀτιμώρητος ἄν. 3 τῶν. 4 διαφέροντα. 5 τόν.

ῥᾶν, τὸ δὲ παρὸν δεῖν εὖ ποιεῖν, τὰ μέτρια ἀναλίσκον-
τα ὡς εἰς ἄψυχον χθονίων βωμόν· τὸ δὲ μέτριον νο-
μοθέτης ἂν μαντεύσαιτο οὐκ ἀσχημονέστατα. ἔστω δὴ
νόμος οὗτος· Τῷ μὲν δὴ τοῦ μεγίστου τιμήματος εἰς
τὴν πᾶσαν ταφὴν ἀναλισκόμενα μὴ πλέον πέντε μνῶν,
τῷ δὲ τοῦ δευτέρου τρεῖς μναῖ, καὶ δύο τῷ τοῦ τρί-
του, μνᾶ δὲ τῷ τοῦ τετάρτου μέτρον ἂν ἔχοι[1] τῶν
ἀναλωμάτων. νομοφύλαξι δὲ πολλά τε ἄλλα ἀνάγκη
πράττειν καὶ πολλῶν ἐπιμέλεσθαι, τούτων δ' οὐχ
ἥκιστα, ὅπως ἂν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ πάσης
ἡλικίας ἐπιμελόμενοι ζῶσι· καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ τέλος
ἁπάντων νομοφύλαξ εἷς γέ τις ἐπιστατεῖ, ὃν ἂν οἱ
τοῦ τετελευτηκότος ἐπίσκοπον οἰκεῖοι παραλάβωσιν,
ᾧ καλόν τ' ἔστω καλῶς καὶ μετρίως τὰ περὶ τὸν τε-
τελευτηκότα γιγνόμενα, καὶ μὴ καλῶς αἰσχρόν. πρό-
θεσις δὲ καὶ τἄλλα ἔστω μὲν κατὰ τὸν περὶ τὰ τοι-
αῦτα νόμον γιγνόμενα, τῷ δὲ πολιτικῷ νόμῳ νομο-
θετοῦντι παραχωρεῖν χρὴ τὰ τοιάδε· Δακρύειν μὲν
τὸν τετελευτηκότα ἐπιτάττειν ἢ μή, ἄμορφον, θρη- 960
νεῖν δὲ καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν ἀπα-
γορεύειν, καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερὸν προάγειν[2]
τῶν ὁδῶν κωλύειν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον
φθέγγεσθαι καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι.
ταῦτα δὴ κείσθω τε οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα νόμιμα,
καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἔστω ζημίας ἐκτός, ὁ δὲ ἀπει-
θῶν ἑνὶ τῶν νομοφυλάκων ὑπὸ πάντων ζημιούσθω
τῇ δοξάσῃ πᾶσι κοινῇ ζημίᾳ. ὅσαι δ' ἄλλαι γίγνονται
περὶ τελευτήσαντας ταφαὶ εἴτε καὶ ἄταφοι πράξεις
περὶ πατροφόνων καὶ ἱεροσύλων καὶ τῶν τοιούτων
πάντων, εἰρημέναι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεῖνται διὰ
νόμων, ὥστε σχεδὸν ἡ νομοθεσία τέλος ἂν ἡμῖν ἔχοι·
τῶν πάντων δ' ἑκάστοτε τέλος οὐ τὸ δρᾶσαί τι σχε-
δὸν οὐδὲ τὸ κτήσασθαι κατοικίσαί[3] τ' ἐστιν, ἀλλὰ

---

1 ἔχῃ. 2 προσάγειν. 3 κατοικῆσαι.

τῷ γενηθέντι[1] σωτηρίαν ἐξευρόντα τελέως ἀεί, τότ' ἤδη νομίζειν, πᾶν ὅσον ἔδει πραχθῆναι, πεπρᾶχθαι, πρότερον δ' ἀτελὲς εἶναι τὸ ὅλον.

ΚΛΕΙ. Καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις, πρὸς ὅ τι δὲ τὸ νῦν αὖ ῥηθὲν εἴρηται, φράζ' ἔτι σαφέστερον.

10.

ΑΘΗΝ. Ὦ Κλεινία, πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν καλῶς ὕμνηται[2], σχεδὸν δὲ οὐχ ἥκιστα τὰ τῶν Μοιρῶν προσρήματα.

ΚΛΕΙ. Ποῖα δή;

ΑΘΗΝ. Τὸ Λάχεσιν μὲν τὴν πρώτην εἶναι, Κλωθὼ δὲ τὴν δευτέραν, τὴν Ἄτροπον δὲ τρίτην σώτειραν τῶν λεχθέντων, ἀπεικασμένα τῇ τῶν κλωσθέντων τῷ πυρὶ, τὴν ἀμετάστροφον ἀπεργαζομένων δύναμιν· ἃ δὴ καὶ πόλει καὶ πολιτείᾳ δεῖ μὴ μόνον ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς σώμασι παρασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ εὐνομίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τῶν νόμων. ἡμῖν δ' ἔτι μοι φαίνεσθαι δοκεῖ τοῦτ' ἐλλεῖπον τοῖς νόμοις εἶναι, πῶς χρὴ τὴν ἀμετάστροφον αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι κατὰ φύσιν δύναμιν.

ΚΛΕΙ. Οὐ σμικρὸν λέγεις, εἴπερ ἐστὶ καὶ δυνατὸν εὑρεῖν, ὅπῃ γίγνοιτ' ἂν παντὶ κτήματι τὸ τοιοῦτον.

ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἔστι μὴν δυνατόν, ὥς γέ μοι τανῦν παντάπασι καταφαίνεται.

ΚΛΕΙ. Μὴ τοίνυν ἀφιστώμεθα μηδενὶ τρόπῳ, πρὶν ἂν τοῦτ' αὐτὸ ἐκποριζώμεθα τοῖς εἰρημένοις νόμοις· γελοῖον γὰρ τό γε μάτην πονήσαντα ὁτιοῦν εἰς μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν.

ΜΕΓ. Ὀρθῶς παρακελεύει, καὶ ἐμὲ τοιοῦτον εὑρήσεις ἄλλον.

---

1 γεννηθέντι. 2 εἴρηται.

ΚΛΕΙ. Καλῶς δὴ λέγεις· τίς οὖν δή, φής, σωτηρία γίγνοιτ' ἂν καὶ τίνα τρόπον πολιτείᾳ τε καὶ τοῖς νόμοις ἡμῖν;

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὐκ εἴπομεν, ὅτι δεῖ ξύλλογον 961
ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι τοιόνδε τινά· δέκα μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους ἀεί, τοὺς δὲ τἀριστεῖα εἰληφότας ἅπαντας δεῖν εἰς ταυτὸ ξυλλέγεσθαι τούτοις, ἔτι δὲ τοὺς ἐκδημήσαντας ἐπὶ ζήτησιν, εἴ τί που πρὸς τὴν νομοφυλακίαν γίγνοιτο ἂν[1] καίριον ἀκοῦσαι, καὶ σωθέντας οἴκαδε δόξαι τούτοις αὐτοῖς διαβασανισθέντας τοῦ ξυλλόγου ἀξιοκοινωνήτους εἶναι· πρὸς τούτοις δὲ ἕνα ἕκαστον δεῖν προςλαμβάνειν τῶν νέων μὴ ἔλαττον ἢ τριακονταετῆ γεγονότα· πρῶτον δὲ αὐτὸν κρίναντα ἐπάξιον εἶναι φύσει καὶ τροφῇ τὸν νέον οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους εἰςφέρειν, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, προςλαμβάνειν, εἰ δὲ μή, ἀπόῤῥητον εἶναι τὴν γεγονυῖαν κρίσιν τοῖς τε ἄλλοις δὴ καὶ μάλιστ' αὐτῷ τῷ ἀποκριθέντι. δεῖν δὲ ὄρθριον εἶναι τὸν ξύλλογον, ἡνίκ' ἂν τῶν ἄλλων πράξεων ἰδίων τε καὶ κοινῶν καὶ μάλιστ' ᾖ τις σχολὴ παντί. τοιοῦτόν τί που λεχθὲν ἡμῖν ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις.

ΚΛΕΙ. Ἦν γὰρ οὖν.

ΑΘΗΝ. Τούτου δὴ πέρι τοῦ ξυλλόγου πάλιν ἀναλαβὼν λέγοιμ' ἂν τὸ τοιόνδε. φημί, εἴ τις τοῦτον βάλοιτο οἷον ἄγκυραν πάσης τῆς πόλεως, πάντα ἔχουσαν τὰ πρόςφορα ἑαυτῇ, σώζειν ἂν ξύμπαντα, ἃ βουλόμεθα.

ΚΛΕΙ. Πῶς δή;

ΑΘΗΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο ἡμέτερος ἂν καιρὸς γίγνοιτο, ὀρθῶς φράζοντας μηδὲν ἀπολείπειν προθυμίας.

---

1 ἕν.

ΚΛΕΙ. Καὶ μάλα καλῶς εἶπες, ποίει δ' ὥσπερ καὶ διανοεῖ.

ΑΘΗΝ. Χρὴ τοίνυν, ὦ Κλεινία, παντὸς πέρι νοῆσαι σωτῆρα τὸν εἰκότα ἐν ἑκάστοις τῶν ἔργων, ὡς ἐν ζώῳ ψυχὴ καὶ κεφαλὴ τό γε μέγιστον πεφύκατον.

ΚΛΕΙ. Πῶς αὖ φῂς;

ΑΘΗΝ. Ἡ τούτοιν ἀρετὴ δή που παντὶ παρέχει ζώῳ σωτηρίαν.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

ΑΘΗΝ. Ψυχῇ μὲν πρὸς τοῖς ἄλλοις νοῦς ἐγγιγνόμενος, κεφαλῇ δ' αὖ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὄψις καὶ ἀκοή· ξυλλήβδην δὲ νοῦς μετὰ τῶν καλλίστων αἰσθήσεων κραθεὶς γενόμενός τε εἰς ἓν σωτηρία ἑκάστων δικαιότατ' ἂν εἴη καλουμένη.

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Ἔοικε γάρ· ἀλλ' ὁ περὶ τί νοῦς μετ' αἰσθήσεων κραθεὶς σωτηρία πλοίων ἔν γε χειμῶσι καὶ ἐν εὐδίαις γίγνοιτ' ἄν; ἆρ' οὐκ ἐν νηῒ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται, τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ ξυγκερασάμενοι, σώζουσιν αὑτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν;

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων, ἀλλ' οἷον περὶ στρατοπέδων καὶ ἰατρικῆς νοήσωμεν, τίνα θέμενοι στρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα στοχάζοιτ' ἂν τῆς σωτηρίας.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

962 ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων, ἡ δὲ ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν ὑγιείας σώματι[1] παρασκευήν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ

1 σώμασι.

προσείποιμεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην στρατηγὸς ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ᾽ ὅπως ἂν νοῦν περί τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴ τις τὸν σκοπόν, οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικόν, φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἆρα ἄρχων μὲν πρῶτον δικαίως ἂν προσαγορεύοιτο, εἶτα σώζειν ἂν δυνατὸς εἴη τοῦτο, οὗ τὸν σκοπὸν τὸ παράπαν μηδ᾽ εἰδείη;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

11.

ΑΘΗΝ. Δεῖ δὴ καὶ τανῦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἕξειν, εἶναί τι τὸ γιγνῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο, ὃ λέγομεν τὸν σκοπόν, ὅστις ποτὲ ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει, ἔπειτα, ὅντινα τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου, καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ ξυμβουλεύει τῶν νόμων αὐτῶν πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων· εἰ δ᾽ ἔσται τοῦ τοιούτου κενή τις πόλις, οὐδὲν θαυμαστόν, ἄνους οὖσα καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προστυχὸν ἑκάστοτε ἐν ἑκάσταις τῶν πράξεων.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘΗΝ. Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἐστὶν ἱκανῶς[1] κατεσκευασμένον ὁτιοῦν τοιοῦτον φυλακτήριον; ἔχομεν φράζειν;

ΚΛΕΙ. Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε· εἰ δ᾽ οὖν τοπάζειν δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν ξύλλογον, ὃν εἶπες νῦν δὴ νύκτωρ δεῖν ξυνιέναι.

ΑΘΗΝ. Κάλλισθ᾽ ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία· καὶ δεῖ δὴ τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεστηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν, ἧς ἄρχει τὸ μὴ πλανᾶ-

1 ἱκανόν.

σθαι, πρὸς πολλὰ στοχαζόμενον, ἀλλ' εἰς ἓν βλέποντα πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι.

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ μαθησόμεθα, ὅτι θαυμαστὸν οὐδὲν πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλῃ βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἑκάστῃ· καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν τῷ[1] τοῖς μὲν τὸν ὅρον εἶναι τῶν δικαίων, ὅπως ἄρξουσί τινες ἐν τῇ πόλει, εἴτ' οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες, τοῖς δ', ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ' οὖν δοῦλοι τινῶν ὄντες εἴτε καὶ μή, τῶν δ' ἡ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὡρμημένη· οἳ δὲ καὶ ξύνδυο νομοθετοῦνται πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δεσπόται· οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἴονται, πρὸς ταῦτά τε[2] καὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, ἓν[3] δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν, εἰς ὃ τἆλλ' αὐτοῖς δεῖ βλέπειν.

ΚΛΕΙ. Οὐκοῦν τό γ' ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς
963 ἂν εἴη πάλαι τιθέμενον· πρὸς γὰρ ἓν ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ πάνθ' ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ' εἶναι, τοῦτο δ' ἀρετήν που ξυνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι.

ΑΘΗΝ. Ναί.

ΚΛΕΙ. Τὴν δέ γε ἀρετὴν τέτταρα ἔθεμέν που.

ΑΘΗΝ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛΕΙ. Νοῦν δέ γε πάντων τούτων ἡγεμόνα, πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέπειν.

ΑΘΗΝ. Κάλλιστ' ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ξυνακολούθει· νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν καὶ στρατηγικὸν εἴπομεν[4] τὸ ἓν ἐκεῖνο, οἷ δεῖ[5] βλέπειν, τὸν δὲ πολιτικὸν ἐλέγ-

---

1 τό. 2 γε. 3 εἰς ἕν. 4 εἴπομεν εἰς τό. 5 δή.

χοντες ἐνταῦθ' ἐσμὲν νῦν· καὶ καθάπερ ἄνθρωπον ἐπανερωτῶντες, εἴποιμεν ἄν· Ὦ θαυμάσιε, σὺ δὲ δὴ ποῖ σκοπεῖς; τί ποτ' ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἕν, ὃ δὴ σαφῶς ὁ μὲν ἰατρικὸς νοῦς ἔχει φράζειν, σὺ δ' ὢν δὴ διαφέρων, ὡς φαίης ἄν, πάντων τῶν ἐμφρόνων, οὐχ ἕξεις εἰπεῖν; ἢ σύ γε, Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ἔχετον διαρθροῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ φράζειν πρὸς ἐμέ, τί ποτέ φατε εἶναι τοῦτο, καθάπερ ὑπὲρ[1] ἄλλων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς συχνῶν διωριζόμην;

ΚΛΕΙ. Οὐδαμῶς, ὦ ξένε.

ΑΘΗΝ. Τί δ' ὅτι δεῖ προθυμεῖσθαί τε ξυνιδεῖν αὐτὸ καὶ ἐν οἷς;

ΚΛΕΙ. Οἷον ἐν τίσι λέγεις;

ΑΘΗΝ. Οἷον ὅτι τέτταρα ἔφαμεν ἀρετῆς εἴδη γεγονέναι, δῆλον ὡς ἓν ἕκαστον ἀνάγκη φάναι, τεττάρων γε ὄντων.

ΚΛΕΙ. Τί μήν;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἕν γε αὖ[2] πάντα ταῦτα προςαγορεύομεν· ἀνδρίαν γάρ φαμεν ἀρετὴν εἶναι καὶ τὴν φρόνησιν ἀρετήν, καὶ τὰ δύο δ' ἄλλα[3], ὡς ὄντως ὄντα οὐ πολλά, ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνον ἀρετήν.

ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Ἧι μὲν τοίνυν διαφέρετον αὐτοῖν τούτω τὼ δύο καὶ δύ' ὀνόματα ἐλαβέτην καὶ τἄλλα, οὐδὲν χαλεπὸν εἰπεῖν, ᾗ δὲ ἓν ἀμφοῖν ἐπωνομάσαμεν ἀρετὴν καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ εὐπετὲς ἔτι.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝ. Οὐδὲν χαλεπόν, ὅ γε λέγω, δηλῶσαι· διανειμώμεθα γὰρ ἀλλήλοις τὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

ΚΛΕΙ. Πῶς αὖ φράζεις;

ΑΘΗΝ. Ἐρώτησόν με, τί ποτε ἓν προςαγο-

1 ὑπ'. 2 ἕν γε ἅπαντα. 3 τἄλλα.

ρεύοντες ἀρετὴν ἀμφότερα, δύο πάλιν αὐτὰ προσείπομεν, τὸ μὲν ἀνδρίαν, τὸ δὲ φρόνησιν. ἐρῶ[1] γάρ σοι τὴν αἰτίαν· ὅτι τὸ μέν ἐστι περὶ φόβον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέχει τῆς ἀνδρίας καὶ τά γε τῶν παίδων ἤθη τῶν πάνυ νέων· ἄνευ γὰρ λόγου καὶ φύσει γίγνεται ἀνδρεία ψυχή· ἄνευ δὲ αὖ λόγου ψυχὴ φρόνιμός τε καὶ νοῦν ἔχουσα οὔτ' ἐγένετο πώποτε οὔτ' ἔστιν οὐδ' αὖθίς ποτε γενήσεται, ὡς ὄντος ἑτέρου.

ΚΛΕΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

964 ΑΘΗΝ. Ἧι μὲν τοίνυν ἐστὸν διαφόρω καὶ δύο, σὺ παρ' ἐμοῦ ἀπείληφας τῷ λόγῳ, ᾗ δὲ ἓν καὶ ταυτόν, σὺ πάλιν ἀπόδος ἐμοί· διανοοῦ δὲ ὡς ἐρῶν καὶ ὅπῃ τέτταρα ὄντα ἕν ἐστι, καὶ ἐμὲ δὲ ἀξίου, σοῦ δείξαντος ὡς ἕν, πάλιν ὅπῃ τέτταρα. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν, τὸν εἰδότα[2] ἱκανῶς περὶ ὡντινωνοῦν, οἷς ἔστι μὲν ὄνομα, ἔστι δὲ αὖ καὶ λόγος, πότερον μόνον ἐπίστασθαι τοὔνομα χρεών, τὸν δὲ λόγον ἀγνοεῖν, ἢ τὸν γνόντα τι καὶ περὶ τῶν διαφερόντων μεγέθει τε καὶ κάλλει πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν αἰσχρόν.

ΚΛΕΙ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝ. Μεῖζον δή τι νομοθέτῃ τε καὶ νομοφύλακι καὶ ὃς ἀρετῇ πάντων διαφέρειν οἴεται καὶ νικητήρια τούτων αὐτῶν εἴληφεν, ἢ ταῦτα αὐτά, περὶ ὧν νῦν λέγομεν, ἀνδρία, σωφροσύνη, φρόνησις, δικαιοσύνη;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς;

ΑΘΗΝ. Τούτων δὴ πέρι τοὺς ἐξηγητάς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῷ δεομένῳ γνῶναί τε καὶ εἰδέναι ἢ τῷ δεομένῳ κολάζεσθαί τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἁμαρτάνοντι, πότερον οὐ δεῖ διδάσκοντα, ἣν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετή, καὶ πάντως δηλοῦντα διαφέρειν τῶν ἄλ-

---

1 λέγω. 2 ἰδόντα.

λων; ἀλλ' ἢ ποιητήν τινα ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν ἢ παιδευτὴν νέων φάσκοντ' εἶναι βελτίω φαίνεσθαι τοῦ πάσῃ ἀρετῇ νενικηκότος; εἶτα ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει, ὅπου μὴ λόγῳ ἔργῳ τε ἱκανοὶ φύλακες εἶεν, ἀρετῆς πέρι γιγνώσκοντες ἱκανῶς, θαυμαστόν τι ταύτην τὴν πόλιν, ἀφύλακτον οὖσαν, πάσχειν, ἃ πολλαὶ πάσχουσι τῶν νῦν πόλεων;

ΚΛΕΙ. Οὐδέν γε, ὡς εἰκός.

12.

ΑΘΗΝ. Τί οὖν, ὃ λέγομεν νῦν, ποιητέον ἡμῖν; ἢ [1] πῶς τοὺς φύλακας ἀκριβεστέρους τῶν πολλῶν περὶ ἀρετῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ κατασκευαστέον· ἢ τίνα τρόπον τῇ τῶν ἐμφρόνων κεφαλῇ τε καὶ αἰσθήσεσιν ὁμοιωθήσεται ἡμῖν ἡ πόλις, ὡς τοιαύτην τινὰ φυλακὴν κεκτημένη ἐν αὑτῇ;

ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὦ ξένε, ἀπεικάζοντες αὐτὰ τοιούτῳ τινὶ λέγομεν;

ΑΘΗΝ. Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους, τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν νέους, οἷον ἐν ἄκρᾳ κορυφῇ ἀπειλημμένους, τοὺς εὐφυεστάτους, ὀξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας, περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὁρᾶν, φρουροῦντας δὲ παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ ἐξαγγέλους γίγνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν· τοὺς δὲ νῷ ἀπεικασμένους τῷ πολλὰ καὶ ἄξια λόγου 965
διαφερόντως φρονεῖν, τοὺς γέροντας βουλεύεσθαι, καὶ ὑπηρέταις χρωμένους μετὰ ξυμβουλίας τοῖς νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σώζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγωμεν, ἤ πως [2] ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μῶν ὁμοίους πάντας κεκτημένους, καὶ μὴ διηκριβωμένως ἔστιν οὓς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους;

---

1 ἢ πῶς. 2 ἤ πως.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, ἀδύνατον.

ΑΘΗΝ. Ἰτέον ἄρα ἐπί τινα ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν.

ΚΛΕΙ. Ἴσως.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἧς δὴ νῦν σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα, ἧς χρείαν ἔχομεν, αὕτη;

ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν τόν γε πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἓν ἐπείγεσθαι, γνῶναί τε καὶ γνόντα πρὸς ἐκεῖνο ξυντάξασθαι πάντα ξυνορῶντα;

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἀκριβεστέραν σκέψιν θετέον, περὶ ὁτουοῦν γίγνοιτο, ἢ τὸ πρὸς μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δυνατὸν εἶναι βλέπειν;

ΚΛΕΙ. Ἴσως.

ΑΘΗΝ. Οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως, ὦ δαιμόνιε, ταύτης οὐκ ἔστι σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί.

ΚΛΕΙ. Σοὶ πιστεύων, ὦ ξένε, ξυγχωρῶ δή, καὶ ταύτῃ πορευώμεθα λέγοντες.

ΑΘΗΝ. Ἀναγκαστέον ἄρ', ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν πρῶτον, ὅ τί ποτε διὰ πάντων τῶν τεττάρων ταυτὸν τυγχάνει, ὃ δή φαμεν ἔν τε ἀνδρίᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν φρονήσει ἓν ὂν ἀρετὴν ἑνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προςαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὦ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, τανῦν οἷόνπερ σφόδρα πιέσαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἱκανῶς εἴπωμεν τί ποτέ ἐστιν, εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἓν εἴτε ὡς ὅλον εἴτε ὡς ἀμφότερα εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν· ἤ, τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς, οἰόμεθά ποτε ἡμῖν ἱκανῶς ἕξειν τὰ πρὸς ἀρετήν, περὶ ἧς οὔτε εἰ πολλά ἐστ' οὔτ' εἰ τέτταρα οὔθ' ὡς ἕν, δυνατοὶ φράζειν ἐσόμεθα; οὐκ-

οὖν ἐάν γε ἡμῖν ξυμβούλοις πειθώμεθα, ἀμωσγέπως μηχανησόμεθα, ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ᾽ ἡμῖν, εἰ δ᾽ ἄρα τὸ παράπαν δοκεῖ, ἐᾶν χρεών.

ΚΛΕΙ. Ἥκιστα, νὴ τὸν ξένιον, ὦ ξένε, θεόν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν· ἀλλὰ δὴ πῶς τις τοῦτ᾽ ἂν μηχανῷτο;

ΑΘΗΝ. Μήπω τὸ πῶς ἂν μηχανησαίμεθα λέ- 966
γωμεν, εἰ δεῖ δὲ ἢ μή, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ ξυνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς.

ΚΛΕΙ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, εἴπερ δυνατόν.

13.

ΑΘΗΝ. Τί δὲ δή, περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταυτὸν τούτῳ διανοώμεθα; ὡς πόλλ᾽ ἐστὶ μόνον ἕκαστον τούτων, τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον, ἢ καὶ ὅπως ἕν τε καὶ ὅπῃ;

ΚΛΕΙ. Σχεδὸν ἔοικ᾽ ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἓν διανοεῖσθαι.

ΑΘΗΝ. Τί δ᾽, ἐννοεῖν μέν, τὴν δὲ ἔνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυσθαι;

ΚΛΕΙ. Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γάρ τινα σὺ λέγεις ἕξιν.

ΑΘΗΝ. Τί δέ, περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ἆρ᾽ ἡμῖν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλακας ἐσομένους τῶν νόμων ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἱκανοὺς ἑρμηνεύειν εἶναι καὶ τοῖς ἔργοις ξυνακολουθεῖν, κρίνοντας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘΗΝ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ περὶ τοὺς θεούς, ὃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα, ὡς εἰσί τε καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε, εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ᾽ ἄνθρωπον γιγνώσκειν, καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων ξυνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλα-

κῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ διαπονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν· τὴν δὲ μὴν ἐπιτροπὴν εἶναι τὸ μηδέποτε τῶν νομοφυλάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτά, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίγνεσθαι.

ΚΛΕΙ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὰν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόῤῥω τῶν κακῶν.

ΑΘΗΝ. Ἆρα οὖν ἴσμεν, ὅτι δύ' ἐστὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν, ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν;

ΚΛΕΙ. Ποῖα;

ΑΘΗΝ. Ἓν μέν, ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατόν ἐστι πάντων, ὧν κίνησις γένεσιν παραλαβοῦσα ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν, ἓν δὲ τὸ περὶ τὴν φοράν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστι τὸ πᾶν διακεκοσμηκώς [1]. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ
967 τῶν πολλῶν· οἳ μὲν γὰρ διανοοῦνται, τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις ἀθέους γίγνεσθαι, καθεωρακότας, ὡς οἷόν τε, γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ', ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν πέρι τελουμένων.

ΚΛΕΙ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη;

ΑΘΗΝ. Πᾶν, ὅπερ εἶπον, τοὐναντίον ἔχει νῦν τε καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο· θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτὰ καὶ ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκριβείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα

1 διακεκοσμημένος.

οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμασταῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο, νοῦν μὴ κεκτημένα· καί τινες ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε λέγοντες, ὡς νοῦς εἴη ὁ διακεκοσμηκὼς πάνθ', ὅσα κατ' οὐρανόν, οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεςβύτερον εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ', ὡς εἰπεῖν ἔπος, ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον· τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς ἐφάνη τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα μεστὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων, διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ τότε ἐξειργασμένα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυςχερείας τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι, καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὑλακαῖς, ἄλλα τε τοιαῦτ' ἀνόητ' εἰπεῖν· νῦν δέ, ὅπερ εἴρηται, πᾶν τοὐναντίον ἔχει.

ΚΛΕΙ. Πῶς;

14.

ΑΘΗΝ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα ταῦτα νῦν δύο λάβῃ, ψυχήν τε, ὡς ἔστι πρεςβύτατον ἁπάντων, ὅσα γονῆς μετείληφεν, ἀθάνατόν τε, ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων, ἐπὶ δὲ τούτοισι δή, τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων, τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν μοῦσαν τούτοις τῆς κοινωνίας ξυνθεασάμενος χρήσηται πρὸς τὰ τῶν ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα ξυναρμοττόντως, ὅσα τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι τὸν λόγον, ὅσα τε μή. ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷός τ' ὢν 968
πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι, σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ' ἂν ἄλλοις ἄρχουσιν. Ὁρᾶν δὴ χρεὼν

νῦν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν, ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν ὡς φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας τὸν τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν ξύλλογον, παιδείας ὁπόσης διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν;

ΚΛΕΙ. Ἀλλ', ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν;

ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν πάντες· ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως· πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως εὑρήσω διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν.

ΚΛΕΙ. Ἀλλ', ὦ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτῃ πορευτέον, ᾗπερ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, τουτὶ δὴ τανῦν λέγωμέν [1] τε καὶ ἐρευνῶμεν.

ΑΘΗΝ. Οὐκέτι νόμους [2], ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐστι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ, τότε δέ, κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι, νομοθετεῖν. ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἄν, εἰ γίγνοιτο ὀρθῶς.

ΚΛΕΙ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν αὖ;

ΑΘΗΝ. Πρῶτον μὲν δήπου καταλεκτέος ἂν εἴη [3] κατάλογος τῶν, ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι· μετὰ δὲ τοῦτο ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον οὔτε εὑρηκότος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι· πρὸς τούτοις δὲ χρόνους οὓς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τοῖς μανθάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἄν, ὅ τι [4] πρὸς

---

1 λέγομεν. 2 νόμοις. 3 ᾖ. 4 ὅτι.

καιρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάστῳ που μαθήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα ταῦτα ἀπόῤῥητα μὲν λεχθέντα οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο, ἀπρόῤῥητα [1] δέ, διὰ τὸ μηδὲν προῤῥηθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων.

ΚΛΕΙ. Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένε;

ΑΘΗΝ. Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴπερ κινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας πάντα ποιητέον. ἐγὼ δ' ὑμῖν ξυγκινδυνεύσω, τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι 969 τά γε δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις· τὸ μέντοι κινδύνευμα οὐ σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶ προςφερὲς ἂν εἴη. σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι· σὺ γὰρ τὴν Μαγνητῶν πόλιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώνυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρεῖ μέγιστον κατασκευάσας αὐτὴν ὀρθῶς· ἢ [2] τό γε ἀνδρειότατος εἶναι δοκεῖν τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξει [3] ποτέ. ἐάν γε μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ φίλοι ἑταῖροι, παραδοτέον τούτῳ τὴν πόλιν, ἀμφιςβήτησίς τ' οὐκ ἔστ' οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, νομοθετῶν· ὄντως δὲ ἔσται σχεδὸν ὕπαρ ἀποτετελεσμένον, οὗ σμικρῷ πρόσθεν, ὀνείρατος ὡς, τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοινωνίας εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες, ἐὰν ἄρα ἡμῖν οἵδε [4] ἄνδρες ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι παιδευθῶσί τε προςηκόντως, παιδευθέντες τε, ἐν ἀκροπόλει τῆς χώρας κατοικήσαντες, φύλακες ἀποτελεσθῶσιν, οἵους ἡμεῖς οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτηρίας γενομένους.

---

1 ἀπῤῥητα. 2 ἤ. 3 ἐκφεύξῃ. 4 οἵτε.

ΜΕΓ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων ἁπάντων ἢ τὴν πόλιν ἐατέον τῆς κατοικίσεως [1], ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον, ἀλλὰ δεήσεσι καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατοίκισιν [2].

ΚΛΕΙ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε, καὶ ἐγώ τε ποιήσω ταῦθ' οὕτω καὶ σὺ [3] ξυλλάμβανε.

ΜΕΓ. Ξυλλήψομαι.

---

1 κατοικήσεως. 2 κατοίκησιν. 3 abest.

ΕΠΙΝΟΜΙΣ.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ. ΚΛΕΙΝΙΑΣ. ΜΕΓΙΛΛΟΣ.

ARGUMENTUM.

Quaestio de sapientia, summo humanitatis fine, quam in libro duodecimo attigerat scriptor, in hac legum appendice tractatur. Et primum quidem disciplinae illae, quae falso gloriantur sapientiae nomine, enumerantur et ab his secernuntur eae, quae ad veram sapientiam ducunt (C. 1.). Artes enim et disciplinae, quae ad vitae necessitates spectant, hoc est, vulgares illae ac sordidae, nihil decoris, nedum sapientiae habent; etiam illis artibus, quibus imitatio magis ludicra quam seria proposita est (musicae, poësi, picturae, al.), nihil commune est cum sapientia; non magis artes opitulantes, ut medicina, ars oratoria, aliae, et sollertia illa ingenii, quae vulgo pro sapientia habetur, eius, quam quaerimus, sapientiae participes sunt (C. 2.). Unica doctrina, quae hominem sapientem reddit, numerandi ars est, cuius auctorem deum et quidem coelum, in quo omnia tam mirabili disposita ordine conspicimus, recte perhibemus. Qua quidem disciplina ut nulla ars et doctrina carere potest (namque sine numero ordo et ratio cogitari nequeunt), sic etiam nihil pulcri, boni et iusti nullaque eorum cognitio esse potest numero sublato (C. 3.). Sapientia vero in primis cernitur in rerum divinarum scientia, quae in vera deorum et animantium generationis cognitione nititur. Ex omnibus primum est divinum, alterum anima, quae omnia fingit ac regit, tertium quinque corporis solidi genera, e quibus primum est terrenum, secundum igneum (C. 5.). Terrenum vero, quod sine ordine se movet, ratione caret, igneum autem (corpora coelestia), quod eodem semper ordine et circa idem fertur, mente praeditum ac divinum est; vitae vero rationisque, quae in sideribus inest, causa est deus (C. 6.). Media inter divina (ignea) et terrena corpora sunt animantia ex aethere, aëre et aqua orta (C. 7.); quae itidem pro diis habenda et suo

quodque modo colenda sunt (C. 8.). Astronomiam deinde accuratius tractans octo ponit in coelo corpora: Solem, Lunam, stellarum inerrantium orbem et quinque reliquas, quae errantes dicuntur, stellas, Venerem, Mercurium, Saturnum, Iovem et Martem (C. 9.). Falsa eorum opinio est, qui, corporum coelestium divinitatem ignorantes, naturae elementa pro rerum principiis habent et corpori id tribuunt, quod in animam cadit (C. 10.). Ita perspicitur, veram sapientiam astronomia contineri, non vulgari illa, sed altiore (C. 11.), quae quomodo addiscenda sit, deinceps exponitur. Huic adiungendae sunt geometria, arithmetica (C. 12.) et dialectica, quae singula ad species suas refert veraque a falsis discernit. Hac ratione qui res divinas earumque numeros et ordines perscrutatur, unam in omnibus convenientiam, unam divinitatem conspicit, quam cognoscens eam, quam homini assequi licet, felicitatem et in hac et in futura vita percipiet. Quod quidem ipsum coetui illi nocturno propositum est, legum civitatisque custodi ac conservatori.

1.

ΚΛΕΙ. Πρὸς μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαν- 973
τες ὀρθῶς, ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ καὶ σὺ καὶ Μέ-
γιλλος ὅδε, τὸ τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι, τίνι
χρή ποτε λόγῳ διεξελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν
φαμέν, ὅταν διανοηθῇ, κάλλιστ' ἔχειν ποιεῖν πρὸς
φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ
ἄλλα, ὥς φαμεν, ἅπαντα διεξήλθομεν, ὅσα ἦν περὶ
νόμων θέσιν, ὃ δὲ μέγιστον εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί
ποτε μαθὼν θνητὸς ἄνθρωπος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο
οὔτε εἴπομεν οὔτε εὕρομεν. νῦν δὲ [1] πειρώμεθα τοῦ-
το μὴ καταλιπεῖν· σχεδὸν γὰρ ἀτελὲς ἂν πράξαι-
μεν, οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς φανερὰ ποιή-
σοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους.

ΑΘΗΝ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις, ἄτοπον μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι καί τινα τρόπον οὐκ ἄτοπον αὖ· πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνόμενοι τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακάριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ' εὔδαιμον· ἕπου δὴ καὶ ξύνιδε, ἄν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ' αὐτῶν καλῶς τοῦ τοιούτου πέρι λέγειν. οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων· μέχριπερ ἂν ζῶμεν, τοῦτο διορίζομαι, καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκά τις προθυμοῖτ' ἂν ζῶν τε ὡς κάλλιστ' ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν, καὶ τελευτήσας τελευτῆς τοι-

1 τε.

αὐτῆς τυχεῖν. λέγω δ' οὐδὲν σοφόν, ἀλλ' ὅπερ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι γιγνώσκομέν τινα τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζώῳ· πρῶτον μὲν τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὖ τὸ γίγνεσθαι, καὶ ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι, καὶ διὰ πόνων μυρίων ταῦτα γίγνεσθαι
974 ξύμπαντα, ὥς φαμεν ἅπαντες· καὶ χρόνος βραχὺς ἂν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μήτι[1] τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὃν πᾶς ἂν ὑπολάβοι μέτριον· οὗτος δὲ σχεδὸν ἀναπνοὴν δοκεῖ ποιεῖν τινὰ κατὰ μέσον πη βίον τὸν ἀνθρώπινον· ταχὺ γε μὴν ἐπιλαβὸν γῆρας ὁντινοῦν ποιῆσαι ἂν μήποτ' ἐθελῆσαι πάλιν ἀναβιῶναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅστις μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὤν. τούτων δὴ τί ποτέ μοι τεκμήριον, ὅτι πέφυκε ταύτῃ, τὸ νῦν ζητούμενον τῷ λόγῳ; ζητοῦμεν δὲ δή, τίνα τρόπον σοφοὶ γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς ἑκάστοις ταύτης τῆς δυνάμεως· ἡ δὲ φυγῇ φεύγει τότε, ὅταν τις πρὸς τινὰ φρόνησιν ἴῃ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονήσεων ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων, ὡς οἰόμεθα, ἐπιστημῶν, ὡς ἀξίας τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπίκλησιν ῥηθῆναι τῆς περὶ ταῦτα σοφίας τἀνθρώπινα, τῆς δὲ αὖ ψυχῆς σφόδρα πεποιθυίας καὶ μαντευομένης, ὡς οὔσης αὐτῇ κατά τινα φύσιν ταύτης, τίς δ' ἔστι καὶ πότε καὶ πῶς, οὐ πάνυ δυναμένης ἐξευρίσκειν. ἆρ' οὐ τούτῳ σφόδρα προσέοιχ' ἡμῶν ἡ περὶ σοφίαν ἀπορία καὶ ζήτησις πλείων τῆς ἐλπίδος ἑκάστῳ γιγνομένη τῶν, ὅσοι ἐν ἡμῖν δυνατοὶ γίγνονται φρονίμως αὐτοὺς ἄλλους τε ἐξετάσαι ξυμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντῃ λεγομένων; ταῦτ' οὐχ οὕτως ἢ ταύτῃ ξυμφήσομεν ἔχειν;

ΚΛΕΙ. Ξυμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδ' ἴσως ταῦτ', ὦ

1 μήτοι.

ξένε, τῇ μετὰ σοῦ κατὰ χρόνον ἂν γενομένῃ, δοξάσαι περὶ αὐτῶν ἐσαῦθις τὸ ἀληθέστατον.

ΑΘΗΝ. Τὰς ἄλλας τοίνυν, ὅσαι ἐπιστῆμαι μέν εἰσι λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσι τὸν λαμβάνοντά τε αὐτὰς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον, ὅπως ταύτας ἐκποδὼν θέμενοι πειρώμεθα ἐκείνας, ὧν δεόμεθα, παραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν.

2.

Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν, ὡς εἰσὶ μὲν ἀναγκαιόταται[1] σχεδὸν ἀληθῶς τε πρῶται, ὁ δὲ ἐπιστήμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔδοξέ τις εἶναί ποτε σοφὸς, οὔκουν νῦν γε οὔτε σοφὸς εἶναι δοξάζεται, ὀνείδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης. ἐροῦμεν 975
δή, αἵ τ' εἰσὶ καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ αὐτάς, σχεδὸν ὅσοις ἀγὼν πρόκειται τοῦ δοκεῖν ὡς ἄριστον ἄνδρα ξυμβῆναι γενόμενον ἄν, φεύγει διὰ τὰς κτήσεις τῆς φρονήσεώς τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔστω δὴ πρῶτον μὲν ἡ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν ζώων ἡμᾶς τῶν μέν, ὡς ὁ μῦθός ἐστι, τὸ παράπαν ἀποστήσασα, τῶν δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταστήσασα. ἵλεω δ' ἡμῖν οἱ πρόσθεν εἴησάν τε καὶ εἰσίν· οἵτινες μὲν γὰρ οὖν ἐλέγομεν, πρῶτοι χαιρέτωσαν. ἡ δ' οὖν ἀλφίτων τε καὶ ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφὴ καλὴ μὲν καὶ ἀγαθή, σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσασθαι· τοῦτο γὰρ αὐτὸ ἡ τῆς ποιήσεως ἐπίκλησις τῶν ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν· σχεδὸν δ' οὐδὲ ἡ χώρας ξυμπάσης γεωργία· οὐ γὰρ τέχνῃ, ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μετακεχειρίσθαι· καὶ μὴν οὐδὲ τῶν οἰκήσεών γε ξυνυφὴ καὶ ξύμπασα οἰκοδομία καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργαστική, χαλκεία τε καὶ ἡ τῶν τεκτονικῶν καὶ

1 ἀναγκαιότατα.

πλαστικῶν καὶ πλεκτικῶν καὶ ἔτι ξυμπάντων ὀργά-
νων παρασκευή, δήμῳ τὸ πρόςφορον ἔχουσα, ἀλλ'
οὐκ ἐπ' ἀρετῇ γενομένη [1]· καὶ μὴν οὐδ' ἡ ξύμπασα
θηρευτική, πολλή περ καὶ τεχνικὴ γεγονυῖα, τό γε
μεγαλοπρεπὲς ξὺν τῷ σοφῷ οὐκ ἀποδίδωσιν· οὐ μὴν
οὐδὲ μαντική γε οὐδ' ἑρμηνευτικὴ τὸ παράπαν, τὸ
λεγόμενον γὰρ οἶδε μόνον, εἰ δ' ἀληθές, οὐκ ἔμα-
θεν. Ὅτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων ὁρῶμεν κτῆσιν διὰ
τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τούτων [2] δὲ οὐδεμίαν
οὐδένα σοφὸν ποιοῦσαν, τό γε μετὰ τοῦτο παιδιά τις
ἂν λείποιτο μιμητικὴ μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλ' οὐδαμῇ
σπουδαία· πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦνται, πολ-
λοῖς δ' αὖ [3] τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐσχήμοσι μι-
μήμασι· τά τε κατὰ λόγον καὶ μοῦσαν πᾶσαν, καὶ
ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παντοίων ποικιλ-
μάτων ἀποτελουμένων, ἐν πολλοῖς ὑγροῖς καὶ ξηροῖς
γένεσιν· ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδέν, σπουδῇ τῇ με-
γίστῃ δημιουργοῦντα, ἡ μιμητικὴ παρέχεται. Πάν-
των δ' ἐξειργασμένων τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν
μυρία μυρίοις· ἡ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πο-
λεμικὴ κληθεῖσα στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη
πρὸς χρείαν, εὐτυχίας πλείστης δεομένη, μᾶλλον δὲ
976 ἀνδρίᾳ κατὰ φύσιν ἢ σοφίᾳ δεδομένη· ἣν δὲ καλοῦ-
μεν [4] ἰατρικήν, βοήθεια δέ που καὶ αὕτη σχεδόν,
ὅσων [5] ὧραι ψύχει καὶ καύματι ἀκαίρῳ καὶ πᾶσι τοῖς
τοιούτοις λῄζονται τὴν τῶν ζώων φύσιν· εὐδόκιμον
δὲ οὐδὲν τούτων εἰς σοφίαν τὴν ἀληθεστάτην· ἄμε-
τρα γὰρ δόξαις φορεῖται τοπαζόμενα. Βοηθοὺς δέ
που καὶ τοὺς κυβερνήτας ἅμα καὶ τοὺς ναύτας ἐροῦ-
μεν, καὶ τούτων ἄνδρα σοφὸν μηδένα τις ἡμᾶς πα-
ραμυθούμενος ἐξ ἁπάντων διαγγελλέτω· οὐδὲ γὰρ
ἂν εἰδείη τις πνεύματος ὀργὴν οὐδὲ φιλίαν, ὃ προς-
φιλὲς ἁπάσῃ κυβερνητικῇ· καὶ μὴν οὐδ' ὁπόσοι βοη-

1 λεγομένη. 2 τοῦτον. 3 αὐτῶν. 4 καλοῦσι μέν. 5 ὅσον.

θοὶ δίκαις ἐν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ γίγνεσθαι μνήμῃ καὶ τριβῇ, δόξης ἤθεσι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθείας δὲ τῶν ὄντως δικαίων ἐκτὸς παρεσφαλμένοι. Λοιπὴ δ' ἔτι πρὸς δόξαν σοφίας ἐστί τις ἄτοπος δύναμις, ἣν φύσιν ἂν οἱ πολλοὶ μᾶλλον, ἢ σοφίαν ὀνομάσειαν, τότε ὅταν τινά τις ξυννοῇ ῥαδίως μέν, ὅ τί περ ἂν μανθάνῃ, μανθάνοντα, μάλα δὲ πολλὰ καὶ ἀσφαλῶς μνημονεύοντα, ὅταν τε τὸ πρόσφορον ἑκάστῳ διαμνημονεύῃ τις, ὅ τι γιγνόμενον ἂν πρέποι, τοῦτο δὲ ταχὺ δρᾷ· ταῦτα γὰρ ἅπαντα οἳ μὲν φύσιν, οἳ δὲ σοφίαν, οἳ δὲ ἀγχίνοιαν φήσουσι φύσεως, σοφὸν δὲ ὄντως οὐδένα τούτων οὐδεὶς τῶν ἐμφρόνων ἐθελήσει ποτὲ καλεῖν.

3.

Ἀλλὰ μὴν δεῖ φανῆναί γέ τινα ἐπιστήμην, ἣν ἔχων σοφὸς γίγνοιτ' ἂν ὁ σοφὸς ὄντως ὢν καὶ μὴ μόνον δοξαζόμενος. ἴδωμεν δή· χαλεπῷ μὲν γὰρ λόγῳ παντάπασιν ἐπιχειροῦμεν, ἑτέραν πάρεξ τῶν εἰρημένων εὑρεῖν, ἣ σοφία μὲν λέγοιτ' ἂν ὄντως τε καὶ εἰκότως, ὁ δὲ λαβὼν οὔτε βάναυσος οὔτ' ἠλίθιος ἔσται, σοφὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς δι' αὐτὴν πολίτης τε καὶ ἄρχων καὶ ἀρχόμενος ἔνδικος[1] ἔσται πόλεως ἅμα καὶ ἐμμελής. κατίδωμεν δὴ ταύτην πρώτην, τίς ποτ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστήμη μία διεξελθοῦσα, ἢ[2] μὴ παραγενομένη τῶν νῦν παρουσῶν ἀνοητότατον ἂν καὶ ἀφρονέστατον παράσχοι τὸ ζῶον τὸ τῶν ἀνθρώπων. οὐ δὴ τοῦτό γε πάνυ χαλεπὸν τῷ κατιδεῖν· μία γὰρ ὡς εἰπεῖν πρὸς μίαν, ἡ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα παντὶ τῷ θνητῷ γένει τοῦτ' ἂν δράσειε, θεὸν δ' αὐτὸν μᾶλλον ἤ τινα τύχην ἡγοῦμαι δόντα ἡμῖν σώζειν ἡμᾶς· ὃν δὲ θεὸν ἡγοῦμαι, φράζειν χρή,

1 ἐνδίκως. 2 ἥ.

καίπερ ἄτοπον ὄντα καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον αὖ· πῶς
977 γὰρ τῶν ἀγαθῶν αἴτιον ἡμῖν ξυμπάντων οὐ καὶ τοῦ
πολὺ μεγίστου, τῆς φρονήσεως, αἴτιον ἡγεῖσθαι δεῖ
γεγονέναι; τίνα δὴ καὶ σεμνύνων ποτὲ λέγω θεόν, ὦ
Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; σχεδὸν οὐρανόν, ὃν καὶ δι-
καιότατον, ὡς ξύμπαντες ἄλλοι δαίμονες ἅμα καὶ
θεοί, τιμᾶν τε καὶ εὔχεσθαι διαφερόντως αὐτῷ. τὸ
δὲ καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον ἀγαθῶν πάντων ἡμῖν αὐ-
τὸν γεγονέναι, πάντες ἂν ὁμολογοίημεν, δοῦναι δὲ
ἅμα καὶ ἀριθμόν, ἡμεῖς γε ὄντως αὐτόν φαμεν, ἔτι
δὲ καὶ δώσειν, ἐάν τις θέλῃ ξυνακολουθεῖν. ἐὰν γὰρ
ἴῃ τις ἐπὶ θεωρίαν ὀρθὴν τὴν τοῦδε, εἴτε κόσμον εἴ-
τε ὄλυμπον εἴτε οὐρανὸν ἐν ἡδονῇ τῳ λέγειν, λεγέτω
μέν, ἀκολουθείτω δέ, ὅπῃ ποικίλλων αὑτὸν καὶ τὰ
ἐν αὑτῷ στρέφων ἄστρα πάσας διεξόδους ὥρας τε καὶ
τροφὴν πᾶσι παρέχεται, καὶ τὴν ἄλλην δὲ οὖν φρό-
νησιν, ὡς φαῖμεν ἄν, ξὺν ἀριθμῷ παντί, καὶ τἆλλ'
ἀγαθά· τοῦτο δὲ μέγιστον, ἐάν τις τὴν ἀριθμῶν αὐ-
τοῦ δόσιν δεξάμενος ἐπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν περίοδον·
ἔτι δὲ σμικρὸν ἐπανελθόντες πως τοῖς λόγοις ἀνα-
μνησθῶμεν, ὅτι καὶ μάλ' ὀρθῶς ἐνοήσαμεν, ὡς, εἴ-
περ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλοιμεν,
οὐκ ἄν ποτέ τι φρόνιμοι γενοίμεθα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι
ποτὲ ψυχὴ τούτου τοῦ ζώου πᾶσαν ἀρετὴν λάβοι
σχεδόν, ὅτου λόγος ἀπείη, ζῶον δέ, ὅ τι μὴ γιγνώ-
σκοι δύο καὶ τρία, μηδὲ περιττὸν μηδὲ ἄρτιον, ἀ-
γνοοίη δὲ τὸ παράπαν ἀριθμόν, οὐκ ἄν ποτε διδόναι
λόγον ἔχοι, περὶ ὧν αἰσθήσεις καὶ μνήμας μόνον εἴη
κεκτημένον, τὴν δὲ ἄλλην ἀρετήν, ἀνδρίαν καὶ σω-
φροσύνην, οὐδὲν ἀποκωλύει· στερόμενος δὲ ἀληθοῦς
λόγου σοφὸς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, ὅτῳ δὲ σοφία μὴ
προσείη, πάσης ἀρετῆς τὸ μέγιστον μέρος, οὐκ ἂν
ἔτι τελέως ἀγαθὸς γενόμενος εὐδαίμων ποτὲ γένοι-
το. οὕτως ἀριθμὸν μὲν ἀνάγκη πᾶσα ὑποτίθεσθαι,
διότι δὲ τοῦτο ἀνάγκη, λόγος ἔτι πλείων πάντων γί-

γνοιτ' ἂν τῶν εἰρημένων· ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν ὀρθῶς ῥη-
θήσεται, ὅτι καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν λεγόμενα, ἃ
νῦν δὴ διήλθομεν, ἐῶντες εἶναι πάσας τὰς τέχνας,
οὐδὲ τούτων ἓν οὐδὲν μενεῖ[1], πάντα δ' ἀπολεῖται τὰ
παράπαν, ὅταν ἀριθμητικήν τις ἀνέλῃ. δόξειε δ' ἂν
ἴσως[2] τισὶ βραχέων ἕνεκα ἀριθμοῦ δεῖσθαι τὸ τῶν
ἀνθρώπων γένος, εἰς τὰς τέχνας ἀποβλέψασι· καί-
τοι μέγα μὲν καὶ τοῦτο· εἰ δέ τις ἴδοι τὸ θεῖον τῆς
γενέσεως καὶ τὸ θνητόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ θεοσεβὲς γνω-
ρισθήσεται καὶ ἀριθμὸς ὄντως, οὐκ ἂν ἔτι πᾶς μάν- 978
τις γνοίη ξύμπαντα ἀριθμόν, ὅσης ἡμῖν δυνάμεως
αἴτιος ἂν εἴη ξυγγιγνόμενος· ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ μου-
σικὴν πᾶσαν διαριθμουμένων κινήσεώς τε καὶ φθόγ-
γων δῆλον ὅτι δεῖ· καί, τὸ μέγιστον, ἀγαθῶν ὡς
πάντων αἴτιον, ὅτι δὲ κακῶν οὐδενός, εὖ τοῦτο
γνωστόν[3], ὅ τι καὶ τάχα γένοιτ' ἄν· ἀλλ' ἡ σχεδὸν
ἀλόγιστός τε καὶ ἄτακτος ἀσχήμων τε καὶ ἄρρυθμος
ἀνάρμοστός τε φορὰ καὶ πάνθ' ὁπόσα κακοῦ κεκοι-
νώνηκέ τινος, ἐπιλέλειπται παντὸς ἀριθμοῦ· καὶ
δεῖ τοῦθ' οὕτω διανοεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα
τελευτήσειν, καὶ τό γε δὴ δίκαιόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ
καλὸν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα οὐδείς ποτε μὴ γιγνώ-
σκων, ἀληθοῦς δόξης ἐπιλαβόμενος διαριθμήσεται
πρὸς τὸ ἑαυτόν τε καὶ ἕτερον πεῖσαι τὸ παράπαν.

4.

Ἴωμεν δὴ σκεψόμενοι πρὸς τοῦτ' αὐτό, πῶς ἐμάθομεν ἀριθμεῖν. φέρε· τὸ γὰρ ἓν δὴ καὶ δύο γέγονε πόθεν ἡμῖν ὥστ' ἐννοῆσαι, φύσιν ταύτην ἴσχουσιν ἐκ τοῦ παντὸς πρὸς τὸ δυνατοὺς ἐννοεῖν εἶναι; πολλοῖς δὲ ἄλλοις αὖ τῶν ζώων οὐδ' εἰς αὐτὸ τοῦθ' ἡ φύσις παραγέγονεν, ὥστε μαθεῖν δυνατοῖς εἶναι παρὰ τοῦ παντὸς[4] ἀριθμεῖν· παρὰ δ' ἡμῖν τοῦτ' αὐ-

1 μίνει. 2 ἱκανῶς. 3 γνωστέον. 4 πατρός.

τὸ πρῶτον ἐνῴκισεν ὁ θεός, ὥςτε ἱκανοῖς εἶναι δεικνύμενον ξυννοεῖν, ἔπειτ᾽ ἔδειξε καὶ δείκνυσιν. μῶν τι[1] κάλλιον ἓν ἀνθ᾽[2] ἑνὸς ἄν τις θεάσαιτο πλὴν τὸ τῆς ἡμέρας γένος; εἶτα εἰ[3] εἰς τὸ τῆς νυκτὸς ἔλθοι μέρος ἔχων ὄψιν, ὅθεν ἕτερον πᾶν αὐτῷ φαίνοιτ᾽ ἄν· καὶ ἑλίττων δὴ ταῦτα αὐτὰ ὄντα, πολλὰς[4] μὲν δὴ νύκτας πολλὰς δὲ ἡμέρας, οὐρανὸς[5] οὐδέποτε παύεται διδάσκων ἀνθρώπους ἕν τε καὶ δύο, πρὶν ἂν καὶ ὁ δυςμαθέστατος ἱκανῶς μάθῃ ἀριθμεῖν· ὡς γὰρ καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πολλὰ ἕκαστος ἡμῶν ἐπινοήσειεν ἂν ὁρῶν ταῦτα. καὶ ἐκ τούτων ἓν ἐποίησε τὴν σελήνην ὁ θεὸς ἀπεργασάμενος, ἣ τοτὲ μὲν μείζων φαινομένη, τοτὲ δ᾽ ἐλάττων διεξῆλθεν ἄλλην ἀεὶ φαίνουσα ἡμέραν μέχρι πεντεκαίδεκα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν· αὕτη δ᾽ ἔστι περίοδος, εἰ βούλεταί τις τὸν κύκλον ἕνα ὅλον εἰς ἓν τιθέναι, ὥςτε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὸ δυςμαθέστατον ἂν μαθεῖν ζῶον, οἷς παρέδωκε φύσιν ὁ θεὸς τοῦ δυνατοῖς εἶναι μανθάνειν. καὶ μέχρι μὲν τούτων τε καὶ ἐν τούτοις ξύμπαν τὸ δυνατὸν τῶν ζώων μάλα ἀριθμητικὸν γέγονε, τὸ καθ᾽ ἓν αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ σκο-
979 ποῦν, τὸ δὲ πρὸς ἄλληλα πάντα ἀριθμὸν ἀεὶ λογίζεσθαι, δοκῶ μέν, μείζονος ἕνεκα καὶ τούτου, σελήνην, καθάπερ εἴπομεν, αὐξανομένην καὶ φθίνουσαν ἐμποιήσας, μῆνας πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν ξυνεστήσατο, καὶ πάντα ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ἤρξατο ξυνορᾶν εὐδαίμονι τύχῃ. διὰ δὲ ταῦθ᾽ ἡμῖν καρποί τε καὶ ἐγκύμων ἡ γῆ γέγονεν, ὥςτ᾽ εἶναι τροφὴν πᾶσι τοῖς ζώοις, ἀνέμων τε καὶ ὑετῶν γιγνομένων οὐκ ἐξαισίων οὐδὲ ἀμέτρων· ἀλλ᾽ εἴ τι παρὰ ταῦτα γίγνεται πρὸς τὸ φλαῦρον, οὐ τὴν θείαν ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην αἰτιᾶσθαι χρὴ φύσιν, οὐκ ἐν δίκῃ διανέμουσαν τὸν αὐτῶν βίον. ἡμῖν δ᾽ οὖν ζητοῦσι περὶ νόμων σχεδὸν ἔδοξε τὰ μὲν

---

1 ὤν τι. 2 abest. 3 desideratur. 4 μὴ παύηται πολλάς. 5 ὡς οὐρανός.

ἀλλὰ ῥᾴδιά τ' εἶναι καὶ γνῶναι τὰ βέλτιστα ἀνθρώποις, καὶ πᾶς ἂν ἱκανὸς γίγνεσθαι καὶ ξυνεῖναι τὰ λεγόμενα καὶ ποιεῖν, εἰ γνοίη τί ποτ' ἐστίν, ὃ ξυμφέρειν εἰκὸς καὶ τί τὸ μὴ ξυμφέρον· ἔδοξε δὴ καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτηδεύματα πάντα οὐ σφόδρα χαλεπὰ εἶναι, τὸ δὲ τίνα τρόπον χρὴ γίγνεσθαι χρηστοὺς ἀνθρώπους, παγχάλεπον· καὶ τὰ μὲν ἄλλα αὖ πάντα κτᾶσθαι χρηστὰ τὸ λεγόμενον[1] καὶ δυνατὸν καὶ οὐ χαλεπόν, οὐσίαν τε ὅσην δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ σῶμα οἷόν τε δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ ψυχὴν ὅτι μὲν ἀγαθὴν δεῖ, ξυγχωρεῖ πᾶς παντί, τὸ δ' ἥντινα τρόπον ἀγαθήν, ὅτι μὲν αὖ δικαίαν καὶ σώφρονα καὶ ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα, ὅτι δὲ σοφήν, φησὶ μὲν πᾶς δεῖν, ἥντινα δὲ σοφίαν, ὡς ἄρτι διεληλύθαμεν, οὐδεὶς οὐδενὶ τὸ παράπαν ἔτι ξυνομολογεῖ τῶν πολλῶν. νῦν οὖν δὴ παρὰ πάσας τὰς πρόσθεν σοφίας οὐ φαύλην τινὰ ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτά γε ταῦτα, τὸ δοκεῖν σοφὸν εἶναι τόν γε μεμαθηκότα, ἅπερ καὶ διεληλύθαμεν· εἰ δ' ἔστι σοφὸς ὁ ταῦτ' ἐπιστήμων καὶ ἀγαθός, τούτου δὴ πέρι λόγον δεῖ λαβεῖν.

ΚΛΕΙ. Ὦ ξένε, ὡς εἰκότως εἶπες, ὅτι περὶ μεγάλων μεγάλα ἐπιχειρεῖς φράζειν.

ΑΘΗΝ. Οὐ γὰρ σμικρά, ὦ Κλεινία, τὸ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι παντάπασι καὶ πάντως ἀληθῆ.

ΚΛΕΙ. Σφόδρα γε, ὦ ξένε· ἀλλ' ὅμως μὴ ἀποκάμῃς λέγων ὃ φῂς.

ΑΘΗΝ. Ναί· μηδὲ σφὼ τοίνυν ἀκούοντε.

ΚΛΕΙ. Ταῦτ' ἔσται, καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ἐγώ σοι φράζω.

ΑΘΗΝ. Καλῶς.

5.

Ἐξ ἀρχῆς δὴ ῥητέον ἀνάγκη πρῶτον, ὡς φαίνε- 980

1 λεγόμενόν τε.

ται· μάλιστα μὲν ἄν, εἰ δυνάμεθα ἑνὶ λαβεῖν ὀνόματι, τίς ἐστιν ἣν οἰόμεθα σοφίαν εἶναι· τοῦτο δ' εἰ σφόδρα ἀδυνατοῦμεν, τὸ δεύτερον, τίνες εἰσί ποτε καὶ ὁπόσαι τινές, ἅς τις λαβὼν σοφὸς ἂν εἴη κατὰ τὸν ἡμέτερον μῦθον.

ΚΛΕΙ. Λέγοις ἄν.

ΑΘΗΝ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἀνεμέσητον τῷ νομοθέτῃ τὸ κάλλιον τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ θεῶν καὶ ἄμεινον ἀπεικάζοντι λέγειν, οἷον παιδείᾳ[1] καλῇ χρωμένῳ καὶ τιμῶντι θεούς, ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονίᾳ γεραίροντι, διάγειν τὸν αὐτοῦ βίον.

ΚΛΕΙ. Ἦ καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις· εἰ γάρ σοι τοῦτο τέλος εἴη τῶν νόμων, θεοὺς προςπαίσαντι καθαρώτερόν τε διαγαγόντι τὸν βίον, τῆς ἅμα τελευτῆς ἀρίστης τε καὶ καλλίστης τυχεῖν!

ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν, ὦ Κλεινία, λέγομεν; ἢ[2] δοκεῖ, τοὺς θεοὺς ὑμνοῦντες σφόδρα τιμῶμεν, εὐχόμενοι τὰ κάλλιστα καὶ ἄριστα περὶ αὐτῶν ἐπιέναι λέγειν ἡμῖν; οὕτως ἢ πῶς λέγεις;

ΚΛΕΙ. Θαυμαστῶς μὲν οὖν οὕτως· ἀλλ', ὦ δαιμόνιε, πιστεύσας τοῖς θεοῖς εὔχου τε καὶ λέγε τὸν ἐπιόντα σοι λόγον τῶν καλῶν περὶ τοὺς θεούς τε καὶ τὰς θεάς.

ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτα, ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν ὑφηγῆται· ξυνεύχου μόνον.

ΚΛΕΙ. Λέγοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτο.

ΑΘΗΝ. Θεογονίαν τοίνυν καὶ ζωογονίαν ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, πρῶτόν μοι, κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπροσθεν, βέλτιον ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἀναλαβόντα, ὃν πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἐπικεχείρηκα λόγον φράζων, ὡς εἰσι θεοὶ ἐπιμελόμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων, καὶ σχεδὸν ἀπαραμύθητοι τῶν περὶ τὰ δίκαιά εἰσι πράγματα, εἰ δὴ

---

1 παιδιᾷ. 2 ἦ.

μέμνησθέ γε, ὦ Κλεινία· ἐλάβετε μὲν γὰρ δὴ καὶ ὑπομνήματα· καὶ γὰρ ἦν τὰ ῥηθέντα τότε καὶ μάλα ἀληθῆ· τόδε δὲ αὐτῶν ἦν τὸ μέγιστον, ὅτι πρεσβύτερον εἴη ψυχὴ σώματος ἅπασα παντός. ἆρα μέμνησθε, ἢ πάντως που τοῦτό γε; ὃ γὰρ ἄμεινον καὶ παλαιότερον καὶ θεοειδέστερον, πιθανὸν ὅτι τοῦ χείρονος καὶ νεωτέρου καὶ ἀτιμοτέρου, πανταχῇ τε ἄρχον ἀρχομένου πρεσβύτερον καὶ ἄγον ἀγομένου πάντη. λάβωμεν δὴ τοῦτό γε, ὡς ψυχὴ πρεσβύτερόν ἐστι σώματος· εἰ δ' ἔχει τοῦτο αὕτω, τό γε πρῶτον ἡμῖν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως πιθανώτερον ἂν εἴη σχε- 981
δὸν ὑπηργμένον· καὶ θῶμεν δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς εὐσχημονέστερον ἔχειν, καὶ τῶν μεγίστων σοφίας περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθότατα ἐπιβαίνειν ἡμᾶς.

ΚΛΕΙ. Ἔστω ταῦτα εἰς δύναμιν λεγόμενα.

ΑΘΗΝ. Φέρε δή, ζῷόν γε ἀληθέστατα λέγεσθαι κατὰ φύσιν φῶμεν τοῦτό γε, ὅταν μία ξυνελθοῦσα ξύστασις ψυχῆς καὶ σώματος ἀποτέκῃ μίαν μορφήν.

ΚΛΕΙ. Ὀρθῶς.

ΑΘΗΝ. Ζῷον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δικαιότατα.

ΚΛΕΙ. Ναί.

ΑΘΗΝ. Στερεὰ δὲ σώματα λέγεσθαι χρὴ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πέντε, ἐξ ὧν κάλλιστα καὶ ἄριστά τις ἂν πλάττοι, τὸ δὲ ἄλλο γένος ἅπαν ἔχει μορφὴν μίαν· οὐ γάρ ἐστιν ἀσώματον ὅ τι ποτ' ἄλλο γίγνοιτ' ἂν καὶ χρῶμα οὐδὲν οὐδαμῶς οὐδέποτ' ἔχον, πλὴν τὸ θειότατον ὄντως ψυχῆς γένος· τοῦτο δ' ἐστὶ σχεδόν, ᾧ μόνῳ πλάττειν καὶ δημιουργεῖν προσήκει, σώματι δέ, ὃ λέγομεν, πλάττεσθαι καὶ γίγνεσθαι καὶ ὁρᾶσθαι, τῷ[1] δέ (λέγομεν πάλιν· οὐ γὰρ ἅπαξ ῥητέον) ἀοράτῳ τε εἶναι καὶ γιγνώσκοντι νοητῷ τε,

---

1 τό.

μνήμης μεταλαβόντι λογισμοῦ τε ἐν περιτταῖς τε καὶ ἀρτίαις ἅμα μεταβολαῖς. πέντε οὖν ὄντων τῶν σωμάτων (πῦρ χρὴ φάναι καὶ ὕδωρ εἶναι, καὶ τρίτον ἀέρα, τέταρτον δὲ γῆν, πέμπτον δὲ αἰθέρα) τούτων δ' ἐν ἡγεμονίαις ἕκαστον[1] ζῷον πολὺ καὶ παντοδαπὸν ἀποτελεῖσθαι. μαθεῖν δὲ καθ' ἓν ὧδ' ἐστὶ χρεών· γήϊνον μὲν τιθῶμεν τὸ πρῶτον ἡμῖν ἕν, πάντας μὲν ἀνθρώπους, πάντα δὲ ὅσα πολύποδα καὶ ἄποδα, καὶ ὅσα πορεύσιμα καὶ ὅσα μόνιμα καὶ διειλημμένα ῥίζαις· τὸ δὲ ἓν αὐτοῦ τόδε νομίζειν δεῖ, ὡς πάντα μὲν ἐξ ἁπάντων ταῦτά ἐστι τῶν γενῶν, τὸ δὲ πολὺ τούτου γῆς ἐστι καὶ τῆς στερεμνίας φύσεως. ἄλλο δὲ χρὴ ζώου γένος θεῖναι δεύτερον, γιγνόμενον ἅμα καὶ δυνατὸν ὁρᾶσθαι· τὸ γὰρ πλεῖστον πυρὸς ἔχει, ἔχει μὴν γῆς τε καὶ ἀέρος, ἔχει δὲ καὶ ἁπάντων τῶν ἄλλων βραχέα μέρη· διὸ δὴ ζῷά τε ἐξ αὐτῶν παντοδαπὰ γίγνεσθαι χρὴ φάναι καὶ ὁρώμενα· νομίσαι δὲ δὴ δεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν ταῦτα εἶναι ζώων γένη· ὃ δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι, σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ' εὐδαιμονεστάτης τε καὶ ἀρίστης. δυεῖν δὲ αὐτοῖς μοιρῶν τὴν ἑτέραν χρὴ δόξῃ μεταδιδόναι σχεδόν· ἢ γὰρ
982a ἀνάλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον ἕκαστον αὐτῶν εἶναι καὶ θεῖον τὸ παράπαν ἐξ ἁπάσης ἀνάγκης, ἤ τινα μακραίωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἑκάστῳ ζωῆς, ἧς οὐδέν τι πλείονος ἂν προσδεῖσθαί ποτε.

6.

Νοήσωμεν οὖν πρῶτον, ὃ λέγομεν, δύο τὰ τοιαῦτα εἶναι ζῷα· πάλιν γὰρ λέγωμεν ὁρατὰ μὲν ἀμφότερα, τὸ μὲν ἐκ πυρός, ὡς δόξειεν ἄν, ὅλον, τὸ δ' ἐκ γῆς, καὶ τὸ μὲν γήϊνον ἐν ἀταξίᾳ, τὸ δ' ἐκ πυρὸς ἐν τάξει πάσῃ κινούμενον. τὸ μὲν οὖν ἐν ἀταξίᾳ

1 ἑκάστων.

κινούμενον ἄφρον χρὴ νομίζειν, ὅπερ ὡς τὸ πολὺ δρᾷ τὸ περὶ ἡμᾶς ζῶον, τὸ δὲ ἐν τάξει τε καὶ οὐρανῷ πόρον ἔχον, μέγα τεκμήριον χρὴ ποιεῖσθαι τοῦ φρόνιμον εἶναι· κατὰ ταυτὰ γὰρ ἂν καὶ ὡσαύτως πορευόμενον ἀεὶ καὶ ποιοῦν καὶ πάσχον τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ φρονίμως ζῆν εἴη παρεχόμενον. Ἡ ψυχῆς δὲ ἀνάγκη νοῦν κεκτημένης ἁπασῶν ἀναγκῶν πολὺ μεγίστη γίγνοιτ᾽ ἄν· ἄρχουσα γὰρ ἀλλ᾽ οὐκ ἀρχομένη νομοθετεῖ· τὸ δὲ ἀμετάστροφον, ὅταν ψυχὴ τὸ ἄριστον κατὰ τὸν ἄριστον βουλεύσηται νοῦν, τὸ τέλεον ἐκβαίνει τῷ ὄντι κατὰ νοῦν, καὶ οὐδὲ ἀδάμας ἂν αὐτοῦ κρεῖττον οὐδὲ ἀμεταστροφώτερον ἄν ποτε γένοιτο, ἀλλ᾽ ὄντως τρεῖς μοῖραι κατέχουσαι φυλάττουσι τέλεον εἶναι τὸ βελτίστῃ βουλῇ βεβουλευμένον ἑκάστοις θεῶν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐχρῆν τεκμήριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ ξύμπασαν ταύτην τὴν διαπορείαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει διὰ τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν θαυμαστόν τινα χρόνον ὅσον, ἀλλ᾽ οὐ μεταβουλευόμενον ἄνω καὶ κάτω τοτὲ μὲν ἕτερα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα πράττον πλανᾶσθαί τε καὶ μετακυκλεῖσθαι. τοῦθ᾽ ἡμῶν τοῖς πολλοῖς αὐτὸ τοὐναντίον ἔδοξεν, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως πράττει[1], ψυχὴν οὐκ ἔχειν· οὕτω τοῖς ἄφροσι ξυνεφέσπετο τὸ πλῆθος, ὡς τὸ μὲν ἀνθρώπινον ἔμφρον καὶ ζῶν, ὡς κινούμενον, ὑπολαβεῖν, τὸ δὲ θεῖον ἄφρον, ὡς μένον ἐν ταῖς αὐταῖς φοραῖς· ἐξῆν δὲ ἀνθρώπῳ γε ἐπὶ τὰ καλλίω καὶ βελτίω καὶ φίλα τιθεμένῳ λαμβάνειν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτὸ ἔμφρον δεῖ νομίζειν τὸ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ τὰ αὐτὰ πράττειν[2] ἀεί· τοῦτο δ᾽ εἶναι τὴν τῶν ἄστρων φύσιν, ἰδεῖν μὲν καλλίστην, πορείαν δὲ καὶ χορείαν πάντων χορῶν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην χορεύοντα πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ δέον ἀποτελεῖν.

1 πράττειν. 2 πράττον.

καὶ μὴν ὅτι γε δικαίως ἔμψυχα αὐτὰ λέγομεν, πρῶ-
983 τον τὸ μέγεθος αὐτῶν διανοηθῶμεν· οὐ γάρ, ὡς σμικρὰ φαντάζεται, τηλικαῦτα ὄντως ἐστίν, ἀλλ' ἀμήχανον ἕκαστον αὐτῶν τὸν ὄγκον· πιστεῦσαι δ' ἄξιον· ἀποδείξεσι γὰρ ἱκαναῖς λαμβάνεται. Τὸν γὰρ ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης μείζω διανοηθῆναι δυνατὸν ὀρθῶς, καὶ πάντα δὴ τὰ φερόμενα ἄστρα θαυμαστόν τι μέγεθος ἔχει. λάβωμεν δή· τίς τρόπος ἂν εἴη, τοσοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ φύσιν τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον, ὅσον καὶ νῦν περιφέρεται. θεὸν δή φημι τὸν αἴτιον ἔσεσθαι καὶ οὔποθ' ἑτέρως εἶναι δυνατόν· ἔμψυχον μὲν γὰρ οὔποτε γένοιτ' ἂν ἑτέρως πλὴν διὰ θεόν, ὡς ἡμεῖς ἀπεφηνάμεθα. ὅτε δὲ τοῦτο οἷός τέ ἐστι θεός, ἅπασα αὐτῷ ῥᾳστώνη γέγονε τοῦ πρῶτον μὲν ζῶον γεγονέναι πᾶν σῶμα καὶ ὄγκον ξύμπαντα, ἔπειτα, ᾗπερ ἂν διανοηθῇ βέλτιστα, ταύτῃ φέρειν. νῦν δὴ περὶ ἁπάντων τούτων ἕνα λόγον λέγομεν[1] ἀληθῆ· οὐκ ἔστι, γῆν τε καὶ οὐρανὸν ἅπαντάς τε ἀστέρας ὄγκους τε ἐκ τούτων ξύμπαντας, μὴ ψυχῆς πρὸς ἑκάστῳ γενομένης ἢ καὶ ἐν ἑκάστοις, εἰς ἀκρίβειαν κατ' ἐνιαυτὸν οὕτω πορεύεσθαι κατὰ μῆνάς τε καὶ ἡμέρας, καὶ ξύμπαντα τὰ γιγνόμενα ξύμπασιν ἡμῖν ἀγαθὰ γίγνεσθαι. δεῖ δέ, ὅσῳ φαυλότερόν ἐστ' ἄνθρωπος, μή τι ληροῦντά γε, σαφῶς δέ τι λέγοντα φαίνεσθαι· ῥύμας μὲν οὖν εἴ τις αἰτίας τινὰς ἐρεῖ σωμάτων ἢ φύσεις ἤ τι τοιοῦτον, οὐδὲν σαφὲς ἐρεῖ.

7.

Τὸ δὲ παρ' ἡμῶν εἰρημένον σφόδρ' ἀναλαβεῖν χρή, πότερον ἔχει λόγον ὁ λόγος ἢ πάντως ὑστερεῖ, τὸ πρῶτον μὲν τὰ ὄντα εἶναι δύο, τὸ μὲν ψυχήν, τὸ δὲ σῶμα, καὶ πολλὰ ἑκατέρου, πάντα δὲ ἀλλή-

1 λέγοιμεν.

λων ἄλλα, καὶ ἑκάτερα ἑκατέρων, καὶ τρίτον ἄλλο οὐδὲν κοινὸν οὐδενί· διαφέρειν δὲ ψυχὴν σώματος· ἔμφρον τὸ[1] μέν που, τὸ δὲ ἄφρον θήσομεν, ἄρχον τὸ μέν[2], τὸ δὲ ἀρχόμενον, καὶ τὸ μὲν αἴτιον ἁπάντων, τὸ δὲ ἀναίτιον πάσης πάθης· ὥστε τά γε δὴ κατ' οὐρανὸν ὑπ' ἄλλου του φάναι γεγονέναι, καὶ μὴ ψυχῆς τε καὶ σώματος οὕτως εἶναι γεννήματα, πολλὴ μωρία τε καὶ ἀλογία. εἰ δ' οὖν δεῖ νικᾶν τοὺς περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων λόγους, καὶ πιστῶς θεῖα φαίνεσθαι γεγονέναι τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, δυοῖν τοι θάτερα θετέον αὐτά· ἢ γὰρ θεοὺς αὐτοὺς ταῦτα ὑμνητέον ὀρθότατα, ἢ θεῶν εἰκόνας, ὡς ἀγάλματα, ὑπολαβεῖν γεγονέναι, θεῶν αὐτῶν[3] ἐργασαμένων· 984
οὐ γὰρ ἀνοήτων γε, οὐδὲ βραχέος ἀξίων. ἀλλ' ὅπερ εἰρήκαμεν, τούτων ἡμῖν θάτερα θετέα· τὰ δὲ τεθέντα, τιμητέον πάντων ἀγαλμάτων διαφερόντως· οὐ γὰρ μή ποτε φανῇ καλλίω καὶ κοινότερα ξυμπάντων ἀνθρώπων ἀγάλματα, οὐδ' ἐν διαφέρουσι τόποις ἱδρυμένα, καθαρειότητι καὶ σεμνότητι καὶ ξυμπάσῃ ζωῇ διαφέροντα, ἢ ταῦτα, ὡς πάντῃ ταύτῃ γεγένηται. Νῦν οὖν δὴ περὶ θεῶν ἐγχειρῶμεν τό γε τοσοῦτον, τὰ δύο κατιδόντες ζῷα ὁρατὰ ἡμῖν, ἅ φαμεν τὸ μὲν ἀθάνατον, τὸ δὲ γήϊνον ἅπαν θνητὸν γεγονέναι, τὰ τρία τὰ μέσα τῶν πέντε, τὰ μεταξὺ τούτων σαφέστατα κατὰ δόξαν τὴν ἐπιεικῆ γεγονότα, πειραθῆναι λέγειν. αἰθέρα μὲν γὰρ μετὰ τὸ πῦρ θῶμεν, ψυχὴν δ' ἐξ αὐτοῦ τιθῶμεν πλάττειν ζῷα δύναμιν ἔχοντα, ὥσπερ τῶν ἄλλων γενῶν, τὸ πολὺ μὲν τῆς αὐτοῦ φύσεως, τὰ δὲ σμικρότερα, ξυνδέσμου χάριν, ἐκ τῶν ἄλλων γενῶν· μετὰ δὲ τὸν αἰθέρα ἐξ ἀέρος πλάττειν τὴν ψυχὴν γένος ἕτερον ζῴων, καὶ τὸ τρίτον ἐξ ὕδατος· πάντα δὲ δημιουργήσασαν ταῦτα ψυχὴν ζῴων εἰκὸς ὅλον οὐρανὸν ἐμπλῆσαι, χρη-

---

1 abest. 2 vulgo δέ, omisso τό. 3 θεῶν αὐτῶν, αὐτῶν.

σαμένην πᾶσι τοῖς γένεσι κατὰ δύναμιν, πάντων[1] μετόχων τοῦ ζῆν γεγονότων· δεύτερα δὲ καὶ τρίτα καὶ τέταρτα καὶ πέμπτα ἀπὸ θεῶν τῶν φανερῶν ἀρξάμενα γενέσεως εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀποτελευτᾷν.

8.

Περὶ θεοὺς μὲν δή, Δία τε καὶ Ἥραν καὶ τοὺς
ἄλλους πάντας, ὅπῃ τις ἐθέλει, ταύτῃ κατὰ τὸν αὐ-
τὸν τιθέσθω νόμον, καὶ πάγιον ἐχέτω τοῦτον τὸν
λόγον· θεοὺς γὰρ δὴ τοὺς ὁρατούς, μεγίστους καὶ
τιμιωτάτους καὶ ὀξύτατον ὁρῶντας πάντῃ, τοὺς πρώ-
τους τὴν τῶν ἄστρων φύσιν λεκτέον καὶ ὅσα μετὰ
τούτων αἰσθανόμεθα γεγονότα· μετὰ δὲ τούτους
καὶ ὑπὸ τούτοις ἑξῆς δαίμονας, ἀέριον δὲ γένος, ἔχον
ἕδραν τρίτην καὶ μέσην, τῆς ἑρμηνείας αἴτιον, εὐ-
χαῖς τιμᾶν μάλα χρεών, χάριν τῆς εὐφήμου διαπο-
ρείας· τῶν δὲ δύο τούτων ζώων, τοῦ τ᾽ ἐξ αἰθέρος
ἐφεξῆς τε ἀέρος, οὐ διορώμενον ὅλον αὐτῶν ἑκάτε-
ρον εἶναι, παρὸν δὲ[2] πλησίον οὐ κατάδηλον ἡμῖν γί-
985 γνεσθαι· μετέχοντα δὲ φρονήσεως θαυμαστῆς, ἅτε
γένους ὄντα εὐμαθοῦς τε καὶ μνήμονος, γιγνώσκειν
μὲν ξύμπασαν τὴν ἡμετέραν αὐτὰ διάνοιαν λέγωμεν,
καὶ τόν τε καλὸν ἡμῶν καὶ ἀγαθὸν ἅμα θαυμαστῶς
ἀσπάζεσθαι, καὶ τὸν σφόδρα κακὸν μισεῖν, ἅτε λύ-
πης μετέχοντα ἤδη· θεὸν μὲν γὰρ δὴ τὸν τέλος ἔχον-
τα τῆς θείας μοίρας ἔξω τούτων εἶναι, λύπης τε καὶ
ἡδονῆς, τοῦ δὲ φρονεῖν καὶ τοῦ γιγνώσκειν κατὰ πάν-
τα μετειληφέναι· καὶ ξυμπλήρους δὲ ζώων οὐρανοῦ
γεγονότος, ἑρμηνεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς
ἀκροτάτους θεοὺς πάντας τε καὶ πάντα, διὰ τὸ φέ-
ρεσθαι τὰ μέσα τῶν ζώων ἐπί τε γῆν καὶ ἐπὶ τὸν ὅλον
οὐρανόν, ἐλαφρᾷ φερόμενα ῥύμῃ. τὸ δὲ ὕδατος πέμ-

---

1 πάντων μέν. 2 δή.

πτὸν ὂν[1] ἡμίθεον ἀπεικάσειεν ἄν τις ὀρθῶς ἀπεικάζων ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ τοῦτ' εἶναι τοτὲ μὲν ὁρώμενον, ἄλλοτε δὲ καὶ ἀποκρυφθὲν, καὶ δῆλον[2] γιγνόμενον, θαῦμα κατ' ἀμυδρὰν ὄψιν παρεχόμενον. Τούτων δὴ τῶν πέντε ὄντως ὄντων ζώων, ὅπη τινὲς ἐνέτυχον ἡμῶν, ἢ καθ' ὕπνον ἐν ὀνειροπολίᾳ προστυχόντες ἢ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λεχθεῖσιν ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἢ καὶ κάμνουσιν, ἢ καὶ τελευτῇ βίου προστυχέσι γενομένοις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ δόξαις παραγενομέναις, ὅθεν ἱερὰ πολλὰ πολλῶν γέγονε, τὰ δὲ γενήσεται· τούτων πάντων νομοθέτης, ὅςτις νοῦν κέκτηται καὶ τὸν βραχύτατον, οὔποτε μὴ τολμήσῃ καινοτομῶν ἐπὶ θεοσέβειαν, ἥτις μὴ σαφὲς ἔχει τι, τρέψαι πόλιν ἑαυτοῦ· καὶ μὴν οὐδ', ὧν ὁ πάτριος νόμος εἴρηκε περὶ θυσιῶν, ἀποκωλύσει μηδὲν, τὸ παράπαν εἰδὼς, ὥςπερ οὐδ' ἓν[3] δυνατὸν εἰδέναι τῇ θνητῇ φύσει τῶν τοιούτων πέρι. τοὺς δὲ ὄντως ἡμῖν φανεροὺς ὄντας θεοὺς, ἆρ' οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος ἔχει, κακίστους εἶναι τοὺς μὴ τολμῶντας λέγειν ἡμῖν καὶ φανεροὺς ποιεῖν, ἀνοργιάστους τε ὄντας ἑτέρους θεοὺς καὶ τιμὰς μὴ δεχομένους τὰς προσηκούσας αὐτοῖς; νῦν δὲ δὴ ξυμβαίνει γιγνόμενον ἅμα τὸ τοιοῦτον, οἷον ἂν εἴ ποτέ τις ἡμῶν ἥλιον ἢ σελήνην ἑωρακὼς ἦν γιγνομένους ἐφορῶντάς τε ἡμᾶς πάντας, καὶ μὴ ἔφραζεν, δυνατὸς[4] ὢν πη φράζειν, τιμῆς τε ἀμοίρους ὄντας ἅμα, καὶ μὴ προθυμοῖτο τό γε αὐτοῦ μέρος, εἰς ἔντιμον χώραν καταφανεῖς ἄγων αὐτοὺς, ἑορτάς τε αὐτοῖς γίγνεσθαι ποιεῖν καὶ θυσίας, ἀπολαμβανόμενόν τε χρόνον ἑκάστοις μειζόνων τε καὶ ἐλαττόνων πολλάκις ἐνιαυτῶν ὥρας διανέμειν,
ἆρ' οὐκ ἂν κακὸς ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλῳ τῷ γιγνώσκοντι 986
λεγόμενος ἐν δίκῃ ξυνεδόκει λέγεσθαί ποτ' ἄν;

ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔκ, ὦ ξένε; κάκιστος μὲν οὖν.

---

1 ὄν. 2 ἄδηλον. 3 ὥςπερ οὐδ' ἕν. 4 ἀδύνατος.

ΑΘΗΝ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ Κλεινία φίλε, περὶ ἐμὲ νῦν γιγνόμενον ἴσθι φανερῶς.

ΚΛΕΙ. Πῶς λέγεις;

9.

ΑΘΗΝ. Ἴστε ὀκτὼ δυνάμεις τῶν περὶ ὅλον οὐρανὸν γεγονυίας ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὧν καθεώρακα ἐγώ· καὶ οὐδὲν μέγα διαπέπραγμαι· ῥᾴδιον γὰρ καὶ ἑτέρῳ. τούτων δ' εἰσὶ τρεῖς αὗται, μία μὲν ἡλίου, μία δὲ σελήνης, μία δὲ τῶν ἀπλανῶν[1] ἄστρων ὧν ἐμνήσθημεν ὀλίγον ἔμπροσθεν, πέντε δὲ ἕτεραι· ταύτας δὴ πάσας καὶ τούτους τοὺς ἐν ταύταισιν, εἴτε αὐτοὺς ἰόντας εἴτε φερομένους, ἐν ὀχήμασι πορεύεσθαι, ταύτῃ μηδεὶς ἄλλως ποτὲ νομίσῃ πάντων ἡμῶν, ὡς οἳ μὲν θεοί εἰσιν αὐτῶν, οἳ δ' οὔ, μηδ' ὡς οἳ μὲν γνήσιοι, οἳ δὲ τοιοῦτοί τινες, οἵους οὐδὲ θέμις εἰπεῖν ἡμῶν οὐδενί, πάντες δὲ δὴ πάντας λέγωμέν τε καὶ φῶμεν ἀδελφούς τ' εἶναι καὶ ἐν ἀδελφαῖς μοίραις, καὶ τιμὰς ἀποδιδῶμεν μὴ τῷ μὲν ἐνιαυτόν, τῷ δὲ μῆνα, τοῖς δὲ μήτε τινὰ μοῖραν τάττωμεν μήτε τινὰ χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὐτοῦ πόλον, ξυναποτελῶν κόσμον, ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θειότατος ὁρατόν, ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύμασεν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔσχε τοῦ καταμαθεῖν, ὁπόσα θνητῇ φύσει δυνατά, ἡγούμενος ἄριστ' οὕτως εὐτυχέστατά τε διάξειν τὸν βίον, τελευτήσας τε εἰς τόπους ἥξειν προσήκοντας ἀρετῇ, καὶ μεμυημένος ἀληθῶς τε καὶ ὄντως, μεταλαβὼν φρονήσεως εἷς ὢν μιᾶς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον θεωρὸς τῶν καλλίστων γενόμενος, ὅσα κατ' ὄψιν, διατελεῖ. Νῦν δὴ τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν λοιπὸν λέγειν, ὅσοι τ' εἰσὶ καὶ τίνες· οὐ γὰρ μήποτε φανῶμεν ψευδεῖς· βεβαίως δὴ διϊσχυρίζομαι τό γε τοσοῦτον. λέγω γὰρ πάλιν, ὀκτὼ

---

1 πάντων.

εἶναι, τῶν δὲ ὀκτὼ τρεῖς μὲν εἰρῆσθαι, πέντε
τι λοιπάς. ἡ τετάρτη δὲ φορὰ καὶ διέξοδος ἅμα
πέμπτῃ τάχει μὲν ἡλίῳ σχεδὸν ἴση, καὶ οὔτε βρα-
έρα οὔτε θάττων· τὸ δ'[1] ἐπίπαν ἀεὶ τούτων τρι-
ὄντων, τὸν νοῦν ἱκανὸν ἔχοντα ἡγεῖσθαι. λέγω-
δὴ ταύτας ἡλίου τ' εἶναι καὶ ἑωσφόρου, καὶ τρί-
ώς μὲν ὀνόματι φράζειν οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ γι-
ώσκεσθαι· τούτου δ' αἴτιος ὁ πρῶτος ταῦτα κατι-
ν, βάρβαρος ὤν· παλαιὸς γὰρ δὴ τόπος ἔθρεψε
ὺς πρώτους ταῦτα ἐννοήσαντας διὰ τὸ κάλλος τῆς 987
ρινῆς ὥρας, ἣν Αἴγυπτός τε καὶ Συρία ἱκανῶς κέ-
ηται, φανερὸς μέν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀστέρας ἀεὶ
μπαντας καθορῶντας, ἅτε νεφῶν καὶ ὑδάτων ἀπό-
ροσθεν ἀεὶ τοῦ κόσμου κατῳκισμένους· ὅθεν καὶ
ντaχόσε καὶ δεῦρ' ἐξήκει, βεβασανισμένα χρόνῳ
υριετεῖ τε καὶ ἀπείρῳ. διὸ θαρσοῦντας χρὴ ταῦτα
ς νόμους θέσθαι· τὸ γὰρ μὴ τίμια τὰ θεῖα εἶναι
τάδε μὴ θεῖα, σαφῶς οὐκ ἐμφρόνων· ὅτι δὲ οὐκ
νόματα ἔσχηκε, τήν γε αἰτίαν χρὴ λέγεσθαι ταύ-
ην. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπωνυμίας[2] εἰλήφασι θεῶν[3]· ὁ
ιὲν γὰρ Ἑωσφόρος Ἕσπερός τε ὢν[4] ὁ αὐτός, Ἀφροδί-
της εἶναι σχεδὸν[5] ἔχει λόγον καὶ μάλα Συρίῳ ὀνο-
ματοθέτῃ πρέπον[6]· ὁ δ' ὁμόδρομος Ἡλίῳ τε ἅμα καὶ
τούτῳ σχεδὸν Ἑρμοῦ[7]· τρεῖς δ' ἔτι φορὰς λέγομεν
ἐπὶ δεξιὰ πορευομένων μετὰ Σελήνης τε καὶ Ἡλίου·
ἕνα δὲ τὸν ὄγδοον χρὴ λέγειν, ὃν μάλιστ' ἄν τις τὸν[8]
ἄνω κόσμον προσαγορεύοι, ὃς ἐναντίως ἐκείνοις ξύμ-
πασι πορεύεται ἄγων τοὺς ἄλλους[9], ὥς γε ἀνθρώ-
ποις φαίνοιτ' ἂν ὀλίγα τούτων εἰδόσιν. ὅσα δὲ ἱκα-
νῶς ἴσμεν, ἀνάγκη λέγειν καὶ λέγομεν· ἡ γὰρ ὄντως

1 τόγ'. 2 ὀνόματα. 3 πρὸς ἐνίων. 4 deest. 5 Verba Ἀφροδίτης — σχεδόν a libris editis absunt; deinde ἔχει δὴ λόγον legitur. 6 Verba καὶ μάλα — πρέπον in libr. desiderantur. 7 Στίλβων. 8 abest. 9 Verba ὃς — ἄλλους vulgo desunt.

οὖσα σοφία ταύτῃ πη φαίνεται τῷ καὶ σμικρὰ ξυννοίας ὀρθῆς θείας τε μετειληφότι. λοιπὸν δὴ τρεῖς ἀστέρες, ὧν εἷς μὲν βραδυτῆτι διαφέρων αὐτῶν ἐστί, Κρόνον[1] δ' αὐτόν τινες ὄνομα φθέγγονται. τὸν δὲ μετὰ τοῦτον βραδυτῆτι λέγειν χρὴ Διός, Ἄρεος δὲ τὸν[2] μετὰ τοῦτον· πάντων δὲ οὗτος ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα. χαλεπὸν δὲ οὐδὲν τούτων κατανοῆσαί τινα φράζοντός τινος; ἀλλὰ μαθόντα, ὡς λέγομεν, ἡγεῖσθαι δεῖ.

10.

Τόδε γε μὴν διανοηθῆναι χρὴ πάντ' ἄνδρα Ἕλληνα, ὡς τόπον ἔχομεν τὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς σχεδὸν ἄριστον· τὸ δ' ἐπαινετὸν αὐτοῦ χρὴ λέγειν, ὅτι μέσος ἂν εἴη χειμώνων τε καὶ τῆς θερινῆς φύσεως· ἡ δ' ὑστεροῦσα ἡμῖν εἰς τὸ θερινὸν φύσις τοῦ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον, ὅπερ εἴπομεν, ὕστερον αὖ[3] παραδέδωκε τὸ τούτων τῶν θεῶν τοῦ κόσμου κατανόημα· λάβωμεν δὲ ὡς, ὅ τί περ ἂν Ἕλληνες βαρβάρων παραλάβωσι[4], κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται. καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα ταυτὸν δεῖ διανοηθῆναι τοῦτο, ὡς χαλεπὸν μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀναμφισβητήτως ἐξευρίσκειν, πολ-
988 λὴ δ' ἐλπὶς ἅμα καὶ καλή, κάλλιον καὶ δικαιότερον ὄντως τῆς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐλθούσης φήμης τε ἅμα καὶ θεραπείας πάντων τούτων τῶν θεῶν ἐπιμελήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, παιδείαις τε καὶ ἐκ Δελφῶν μαντείαις χρωμένους καὶ πάσῃ τῇ κατὰ νόμους θεραπείᾳ. τόδε δὲ μηδείς ποτε φοβηθῇ τῶν Ἑλλήνων, ὡς οὐ χρὴ περὶ τὰ θεῖά ποτε πραγματεύεσθαι θνητοὺς ὄντας, πᾶν δὲ τούτου διανοηθῆναι τοὐναντίον, ὡς οὔτε ἄφρον ἐστί ποτε τὸ θεῖον, οὔτε ἀγνοεῖ που

---

1 Φαίνωνα. 2 Φαέθοντα· Πυρόεις δ' ὁ. 3 αὐτοῖς. 4 παραλάβωμεν.

ν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλ' οἶδεν, ὅτι διδάσκοντος τοῦ ξυνακολουθήσει καὶ μαθήσεται τὰ διδασκόμεν, ὅτι δὲ διδάσκει τοῦτο αὐτὸ ἡμᾶς, μανθάνομεν ἡμεῖς, ἀριθμόν τε καὶ ἀριθμεῖν, οἶδε δήπου· άντων γὰρ ἀφρονέστατον ἂν εἴη τοῦτο ἀγνοοῦν· ὸ λεγόμενον γὰρ ἂν ὄντως αὐτὸ αὐτὸ ἀγνοοίη, χαεπαῖνον τῷ δυναμένῳ μανθάνειν, ἀλλ' οὐ ξυγχαῖον ἄνευ φθόνου διὰ θεὸν ἀγαθῷ γενομένῳ. λόγον ἡ καὶ πολὺν καὶ καλὸν ἔχει, τότε μέν, ὅτε περὶ θεῶν ἦν ἀνθρώποις διανοήματα πρῶτα, ὥς τ' ἐγένοντο οἱ τ' ἐγίγνοντο καὶ οἵας μετεχειρίζοντο πράξεις, μὴ κατὰ νοῦν τοῖς σώφροσι λέγεσθαι μηδὲ φίλως, μηδ' ὡς οἱ δεύτεροι· ἐν οἷς πρεσβύτατα μὲν τὰ πυρὸς ἐλέγετο καὶ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων, ὕστερα δὲ τὰ τῆς θαυμαστῆς ψυχῆς, καί, φορὰ κρείττων καὶ τιμιωτέρα, τὸ σῶμα εἴληχε φέρειν αὐτό τε ἑαυτὸ θερμότητι καὶ ψύξεσι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' οὐ ψυχὴ σῶμά τε καὶ ἑαυτήν· νῦν δ', ὅτε λέγομεν ψυχὴν μέν, ἄνπερ ἐν σώματι γένηται, θαῦμα οὐδὲν κινεῖν τε καὶ περιφέρειν τοῦτο καὶ ἑαυτήν, οὐδ' ἡμῖν ἀπιστεῖται ψυχὴ κατὰ λόγον οὐδένα ὡς βάρος οὐδὲν περιφέρειν δυναμένη· διὸ καὶ νῦν ἡμῶν ἀξιούντων, ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ὅλου, καὶ πάντων μὲν τῶν ἀγαθῶν ὄντων τοιούτων, τῶν δὲ αὖ φλαύρων τοιούτων ἄλλων, τῆς[1] μὲν φορᾶς πάσης καὶ κινήσεως ψυχὴν αἰτίαν εἶναι θαῦμα οὐδέν, τὴν δ' ἐπὶ τἀγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν τῆς ἀρίστης ψυχῆς εἶναι, τὴν δ' ἐπὶ τοὐναντίον ἐναντίαν, νενικηκέναι δὲ[2] δεῖ καὶ νικᾶν τὰ ἀγαθὰ τὰ μὴ τοιαῦτα.

11.

Ταῦτα ἡμῖν εἴρηται πάντα κατὰ τὴν τῶν ἀνοσίων τιμωρὸν δίκην· περὶ δὲ δὴ τὸ δοκιμαζόμενον

1 τοῖς. 2 abest.

οὐχ οἷόν τε ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὡς οὐ δεῖ τόν γε ἀγαθὸν
989 σοφὸν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι, τὴν δὲ σοφίαν ταύτην, ἣν ζη-
τοῦμεν πάλαι, ἴδωμεν, ἄν ποτ' ἄρα ἐπινοήσωμεν ἢ
κατὰ παιδείαν ἢ κατὰ τέχνην, ἥντινα τοῦ γιγνώ-
σκειν ἐνδεεῖς ὄντες τῶν δικαίων ἀγνώμονες ἂν εἴημεν.
ὄντως τοιοῦτον[1] δοκεῖ μὲν δή μοι, καὶ λεκτέον· ἄνω
γὰρ καὶ κάτω ζητῶν, ἥ μοι καταφανὴς γέγονε, πει-
ράσομαι δήλην αὐτὴν ὑμῖν ἀποτελεῖν. τὸ δὴ μέγιστον
ἀρετῆς οὐ καλῶς πραττόμενον ἡμῖν γέγονεν αἴτιον,
ὡς ἄρτι σημαίνειν ἐκ τῶν εἰρημένων μοι σφόδρα δο-
κεῖ· μεῖζον μὲν γὰρ ἀρετῆς μηδεὶς ἡμᾶς ποτὲ πείθῃ
τῆς εὐσεβείας εἶναι τῷ θνητῷ γένει, τοῦτο δ' ὅτι δι'
ἀμαθίαν τὴν μεγίστην ἐν ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν οὐ
γέγονε, λεκτέον· ἄρισται δ' εἰσὶν αἱ χαλεπώτατα
μὲν ἂν γενόμεναι, μέγιστον δὲ ὄφελος, ἂν γίγνων-
ται· τά τε γὰρ τῆς βραδείας τε καὶ τῆς ἐναντίας
φύσεως μετρίως ἀποδεχομένη ψυχὴ καὶ πρᾴως εὔ-
κολος ἂν εἴη, τήν τε ἀνδρίαν ἀγαμένη καὶ πρὸς τὸ
σωφρονεῖν εὐπειθής, καί, τό γε μέγιστον ἐν ταύ-
ταις ταῖς φύσεσι, δυναμένη μανθάνειν, καὶ μνήμων
οὖσα εὖ μάλα χαίρειν τούτοις αὐτοῖς δύναιτ' ἂν φι-
λομαθὴς ὥστ' εἶναι· ταῦτα γὰρ οὔτε ῥᾴδια φύεσθαι,
γενόμενά τε καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τυχόντα, ἧς
δεῖ, τοὺς πλείστους αὐτῶν καὶ χείρους κατέχειν ὀρ-
θότατα δύναιτ' ἂν τῷ φρονεῖν καὶ πράττειν καὶ λέ-
γειν περὶ θεοὺς ἕκαστα, ὡς δεῖ τε καὶ ὅτε δεῖ, περὶ
θυσίας τε καὶ καθαρμοὺς τῶν περὶ θεούς τε καὶ ἀν-
θρώπους οὐ σχήμασι τεχνάζοντας, ἀλλὰ ἀληθείᾳ τι-
μῶντας ἀρετήν· ὃ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστι ξυμπάντων πά-
σῃ τῇ πόλει. τοῦτο δὴ οὖν τὸ μέρος φαμὲν φύσει κυ-
ριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα καὶ ἄριστα
μαθεῖν, εἰ διδάσκοι τις, ἀλλ' οὐδ' ἂν διδάξειεν, εἰ μὴ
θεὸς ὑφηγοῖτο· εἰ οὖν τις διδάσκοι, κατὰ τρόπον δὲ μὴ

1 ὄντες τοιοῦτοι.

δρφ́η τὸ τοιοῦτον, κρεῖττον μὴ μανθάνειν. ὅμως δ' ἐκ
τῶν νῦν λεγομένων ἀνάγκη μαθεῖν ταῦτα καὶ ἐμὲ λέ-
γειν τὴν τοιαύτην τε καὶ ἀρίστην φύσιν. πειρώμεθα
δὴ τῷ τε λόγῳ διεξελθεῖν, ἅ τ' ἐστὶ καὶ οἷα καὶ ὡς δεῖ
μανθάνειν, κατὰ δύναμιν τήν τ' ἐμὴν τοῦ λέγοντος
καὶ τὴν τῶν δυναμένων εἰσακοῦσαι θεοσεβείας, ᾧτι- 990
νι τρόπῳ τίς τινα μαθήσεται. σχεδὸν μὲν οὖν ἐστιν
ἄτοπον ἀκούσαντι, τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ λέγωμεν[1] ἡ-
μεῖς γε, ὅ τις οὐκ ἄν ποτε δόξειε δι' ἀπειρίαν τοῦ
πράγματος, ἀστρονομίαν. ἀγνοεῖτε, ὅτι σοφώτατον
ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς ἀτρονόμον εἶναι μὴ τὸν καθ'
Ἡσίοδον ἀστρονομοῦντα καὶ πάντας τοὺς τοιούτους,
οἷον δυσμάς τε καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον, ἀλλὰ
τὸν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰς ἑπτὰ περιόδους, διεξι-
ούσης τὸν αὐτὸν κύκλον ἑκάστης οὕτως, ὡς οὐκ ἂν
ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα φύσις ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆσαι,
μὴ θαυμαστῆς μετέχουσα φύσεως; ὃ νῦν εἰρήκαμεν
ἐροῦμέν τε, ὥς φαμεν, ὅπῃ δεῖ τε καὶ ὅπως χρεὼν
μανθάνειν. πρῶτον δ' ἡμῖν τόδε λεγέσθω.

12.

Σελήνη μὲν περίοδον τὴν αὑτῆς τάχιστα διέξει-
σιν, ἄγουσα μῆνα καὶ πανσέληνον πρώτην· δεύτερον
δὲ κατανοεῖν δεῖ τὸν ἥλιον, τροπὰς ἀγαγόντα[2] διὰ
πάσης τῆς αὑτοῦ περιόδου, καὶ τούτῳ τοὺς ξυνδρό-
μους. ἵνα δὲ μὴ πολλάκις ταυτὰ περὶ τῶν αὐτῶν δια-
λεγώμεθα, τὰς ἄλλας, ὅσας ἐν τῷ πρόσθεν διεξήλ-
θομεν, ὁδοὺς τούτων οὐ ῥᾴδιον ξυννοεῖν, ἐπὶ δὲ
ταῦτα παρασκευάζοντας φύσεις, δι' ἃς δυνατὸν εἶ-
ναι χρεὼν πολλὰ προδιδάσκοντα καὶ ἐθίζοντα δεῖ
διαπονεῖσθαι παῖδα ὄντα καὶ νεανίσκον. διὸ μαθη-
μάτων δέον ἂν εἴη, τὸ δὲ μέγιστόν τε καὶ πρῶτον
ἀριθμῶν[3] αὐτῶν, ἀλλ' οὐ σῶμά τι[4] ἐχόντων, ἀλλὰ

---

1 λέγομεν. 2 ἄγοντα. 3 ἀριθμόν. 4 σώματος.

ὅλης τῆς τοῦ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου γενέσεώς τε καὶ δυνάμεως, ὅσην παρέχεται πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν. ταῦτα δὲ μαθόντι τούτοις ἐφεξῆς ἐστιν, ὃ καλοῦσι μὲν σφόδρα γελοῖον ὄνομα γεωμετρίαν· τῶν οὐκ ὄντων δὲ ἀλλήλοις ὁμοίων φύσει ἀριθμῶν ὁμοίωσις πρὸς τὴν τῶν ἐπιπέδων μοῖραν γεγονυῖά ἐστι διαφανής· ὃ δὴ θαῦμα οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ γεγονὸς θεῖον φανερὸν ἂν γίγνοιτο τῷ δυναμένῳ ξυννοεῖν. μετὰ δὲ ταύτην τοὺς τρεῖς ηὐξημένους καὶ τῇ στερεᾷ φύσει ὁμοίους, τοὺς δὲ ἀνομοίους αὖ γεγονότας ἑτέρᾳ τέχνῃ ὁμοίᾳ ταύτῃ, ἣν δὴ γεωμετρίαν ἐκάλεσαν οἱ προστυχεῖς αὐτῇ γεγονότες· ὃ δὲ θεῖόν τ' ἐστὶ καὶ θαυμαστὸν τοῖς ἐγκαθορῶσί τε καὶ διανοουμένοις, ὡς, περὶ τὸ διπλάσιον ἀεὶ στρεφομένης τῆς δυνάμεως καὶ[x] ἐξ ἐναντίας, ταύτῃ καθ' ἑκάστην ἀναλογίαν
991 εἶδος καὶ γένος ἀποτυποῦται πᾶσα ἡ φύσις· ἡ μὲν δὴ πρώτη τοῦ διπλασίου κατ' ἀριθμὸν ἓν, πρὸς δύο κατὰ λόγον φερομένη, διπλάσιον δὲ ἡ κατὰ δύναμιν οὖσα· ἡ δ' εἰς τὸ στερεόν τε καὶ ἁπτὸν πάλιν αὖ διπλάσιον, ἀφ' ἑνὸς εἰς ὀκτὼ διαπορευθεῖσα· ἡ δὲ διπλασίου μὲν εἰς μέσον, ἴσως δὲ τοῦ ἐλάττονος πλέον, ἔλαττόν τε τοῦ μείζονος, τὸ δ' ἕτερον τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἓξ πρὸς τὰ δώδεκα ξυνέβη τό τε ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον· τούτων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐπ' ἀμφότερα στρεφομένη τοῖς ἀνθρώποις ξύμφωνον χρείαν καὶ ξύμμετρον ἀπενείματο, παιδιᾶς, ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας χάριν εὐδαίμονι χορείᾳ μουσῶν δεδομένη.

13.

Ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτῃ γιγνέσθω τε καὶ ἐχέτω ξύμπαντα. τὸ δ' ἐπὶ τούτοις τέλος, εἰς θείαν γένεσιν ἅμα καὶ τὴν τῶν ὁρατῶν καλλίστην τε καὶ θειο-

---

x καὶ τῆς.

τάτην φύσιν ἰτέον, ὅσην ἀνθρώποις θεὸς ἔδωκε κα-
τιδεῖν, ἣν οὔποτε ἄνευ τῶν νῦν διειρημένων μὴ κα-
τιδὼν ἐπεύξεταί τις ῥαστώνῃ [1] παραλαβεῖν. πρὸς
τούτοις δὲ τὸ καθ' ἓν τῷ κατ' εἴδη προσακτέον ἐν
ἑκάσταις ταῖς ξυνουσίαις, ἐρωτῶντά τε καὶ ἐλέγχον-
τα τὰ μὴ καλῶς ῥηθέντα· πάντων γὰρ καλλίστη καὶ
πρώτη βάσανος ἀνθρώποις ὀρθῶς γίγνεται· ὅσαι δὲ
οὐκ οὖσαι προσποιοῦνται, ματαιότατος πόνος ἁπάν-
των. ἔτι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου ἡμῖν ληπτέον,
ὡς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν γιγνό-
μενα, ἵν' ὁ πιστεύσας, ὡς ὁ λόγος ἀληθὴς γέγονεν,
ὅτι πρεσβύτερόν τ' ἐστὶν ἅμα καὶ θειότερον ψυχὴ
σώματος, ἡγήσαιτ' ἂν παγκάλως τε καὶ ἱκανῶς εἰρῆ-
σθαι τὸ θεῶν εἶναι πάντα πλέα, καὶ μηδέποτε λήθῃ
μηδὲ ἀμελείᾳ τῶν κρειττόνων ἡμᾶς παρωλιγωρῆσθαι.
νοητέον δ' ἐστὶ περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τόδε, ὡς ἐὰν
μέν τις ἕκαστα τούτων ὀρθῶς λαμβάνῃ, μέγ' ὄφελος
γίγνεται τῷ παραλαμβάνοντι κατὰ τρόπον, εἰ δὲ
μή, θεὸν ἄμεινον ἀεὶ καλεῖν. ὁ δὲ τρόπος ὅδε· ἀνάγ-
κη γὰρ τό γε τοσοῦτον φράζειν· πᾶν διάγραμμα ἀρι-
θμοῦ τε ξύστημα καὶ ἁρμονίας ξύστασιν ἅπασαν τῆς
τε τῶν ἄστρων περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν οὖσαν μίαν
ἁπάντων ἀναφανῆναι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνον-
τι, ἀναφανήσεται δέ, ἄν, ὃ λέγομεν, ὀρθῶς τις εἰς ἓν
βλέπων μανθάνῃ· δεσμὸς γὰρ πεφυκὼς πάντων τού- 992
των εἷς ἀναφανήσεται διανοουμένοις. εἰ δ' ἄλλως
πως ταῦτα μεταχειριεῖταί τις, τύχην δεῖ καλεῖν,
ὥσπερ καὶ λέγομεν· οὐ γὰρ ἄνευ γε τούτων μήποτέ
τις ἐν πόλεσιν εὐδαίμων γένηται φύσις, ἀλλ' οὗτος ὁ
τρόπος, αὕτη ἡ [2] τροφή, ταῦτα τὰ [3] μαθήματα, εἴτε
χαλεπὰ εἴτε ῥᾴδια, ταύτῃ πορευτέον· ἀμελῆσαι δὲ
οὐ θεμιτόν ἐστι θεῶν, καταφανοῦς γενομένης τῆς
πάντων αὐτῶν κατὰ τρόπον λεγομένης φήμης εὐτυ-

---

1 ῥᾳστώνῃ. 2 abest. 3 desideratur.

χοῦς· τὸν δὲ ξύμπαντα ταῦτα οὕτως εἰληφότα τοῦτον λέγω τὸν ἀληθέστατα σοφώτατον, ὃν καὶ διϊσχυρίζομαι παίζων καὶ σπουδάζων ἅμα, ὅτε θανάτῳ τις τῶν τοιούτων τὴν αὑτοῦ μοῖραν ἀναπλήσει, σχεδὸν ἐάν περ ἀποθανὼν ᾖ, μήτε μεθέξειν ἔτι πολλῶν τότε καθάπερ νῦν αἰσθήσεων, μιᾶς τε μοίρας μετειληφότα μόνον καὶ ἐκ πολλῶν ἕνα γεγονότα, εὐδαίμονά τε ἔσεσθαι καὶ σοφώτατον ἅμα καὶ μακάριον, εἴτε τις ἐν ἠπείροις εἴτ' ἐν νήσοις μακάριος ὢν ζῇ, κἀκεῖνον μεθέξειν τῆς τοιαύτης ἀεὶ τύχης, καὶ εἴτε δημοσίᾳ τις ἐπιτηδεύσας ταῦτα εἴτε ἰδίᾳ διαβιῷ, τὰ αὐτὰ ὡσαύτως αὐτὸν πράξειν παρὰ θεῶν. ὃ δὲ καὶ ἀρχάς τε ἐλέγομεν καὶ νῦν αὐτὸς πάρεστι λόγος ἀληθὴς ὄντως, ὡς οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις τελέως μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλίγων, ἔστι ταῦτα ὀρθῶς εἰρημένα· ὁπόσοι γὰρ θεῖοι καὶ σώφρονες ἅμα, τῆς τε ἄλλης μετέχοντες ἀρετῆς φύσει, πρὸς δὲ τούτοις, ὅσα μαθήματος ἔχεται μακαρίου, πάντα εἰληφότες (ἃ δ' ἔστιν, εἰρήκαμεν), τούτοισι μόνοις τὰ τοῦ δαιμονίου ξύμπαντα ἱκανῶς εἴληχέ τε καὶ ἔχει. τοῖς μὲν οὖν ταῦτα οὕτω διαπονήσασιν ἰδίᾳ λέγομεν καὶ δημοσίᾳ κατὰ νόμον τίθεμεν, εἰς πρεσβύτου τέλος ἀφικομένοις τὰς μεγίστας ἀρχὰς παραδίδοσθαι δεῖν, τοὺς δ' ἄλλους τούτοις ξυνεπομένους εὐφημεῖν πάντας θεοὺς ἅμα καὶ πάσας θεάς, καὶ τὸν νυκτερινὸν ξύλλογον ἐπὶ ταύτην τὴν σοφίαν, ἱκανῶς γνόντας τε καὶ δοκιμάσαντάς ἡμᾶς, ὀρθότατα πάντας παρακαλεῖν.

LIPSIAE

IMPRESSIT BENEDICTVS GOTTHILF TEVBNER